

Tisoč in ena noč.

Pravljice iz jutrovih dežel.

Za slovensko ljudstvo priredil

L. Haderlap.

3-4

REAL
GYMNASIUM
BIBLIOTHEK
ZU
LAIBACH

Tisoč in ena noč.

Pravljice iz jutrovih dežel.

Za slovensko ljudstvo priredil

L. Haderlap.

III. zvezek.

NOVOMESTO 1881.

Tiskal in založil J. Krajec.

030015957

Historija od princev Srečkota in Mirkota.

Ko je minister Krasnobor nekoliko okreval od svoje boleznì, bilo je njegovo največe veselje, biti pri svojih ljubih fantičih, pri Srečku in Mirku. Vso ljubezen in vso skrb je obrnil za ta dva otroka, ki sta bila lepa, kakor nju starši.

Tako je minolo eno leto, Krasnobor pa še ni mislil na drugo ženo, opravljal je svojo ministersko službo vestno, in kralj mu je s časom prepustil celo oblast, samo imè je še sebi pridržal. Krasnobor je skrbel za svoja dva otroka; v družbo pa je malo zahajal, samo prijateljico njegove žene Milene, princezinjo Zoro, je včasih obiskal, da sta skupno žalovala po blagi Mileni, katero je Bog tako zgodaj k sebi vzel. Kakor zob časa vsako bolečino olajša, tako je tudi Krasnobor počasi bolj miren postajal. Obiskoval je princezinjo Zoro vedno bolj pogosto; on je iz početka mislil, da je to samo staro prijateljstvo, pa iz tega prijateljstva se je ljubezen naredila. Tudi princezinja Zora je čutila vedno večje nagnenje do Krasnobora. Nekega večera pa sta si slednjič svoje čute razodela in zveza je bila sklenjena.

Princezinja Zora je šla k svojemu očetu, kralju Armenovu, ter mu vse po pravici povedala, da princa Krasnobora ljubi, in da je tudi od njega ljubljena; konečno je prosila kralja, naj jej dovoli, da vzame Krasnobora za moža.

Kralj jej odgovori: „To je bila že delj časa moja tiha želja, ker vidim, kako Krasnobor dobro in modro vlada, da bi si ne mogel želeti boljšega

naslednika na tronu; in če on tebe vzame, pustim ga takoj za kralja oklicati, ter mu prepustim celo vlado.“

Zdaj je pustil stari kralj poklicati Krasnobora, in ga prašal, če res on tako misli, kakor je princezinja povedala. Krasnobor odgovori: „Vaše veličanstvo, v resnici ljubim princezinjo Zoro, pa jaz nisem imel poguma, da bi prosil za njeno roko, to tem menj, ker sem vdovec in imam dva otroka po prvi ženi.“

„To nema nič v sebi,“ odvrne kralj, „vi ste pameten in postaven mož, kateremu vse zaupam, svojo hči in svoje kraljestvo. V vsem drugem bomo kmalo edini, samo da se imata rada, pa je vse dobro.“

Namesto odgovora podasta si Krasnobor in Zora roke, ter poklekneti pred očeta, proseča ga za blagoslov, katerega jima je rad podelil.

Še tisti dan je bila poroka, in napovedale so se velikanske veselice po celi deželi. Drugi dan pa je sklical stari kralj državni zbor, tam je predstavil Krasnobora kot svojega zeta, snel krono z glave, ter jo postavil princu Krasnoboru na glavo. Državni zbor je moral priseči zvestobo novemu kralju, in poslali so se poslaniki po celi državi, ter oklicali novega kralja, kateremu je vsak pokorščino dolžan. Ljudstvo je bilo s tem zadovoljno, ker je videlo, kako je Krasnobor že prej, ko je bil minister, modro in pravično vladal.

Tako je postal Krasnobor kralj Črne Dobovine, ter je vladal na srečo svojih podložnih in na strah sovražnikov. S svojo drugo ženo, princezinjo Zoro, je srečno in mirno živel. Kolikor pa tudi je ljubil kraljico Zoro, vendar ni opustil skrbeti, kakor dobri

oče, za svoja dva sinova od prve žene za Mirkota in Srečkota. Ko sta nekoliko dorastla, priskrbel jima je najboljše učitelje, ki so ju podučevali v vseh vednostih in umetnostih. Oba fanta sta se že od prve mladosti tako rada imela, da nista mogla drug brez drugega živeti.

Ko sta že toliko dorastla, da se jima je spodobila lastna hiša, hotel je Krasnobor vsakemu eno kupiti, pa fanta nista hotela biti ločena, in stanovala sta v eni hiši in jedla iz ene sklede. Obnašala sta se tako lepo, da ju je vsak človek hvalil; še kraljica Zora, akoravno mačeha, ni mogla prehvaliti nju lepega vedenja.

Zdaj pa se je nekaj zgodilo, kar je srce kraljice od obeh princov odvrnilo. Kraljica sama je namreč porodila sinčka, ki so ga krstili za Šutivoja. S tem otrokom je imela veliko veselja ona in stari kralj Armenov. Bil je sicer slaboten, pa koliko bolj ga je ljubila mati kraljica, toliko bolj se je zanj bala. Začela je misliti na to, kaj bo po smrti Krasnoborovi; pekla jo je misel, da bi znal kraljestvo dobiti kateri od otrok Milene, Srečko ali pa Mirko, in tega se je bilo tēm bolj bati, ker sta bila ta dva tako čvrsta in galant, modra in izvedena v vseh rečeh, nje sinček Šutivoj pa je bil slaboten in zelo svojeglav, kakor vsi razvajeni otroci. Začela je zdaj kraljica prva dva princa na vso moč sovražiti in mislila je noč in dan, kako bi ju v kraj spravila, da bi ne bila njenemu sinu Šutivoju na potu.

Kralj Krasnobor je sicer opazil, da kraljica ne mara več za njegova dva prva sinova, pa za to se ni dosti zmenil, ker je vedel, da mačeha so vse take, princa pa sta bila tudi že toliko doraščena, da sta

prišla z mačeho le malokedaj v dotiko, in zato jima je bilo vse eno, ali jih ona ljubi ali pa ne.

Ko sta bila Srečko in Mirko osemnajst let stara, dal jima je kralj visoke državne službe, tako da sta se vdeleževala ministerskih pogovorov, in se tako učila soditi o vseh državnih zadevah.

To pa je gnjev in sovražtvo kraljice do princov še bolj razpihalo, kajti mislila si je, da oče ta dva nalašč za to v vseh državnih rečeh podučuje, ker jima misli prepustiti kraljestvo, njenega Šutivoja pa čisto v kot potisniti.

Začela je delati na pogin obeh princov. Dobila je na svojo stran nekega hudobnega, neznačajnega generala, kateri je za denar vse storil, kar se mu je reklo. S tem generalom, ki ga je bogato podkupila, zmenila se je tako, da mora on oba princa pred svetom in pred kraljem kot puntarja in zarotnika zoper svojega očeta pokazati.

General si je to reč tako-le izmislil: Pregovoril je oba princa, naj gresta ž njim v tabor gledat v nek bolj oddaljen kraj, kjer je bilo nekaj kraljeve vojske zbrane na straži zoper nekega nevarnega sosedu. Princa gresta res ž njim in ko tje dospejo, prevzel je ta hudobni general povelje čez tisti tabor vojakov, kjer je bil starejši od onega generala, ki je bil do zdaj tam poveljnik. Toda že čez en par dni se general zlaže, da je dobil pismo od kralja, in da mora precej v glavno mesto nazaj. Med tem časom pa je on izročil komando čez celi tabor obema princema.

General je odšel iz tabora. Imel pa je najetih nekaj malopridnih vojakov, katere je podkupil s težkim zlatom. Ti so si dali narediti nalašč neke

male rane po rokah in po glavah; potem so sê za silo zavezali in general jih je poslal h kralju s tem podukom: „Pojdite h kralju v glavno mesto in recite mu to: „Ves tabor vojakov je od tebe odpadel, o kralj, in razglasil princa Srečkota in Mirkota za kralja; vse tiste, ki so tebi zvesti ostali, pustila sta princa pobiti, samo mi smo ušli, akoravno ranjeni, da ti povemo to žalostno novico.“

Ti najeti vojaki so res tako storili. Kralj se je močno začudil, to slišati, in skoraj ni hotel verjeti, toda male rane, ki so jih imeli vojaki na sebi, pričale so za resničnost njih besedi.

Kmalu za temi vojaki je prišel hudobni general sam h kralju, in govoril mu je s hinavsko priliznjnim obrazom tako: „Vaše veličanstvo, žal mi je, da mi je Bog ustvaril jezik, ker vam moram tako žalostno novico sporočiti. Znano je vašemu veličanstvu, kako sem bil vsigdar zvest služabnik vaše presvitle hiše. Dovolite mi tedaj, da vam povem, kar sem slišal in videl. Zvedel sem od nekih ranjenih vojakov, da se je celi tabor vojakov tam na meji uprl proti vašemu veličanstvu ter razglasil princa Srečko-ta in Mirko-ta za kralja. Jaz sem šel z nekterimi vojaki na ogled v bližino tega tabora. Ko smo tam v zatišji ležali, videli smo enega vojaka po grmovji in stranskih potih plaziti se. Mi ga zgrabimo in preiščemo, in našli smo pri njem to-le pismo, ki dosti jasno priča, da sta princa Mirko in Srečko izdajalca, žalibog, kdo bi bil kaj tacega mislil!“ S temi besedami podá pismo kralju. Krasnobor pismo odpré in bere:

Pismo princov Srečkota in Mirkota njegovemu veličanstvu kralju Dragomanu, vladarju velike Bornove.

„Slišale je vaše veličanstvo že od naji, kako malo priljubljen je najin oče, kralj Krasnobor, pri svojih vojaki, ker za vse drugo prej skrbi; kako žive pa vojaki, to mu je deveta skrb. Razun tega ima hudobno ženo, ki bi naji najrajši v žlici vode vtopila, tako da še življenja nisva varna pred najino mačeho, ker ona skrbi le za svojo pokveko, pohabljenega Šutivoja. Temu se mora enkrat konec storiti, ne stori nič, če pri tem prav smrt najde najin oče. Krasnobor in njegova baba Zora, pa nje spaka Šutivoj, — kdo vé, če je sploh najin brat —; en del vojakov se je že uprl in nama zvestobo prisegel, — midva čakava le še vaše pomoči, kakor smo se dogovorili. Kraljestvo Črne Dobovine bomo razdelili na tri dele: enega dobi Srečko, enega Mirko, in en del prepustiva vam za vašo pomoč. Če v pravem času prideta, je vse dobljeno, do zdaj oče še ničesar ne vé.

S tem vas srčno pozdraviva, ter prosiva, pridite po tistem kraji, kjer vam bo pokazal človek, ki vam to pismo prinese.“

Ko kralj to pismo prebere, pretresla ga je nezvestoba toliko ljubljenih sinov tako, da je padel v omédlevico

Dve sto devet in trideseta noč.

Ko se kralj zopet zavé, prašal je naprej: „Kje imate tistega vojaka, ki je pismo nosil?“ „Mi smo ga v prvi jezi razsekali, ne zamerite,“ reče general, „in hiteli s pismom sim.“ Kralj ni mislil na to, kako bi se prepričal o resničnosti tega, kar je general pravil, ampak le, kako bi sinova kaznoval. Najprej pa je tekel h kraljici, in jej povedal, kaj se godi. Ona ga je še bolj utrdila v njegovem sumu, ter začela praviti, kako se jej obnašanje princov že delj časa sumljivo zdi, in kako ju je videla že večkrat občevati s poslaniki kralja Dragomana. Ves razsrjen priseže kralj, da bo dal oba nezvesta sinova umoriti, če jih v pest dobi. Nemudoma dá povelje, naj se pokliče cela vojska na noge zoper uporna princa. Toda hudobni general stopi k njemu in reče: „Škoda bi bilo za toliko nedolžne krvi, ki se bo prelila. Dajte meni oblast, in jaz vam pripeljem oba princa zvezana, pa živa v vašo oblast!“

„Če to premoreš,“ reče kralj, „potem le stori, dobro plačilo ti ne izostane!“ General se prikloni in odide. Zajahal je konja in hitel v tabor, kjer še nihče nič ni vedel, kake laži se spletajo pred kraljem o princih.

Ko pride hudobni general v tabor, bil je s častjo sprejet, princa sta mu prišla naproti, ter mu izročila zopet najvišjo komando s pristavkom, da se ni nič novega pripetilo. Na večer je general oba princa k sebi na obed povabil. Ko se je noč naredila, skočili so na miglej generala nekteri skriti vojaki na princa, ju zvezali in jima zamašili usta, da nista

mogla upiti. General ju pusti položiti na voz, ter se ž njima še tisto noč odpelje v glavno mesto. Drugemu generalu pa je izročil povelje s pristavkom: „Jaz in princa smo poklicani nemudoma h kralju zaradi važnega opravka. Skrbite med tem časom za red, in ne spustite nikogar iz tabora, tudi ne, če bi zbolel; tako hoče kralj, ker je nevarnost blizo.“

Ko prideta princa pred kralja, bil je ta tako razkačen, da ju je že hotel sam s sabljo pesekati. Vendar se je še premagal, posebno ker ga je prosil stari kralj Armenov, rekoč: „Moj sin, kaj hočeš storiti? Ali se boš oskrnil z lastno krvjo? Preišči prej, kaj sta zakrivžila, in potem ju pusti kaznovati po drugih.“

Krasnobor pa je bil prevroče krvi, da bi dolgo premišljeval in preiskaval. Poklical je rabeljna Škandra in mu ukazal, naj pelje oba princa zvezana v gojzd in tam naj jima glave odseka. Nju obleko pa naj prinese nazaj kot dokaz, da sta res mrtva.

Škander je vzel oba princa, ter ju posadil na konje in privezal; sam pa je jahal zraven nju, in tako so šli daleč v gojzd. Ko so celi dan jahali, mislil je Škander, da bo zadosti daleč; zato je stopil s konja in tudi princema je doli pomagal; in tukaj njima je s solznimi očmi povedal, kakšen ukaz da je dobil od kralja. „Ljuba princa,“ reče Škander, „to je huda naloga za mene, raje bi vse storil, ko to, pa ubogati moram, drugače zapade moja glava.“ — „Storite svojo dolžnost,“ rečeta princa, „saj midva veva, da ste vi nedolžni najine smrti, zato vam rada odpušiva.“ To rekši se brata objameta in vzameta slovò drug od drugoga. Princ Mirko se je ponudil, naj bi se njemu najprej glava odsekala. „Začni pri

meni," reče Škandru, „da mi ne bo treba gledati, kako bo moj brat umiral.“ Srečko pa tega ni dovolil, in je hotel prvi biti. Škandru so stopile solze v oči, ko je videl, kako se ta dva princa ljubita.

Zdaj so se zmenili tako, naj Škander oba vkup zveže in naj obema naenkrat glave odseka.

Škander ju je res tako vkup zvezal, da je zamogel z enim vdarcem obé glavi odsekati. Pa prej ju je še prašal, če imata pred smertjo še kako željo, ali če imata kako sporočilo za kralja ali koga drugega.

„Le to povejte kralju,“ odgovorita princa, „da sva midva čisto nedolžna, pa da očetu vse odpustiva, ker gotovo ni dobro podučen o nama.“

Škander je obljubil, da bo to sporočil, in zdaj je potegnil sabljo iz nožnic. Svetla sabla pa se je v solncu zalesketala, to je vidil Škandrov konj, ki je bil pri enem drevesu privezan, in prestrašil se je tega tako, da se je splašil, jermen vtrgal in tekel na vso moč tje čez polje.

Ta konj je bil zelo lep in drag, in Škandru je bilo veliko za njega. Zato je brž sabljo stran vrgel in tekel za konjem, da bi ga vjel. Konj je skakal sim in tje, in slednjič zbežal v gojzd. Režgetanje konja pa je zbudilo leva, ki je tam v germovji spal. Lev plane po konci in leti naravnost proti Škandru.

Škander ni mislil več na konja, ampak skrival se je pred levom za goščo, ta mu je pa zmirom sledil. V najhujši stiski je Škander zdihnil: „Bog me kaznuje, ker sta te dva princa nedolžna, jaz ju hočem pa umoriti. K nesreči še sablje nemam pri sebi, da bi se branil.“

Ko je Skander odšel, pritožila sta se oba princa čez hudo žejo; strah pred smrtjo je prouzročil njih žejo. Princ Srečko je rekel, da ni daleč od tam en studenec, ter je predlagal, da bi se razvezala in šla pit. „Ljubi brat,“ reče Mirko, „za ta kratki čas življenja ni vredno, da bi hodila pit; en par minut bova že prestala brez vode.“

Srečko pa se je vendar razvezal in osvobodil tudi svojega brata, in šla sta k studencu. Ko sta se napila, slišita v gojzdu rujovenje leva in upitje Škandrovo. Srečko je skočil brž po sabljo in rekel Mirkotu: „Moj brat, pojdiva Škandru na pomoč, morda prideva še v pravem času, da ga rešiva.“

Princa sta tekla tje, od koder se je slišalo vpitje, in prišla sta tje ravno, ko je lev Škandra na tla vrgel. Ko je lev videl Srečkota s sabljo priti, spustil je Škandra in šel je ves divji na Srečkota. Princ ga je mirno počakal, ter ga je s sabljo tako dobro zadel, da se je lev precej mrtev na tla zgrudil.

Ko je Škander videl, da sta mu princa življenje rešila, padel je pred njima na kolena, ter se zahvalil za toliko dobroto. Potem jima poljubi roke in reče: „Bog obvari, ko bi se jaz vaji zdaj še dotaknil; nikoli se Škandru ne bo očitalo, da je bil tako grdega, nehvaležnega srca.“

„To ne stori nič,“ reče Srečko, „vi morate svojo dolžnost storiti; zdaj bomo najprej konja vjeli, potem pa pojdemo nazaj na morišče, da nama glave odsekate.“

Konj se je med tem časem že pomiril, zato so ga lahko vjeli.

Ko so pa k studencu nazaj prišli, nista mogla princa pregovoriti Škandra, da bi jima življenje vzela.

„Le za to vaji prosim,“ je rekel, „da mi daste vajino obleko, jaz vama bom dal nekoliko od svoje, da se za silo pognete; potem pa pojdita tako daleč stran, kolikor moreta, da ne prideta nikoli več kakemu znanemu človeku pred oči.“

Princa sta se udala; slekla sta svojo obleko, katero je moral Škander kralju pokazati, on pa je njima dal od svoje obleke, kolikor je mogel; tudi jima je dal ves denar, kar ga je pri sebi imel, in potem se je od princov poslovil.

Škander je šel v gojzd k mrtvemu levu, v njegovo kri je pomočil obleko od princov in potem je šel v glavno mesto nazaj.

Ko pride nazaj, ga je kralj brž prašal, če je njegov ukaz vestno izpolnil. „Tukaj vidite krvavo obleko!“ reče Škander. „Kako sta se obnašala pred smrtjo?“ praša kralj na dalje.

„Umrla sta, kakor dva svetnika,“ reče Škander, „udana v voljo Božjo in polna spoštovanja do vašega veličanstva. „Midva umrjeva po nedolžnem“ rekla sta, „pa naj se zgodi Božja volja; kralju naj bo odpuščeno, ker ni bil dobro podučен, in ni vedel, kaj je storil.“

Kralju so stopile solze v oči, ko je to slišal. Pa čakala ga je še večji žalost, namreč potem, ko je zvedel, da je svoja sinova po nedolžnem umoriti dal.

Hudobni general in njegovi zli tovarši zginili so še tisto noč z denarjem, ki so ga od kraljice dobili. Ta beg generala se je kralju že sumljiv zdel. Prišla pa so kmalo poročila iz tabora, o kaki upornosti pa ni bilo nič slišati. Kralj sam se je podal v vojaški tabor, da bi zvedel, kaj je bilo na tem resnice. V taboru ga je poveljnik z vso častjo sprejel,

ter se močno začudil, ko ga je kralj prašal, če je res, da so se vojaki uprli in da sta princa pustila toliko ljudi pobiti. „Vaše veličanstvo,“ rekel je tisti general, „jaz sem bil ves čas v taboru, pa od vsega nič ne vem. Nihče ni bil ubit ne ranjen. Princa sta bila tukaj z onim generalom, o katerem pravite, da je zginil; ko je ta general za nekaj dni odšel, prevzela sta princa za ta čas komando; potem je prišel general nazaj, in še v tisti noči so odšli vsi trije, general in oba princa, meni pa je zapustil povelje, da ne smem nikogar iz tabora spustiti. To je vse, kar vem.“

Kralj je to slišal z veliko žalostjo, ker se mu je začelo dozdevati, da sta bila princa nedolžna, da je bila vse to prevara, samo tega še ni vedel, od kodi izvira.

Zdaj je začel pozvedovati po ubeglem generalu. Po vseh svojih deželah in po sosednih kraljestvih poslal je svoje ogleduhe, da bi kaj zvedeli o generalu. V kratkem času so ga zasledili v nekem oddaljenem mestu sosednega kralja, kjer je imel general svojo hišo in prav dobro užival sad svojega izdajalstva. Krasnobor je bil prijatelj s tistim kraljem in ga je naprosil, naj tega človeka pusti prijeti in naj ga njemu izroči.

Po noči so generalovo hišo obstopili, ga zvezali in ga peljali v Črno Dobovino.

Med tem časom so primerjali tisto ponarejeno pismo od princov na kralja Dragomana in spoznali so brž, da je to pisava hudobnega generala. Zato je bil kralj o njegovi krivdi že prepričan, prej ko so ga v Dobovino pripeljali.

Ko ga pred kralja pripeljejo, reče mu ta: „Ti hudobni, nezvesti hlapec, tvoja glava je meni zapadla; ni tako hude kazni, katere bi ti ne bil zaslužil. Samo to mi povej, kdo te je na to hudobijo napeljal, potem boš umrl nagle smrti, ako pa ne poveš, pustil te bom mučiti na vse mogoče načine, kar si bo kdo hudega zmislil, vse bomo nad tabo poskusili. Tajiti ni treba nič, ker imamo že zadosti dokazov, da si ti oba princa pokončal s svojimi lažmi.“ Hudobni general je videl, da zdaj ni nobene pomoči več; mislil si je: „Morda mi še prizanesejo, če vse povem,“ zato je vse po pravici povedal, kako ga je kraljica k temu napeljala, in kako je potem vse to izpeljal.

Kralj se je tresel na celem životu, ker ga je pekla nedolžna kri svojih sinov; pustil je poklicati še kraljico. Ta je trdovratno vse tajila, in rekla, da ni imela z generalom nobenih takih pogovorov. Hudobni general pa jo je sam zavrnil in dokazal njeno krivdo tako razločno, da je bil vsak prepričan, da celo hudodelstvo izvira od nje.

Dve sto in štirideseta noč.

Ne dá se popisati, kako žalosten je bil kralj, ko se je enkrat prepričal, da sta bila princa nedolžna. „Kaj sem naredil!“ zdihoval je in stokal, „svoje lastne otroke sem poklal! Uboga princa! kako sta bila pametna, pokorna, pridna, priljudna! Kako sem mogel kaj tacega verjeti! Nisem vreden, da me zemlja nosi! To je kazen Božja, da nisem ostal pri svojem prvem sklepu, nikdar z nobeno žensko se pečati! Kaj hočem z babo storiti? Ali je vredna, da bi jaz svoje prste v njeno kri pomočil? Ne; nikdar

več je nočem videti, pred moje oči ne sme več priti, to naj bo njena kazen!“

Kralj je svojo besedo držal. Pustil je kraljici posebno hišo zidati, vanjo jo je zaprl, da ni smela nikoli na dan, sicer pa je imela postrežbo in vse, česar je potrebovala. On je nikoli več ni obiskal, ne videl, ker je še videti ni hotel. Le bolehní princ Šutivoj je prišel včasih k materi, pa ta otrok je kmalo potem na jetiki umrl. Kraljica je svoje žive dni jokala in obžalovala svojo pregreho, ter tako spokorjena umrla.

Pozabili smo dostaviti, da je kralj tistemu hudobnemu generalu precej prvi dan pustil glavo odsekati. Ko se je to na kraljevem dvoru godilo, tavalá sta princa po puščavi okoli, med ljudi si nista upala, da bi ju kdo ne spoznal; v puščavi sta jedla zeliša in divjo sadje in pila dežnico, če sta v kaki skali katero našla. Po noči je zmirom eden spal, eden pa na straži stal, da ju ni raztrgala kaka divja zver.

Čez mesec dni sta prišla do velike gore iz črnega kamna, ki je bila silno strma. Bila je videti sicer neka steza na hrib, pa nista si upala v tako strmino. Upajoča, da najdeta kak bolj pripraven prelaz, šla sta pet dni vstríc gore v podznožji; pa nikjer nista našla boljše steze, in morala sta iti k tej nazaj. Dolgo sta premišljevala, ali bi šla gori ali ne, slednjič sta si vendar dala pogum in začela plezati navkreber.

Više ko sta prišla, bolj strma bila je pot, in večkrat ju je obhajala skušnjava, da bi se obernila in nazaj šla. Mnogokrat sta počivala in si oddahníla. Tako sta bila utrujena, da jima je bilo skor umreti;

pa ko sta si nekoliko počila, šla sta vendar zopet naprej.

Vkljub vsem naporom nista mogla priti prvi dan na vrh. Noč se je naredila in princ Mirko je rekel bratu ves upehan: „Moj brat, jaz ne morem dalje, meni je umreti.“ „Dajva si počiti,“ reče Srečko, „in nikdar ne obupaj; saj vidiš, da sva kmalo na vrhu, in luna nama tudi sveti.“

Počivala sta zopet dobre pol ure in šla potem naprej; slednjič sta vendar prišla na vrh, in tam sta se zopet vsedla.

Srečko vstane in gre k nekemu drevesu, ki je tam blizo stalo. Bila je hruška, polna zrelih tepk. Pod drevesom pa je cerljaj studenček. Srečko pokliče brž Mirkota; tam sta se najedla tepk in napila studenčnice, in tako okrepčana sta pod hruško sladko zaspala.

Drugo jutro, ko se princa zbudita, rekel je Srečko: „Bratec pojdiva naprej, glej na tej strani gora ni tako strma, in lahko bova doli prišla.“ Pa Mirko je bil tako utrujen, da ni mogel naprej, in morala sta tri dni tam pod hruško ostati in počivati, prej da je spet k močem prišel. V tem samotnem kraju sta se pogovarjala o tem in tem, ter Boga hvallila, da jih je tako čudovito rešil pred smrtjo.

Četrty dan sta začela iti navzdol, tukaj pa je bila gora na široko razprostrta, večkrat sta morala iti navzgor, pa zopet navzdol, tako da sta potrebovala pet dni, prej da sta v dolino prišla. V dolini zagledala sta pred sabo eno veliko mesto. Tega sta bila zelo vesela. „Moj brat,“ reče Srečko, „če ti je prav, počakaj me ti tukaj, jaz pojdem pa v mesto, da zvem, v kateri deželi sva, in da kupim za naji obleke

in živeža. Bolje je, da eden tukaj ostane, če bi bila kaka nevarnost.“ „Moj ljubi brat,“ reče Mirko, „tvoj svet je dober. Če pa že eden v mesto gre, bom šel jaz, da le tebe na varnem vem, pa sem srečen. Jaz bi ne imel miru, ako bi ti šel, in bi se zmirom bal, da se ti je kaj hudega pripetilo.“

„Kako si čuden,“ reče Srečko, „saj se bom tudi jaz za tebe bal, če ti greš; le pusti mene iti.“ — „Nikoli ne,“ reče Mirko, „jaz bom šel, pa je konec besedi.“

Srečko se je moral vdati, in je ostal pod drevsom, Mirko pa se je odpravil na pot, z obljubo, da pride kmalo nazaj.

Dve sto ena in štirideseta noč.

Princ Mirko v mestu paganov.

Princ Mirko je vzel denar, ki ga je dozdej Srečko nosil, ter šel v mesto. Ko pride v prve ulice, srečal je starega moža, ki je bil lepo oblečen in se naslanjal na palico. Imel ga je za poštenega starčka, zato je stopil k njemu in ga ogovoril: „Gospod, prosim vas, pokažite mi, kodi se gre na glavni trg?“

Starec se je princu nasmehnil, in djal: „Moj sin, ti si gotovo tujec?“ — „Tako je,“ odgovori Mirko. „Dobro došel,“ reče starec, „čast za naše mesto, da ga obišče tako izobražen mladenič, kakor si ti. Povej mi, kaj hočeš na glavnem trgu delati?“ „Gospod,“ reče Mirko, „jaz in moj brat potujeva že dva mesca, in zdaj ko sva prišla do tega mesta, poslal me je brat naprej, da kupim za naji obleke in živeža; on me pa čaka pod hribom.“ „Moj sin,“ reče zopet

starec, „ravno prav, da si na mene naletel. Jaz sem ravnokar dal svojim prijateljem veliko gostijo, in ostalo je toliko jedil, da ne vem kam ž njimi. Najedel se boš lahko zastonj, pa še svojemu bratu boš lahko nesel, kolikor boš hotel. Svoj denar bosta še lahko potrošila; popotniki nikoli nimajo preveč denarja. Med tem časom pa ti bom vse razložil, kakošno je naše mesto, ker jaz sem imenitna oseba v mestu, in vse natanko vem. Dobro je, da si na mene naletel, kajti v tem mestu je dosti potepuhov, in ko bi bil prišel takemu v pest, on bi te bil okradel in ušel. Le pojdi z mano, da boš vedel, kaj je poštenjak, in kaj slepar.“

„Lepa hvala za vašo prijaznost,“ reče Mirko, „hočem vam zaupati in hoditi za vami, kamor koli me peljete.“

Starec si je smejal v pest, in šel z Mirkotom naprej, ter mu pravil razne reči.

„Res imaš srečo,“ mu zopet dé, „da si naletel na mene, in videl boš, kako ti bo pri meni prijetno.“

Starec je došel do svoje hiše in peljal je princa v veliko dvorano. V sredi dvorane je gorel ogenj, in štirideset starih mož je klečalo okoli ognja, in častili so ogenj kakor svojega bogà.

Mirko se je ustrašil, ko vidi ljudi pred ognjem klečati, kajti spoznal je, da je prišel v deželo poganov.

Ko je Mirko še ves začuden tam stal, pozdravil je zviti starec onih štirideset starčkov in rekel: „Pobožni častilci ognja, danes je srečen dan za nas. — Kje pa je Gazban? Pokličite ga sim.“

Na te besede pritekel je zamorec, ki mu je bilo Gazban imè. Komaj ta princa zagleda, zaleti se vanj, ter ga tako vdari, da se je Mirko kar na

tla zgrudil. Gazban pa ga je hitro zvezal. Starec ukaže zamorcu: „Pelji ga doli v ječo, in povej mojima hčerama, Bostani in Kavami, naj mu daste vsak dan en kos kruha in vrč vode; pa naj ne pozabite, vsak dan dobro protrepsti ga. Eno leto se bo že preživel, potem ga pa peljemo v plavo morje na ognjeno goro, kjer ga bomo ognju na čast zažgali.“

Dve sto dve in štirideseta noč.

Komaj je starec to izrekel, zgrabel je zamorec Mirkota, in ga vlekel po stopnicah doli v temno ječo, in tam ga je priklenil na železno verigo.

Potem je šel klicat hčeri od tistega starca. Pa starec je bil že sam pri njima in jima pravil: „Moji hčeri, pojdite doli, in pretepite tega kristjana, in to vsak dan, s tem boste pokazali, da ste vredni častilki našega boga, gorečega ognja.“

Bostana in Kavama, izrejeni v sovraštvo do kristjanov, šli ste veseli doli v ječo, in topli ste Mirkota s palicami tako, da se je kar kri od njega cedila, dokler se ni brez zavesti na tla zvrnil. Pustili ste mu potem kos kruha in vrč vode in odšli.

Mirko se je še le čez dolgo časa zavedel, in začel jokati nad svojo nesrečno osodo. Le to mu je bilo v tolažbo, da je ta nesreča doletela njega, in ne njegovega brata Srečkota.

Princ Srečko je tam pod drevesom čakal na brata do večera. Ko je pa solnce že zašlo, brata pa le ni bilo še nazaj, začelo ga je zelo skrbeti, kam bi bil prišel. Celo noč skoraj ni mogel očesa zatisniti; ko se je pa dan naredil, šel je za njim v mesto.

Začudil se je precej, ko je videl v mestu tako malo kristjanov; zakaj ti so se od poganov po obleki ločili. Ko vidi prvega kristjana, praša ga, kako se temu mestu pravi. Mož mu je povedal, da je to mesto poganov, da imajo ogenj za boga, in da je le malo kristjanov v mestu. Potem je prašal moža, kako daleč je od tod v Črno Dobovino, in mož mu je povedal, da po morji računajo štiri mesce, po suhem pa eno celo leto. To odgovorivši se mož hitro zgubi, ker je imel opravke.

Srečko se je čudil, kako sta s bratom mogla v šestih tednih sim priti, uni pa je rekel, da je eno leto hodá; najbrž sta si s tem toliko poti prikrajšala, ker sta lezla čez tisto visoko goro.

Ko tako po mostu pohajka, ustavil se je slednjič pred štacuno enega žnidarja, ki ga je spoznal po obleki za kristjana. Srečko se k žnidarju vsede, ga pozdravi in mu pové, kaj ga skrbi, in kaj išče po mestu. Žnidar mu reče: „Če je vaš brat poganom v roke prišel, potem ga ne boste več videli. Nikar ne mislite več na njega, in glejte, da se še vam kaj tacega ne pripeti. Jaz vam svetujem, ostanite pri meni, in jaz vam bom povedal vse zvijače teh poganov, da se jih boste znali varovati.“

Srečko, ves žalosten nad osodo svojega brata, sprejel je ponudbo žnidarjevo s hvaležnostjo, ter ostal pri njemu.

Historija, kaj se je princu Srečkotu z neko gospodično pripetilo.

Princ Srečko ni šel cel mesec nikamor, samo, če je žnidar ž njim šel, upal si je v mesto. Enkrat je pa vendar sam šel na sprehod. Ko je šel nazaj

domu, srečal je neko gospodično. Mladi mož je bil ženski všeč, in prašala ga je s prijaznim smehljajem, kam da gre. Srečko reče: „Lepa gospodična, jaz grem domu, ali pa z vami, če vam je prav.“ — Ona odgovori: „Gospod! ženske moje vrste ne vodijo možkih seboj, ampak gredó ž njimi na dom.“ Ta odgovor je spravil Srečkota v veliko zadrego. On si je ni upal seboj k žnidarju vzeti, ker bi se mu znal s tem zameriti. Tudi je ni vedel kam drugam peljati, ker je bil povsodi neznan, v oštarijo si tudi ni upal iz strahu pred pogani. Zato je sklenil, prepustiti se dobri sreči, in šel je naprej, ženska pa za njim.

Hodil je iz ulic v ulice, od trga do trga; tako sta bila že vsa vtrujena, ko prideta na konec mesta do neke lepe hiše. Pred hišo pa je bila klop. Srečko se vsede na to klop, in ženska, ki je bila še bolj trudna, vsedla se je k njemu. Gospodična odgovori princa: „Tedaj to je vaša hiša?“ — „Kakor vidite,“ reče princ. „Zakaj pa ne odprete?“ praša ona. „Lepa gospa,“ reče princ, „jaz nemam ključa; poslal sem svojega strežaja nekam v mesto, on je vzel ključ seboj, pa ga še dolgo ne bo nazaj, ker je daleč šel.“

Princ je nalašč tako govoril, da bi s tem žensko odpravil, ker je mislil, da ne bo hotela dolgo čakati in raje kje drugje svojo srečo poskusila. Toda zmotil se je.

„To je vendar zanikern strežaj, da ga tako dolgo ni,“ reče lepotica jezno; „če nazaj pride, ga bom jaz sama nabila, če vi tega nočete storiti. To se ne spodobi, da bi jaz z vami tukaj pred vrati stala.“

To rekši vstane, pobere kamen in začne razbijati ž njim ključavnico, ki je bila lesena, kakor so v tem kraju v navadi.

Srečko je bil ves obupan nad tem početjem. „Kaj pa delate gospodična!“ jej reče, „počakajte vendar še en malo.“

„Čemu se boste bali,“ reče ona, „saj je vaša hiša. Kaj je to taka škoda, če se ta lesena ključavnica razbije? Saj se lahko druga dobi.“

To reče in tolče s kamnom po ključavnici, da jo res razbije. Ko so bile vrata odprte, šla je ona naprej v hišo, Srečko pa za njo. Bilo mu je tesno pri srcu, in strašno se je bal, da bi se mu kaj ne pripetilo v tuji hiši; hotel se je že obrniti in uiti. Ko ženska to zapazi, da ne gre za njo, se obrne in reče: „Kaj pa vam je? Zakaj si ne upate v svojo hišo?“ — „Lepa gospica,“ reče on, „hotel sem samo pogledati, če moj strežaj še ne pride, ker v sobah še ni nič pripravljeno.“ — „Le pojdite,“ reče ona, „saj ga laže v sobi počakava, ko pred hišo.“

Ves nevoljen in v skrbeh gre tedaj Srečko za njo in prišla sta na veliko dvorišče. Od todi se je prišlo po stopnicah v prvo nadstropje, in ko tam duri odpreta, prideta v veliko dvorano, kjer je bila miza pogrnjena in polna najboljših jedil in steklenic z vinom.

Srečko se je bal, da bo vsaki trenotek kdo prišel in ga prijel, kaj da tukaj dela v tuji hiši. „Zdaj je po tebi, ubogi Srečko,“ govoril je sam sebi, „ne boš dolgo preživel svojega brata Mirkota.“

Ženski pa se je cela priprava se ve da dopadla. „No, gospod,“ zaklicala je princu, „rekli ste, da ni nič pripravljenega, zdaj pa vidite, da je bil vaš

strežaj bolj priden, kakor ste mislili. Gotovo ste to pripravili za kako drugo gospodično; pa to nič ne stori; če tista prav pride, jaz ne bom nič ljubosumna. Le to mi dovolite, da smem tudi jaz pri vas ostati in z vami večerjati.“

Srečko se ni mogel zdržati, da bi se na te besede ne nasmijal, čeravno je bil ves prepaden od strahu. „Lepa gospica reče on, vi se motite, to ni nobena gostija, in nobeden ni nanjo povabljen; to je moja navadna večerja.“

K mizi si ni upal vsesti, vedoč, da to ni zanj pripravljeno, zato se vsede na zofo. Lepotica pa ga vleče k mizi in reče: „Po tako dolgi hoji morate vendar lačni biti; vsedite se, in dajva jesti.“

Srečko se ni mogel braniti, on se tedaj vsede k mizi in začela sta jesti. Po prvih grižljajih natočila je ženska vina in pila na zdravje Srečkota. Ko je izpila, ponudila je poln glaž še princu, in tudi on je moral piti.

Srečko se je samo nad tem čudil, da hišnega gospodarja tako dolgo ni domu, in da nobenega strežaja, nobene hišine ali dekle ni blizo. „To bi bilo izvrstno,“ mislil si je, „ko bi gospodarja tako dolgo ne bilo domu, da se jaz na kako vižo izmuznem iz te zadrege.“ Ko je on tako premišljeval, je ženska ves čas jedla in pila.

V tem pride hišni gospodar. To je bil Bahovec, visok uradnik v službi poganškega kralja. Ta hiša je bila njegova; pa imel je še drugo hišo, v katerej je stanoval. To hišo pa je imel prazno, in le za kratek čas, da je v njej včasih dal kako gostijo svojim prijatelom, da od tega ljudje niso nič zvedeli. Take dneve je pustil v to hišo jedi in pijače nanositi, potem

pa so brez skrbi pili. Tako se je zgodilo tudi ta večer. Povabil je bil nekaj prijateljev, pa ti so spet odšli, ker ga niso našli doma.

Bahovec je prišel čisto sam in v priprosti obleki, kakor navadno o takih priložnostih. Močno se je začudil, ko je našel ključavnico pri vratih razbito. Čisto tiho je šel po stopnicah gori, in ko je slišal v dvorani govoriti, pokukal je skozi ključavnico in videl tam princa s tisto žensko jesti, piti in govoriti. Prej je že mislil, da so tatovi ulomili, ko je pa zdaj videl, da nesreča ni tako velika, namenil se je, da si hoče iz tega norčijo napraviti.

Zdaj je Bahovec vrata na pol odprl in not kukal. Ženska ga ni mogla videti, ker je proti durim herbet kazala, Srečko ga je pa precej zapazil. Spremenil je barvo in obledel, ter se tako prestrašil, da se ni mogel ganiti. Bahovec pa mu je dal znamenje, da naj molči, in mu pomignil, naj ven pride.

Srečko je pil in šel ven. „Kam pa greste?“ ga ženska praša. „Prosim, počakajte en trenotek,“ reče princ, „precej pridem nazaj.“

On gre tedaj ven in stopi z Bahovcem na mostovž, kjer ju ženska ni mogla slišati

Dve sto tri in štirideseta noč.

Bahovec je princa brž prašal, kaj da on z žensko tukaj dela, in zakaj sta vrata vlomila?

„Moj gospod,“ reče princ, „na prvi pogled boste mislili, da sem jaz zelo kriv ali pa še kak potepuh in rokomavzar; pa če vam povem, kako je to prišlo, potem upam, da mi ne boste tako hudo zamerili.“ Na to mu je vse po pravici in natanko povedal, kako

se je zgodilo. Da bi tujega gospoda še bolj potolažil, povedal mu je tudi, da je kraljeve rodovine, in kako je v to mesto zašel.

Bahovec je bil tujcem prijazen, in še dobro se mu je zdelo, da zamore tako imenitnemu gostu s čim postreči. Že po lepem obnašanji in govorjenji Srečkota mu je verjel, da je res princ.

„Dragi princ,“ ga ogovori, „mene prav veseli, da se vam je ta smešna prigodba ravno v moji hiši pripetila. Jaz vam ne bom delal nobenih zadreg, še pomagal bom, da bo norčija še večji. Jaz sem v kraljevi službi in se pišem za Bahovca. Stanujem v drugi hiši, to hišo imam samo za kratek čas, da se v njej s prijatli včasih malo poveselim. Vi ste vaši lepotici rekli, da imate strežaja, čeravno ga nimate. Bom pa jaz za tistega strežaja; pa nič mi ne branite, jaz hočem to po vsaki ceni biti za nicoj, vam bom že povedal, zakaj. Le pojdite not, in vsedite se na vaš prostor, pa dobro se imejte. Jaz se bom pa preoblekel za strežaja, in kedar not pridem, me morate ozmirjati, zakaj da me tako dolgo ni nazaj; tudi me smete tepsti, jaz vama bom stregel do pozne noči. Potem pa lahko greste, kedar vam drago. In še potem smete zmirom k meni priti, če kako uslugo potrebujete.“

Srečko je hotel ugovarjati, pa Bahovec si ni pustil nič reči, in ga je silil, da je moral v dvorano nazaj iti.

Komaj je Srečko v dvorano odšel, prišli so tisti povabljeni prijatli vdrugič. Bahovec pa jih je odpravil in jim rekel, da jim bom že drugi dan povedal, kaj se je pripetilo. Ti so tedaj odšli; Bahovec pa se je oblekel, kakor strežaj.

Princ je šel k lepotici nazaj, ves vesel, da je zadel v tako dobro hišo, in da se je njegova skrb v veselje spremenila. Ko se vsede, govoril je ženski: „Ne zamerite, lepa gospa, da sem bil prej nekako vtožen in zamišljen; to je bilo pa zato, ker mojega strežaja tako dolgo ni nazaj. Jaz mu bom že pokazal, naj le pride.“ „Saj res,“ odvrne ona, „tega strežaja morava ojstro kaznovati. Midva pa bodiva vesela.“

Začela sta zopet jesti in piti in to s toliko večim veseljem, ker je bil Srečko zdaj brez skerbi. Tako sta se veselila, dokler ni prišel Bahovec, kot strežaj preoblečen.

Bahovec se je delal, kakor bi se princa bal, pokleknil je pred njega in ga prosil odpuščenja. Potem je vstal in čakal, kaj mu bo princ ukazal.

„Ti malopridnež,“ reče mu princ, „kodi pa se klatiš toliko časa? Kje si bil, kaj si delal?“

„Gospod,“ reče Bahovec, „bil sem na vaših potih, kamor ste me poslali. Nisem mislil, da pridete tako kmalo domu.“

„Zanikern lump si,“ reče princ, „čakaj, jaz ti bom že pokazal.“ To rekši vstane, prime za palico, in Bahovca prav po lahkem en par krat udari, pa se zopet vsede k mizi.

Ženski pa ta kazen ni bila zadosti; vstala je tudi ona, prijela za palico, in začela ž njo tako neusmiljeno po Bahovcu udrihati, da so mu kar solze v oči stopile. Srečkotu je bilo to strašno sitno, vpil je nad njo, da je že zadosti, pa ženska se za to ni zmenila. „Le pustite me,“ je rekla, take paglovce je treba dobro ošeškati, da si bolj zapomnijo.“ Tolkla je Bahovca tako, da je moral princ tje skočiti in jej

palico iz roke vzeti. Ko Bahovca ni mogla več tepsti, ga je še dobro ozmirjala.

Bahovec si je solze obrisal, in začel jima vino točiti in naprej streči. Ko nista več jedla, začel je posodo ven nositi. Ženska ga ni nehala zmirjati, kolikorkrat je v sobo stopil. Princu je bilo to se ve da neljubo, pa ni mogel zabraniti.

Ko je bilo vse delo opravljeno, vlegel se je Bahovec na eno klop v lopi, ter je zaspal, ker je bil utrujen.

Princ in tista ženska sta pa še en čas pri vinu sedela. Ko je morala ona za trenotek iz sobe iiti, zagledala je Bahovca tam spečega, in njena jeza je vnovič vzkipela. Videla je na steni sabljo viseti. Brž zagrabi sabljo, pokliče princa in mu reče: „Dajte vendar temu zanikernemu hlapcu glavo odsekati.“ Princ je spoznal, da mora biti ženska že pijana, zato jo je začel z lepa pogovarjati. „Lepa gospica“ jej reče, „pustiva reveža spat, on je danes že dosti delal; če se je malo pregrešil, saj sva ga kaznovala; sicer je pa priden in jaz sem prav zadovoljen ž njim.“

„To ni nič,“ reče ženska vsa besna, „on ni vreden, da živi; in če vi nočete, mu bom pa jaz glavo odsekala.“

To rekši potegne sabljo iz nožnic in plane nad spečega Bahovca.

Princ skoči za njo, jej iztrga sabljo in ženski samí na en mah odseka glavo, da je tje po Bahovcu zletela.

Dve sto štir in štirideseta noč.

Ko je glava tiste ženske na Bahovca priletela, se je ta zbudil. Ves začuden gleda, kako princ s

krvavo sabljo pred njim stoji, žensko truplo pa na tleh leži. Prestrašen skoči po konci in praša, kaj to pomeni?

Princ mu je vse povedal. „Ker vas je ta besna ženska po vsej sili umoriti hotela, ni bilo drugače, ko da sem moral njo samo ubiti,“ rekel je princ nazadnje.

„Gospod princ,“ reče Bahovec poln hvaležnosti, „pozna se vam, da ste plemenite krvi, ker niste mogli takega zločina gledati. Vi ste mi življenje rešili, in ne morem se vam zadosti zahvaliti.“ To rekši objame princa in še pristavi: „Mrliča moramo še pred svitom iz hiše spraviti, da ne bo kakih sitnosti. To bom že jaz poskrbel.“ Princ jo je hotel sam ven nesti, pa Bahovec mu je branil: „Vi niste znani v mestu, vam bi se znalo slabo ponesti. Le tukaj počakajte, jaz bom to že sam poskrbel. Če me do jutra ne bo nazaj, potem veste, da me je straža prijela. Zato bom pustil tukaj pisano oporoko, v kateri vam bom izročil celo to hišo v dar, da boste lahko v njej stanovali.“

Bahovec je spisal oporoko (testament) ter jo izročil princu; potem je vzel vrečo (žakelj), vanjo vergel truplo in glavo od tiste ženske, ter jo nesel skozi mesto proti morju. Pa ni bil še daleč, kar ga zagleda straža, ter ga ustavi. Stražniki so odprli vrečo in našli njej mrtvo truplo.

Sodnik je Bahovca brž spoznal, če prav je bil drugače oblečen, in peljal ga je seboj. Kterega družega bi bil precej obesiti dal; Bahovec pa je bil previsoko postavljen gospod, zato je peljal drugi dan Bahovca pred kralja, ter je povedal, kaj se je zgodilo. Kakor je sodnik stvar pripovedoval, moral je

kralj soditi, da je Bahovec kriv, zato ga je začel zmirjati: „Tako tedaj ti delaš z mojimi ljudmi, ti jih moriš, da jim denar pobereš, potem jih pa mečeš v morje, da bi se ne zvedelo! Proč s to pošastjo, in obesite ga na vislice!“

Čeravno je bil Bahovec nedolžen, vendar ni nobene besede spregovoril, udal se je v Božjo voljo, in nič se ni zagovarjal.

Sodnik ga je peljal zopet v ječo, in ukazal je postaviti vislice. Med tem pa je pustil po celem mestu oznaniči, da bo danes popoldne Bahovec obešen.

Princ Srečko je bil ves žalosten, ko zjutraj ni bilo Bahovca domu; kako pa se je še le prestrašil, ko je slišal briča vpiti, da bo Bahovec obešen. „Če mora že kdo zavoljo te malopridne ženske umreti,“ rekel je sam pri sebi, „potem zadene mene, ker sem jo jaz umoril, in ne on; tega ne bom pustil, da bi on za mene umrl.“

Brž gre tedaj tje na morišče, kjer so stale vislice, in kamor je ljudstvo že od vseh krajev vkup vrelo.

Ko je Srečko videl, da pride sodnik in da peljejo Bahovca, preril se je skozi ljudstvo in rekel sodniku: „Gospod, jaz sem vam prišel povedat, da je ta gospod Bahovec, ki ga mislite obesiti, čisto nedolžen, in da sem jaz tisto žensko umoril, ker je ona hotela njega umoriti; če je tako hudodelstvo, ubiti tako hudobno žensko, potem kaznujte mene. Poslušajte, da vam celo prigodbo povem.“

Ko je princ vse povedal sodniku, kako je on s tisto žensko v Bahovčevo hišo prišel, kako je bil Bahovec dober ž njim, in kako je hudobna ženska hotela Bahovcu glavo odsekati, da ga je mogel princ

le tako rešiti, da je njo samo umoril, spoznal je sodnik, da bo treba nove sodbe, zato je obá, princa in Bahovca, peljal pred kralja.

Kralj je hotel vse iz Srečkovih ust sam slišati, in Srečko mu ni povedal samo te prigodbe, ampak porabil je priložnost in povedal je kralju celo historijo od sebe in od svojega brata od začetka do konca.

Ko je princ skončal, rekel mu je kralj: „Gospod princ, veseli me, da sem vas pri tej priložnosti spoznal; kar sta naredila s to žensko, to vama vse odpustim, Bahovca moram pa še pohvaliti, da je z vami tako lepo ravnal. Vas, princ, pa imenujem za svojega prvega ministra, da vas nekoliko odškodujem za to, kar vam je vaš oče krivice storil. Ker ste zdaj minister, imate zadosti oblasti, da boste našli vašega brata Mirkota, če še živi.“

Srečko se je kralju poganov lepo zahvalil za to veliko milost in dobroto, vesel je sprejel stopinjo prvega ministra, in poskušal je vse, da bi našel svojega brata Mirkota. Pustil je oklicati po celem mestu in po celi deželi, da dobi tisti dobro plačilo, kdor bi zvedel, kje živi tak in tak človek, po imenu Mirko, rojen princ iz krščanske dežele. Toda, kolikor tudi si je prizadeval, ničesar ni mogel zvedeti od svojega brata.

Dve sto pet in štirideseta noč.

Kako se je med tem časom princu Mirkotu godilo.

Mirko je sedel še zmirom v tisti ječi, kamor ga je bil hudobni starec zapreti dal. Bostana in Kavama, obe hčeri tistega starca, sta ga dan na dan

neusmiljeno pretepavali; za hrano pa ni dobil drugega, ko vodo in kruh.

Bližal se je véliki praznik poganov. Začeli so nakladati tisto barko, ki je hodila na ognjeno goro. To barko je komandiral kapitan Biran, ki je bil ves goreč in navdušen za pogansko vero. Ko je bilo vse za odhod pripravljeno, pustil je Biran princa Mirkota v eno veliko skrinjo zapreti, skrinjo pa na barko prinesiti, kjer jo je položil čisto odspod med drugo šaro. V skrinjo so bile zvrtnane luknjice, tako da je princ dihati mogel.

Minister Srečko, Mirkotov brat, je zvedel, da imajo pogani navado, da vsako leto enega kristjana na ognjeno goro peljejo, da ga tam ognju na čast zažgejo. Mislil si je, da bi mogel ravno njegov brat vjet biti in namenjen za to žalostno smrt; zato je šel sam na barko in pustil jo je vso preiskati; pa Mirko je bil tako dobro skrit, da ga niso našli.

Potem je barka odjadrala. Ko so prišli na široko morje, pustil je Biran princa iz skrinje vzeti in prikleniti ga na železno verigo, da bi v morje ne skočil, ker je vedel, kaj ga čaka.

Čez nekaj dni pa se je vreme prevrglo, prišel je hud veter in nastal je tak vihar, da je bilo groza. Burja je metala barko sim in tje, tako da nazadnje kapitan in krmonoš sama nista vedela, kje da sta, in kam veter barko žene. V najhujšem viharji zagledali so suho zemljo, in Biran je poln strahu spoznal, da je to dežela in mesto kraljice Marjane.

Kraljica Marjana je bila namreč krščanske vere in je pogane hudo sovražila in preganjala. V svojih deželah ni trpela nobenega pogana, in še tega ni

dovolila, da bi se kaka poganska barka pri njeni zemlji ustavila.

Biran pa si ni mogel več pomagati; veter je barko gnal proti deželi kraljice Marjane, in družega mu ni kazalo, ko bežati v luko glavnega mesta, ali pa zaviti malo v stran, kjer je bil ves skalnat breg, in tam bi se barka na drobne kose razbila. V tej sili je svoje mornarje vkup sklical. „Otroci moji,“ ogovoril jih je, „vi sami vidite, v kaki nevarnosti da smo. Le dvoje imamo na izbiro: ali poginiti v morji, ali pa udati se kraljici Marjani. Pa vi veste, kako ona našo vero sovraži. Dala nas bo vse pomoriti. Le ena reč nas more še rešiti. Jaz mislim, ko bi mi tega kristjana, ki ga imamo na verigi, izpustili, ga oblekli kakor sužnja in ga jej v dar ponudili. Jaz bom rekel, da s sužnji kupčujem, da sem pa že vse sužnje prodal, samo tega da še imam, ker zna pisati in brati, in ponudil ga jej bom v dar, če nas živeti pusti. Njej se bo dopadel, ker je učen in lep, in veselilo jo bo, če more enega kristjana iz sužnosti rešiti. Potem nam bo dovolila, da ostanemo v luki, dokler ta burja trpi, potem pa pojdemo naprej. Če kdo kaj boljega vé, naj le govori, jaz ga bom poslušal.“

Krmonoš in mornarji so vsi potrdili ta nasvet, ter ga brž tudi izvršili.

Dve sto šest in štirideseta noč.

Biran je pustil Mirkota odvezati, dal mu je obleči čedno, suženjsko obleko, kakor gre za kakega pisarja. Med tem časom je barka pritekla v luko, in Biran je dal sidro na dno spustiti.

Ko je kraljica Marjana, ki je imela svojo palačo blizo morja, videla, da je prišla tuja barka, poslala je brž po kapitana, in pričakala ga je v svojem vrtu.

Biran je bil na to že pripravljen; zato je vzel brž Mirkota seboj, in mu zažugal, naj potrdi, da je bil na barki za pisarja.

Biran je pokleknil pred kraljico, ter jej rekel, da se ni mogel izogniti njene dežele, naj mu izkaže milost, zato jej bo dal krščanskega sužnja Mirkota, katerega je imel za pisarja pri sebi.

Mirko je bil kraljici všeč in veselilo jo je, da ga zamore rešiti iz sužnosti. Sklenila je brž, Mirkota obdržati in prašala ga je po imenu.

„Vzvišena kraljica,“ reče Mirko, „ali praša vaše veličanstvo po mojem prejšnjem imenu, ali po tistem, ki ga zdaj imam?“ —

„Kako,“ praša kraljica, „ali imate dva imena?“

„Žalibog, da je tako,“ reče Mirko; „poprej sem bil Mirko, zdaj sem pa žrtvenik.“

Kraljica Marjana ni koj spoznala, kaj hoče Mirko s tem reči, vendar je sprevidela, da je Mirko duhovit človek.

„Ker ste pisar,“ reče na to kraljica, „znate gotovo dobro pisati; pokažite mi svojo pisavo.“

Mirko je vzel brž tinto in papir, kar mu je bil Biran priskrbel, in zapisal je te-le besede:

„Dostikrat se izogne slepec breznu, v katerega pade oni, ki dobro vidi.“

Dostikrat reši bedaka ena beseda, ki pametnega v pogubo pahne.

Dostikrat je pravični v stiskah, krivičnemu se pa dobro godi.

Človeška pamet nič ne premore; Bog je vladar sveta, in naredi vse po svoji volji.“

Ko je Mirko to napisal, dal je listek kraljici v roke. Kraljica je občudovala toliko lepoto pisave, kolikor modrost teh izrekov, in bila je vsa vneta za princa. Ko je listek prebrala, obrnila se je k Biranu z besedami: „Pustite mi tega sužnja, vam ne bode žal.“

Biran pa, ko je videl kraljico pri dobri volji, se je skesal, in je rekel, da sužnja ne dà, ker ga sam potrebuje.

Kraljica je bila vsa srdita nad to predrznostjo, prijela je princa za roko in ga peljala v palačo; Biranu pa je pustila reči, da mu bo barko zažgati pustila, če se še eno noč v njenem kraljestvu mudi.

Biran je šel ves nejevoljen k svoji barki nazaj, in moral gledati, da se kmalo odpravi, čeravno se nevihta še ni poglela.

Mirkota pa je peljala kraljica v dvorano, kjer je bila večerja pripravljena, in rekla mu je, naj se vsede k njej. Mirko se je branil, češ, da se taka čast ne spodobi za sužnjega človeka.

„Vi niste več suženj,“ reče kraljica, „zdaj ste svoboden mož. Le k meni se vsedite, pa povejte mi svojo historijo. Kolikor sodim po vaši pisavi in po predrznosti tega kapitana, mora biti vaša historija zelo čudna in zanimiva.“

Princ Mirko se je vsedel in rekel: „Mogočna kraljica, prav ste sodili; moja historija je res čudna. Kar sem jaz prestal, se ne dá popisati, in zato čutim tudi neizmerno hvaležnost za vas, da ste me rešili. Toda ako hočem, da vam bo jasno, moram pričeti svojo historijo od konca.“

Po tem uvodu bila je kraljica še bolj radovedna; Mirko pa je začel praviti historijo od sebe in svojega brata, kako sta bila rojena od kraljevih staršev, kako ju je potem mačeha iz doma pregnala, kako je on potem prišel poganom v roke, kako se mu je v ječi godilo in kako je bil zdaj namenjen, da smrt stori na ognjeni gori.

Ko je Mirko končal, rekla je kraljica, vsa razljutena nad pogani: „Princ, čeravno sem pogane vedno sovražila, vendar sem jim bila še predobra; odkar ste mi pa to povedali, preganjala jih bom brez vsega usmiljenja“

Hotela je še več povedati, pa začeli so ravno na mizo nositi, zato se je vsedla s princem k mizi, vsa srečna, da more biti v družbi tako plemenitega, lepega in izobraženega princa. Bila je kar zaljubljena v njega.

„Ljubi princ,“ rekla mu je, „zdaj ste se dosti postili, danes se morate okrepčati po tolikem trpljenji.“ To rekši mu ponudi od vsake jedi. Princ je pridno jedel in celó nekaj čez mero pil.

Po končani večerji, ko je kraljica v neko drugo sobo stopila, šel je princ brž doli po stopnicah in v vrt. Nekoliko vinjen hodil je po vrtu sim in tje, da se malo razvedri. Ko pride do enega studenca, umil si je lice in roke; potem pa se je vlegel pod eno drevo in hitro zaspal.

Zdaj se je noč naredila, in Biran je hitel s svojimi pripravami, da se z barko kmalo odpravi, ker se je kraljice Marjane bal. Žal mu je bilo le to, da je moral Mirkota pri kraljici pustiti, ker zdaj niso imeli nikogar, da bi ga ognju na čast zažgali.

Všeč mu je bilo pa to, da se je veter polegel, in da je zamogel odriniti.

Prej pa je ukazal še svojim mornarjem, naj vzemejo sode in naj gredó frišne vode iskat. Mornarji niso vedeli, kje bi se voda dobila. Biran pa se je spomnil, da je videl na kraljičnem vrtu studenec, zato jim je rekel: „Pojdite na kraljični vrt, tam boste našli studenec. Zlezite čez zid in napolnite sode iz bajerja, ki je tam pri studencu; tako boste hitro opravili.“

Mornarji so vzeli sode in šli ž njimi v čolnih na suho; zlezli so čez zid od kraljičnega vrta in prišli do studenca. Tam pri bajerju so videli človeka spati, in ko ga natančneje pogledajo, vidijo, da je Mirko. Eni so napolnili sode in jih nesli v čolne; drugi so pa prijeli Mirkota in ga vlekli seboj. On se je brž predramil, pa si ni mogel več pomagati. Peljali so ga seboj, in od veselja vriskali ter vpili: „Kapitan, pustite godbo igrati, krščanskega sužnja smo pripeljali nazaj.“

Biran ni mogel verjeti, da bi to res bilo, zato ni vedel, kaj to vpitje pomeni, in čakal je na barki, da so ti s čolni tje priveslali. Ko so pa z Mirkotom na barko stopili, bil je kapitan ves vesel, prašal jih je, kako so to naredili, in pustil je princa brž spet na verigo prikleniti. Ko so čolne na barko potegnili, jadrjali so hitro naprej, proti ognjeni gori.

Dve sto sedem in štirideseta noč.

Kraljica Marjana bila je med tem v velikem nemiru. Iz početka je mislila, da je Mirko samo kam na stran šel, in da kmalo nazaj pride. Ko ga

pa le ni bilo, začela je postajati nemirna. Ukazala je svojim družicam, naj ga gredó iskat. Pa niso ga mogle nikjer najti. Prižgali so zdaj baklje in ga povsodi iskali, pa zastonj.

Zdaj je šla kraljica sama ž njimi. Ker je videla vrata na vrt odprte, stopila je z družicami na vrt in hodila iskaje okoli. Tam pri bajerju so našle možki čevelj in spoznale so brž, da mora to Mirkotov čevelj biti. On si ga je namreč sezul, ker ga je žulil, in ko so ga mornarji prijeli, pustil ga je tam. Ker je bila trava okoli bajerja vsa mokra, prišla je kraljica na misel, da je morda Biran prišel po vodo za barko in da je Mirkota tam našel in ga seboj vzal. Brž je poslala v luko prašat, če je poganska barka še tam. Zvedela je, da je barka že odšla, da so pa mornarji pred odhodom še vodo v barko vozili in sicer ravno od te strani, kjer je kraljičin vrt. Brž je poslala kraljica po komandanta vojnih ladij, katerih je zmirom deset v luki pripravljenih stalo. Ukazala mu je, naj se pripravi, da bo ona sama na vse zgodaj šla z vsemi desetimi barkami na morje.

Komandant vojnih bark je hitro sklical vse kapitane in oficirje, ter jim naročil vse priprave, da zamorejo v par urah na morje odriniti.

Kraljica je prišla brž po polnoči, in ko je bilo vse pripravljeno, povedala je admiralu, za kaj se gre.

„Napni vse jadra,“ rekla mu je, „da vjamemo tisto barko, ki je sinoči iz naše luke odrinila. Če barko vjamemo, je tvoja; če pa ne, zgubiš svojo glavo.“

Te desetere barke so hitele dva cela dneva za Biranovo barko, pa je niso še nikjer videle. Še le tretji dan zjutraj so jo zagledali in proti poldne so

jo imeli že tako v sredi, da jim ni mogla nikamor uiti.

Ko je hudobni Biran teh deset ladij videl, spoznal je brž, da so to vojne ladije od kraljice Marjane. Iz same jeze je pustil Mirkota s palicami pretepsti.

Vendar mu to nič ni pomagalo; kraljičine barke so bile zmirom bliže. Zdaj ni vedel, kako bi se rešil; če Mirkota na barki obdrži, je zgubljen; če ga pusti umoriti, bi se znalo kaj poznati. Zato je pustil Mirkota odvezati, in ko so ga iz spodnjih prostorov gori pripeljali, mu reče: „Ti si kriv, da nas lové!“ in s temi besedami ga porine v morje.

Princ Mirko je znal plavati, in je tako krepko delal z rokami in nogami, da se je zmirom nad vodo obdržal, in valovi so ga nesli do suhe zemlje. Ko je stopil na trda tla, pokleknil je in se Bogu zahvalil, da ga je še enkrat rešil iz rok poganov. Potem se je slekel, svojo mokro obleko izžmel in jo dal na solnce sušit.

Med tem je tam na tleh čepel in jokal nad svojo žalostno osodo; ni vedel, kje je, in kam bi se obrnil. Ko je bila obleka suha, jo je zopet oblekel, in šel naprej zraven brega, ne predaleč od morja.

Hodil je deset dni, pa ni videl nobenega človeka. Jedel je, kar je tu pa tam divjega sadja našel. Nazadnje je prišel vendar do enega mesta, in spoznal je, da je to ravno tisto pogansko mesto, kjer je bil zaprt, in odkoder so ga k smrti peljali. Vesel je bil, da pride spet med ljudi, vendar pa se je tudi bal, da bi ga spet pogani ne vjeli. Zato je sklenil, da se bo poganov ogibal, in da bo le s kristjani govoril, če ktereга najde.

Ker je bilo že pozno in že vse temno, si ni upal v mesto, in sklenil je, ostati čez noč na pokopališči. Tje je tedaj šel, se vlegel na en grob in zaspal.

Zdaj pa pogledjmo, kaj se je z Biranovo barko godilo.

Kmalo potem, ko je Biran princa Mirkota v morje vrgel, bila je njegova barka od vseh strani obdana od ladij kraljice Marjane. Ker se ni mogel proti taki sili braniti, se je podal, in barka, na kateri je bila kraljica, približala se je njegovi.

Kraljica je sama stopila na Biranovo barko in ga je brž prašala, kje je tisti suženj, ki ga jej je on predrzno odpeljal iz njene palače. „Kraljica,“ reče Biran, „prisežem vašemu veličanstvu, da ga ni na moji barki; le preiščite vse kote, da se sami prepričate.“

Marjana je pustila vse preiskati, pa njega, ki bi ga bila tako rada videla in rešila, niso našli.

Vendar Biranu ni odpustila, kar je prej s princem počel. Malo je manjkalo, da mu ni sama glave odsekala. Vendar se je toliko premagala, da je pustila poganom življenje; samo barko jim je vzela in vse, kar je bilo na njej; Birana in njegove mornarje pa je pustila na čolnih izbarkati in na suho peljati, odkoder so peš šli v mesto poganov.

Biran in njegovi tovarši so prišli v pogansko mesto ravno tisto noč, ko je Mirko na pokopališči spal. Ker so bile mestne vrata že zaprte in niso mogli v mesto, sklenili so tudi ti, da hočejo na pokopališči dneva počakati.

Pridejo tedaj na pokopališče in najdejo tam človeka ležati, ki je bil s svojo suknjo pokrit. Mirko se zbudi, gleda okoli sebe, in praša, kdo je.

Biran ga brž spozna. „Ho, ho!“ zavpije nad njim, „tedaj si ti tukaj, ti, ki si kriv, da sem ob vse prišel, da sem revež vse žive dni! Za letos si smrti všel, pa prihodnje leto boš gotovo gorel na čast ognja.“ To rekši plane na njega, mu zamaši usta z ruto, da bi ne mogel vpiti, in ga pusti zvezati.

Drugo jutro na vse zgodaj, ko so ljudje še spali, gnali so mornarji ubozega Mirkota skozi stranske ulice zopet k tistemu starcu, kateri ga je najprej prekanil in v pest dobil. Tam so ga spet v tisto luknjo zaprli, in povedali starcu, kako je prišlo, da so ga spet nazaj pripeljali. Hudobni starec se je jezil, da Mirko ni bil še zažgan, zato je svojima hčerama zapovedal, da morata jetnika še huje pretepavati, ko prejšno leto.

Mirko se je kar tresel od strahu, ko se je videl zopet v stari ječi, kjer je že toliko prestal, in kjer ga zdaj novo trpljenje čaka. Ko tako premišljuje svojo žalostno osodo, stopila je v ječo Bostana s palico, kruhom in vodo. Kar zgenil se je od strahu in gnjusa pred to neusmiljeno žensko in čutil je v duhu že vse rane, ki ga čakajo, in to celo leto, dan na dan, katerim sledi nazadnje grozna smrt.

Dve sto osem in štirideseta noč.

Bostana je zdaj s princem ravno tako neusmiljeno ravnala, kakor prejšne krati. Začela ga je pretepavati s palico, on si pa ni mogel pomagati, ker je bil priklenjen. Zdihoval, jokal, tožil in prosil je

pa tako lepo, da je omečil celò srcè poganke, in ona se je začela ž njim vred jokati.

„Gospod,“ reče mu, ko mu pokrije razmesarjena pleča, „prosim vas tisočkrat za odpuščenje, da sem z vami tako grdo ravnala. Do zdaj si nisem upala nepokorna biti svojemu očetu, ki vas do smrti sovraži; pa zdaj se mi že stidi do te krvoločnosti. Nič se ne bojte, zdaj bo vse drugači; kar sem nad vami pregrešila, hočem vse popraviti s tem, da vam zdaj zanaprej dobro postrežem. Do zdaj sem bila poganke, pa to nočem več biti, prestopila bom h kerščanski veri. Ena naših krščenic me je že nekoliko podučila v vaši veri, kar mi še manjka, mi boste pa vi povedali. Vašega Boga pa prosim, naj mi odpusti, kar sem nad vami zakrivila, in naj mi pomaga, da vas kmalo rešim iz te ječe.“

Te besede so bile velika tolažba za Mirkota; hvalil je Boga, da je Bostani tako srcè omečil; in ko se je še Bostani zahvalil za njeno prijaznost, začel jo je podučevati v krščanski veri; vmes pa jej je povedal tudi svojo historijo, kaj je že pretrpel na svetu. Ko je videl, da ima dekle res trdno voljo, prestopiti k pravi veri, krstil jo je sam, ker v tem mestu ni bilo nobenega krščanskega duhovnika. Potem jo je prašal, kako bi se dalo narediti, da bi njena sestra Kavama od tega nič ne zvedela. „Za to bom že jaz skrbela,“ rekla je Bostana, „da sestre ne bo več k vam.“

V resnici je Bostana svojo sestro Kavamo tako pregovorila, da ta ni več hodila doli nad Mirkota. Bostana pa je princa pogosto obiskovala. Namesto kruha in vode nosila mu je vina in dobrih jedi. Včasih je tudi sama ž njim jedla, tako da je imel prav

kratkočasne ure, kedar je ona k njemu prišla. V takih urah sta se pogovarjala od krščanske vere, in Mirko jo je v vsem podučil, tako da je postala prav poštena in pobožna kristjana.

Nekaj dni po tem stala je Bostana pred hišnimi vrati in slišala je briča nekaj oklicavati. Ker ni slišala kaj pravi, stopila je bliže, in videla je, da hodi brič pred ministrom Srečkotom, kateri je z velikim spremstvom po mestu jahal.

Zdaj je začel brič na novo klicati, in Bostana ga je dobro razumela; govoril je to:

„Njegova visokost, svetli minister Srečko Krasnoborovič išče svojega brata Mirkota, ki ga je že pred letom zgubil. On je tak in tak. Če kdo za tacega vé, naj to hitro naznani, in dobil bo dobro plačilo. Kdor ga pa nalašč skriva ali zataji, zgubil bo glavo, pomorjeni bodo tudi njegovi otroci in njegova žena, hiša njegova pa se bo podrla.“

Komaj je Bostana te besede slišala, tekla je brž k Mirkotu doli v ječo. „Ljubi princ,“ ga ogovori, „vaše trpljenje je pri kraju; le hitro z mano pojdite!“

Mirko, ki mu je Bostana že prvi dan verige odklenila, šel je ž njo po stopnicah gor. Bostana pa je vpila: „Tukaj je! tukaj je!“

Minister se je na ta glas hitro obrnil: Mirko pa je spoznal svojega brata, je tekel k njemu in ga objel. Tudi Srečko je Mirkota precej spoznal, objel ga je prisrčno in mu brž ponudil konja, da se je nanj vsedel. Z velikim veseljem ga je peljal v kraljevo palačo in ga tam predstavil kralju kot svojega brata. Kralj je naredil tudi Mirkota za svojega ministra.

Hiša tistega starca, kjer je bil Mirko zaprt, bila je še tisti dan do tal podrta. Bostana si ni upala več domu, ampak šla je počasi za Mirkotom v palačo. Skrbeli so zanjo in jo peljali h kraljici, ktera jo je prijazno pozdravila.

Starec in Biran pa njih tovarši so bili obsojeni na smrt. Padli so na kolena in prosili milosti. „Za vas ni milosti,“ reče kralj, „če ne pristopite h krščanski veri.“ Da si življenje rešijo, dali so se krstiti oče in Biran in Kavama in vsi pomagачi.

Birana je postavil Srečko zopet na visoko mesto. Biran pa je iz hvaležnosti stavil nasvet, naj se pripravi barka, da se bosta Srečko in Mirko peljala v deželo kralja Krasnobora, kateri bo tega silno vesel, ker je gotovo že zvedel, da sta sinova nedolžna bila. „Če vaji pa še zmirom po krivem dolži,“ reče Biran, „bomo pa spet odjadrali in se vrnili sim v to mesto.“

Bratoma je bil ta predlog všeč; ukazala sta, pripraviti barko za to potovanje. Biran se je mnogo potrudil, da je bilo kmalo vse pripravljeno, in oba brata sta šla h kralju slovò jemat.

Ravno ko sta od kralja slovò jemala, slišalo se je veliko vpitje po mestu. Prišel je oficir in naznanil, da se bliža velika armada, pa da nihče ne ve, od ktereга kralja da je.

Ko je Srečko videl, kako je kralj vsled te novice vznemirjen, rekel mu je: „Gospod, čeravno sem ravnokar svojo ministersko službo odložil, vendar vam hočem v tem resnem trenutku nadalje služiti. Dovolite mi, da grem tje, in pogledam, kateri sovražnik je ulomil v vašo deželo, ne da bi bil prej vojsko napovedal.“ Kralj ga je prosil, naj to stori, in Srečko se je brž odpravil z malim spremstvom, da vidi kaj je.

Princ Srečko je kmalo prišel do sovražne vojske. Z belo zastavo se je oglasil pri sprednji straži, in ta ga je peljala v glavni tabor, kjer je imela kraljica svoje šotore. Srečko se je kraljici globoko priklonil in jo prašal, ali pride kot prijateljica ali kot sovražnica; in če pride kot sovražnica, kaj da je uzrok njene jeze.

„Jaz nimam nič sovraštva zoper vašega kralja,“ reče kraljica, „jaz sem prišla le enega sužnja iskat, katerega mi je neki Biran, najnesramnejši človek na svetu, odpeljal; jaz upam, da mi bo vaš kralj vse želje izpolnil, če mu poveste, da sem jaz kraljica Marjana.“

„Mogočna kraljica,“ reče Srečko „jaz sem brat od tistega sužnja, ki ga iščete. Jaz sem ga bil zgubil, pa zopet našel. Pridite z mano, jaz sam ga vam bom izročil, in imel bom čast povedati vam vse drugo. Kralj, moj gospodar, se bo močno veselil, videti vas.“

Kraljica Marjana je pustila svojo armado v taboru, sama pa je šla s Srečkotom v mesto, kjer se je predstavila Kralju. Ta jo je s častjo sprejel, in pripeljal jej princa Mirkota, kateri je kraljico pristrčno pozdravil. Kraljica je bila zelo vesela, ljubljenega Mirkota zopet videti.

Med tem časom pa so prinesli kralju novico, da se bliža mestu še ena druga, močna armada.

Kralj se je močno prestrašil, ko vidi silni prah, ki se je vzdigoval od tiste strani, od koder je prihajala druga vojska. Ves obupan zakliče: „Srečko, kaj bo z nami? Bliža se druga še hujši armada, da nas pokonča . . .“

Dve sto devet in štirideseta noč.

Srečko se je odpravil brž na pot in je jezdil tej novi armadi naproti. Ko pride do sprednje straže, rekel je, naj ga peljejo pred kralja. Peljali so ga tedaj pred kralja; poklonil se mu je spodobno in ga prašal, po kaj je prišel.

„Jaz sem Vladobran, kralj kitajski,“ reče komandant; „prišel sem iskat svojo hčer Mileno, ki se je poročila s Krasnoborom, princem Kaledonskim. Dovolil sem jima, obiskati Krasnoborovega očeta, pa s tem pogojem, da ne smeta čez eno leto tam ostati.

Zdaj je pa preteklo že mnogo let, da nisem zvedel nič od nje in od njega. Če vaš kralj kaj vé, prosim ga, naj mi to sporoči.

Srečko je po teh besedah spoznal, da govori s svojim dedom (starim očetom); zato mu poljubi roke in reče: „Dovolite mi, veličanstvo, da vas pozdravim kot svojega deda. Jaz sem sin Krasnobora, ki je zdaj kralj Črne Dobovine, in princezinje Milene, vaše hčere. Moja mati pa so že davno umrli.“

Kitajski kralj je vesel objel svojega vnuka, in se jokal, ker je zvedel smrt svoje ljubljene hčere Milene.

Potem mu je princ Srečko povedal, na kak čuden način je prišel s svojim bratom Mirkotom v to deželo. Kitajski kralj pa je rekel: „Ni prav, da sta vidva, moja vnuka, po nedožnem toliko trpela; zdaj pa pojmeta z mano v moje kraljestvo, kjer vama bo vse dobro. Le hitro pojdi in pokliči svojega brata Mirkota.“

Kitajski kralj je ostal v taboru. Princ Srečko pa je hitel v mesto nazaj, kjer ga je kralj že težko pričakoval, da bi zvedel, kako in kaj. Ko mu je Srečko vse povedal, se je kralj močno začudil slišati, da se je stari kralj Kitajski na tako dolgo pot podal, samo, da najde svojo hčer. Hitro je dal ukaz za časten sprejem Kitajskega kralja in pripravljaj se je sam, da mu gre naproti.

Med tem časom pa se je bližala mestu od druge strani že tretja vojska. Ko kralj to zve, poslal je brž Srečkota, naj gre prašat, kaj ta armada hoče.

Srečko je jahal tej tretji armadi naproti, in zdaj je šel tudi princ Mirko z njim. Bila je armada nju očeta, kralja Krasnobora, ki je prišel sinova iskat. On je bil zvedel, da sta princa nedolžna, kakor smo že povedali, in ko je Škander njegovo žalost videl, mu je obstal, da princov ni umoril, ampak da še živita. Zato je Krasnobor sklenil, podati se na pot, da svoja dva ljubljena otroka najde.

Zdaj je Krasnobor ves srečen objel svoja dva sinova, in vesel je bil tako, kakor že dolgo let ne.

Princa sta Krasnoboru povedala, da je tudi Kitajski kralj, njegov tast tukaj, in zato so se vsi trije podali na pot v Kitajski tabor.

Niso bili še daleč, kar zagledajo v daljavi četrto armado, ki se je v lepem redu pomikala od perziške strani sim proti mestu.

Krasnobor je sinovoma rekel, naj gresta gledat, čigava vojska da je to; on pa ju je počakal na mestu.

Oba princa sta jezdarila v sovražni tabor, kjer so ju peljali pred kralja. Ko ga lepo pozdravita, prašala sta ga, iz kakšnega namena da bi bil prišel.

Kraljev minister je poprijel za besedo in rekel: „Kralj, s katerim govorita, je Saman, kralj Kaledonski. On hodi že dolgo s to vojsko po svetu in išče svojega sina Krasnobora, ki je že davno zginil iz njegove države. Če kaj veste o njem, povejte mu, s tem mu napravite največe veselje.“

Princa nista družega odgovorila, ko da bosta kmalo nazaj prišla in odgovor prinesla. Urno dirjata čez polje po kralja Krasnobora, da mu povesta, da je to armada kralja Samana, njegovega očeta.

Ta vest je kralja Krasnobora tako pretresla, da je padel v omedlevico.

Ko sta ga princa zopet k zavesti spravila, podal se je tje k svojemu očetu, da ga pozdravi po tolikoletni ločitvi. Nikdar ni bilo bolj prisrčnega snidenja med očetom in sinom, ko zdaj med Samanom in Krasnoborom. Prelepo je prosil Krasnobor očeta za zamero, da toliko časa ni dal nič vediti od sebe, in da ga je tako nenadoma zapustil, k čemur ga je ljubezen zapeljala.

Vsi trije kralji in kraljica Marjana ostali so tri dni v mestu poganov, kjer jim je kralj poganov najlepše gostije dajal in velikanske veselice napravljal. V teh dneh se je poročil princ Mirko s kraljico Marjano; princ Srečko pa je vzel Bostano iz hvaležnosti, ker je njegovega brata iz ječe rešila.

Potem pa so se podali vsi trije kralji in kraljica Marjana vsak v svoje kraljestvo.

Poganski kralj ni imel otrok, zato je naredil princa Srečkota za kralja, in mu postavil krono na glavo. Srečko si je vse prizadejal, da je iztrebil pogansko vero, in vpeljal krščanstvo v svojo deželo.

Dve stó in petdeseta noč.

Historija od Naredina in od lepe Perzijanke.

Balsora bila je dolgo časa glavno mesto malega kraljestva, katero je bilo podložno cesarju v Bagdadu, tako da je bil balsorski podkralj kakor cesarsk namestnik. Ko je vladal v Bagdadu cesar Harun Arešid, pustil je v Balsori vladati podkralja Solimana, ki je bil cesarjev bratanec, nju očeta bila sta brata.

Podkralj Soliman bil je hraber v vojski in strah sovražnikov. Kedar je prišel v boj, vrtil je sabljo, kakor bi s peresom pisal, tako mu je bila lahka. Njegovi konjiki so preplavali sovražno deželo, kakor povodenj.

Podkralj Soliman je imel dva ministra, eden je bil Mirodan, drugi pa Gnjevoš.

Mirodan bil je krotak, priljuden, usmiljen in je bil vesel, če je mogel komu kaj dobrega storiti; pri vsem tem pa je bil vendar pravičen. Zato pa tudi ni bilo nobenega človeka v Balsori in v celem kraljestvu, da bi ga ne bil ljubil in častil; vse ga je hvalilo. Moglo se je o njem reči, kakor pesnik piše:

„On je bil pošten prijatelj; njegova obleka bila je visokost in pobožnost; v njegovi bližini bilo je lahko in prijetno živeti.

Nikoli se mu ni približal nesrečen človek, da bi šel od njega brez tolažbe.“

Minister Gnjevoš pa je bil ves drugačen človek; bil je zmirom slabe volje, in vsak brez razločka stanu se ga je bal. Bil je silno bogat, pa tega bogastva

čisto nevreden, kajti bil je največi skopuh, tako da še sam sebi ni nič privoščil. Noben človek ga ni mogel trpeti, in nikoli se ni od njega nič dobrega čulo. Tudi to so mu hudo zamerili, da je Mirodana tako sovražil, in ga pri kralju kar mogoče črnil in opravljal, čeravno so vsi vedeli, da mu Mirodan nič neče in nič slabega ne želi.

Od njega velja, kar pesnik govori:

„Sin skopuha, na katerem ni bilo dobre dlake, na cesti najdenega pritepina, potepuha.

Od nog do glave nema poštenega prostorčka na sebi.“

Necega dne po končanem posvetovanji razgovarjal se je kralj za kratek čas s svojima ministroma in še več drugimi gospodi. Pogovor je prišel na ženske. Eni so rekli, da ženska nobena nič ni vredna, zato se mora gledati v prvi vrsti le na lepoto, da se človeku vsaj zunanja podoba prikupi, znotranja tako ni za nič.

Mirodan in nekteri drugi pa so rekli, da to ni prava beseda; rekli so, da ni treba gledati toliko na lepoto, ampak več na srce, na pamet, na izobraženost in na čednost. „Če se človek cel dan trudi in muči,“ govorili so, „je vendar prijetno, če domu pride in najde doma dobro in pametno ženo, s katero se kaj pogovori, katera ga potolaži in mu daje dobre svete. Če bi tega ne bilo, in bi se gledalo samo na lepoto in razveseljevanje, potem bi človek ne bil nič boljši od neumne živine.“

Kralj je tem poslednjim pritrdil, in ker je bil še samec, naročil je ministru Mirodanu, naj kaj poizve, če najde kje kako pametno lepo in duhovito žensko, da bi bila izobražena in lepega obnašanja; če bi bila

prav revna, ko cerkvena miš, on jo hoče vzeti in za kraljico narediti, samo če bo taka, kakor jo želi imeti.

Gnjevoša je strašno grizlo, da je kralj ravno Mirodanu dal tako častno nalogo in ne njemu. Zato je ugovarjal: „Gospodar, težko bo dobiti žensko, da da bi vse te dobre lastnosti imela. Če bi se pa prav dobila, kaj pomaga, saj se ženska pozneje spridi.“

„Gnjevoš,“ reče kralj, „vi ljudi preslabo sodite; jaz pa vendar mislim, da je še nekaj poštenih na svetu.“

Ob enem je ukazal kralj, izplačati Mirodanu deset tisoč cekinov za stroške, ki jih bo pri tem imel, kedar bo nevesto za kralja iskal.

Mirodan je začel brž pozvedavati po deželi, kje bi se dobila taka in taka dekle. Več pametnih mož je dobro plačal in jih nalašč za to poslal po svetu, da bi kje zvedeli za kako žensko, katera bi bila vredna, postati kraljica. Vsak dan so mu katero pripeljali, pa na vsaki je našel kako napako.

Nekega dne pa je pritekel eden od teh mož k ministru in mu hitel praviti, da vé za eno žensko, ki je tako lepa, tako izobražena, tako dobra in priljudna, tako pametna in duhovita, da je kakor vstvarjena za kraljico. „Učena je tako,“ pristavil je še, „da se zamore meriti z vsemi pesniki in modrijani.“

Mirodan je bil ves vesel nad to novico, in dal je možu denarja z ukazom, naj jo brž k njemu pripelje.

Tisti mož je deklico kmalo pripeljal. Bila je tako lepa, da jo je Mirodan precej tisto uro imenoval „lepo Perzijanko,“ ker je bila iz Perzije doma.

Pesnik je pel od nje:

„Cudovita je bila njena lepota; njen rod se je ponašal ž njo, kakor mati s svojim otrokom.

Nebesa so jej utisnile plemenitost na čelo in v srce; njena rast je bila tako lepa, kakor njeno obnašanje prijazno.

Sedem zvezd se jej je svetilo na obrazu: dvoje oči, dvojne obrvi, dvoje buncič v očesu in rožnate usta. Te zvezde so jo branile pred predrznimi napadi.

Kdor jo je pogledal, očarala ga je s svojim bistrim očesom.“

Minister se je začel s to deklico razgovarjati in je kmalo spoznal, da je tako izobražena in ljubeznjiva, da mu ni treba nobene druge iskati kralju za nevesto. Zato je tistega moža, ki jo je pripeljal, dobro plačal, tudi poizvedel, od kodi je dekle, kaj so njeni starši in druge reči. Potem je tisti mož odšel; lepo Perzijanko pa je obdržal minister pri sebi. Dal je tuji deklici posebno sobo, potem pa jo je peljal k svoji ženi, ktera je za celo stvar že vedela, ter jej naročil, naj bo ž njo kolikor moč priljudna. Pustil je dekletu narediti čisto novo svilnato obleko, ministrova gospa pa jo je učila, kako se mora počesati, kako napraviti.

Minister pa je Perzijanki tako govoril: „Gospodična, velika sreča vas čaka, namenjena ste kralju za ženo, za kraljico, samo če boste tudi kralju tako všeč, kakor ste meni. Le pred nečesom vas svarim: vi ostanete zdaj še en čas pri meni; ogibajte in varujte se mojega sina; on je od sile lahkomisljen in razujzdan, pa tudi korajžen; on bi vas kmalo vtegnil zapeljati, in tako bi vam odjedel vso srečo, meni pa zraven sitnost na glavo nakopal.“

Lepa Perzijanka se je zahvalila za ta svet, in obljubila, da se bo po njem ravnala.

Dve sto ena in petdeseta noč.

Naredin, ministrov sin, bil je lep, mlad, prijazen in podvzeten; pri tem je bil prebrisane glave in jezik mu je gladko tekkel. Zato je vsako žensko pregovoril, samo če je hotel.

Lepo Perzijanko je videl, zelò mu je bila po godu, in čeravno je vedel, da je za kraljico namenjena, vendar se za to nič ni zmenil, ampak govoril je ž njo, kakor z vsako drugo. Ko je en par krat ž njo govoril, zaljubil se je tako vanjó, da je na tihem sklenil, kralja zanjo goljufati, naj že bo, kar hoče.

Tudi lepi Perzijanki se je Naredin dopadel. „Velika čast je, biti kraljica,“ rekla je sama pri sebi, „pa jaz bi bila že zadovoljna, biti Naredinova žena.“ Ker je smel Naredin vsako uro k svoji materi v sobo, od Perzijanke soba pa je koj tik matrne bila, zato se mu ni moglo zabraniti, da bi z lepo Perzijanko ne bil vkup prišel. In to je tudi rad delal, celi dan je čepel pri materi in se zgovarjal s Perzijanko, tako da ga je morala mati že ven poditi. „Moj sin,“ rekla mu je, „to se ne spodobi za tako mladega moža, kakor si ti, da bi cel dan pri ženskah slonel. Pojdi vendar v svojo sobo in delaj kaj, da boš kedaj vreden svojega očeta.“

Čez kakih pet dni, ko je bila nova obleka za lepo Perzijanko narejena, napravili so zanjo kopelj, da bi se po kopelji vsa na novo oblekla.

Ko je prišla deklica iz kopelji v novi obleki, bila je tako lepa, da je niso več spoznali. Kajti prej je bila v slabi obleki, ker so njeni starši pač skrbeli za dobro odgojo, za lepo obleko pa niso mogli poskrbeti.

Lepa Perzijanka pride, poljubi ministrovci gospej roko in jej reče: „Milostna gospa, dali ste mi tako lepo obleko napraviti; vse ženske pravijo, da mi tako dobro stoji, pa one se mi menda le prilizujejo. Prosim vas, povejte mi vi, kako mi obleka stoji? Če mi res dobro stoji, potem se moram le vam za to zahvaliti.“

„Moja hči,“ reče ministrovka, kar so vam ženske rekle, je polna resnica; jaz to dobro umem; tako ste zdaj lepi, ko ste se preoblekli, da sem vas sama komaj spoznala. Tudi kopelj je nekoliko pripomogla, da ste rudečega in belega lica, kakor kri in mleko. Ko bi jaz vedela, da bi tudi mene kopelj tako pomladila, še jaz bi se šla kopat.“ — „Res da kopelj človeka kar prenovi,“ reče Perzijanka, „le urno pojdite, gospa, dokler je še vse pripravljeno.“

Ministrova gospa se je res šla kopat, družice pa so jo v kopelj spremile.

Lepa Perzijanka pa je šla v svojo sobo. Ministrovka je dvema deklama ukazala, naj stražita pred sobo Perzijanke, in če bi Naredin prišel, ga ne smeta not spustiti. Naredin pa je že videl, da so mati ven šli. To priložnost je hitro porabil in skočil v njeno sobo, in od todi v sobo Perzijanke. Dekli sta mu branili, pa on ji je potisnil na stran in smehljuje vstopil.

Dekle so brž tekle k gospej povedat, kaj je Naredin naredil. Naredin pa je med tem časom

Perzijanki razkril svojo ljubezen, ter se jej zlagal, da je namenjena njemu za ženo in ne kralju. Zato se lepa Perzijanka ni dalje branila, ž njim govoriti, kar bi se sicer tako na samem ne spodobilo. Ker je tudi ona njega ljubila, zastopila sta se prav dobro. Dolgo pa Naredin ni ostal v njeni sobi, ker se je bal matere, in je že slutil, da so dekcle ponjo šle.

Dobra gospa je bila silno žalostna, ko je slišala to novo predrznost svojega sina. Hitela je domu, pa sina ni našla več doma.

Lepa Perzijanka se je čudila, ko je videla ministrovko vso objokano priti. „Kaj pa vam je, milostna gospa,“ jo praša, „da ste tako žalostni? Kaka nesreča se vam je v kopelji pripetila, da ste tako kmalo nazaj prišli?“

„Kako!“ reče ministrovka, „vi mi pravite to tako mirno, kakor bi vas cela stvar nič ne brigala? Ali ni bil moj sin sam pri vas? Ali ni to dosti nesreče za vas in za nas vse.“

„Milostna gospa,“ reče lepa Perzijanka, „saj se ni nič hudega zgodilo. Naredin mi je samo povedal, da me ljubi. Jaz bi mu bila že ušla iz sobe, pa rekel mi je, da je moj ženin, da nisem namenjena za kralja, ampak za njega. Potem mi je še roko poljubil in hitro bežal pri vratih ven. Meni je on jako všeč, in raje ga imam, ko kralja, ki ga še ne poznam; srečno bi se štela, če bi Naredina dobila.“

Ministrovka pa je odgovorila: „To bi bilo že prav, ko bi Naredin le za resnico mislil; pa on ni nič družega, ko lump in zapeljivec. To je že prva laž, da ste vi za njega namenjena; o tem bi morala tudi jaz kaj vedeti. Pa vi še ne veste, kako se zna ta reč za nas slabo obrniti. Naj kralj zvé,

da ste bila vi za njega namenjena nevesta, in da vas je naš sin zalezoval, kaj si bo mislil o nas? Ali ni to največje zasramovanje kralja? Oh ta sin nas bo še vse pod zemljo spravil!

Moj Bog, če oče to zve, to bo polom! Oče ga bo še ubil, to vam rečem, ubil ga bo!“

Po teh besedah začela se je ministrovka bridko jokati; tudi krščence, ki so se bale za Naredinovo življenje, začele so se jokati.

Čez nekaj dni je prišel minister domu, in zelo se je začudil, ko je ženske vse žalostne in objokane našel. On praša, kaj jim je; ženske pa so začele le še bolj tuliti. Zato se obrne k ženi in jo vpraša resno: „Povej mi vendar, zakaj se jokate, jaz hočem resnico zvedeti, in to precej.“

Gospa si ni mogla pomagat, in je vse povedala: „Nad mano se ni treba znositi; jaz nisem kriva. Naš sin je spet veliko neumnost naredil. Ko sem bila jaz v kopelji, šel je k lepi Perzijanki v sobo, jej obljubil ljubezen in se jej zlagal, da je njegova nevesta in ne kraljeva. To bi še ne bilo nič tacega. Pa dve dekli ste ga videli not iti, in če ti dve kaj naprej povesta, potem smo zgubljeni, saj veš, kako zna Gnjevoš vsako reč obrniti na našo škodo.“

Minister je bil ves razkačen nad sinom. „Moj Bog,“ je rekel, „kake sitnosti nam ta otrok dela, ki ni vreden, da živi. Če kralj to zve, ne bo samo Naredina ampak nas vse umoriti dal.“

Žena ga je tolažila: „Saj se za kralja poišče lahko druga nevesta, še lepši, ko je ta. Denarja bomo že še toliko vkup spravili, kar si ga zdaj zavolj te potrošil. Bom pa svoje bisere prodala.“

„Za denar mi ni nič,“ reče minister, „meni je le za mojo čast.“

„Vse se bo še popravilo,“ reče ona.

„Kaj še!“ zavrne jo Mirodan. „Ali ne veš, kako me Gnjevoš sovraži; naj on le količkaj zve od te komedije, naredil bo precej iz komarja konja. Kaj bo rekel kralju? to mu bo rekel: „Veličanstvo, naročili ste Mirodanu, naj vam poišče nevesto; on jo je našel, najlepšo nevesto je našel, kar jih je svet videl; pa namesto, da bi jo k vam pripeljal, dal jo je svojemu sinu, kakor bi bil njegov sin več vreden, ko vi!“ Tako bo on kralju govoril; kralj pa bo pogubil nas vse.“ „Res je, da je Gnjevoš hudoben človek,“ reče ona na to, „če bi on vse to vedel, kaj se pri nas zgodi, potem bi nas že zvil. Pa saj mu tega ni treba na nos obesiti. Reci ti kralju, da si res nevesto zbral, da si jo imel en čas pri sebi, da je res lepa, toda druge lastnosti, reci, niso take, da bi bila vredna, kraljica postati, zato je pa nisi hotel kralju pokazati. Le tako govori, pa bo vse dobro, in Gnjevoš ne bo nič opravil. Poišči vse prejšne može, ki so prej kraljico iskali, in reci jim, naj drugo poiščejo, da ta ni za to. Perzijanka bo pa tudi zadovoljna, ker ima Naredina tako rada, da še ne mara postati kraljica.“

Ta svet se je Mirodanu pameten zdel, in namenil se je, tako storiti. Na svojega sina Naredina pa je bil vendar še ves srdit.

Dve sto dve in petdeseta noč.

Naredin je že zvedel, kako jezo oče zoper njega kuha. Zato ga cel dan ni bilo domu. Še k svojim znancem si ni upal, ker se je bal, da ga bo oče tam

iskati pustil. Bežal je iz mesta in se skril v nekem vrtu, kjer ga nihče ni poznal. Pozno po noči prišel je še le domu in potrkal na vrata, da so mu ženske odprle na skrivnem. Drugi dan pa je spet šel, prej ko se je dan naredil. Tako je moral živeti cel mesec dni. Ženske pa so se še iz njega norčevale, in mu rekly, naj se le skriva, da ne bosta z očetom plesala, če ga doma dobi.

Ministrova žena je dobro vedela, da Naredin vsak večer domu hodi, pa možu si tega ni upala povedati. Nazadnje si je vendar korajžo vzela, in mu rekla: „Ti, povej mi vendar, kaj misliš z Naredinom narediti. On je zanikern, to je res, in dosti žalosti nam je že napravil. Pa kaj hočemo! Ali ga hočemo ubiti, da bo še ena nesreča več? Če se bo tako okoli potepal, bodo ljudje še prej kaj slabega mislili, in še prej bodo celo reč zvedeli. Mi moramo pa le skrbeti, da se to ne zve.“

„To je že res,“ reče minister, „pa brez kazni fanta vendar ne smem pustiti.“ — „Jaz že vem, kako ga bova kaznovala,“ reče gospa; „on pride vsak večer domu, kedar ti že spiš. Počakaj ga nicoj, in delaj se tako, kakor bi ga hotel zaklati. Jaz mu bom pri-tekla na pomoč, in ti mu potem življenje pusti pod tem pogojem, da mora lepo Perzijanko za ženo vzeti. On jo ima rad, in tudi ona njega, zato se ne bosta branila. Tako ga bova enkrat v red spravila, da se ne bo zmirom v slabih tovaršijah okoli potepal in Bogu dneva kradel.“

Mirodanu je bil ta predlog všeč. Postavil se je za vrata in čakal na fanta. Ko Naredin domu pride, plane oče na njega in ga podere na tla. Naredin se obrne in vidi pred sabo očeta z nožem v roki.

V tem hipu prileti mati in prime ministra za roko, ter kriči: „Kaj pa delaš za Božjo voljo?“ — „Pusti me,“ reče minister, „da tega malopridnega sina umorim.“ — „Zakolji rajši mene,“ reče mati, „da ne boš pomočil roke v svojo lastno kri!“

Naredin je začel milo prositi: „Moj oče, odpustite mi; pomislite, kaj delate! Potrpite še za enkrat, nikoli več ne bom kaj takega storil.“

Mirodan si je pustil nož iz roke izviti, in spustil je tudi Naredina, da je vstal, in pokleknil pred očeta v znamenje svojega kesanja. „Naredin!“ reče oče, „zahvali se materi, da še živiš. Pa odpustim ti le, ako mi obljubiš, da boš lepo Perzijanko vzela, da se boš poboljšal, da boš pošteno in pametno živel, da svoje žene ne boš nikoli zapustil, ne goljufal. Ona je dobra in pametna, in desetkrat več vredna, ko ti. Zato ti jo dam za ženo, da te na pravo pot spravi.“

Naredin je bil vesel, da mu oče ni nič hujšega zažugal. To mu je iz srca rad obljubil.

Tako je bilo ta večer. Kmalo potem pa je bila poroka, in Naredin je s svojo mlado ženo prav srečno in zadovoljno živel, tako da sta še stara dva svoje veselje nad njima imela.

Mirodan ni čakal, da bi ga kralj začel spraševati zaradi neveste. On sam je večkrat o tej stvari kaj omenil, in pravil kralju, kako da je težko tako žensko dobiti, kakor jo kralj želi. Tako je kralj s časoma na celo stvar pozabil. Tudi Gnjevoš je nekaj zvedel od te stvari, pa si ni upal kralju nič povedati, ker je kralj zmirom še Mirodanu več zaupal.

Preteklo je leto in dan, od kar se je ta stvar tako srečno razmotala, kakor bi Mirodan še mislil ne bil. Mirodan pa se je enkrat prehladil in dobil je

hudo mrzlico. Vlegel se je in ni več vstal. Ko je čutil, da pride njegova zadnja ura, govoril je svojemu sinu Naredinu, ki je bil vedno pri postelji, te-le besede:

„Moj sin, ne vem, če sem svoje bogastvo, ki mi ga je Bog dal, prav obračal; ti vidiš, da mi denar nič ne pomaga, da moram vse eno umreti. Le za to te prosim, da mi boš držal tisto obljubo, da ne boš zapustil svoje žene, lepe Perzijanke, in da boš za njo skrbel, kakor se možu spodobi. Saj veš, za kako čast je bila namenjena, in vest bi me pekla, ko bi bila zavoljo tebe nesrečna. Če mi to obljubiš, bom lahko umrl.“ Potem je še to govoril:

„Jaz čutim prihajati svojo smrt; čast in hvala Njemu, ki nikdar ne umrje; jaz smrti ne morem ubežati.

Kdor nema oblasti čez svoje življenje, ta ni gospod; le On je gospod, ki nikdar ne umrje.“

To so bile zadnje besede ministra Mirodana. Kmalo potem je umrl, in celo mesto se je prestrašilo te žalostne novice. Kralj je žaloval po njem, ker je bil toliko pošten, zvest in marljiv služabnik, pa tudi moder svetovalec. Celo mesto pa je objokavalo zgubo svojega dobrotnika. Nikoli ni bilo v Balsori lepšega pogreba. Ministri in velikaši so sami trugo nosili, ljudstvo pa, revno in bogato, je spremljalo sprevod do groba.

Duhovnik pa je govoril nad grobom te besede:

„V četrtek sem zapustil svoje prijatelje, in umili so mi moje ude.

Slekli so mojo obleko in dali so mi drugo oblečilo, ki prej ni bilo moje.

Štirje so me nesli v kapelico in tam za me molili. — Prav; le molite za me vi, ki ste bili moji prijatli!

Potem so me položili v grob, in me zasuli s prstjo, da ne vidim več solnca, ne zvezd na nebu bliščeti, ne rožic na polji cveteti.“

Po pogrebu je šel Naredin ves zamišljen in žalosten domu, in spomnil se je pesnikovih besedi:

„V četrtek zvečer je vzel slovò, in jaz sem ga spremil.“

Duh njegov je šel za njim. Tega sem klical nazaj: „Duša, povrni se v njegovo telò.“

„Kako neki,“ reče duša, „saj ni več mesa ne krvi, ampak same suhe kosti.“

Kje so zdaj tiste solze, ki si jih pretočil, in tiste grenke besede, ki si jih moral poslušati?“

Tako je Naredin žaloval po svojem očetu. Več dni se je zaprl v svojo sobo in se ni nikomur pokazal.

Čez nekaj dni je vendar enemu prijatlu dovolil, da je smel k njemu priti. Ta prijatelj ga je skušal potolažiti, in govoril mu je tako: „Očetu si skazal zadnjo čast, in dosti si žaloval za njim, kakor se tudi spodobi. Zdaj pa je že čas, da greš zopet med svet; da obiščeš prijatle in se pokažeš pred ljudmi, kdo si in kaj si. Vsak je dolžan, žalovati po svojem očetu. Pa moža vežejo še druge dolžnosti; on mora stopiti pogumno med svet. Obriši svoje solze, in bodi zopet vesel; kakor prej, hočemo tudi zdaj prijatli ostati in veselo živeti, saj za to smo na sveti.“

Naredin je nazadnje spoznal, da vedno res ne more žalovati. Ko bi bil začel kaj pametnega delati, ali kupčevati, ali s čemur si bodi pečati se, pa včasih tudi kake veselice udeležiti se, to bi ne bilo nič slabega. Pa on ravno ni znal mere držati. Še ta dan

je naročil temu prijatlu, naj precej drugi dan zopet pride in, naj še kake tri ali štiri znance seboj pripelje.

Počasi se je nabrala okoli Naredina družba desetih prijatlov, ki so bili vsi ene starosti ž njim. S temi se je dan na dan razveseljeval in jim gostije dajal. Vsak dan jih je bogato obdaril.

Včasih je še svojo ženo prisilil, da je pri njih sedela, da so bili bolj dobre volje. Pa ona s to potrato ni bila zadovoljna. Dostikrat mu je rekla: „Jaz vem, da so ti oče veliko bogastvo zapustili; pa če boš tako naprej živel, bo kmalo vse šlo. Jaz ne rečem, da bi človek ne smel včasih biti malo vesel; pa kdor to vsak dan dela, ta hiti naproti prepadu, iz katerega se ne bo več rešil. Kaj bodo ljudje rekli, če pridemo na beraško palico, ko si po očetu vendar toliko podedoval? Kaka čast bo za ministrovega sina, če bo moral kruha prositi? Pomisli vendar, kaj je bil tvoj oče, in potrudi se, da tudi ti tako čast dosežeš, namesto da popivaš in zapravljaš!“ Naredin pa se je takim besedam le smejal, in rekel navadno: „Ljuba moja, nikar mi srca ne žali s takimi besedami! Moj oče so me zadosti v strahu držali, zdaj se spodobi, da se tudi jaz enkrat na svoje noge postavim in se z gostijami in radodarnostjo ljudem priljubljen storim, ter imeniten postanem.“

Dve sto trl in petdeseta noč.

Da je moralo Naredinovo gospodarstvo rakovo pot iti, k temu je pripomoglo tudi to, ker s svojim oskrbnikom ni nikoli nobenega računa delal. Če je

prinesel oskrbnik kako računsko knjigo, ga je Naredin kar odpravil: „Pojdi, pojdi, saj vem, da me ne goljufaš; le glej, da bom imel vsega zadosti.“ Oskrbnik pa mu je rekel: „Vi ukažete, gospod, kakor hočete; pa opomnim vas na to, da kdor veliko potrato dela in sam nič ne zapiše, tak zagazi v dolgove in revšino, da sam ne vé, kedaj. Ne zadosti, da sami zapravljate, še druge obdajete s polnimi rokami. Tega ne strpi noben bogataš, naj bi imel tudi zlate gore.“

„Pojdi, ti pravim,“ reče Naredin, „jaz ne potrebujem tvojih naukov. Kaj tebe to skrbi.“

Pristavil je še te besede: „Če sem jaz bogat, zakaj bi drugim nič ne privoščil?”

Skopuh ni bil še nikoli spoštovan; dober človek pa nikoli zaničevan.“

Tako je Naredin delal, in dobro pil in dobro jedel, pa še druge vabil in jim dajal. Tovarši pa so se mu prilizovali, in najmanjšo njegovo reč so do nebes povzdigovali. In taka hvala ni bila nikoli zastoj.

„Včeraj sem videl tvojo grajščino,“ rekel je eden, „rečem ti, da nisem še videl tako lepega posestva, in tacega vrta, kakoršen je tam, še kralj sam nema.“ — „Veseli me, da se ti dopade,“ reče Naredin, „prinesi mi črnilo, pero in papirja, in jaz jo zapišem tebi; tvoja je, jaz nočem nič več slišati od nje.“

Kteri drug mu je hvalil kako hišo, kakega konja, kak vinograd, in brž je vsakemu tisto reč dal, ktero je bil pohvalil.

Lepa Perzijanka mu je to očitala in ga svarila:

„Ti si zdaj pač vesel, dokler še kaj imaš; pa ne pomisliš, da pridejo za lepimi dnevi radi grdi in slabi.“

Hitro se vse spremeni na svetu, in iz veselja nastane žalost.“

Naredin pa na te besede ni porajtal in je zapravljaj naprej, dokler je še kaj imel.

Eno celo léto ni družega delal, ko jedel in pil in se s prijatli veselil, in tako je zapravil celo veliko premoženje, ki ga je bil po očetu podedoval.

Po preteku enega leta, ko je s prijatli spet za mizo sedel, potrkal je nekdo na vrata. Eden od Naredinovih tovaršev je hotel vstati, da pogleda, kaj je. Naredin pa mu je naprej stekel in šel ven, kjer zagleda svojega oskrbnika. Naredin je vrata na pol zaprl, da bi se z oskrbnikom na samem pogovoril. Tisti tovarš pa, ki je bil prej vstal, stopil je k vratom in poslušal, kaj se pogovarjata.

„Gospod,“ reče oskrbnik, „ne zamerite mi, da vas motim pri vaši veselici. Pa prišel sem, ker vam imam važno stvar za povedati. Prišel sem, da vam naredim svoj zadnji račun. Kar sem vam zmirom pravil, to se je zgodilo; to je, jaz nemam nobenega krajcarja več v vaši kasi. Vaše hiše in grajščine ste vse drugim podarili, tako da od teh ne dobivamo več najemščine. Le poglejte moje račune. Če hočete, da še dalje v vaši službi ostanem, povejte mi, kje zopet kaj denarja dobim; če tega ni, potem me ne potrebujete več, in jaz se poslovim.“

Teh besedi se je Naredin tako ustrašil, kakor bi bil od strele zadet; nobene besede ni mogel odgovoriti. Tisti tovarš, ki je pri vratih stal in vse to slišal, je šel brž v sobo nazaj, in vsem drugim povedal, kaj je oskrbnik Naredinu pravil. „Vi naredite, kakor hočete,“ rekel je potem, „mene ste pa danes zadnjikrat tukaj videli.“ Vsi drugi so tudi rekli:

„Če je taka, potem je bolje, da nas ni več blizo; danes je zadnjikrat.“

Zdaj je prišel Naredin k mizi nazaj. Hotel se je po sili veselega delati, kakor bi nič ne bilo, pa mu ni šlo od srca; tovarši so brž spoznali, da je to res, kar jim je uni pravil. Kmalo potem je eden od tovaršev vstal in rekel: „Ne zameri, prijatelj, da te moram danes že zapustiti.“ — „Kaj pa imaš tacega?“ praša Naredin. „Veš, moja žena je danes porodila,“ se zlaže tovarš, „in pri takih priložnostih je dobro, če mož malo domu pogleda.“ To rekši se prikloni in gre.

Kmalo potem je odšel drug tovarš s kakim drugim izgovorom. Tako so se s časoma vsi pozgubili, in Naredin je ostal sam.

Naredin ni nič vedel, zakaj so prijatli tako hitro šli. Šel je k svoji ženi, lepi Perzijanki, in jej vse povedal, kar mu je oskrbnik sporočil. Kazal je veliko žalost in kesanje nad svojo zapravljivostjo.

„Saj sem ti pravila,“ rekla je Perzijanka, „pa ti me nisi hotel poslušati. To sem vse že naprej videla. Pa prišlo bo še hujši, le verjemi meni. Če sem ti jaz kaj rekla, odgovoril si vselej: „Pusti me, bodimo veseli, dokler smo mladi.“ Pa kako bo človek srečen in vesel, če mu vsega potrebnega zmanjka; na to pa ti nisi nikoli mislil, da bi ti znalo zmanjkati. Ti si zmirom govoril od sreče in od sreče. Rekel si tako:

„Če si srečen, deli dobrote vsem ljudem, dokler ti je sreča še mila.“

Če imaš srečo, ne boš nikoli vsega zdajal; če pa sreče nemaš, ti tudi lakomnost in skopost nič ne pomaga.“

Tako si govoril, tako si delal, zdaj pa imaš! Jaz tega nisem kriva.“

„Zdaj spoznam, da sem napačen,“ reče Naredin; „ko bi bil tebe ubogal, vse bi bilo drugače. Pa saj sem vse zapravil v tovaršiji z izbranimi prijatli. To so poštenjaki in častni možaki; oni mi bodo že spet na noge pomagali.“

„Moj ljubi Naredin,“ reče Perzijanka, „če se boš ti na prijatle zanašal, boš daleč prišel! Le poskusi svojo srečo, pa boš prišel na moje besede.“

„Lepa moja gospa,“ reče Naredin, ti moje prijatle slabo sodiš. Obiskal jih bom kar jutri, in videla boš, koliko denarja bom seboj prinesel. Po tem pa bom postopanje pustil in začel kako kupčijo.“

Naredin je šel precej drugo jutro svoje prijatle obiskat. Pride do prvega, ki je bil zelò bogat, in potrka na vrata. Pride ena krščenca in praša kdo je. „Reci gospodu,“ jej narekuje Naredin, „da sem jaz Naredin, ministra Mirodana sin. Dekla mu odpre in ga pelje v gorenje prostore, kjer je bil gospodar. Prej pa gre še k gospodu not, mu pové, kdo je zunaj, in praša, če ga sme not pripeljati. „Kaj, Naredin?“ reče gospodar zaničljivo, tako da je tudi Naredin slišal, „reci mu da me ni doma; in kedar bo spet prišel, vselej mu tako povej.“

Dekla pride ven in reče Naredinu: „Mislila sem, da so gospod domá, zdaj sem pa videla, da jih ni.“

Ves žalosten in osramoten gre Naredin proč. „O ti grdi, nehvaležni človek!“ govoril je sam pri sebi, „še sinoči je rekel, da je moj najboljši prijatelj, zdaj pa tako dela z mano!“

Naredin gre naprej in pride do hiše družega prijatla. Ta pa mu je ravno tako naredil, kakor prvi. Tako je obhodil vseh deset, pa nikjer ni dobil ne solda; še govoriti niso hoteli ž njim.

Zdaj še le se je začelo Naredinu v glavi daniti, in spoznal je svojo neumnost, da je toliko zaupal na lažnjive prijatle, ki so se ga držali le tako dolgo, dokler je kaj imel, da jim je gostije dajal in jih z dobrotami obsipal. „Res je, kar pesnik poje,“ rekel je sam pri sebi:

„Ljudje, dokler so srečni, podobni so polnim sadnim drevesom; ljudje tako dolgo stojé okoli njih, dokler imajo še kak sad na sebi; po tem pa se zanje več ne brigajo. Kedar so drevesa vsega sadja oropane, naj jih polomi vihar, nihče se za to ne briga. Taki so ljudje tega časa! Med desetimi eden ni dober.“

Ves žalosten pride Naredin domu in pové lepi Perzijanki, kako se mu je godilo. Ona ga je že po obrazu poznala, da ni nič opravil. „No, ti neverni Tomaž,“ ga ogovori, „ali zdaj verjameš, da je res, kar sem ti jaz pravila?“

„Ljuba moja,“ reče on, „ti si polno resnico govorila. Ne eden od mojih prijatlov me ni hotel poznati. Nikoli ne bi bil verjel, da bodo ti ljudje tako z mano delali, ki sem jim toliko dobrega storil, ki so mi tako rekoč vse premoženje pojedli! Meni je obupati, in če mi ti ne veš svetovati, ne vem, če bom mogel to sramoto preživeti.“ „Dragi moj,“ reče Perzijanka, „zdaj družega ne kaže, ko da odpustiš vse svoje posle, ki jih več ne potrebuješ in ti le zastonj jedó, tudi vse konje in pse in drugo nepotrebno ropotijo lahko prodaš. S tem

bova že en čas živela, potem bo pa Bog kaj družega dal.“

Dve sto štir in petdeseta noč.

Naredin se je težko ločil od svoje družine in svoje živine. Vendar mu ni družega kazalo. Zato je najprej odpravil vse posle; potem pa je prodal konje in drugo živino. S tem sta še en čas živela. Pa kmalo je tudi tega kupčeka zmanjkalo, in Naredin je bil prisiljen, prodajati hišno orodje; imel je lepe zofe, ogledala, prekrasne table in drugo opravo, za katero je bil dal strašanske denarje; zdaj je pa te reči prodajal za majhne krajcarje.

Delati Naredin ni bil navajen, zato sta kmalo pojedla tudi tiste groše, ki jih je za hišno opravo skupil. Ko ni bilo nič več za jesti, pa tudi za prodati ne, prašal je svojo ženo: „Kaj hočeva pa zdaj začeti?“

Lepa Perzijanka mu odgovori:

„Družega ne kaže, ko da grem jaz služiti. V tej deželi je navada, da se posel za celo leto naprej plača. Jaz se bom ponudila za kako hišino ali pa učiteljco, in plačo, ki jo celo leto naprej dobim, dala bom tebi, da boš en čas živel. Jaz sem mlada, lepa in v vseh rečeh izučena; zato upam, da bom lahko dobro službo dobila, in da mi bodo precejšno plačo obljubili. S tistim denarjem, ki ga bom jaz dobila, ti lahko kako kupčijo začneš.“

„Oh ljuba moja žena,“ reče Naredin, „kako bi se mogel jaz od tebe ločiti? kaka sramota bo za ministrovega sina, če mora njegova žena za deklo služiti! Očetu sem obljubil, da te ne bom nikoli zapustil;

ali smem svojo prisego prelomiti? Bolj te ljubim, ko samega sebe, in rajši umrem, kakor bi v to privolil. Zdaj pač vidim, da me nič ne ljubiš, ker ti je tako lahko, ločiti se od mene.“ „Ljubi moj,“ reče ona, „vem, da me ljubiš; pa tudi jaz tebe nič menj. Ne misli, da je to meni lahko, in da grem rada od tebe in tujim ljudem služiti. Pa pomisli ta pregovor: Sila kola lomi. Jaz te bom zmirom ljubila, tebi bom zmirom zvesta; pa kaj hočeva jesti, če pri tebi ostanem? Tako pa, če služiti grem, je obema pomagano. Kedar se pa tvoja sreča na boljše obrne, da boš toliko imel, da bova mogla živeti, potem bom z veseljem spet k tebi nazaj prišla. Res je to hudò za naji oba, pa jaz ne vidim druge pomoči nikjer.“

Naredin je sprevidel, da ima žena prav, in ker druge pomoči ni imel pričakovati, moral se je s težkim srcem udati in privoliti, da je šla Perzijanka službe iskat. Naredin je spremil Perzijanko k nekemu Hasanu, ki je s takimi službami mešetaril in ženskam kakor možkim službe preskrbljeval.

Med potjo se je Naredin spominjal besedi pesnikovih :

„Še enkrat mi poglej v oči,
In moj' mu srcu daj moči,
Da morem uro to prestati,
Da morem roko ti še dati!

Če te pogled pa ta boli,
Potem tud' tega treba ni;
Če morala bi ti trpeti,
Pa hočem rajši jaz umreti.“

Ko do Hasana prideta, ogovoril ga je Naredin :
„Tukaj ti pripeljem žensko, Hasan, ki bi rada kako

dobro službo dobila pri kaki gospodi. Povem ti, da je ne najdeš take hišine ali učiteljice v celi deželi.“

Hasan se je začudil nad lepoto Perzijanke, še bolj pa, ko jo je spoznal za Naredinovo ženo. „Moj Bog,“ je vskliknil, gospod Naredin, ali svojo ženo hočete služiti pustiti?“ Naredin je bil v zadregi, pa ni rekel nič. Hasan pa je obljubil, da se hoče potruditi, da dobi zanjo prav dobro službo. „Če ta ne dobi dobre službe,“ pristavil je še, „ktera jo pa bo?“

Naredin je šel domu, lepo Perzijanko je pa Hasan pri sebi obdržal, ker jo je mislil po gosposkih hišah peljati, da bi jo pokazal. Svest si je bil dobrega zaslužka od nje.

Hasan, ves vesel, da je dobil tako lepo in izobraženo žensko, s katero se je mislil prikupiti tej ali oni gospej, peljal je Perzijanko po najbolj gosposkih hišah, ter jo ponujal v službo. Pri tem pa je tako govoril: „Slavna gospôda, ni vse zlato kar se sveti, in ni vsaka okrogla reč oreh, pa tudi vsako jajce ni frišno. Take hišine, kakor jo imam danes na ponudbo, niste videli še nikoli; ona je biser vseh poslov. Sami recite, koliko plače jej daste!“

Povsod so jo hoteli obdržati in obetali visoke plače. Pa Hasan ni bil še zadovoljen, in jo je peljal še naprej.

K nesreči pa je to stvar zvedel minister Gnjevoš. Vražjo veselje ga je obšlo, ko je pomislil, da bi zdaj lahko Naredinovo ženo v svojo službo vzal, in ker je Naredina ravno tako sovražil, kakor njegovega očeta, zato je hotel svojo jezo nad njegovo ženo spustiti, in sklenil je, Perzijanko v svojo službo vzeti iz tega namena, da bi jo prav mučil, ter s tem še Naredina dražil in ponižal. Gnjevoš gre tedaj k

Hasanu in mu reče: „Tisto žensko; ki jej pravijo „lepa Perzijanka,“ bom jaz v službo vzel, jaz jej dam štir sto goldinarjev na leto.“ — „Milostni gospod minister,“ upa si Hasan ugovarjati, „obetali so jej že več, in za to ceno vam je ne morem obljubiti.“ — „Kaj boš govoril,“ reče Gnjevoš jezno, „to je plače dovolj, jaz jo hočem imeti, pa je konec besedi; varuj se mene ti, Hasan, saj veš, kdo sem, in glej, da mi žensko kmalo pripelješ.“ Hasan si ni upal nič več reči nasproti mogočnemu ministru. Ves žalosten gre k Naredinu in mu pové, kaj se je zgodilo.

„Tega pa ne,“ reče Naredin, „pri Gnjevošu pa že ne bo služila, stokrat pravim, da ne!“

„Saj to se še lahko popravi,“ reče Hasan, „zgovori se ti ž njo. Ona naj gre tje v službo; ti pa pridi za njo v Gnjevoševo hišo, primi jo za lase, potegni jo ven iz hiše, in reci, da ti je ušla, in da mora k tebi nazaj iti, ker je tvoja žena. Po naših postavah imaš ti prav, ker žena ne sme moža zapustiti in v službo iti; sam minister je ne more nazaj držati, če jo hočeš ti domu vzeti. Samo denar mora nazaj dati, če jo je že plačal. Pri njem je ni za puščati, to vam povem, ker on še sam sebi jesti ne privošči, toliko menj pa poslom.“

„Dragi Hasan,“ reče Naredin, „zahvalujem se za tvoj dobri svet. Ne boj se, da bi jaz svojo ženo pustil služiti pri največem sovražniku naše hiše. Čeravno nimava nič za jesti, pa rajši grem ž njo od hiše do hiše kruha prosit, ko da bi jo pri Gnjevošu pustil. Le povej mi, kako naj naredim, da jo iztrgam iz njegovih krempljev?“

„To je prav lahko,“ reče Hasan, „vi greste tje k Gnjevošu v hišo, in tam rečete in storite, kakor

sem vam že povedal. Da bo stvar bolj verjetna, jo znate tudi tam pred Gnjevošem za uho udariti in jo zmirjati, kako se ona podstopi, vas zapustiti in služiti iti. Pa z vašo ženo se morate prej dogovoriti, da vas ne bo izdala; kajti če bi minister zvedel, da je z vašim dovoljenjem službe iskala, potem bi jo znal vse eno obdržati, ker njegova moč je velika, in on marsikaj lahko stori, kar bi en drug ne smel.“

Naredin je Hasana ubogal, in vse tako storil, kakor ga je ta naučil. Najprej se je dogovoril s svojo ženo. Potem pa je Hasan peljal Perzijanko k ministru in mu jo izročil z besedami: „Gospod, tukaj imate novo hišino.“

Komaj je Hasan odšel, pritekel je že Naredin v ministrovo hišo, vdaril Perzijanko, jo prijel za roko, ter jo peljal iz hiše. Ves čas pa je tako vpil nad njo, da je cela hiša vkup letela, in veliko ljudi se je zbralo pred hišo, ki so poslušali, kaj to vpitje pomeni. „Ti malopridna žena,“ kričal je Naredin, „kako se podstopiš, mene zapustiti in v službo stopiti brez mojega dovoljenja!“

Gnjevoš pa, ki je ravno na konju domu prijahal in je vse to videl, se je strašno razsrdil: „Ti malopridnež grdi,“ zavpil je nad Naredinom, „pusti žensko tukaj, jaz sem jo v službo vzel; ušla ti je menda zato, ker jej nemaš kaj jesti dati, ker si celo premoženje zapil in zapravlil.“ To rekši, spodbode Gnjevoš konja, da bi Naredina pohodil. Naredin pa skoči ves razkačen nad Gnjevoša, ga je potegnil raz konja na tla, ter kričal nad njim: „Ti stari lump, vreden si, da bi te precej zadavil; ti meni ne boš žene jemal!“

Ljudje, ki so okoli stali in to videli, so se močno veselili, da je Naredin ministra tako po tleh povaljal, zakaj Gnjevoša ni mogel noben človek trpeti, in vsakemu se je dobro zdelo, da se je vendar enkrat našel eden, ki je temu hudobnemu človeku en malo uro navil. Vsi so Naredinu migali, da naj ministra le nabije, da mu bodo že pomagali, če bi kaj bilo.

S tem je Naredin še več korajže dobil, in začel je Gnjevoša dobro mlatiti s pestmi in ga valjati po blatu.

Zdaj je prišlo deset policajev ministru na pomoč in potegnili so že sablje, da bi Naredina razsekali. Pa ljudje so policajem nasproti stopili in jih tako v sredo zajeli, da se ti kar geniti niso mogli. „Pustite ga,“ rekel je eden iz ljudstva policajem; ali ne veste, da je to Naredin, ministra Mirodana sin; on je pri kralju še zmirom v časti, in če ga ubijete, vam ne bo to v hvalo, ampak pustil vas bo vse obesiti. Kaj mi vemo, kaj imata ta dva med sabo, morda bosta čez dva dni spet najboljša prijatla.“

Naredin pa, ko se je naveličal Gnjevoša tepsti, pustil ga je v blatu ležati, prijel je svojo ženo za roko in jo peljal domu.

Dve sto pet in petdeseta noč.

Gnjevoš je pobral svoje raztepane ude, in se spravil v kraj, ves pomazan in krvav. Oprt na dva strežaja šel je naravnost v kraljevo palačo, Naredina tožit. Ljudje so ga gledali in se mu smejali, smilil se ni nikomur.

Komaj pride v kraljevo sobo, začel je na vse pretege stokati in tožiti:

„Ali bodo po meni hodili, dokler ti gospoduješ v deželi? Ti si lev, in vpričo tebe me hočejo volkovi požreti.

Vsak revež najde pri tebi pomoč, in mene puštiš brez brambe?“

„Kdo pa te je tako zdelal?“ ga praša kralj. „O gospod,“ reče minister, „ali sem zato tvoj svetovalec in zvesti služabnik, da smejo tako delati z mano?“ — „Pustimo to,“ reče kralj, „le na kratko mi povej, kako se je to zgodilo, potem bom že kaznoval tistega, ki je kriv.“

„Gospodar,“ začel je minister praviti in lagati, „jaz sem šel k Hasanu, da mi eno kuharico priskrbi. Zvedel mi je za eno, in jaz sem jej obljubil štir sto goldinarjev plače. Bila je prav lepa in snažna ženska videti. Pozneje pa sem zvedel, da je to Naredinova žena. Gospod, to je tista ženska, ki je bila vam za ženo namenjena, ker ste dali Mirodanu deset tisoč cekinov, naj vam katero poišče. Pa ko je videl, da je ženska tako lepa in izobražena, dal jo je svojemu sinu za ženo, vas je pa goljufal za ženo in za denar.

Ko je oče umrl, je sin vse premoženje zapil, in zapraval, in prišel je v tako revščino, da ženi nema kaj za jed dati; zato mu je ušla in hoče kam v službo stopiti. Jaz sem jo v službo vzel; pa ko je Naredin to zvedel, priletel je po njo in jo odpeljal, mene pa je zmirljal s ciganom in lumpom, in rekel je, da rajši svojo ženo ciganom dá ali pa judom, kakor pa, da bi jo pri meni pustil. Na to sem se tudi jaz razjezil, in sem mu rekel, da se ima za vse, kar je imel in še ima, le vam zahvaliti, ki ste nje-

govemu očetu tako dobro službo dali. Te besede pa so ga še bolj v ogenj spravile, skočil je v mene, kakor besen, me vrgel na tla in me tako dolgo tepel, dokler je mogel. Prosim vas tedaj, da me maščujete in hudobneža kaznujete, kakor zasluži.“

To rekši začel se je na glas jokati.

Kralj je Gnjevošu verjel in je bil silno jezen na Naredina. Brž pokliče stotnika od svoje telesne straže in mu ukaže: „Vzemi štirideset mož, opleni Naredinovo hišo in potem jo razderi in pokončaj; njega in njegovo ženo pa zveži ter ju pripelji sim.“

Te kraljeve besede pa je slišal tisti stražnik, ki je zmirom pri vratih stal. Ta stražnik, Jančar po imenu, je bil prej pri ministru Mirodanu v službi, in ker se mu je tam dobro godilo, je imel še zmirom srce za to rodovino, in Naredin se mu je v srce zasmilil, ko je slišal, kaj se ima ž njim zgoditi. On je vedel, kako Gnjevoš sovraži Naredina brez vsacega uzroka, in mislil si je tudi zdaj, da Naredin ni tako kriv, da ga je le Gnjevoš tako počrnil. „Kralj bo zdaj Naredina v svoji prvi jezi umoriti dal,“ mislil si je, „in ga še zašlišal ne bo, ali je kriv ali nekriv.“

Stotnik še ni prišel iz sobe, da bi kraljev ukaz izpolnil, tekel je Jančar že na vso sapo v Naredinovo hišo, da bi mu povedal, kaj ga čaka, in ga tako morda še rešil.

Ko prileti do hiše, potrkal je močno na vrata; Naredin mu je prišel sam odpret, ker že dolgo ni imel dekle, ne strežaja.

„Moj ljubi gospod Naredin,“ reče Jančar, „hitro, hitro bežite iz tega mesta, lovijo vas, pa bežite brez vsake zamude!“

„Kaj pa je?“ praša Naredin. „Le bežite s svojo ženo,“ reče Jančar; „s kratko besedo, Gnjevoš vas je zatožil, štirideset vojakov je že na poti, da vas vjamejo. Le urno bežite, Bog z vami, in srečno pot! Tukaj imate petdeset cekinov za potnino, več nimam pri sebi! Zdaj pa le hitro, jaz moram tudi bežati, da me ne najdejo tukaj.“

To rekši je Jančar stekel, in ni čakal, da bi se mu Naredin zahvalil.

Naredin je hitro poklical svojo ženo, ter jej rekel, da naj hitro ž njim beži, ker sta v nevarnosti. Ona si je ogrnila samo plajšč, in bežala sta iz hiše.

Bila sta tako srečna, da ju na celi poti nihče ni videl, in pritekla sta do Evfrata, veliké reke, ravno, ko se je ena barka za odhod pripravljala. Kapitan je ravno ljudi vkup klical: „No, otroci moji, ali ste vsi vkup, potem gremo!“ Rekli so mu, da so že vsi vkup. Zdaj se je oglasil Naredin in prosil, naj še njega in ženo s seboj vzamejo. Ko je plačal voz-nino, so ju vzeli na barko, in takoj odrinili.

Naredin je bil vesel, ko je zvedel, da gre barka v Bagdad.

Med tem časom pa se je v Balsori to-le godilo:

Stotnik je prišel s štiridesetimi možmi do Naredinove hiše in potrkal na vrata. Ko se nobeden ne oglasi, pustil je vrata razbiti in vojaki so drli kupoma v hišo. Preiskali so vse kote, pa Naredina in njegove žene niso nikjer našli. Stotnik je prašal sosede, če so Naredina kaj videli, pa vsi so rekli, da ne. Če bi bili prav kaj vedeli, ne bi bili nič povedali, ker so vsi Naredina radi imeli.

Potem so vojaki vse pobrali po sobah, kar je imelo kaj vrednosti, za tem pa polomili in razdrli,

kar so dosegli. Stotnik pa je sporočil kralju, da Naredina ni moč nikjer najti. „Le poiščite ga, bo že kje tičal,“ reče kralj, „jaz ga hočem na vsak mogočni način imeti.“ Stotnik se je tedaj podal na pot in popraševal po Naredinu, ter ga zasledoval, kolikor je mogel. Gnjevoša pa je kralj s častjo odpravil. „Le pojdi domu,“ rekel mu je, „in bodi brez skrbi; Naredina bomo že dobili, in potem bo moja jezo občutil.“

Kralj je pustil po celi deželi razglasiti, da dobiti tavižent cekinov, kdor bi mu pripeljal Naredina in njegovo ženo, kdor bi ju pa skrival, bo oestro kaznovan. Pa kolikor so si tudi prizadevali, Naredina niso nikjer zasledili, in to je peklo največ ministra Gnjevoša,

Naredin in lepa Perzijanka pa sta se srečno vozila po Evfratu, in prišla sta z barko srečno v Bagdad. Ko je kapitan mesto zagledal, bil je ves vesel, sklical je ljudi vkup in jim govoril: „Otroci, veselite se: tukaj je Bagdad, to veliko in čudovito mesto, kjer se shajajo ljudje iz celega sveta. Tukaj boste videli ljudi iz vseh koncev sveta; tukaj je večna pomlad, po leti ne prevroče, po zimi ne premraz; tukaj boste našli najlepše vrte z različnim sadjem in krasno duhtečimi cvetlicami.“ Ko je barka prišla do mesta, so jo ustavili; popotniki pa so stopili na breg, in šli vsak po svojih potih. Tudi Naredin je ž njimi izstopil, pa ni vedel, kam bi se djal, kje bi čez noč ostal, ker ni bil še nikdar v Bagdadu. Šla sta s Perzijanko poleg krasnih vrtov pri reki Tigri, in prišla sta do nekega vrta, ki je bil z lepim in dolgim zidom ograjen. Konec zida prišla sta na lepo cesto, in zagledala sta vrata, pri katerih se je v vrt prišlo.

Dve sto šest in petdeseta noč.

Naredin in njegova žena stopita skozi vrata na vrt, in najdeta tam studenec z vodometom in majhnim bajerčkom pod njim, poleg bajerja pa so bile dolge klopi.

„Tukaj je kaj prijetno,“ reče Naredin, „noč se bo kmalo naredila, midva nemava kam iti, kar tukaj čez noč ostaniva! Tu na klopi se bova vlegla, pa bo. Kaj praviš ti?“ „Meni je vse prav,“ reče Perzijanka, „pa tukaj ostaniva.“

Na to sta se napila studenčnice in se po tem vlegla vsak na eno klop, ter se en čas razgovarjala, dokler nista zaspala.

Ta vrt je bil cesarjev; na sredi vrta pa je bila velika dvorana, tako imenovana slikarska dvorana. Ker je bila tako lepo zmalana, in so bile po stenah table z najlepšimi slikami. Ta dvorana je imela štir in dvajset oken, pa štir in dvajset svečnikov, na vsakem svečniku pa je bilo štir in dvajset sveč. Te sveče so se le ta čas prižigale, kedar je bil zvečer cesar na vrtu, in ta razsvetljava bila je kaj lepa, videla se je daleč okoli po mestu. V tem vrtu je bil en sam stražar, en star vojak, z imenom Boštjan; to službo mu je cesar podelil, ker se mu je bil enkrat prikupil na vojaški paradi. Cesar mu je ojstro zapovedal, da ne sme nikogar v vrt not spustiti, posebno pa naj gleda, da ne bodo vlačugarji tam po klopeh spali.

Stražar Boštjan je bil v mestu, in ko nazaj pride, bilo je še toliko svetlo, da je videl dva človeka tam na klopeh ležati, glave z rutami pokrite zoper komarje.

„Aha,“ reče Boštjan, „to sta dva, ki se ne zmenita za cesarsko prepoved. Jaz jima bom že pokazal.“

On gre in pride nazaj z debelo palico v roki. Ravno je mislil po Naredinu mahnuti, pa vendar se je še obotavljal, in govoril je sam pri sebi: „Morda sta pa dva tuja človeka, ki ne poznata te prepovedi. Boljši je, da ju prej pogledam.“

On jima tedaj vzdigne tiste rute raz glav in se zelo začudi, videti tako lepega mladenča in tako zalo deklico. Po rahlem potegne Naredina za nogo in ga zbudi.

Naredin pogleda okoli sebe, in ko vidi starega Boštjana z dolgo sivo brado tam stati, ustraši se ga nekoliko in ga ogovori: „Dober večer, oče; kaj želite od mene?“

„Moj sin,“ reče stražar, „kdo ste vi? odkodi pridete?“

„Midva sva tujca,“ reče Naredin, „ravno sva došla v Bagdad, in nisva vedela kam spat iti, zato sva se sim vlegla.“

„Tukaj bosta slabo spala,“ dé Boštjan, „pojdiva z mano, jaz vama bom preskrbel boljše prenočišče; stopimo malo po vrtu, bosta videla, kako je lep.“ „Ali je to vaš vrt? praša Naredin.“

„Se ve da je moj,“ se zlaže Boštjan in se nasmehe, „ta vrt sem dobil po svojem očetu; le pojdivo malo okoli, vam ne bo žal.“

Naredin se Boštjanu zahvali za toliko prijaznost, pokliče še ženo, in vsi trije so šli po vrtu naprej. Boštjan ju je peljal na nek vzvišen prostor, od koder se je cel vrt lepo videl, kolikor se je v mraku še razločiti dalo.

Naredin je videl v Balsori dosti lepih vrtov, pa tako velikega, tako lepega še nikoli. Ko so okoli in

okoli pogledali, prašel je Naredin Boštjana, kako mu je ime; in ko je ta odgovoril, rekel je Naredin: „Gospod, to je res lep vrt; Bog vas ohrani še dolgo let v njem. Midva se vam prelepo zahvalujeva, da ste nama vse to pokazali. Da pa vaš trud ne bo čisto zastonj, vzemite tukaj dva cekina, in priskrbite nam kaj večerje, kar je več, je pa vaše.“

Ko je Boštjan občutil zlata dva lisjaka v svoji roki, nasmehnil se je v svojo brado, kajti bil je velik prijatelj zlata in srebra. Pustil je Naredina z ženo tam, in šel je večerje iskat, in govoril je med potjo ves vesel sam s seboj: „To sta poštena človeka; to bi bil jaz neumen, ko bi ju bil spodil; večerja za vse tri me ne bo stala deseti del tega denarja; cekina sta vredna osemnajst goldinarjev, večerja pa bo k večem dva goldinarja, jih ostane meni šestnajst; dober zaslužek tak!“

Med tem, ko je Boštjan šel večerje iskat, sprehajala sta se Naredin in Perzijanka po vrtu in prišla sta do tiste slikarske dvorane. Občudovala sta lepoto tega poslopja, njegovo velikost in visokost. Stopila sta po kamnitih stopnicah gori do vrat, pa našla sta zaklenjene.

Ravno sta prišla zopet po stopnicah doli, ko je Boštjan s polnim jerbosom različnih jedi nazaj prišel.

„Gospod Boštjan,“ ogovori ga Naredin, „ali niste rekli, da je vrt vaš?“

„Se ve da je,“ reče Boštjan, „zakaj prašate?“

„Ali je ta dvorana tudi vaša?“ praša Naredin naprej.

Boštjan je bil nekoliko v zadregi, ker na to vprašanje ni bil pripravljen. „Zdaj sem se že enkrat zlagal,“ mislil je sam pri sebi, „moram se zlagati

še vdrugič, da me ne vjameta. Zato odgovori: „Moj sin, kogar je vrt, tega je tudi dvorana; oboje je moje.“

„Če je taka,“ reče Naredin, „bodite tako prijazni, in pokažite nama še dvorano. Tu not mora kaj lepo biti, po zunajnosti soditi.“

Ker je bil že prej toliko priljuden, zato Boštjan tudi te prošnje ni mogel odreči. Tolažil se je, da danes cesarja ne bo na vert, ker je cesar navadno prej naznanil, kdaj pride, ta dan pa ni dobil Boštjan nič naznanila. Mislil si je tedaj, da tuja človeka danes brez skrbi lahko pelje v dvorano, ter ju tam pogosti. Postavil je toraj jerbas z jedili na tla, in šel v svojo kočo po ključ. Z lučjo v roki pride nazaj in odpre dvorano.

Naredin in Perzijanka sta stopila v dvorano in se dolgo nista mogla nagledati vse lepote tukaj nakopičene. Prekrasne table z najlepšimi podobami so visele po stenah, veliki svečniki so bili veličastni videti, ob krajih pa so bile razpostavljene lepe zofe. Pri tej lepoti se je Naredin spominjal svojega nekdanjega bogastva, in umililo se mu je pri srcu.

Boštjan pa je bil med tem mizo pogrnil in vse jedi tje po mizi postavil; potem pa so se vsedli in vsi trije jedli.

Ko so dovečerjali, odprl je Naredin eno okno, in poklical je Perzijanko, naj gre pogledat, kako lep je zdaj razgled v mesečnem svitu. Bleda luna je ravno razsipala svoje žarke čez celo okolico in krasni vrt pa bližnje mesto videlo se je v čudoviti, čarobni svetlobi.

Perzijanka je stopila k oknu in uživala sta z Naredinom lepi večer, med tem ko je Boštjan posodo stran nesel.

Ko je Boštjan nazaj prišel, prašal ga je Naredin, če nema nič za piti. „Kako pijačo pa bi rada?“ praša Boštjan. „Ali hočeta piva? Toda zvečer pivo ni zdravo.“

„Saj za pivo tudi ne marava,“ reče Naredin, „midva bi rada vina. Po vinu se tako dobro spi, da je veselje. Glejte no, da nama ktereга priskrbite.“

„Moj gospod,“ reče Boštjan, „jaz sem bil že štirkokrat na božji poti, in sem storil obljubo, da ne bom več vina pil; saj veste, za starega moža se ne spodobi, da bi se upijal.“

„Če ne greste sami radi ponj, pa pošljite koga družega,“ reče Naredin; „tukaj imate dva cekina in najemite kakega človeka, da nama bo vina prinesel.“

Ta dva rumenjaka, ki ju je Naredin starcu v roko stisnil, naredila sta velik utis na Boštjana. „Oh, moj sin,“ vsklikne vesel, „vi ste pa res premeteni; tako bom vam vino priskrbel, pa vendar svoje obljube ne bom prelomil, ker ne bom sam po vino šel v gostilno.“

Boštjan vzame denar in gre po vino. Kmalo je prišel z dvema flašama nazaj.

Naredin se starcu lepo zahvali in ga še poprosi, da je prinesel kozarcev. Potem je prosil še za nekoliko sadja.

„Vse vam bom priskrbel,“ reče Boštjan in gre sadja iskat. Prinesel je na srebernih in zlatih posodah grojzdja, breskev, jabelk, hrušk, sliv in še družega žlahtnega sadja. Ko jima je vse to nanosil, šel je starec stran, čeravno sta ga ta dva močno silila, da naj ostane.

Naredin in Perzijanka sta se vsedla k mizi, ter si nalila kozarca. Vino je bilo izvrstno.

„Prekrasna moja žena,“ reče Naredin, „ali nisva danes najsrečnejša človeka na svetu? Zjutraj sva bežala vsa obupana iz Balsore, zdaj sva prišla pa v tako lep in prijeten kraj. Na svoji strani tebe, in pred sabo polno čašo vina, kaj hočem še več sreče? Le bodiva vesela!“

Pridno sta ga tedaj srkala in začela nazadnje celo prepevati. Ker sta imela oba lepe glasove, posebno pa Perzijanka, zato je bilc nju petje kaj lepo slišati, in še staremu Boštjanu, ki je zunaj sedel, bilo je tako všeč, da je bližej pod okno stopil in poslušal; not v dvorano pa vendar ni hotel priti. Naposled je vendar skozi vrata pokukal in zaklical Naredinu: „Dobro, gospod! to me veseli, da sta tako vesela.“

„O, Boštjan,“ vsklikne Naredin ogledavši se, „vi ste poštenjak! Če prav vina ne pijete, pa sim k nama se vendar lahko vsedete, da nas bo več!“ „Le zapojta še eno,“ reče Boštjan, „za me je veselja dovolj, če vaji poslušam, ker tako lepo pojeta.“

To rekši se jima spet skrije.

Dve sto sedem in petdeseta noč.

Lepa Perzijanka je zapazila, da je Boštjan na stopnicah ostal, in je to Naredinu povedala. „Veš kaj,“ rekla je še svojemu možu, „stari se tako dela, kakor bi vina ne pil; jaz pa kaj stavim, da ga bom k temu pripravila, če boš ti tako storil, kakor ti bom povedala.“

„Le povej, kaj,“ reče Naredin, „pa narediva eno šalo z možem, če se bo dalo.“

„Not ga spravi,“ reče ona; „čez en čas mu daj piti; če on ne bo hotel piti, pij ti sam, in potem

naredi, kakor bi zaspal. Za vse drugo bom že jaz skrbela.“

Naredin je že zastopil, kako Perzijanka to izpeljati misli. On stopi pred vrata in pokliče Boštjana. „Gospod,“ ga ogovori, „midva sva vaša gosta, in vi ste naji tako priljudno sprejeli; zakaj nama ne izpolnite še te najine želje, da bi pri nama sedeli ter kaj povedali, da bi čas prej minul. Saj vas ne siliva piti, samo da za mizo sedite.“

Boštjan se je pustil pregovoriti, stopil je v dvorano in se vsedel za vrata. „Tam ni dobro,“ reče Naredin, „tam vas še ne vidiva; sim se vsedite za mizo, k moji ženi.“

„No, naj pa bo,“ reče starec in se vsede ves srečen k Perzijanki, ker se mu je dobro zdelo, zraven tako lepe gospe sedeti.

Naredin je Perzijanko naprosil, naj zapoje kako pesem na čast staremu Boštjanu, ker je bil tako priljuden, da se je k nima vsedel.

Perzijanka je brž eno zapela; potem pa je natočil Naredin vina v kozarec in ga ponudil Boštjanu: „Gospod Boštjan, pite enkrat na moje zdravje, prosim vas za to.“ Boštjan pa se je kar stresel pred vinom, kakor pred kako pošastjo, in rekel: „Prosim vas, nikar me ne silite, saj sem vam povedal, da vina ne pijem.“

„Če vi nečete na moje zdravje piti,“ reče Naredin, „bom pa jaz na vaše;“ to rekši nagne kozarec in pije. Perzijanka pa je prerezala jabelko na pol in ponudila polovico Boštjanu: „Vina nečete, gospod, košček jabelka boste pa vendar vzeli.“

Boštjan se ni mogel braniti, jabelko vzeti iz tako lepe roke; z globokim priklonom je nesel ja-

belko k ustim. Med tem pa se je naslonil Naredin nazaj in se delal, kakor bi spal. Perzijanka se pomakne tesno k Boštjanu in mu reče na tihem: „Le pogledjte, tako on zmirom naredi, kedar sva vesela: komaj je dva glaža izpil, že zaspi in mene samo pusti. Jaz upam, da boste vsaj vi tukaj ostali in mi kaj povedali, dokler on spi.“ Zdaj natoči lepa Perzijanka kozarec vina in ga ponudi Boštjanu z besedami: „Pijte enkrat na moje zdravje!“

Boštjan se je še dolgo branil; pa ona mu ni dala miru, dokler ni kozarca vzel in ga do dna izpraznil.

Stari Boštjan ga je rad spil kak glažek; samo pred tujimi ljudmi se je tega sramoval, ker se je hotel pobožnega kazati. Skrivaj ga je dostikrat pil. Šaj tudi fanta ni poslal po vino, kakor je Naredinu rekel, ampak šel je sam ponj, in tiste krajcerje za se obdržal, ki bi jih imel fantu dati za pot.

Zdaj je natočila Perzijanka še drugi kozarec in ga zopet Boštjanu ponudila. Tega se že ni več toliko branil; tretjega je pa že brez vsega ugovora izpil. Izpil je še četrti kozarec. Zdaj se je Naredin naredil, kakor bi se bil iz spanja prebudil; on pogleda Boštjana in se začne na glas smejeti, ter reče:

„Oho, Boštjan, vi ste rekli, da ste obljubo storili zoper vino, zdaj ga pa vendar pijete!“

Boštjana je bilo nekoliko sram; vendar je kozarec, ki ga je v roki imel, izpraznil, se nasmehnil in djal: „Tega je kriva vaša žena, ki me je zapeljala. Taki krasotici se ne more nič odreči.“

Perzijanka je Naredinu z očmi pomignila in branila Boštjana: „Gospod Boštjan, ne zmenite se za to, naj on reče, kar hoče, vi pa le pijte in veseli bodite.“

Zdaj je Naredin natočil sebi in Perzijanki; ko je pa Boštjan videl, da njemu nič ne natoči, pomolil je Naredinu kozarec in mu rekel: „Kaj meni ne boste nič dali?“

Pri teh besedah začela sta se Naredin in Perzijanka na glas smejati. Naredin je Boštjanu natočil, in tako so pili in se veselili do polnoči.

Ob tem času je Perzijanka zapazila, da na mizi ena sama sveča gori.

„Gospod Boštjan,“ ogovori starca, „tukaj je toliko sveč, in vi ste samo eno prižgali, Prosim vas, dajte jih več prižgati, da bomo bolj videli.“

Boštjan je bil že nekoliko vinjen, in se je ravno z Naredinom nekaj razgovarjal. Ker ni hotel svoje povesti pretrgati, rekel je Perzijanki:

„Dajte jih sama prižgati; vi ste še mladi in lože vstanete, ko jaz; pa povem vam, več ko pet ali šest sveč ne smete prižgati.“

Lepa Perzijanka vstane, vzame eno svečo, ter jo prižge, in ž njo prižge vseh 24 sveč prvega svečnika.

Čez nekaj časa se je začel Boštjan s Perzijanko zgovarjati, in ta čas je Naredin prosil, naj mu dovoli, še nekatere sveče prižgati. „Ne bodite leni,“ reče Boštjan, „in prižgite jih sami, pa ne več ko tri.“

Namesto treh pa je prižgal Naredin vse sveče na vseh štir in dvajsetih svečnikih; ob enem je odprl vseh štir in dvajset oken. Vsega tega Boštjan ni zapazil, ker je bil že vinjen. —

Ob tem času cesar Harun Arešid še ni spal; sedel je pri oknu in gledal ven v svetlobo, prijetno noč: iz svojega okna je videl tudi na ta vrt, kjer je bil Boštjan za stražarja. Zelo se je cesar tedaj za-

čudil, ko vidi o polnoči celo dvorano v vrtu tako razsvitljeno.

Minister Žafar je bil še pri cesarju, ker on je moral zmirom tako dolgo pri cesarju ostati, dokler ta ni šel spat. Cesar praša ministra ves razjarjen: „Stopi sim, ti zanikerni minister, in poglej na dvorano, zakaj je pa tako razsvitljena? In to o tem času, ko vendar mene ni tam!“

Minister se je kar stresel od strahu, še bolj pa se je ustrašil, ko je videl, da je dvorana res vsa razsvitljena. Moral si je tedaj hitro kaj zmisliti, da bi cesarja potolažil. „Mogočni vladar,“ reče cesarju, „pred petimi dnevi je bil Boštjan pri meni in mi je rekel, da hoče duhovščina en velik shod na vašo čast napraviti in da prosi, naj bi se jej prepustila dvorana za ta shod; jaz sem Boštjanu dovolil, da sme dvorano dati in tudi vse sveče prižgati. Ne zamerite, da sem čisto pozabil, vam to povedati. — Gotovo imajo danes ta shod.“

„Žafar,“ reče cesar nekoliko potolažen, „po tem, kakor mi poveš, si se ti trikrat pregrešil: prvič, da si Boštjanu to dovolil; drugič da meni o tem nisi nič povedal; tretjič pa, ker starca ne poznaš, kajti on se je le za to potegnil za duhovščino, da bo zdaj od nje veliko darilo dobil.“

Minister je bil vesel, da si je cesar celo stvar na tak način razložil; rad je potrpel, če ga je cesar malo ozmerjal, da le hujšega ni bilo.

Če je pa stvar taka, potem hočemo pogledati, kaj ti ljudje tam delajo, in kako se imajo. Pojdi in pokliči Radoslava, pa se preoblecita kot navadna meščana, in tudi jaz se bom tako oblekel; potem pa pojdemo tje v dvorano gledat, kaj delajo.“

Minister Žafar je ugovarjal, da je že prepozno, in da bodo gotovo že kmalo narazen šli. Cesar pa je ostal pri tem, kar je rekel. Minister je bil ves obupan, ker je bilo vse zlagano, kar je cesarju rekel, in se je bal hude kazni, če cesar resnico zve. Vendar si ni mogel nič pomagati, moral je cesarja ubogati.

Dve sto osem in petdeseta noč.

Ko so se cesar, minister Žafar in strežaj Radoslav preoblekli v navadne meščane, šli so skozi mesto proti cesarskemu vrtu. Vrata je bil Boštjan pozabil zapreti, tako so brez zamude ustopili. Cesar se je nad tem jezil, da so bile vrata odprte in rekel je Žafarju: „Kaj praviš na to, minister, da so vrata odprte? Ali je to morda Boštjanova navada, da vrata odprte pušča? Morda mu je pa svečanost tako glavo zmešala.“

Cesar stopi v vrt in gre neravnost proti dvorani. Ker ni hotel po stopnicah gori iti, dokler ni vedel, kaj se v dvorani godi, prašal je Žafarja, če bi ne bilo bolje, da bi zlezal na kako drevo, in od tam not gledal. Minister pa je zapazil, da so vrata v dvorano na pol odprte, in je to cesarju povedal. Boštjan je namreč duri odprte pustil, ko sta ga Naredin in žena v dvorano potegnili.

Cesar tedaj ni lezel na drevò, ampak šel je tiho po stopnicah gori. Vrata so bile toliko odprte, da je on une videl v dvorani, uni pa njega ne. Cesar se je začudil, ko je videl pri mizi lepo Perzijanko, lepega mladega moža in pa starega Boštjana.

Boštjan je ravno glaž v roki držal in govoril proti Perzijanki: „Lepa gospa, vsak dobri pivec mora biti tudi pevec, zato hočem tudi jaz eno zapeti,

Boštjan je res eno zakrožil, cesar pa se je močno začudil, ker do zdaj ni vedel, da starec vino pije in da je tak dobrovoljec, ker se je bil zmirom tako pametnega in pobožnega delal.

Cesar je stopil tiho po stopnicah doli, kjer je Žafar nekoliko niže stal in ga pokliče: „Pojdi z mano gori in poglej, če so to duhovniki v dvorani, kakor si me ti nalagal.“

Cesar je to govoril s takim glasom, da se je minister kar ustrašil, ter ni nič dobrega slutil. On gre tedaj za cesarjem po stopnicah gor in vidi te tri osebe v dvorani: kar tresel se je od strahu, ker se je bal cesarjeve jeze.

Cesar pa ga ogovori: „Ta je lepa! Poglej, kako zahajajo tuji ljudje v moj vrt in se razveseljujejo v moji dvorani! In pa da Boštjan to trpi, in se še ž njimi zabava! Pa vendar je to lep mlad parček, ki tam sedi. Prej ko jim svojo jezo občutiti dam, hočem vendar pozvedeti, kdo so, in po kaj so sim prišli.“

Stopil je spet k vratom in jih ogledoval, Žafar pa je stal za njim. Slišala sta, kako je Boštjan rekel lepi Perzijanki:

„Ljubeznjiva gospa, ali imate še kako željo, da bo naše veselje celo?“ — „Vse je dobro,“ reče ženska, „samo godbe še manjka; veselilo bi me, če bi mogli dobiti kake citre.“ — „Gospa,“ praša Boštjan, „ali znate na tamburico igrati?“ — „Le prinesite mi jo,“ reče Perzijanka, „boste že videli.“

Boštjan je kmalo dobil tamburico v omari, ter jo prinese Perzijanki, in ta začne takoj strune ubirati.

Cesar se zdaj obrne in reče Žafarju: „Mlada gospa bo zdaj igrala na tamburico; če bo dobro igrala,

odpustil bom njej, in njenemu možu zavoljo nje; tebe pa pustim na vsak način obesiti.“ — „Če je taka,“ reče Žafar, „potem bom molil, da bi slabo igrala.“ — „Zakaj?“ praša cesar. „Zato, da nas bo več, kedar bomo obešeni,“ reče Žafar; v taki lepi družbi bom bolj lahko umrl.“ Cesar se je nasmejal tem besedam, ker se mu je vselej dobro zdelo, če mu je kdo kako soljeno povedal; potem pa se je spet obrnil proti vratom, da bi slišal, kako bo ženska igrala.

Lepa Perzijanka je ubrala strune in potem kaj lepo zaigrala. Začela je še peti zraven, in to s tako lepim in milodonečim glasom, da je cesarja kar očarala.

Ko je lepa Perzijanka svojo pesem končala, šel je cesar po stopnicah doli, in Žafar za njim. Spodaj je rekel cesar ministru: „Lepšega glasu še nisem nikoli slišal, pa tudi tamburice ne tako lepo igrati. Do zdaj sem zmirom mislil, da tamburice nobeden tako lepo ne igra, kakor Izakovič; zdaj pa vidim, da je on reva proti tej ženski. Jaz sem tako navdušen od njene igre, da hočem not v dvorano, da jo bom notri poslušal; samo ne vém, kako bi not prišel, da bi me ne spoznali.“

„Mogočni vladar,“ reče Žafar, „če vi not greste, in vas Boštjan spozna, ustrašil se bo tako, da bo pri tej priči umrl.“ — „Saj tega se ravno bojim,“ reče cesar, „meni bi bilo žal za starega služabnika. Pa meni je že nekaj na misel prišlo; počakajta me tam pod drevjem, jaz pridem kmalo nazaj.“

Dve sto devet in petdeseta noč.

V tem vrtu je bil tudi velik bajer, kjer je redil cesar najboljše ribe. Ribiči so za ta bajer dobro vedeli, in so prej večkrat prišli ribe krast; potem pa je

cesar Boštjanu oestro zapovedal, vrata zapirati po noči, in odslej je bila tatvina nekaj ustavljena. Ta večer pa je pustil Boštjan vrata odprte, kakor smo že povedali. Cesar si je zato precej mislil, da bo nicoj gotovo spet kak ribji tat pri bajerju. In s tem se cesar ni zmotil. En ribič je mimo šel, in ko je videl vrata odprte, je brž porabil to priložnost, šel domu po mrežo in smuknil v vrt.

Cesar jo je ubral naravnost proti bajerju. Ribji tat je ravno mrežo iz vode potegnil, ko je cesar tje prišel. Ribič je cesarja brž spoznal, čeravno je bil preoblečen. Padel je na kolena in prosil je milosti, ter se izgovarjal s svojo revščino, ker mu je tako težko živeti, rib pa ni skoraj nič po vodah.

„Brž ustani, pa nič se ne boj,“ reče cesar; „pokaži svojo mrežo, če si kaj vjel.“

Ribič je hitro ubogal in potegnil iz mreže kakih pet rib. Cesar je izbral najlepši dve in jih zavil v papir; potem je rekel ribiču: „Daj mi tvojo obleko in vsemi mojo.“ Oba sta se hitro slekla, in cesar je oblekel ribčevo obleko, ribič pa cesarjevo; potem pa je cesar rekel: „Zdaj pa le vzemi svojo mrežo in pojdi domu!“

Ribič je bil ves vesel, da je stvar tako dober konec vzela, in da je dobil dobro obleko za slabo, ter se hitro zgubil. Cesar pa je vzel tisti dve ribi in je šel k Žafarju in Radoslavu nazaj. Ko stopi pred ministra, ga ta ni poznal. „Kaj hočeš tukaj?“ praša cesarja, „hodi svojo pot!“ Cesar se je začel smejati, in še le zdaj ga je minister spoznal.

„Slavni vladar,“ reče cesarju, „ali je mogoče, da ste to vi! Zdaj pa lahko brez skrbi v dvorano greste, nobeden vas ne bo spoznal.“ — „Dobro, saj

pojdem,“ dé cesar, „ostanita vidva tukaj, dokler ne pridem nazaj.“

Cesar je šel zdaj po stopnicah gori in potrkal na vrata. Naredin je trkanje prvi slišal in povedal to Boštjanu; ta pride do vrat in praša, kdo je? Cesar stopi v sobo in reče: „Boštjan, jaz sem ribič Harun; vjel sem dve lepi ribi, in sem vas prišel prašat, če jih kupite.“

Lepa Perzijanka je kaj rada ribe jedla, in ko je slišala od rib govoriti, segla je brž v besedo: „Boštjan, lepo vas prosim, pokličite ga noter, da nam pokaže svoje ribe.“ Boštjan ni imel več časa, da bi dozdevnega ribiča prašal, kje je not prišel, ker je Perzijanka toliko govorila, da je le na to mislil, kako bi njej ustregel. Glavo je imel tudi že vso težko od pijače, zato se počasi obrne in reče cesarju, katerega je imel za ribiča: „Sim pojdi, ti ribji tat, da te pogledamo, pa tvoje ribe!“

Cesar je stopil bliže in se spakoval, kakor pravi ribič; potem pa je pokazal svoji dve ribi.

„To so kaj lepe ribe,“ reče Perzijanka, „jaz bi jih kaj rada jedla, ko bi jih le kdo spekel.“ „Gospa imajo prav,“ reče Boštjan, čemu nam bodo ribe, če niso pečene? V mojo kuhinjo pojdi in sam jih speci, potem jih pa sim prinesi; v kuhinji boš našel vso pripravo.“

Cesar je šel spet ven k ministru Žafarju in mu rekel: „Žafar, vse je šlo dobro, samo to me skrbi, ribe hočejo imeti pečene, kje jih bomo pa spekli?“ — „Čakajte, jih bom jaz spekel,“ reče Žafar, „to bo brž narejeno.“ — „Saj znam tudi jaz ribe peči,“ reče cesar, „v svoji mladosti sem jih dostikrat pekeli; če sem že ribiča znal narediti, bom naredil še kuhača.“

Na to so šli vsi trije v Boštjanovo kočo. Vsi trije so se dela lotili, in čeravno je bila Boštjanova kuhinja majhna, našli so vendar vso potrebno pripravo. Ni dolgo trpelo, pa so bile ribe pečene.

Cesar jih je nesel v dvorano in položil pred vsacega še eno citrono. RIBE so vsem prav dobro dišale, posebno pa Naredinu in Perzijanki. Ko so jih pojedli, pogledal je Naredin cesarja in mu rekel: „Ribič, tvoje ribe so bile izvrstne; s temi si nam prav ustregel.“ To rekši seže v svoj aržet in potegne iz njega mošnjo, kjer je imel še trideset cekinov, namreč kar mu jih je še ostalo od onih štiridesetih, ki mu jih je vratar Jančar v Balsori dal. Pomolil je cesarju celo mošnjo in mu rekel: „Vzemi to; jaz bi ti več dal, ko bi imel; jaz bi te iz revščine rešil, če bi te bil prej poznal, dokler nisem še svojega premoženja zapravil; pa vzemi to malenkost za dobro voljo.“

Cesar je mošnjo vzel in se Naredinu zahvalil, in ko je videl, da so cekini v njej, rekel je Naredinu: „Gospod, zahvalim se za vašo veliko dobrotljivost.

To je velika sreča, če ima človek s tako plemenitimi gospodi opraviti, kakor ste vi. Prej ko grem, pa imam še eno prošnjo do vas. Tukaj vidim tamburico, in gotovo zna milostna gospa nanjo igrati. Ko bi jo jaz mogel sprostiti, da bi malo zaigrala, botem bom še enkrat tako srečen domu šel; jaz ljubim tamburico čez vse druge inštrumente.“

„Lepa moja Perzijanka,“ reče Naredin, „storite mu to ljubav, jaz vas za to prosim.“

Perzijanka je vzela tamburico v roke, jo en malo ubrala, in začela potem pesem igrati in s svojim glasom spremljati, in to tako lepò, da je

bil cesar kar očaran. Pozneje je igrala brez petja in je zvalila take glase iz strun, da je bil cesar kar zamaknjen. Ko je nehala, rekel je cesar: „To je glas, to je roka, to je igra! Lepši še nisem slišal tamburice igrati.“

Naredin, ki je bil navajen, vsako reč tistemu podariti, kdor jo je pohvalil, rekel je cesarju: „Jaz vidim, da se ti moja žena dopada; obdrži jo za se, če hočeš, saj jaz je tako nimam s čim rediti.“ To reče in vstane, ter hoče oditi, v dokaz, da ni govoril v šali.

Lepa Perzijanka se je začela jokati, ko je videla, da Naredin resnico misli, in prosila ga je, naj vendar ostane. S solznimi očmi je začela peti pesem, ki jo je sproti skladala, in v kateri je očitala Naredinu, zakaj jo tako malo ljubi, da jo hoče prepustiti tujemu človeku. Kar tresla se je pred revnim ribičem, ker se jej še sanjalo ni, da je to cesar. Ko je pesem skončala, začela se je zopet jokati in si solze brisati.

Naredin pa ni odgovoril nobene besede, ker ni imel navade, da bi svojo besedo nazaj jemal.

Cesar se je kar začudil nad tem, kar je tu videl in slišal, in prašal je Naredina: „Gospod, kaj ne da je to vaša gospa?“

„Se ve da, ljubi Harun,“ reče Naredin; „in ti bi se čudil, ko bi zvedel, kako sva midva vkup prišla, in kaj se nama je zadnji čas pripetilo.“ — „O gospod,“ reče cesar, „povejte mi vendar to historijo.“

Naredin je ribiču že vse dal, kar je imel, tedaj mu tudi te prošnje ni hotel odreči. Povedal mu je tedaj vse, kako je bila Perzijanka za Balsorskega kralja namenjena, in kako jo je potem on dobil.

kako je svoje premoženje zapravil, in kako sta morala iz Balsore bežati, pa tudi to, kako sta v vrt prišla in se soznanila z Boštjanom.

Ko je Naredin svojo historijo končal, prašal ga je cesar: „Kam mislite pa zdaj iti?“ — „Tega sam ne vem,“ reče Naredin, „kamor je Božja volja.“

„Al hočete mene vbogati?“ reče cesar; „vam ni treba nikamor iti, ampak vi morate v Balsoro nazaj. Jaz vam bom dal pismo na kralja, potem vas bo lepo sprejel, nobeden vam ne bo nič žalega storil.“ „Harun,“ reče Naredin, „kar mi ti pripoveduješ, to je kaj čudno; kdaj se je še slišalo, da bi si ribič pa kralj dopisavala?“ — „To ni nič čudnega,“ reče cesar, „midva s kraljem sva v kup v šolo hodila, in sva prijatla ostala. Moji prej imenitni starši so obožali, in jaz sem postal ribič; on je postal pa kralj; pa to ne brani, da sva še zmirom prijatla. On mi je hotel že večkrat kako dobro službo dati, pa jaz je nisem vzel; svojim prijatlom pa sem že mnogim pomagal, ker on meni nobene prošnje ne odreče. Nič se tedaj ne bojte, boste videli, kaj moje pismo premore.“

Naredin zdaj ni nič več ugovarjal. Cesarju pa so prinesli črnila in papirja in on je pisal balsorskemu podkralju sledeče

pismo:

„V imenu vsegamogočnega Boga!

*Cesar Harun Arešid svojemu bratrancu, podkralju
Solimanu v Balsori.*

Kadar ti Naredin, ministra Mirodana sin, to pismo prinese in si ga ti prebral, snami ti svojo krono in jo postavi njemu na glavo, vzemi svoj kraljevi

plajšč in njega ž njim ogrni, kajti on je zanaprej podkralj v Balsori. Z Bogom!“

* * *

Cesar je pismo zapečatil, tako da ga ni nihče bral, in tudi ni nikomur povedal, kaj v pismu stoji. Potem pa je pismo izročil Naredinu in mu rekel: „Vzemi pismo, pojdi na barko, ki gre od tod vsak dan v Balsoro, pa pelji se brez zamude tje. Na barki tudi lahko spiš.“

Naredin je vzel pismo in šel na barko, nekaj malih krajcarjev v žepu.

Lepa Perzijanka je bila vsa obupana, ko ga je videla odhajati, skrila se je v en kot in bridko jokala.

Komaj je Naredin odšel, vzdignil se je stari Boštjan, ki je do zdaj ves čas molčal, stopil je pred cesarja, ki ga je imel še zmirom za ribiča Haruna, in mu rekel: „Veš kaj, Harun, ti si sim prišel in si prinesel dve ribi, ki ste bili komaj dvajset krajcarjev vredni; gospod pa ti je dal zanje celo mošnjo denarja in še svojo ženo po vrhu; ali misliš to vse za se obdržati? Žensko bom jaz pri sebi obdržal; denar pa pogledjva; če je srebro, ti bom nekaj pustil, če je pa zlato, potem je vse moje, tebi bom pa ribe plačal, kolikor so vredne.“

„Da se prav zastopi, kaj se je potem zgodilo,“ popravila se je tukaj kraljica Lunica sama v svoji povesti, — „moram povedati, kar sem poprej pozabila, da je cesar tačas, ko je ribe not nesel, Radoslava in Žafarja domu poslal, in jima naročil, prineset mu cesarsko obleko in štiri strežaje seboj pripeljati, pa zunaj počakati, dokler jim ne bo znamenja dali

Zdaj bom pa naprej povedala,“ rekla je Lunica.

„Cesar, še zmirom v ribčevi obleki, odgovoril je Boštjanu možato: „Boštjan, jaz ne vem, kaj je v mošnji; pa naj bo srebro ali zlato, jaz hočem na polovico s tabo deliti; za ženo bom pa že jaz skrbel, ker jo je meni iročil, to je častna zadeva, in jaz nočem, da bi se imela kaj pritožiti, kedar njen mož nazaj pride. Če pa s tem niste zadovoljni, potem ne dobite ničesar.“

Boštjan, ves razkačen nad temi besedami, zagrabil je eno skledico na mizi in jo vrgel po cesarju; ker je bil pa pijan, vrgel je po strani in skledica se je ob steni razbila.

Boštjana je to jezilo, da ni zadel, zato je vzel luč in se opotekal po nekih skrivnih stopnicah doli, da bi palico poiskal.

Dve sto in šestdeseta noč.

Cesar je ta trenotek porabil in dal svojim ljudem znamenje. Žafar, Radoslav in tisti štirje strežaji so hitro priskočili in cesarju ribčevo obleko slekli, pa cesarsko oblekli. Cesar je sedel že na svojem tronu v dvorani in strežaji okoli njega, ko je Boštjan v svoji lakomnosti pritekel z debelo gorjačo, da bi dozdevnega ribiča natepel. Pa namesto ribiča je videl le ribčevo obleko na tleh ležati, na tronu pa je videl cesarja, pa ministra Žafarja, Radoslava in strežaje zraven njega. Pri tem pogledu se je tako ustrašil, da ni vedel, ali budi, ali se mu sanja.

Cesar se mu je smejal in ga je prašal: „No, Boštjan, kaj hočeš? koga iščeš?“

Boštjan se je vrgel pred cesarjem na tla, da se je njegova dolga brada tal tiščala, in zaklical je:

„Mogočni vladar, vaš malovredni služabnik vas je razžalil; tisočkrat vas prosi odpuščenja.“

Cesar je stopil s trona in rekel Boštjanu: „Vstani, jaz ti odpustim.“

Lepa Perzijanka je postala zdaj bolj vesela, ko je videla, da se je ribič Harun v cesarja spremenil, in ko je slišala, da je vrt njegov in ne Boštjanov. Cesar pa se je obrnil k njej in jo ogovoril: „Lepa žena, pojdite z mano. Zdaj veste, kdo sem, in ne bojte se, da bi se vas jaz dotaknil, to bi se ne spodobilo za mene. Nasprotno bom za vas skrbel, kakor oče, dokler ste ločeni od vašega moža. Naredina sem poslal v Balsoro in ga postavil tam za kralja, vas pa bom kot kraljico k njemu poslal, kedar bo enkrat vse v redu. Med tem časom pa ostanite v v moji palači, kjer dobite svojo sobo in vso postrežbo, kakoršna se tako blagej gospej spodobi.“

Te besede so Perzijanko nekoliko potolažile, in veselila se je slišati, da ima Naredin kralj v Balsori postati.

Cesar je svojo obljubo spolnil; izročil je Perzijanko cesarici Sobeidi, svoji ženi, ter njo prosil, naj za Perzijanko skrbi, kakor za svojo sestro. Povedal je cesarici tudi, kako veliko spoštovanje ima do Naredina, toliko plemenitega človeka.

Naredin je prišel srečno v Balsoro; pa tam se mu ni nič po sreči godilo, kakor bomo kmalo slišali. On ni obiskal ne prijatlov, ne znancev, ampak šel je naravnost v kraljevo palačo, ki je ravno ljudi sprejemal. Naredin se je preril skozi ljudi in držal pismo v roki. Ko je prišel do podkralja, izročil mu je pismo.

Kralj je pismo odprl, prebral in — obledel. Poljubil je pismo trikrat, in hotel je že storiti, kar

mu je bilo v pismu ukazano; pa premislil se je še, ker je hotel prej Gnjevoša za svet vprašati.

Gnjevoš, ki je bil Naredina brž spoznal in se začudil nad njegovim prihodom, prestrašil se je ravno tako, kakor kralj, ko je pismo prebral. Ker se je bal Naredinove osvete, mislil je brž na to, kako bi celo stvar zaprečil. Sukal je pismo sim in tje, in nesel ga je k oknu, kakor bi ga hotel bolj natanko pregledati. Besede „v imenu vsegamogočnega Boga“ bile so čisto na vrhu zapisane. Gnjevoš je pa hitro gornji kos papirja odtrgal in ga požrl. Zdaj pa ni imelo pismo nobene veljave več, ker besedi „v imenu vsegamogočnega Boga“ ni bilo več na njem.

Po tem hudobnem dejanju nesel je Gnjevoš pismo kralju nazaj in ga prašal: „Kaj misli vaše veličanstvo storiti?“ — „Kar mi cesar ukaže,“ je odgovor podkralja. „Nikar se ne pustite opehariti,“ reče zviti minister, „kje so pa besede „v imenu vse-mogočnega Boga“? Tega pisma ni cesar pisal.“

Kralj je bil pač bral tiste besede, pa v svoji prestrašenosti se ni mogel več spominjati, ali so bile pisane, ali ne; zdaj jih ni bilo več, to je videl; se ve da ne, ker jih je Gnjevoš odtrgal.

„Če bi bil prav cesar to pismo pisal,“ govoril je Gnjevoš, „storil je to le, da bi nadležnega Naredina od sebe odpravil; da bi se pa to moralo res izpolniti, kar je pisano, tega cesar ni mislil, ker sicer bi bil dostavil besede „v imenu Boga.“ Tudi bi bil kakega posebnega poslanca sim poslal, da bi to še posebej naznanil. Kralja postaviti ali odstaviti, ni tako majhna reč, da bi se kar z enim pismom naredilo. S takim pismom bi znal vsak priti. To je vse vkup le šala ali pa velika sleparija, verjemite

mi; jaz prevzamen vso odgovornost, če ni res tako.“

Kralj Soliman se je pustil pregovoriti, in izročil je Naredina popolnoma samovolji ministra Gnjevoša.

Minister Gnjevoš je pustil Naredina v ječo peljati in ga tam tako dolgo tepsti, da je brez zavesti obležal. Tacega je pustil v ječi ležati in naročil je jetničarju, da mu ni treba družega dati, ko kruh in vodo.

Ko se je Naredin, ves razbit, zopet zavedel, začel je objokokovati svojo nesrečno osodo: „Oh, ribič,“ vskliknil je, „kako si ti mene goljufal, in kako sem bil jaz neumen, da sem tebi verjel! Vse sem ti dal, kar sem imel, in ti si me tako splačal! Jaz ne morem verjeti, da si tako hudoben, in potrpožljivo bom počakal, kakšen konec bo to vzelo!“

Nesrečni Naredin je bil deset dni v tej ječi. Gnjevoš ni pozabil na njega; namenil se je, Naredina umoriti, pa na svojo roko si tega ni upal storiti. Poklical je svoje hlapce, jim naložil dragocenih daril, in šel je ž njimi h kralju; „Gospod,“ reče hudobni mož kralju, „novi kralj vam pošilja te darove.“

Kralj je razumel, kaj hoče Gnjevoš reči. „Kaj še živi ta izvržek?“ praša ministra, „mislil sem, da si ga poslal v krtovo deželo.“ „Gospod,“ reče minister, „jaz nimam pravice, koga umoriti ali na smrt obsoditi; to je vaša pravica.“ — „Le pusti mu glavo odsekati,“ reče kralj, „jaz ti to dovolim.“

„Gospodar,“ reče minister, „hvaležen sem vam za vašo pravičnost. Toda, ker me je Naredin javno razžalil, kakor veste, za to vas prosim še za to milost, da bi se mu pred palačo glava odsekala, in da

bi trobentači njegovo smrt oznanili po celem mestu, da bodo vsi ljudje videli, da mene ni zastonj razžalil, da se zamorem jaz maščevati.“

Kralj je ministru vse privolil, in trobentači so po celem mestu naznanili, da je Naredin na smrt obsojen. Vsi ljudje so se jokali, ko so to slišali, zakaj vsak je vedel, da za tem spet hudobni Gnjevoš tiči, in da je Naredin nedolžen.

Zdaj je šel Gnjevoš sam v ječo po Naredina, in pustil ga je zvezanega ven peljati.

Naredin pa mu je rekel te besede: „Ti se zdaj veseliš svoje zmage, pa glej, da tebe še kaj hujšega ne zadene. Ne sodite, da ne boste sojeni!“

Minister Gnjevoš pa mu je odgovoril: „Kaj, ti nesramnež, si upaš še mene zmirjati! Pa govori ti, kar hočeš, saj ne bo dolgo, pa ti bo glava znad ram zletela. Samo da tebe uničim, potem rad umrjem.“

To rekši pustil je minister Naredina tje na morišče peljati. Ljudje so vkup vreli in Gnjevoša preklinjali, malo je manjkalo, da ga niso kamnali, in to bi bili gotovo storili, samo da bi bil eden začel. Ko so Naredina na morišče pripeljali, pustil ga je Gnjevoš še en čas tam stati, sam pa se je podal gori h kralju, kateri je celo komedijo iz okna doli ogledoval.

Stražniki in vojaki, ki so okoli Naredina stali, imeli so dosti opraviti, da so ljudstvo nazaj odganjali, ki je hotelo Naredina po vsej sili rešiti.

Rabelj se je Naredinu približal in mu rekel: „Gospod, odpustite mi, kar vam bom storil; jaz sem ubog služabnik, in moram to storiti, kar se mi ukaže;

zdaj se pa le pripravite, jaz mislim, da pride vsak čas ukaz, naj sabljo zavihtim.“

Nesrečni Naredin je pogledal okoli sebe in rekel: „Ali nima nobeden toliko usmiljenja, da bi mi dal en glaž vode?“

Brž so prinesli eno posodo z vodo in mu dali piti. Gnjevoš, ki je to videl, zavpil je rabeljnu iz okna doli: „Kaj še čakaš? Le udrihni!“

Dve sto ena in šestdeseta noč.

Ko so ljudje te krvoločne ministrove besede slišali, začeli so Gnjevoša na glas preklinjati, tako da je celo kralj gor v oknu slišal to godrnjanje. Kralj se ni hotel ljudem preveč zameriti, zato je ukazal, naj se še počaka en malo s sodbo. Kralj pa je imel še drugo skrb; da ni dal Naredina precej umoriti. Iz okna je namreč videl tam po véliki cesti pridirjati četo konjikov, ki so v polnem skoku jezdili proti morišču. „Minister,“ praša Gnjevoša, „kaj pa to pomeni? Tje poglej!“

Gnjevoš je slutil, kaj bi vtegnilo biti, zato je silil v kralja, naj dá rabeljnu znamenje, da bo Naredina posekal, kajti tega je hotel hudobni minister na vsak način pokončati.

Kralj pa je rekel: „Ne, prej moram zvedeti, kdo so ti jezdec.“

Bil je minister Žafar s svojim spremstvom, in prišel je na povelje cesarja Arešida iz Bagdada. — Kako je to prišlo, moramo pojasniti.

Ko je namreč Naredin iz Bagdada odšel, pozabil je cesar Arešid čisto na njega; čeravno je še Perzijanki rekel, da bo poslal posebno poslaništvo v Balsoro, vendar se na to pozneje ni domislil.

Cez nekaj dni potem slišal je cesar v svoji palači neko prelepo petje, bil je ženski glas, ki je žaloval po veliki izgubi, tako vsaj bi se bilo bralo iz žalostnega glasu.

Cesar je poklical svoje strežaje in jih prašal, kdo tako lepò poje. Rekli so mu: „To je žena od tistega moža, ki ste ga v Balsoro za kralja poslali.“

„O ti vbogi Naredin!“ zakliče zdaj cesar, „čisto sem na te pozabil! Hitro teci po Žafarja!“ ukaže enemu od strežajev.

Minister je brž prišel in cesar mu je rekel: „Žafar, veš kaj, jaz sem čisto pozabil, koga v Balsoro poslati, da bi bil oznanil, da sem naredil Naredina za Balsorskega kralja. Zdaj hiti, vzemi kónj in ljudi in jahaj kakor blisk v Balsoro, da prepozno ne prideš. Če je Naredin že obešen, potem pusti obesiti še ministra Gnjevoša; če pa Naredin še živi, pripelji ga sim, pa tudi kralja in ministra Gnjevoša ž njim.“

Minister Žafar in njegovi ljudje so skočili na konja in dirjali so kakor pošast v Balsoro. Prišli so tje ravno, ko je Naredin že na morišču stal.

Ljudje v Balsori so Žafarja skor vsi poznali, in ko so ga videli pridirjati, naredili so mu prostor pa njegovim spremljevalcem, ter glasno prosili za Naredina. Žafar se je ustavil pred kraljevo palačo in stopil s konja.

Podkralj Balsore mu je šel ves prestrašen naproti.

Žafar je brž prašal, če Naredin še živi, in ko so mu rekli, da še, pustil ga je pred se pripeljati.

Pripeljali so Naredina zvezanega, Žafar pa ga je pustil hitro razvezati, in s tistimi vrvmi dal je zvezati Gnjevoša.

Zafar je ostal samo éno noč v Balsori. Že drugo jutro je odrinil proti Bagdadu nazaj, in vzel podkralja, Naredina in Gnjevoša seboj, kakor mu je bilo zapovedano.

V Bagdadu je vse tri peljal pred cesarja, in povedal, kako je bilo, posebno, v kakšnem stanu da je dobil Naredina, in kaj je Gnjevoš ž njim delal. Cesar, ves srdit nad Gnjevošem, dal je Naredinu sabljo in mu rekel, naj Gnjevošu sam glavo odseka.

Naredin pa je odgovoril:

„Vaše veličanstvo, kolikor hudega tudi mi je ta človek storil, in ne samo meni, ampak tudi mojemu ranjcemu očetu, vendar se nečem umazati ž njim; naj ga rabelj zadavi.“

Cesar je Naredina za to plemenitost pohvalil, in izročil je Gnjevoša rabeljnu, da mu je glavo odsekal.

Cesar je hotel Naredina v Balsoro nazaj poslati in ga tam za kralja postaviti; pa Naredin za to ni maral, in rekel je cesarju: „Mogočni vladar, v Balsori sem toliko prestal, da se mi je to mesto kar pristudilo, zato vas prosim, nikar me tje ne pošiljajte. Jaz ostanem rajši tukaj pri vas, ako mi vaša milost tukaj kako službo podeli.“

Cesar mu je dal tedaj na svojem dvoru imenitno službo, pripeljal mu je v naročje ljubo ženo, lepo Perzijanko, in skrbel je za Naredina do smrti. Naredin in lepa Perzijanka sta zdaj prav srečno živela, imela sta zopet vsega v obilnosti, kakor prvo leto po svoji poroki.

Balsorskemu kralju, svojemu bratrancu, je cesar kraljestvo nazaj dal, pa moral je ta obljubiti, da ne bo nikoli več tako hudobnega ministra v službo, vzel, kakor je bil Gnjevoš.

Tako je Lunica skončala historijo od Naredina in lepe Perzijanke. Ker pa še ni bil dan, začela je praviti drugo historijo:

Historija od princa Vlastelina iz Perzije in od princezinje Svetlane iz Samandala.

Perzija je tako velika dežela, da so se njeni kralji po pravici imenovali „kralje kraljev.“ Ker je imela Perzija veliko manjših kraljestev pod svojo oblastjo, zato so bili Perziški vladarji kralji teh podložnih kraljev.

Enkrat je vladal v Perziji en kralj, ki je bil slaven na zunaj in zadovoljen v svoji deželi. Samo ena reč mu je manjkala do popolne sreče, in sicer to, da ni imel nobenega sina, kteremu bi mogel po smrti pripustiti svoje kraljestvo. Kolikor tudi je molil in ubogaime dajal, ni si mogel izprositi naslednika. Čez nekaj let pa je kraljica, njegova žena, hudo zbolela in umrla. Ko je bil čas žalovanja pri kraji, sklenil je kralj, vnovič oženiti se, z upanjem, da bo morda vsaj od druge žene kakega otroka dobil. Zato je svojim ministrom in drugim velikašem po deželi naročil, če kateri zvé za kako lepo, zdravo, izobraženo in priljudno deklico, naj jo pripelje na kraljev dvor, da jo bo kralj za ženo vzel, če mu bo všeč.

Nekega dne so bili zbrani pri kralju vsi ministri in velikaši, tuji poslaniki in poročniki. Pogovarjali pa se niso o državnih stvareh, ampak o vednostih, o zgodovini, o literaturi, o pesništvu in takih rečeh. Tisti dan se je oglasil neki grof iz dežele, ki je pripeljal nevesto za l. lja in prosil dovoljenja, da bi

jo smel pokazati. „Recite mu, naj počaka,“ reče kralj, „po končanem zboru se hočem z njim zgovoriti.“ Ko se je državni zbor razšel, in so odšli vsi ministri in poslanci, tako da je kralj sam ostal, pripeljali so tistega grofa v kraljevo sobo. Grof pade pred kraljem na kolena in mu želi vse dobro. Kralj ga praša, če je res, da mu je nevesto pripeljal in kakošna da je. „Mogočni vladar,“ reče grof, „gotovo ste videli že mnogo lepih žensk, pa mojo brado zastavim, da tako lepe še ne, ko je ta; poleg tega ima pa še druge tako lepe lastnosti, da se jej nobena ženska primerjati ne more.“

„Kje pa je?“ praša kralj, „pripeljite jo sim.“

„Ona je že v vaši palači,“ reče grof, „vaše veličanstvo naj kar ukaže, pa jo bodo sim pripeljali.“

Kralj pošlje po njo. Ko ona v sobo stopi, ostrmel je kralj nad njeno lepoto, kajti tako lepe ženske še nikoli ni videl. V tem hipu se je vanjo zaljubil.

„Gospod grof,“ reče kralj, „ne bom dolgo prašal, kje ste ta biser dobili in od kakih staršev je; ona ostane tukaj, vi mi pa povejte, koliko hočete za svoj trud in svojo pot?“

„Gospodar,“ zine grof, „ne bi se spodobilo, tako malenkost v račun jemati.“ „To ne gre,“ ga zavrne kralj, jaz vam bom pustil izplačati deset tisoč cekinov; ali ste zadovoljni?“

„Rad bi vam bil zastonj postregel,“ reče grof, „če pa vaše veličanstvo tako hoče, potem se ne smem braniti.“

Grofu so denar izplačali, in po vrhu mu je dal kralj še dragocenih daril. Lepi deklici pa je odkazal kralj najlepšo sobo zraven svoje in dal jej je veliko služabnic za postrežbo. Tudi jej je ukazal napraviti

najlepših oblačil, kakor se prihodnji kraljici spodobi, in pustil jej prinesiti demantov, biserov in drugih žlahtnih kamenov, da si je najlepše izbrala.

Ženske, ki so se hotele kralju prikupiti, rekle so mu: „Čez tri dni, kedar bo poroka, boste videli, kako jo bomo me nališpale, da jo boste komaj poznali.“ Kralj pa jim reče: „Je že dobro, le glejte, da bo res.“

Dve sto dve in šestdeseta noč.

Kraljeva palača je stala tik morja, tako da so valovi ob zidovje pljuskali. Tudi iz okna lepe tujke se je videlo na morje.

Čez tri dni bila je lepa tujka že vsa po ženitvanjski oblečena, in slonela je tam na oknu svoje sobe ter gledala tje po morji. Zdaj ustopi kralj; ona se ogleda, spozna kralja, pa ga niti ne pozdravi, ter se ozre zopet na morje.

Kralj se je zelo začudil, da se lepa tujka tako malo zanj zmeni, ko bi morala vendar vesela biti, da postane kraljica. Mislil si je, da mora biti slabo izgojena, ker niti toliko omike ne pozna, da bi ga pozdravila.

On stopi k oknu k njej, pa ona ni spregovorila nobene besede; vendar se mu ni branila, ko jo je objel in poljubil.

„Preljuba moja, najlepša ljubica moja,“ reče kralj, „povejte mi, od kodi ste doma, in ktera sta bila tista dva srečna oče in mati, ki sta vam življenje dala.“ Nikoli še nisem ljubil, še le vas ljubim iz globočine srca. Samo za vas hočem živeti.“ Tujka pa na vse te besede ni odgovorila ničesar. „Ljubo moje srce,“ začne spet on, „vi mi nič ne odgovorite? Ali so vam vsi dokazi moje ljubezni ničvredni? Se

pogledate me ne, da bi vsaj v mojih očeh brali, kako vas ljubim. Zakaj tako molčite? Odkodi ta resnost ali ta žalost? Ali kralj velike Perzije ne premore toliko, da bi eno samo žensko razveselil?"

Pa kralj je govoril, kar je hotel, ni je mogel pripraviti, da bi bila le eno besedo spregovorila. S povešenimi očmi je tam stala, in še pogledati ga ni hotela. Kralj se je tolažil, da se bo s časom že unesla, zato je šel še tisti dan vesel k poroki, ki se je vršila v navzočnosti vseh velikašev kraljevega dvora.

Po poroki bila je gostija; kralj je poklical novo kraljico k sebi: „Srce moje, vsedite se k meni.“ Ona vstane in se vsede h kralju; ta jej je vsako jed sam razrezal in jej stregel; pa če jo je prašal, kako jej jedila dišó, mu ni odgovorila nič.

Da bi pogovor na kaj drugega obrnil, prašal jo je, če je zadovoljna s svojim lišpom in svojo obleko? Kako se jej dopade stanovanje in razgled na morje? Pa na vse ta vprašanja ni odgovorila ničesar. Kralj zdaj že sam ni vedel, pri čem da je. Prišlo mu je na um, da bi utegnila morda mutasta biti. „Pa to skoraj ni mogoče, da bi tako lepa ženska imela tako veliko napako,“ reče sam pri sebi; „pa če je prav mutasta, jaz jo bom vendar ljubil.“

Ko je kralj od mize vstal, šel si je v oddaljeni konec dvorane roke vmivat, in pri tej priložnosti je ženske prašal, če so s kraljico že kaj govorile. Ena mu odgovori: „Gospod, še nikoli je nismo slišale besedice govoriti. Me smo jo oblačile in česale, ter jej vedno pravile, kako jej to ali drugo stoji, pa nikoli ni črhnila besedice. Me ne vemo, ali ima tako navado, ali je tako žalostna, ali pa je mutasta. Druzega me ne vemo nič povedati.“

Zdaj se je kralj še bolj čuditi začel. Ker je mislil, da je kraljica morda tako žalostna, hotel jo je razveseliti. Zato je poklical godce, da so lepo zagodli; tudi je poslal po igralce in igralke. Vsi so godbo in igro z veseljem poslušali in gledali, samo kraljica se ni zmenila za vse to; s povešenimi očmi je tam sedela, tako da so se jej vsi čudili.

Taka je ostala še drugi dan in tretji dan in še naprej. Kralj jo je zelo ljubil, in vse storil, kar je mislil, da bi jo vtegnilo razveseliti; kraljica pa, čeravno kralja ni od sebe podila, vendar ni spregovorila ž njim nijedne besede.

Tako je minulo eno leto, ko je enkrat kralj pri kraljici sedel in jej zagotavljal, da jo vedno bolj ljubi. „Povem vam, moja kraljica,“ jej pravi, „da si ne želim nobene druge žene, čeravno ne govorite z menoj, kajti bolj ljubiti bi ne mogel nobene. Ljubši ste mi, ko celo moje veliko kraljestvo; srečen sem, da vam morem to vedno ponavljati. Zdaj sva eno leto skupaj; oh, kako srečen bi bil jaz, ko bi mi vi le z eno besedico rekli, da ste mi hvaležni za to, kar sem za vas storil! Pa kako boste govorili, ko ste mutasti! Jaz ne morem drugače misliti. Skozi eno leto vas prosim že vsak dan samo za eno besedo, pa mi je ne daste! Pa če je taka, naj bode! Ko bi bila le druga moja želja vslišana, da bi mi vi porodili sina, kateri bi za mano kraljestvo prevzel! Kajti jaz sem star, in bi se že rad znebil vladnega bremena! Pa vendar bi tudi rad vas govoriti slišal. Nekaj mi pravi, da niste mutasti. Prosim vas, draga moja gospa, recite mi eno samo besedo; potem rad umrjem.“

Kraljica, ki je prejšne čase kralja vedno s povešenimi očmi poslušala, da se je lože zatajila, pogle-

dala ga je ta pot v oči in se začela smejati. Kralj je bil nad tem tako iznenaden, da je od veselja zavikal. Zdaj ni več dvomil, da zna kraljica tudi govoriti in je tega trenutka težko pričakoval.

Dve sto trl in šestdeseta noč.

Lepa kraljica se je dala preprositi in je spregovorila: „Gospod! imam vam toliko povedati, da ne vem, kje bi začela. Najprej se vam zahvalim za vso vašo ljubezen, za vse dobrote in milosti, ter prosim Boga, naj bi vam vse to povrnil, ter vam podaril še dolgo življenje! Potem vam moram precej nekaj veselega povedati, namreč da sem noseča, in želim z vami vred, naj bi bil sin. Brez tega otroka bi vas nikdar ne bila ljubila, ne zamerite mi moje odkritosrčnosti, zdaj pa vas moram ljubiti, kakor je moja dolžnost.“

Perziški kralj, ves pijan od veselja, da je slišal kraljico govoriti, in da je zvedel od nje tako veselo novico, objel jo je prisrčno, ter jej rekel: „Luč mojih oči, kdo bi me mogel tako srečnega storiti, kakor vi? To je preveč sreče na enkrat!“

Zdaj je kralj za kratek čas zapustil kraljico in v svojem veselju tekkel je ven, in pustil je poklicati svojega ministra. Ko je minister prišel, ukazal mu je, razdeliti sto tisoč cekinov med reveže in samostane.

Po danem tem ukazu šel je kralj nazaj h kraljici. „Draga gospa,“ jej reče, „ne zamerite, da sem bil vas za en trenutek zapustil, imel sem važen opravke, ki ga boste drugo pot zvedeli. Za zdaj bi pa nekaj družega od vas rad zvedel. Povejte mi, dušica moja, kako je to, da ste z mano kosili, me govoriti slišali,

z mano se sprehajali, pa ste se mogli zdržati, da niste nikoli spregovorili in še zastopit ne dali, da me razumete? Kaj vas je vendar zadržavalo? To gre čez mojo pamet, da ste se mogli tako premagati; to mora huda reč biti, ki vam je govoriti branila.“

Kraljica mu odgovori: „Gospod, ločena biti od svojega doma, brez upa, ga še videti, ločena biti od matere, od brata, od žlahte, — ali ni to zadosti hudo, da človeku vzame vse veselje do govorjenja? Ljubezen do staršev, do domovine, do svobode je naravna stvar; telo se dá pač ukleniti v jarem, srce in duh pa nikdar; to ste na meni videli. Čudno je še, da nisem sama sebe umorila.“

„Draga gospa,“ reče kralj, „jaz vas popolnoma razumem, pa jaz sem si zmirom mislil, da si bo vsaka v srečo štela, če postane kraljica.“ „To ni tako,“ reče kraljica, „še ena dekla ima lahko svojo trmo, in morda jej bo njen revni ljubček bolj na srce pri-raščten, ko sam kralj, če jo za kraljico naredi. Pa ona se bo vendar potolažila, ker pride iz revnega stanu v tako čast in tako bogastvo.“

Kaj pa če bi bila vaša žena sama kraljevega rodu, pa bi morala tako ločena živeti od staršev in domovine?“

Nad zadnjimi besedami se je kralj začudil in rekel: „Kako, draga gospa, ali je mogoče, kar ste mi dali zastopiti, da ste kraljevega rodu? Prosim, pojasnite mi to, in ne pustite me dolga v hudi dvomljivosti. Povejte mi, kdo je oče, kdo mati take lepote, kdo so vaši bratje in sestre, in kako vam je ime?“

Dve sto štiri in šestdeseta noč.

„Gospod,“ odgovori kraljica, „moje ime je Morska Roža; moj oče, ki več ne živijo, so bili eden najmogočnejših morskih kraljev, in po smrti so zapustili svoje kraljestvo mojemu bratu Dobroslavu in kraljici, moji materi. Ona je tudi hči morskega kralja. Mi smo v svoji državi srečno živeli, kar nas naenkrat zavratno napade neki sovražni kralj z močno vojsko, tako da smo imeli komaj toliko časa, da smo svoje življenje oteli in zbežali v neko trdnjavo.

V tej trdnjavi je moj brat premišljeval, kako bi hudobnega, roparskega kralja spet pregnal, in si svoje kraljestvo nazaj vzel. V tem času je šel enkrat z menoj na sprehod in mi začel tako govoriti: „Ljuba sestra, jaz bom poskusil, da svoje kraljestvo nazaj dobim; pa veš, da taka reč je zmirom nevarna in se ne vé, kako se bo iztekla; meni zna tudi spodleteti. Pa meni ni za sebe, ampak za tebe in za mater. Zato bi tebe rad precej omožil, da bi te v varnost spravil, in da sem brez skrbi zavolj tvoje prihodnosti. Pa zdaj smo po nesreči tako na nič prišli, da te bo težko kak morski kralj hotel vzeti. Zato bi ti jaz svetoval, da bi ti vzela kakega kralja na suhem; jaz ti bom že pomagal. Ker si lepa, te bo vsak rad vzel, če je še tako mogočen kralj.“

Ta govor mojega brata me je zelo razkačil. „Kaj misliš, moj brat,“ mu rečem, „saj sem tudi jaz otrok morskega kralja in morske kraljice, kakor ti; kako hočeš od mene zahtevati, da bi se jaz tako globoko ponižala, in vzela kralja na suhem! Če smo zdaj prav v težavah, to me nič ne skrbi; če se

ti vojska ne posreči, hočem rajši s tabo vred umreti ko to storiti.“

Moj brat pa mi je le še prigovarjal, in rekel, da so nekteri kralji na suhem ravno tako mogočni, kakor morski kralji. Tega pa jaz nisem hotela potrditi, in tako sva se z bratom popolnoma sprla. V svoji jezi sem se vzdignila iz globočine morja in šla sem na otok Lunin.

Po tem otoku sem hodila sim in tje in se skrivala, da bi me kdo ne videl. Vendar so me ljudje spazili; in ko sem enkrat spala, prišlo je več mož, ti so me zvezali ter me odpeljali na suho zemljo. Tisti, ki me je pustil vjeti, bil je nek bogat trgovec; on me je silil, da bi njega ljubila, ker ga pa še videti nisem mogla, razjezil se je nad mano in me prodal kot sužnjo tistemu grofu, ki me je sim pripeljal. Ta grof je bil prav dober in priljuden človek, in mi je tudi rekel, da me le za to stran dá, ker me želi srečno narediti. Kar se pa vas tiče, veličanstvo,“ pravila je Morska Roža naprej, „povem vam po pravici, da ne bi bila pri vas ostala, ako ne bi bila videla toliko ljubezni pri vas. Jaz bi bila kar tukaj skozi okno v morje skočila in bila bi šla poiskat brata in mater pa svoje sorodnike. Odkar sem pa v tem stanu, tega ne morem storiti; saj bi mi sorodniki še ne verjeli, da imam otroka v poštenosti in od kralja; jaz bi ostala v sramoti.

Naj tedaj porodim princa ali princezinjo, jaz ostanem vedno na vas navezana. Jaz tudi upam, da se mi bo odslej več časti dajalo, ko sem vam povedala, da sem kraljevega rodu.“

Tako se je Morska Roža spovedala Perzijanskemu kralju in skončala svojo historijo. „Predraga moja

kraljica,“ vsklikne zdaj kralj, „kako čudne reči slišim od vas! Kaj tacega še nisem slišal nikoli, tako da vas bom moral še dolgo spraševati, prej ko mi bo vse jasno. Prepričali ste se menda, da sem vas vedno ljubil tako, da bi vas bolj ne mogel. Odkar sem pa iz vaših ust zvedel, da ste tako visocega stanu, spoštujem vas toliko bolj. Precej bom dal po celem kraljestvu oznaniti to, in napravil bom velike ljudske veselice, naj se še narod z mano véseli!

Ne zamerite mi, če vas do zdaj nisem tako častil, kakor se vam spodobi; nekoliko ste tega sami krivi, ker mi toliko časa niste povedali, kdo ste. Najprej pa vas prosim, da mi kaj več poveste o teh morskih deželah in ljudeh. Slišal sem že praviti, da so v morji ljudje, pa tega nisem hotel nikoli verjeti; vse to sem imel za same pravljice. Ker ste mi pa vi to povedali, moram verjeti; saj vidim vas pred sabo, ki ste iz morja doma, da take ne nikjer. Samo tega ne morem zastopiti, kako da morejo ljudje v morji živeti in okoli hoditi, da ne vtonejo? Tudi pri nas znajo nekteri en čas pod vodo strpeti; pa kmalo pridejo spet na dan, ker jim sape zmanjka.“

„Moj gospod,“ reče Morska Roža, „to vam bom precej razložila, Mi lahko hodimo na dnu morja ravno tako, kakor na suhem; sapo dihamo v vodi ravno tako, kakor v zraku, nas voda ne zaduši, ampak še bolj prijetno se nam zdi pod vodo, ko na suhem. Čudno je to, da se nam obleka v vodi nič ne zmoči, in če gremo na suho, ni treba nič obleke sušiti. Mi govorimo navadno tisti jezik, kakor ga je govoril kralj Salomon. in ki se bere še na njegovem prstanu. Mi imamo v morji oči odprte in vse vidimo, kakor na suhem; zato imamo pa tudi bolj

ójstre oči. Po noči nam ravno tako mesec sveti in tudi zvezde vidimo. Ker je morja veliko več, ko suhega sveta, zato je v morji tudi več kraljev in so bolj mogočni. Tudi v morji je mnogo različnih narodov, kakor na suhem. Kraljeve palače so lepe in bogate, zidane so iz mrameljna, ali iz planinskega kristala, ali pa celò iz dragocenih kamnov. Zlata, srebra in žlahtnih kamnov je v morji veliko več ko na suhem. O biserih ne govorim; kakoršne imajo na suhem za največe, takih pri nas še nobeden ne pogleda; taki so k večem za kmetice.

Mi smo tako urni, da se po morji pregibamo kakor blisk; zato ne potrebujemo ne kónj ne vozov. Vendar imajo kralji zavoljo lepote svoje kočije, in pred nje vpregajo morske konje. Nekteri na takih konjih tudi jahajo. Kralji navadno sami konje vodijo in ne potrebujejo kočijažev. So pa še druge posebnosti, ki so prav zanimive, pa ne morem vsega na enkrat povedati. Saj bova še večkrat o tem govorila. Pa zdaj vam moram neko bolj važno stvar povedati. Morske žene namreč drugače porodijo, ko ženske na suhem, in mene skrbi, da tukajšne babice tega ne bodo vedele. Zato bom za tisti čas poklicala k sebi svojo mater in svoje sestrične; pa tudi brata bom povabila, naj me pride obiskat, ker bi se rada ž njim sprijaznila. Močno se bodo veselili, mene zopet videti, in ko bodo zvedli, da sem postala žena mogočnega perzijanskega kralja. Dovolite mi tedaj, veličanstvo, da jih pokličem; vem, da jih bo veselilo, da zamorejo vas pozdraviti, in videli boste, da so prav priljudni ljudjè.“

„Draga gospa,“ reče kralj, „vaša volja je tudi moja; le storite, kar se vam zdi; jaz bom vaše ljudi

s častjo sprejel. Pa rad bi vedel, kako jim boste to naznanili, in kdaj bodo prišli da se vem pripraviti, in da jim morem naproti iti.“

„Teh ceremonij ni treba,“ reče kraljica, „kar na enkrat bodo tukaj, in videli boste lahko, od kodi in kako bodo prišli; stopite tukaj v stransko sobo in kukajte pri okencu noter.“

Dve sto pet in šestdeseta noč.

Ko je perziški kralj stopil v stransko sobo, rekla je kraljica eni družici, naj jej prinese kadilnico z ognjem, potem jo je spravila spet ven in sama se v sobo zaprla. Vzela je potem alovja (takega lesa), ter ga vrgla v žarečo kadilnico; nad njim je spregovorila neke besede, ki jih perziški kralj ni razumel, čeravno je vse vestno poslušal in opazoval. Komaj je kraljica nehala govoriti, začelo je morje bučeti in se peniti. Tudi kralj je to zapazil.

Zdaj se morje odpre in iz njega stopi lep, mlad mož z zeleno brado. Za njim pride že bolj postarana žena, polna kraljevega dostojanstva, ž njo vred pa pet morskih deklic, ki so bile teko lepe, kakor kraljica Morska Roža.

Kraljica stopi k oknu in brž spozna kralja, svojega brata, kraljico, svojo mater, in svojih pet sestričen. Tudi ti so Morsko Rožo brž spoznali. Hodili so po vodi, kakor bi drčali, potem so se vzdignili v zrak in prileteli so skozi odprto okno v sobo kraljice. Kralj Dobroslav, mati kraljica in srestrične so objeli Morsko Rožo s solzami v očeh.

Morska Roža jim je brž ponudila sedeže. Potem pa je stara kraljica spregovorila: „Moja hči, zelo

me veseli, da te zopet enkrat vidim. Ti ne veš, kako smo bili žalostni, ko si se nam tako nenadoma zgubila, in cele noči smo po tebi jokali. Mi nismo nič vedeli, iz katerega uzroka si nas zapustila, samo tvoj brat nam je pravil, o čem se je s tabo razgovarjal. On ti je dobro mislil, zato nisi prav storila, da si se nad njim tako jezila. Pa zdaj je že vse dobro; zdaj nam pa povej, kako se ti je ta čas godilo, pred vsem nam pa povej, če si srečna.“

Kraljica Morska Roža je poljubila stari kraljici roko in rekla: „Res je, ljuba mati, da nisem prav storila, zato vas prosim odpuščenja. Pripetilo pa se mi je ravno to, česar sem se tako branila. To boste zvedeli iz moje historije.“ Zdaj je Morska Roža povedala vse, kar se jej je prigodilo od tistega časa, ko je od doma ušla. Ko je povedala, kako jo je tisti trgovec prodal tistemu grofu in kako jo je grof pripeljal k perziškemu kralju, rekel je kralj Dobroslav, nje brat: „Tedaj so te prodajali in okoli gonili, kakor živino; zakaj pa nisi ušla in k nam nazaj prišla? Pridi zdaj precej z nami v naše kraljestvo. Jaz sem roparskega kralja srečno premagal in mu kraljestvo nazaj vzel; zdaj smo spet na trdnem.“

Ko je perziški kralj v stranski sobi te besede slišal, postal je silno žalosten, in začel zdihovati: „Kaj bo iz mene, če mi bodo ljubljeno Morsko Rožo vzeli? Jaz ne morem več brez nje živeti!“

Pa kmalo se je potolažil, ko je slišal Morsko Rožo tako govoriti: „Ljubi moj brat, iz tvojih besedi sprevidim, da me še vedno tako ljubiš, kakor nekdanj. Nekdanj sem bila jezna, ko si mi svetoval, naj vzamem kakega kralja na suhem; zdaj sem pa skoraj jezna, ker mi svetuješ, naj zapustim najmogočnejšega kralja na

suhem. Jaz nisem v njegovi službi, ampak sem njegova žena in kraljica, in on je bil vedno poln ljubeznjivosti proti meni. Tudi sem v drugem stanu ž njim, in ga že zavoljo tega ne smem zapustiti. Tedaj vidiš, ljubi brat, da sem dolžna, perziškega kralja ljubiti, in da sem za zmirom na njega navezana. Jaz upam, da mi boste v tem vsi prav dali. Gotovo mi ni v sramoto, da sem vzela tako slavnega in mogočnega kralja. Da bi vam to povedala, poklicala sem vas iz globočine morjã, in tudi zato, da bi vas še enkrat videla.“

„Ljuba sestra,“ reče kralj Dobroslav, „jaz sem te le zato povabil, da pojdi z nami domu, da bi ti videla, kako te še vedno vsi ljubimo, in kako le tebe srečno videti želimo. Če je pa stvar taka, kakor si nam zdaj povedala, potem je tvoja dolžnost, da tukaj ostaneš, in te še pohvalimo za tvojo vestno mišljenje. Jaz vem, da so tudi mati te misli.“

Da bi to potrdila, rekla je stara kraljica: „Moja hči, veseli me, da si zadovoljna in kar je tvoj brat rekel, to potrdim tudi jaz. Če te ima kralj tako rad, in če mu boš celò otroka porodila, potem bi bilo kaj grdò, ko bi ga zapustila.“

Ko je kralj v stranski sobi slišal, da ga Morska Roža neče zapustiti, bil je silno vesel, kajti zdaj je bil prepričan, da tudi ona njega ljubi; in odslej je sklenil, da jo bo še bolj ljubil, ter jej vsako željo izpolnil.

Zdaj je Morska roža poklicala družice in jim naročila, naj prinesò kaj jesti. Ko je bilo vse na mizi, povabila je svoje žlahtnike, naj se za mizo vsedejo. Pa vsi so bili te misli, da bi se ne spodobilo, jesti in piti v kraljevi palači, da bi kralj sam od tega

nič ne vedel. Zato so zarudeli v obraz, iz ust in iz nosnic jim je švigal plamen, in oči so se jim svetile, ko luči.

Kralj se je kar stresel od strahu, ko je to videl. Morska Roža pa je že vedela, kaj njenim sorodnikom ni prav, in je šla po kralja. Stopila je tedaj v stransko sobo h kralju in mu rekla: „Gospod, jaz mislim, da ste zadovoljni z mano; videli ste, da bi bila lahko s svojo rodbino domu šla; to bi bila pa nehvaležnost proti vam.“

„Draga moja,“ reče kralj, „vi niste meni nobene hvale dolžna, jaz pa sem vam toliko zahvale dolžan, da je ne morem nikdar poplačati. Nisem mislil, da me tako ljubite, zdaj sem to še le spoznal.“

„Vi ste bili zadosti dobri z menoj in ljubeznjivi, tako da vas mora vsaka ljubiti, če bi imela kamnito srce. Pa ne govoriva zdaj o tem! Zdaj se pojdite prepričat, kako vas moja mati in moj brat spoštujeta. Že komaj čakata, vas videti. Hotela sem jim kosilce dati, pa nečejo jesti, dokler ni vas zraven. Pojdite tedaj k nam notri.“

„Draga gospa,“ reče kralj, „prav rad bi pozdravil vaše sorodnike, pa ustrašil sem se tistih plamenov, ki so jim iz ust švigali.“

„To ni nič hudega,“ reče kraljica, „tak plamen se prikaže pri naših ljudeh le v jezi ali nevolji; in zdaj so bili nevoljni, ko sem jih silila jesti, ne da bi vas zraven povabila.“

Dve sto šest in šestdeseta noč.

Perziški kralj, po teh besedah pomirjen, je tedaj vstal in šel z Morsko Rožo v sobo. Morska Roža ga je predstavila svoji materi, kralju Dobroslavu, svojemu

bratu, in svojim sestričnam. Perziški kralj jih je vse z veseljem objel.

Ko so vsi sedeli, poprijel je kralj Dobroslav za besedo in rekel Perzijanskemu kralju: „Gospod, mi moramo vašemu veličanstvu povedati, kakò nas srčno veseli, da je bila naša sestra Morska Roža v svoji nesreči tako srečna, da je prišla pod vaše varstvo. Naredili ste jo za kraljico, pa bodite preverjeni, da ona tega ni nevredna. Že morski kralji so jo snubili, ko je bila še majhna, pa mi je nismo hoteli stran dati, ker smo jo preveč radi imeli. Bila je že za vas namenjena, gospod, in mi vama želimo, da bi še dolgo let srečno vkup živela.“

„Res je bila za mene namenjena,“ reče kralj Perzije, „to poznam po tem, ker prej še nisem vedel, kaj se pravi ljubiti, dokler nje nisem videl. Hvaležen sem vam vsem, da me tako z veseljem sprejmete v svojo rodbino.“

Na to se je vsedel k Morski Roži in začeli so jesti. Po večerji so se zgovarjali in pomenkovali še do polnoči. Ko je bil čas za spat iti, peljal je kralj sam vsacega v sobo, ki mu je bila odmenjena.

Kralj je svoje goste častil z neprestanimi vesellicami in svečanostmi, in pri teh je razkazoval svojo mogočnost in svoje bogastvo. Tako so ostali na dvoru, da je prišel čas, ko se je kraljica v porodno posteljo vlegla.

Porodila je lepega dečka na veliko veselje stare kraljice. Mladega princa so nesli brž kralju pokazat.

Lahko si je misliti, kako je bil perziški kralj tega otroka vesel. V znamenje, da bo ta princ veliko oblast imel na svetu, dali so mu ime *Vlastelin*.

Kralj je od veselja izpustil vse jetnike iz ječ, in razdelil je mnogo denarja med reveže in med revne samostane. Ukazal je napraviti velike ljudske veselice, pri katerih je vsak zastonj jesti in piti dobil.

Ko je Morska Roža iz postelje vstala, in ko je nekega dne sedela v sobi v družbi s svojim možem, pa svojim bratom, svojo materjo in svojimi sestričnami, stopila je dojka v sobo in na rokah prinesla mladega Vlastelina. Kralj Dobroslav, kraljičin brat, je skočil brž dojki naproti, jej vzal princa in ga začel poljubovati. Nosil ga je po sobi gori in doli, in naenkrat skoči skozi odprto okno doli v morje, z otrokom v naročji.

Perziški kralj je začel grozno vpiti, ker je mislil, da svojega ljubega sinka ne bo več živega videl. Malo je manjkalo, da ni od žalosti umrl. Pa Morska Roža ga je potolažila: „Gospod, nič se ne bojte. Saj je tudi moj sin, in vi vidite, da se nič ne bojim; otrok ni v nobeni nevarnosti, in kmalo ga boste spet videli, ko ga bo njegov stric nazaj prinesel. Ker je od mene rojen, zato ima z mano to prednost, da lahko tudi pod vodo živi.“

Tudi stara kraljica in sestrične od kraljice so kralju to potrdile; pa on se vendar ni dal popolnoma potolažiti, in hotel verjeti, dokler princa Vlastelina sam ne vidi.

Vendar se je začelo morje zopet peniti in gibati, in prišel je iz njega kralj Dobroslav, z Vlastelinom v naročiji, ter prifrčal skozi okno spet v sobo nazaj. Perziški kralj je bil vesel, in se zelo čudil, da je bil mali Vlastelin tako miren, ko prej. Kralj Dobroslav je perziškega kralja prašal: „Gotovo ste bili v strahu, ko ste me videli z Vlastelinom v morje skočiti?“

„Dragi vladar,“ reče kralj Perzije, „pa še kako! Mislil sem, da ga ne bom več videl.“

„To sem si koj mislil,“ reče Dobroslav; pa nevarnosti ni bilo nobene. Izrekel sem nad otrokom tiste besede, ki so zapisane na prstanu kralja Salomona, sina Davidovega. Mi čez vsacega otroka te besede izrečemo, potem lahko pod vodo živé, kar ljudem na suhi zemlji ni mogoče. Iz tega vidite, koliko je vaš sin na boljem, da je rojen od take matere; kajti dokler živi, lahko vselej, kedar hoče, gre na dno morja in lahko prehodi vse morske dežele.“

Zdaj je Dobroslav Vlastelina dojki nazaj dal, in postavil je pred kralja malo skrinjico: ko jo odpre, zalesketalo se je iz nje tri sto demantov, tako velikih, ko golobja jajca; in ravno tako tri sto smaragdov, tri sto rubinov in trideset koravd biserov, vsaka koravda po deset komadov.

„Gospod,“ reče perziškemu kralju, „vzemite to malo darilce! Ko smo bili poklicani od naše sestre, nismo še vedeli, kje je, in da ima tako inenitnega kralja za moža; zato ne smete zameriti, da smo prišli s praznimi rokami. Ker ste našo sestro tako srečno storili, in ker ste nas tako gostoljubno sprejeli, zato vzemite ta majhni dar iz naših rok.“

Ne dá se popisati, kako se je perziški kralj začudil, ko je vidil toliko bogastva na tako majhnem prostoru nakopičenega.

„Kako, gospod,“ vskliknil je strmeč, „vi imenujete to majhno darilce, pa je toliko vredno, da bi si jaz tega še izplačati ne upal! Vi mi niste nobene zahvale dolžni, pač pa jaz vam, ker ste privolili v to mojo zvezo z vašo sestro. — Draga moja žena,“ reče potem proti kraljici obrnjen, „vaš brat me je spravil

v zadrego, ker hoče, da bi jaz vzel tako drago darilo: prosite ga, naj me tega oprosti, ker to je preveč.“ „Gospod,“ reče kralj Dobroslav, „jaz se ne čudim, da se vam to darilo veliko zdi; na suhi zemlji se pač ne vidi tako velikih demantov in v tolikem številu vkup. Pa jaz imam rudokope v morji, iz katerih brez težave lahko naberem več bogastva, kakor ga imajo vsi kralji na suhem. Zato bi se morali vi še čuditi, kako se jaz predrznem, da vam ponudim tako majhno darilo. Zato vas prosim, vzemite tó malenkost, in ne storite mi te sramote, da bi darila ne sprejeli.“

Na to je moral kralj darilo vzeti, ter se je zanj lepo zahvalil.

Čez nekaj dni je objavil kralj Dobroslav svojemu svaku, da bi on in njegovi ljudje pač radi vedno na perziškem dvoru ostali, da pa jih kliče dolžnost domu; zato da prosi kralja, naj jim dovoli, da se poslové.

Perziški kralj je odgovoril, da mu je prav žal, da mu ni mogoče, obiskati jih v njih kraljestvu pod morjem. „Upam pa,“ pristavil je, „da kraljice Morske Rože ne boste pozabili, in da nas boste še večkrat obiskali.“

Pri slovesu bilo je veliko jokanja. Dobroslav se je prvi poslovil; pa stara kraljica in sestrične so se morale skor s silo iztrgati iz rok Morske Rože, ki jih ni hotela stran spustiti.

Ko so slednjič vendar odšli, rekel je perziški kralj nasproti Morski Roži: „Draga žena, jaz bi bil vsacega za sleparja imel, kdor bi mi bil to pravil, kar sem vse z lastnimi očmi videl. Tega ne bom nikoli pozabil in vedno Boga hvalil, da mi je dal vas za ženo.“

Mladi princ Vlastelin je bil v palači izrejen pod očmi kralja in kraljice, in postajal je vedno lepši. Bolj ko je dorastel, bolj je bil prijeten, zmirom vesel, bistroumen in pameten. Kralj Dobroslav, stara kraljica in sestrične od kraljice so prišli večkrat pogledat na perziški dvor in imeli so svoje veselje z mladim princem. Brez težave se je naučil pisati in brati, pa tudi vseh drugih reči, ki so za princa potrebne.

Dve sto sedem in šestdeseta noč.

Ko je bil princ Vlastelin osemnajst let star, prekosil je že v vseh rečeh celo svoje učeničke. Pri tem pa je bil zelo pameten in previden.

Perziški kralj je videl, da ima princ vse lastnosti na sebi, ki so vladarju potrebne, samega sebe pa je čutil vedno bolj onemoglega in slabega, zato se je odločil, kraljestvo prepustiti princu Vlastelinu.

Državni zbor je bil s tem sklepom zadovoljen, in tudi ljudstvo je princa rado imelo. Kajti on ni bil prevzeten in visok, kakor drugi principi, ampak ponižen in z vsakim prijazen. Vsak se je smel pri njem oglasiti, kdor je imel kako pritožbo ali kako prošnjo, in če je bilo le mogoče, je skoraj vsako prošnjo uslišal.

Prišel je tedaj tisti dan, ki ga je stari kralj določil, da je on sam krono z glave snel in jo sinu na glavo postavil. V znamenje, da ima zdaj mladi kralj vso oblast, poljubil je stari kralj Vlastelinu roko. Vlastelin se je vsedel na tron, in stari kralj se je vsedel med ministre. Vsi ministri, namestniki in viši uradniki, vsi generali in vojaki so morali novemu kralju zvestobo priseči.

Prvi minister je zdaj izročil mlademu kralju več težkih razsodeb, in Vlastelin jih je tako modro razsodil, da so se vsi čudili. Potem je odstavil več krivičnih uradnikov, s čemur se je ljudstvu posebno prikupil.

Po tej svečanosti podal se je Vlastelin k svoji materi, Morski Roži, katera ga je kot kralja prisrčno objela in mu želela srečno vlado.

Prvo leto oskrboval je Vlastelin vlado z velike vestnostjo. O vsaki stvari je sam pozvedel, in povsod odpravil napake ali krivice, ter povsodi gledal na blagor svojih podložnih.

V drugem letu pa je z očetovim dovoljenjem izročil vlado svojim ministrom; sam pa se je podal na potovanje po svojih deželah, da bi se prepričal, če se njegovi ukazi izvršujejo, in da bi odpravil vse napake in razvade.

S tem potovanjem je porabil celo leto.

Kmalopotem, ko je nazaj prišel, zbolel je njegov oče, stari kralj, tako nevarno, da ni bilo nobenega upanja zanj. Stari kralj je umerl, ko je še prej vsem ministrom in dostojanstvenikom na srce položil, naj ohranijo vedno zvestobo sinu Vlastelinu. Kraljica Morska Roža in kralj Vlastelin sta močno žalovala po dobrem starem kralju in ga dala v lepi kapelici pokopati.

Po pogrebu se je Vlastelin zaprl in cel mesec ni z nobenim človekom spregovoril. Pa vladna dolžnost ga je klicala, da je moral žalovanje ustaviti in skrbeti zopet za deželo. Tudi stara kraljica, Morske Rože mati, in kralj Dobroslav in sestrične od kraljice so prišli molit na grob starega kralja. Ko je bil mesec žalovanja končan, prišel je prvi minister

in kralja ogovoril: „Gospod, le za ženske se spodobi, vedno žalovati; vas pa kliče kraljeva dolžnost na vladanje. Naj se še toliko jokamo, starega kralja vendar ne moremo k življenju nazaj zbuditi. Vsak človek mora enkrat umreti; kdor pa živi, mora delati, in pokazati, da ni zastonj na svetu.“

Kralj Vlastelin je ministra ubogal in poprijel se je zopet vlade. To je storil s tako vestnostjo, da so ga vsi hvalili; ker je vladal po starih postavah, zato narodi še niso čutili, da imajo novega kralja.

Čez leto in dan potem je prišel kralj Dobroslav sam na obiskovanjè. Morska Roža in Vlastelin sta se ga razveselila, kakor vselej.

Nekega večera so sedeli vsi trije pri mizi in večerjali. Po večerji so se razgovarjali o različnih rečeh.

Nehoté je prišel kralj Dobroslav na vladanje Vlastelinovo, in je začel hvaliti Vlastolina, kako modro in pravično da državo vodi, tako da ga hvalijo tako lastni podložniki kakor tudi sosedni in daljni kralji. Vlastelin, ki se mu je nespodobno zdelo, da bi poslušal svojo lastno hvalo, nagnil je svojo glavo nazaj, in se delal, kakor bi spal.

Ko je Dobroslav zadosti pohvalil modro vladanje Vlastelinovo, začel je hvaliti njegovo telesno lepoto, ter ga je pozdigoval nad vse mladenče. „Ljuba sestra,“ rekel je Morski Roži, „čudim se, da ga še nisi ožejala. Saj je že dvajset let star, in v tej starosti se za kralja že spodobi, da se oženi. Če ti nočeš skrbeti, mu bom pa jaz preskrbel nevesto v naših deželah, tako, da ga bo vredna.“

„Ljubi brat,“ reče kraljica Morska Roža, „na to še nikoli nisem mislila. On se ni zmenil nič za

ženske, zato se pa tudi jaz nisem na to spomnila. Prav mi je, da si ti pogovor na to napeljal. Meni bi bilo jako všeč, ko bi mu ti pripeljal kako morsko princezinjo, pa mora tako lepa biti, da bo prisiljen, ljubiti jo.“

„Jaz vem za eno tako,“ reče Dobroslav bolj na tihem, „pa prej ko ti to povem, te prosim, poglej, če Vlastelin res spi; on ne sme od tega nič slišati še zdaj.“

Morska Roža se obrne, in ko vidi Vlastelina mirno tam sloneti zaprtih oči, mislila je, da trdo spi. Kralj Vlastelin pa ni spal, ampak je le toliko bolj vestno poslušal.

„Le govori,“ reče kraljica, „saj spi kakor bi bil mrtev.“

Dve sto osem in šestdeseta noč.

„Ne bi bilo dobro,“ začel je kralj Dobroslav, „ko bi Vlastelin prej kaj zvedel od tega, kar ti imam povedati. Ljubezen včasih skozi uho v srce skoči, in on bi se znal v njo zaljubiti, prej ko jo vidi in ima. Kajti velike zapreke se stavljajo nasproti, ne od nje, ampak od njenega očeta. Jaz namreč mislim princezinjo Svetlano, hčer kralja Samandalskega.“

„Kako, ali še ni omožena?“ prša Morska Roža, „ta je bila lepa že v nežni mladosti, zdaj mora biti prava krasotica. Jaz mislim, da bo ravno v tistih letih, kakor naš Vlastelin. Pa v čem so tiste težave, ki ti o njih govoriš?“

„Edina težava je to,“ reče Dobroslav, „da je Samandalski kralj strašno prevzetan; on si domišluje,

da je nad vse druge kralje, in težko se je ž njim kaj pogovoriti. Vendar bom šel sam k njemu in bom snubil princezinjo za Vlastelina; če nam odbije, se bomo pač kam drugam obrnili. — Zato je dobro, da Vlastelin od tega nič ne izvé, dokler nismo na čistem, da se ne bi zaljubil v princezinjo, mi bi mu je potem pa ne mogli dati.“

Pogovarjala sta se še en čas o tej stvari, in zmenila sta se tako, da pojde Dobroslav precej v svoje kraljestvo nazaj, in da pojde h kralju Samandalu princezinjo Svetlano snubiti. Ker sta Morska Roža in Dobroslav res mislila, da Vlastelin spi, zato sta ga zbudila, ko je bil čas spat iti, in Vlastelin se je naredil, kakor bi se iz dolzega spanja zbudil. V resnici pa je bil vse slišal, in začel je goreti za princezinjo Svetlano, kar je bilo pri njem še kaj čisto novega, ker do zdaj ni še mislil na ženske. O lepoti te princezinje pa si je naredil v duhu tako podobo, da je zmirom bolj po njej hrepenel, in celo noč ni mogel nič zaspati, toliko je na to mislil.

Drugo jutro je hotel kralj Dobroslav od Morske Rože in od Vlastelina slovo vzeti. Mladi kralj Perzije je pač vedel, zakaj Dobroslav tako hitro gre, zato je pri tem naznanilu nekoliko barvo spremenil. Bil je v Svetlano že tako zaljubljen, da ni mogel čakati, da bi bile obravnave z njenim očetom pri kraju. Namenil se je tedaj, strica prositi, naj ga vzame seboj. Ker pa ni hotel, da bi mati o tem kaj zvedeli, in ker bi bil rad z Dobroslavom sam o tem govoril, zato je strica prosil, naj ostane še en dan, da pojdetata vkup na lov.

Dobroslav je ostal in lov se je za drugi dan napovedal. Vlastelin je bil večkrat s stricem na

samem; pa ni imel srcà, da bi mu bil kaj povedal. Ko je pozneje stric na drugo stran lovit šel, in je Vlastelin čisto sam ostal, privezal je konja k drevesu, se vlegel na tla in začal jokati.

Med tem časom je bil lov končan, in začeli so Vlastelina iskati, pa ga niso našli. Dobroslav je bil v velikih skrbeh za njega in šel ga je sam iskat, ter ga slednjič našel pri tistem drevesu. Zapazil je bil že prej, da Vlastelin ni več tako vesel, ko nekdam. Ko ga je zdaj tako na tleh ležati in jokati videl, si je brž mislil, da je Vlastelin sinoči gotovo vse slišal, kar sta se Dobroslav in Morska Roža pogovarjala o princezinji Svetlani, in da se je v princezinjo zaljubil. Stopil je s konja, ga privezal in se Vlastelinu po prstih približal. Slišal je Vlastelina tako zdihovati:

„Ljubeznjiva princezinja Samandalska! Gotovo si še veliko lepši, kakor mi pravijo; gotovo prekosiš v lepoti vse princezinje sveta. Precej bi šel k tebi in ti ponudil svoje srce, ko bi vedel za pot v tvojo deželo. Jaz hočem samo tebe ljubiti in nobene druge!“

Dobroslav je zdaj vedel, pri čem da je. Stopil je tedaj pred Vlastelina in ga ogovoril: „Ljubi moj, kakor vidim, si ti slišal, kar sva se sinoči s tvojo materjo pogovarjala. To ni bil najin namen; mislila sva, da spiš.“

„Dragi moj stric,“ reče Vlastelin, „jaz sem vse slišal, in se tudi res zaljubil, česar ste se vi bali. Samo zato sem vas držal nazaj, da bi z vami prej še govoril o tej zadevi. Pa sram me je bilo, vam to povedati. Zdaj vas pa prosim, ne pustite me tako dolgo čakati, da vi z njenim očetom vse poravnate, med tem časom bi jaz lahko žalosti in hrepenenja umrl, prej da sem jo videl.“

Kralj Dobroslav je bil v veliki zadregi. Pravil je Vlastelinu, kako je to težko, in da bi ne kazalo družega, ko da ga seboj vzame. Vlastelin pa, da je potreben v svoji deželi, in da ne sme vsega kar tako v nemar pustiti in odpotovati po svetu; zato naj se premaguje in naj počaka, saj bo on vse poskrbel, da bo prav.“

Kralj Vlastelin pa ni pustil nobene besede k sebi. „Neusmiljeni stric,“ rekel je, „zdaj pač vidim, kako malo me ljubite, ker mi odrečete prvo prošnjo, ki sem jo do vas stavil.“

„Prepričal se boš še,“ reče Dobroslav, „da ti rad storim vsako uslugo; pa jaz te ne morem seboj vzeti, dokler tega svoji materi ne poveš. Kaj bi ona rekla, če bi jo midva popihala brez njene vednosti? Če ti ona dovoli, potem te vzamem seboj, in še jaz jo bom pomagal prositi, da bo v to privolila.“

„Potem že ne bo nič,“ reče perziški kralj, „saj sami dobro veste, da mati ne bodo nikoli pustili, da bi jih jaz zapustil. To je le izgovor za vas, ker me nečete seboj vzeti. Midva pojdeva sama in precej zdaj, prosim vas za to.“

Dve sto devet in šestdeseta noč.

Ko je kralj Dobroslav videl, da se Vlastelin ne dá potolažiti, potegnil je prstan s svoje roke in ga dal Vlastelinu. Bil je to čudovit prstan in je imel veliko moč, ker so bile v njega vtisnjene neke skrivne besede kralja Salomona. „Vzemi ta prstan,“ rekel je mlademu kralju, „natakni ga na svoj prst, in ne bój se globočine morja.“ Ko je Vlastelin nataknil tist prstan, rekel mu je Dobroslav: „Zdaj pa naredi, kar boš mené videl,“

Na to se oba vzdigneta v zrak in letita proti morju, ter se potem pogrezneta pod morje.

Kmalo sta prišla na dom Dobroslava in v njegovo palačo. Dobroslav je predstavil Vlastelina stari kraljici, svoji materi. Vlastelin je stari materi roko poljubil, ta pa je svojega unuka prisrčno objela. „No, kakor vidim, si zdrav in čvrst,“ reče stara kraljica, „zdaj mi pa pevej, kako se godi tvoji materi, moji hčeri Morski Roži?“

Perziški kralj si ni upal povedati, da je mater zapustil brez slovesa, zato je rekel, da so mati zdravi in da pusté staro mater lepò pozdraviti.

Med tem časom so prišle še druge princezinje in Vlastelin se je še s temi razgovarjal; med tem časom pa je šel kralj Dobroslav s staro kraljico v stransko sobo, in tam jej je vse povedal, po kaj sta prišla, kako je Vlastelin zaljubljen v princezinjo Svetlano, ki je še nikoli videl ni, in da ni dal prej miru, dokler ga nisem seboj vzel. „Zdaj pa,“ pristavil je, „ravno premišljujem, na kaki način bi se princezinja za Vlastelina dobila.“

Čeravno je bil Dobroslav pri celi stvari nedolžen, vendar ga je stara kraljica karala, čemu da je spregovoril o princezinji Svetlani vpričo Vlastelina. „Kaj si vendar naredil,“ rekla je stara kraljica; saj vendar poznaš Samandalskega kralja, kakošen je, in koliko kraljevih snubačev je že odpodil. Ali mar misliš, da bo s tabo kaj drugače naredil? Ali hočeš, da tudi tebe tako sramotno odpravi, kakor je vse druge?“

„Ljuba mati,“ reče Dobroslav, „saj sem vam že povedal; da je Vlastelin po naključji slišal, kar sem jaz o princezinji Svetlani pravil, jaz in sestra

sva mislila, da spi. Zdaj se ne da nič več popraviti, in Vlastelin bo še žalosti umrl, če Svetlahe ne dobi. Zdaj moramo vse poskusiti, da jo dobimo; posebno se moram pognati jaz, ki sem vse nesreče kriv. Vem, da mi boste prav dali, da jaz naberem najlepših biserov in demantov, kar jih imamo, ter da jih sam nesem Samandalskemu kralju v dar. Pri tej priložnosti bom snubil princezino za Vlastelina. Jaz vendar upam, da meni ne bo odbil, in da si bo v čast štel, dati svojo hčer tako mogočnemu kralju.“ „Da bi le že res bilo!“ reče kraljica, „pa jaz imam malo upanja. Pa ker gre za srečo našega Vlastelina, moramo vse poskusiti, in zato privolim, da se podaš na pot. Pa prosim te, saj poznaš Samandalskega kralja, pazi na vsako besedo, da ga ne boš razžalil, ker on je strašno občutljiv in častilakomen.“

Potem je kraljica sama izbrala darila za Samandalskega kralja iz najlepših demantov, rubinov, smaragdov in biserov. Vse to je déla v lepo škatljico.

Drugo jutro se je kralj Dobroslav poslovil od stare kraljice in od Vlastelina, ter se podal na pot z nekolikim spremstvom. Kmalo dojde v glavno mesto Samandal. Oglasil se je v kraljevi palači, in ta mu je takoj dovolil pristop. Samandalski kralj je sedel na tronu, ko je Dobroslav vstopil; akoravno sam kralj, se je vendar Dobroslav toliko ponižal, da je pokleknil pred Samandalskega kralja, ter mu vošil vso srečo.

Samandalski kralj je brž vzdignil Dobroslava od tal, ter ga posadil zraven sebe, vprašaje ga, če mu more s čim postreči.

„Vaše veličanstvo,“ reče Dobroslav, „ko bi ne bil prišel za nič družega, ko za to, da se poklonim

tako mogočnemu in slavnemu kralju, ne bi bila moja pot zastonj. Moje spoštovanje do vas je veliko, in ne želim družega, ko pokazati vam svojo udanost.“

To rekši vzame enemu svojih spremljevalcev tisto škatljico iz rok, ter jo ponudi kralju s prošnjo, naj to darilo dragovoljno sprejme.

„Priatelj,“ reče Samandalski kralj, „vi mi ne daste tako dragocenih daril zastonj; gotovo imate kako prošnjo. Le govorite, če je v moji moči, me bo veselilo, ako vam zamorem ustreči. Le povejte tedaj brez skrbi, kaj bi radi.“

„Res je, gospod,“ reče kralj Dobroslav, „da imam eno prošnjo do vas, in sicer tako, ki jo zamorete le vi uslišati. Zato vas prosim, da mi je ne odrečete.“ „Če je taka,“ reče kralj, „potem mi morate povedati, kaka je ta prošnja; videli boste, kako jaz rad postrežem, če morem.“ „Gospod“ reče Dobroslav, „ker mi skazujete toliko zaupanja in dobrohotnosti, povedal bom naravnost, da je moja želja, ko bi vaša hiša z našo v sorod stopila, ako bi nam hoteli dati lepo princezinja Svetlano. S tem se bo prijateljska vez med obema državama še bolj utrdila.“

Na te besede spustil je Samandalski kralj glasen krohot iz sebe, smejal se je tako, da je z glavo na stol nazaj omahnil, tako da je bilo za Dobroslava prav razžaljivo. „Kralj Dobroslav,“ rekel mu je z zaničljivim glasom, „mislil sem, da ste pameten vladar, in prevdarljivih besedi, pa zdaj videm, da sem se močno zmotil. Kje ste imeli pamet, povejte mi, ko vam je taka budalost na um prišla? Kje se vam je moglo le sanjati, da vam bo tako slaven in mogočen kralj, ko jaz, svojo hčer dal? Premislite vendar raz-

loček med mano in med vami, in ne govorite tako neumno, da moram vse spoštovanje do vas zgubiti.“

Kralj Dobroslav je bil po teh besedah močno razžaljen, in le težko se je premagal, da ni ravno tako prevzetno nazaj odgovoril. „Naj vam Bog poplača vašo prijaznost,“ reče čisto mirno. „Povedati pa moram vašemu veličanstvu, da princezinje nisem snubil za se. Ko bi jo bil za se snubil, mislim, da te ne bi bila nobena sramota ne za vas, ne za princezinjo. Jaz sem eden od morskih kraljev, kakor vi; moji očaki bili so ravno tako imenitni, kakor vaši, in moje kraljestvo je slavno in močno, ko poprej. Če bi mi bili vi čas pustili za govoriti, povedal bi vam bil, da snubim princezinjo za perziškega kralja, katerega mogočno in širno kraljestvo gotovo poznate. Ves svet vé, da je princezinja Svetlana najlepša med vsemi ženskami; znano pa je tudi, da ga ni tako lepega, pametnega in izobraženega princa, kakor je mladi perziški kralj. Taka zveza tedaj bi vam služila le v čast in slavo, to bo priznal celi svet. Princezinja je princa vredna, pa tudi on je nje ravno tako vreden; ni ga princa ali kralja, da bi se mogel z Vlastelinom meriti.“

Samandalski kralj je z zobmi škripal, ko je Dobroslav to govoril, in on bi ga bil že davno ustavil, pa od same jeze ni mogel govoriti. Sedel je še en čas tiho, ko je Dobroslav že nehal govoriti. Slednjič se mu je vendar jezik razvezal in začel je Dobroslava tako zmirjati, kakor se za kralja nikdar ne bi spodobilo. „Ti pes,“ zaupil je nad njim, „ti si upaš z mano tako govoriti! Ti si upaš ime moje hčere izgovoriti! Kdo pa si ti? Kdo je bil tvoj oče? Kdo je tvoja sestra? In kdo je tisti Vlastelin?”

Njegov oče je bil pes, in pasji sin, kakor ti! Primite nesramneža in odsekajte mu glavo!“

Oficirji, ki so okoli Samandalskega kralja stali, planili so brž na Dobroslava. Pa Dobroslav je bil močan in uren. se jim je izvil in ušel pri vratih ven.

Ko ven pride, našel je pred palačo tisoč svojih konjikov, ki so ravnokar došli.

Stara kraljica, Dobroslavova mati, je namreč že slutila, da ta reč ne bo dobrega konca vzela, in ko je zvedela, da je Dobroslav tako malo spremstva seboj vzela, poklicala je brž generala in mu ukazala, naj hitro s tisoč konjiki na Samandalski dvor jezdi, da bo kralja Dobroslava branil, če bo treba. General in vojaki so bili zelo veseli, da so ravno o pravem času prišli, kajti ravno ko so se pred palačo ustavili, pritekli so ti iz hiše ven in vojaki Samandalskega kralja za njimi. „Ali je kaj za razbiti? Mi bomo precej udarili!“ ogovoril je general kralja Dobroslava, ko je ta ven pribežal.

Dobroslav je generalu brž povedal, kaj se je zgodilo. Na to pa je šel z vojaki nazaj v palačo, pustil je posekati vse sovražne vojake, katerih ni bilo dosti v palači, in nazadnje je pustil prijeti še Samandalskega kralja in ga zvezati. Potem je preiskal kralj Dobroslav celo hišo, da bi princezinjo Svetlano kje našel.

Princezinja pa, ki je slišala ta polom v palači, se je bila s svojimi družicami vzdignila iz globočine in zbežala na neki otok.

Nekaj od tistih vojakov, ki jih je Dobroslav pri sebi imel, zbežalo pa je pri drugih vratih iz palače, tako da niso videli pomoči, ki jim je došla iz doma. Ti so neprenehoma tekli, dokler niso prišli

na Dobroslovov dvor, in tam so staro kraljico zelo vstrašili, ko so pravili, kaj se je zgodilo.

To je bila za Vlastelina jako sitna stvar, kajti priznati si je moral, da je on vsega kriv, če je zdaj njegov stric Dobroslov konec storil.

Bal se je stopiti pred staro mater, ker je mislil, da mu bo to očitala; zato se je vzdignil iz globočine morja. Ker pa ni vedel, kodi se pride v Perzijo nazaj, zbežal je na tisti otok, na katerem je bila tudi princezinja Svetlana.

Ves prestrašen in zmoten se vsede pod eno drevo. Ko tukaj sam za se premišljuje, slišal je neko govorjenje; on posluša, ker pa ni mogel prav dobro razločiti, kaj se govori, ustal je in šel bliže tje, od koder je glas prihajal. Skozi listje videl je lepotico, ki ga je vsa očarala.

„To je gotovo princezinja Svetlana,“ rekel je ves začuden, „morda je iz strahu zbežala iz palače; če ni to ona, potem moram reči, da je še ena na svetu, ki je tako lepa, ko princezinja Svetlana. Jaz sem kar zaljubljen v to deklico.“

Vzel si je pogum, stopil bliže in rekel princezinji: „Blaga gospodična, v veliko srečo si štejem, da smem pogledati največo lepoto pod solncem. Ako vam zamorem s čim služiti, le govorite gospodična, v tej puščavi boste gotovo pomoči potrebovali?“

„Res je, gospod,“ reče princezinja žalostna, „zaženo mojega stanu ta kraj ni pripraven. Jaz sem princezinja Svetlana, hči Samandalskega kralja. Vzdignil se je v naši palači tak polom; prišli so mi praviti, da je kralj Dobroslov našo palačo z naskokom vzel, vse naše vojake poklal, mojega očeta zvezal in da

še mene išče. Vsa prestrašena sem zbežala iz palače na ta varni kraj.“

Vlastelinu, ko je to slišal, bilo je zdaj žal, da je staro mater tako skrivé zapustil in da ni počakal boljših poročil. Veselil se je slišati, da je njegov stric vjel Samandalskega kralja, ker zdaj je imel upanje, da se bo ta podal in princezinjo Svetlano dal iz hiše.

„Prelepa princezinja“ reče tedaj Vlastelin, „po pravici žalujete; pa vaša žalost se lahko v veselje spremeni, in tudi vaš oče lahko svobodo nazaj dobi. Jaz sem Vlastelin, kralj iz Perzije, kralj Dobroslav je pa moj stric. On nikakor nema hudobnih namér, da bi hotel vašemu očetu kraljestvo vzeti, ali kaj tacega. Njegov namen je le, vas, gospodična, za mene snubiti. Ko sem jaz namreč slišal govoriti o vaši lepoti, sklenil sem, posvetiti vam svoje srce. Zdaj, ko vidim vašo lepoto, sem še bolj utrjen v svojem sklepu, in zagotavljam vas, da vas hočem vedno ljubiti. Predrznem se upati, da mi roke ne boste odbili in da boste v poštev vzeli mojo ljubezen, ker sem samo zavolj vas svoje kraljestvo zapustil, in šel po svetu, da vas najdem. Dovolite tedaj, prekrasna princezinja, da vas predstavim svojemu stricu. On bo vašega očeta precej zopet postavil nazaj na njegov tron, brž ko ta privoli v najino zvezo.“

Te besede niso naredile na princezinjo tistega utisa, ki ga je Vlastelin pričakoval. Iz početka se jej je bil Vlastelin dopadel. Ko je pa zvedela iz njegovih ust, da je prav za prav on uzrok velike nesreče, ki je njo in nje očeta zadela, vzdignila se je njena kri zoper njega, in zdel se jej je kar zoper. Tudi bi ne bila privolila v to možitvev, ker je bil Vlastelin kralj na suhem, in ne v morji, in vedela je,

da bi jej oče nikdar ne dovolil, tacega kralja vzeti. Vendar se je potajila in skrila svojo jezo, ter le gledala, kako bi se Vlastelina znebila. S prijaznim licem ga tedaj ogovori:

„Gospod, tedaj vi ste sin Morske Rože, ki je tako slovela zavolj svoje lepote? Vidim, da ste jej nekoliko podobni. Moj oče nemajo prav, da se vas tako branijo. Pa jaz upam, da se bo še udal.“ Te besede rekši podala mu je roko.

Vlastelin jej ponudi ves vesel svojo roko in se prikloni, da bi njeno roko poljubil.

Princezinja pa mu pljune v obraz, ker ni imela vode pri sebi in reče nad njim: „Predrzni mož, zapusti človeško podobo, in spremeni se v belega tiča z rudečim kljunom in rudečimi kremplji!“

Dve sto in sedemdeseta noč.

Komaj je princezinja te besede izgovorila, spremenil se je Vlastelin na svojo veliko jezo v belega tiča z rudečim kljunom in rudečimi kremplji. „Vzemi ga,“ rekla je zdaj princezinja eni svojih družic, „in nesi ga na suhi otok.“ Ta suhi otok ni bil drugega, ko ena skala v sred morja, kjer ni bilo dobiti kapljice vode.

Tista družica je vzela tiča in ga odnesla. Pa princ se jej je smilil. „Škoda bi bilo za tako mladega princa,“ rekla je sama pri sebi, „ko bi moral na suhem otoku od žeje in lakote konec vzeti. Princezinja, ki je sicer dobrega srca, se bo morda sama kesala nad tem trdim ukazom, kedar se jej jeza poleže. Nesla ga bom kam drugam; saj dobrega tako nikjer ne bo včakal.“

Nesla ga je tedaj na lep otok, kjer je bilo dosti studencev in sadnega drevja. —

Zdaj pa poglejmo, kaj kralj Dobroslav dela.

Najprej je iskal princezino Svetlano po vseh kotih, pa zastonj. Potem je pustil Samandalskega kralja v njegovi lastni palači zapreti in je postavil stražo pred vrata, in začel je sam vladati Samandalsko kraljestvo; ljudstvo se ni ustavljalo novemu kralju, ker za prejšnega prevzetnega kralja ni nobeden dosti maral. Ko je bilo vse v redu, izročil je povelje svojemu generalu in šel je na svoj dom pogledat.

Brž ko domu pride, prašal je po Vlastelinu, in zelo je bil nevoljen, ko je slišal, da je Vlastelin zginil. „Ljudje so nam pravili, da ste v veliki nevarnosti,“ pravila je stara kraljica, „in ko sem jaz šla v kosarno, da bi ti novo pomoč poslala, med tem časom se je on zgubil. Prestrašil se je gotovo nad nesrečo, in ni se več varnega čutil pri nas.“

Ta novica bila je kralju Dobroslavu tako neljuba, da mu je bilo že žal, da se je za Vlastelina toliko potegoval, in da ni prej o tem z Morsko Rožo govoril. Poslal je na vse strani ljudi Vlastelina iskat, pa iskali so ga zastonj. To je napravilo še večo žalost na dvoru. Od same jeze je zapustil svoje kraljestvo, izročivši vlado svoji materi, in šel je v Samandal, ter vladal tamošnjo kraljestvo. Samandalskega kralja je imel še vedno zaprtega, pa tako, da mu ni bilo nič hudega, preskrbel ga je z vsem, in tudi ljudje so ga smeli obiskovati.

Med tem časom je prišla Morska Roža iz Perzije na dvor svoje matere, stare kraljice Moraske. Skrbelo jo je namreč, kam je njen sin Vlastelin prišel, da ga tako dolgo ni od nikoder. Častniki namreč,

ki so bili tačas ž njim in Dobroslavom na lovu skupaj, pravili so, da so pač našli oba konja, prinčevega in Dobroslavovega, da pa obeh kraljev nikjer niso mogli zaslediti. Iz tega je kraljica sklepala, da se jima je morda kaka nesreča pripetila. Rekla je vojakom in dostojanstvenikom, naj se nikar ne vznemirujejo, da bo kralj Vlastelin že prišel nazaj. Med tem pa se je zaprla in skrivé skočila v morje, ter prišla k Dobroslavu na dvor, da bi tukaj morda kaj zvedela. Mislila si je namreč že, da je morda Dobroslav Vlastelina seboj vzela.

Stara kraljica je sprejela Morsko Rožo z žalostnim obrazom, ker je tudi njo hudo skrbelo, kam bi bil Vlastelin zginil. „Moja hči“ reče stara kraljica, „ti si gotovo prišla k meni svojega sina iskat. Pa kar jaz od njega vem, to te ne more potolažiti, kakor tudi mene ne. Z veseljem sem ga sprejela, ko je z Dobroslavom sim prišel; pa žalostna sem postala, ko sem zvedela, da tebi ni nič povedal, kdaj je šel iz doma.“

Potem je Morski Roži povedala, kako je šel Dobroslav za Vlastelina snubit, in kaj se je tam zgodilo, in kako da je Vlastelin na enkrat zginil.

„Jaz sem ga pustila povsod iskati,“ pristavila je še, „in tudi Dobroslav si je vse prizadjal, da bi kaj zvedel, kam je prišel, pa vse je bilo zastonj. Obupati pa ni treba, kar na enkrat ga bomo videli, kedar se ga bomo najmenj nadjali.“

Uboga Morska Roža se ni dala potolažiti, imela je svojega sina za zgubljenega; neprenehoma je jokala in valila vso krivdo na svojega brata.

Stara kraljica jo je prosila, naj se vendar pomiri. „Res je bilo neumno,“ rekla je, „da ga je brat

sim pripeljal brez tvoje vednosti. Vendar še ni gotovo, da bi bil Vlastelin mrtev, zato je tvoja dolžnost, da mu kraljestvo ohraniš. Pojdi tedaj v svoje mesto nazaj, kjer te gotovo pogrešajo. Oznani, da je kralj tukaj pri nas za nekaj tednov, pa bo vse dobro in v redu.“

Morska Roža se je dala vendar pregovoriti in šla je v Perzijo nazaj, ter kraljestvo vladala.

Ljudem pa je rekla, naj ne bodo v skrbi zavoljo kralja, ker on je pri svoji rodbini pod morjem in pride kmalo nazaj. S tem se je ljudstvo pomirilo, in Morska Roža je vladala brez vsakih ovir.

Zdaj pa pogledjmo za Vlastelinom. On je bil zelo prestrašen in žalosten, ko se je videl samega in v podobi tiča. Skrbelo ga je tem bolj, ker niti ni vedel, kje da je, in kodi se pride v Perzijo. Pa če bi bil to prav vedel, in če bi bil prav mogel celo morje preleteti, kaj bi mu to pomagalo, saj bi ga ne bil nobeden spoznal, da je človek, ali da je celò kralj. Ni mu tedaj kazalo družega, ko tam na otoku ostati, jesti, kar drugi tiči jedó, in prenočevati pod drevesom.

Čez nekaj dni je prišel kmet, ki je tičem limanice nastavljal. Ta je bil zelo vesel, ko je videl tako lepega tiča z rudečim kljunom; kajti tacega tiča še ni videl nikoli. Potrudil se je tedaj, kar je mogel in porabil je vso svojo spretnost, tako da je princa res vjel. Ves vesel spravi kmet tiča v tičnik, ter si na poti premišljajoč dobrika, da bo za tega tiča več dobil, ko za vse druge. S takimi mislimi jo ubere s tičem proti mestu.

Ko pride na tičji trg, prašal ga je nek meščan, kolikor hoče za tega tiča.

„Kaj pa mislite s tičem početi?“ praša kmet.

„Kaj hočem početi ž njim, reče meščan, „spekel ga bom, pa pojedel.“

„Potem mi ga vi že ne boste plačali.“ reče kmet; „vi mi mislite zanj en par krajcarjev dati; jaz ga pa ne dam spod cekinom. Saj sem vendar že star, pa tacega tiča nisem še videl. Jaz ga bom kralju v dar poslal; on ga bo znal bolje ceniti, ko vi.“

Kmet gre res h kralju, ter pred njegovo palačo obstoji. Kralj je bil ravno pri oknu in je čudnega tiča videl; brž pošlje svojega strežaja doli, naj tiča kupi.

Strežaj praša kmeta, koliko da hoče za tiča.

„Če je za kralja,“ reče kmet, „potem ne velja nič, kralju ga dam zastonj.“

Strežaj je tiča gor prinesel in kralj se je tako začudil nad tem nenavadnim tičem, da je pustil kmetu zanj deset cekinov izplačati. Kmet je šel ves vesel domu; tiča so pa zaprli v tičnik in mu dali zobati in piti.

Kralj je šel ravno nekam ven; ko je pa domu prišel, pustil si je tiča prinesiti, da bi ga bolj na tanko pogledal.

Ko je strežaj prinesel, odprl je kralj sam vrstice, in tič se mu je vsedel na roko. Kralj je prašal strežaja, če je tič kaj zobal. „Veličanstvo,“ reče strežaj, „še dotaknil se ni nobenega zrna; skledica je še vsa polna.“ Kralj mu je ukazal dati različnega zobanja, da si sam lahko izbere, kar mu bo všeč.

Miza je bila ravno pogrnjena, ko je kralj strežaju to naročeval. Tič skoči na mizo in začne pikati kruh in različne jedi po skledah. Kralj se je nad tem tako začudil, da je poslal po kraljico, da bi še

ona videla tega čudnega tiča. Strežaj je kraljici povedal, kaj je, in ona je kmalo prišla. Ko pa kraljica tiča zagleda, pokrila je svoj obraz z rokami in zdihnila. Kralj jo je vprašal, kaj to pomeni.

„To pomeni toliko,“ reče kraljica, „da to ni tič, ampak človek.“

„Gospa,“ reče kralj ves začuden, „nikar si iz mene norca ne delajte, saj vidim, da je tič; kako bo potem človek?“

„Jaz se nič ne norčujem,“ reče kraljica; „kar vam pravim, je gola resnica, ta tič je perziški kralj Vlastelin, sin lepe Morske Rože in unuk kraljice Moraske, ki je mati od Morske Rože in kralja Dobroslava. V to podobo pa ga je zaklela princezinja Svetlana, hči Samandalskega kralja.“ Povedala je kralju tudi, zakaj je princezinja Svetlana princa zaklela, namreč ker so jej očeta zaprli. Kralj je kraljici lahko verjel, ker je vedel, da se ona na copernije zastopi, in ker je tudi njega že pred marsiktero nevarnostjo obvarovala, ker mu je naprej razodela skrivne nakane njegovih sovražnikov.

Kralju se je princ smilil, zato je kraljico lepo prosil, naj ga vendar reši, če ga more.

Kraljica je bila zadovoljna. „Pojdimo v vašo sobo,“ rekla je kralju, „in kmalo boste videli pred sabo lepega princa.“

Tič je ves čas poslušal, kaj sta se kralj in kraljica pogovarjala, in ko je slišal, da gredo v kraljevo sobo ž njim, ni se pustil še dolgo loviti, ampak zletel je kar naprej tje. Kraljica je kmalo prišla s posodo vode. Govorila je čez vodo neke skrivne besede, in voda je začela vreti, potem je tiča s to vodo poškopila in rekla te besede:

„Z močjò teh besedi, ki sem jih zdaj izrekla, ukažem ti, zapusti v Božjem imenu to podobo in povrni se v človeško podobo nazaj.“ Komaj je kraljica te besede izgovorila, spremenil se je tič v lepega mladenčca, tako da se je kralj kar začudil nad njim.

Kralj Vlastelin je pokleknil in se zahvalil Bogu za to dobroto. Potem je poljubil kralju roko in se zahvalil tudi njemu za tolikošno pomoč. Kralj je princa z velikim veseljem objel in mu izrazil svoje veselje nad tem, da ga vidi. Vlastelin se je hotel tudi kraljici zahvaliti, pa ona je bila že odšla.

Potem sta šla oba h kosilu, in kralj je Vlastelina prosil, naj mu pové, zakaj se je vendar princezinja Svetlana tako znosila nad njim. Vlastelin mu je vse povedal.

Kralj se je hudoval nad neusmiljeno princezinjo; „Da se je za očeta potegnila, je že prav; da se je pa tako hudò maščevala, to je neodpustljivo. Pa naj bo to, kakor hoče, povejte mi zdaj, s čim vam zamorem še poslužiti.“

„Gospod,“ reče Vlastelin, „jaz sem vam že toliko zahvale dolžan, da bi vam ne mogel poplačati, če bi celo življenje pri vas ostal; če vas pa smem še za kaj prositi, bilo bi to, da bi mi posodili eno barko, da bi se na njej domu v Perzijo peljal; bojim se, da je tam vse v neredu, ker me že tako dolgo ni bilo doma, in mogoče je celò, da so moja mati od same žalosti umrli.“

Kralj je bil brž pri volji in pustil je pripraviti lepo barko za princa.

Barko so hitro z vsem potrebnim preskrbeli, in stopili so nanjo vojaki in mornarji. Pri ugodnem

vetru je Vlastelin odjadral, potem ko se je pri kralju lepo poslovil, in se mu zahvalil.

Barka je šla na morje in veter jo je gnal hitro naprej. Čez enajst dni pa se je vzdignila burja; čez malo ur se je naredil tak vihar, da je bila groza. Metalo je barko sem in tje, in vrglo jo je nazadnje na skalo, da se je razbila.

Skor vsi ljudje na barki so vtonili. Nekteri so se držali za desko, da jih je tako naprej gonilo.

Tudi Vlastelin se je prijel za kos dile; valovi so ga porivali sim in tje, da sam ni vedel, kako bo ž njim. Slednjič ga je vendar prignalo do nekega otoka, in tam je videl od daleč precej veliko mesto. S težavo je priplaval do suhe zemlje in stopil na peščeni breg.

Komaj stopi na suho, videl je na svoje začudenje, kako mu je vse polno kónj, velblodov, mul, oslov, volov, krav in bikov nasproti prišlo in obstopile so ga te živali tako tesno, da se je komaj skozi nje preril. Slednjič se mu je vendar posrečilo, in vsedel se je potem na skalo, kjer si je mokro obleko nekoliko posušil.

Ko je hotel potem v mesto naprej iti, prišla mu je spet vsa živina napotje delat, kakor bi mu hotela pot zabraniti.

Kralj Vlastelin je prišel v mesto, videl je lepe ulice, pa nobenega človeka. Zdaj se je spomnil na živino, in si mislil, da mu ta morda ni zastonj poti branila. Vendar je šel naprej in videl več odprtih prodajalnic, iz česar je sklepal, da morajo vendar ljudje v mestu biti. Prišel je do ene branjarije, kjer je videl sadje na prodaj. On stopi v prodajalnico in pozdravi starega moža, ki je not sedel.

Dve sto ena in sedemdeseta noč.

Starček, ki je imel ravno nekaj opraviti, se je ogledal; ko vidi ustopiti mladega moža, praša ga ves začuden, od kod pride in kaj hoče.

Kralj Vlastelin je starcu odgovoril v kratkih besedah. Starček ga je prašal, če ni na poti nikogar srečal.

„Vi ste prvi človek, ki ga tukaj vidim,“ reče kralj, „čudim se, kako more biti tako veliko mesto tako prazno in mrtvo.“

„Stopite hitro notri,“ reče starček, „in ne stojte med vrati, da se vam kaka nesreča ne pripeti. Jaz vam bom že pozneje povedal, zakaj se je treba tako bati.“

Vlastelin je brž ustopil, ter se vsedel na klop. Ko je Vlastelin povedal, kako se mu je godilo na morji, sodil je starček, da mora biti lačen, zato mu je šel kosila pripravljat in ni hotel prej nič povedati, za kar ga je princ prosil, namreč zakaj ni varno na ulicah stati v tem mestu. Starček za to ni hotel nič povedati, ker se je bal, da potem mlademu možu jed ne bo dišala. Ko je bil pa Vlastelin z jedjo gotov, ogovoril ga je stari mož, ki mu je bilo Kolman imè:

„Boga zahvalite, da ste brez ovire do mene prišli.“ „Kako to?“ praša Vlastelin, ves prestrašen,

„Vi še ne veste,“ reče stari Kolman, „da ste prišli v čarodejsko mesto. Tega mesta ne vlada kralj, ampak kraljica. Ta kraljica je jako lepa ženska, zraven tega pa najhujša in najnevarnejša copernica,

Vsi tisti konji, mule, voli, krave in osli, ki ste jih videli, so ljudje, kakor midva, in le kraljica jih je v to podobo zaklela. Če pride kak mlad mož v mesto, ga njeni vojaki brž vjamejo in peljejo k njej. Kraljica vsacega lepo sprejme, ž njim kosi, mu z vsem postreže, ter mu obeta svojo ljubezen. Pa to trpi le štirideset dni; ko ta čas preteče, zakolne kraljica vsacega in ga spremeni v vola ali konja ali tiča ali ktero si bodi žival. Tiste živali, ki so vam branile pot v mesto, so sami taki nesrečni možjè, ki so tej copernici v roke prišli. Ker govoriti ne morejo, so vas hotele na ta način svariti pred nevarnostjo, v katero se podate.“

Nad to novico bil je perziški kralj ves žalosten. „Moj Bog,“ rekel je, „kako mene nesreča preganja: komaj sem eni copernici všel, prišel sem že drugi v roke.“

Na to je Kolmanu bolj natanko povedal svojo historijo, kje je rojen in od kakega stanu, kaj je doživel s princezinjo Samandalsko, kako ga je v tiča zaklela, in kako je bil potem rešen, pa imel zopet nesrečo na morji.

Ko je kralj vse povedal, izrekel je svojo bojazen, da bi znal zdaj še v večo nesrečo pasti. Kolman pa ga je tolažil: „Res je, da je naša kraljica hudobna, pa zavolj tega ostanite le mirni. Mene imajo vsi ljudje v mestu radi; kraljica sama me ima v veliki časti. Vaša sreča je tedaj, da ste prišli ravno k meni. Ostanite pri meni, v moji hiši ste varni. Če ne greste nikamor iz hiše, potem sem vam jaz porok, da se vam ne bo nič zgodilo. Tedaj le bodite brez skrbi.“

Dve sto dve in sedemdeseta noč.

Kralj Vlastelin se je staremu Kolmanu zahvalil za toliko gostoljubnost in za njegovo varuštvo. Potem se je vsedel pred štacuno; tukaj je njegova lepota vse oči na se obračala. Mnogi ljudje so obstali in so Kolmanu častitali, da je dobil tako lepega in čvrstega hlapca. Čudili pa so se, kako da tako lep mož ni še prišel kraljici v pest.

„Nikar ne mislite, da je to hlapec,“ reče Kolman ljudem, „jaz sem pre revén, da bi si mogel hlapca držati. To je sin od mojega ranjcega brata; ker mi je dolg čas, pustil sem ga priti, da bo en čas pri meni.“

Vsi so hvalili lepo obnašanje Vlastelinovo, vendar so izrekli strah, da bi znal kraljici v roke priti.

„Nič drugače ne bo naredila ž njim, kakor z vsemi družimi,“ rekli so ljudje, „le pazite, Kolman, da ga vam ne vzame.“

„Zahvalim se za vaše sočutje,“ reče Kolman, „pa jaz mislim, da kraljica meni ne bo nič žalega storila, saj me je vedno visoko v časti imela. Če jej povem, da je mojega brata sin, potem ga bo pri miru pustila, mislim.“

Stari Kolman je bil vesel, da so vsi ljudje Vlastelina hvalili, rad ga je imel, kakor lastnega sina. Imel je princa čedalje raji, bolj ko je njegove lepe lastnosti spoznal.

Preteklo je mesec dni, ko sta tako vkup živela, ko je nekega dne kralj Vlastelin pred vežo sedel, in ko je ravno kraljica Laba, velika copernica, memo šla z velikim spremstvom, Ko je Vlastelin to

videl, tekel je hitro v štacuno nazaj, in prašal je starca, kaj to pomeni? „To je kraljica, ki mimo gre,“ reče Kolman, „pa le ostanite in nič se ne bojte.“

Vojaki kraljice Labe so bili vsi rudeče oblečeni, na konjih vsi s sabljami v rokah, hodili so v štirih vrstah, bilo pa jih je tавžent. Vsak od njih je Vlastelina pogledal, ko so mimo šli, pa tudi starega Kolmana so vsi pozdravljali. Za temi tisoč prišlo je še drugih tisoč drugače oblečenih; tudi ti so vsi Kolmana pozdravili. Za njimi je prišlo tisoč deklet, ki so bile družice kraljičine; bile so vse lepe in obsejane z demanti in biseri, vsaka je imela majhno sulico v roki. Za njimi je prišla kraljica Laba; njen konj se je svetil ves v demantih, sedlo pa je imel zlato. Tudi družice so pozdravile Kolmana; kraljica pa se je ozrla na mladega Vlastelina, ustavila se je pred štacuno in rekla je Kolmanu:

„Povej mi, Kolman, ali je ta lepi človek tvoj hlapec? Ali ga imaš že dolgo?“

Kolman se je kraljici poklonil in rekel:

„Kraljica, to je sin mojega brata, ki je nedavno umrl. Ker sam nemam otrok, ga imam kakor za svojega sina, in pustil sem ga sem priti, da mi kratek čas dela v mojih starih letih, in da bo to malo za mano podedoval, kar imam.“

Dve sto tri in sedemdeseta noč.

Kraljica, ki ni še videla tako lepega mladenča, in ki se je vanj vsa zaljubila, začela je starcu prigovarjati, naj jej Vlastelina prepusti. „Dobri oče,“ rekla mu je, „ali mi nečeš storiti te prijaznosti, da

bi tega mladenča meni prepustil? Nikar mi ne odreči te prošnje, nikoli ti ne bo žal, prosim te. Prisežem ti pri ognji in luči, da ga bom storila srečnega in mogočnega, kakor še nikoli nobenega. Če bi prav vsem ljudem slabo želela, temu tega gotovo ne bom. Saj veš, da sva bila zmirom prijatla, in kako visoko sem te spoštovala, zato upam, da mi te male prošnje ne boš odrekel.“

„Gospa,“ reče Kolman, „hvaležen sem vam za vse dobrote in za vso prijaznost proti meni, kakor tudi za čast, ki jo hočete skazati mojemu bratiču. Pa on ni vreden, živeti v družbi tako slavne kraljice, zato vas prosim, da ga od te časti odvežete.“

„Kolman,“ reče kraljica, „mislila sem, da si meni srčno udan; pa nikdar nisem mislila, da moje prošnje pri tebi tako malo veljajo. Pa jaz ti prisežem, da ne grem od tod, dokler mi prošnje ne uslišiš. Jaz vem, da tebe skrbi, pa rečem ti, da se ne boš kesal, izpolnivši mi to željo.“

Starega Kolmana jo strašno bolelo, ko je videl, da mu ne kaže drugači, ko izpolniti kraljici njeno željo. „Gospa“ rekel je, „ne smete misliti, da vas tako malo spoštujem; nasprotno vam v vseh rečeh rad ustrezem. Zanašam se pred vsem na vašo besedo, ter upam, da jo boste držali. Prosim vas pa, da bi to čast, odmenjeno mojemu bratiču, odložili do prihodnjič, kedar zopet mimo pridete.“

„To je tedaj do jutri,“ reče kraljica; s tem ga pozdravi in odide s svojim spremstvom domu.

Ko je bila kraljica Laba odšla, rekel je dobri Kolman kralju Vlastelinu: „Moj sin, videli ste sami, da kraljici nisem mogel odreči nje prošnje, posebno za to ne, ker sem se je bal, da bi naji obeh s svojo

copernijo ne pogubila; kajti ona je strašno hudobnega srca. Jaz imam nekaj upanja, da vam ne bo nič žalega storila, ker ima mene v veliki časti. Saj ste videli sami, kako so me pozdravljali vsi vojaki in dvorjaniki. Od Boga bo prekleta, če svojo obljubo prelomi, in jaz se bom vedel maščevati nad njo, ako bi vam kaj žalega storila.“

Vse te tolažilne besede niso mogle pomiriti kralja Vlastelina. „Kar ste mi od te kraljice pravili“, rekel je Vlastelin, „navdaja me sè strahom in gnjusom do te ženske. Jaz sem že skusil, kaj se pravi, copernici v roke priti, in zato me ves nje blišč ne more premotiti, jaz se je vender bojim. Še zdaj me mraz spreletava, če se spominjam, kako me je princezinja Svetlana v tiča zaklela, in vidi se, da sem eni copernici le zato ušel, da bi drugi v roke prišel.“

Na to so ga oblile solzé, da ni mogel dalje govoriti.

„Moj sin“, reče stari Kolman, „nič se ne boj; jaz vem, da taki ženski ni nič verjeti; pa vedeti moraš, da ona nema čez mene nobene oblasti. Ona dobro vé, da meni nič ne more, zato me pa tako spoštuje. Če bi prav hotela vam kaj žalega storiti, jaz je ne bom pustil. Le na mene se zanašajte; kedar boste k njej šli, ubogajte mene, kar vam bom povedal, pa se vam ni treba ničesar bati.“

Čarodejna kraljica je res precej drugi dan prišla mimo Kolmanove štacune, s tistim spremstvom, kakor prej ta dan. Kolman jo je ponižno pozdravil.

„Dobri oče“, ogovorila je Kolmana, ustavivša se, „ti vidiš, kako hitro sem prišla k tebi, opominjat te na tvojo obljubo. Upam, da si mož beseda, in da mi ne boš odrekel, kar si včeraj obljubil.“

Kolman se je po tihem približal kraljici in rekel jej je, tako da nobeden drugi ni slišal: „Mogočna kraljica, spoznali boste sami, kako težko je bilo meni to reč naznaniti mlademu možu; sami boste spoznali, da je meni hudó, izročiti ga vam. Vendar hočem svojo obljubo spolniti, pa vi mi morate tudi obljubiti, da nad njim ne boste poskušali svojih copernij. On je, kakor moj sin, in jaz bi moral obupati, če bi vi ne držali svoje obljube, in ž njim isto počeli, ko z drugimi pred njim.“

„Saj vam obljubim še enkrat“, reče kraljica, „in če hočete, tudi prisežem, da boste z mano zadovoljni. Že vidim, da me še prav ne poznate. Zdaj pa pripeljite mladenča, da me bo videl.“

Kralj Vlastelin je pristopil in se začudil nad lepoto kraljice Labe. Pa on si je mislil: Kaj pomaga lepota, če je pa srce spačeno in hudobno!“

Dve sto štir in sedemdeseta noč.

Ko je Vlastelin kraljico gledal, prijel ga je Kolman za roko in ga predstavil kraljici z besedami: „Tukaj je, gospa; prosim vas, ker je mojega brata sin, dovolite mu, da me včasih obišče.“

Kraljica je Kolmanu to obljubila in mu pustila izplačati tavžent cekinov. Kolman se je branil vzeti, pa je nazadnje moral.

Potem so posadili Vlastelina na konja, ki je bil ravno tako lepo osedlan, ko konj kraljice. Kraljica pa je Kolmana prašala: „Pozabila sem te prašati, kako je mladenču ime?“ Ko je Kolman rekel, da „Vlastelin“, rekla je, da se mu to lepo ime kaj dobro podá.

Kraljica se je Kolmanu poklonila in jahala z Vlastelinom v svojo palačo.

Ko je Vlastelin, zraven kraljice jahajoč, pogledal po ljudstvu, ni videl nobenega spoštovanja do kraljice, nasprotno je slišal, da so ljudje kraljico preklinjali.

„Ta copernica“, rekli so, „vjela je zopet enega reveža, da ga bo mučila. Ali nas Bog še ne bo kmalo odrešil od te pošasti?“ „Ubogi tujec“, rekli so še, „zelo se motiš, ako misliš, da se ti bo dobro godilo; tvoja sreča bo le kratka, toliko bolj dolga pa tvoja nesreča.“

Iz tega govorjenja je Vlastelin spoznal, da mu je Kolman še premalo povedal o hudobi te kraljice. Pa zdaj si ni mogel več pomagati, in vdal se je Božji volji, naj naredi ž njim, kar hoče.

Ko je čarodejna kraljica v svojo palačo prišla, podala je Vlastelinu roko in peljala ga je v zgornje prostore. Pokazala mu je vse sobe, vse zlato in srebro, ki je bilo tu nakopičeno, in tudi prekrasni vrt, ki je bil za palačo. Vlastelin je vse pohvalil, pa varoval se je izdati, da je kraljevi sin.

Ko sta se o raznih rečeh pogovarjala, prišli so povedat, da je večerja pripravljena.

Kraljica in Vlastelin sta šla k večerji. Miza je bila iz čistega zlata, ravno tako sklede. Ko sta se navečerjala, pustila je kraljica vina prinesiti. Napolnila je čašo in napila kralju. Vlastelin se je priklonil in pil na njeno zdravje.

Zdaj je prišlo deset žensk, ki so znale gosti, in zagodle so prav lepo. Med tem časom pa sta kraljica in Vlastelin naprej pila. Ta pijača je Vla-

stelina tako razburila, da je čisto pozabil na copernico, in videl je pred sabo le lepo kraljico.

Potem so se podali k počitku.

Drugi dan je dobil Vlastelin čisto novo, jako drago obleko. Tudi kraljica je prišla v novi obleki, in šla sta k zajuterku. Potem pa sta se sprehajala po vrtu.

Tako je kraljica pogostevala in razveseljevala Vlastelina štirideset dni.

Ko je pa v štirideseti noči kralj Vlastelin v svoji postelji ležal, in je kraljica mislila, da spi, vstala je na tihem. Vlastelin pa se je delal, kakor bi spal in je oostro pazil, kaj kraljica počenja.

Vstala je, odprla eno škatljico in vzela iz nje nekaj rumenega prahu. Ta prah je raztrosila po sobi. Precej se je naredil iz štupe studenec čiste vode in tekel čez sobo. Vlastelin se je nad tem začudil in tresel se od strahu; pa bal se je pokazati, da budi, in mižal je naprej.

Dve sto pet in sedemdeseta noč.

Kraljica Laba je zajela vode iz tega studenca, vlila jo je v neko posodo, kjer je imela moko in začela je mesiti testo. Pridela je še nekaj drugih reči in zmesila iz tega neko potico. Potem je šla v kuhinjo in to potico spekla na ognju. Izgovorila je tudi neke besede, da se je posušil tisti studenec v sobi. Ko je bila potica pečena, šla je kraljica zopet spat.

Vlastelin je bil pri vednih veselicah na starega Kolmana čisto pozabil; ko je pa to noč te reči videl, spomnil se je zopet na starega moža, in hotel ga je za svet prašati, kaj mu je storiti.

Precej v jutro, ko vstane, prosil je tedaj kraljico, naj mu dovoli, Kolmana obiskati.

„Ali vam je dolg čas pri meni; ljubi Vlastelin“, prša kraljica, „saj imate vendar pri meni, kar si želite, in veste tudi, da vas ljubim?“

„Slavna kraljica“, reče Vlastelin, „o dolgem času ne morem govoriti, ko vidim, koliko dobrot mi skazujete; jaz želim s Kolmanom le zato govoriti, da mu povem, kako dobro se mi godi, in koliko zahvale sem vam dolžan. Spodobi se pa tudi, da ga enkrat obiščem. Jaz vem, da je on v veliki skrbi za mene, in zato je treba, da ga pomirim, in mu povem, da meni ni nič hudega.“

„No, pa pojdite“, reče kraljica, „pa ne mudite se dolgo, saj veste, da ne morem dolgo brez vas živeti.“

Pustila mu je pripeljati konja in on je odjezdil k Kolmanu.

Stari Kolman je bil vesel, da je Vlastelina zopet videl. Objela sta se pristrčno, kakor oče in sin.

Ko sta se vsedla, prašal je Kolman princa: „No, kako ste se imeli pri hudobni copernici?“

„Do zdaj prav dobro“, reče Vlastelin, „ona je vse storila, da bi mene kratkočasila, in zagotavljala mi je svojo ljubezen. Pa to noč sem nekaj družega videl, kar me je zelo prestrašilo. Ona je mislila, da spim, vstala je in začela svoje copernije; jaz pa sem se ves čas delal, kakor bi spal.“ Potem je Kolmanu povedal, kako je kraljica potico pekla. „Do tega časa sem bil skoraj pozabil na vas,“ rekel je Vlastelin še, „pa iz tega njenega početja sem se prepričal, da se ona ne zmeni za prisege in obljube, ki jih je vam storila, ter da hoče z mano ravnō tako

delati, kakor z drugimi. Zato sem se spomnil na vas, in še čudim se, da mi je dovolila, obiskati vas.“ „Vaša skerb je opravičena,“ reče stari Kolman, „že vidim, da se stara grešnica ne bo nikoli poboljšala. Pa nič se ne bojte, jaz sem jej kos, in dal vam bom tako pomoč, da bo ona v jamo padla, katero je vam kopala. To je še dobro, da ste o pravem času k meni prišli. Ona ima vsacega štirideset dni pri sebi, potem pa ga zakolne v kako žival, Jaz bom pa že skerbel, da vam ne bo nič tacega mogla; že dosti dolgo ta pošast zemljo tlači; zdaj naj še sama poskusi, kar je prej drugim naredila.“

Dve sto šest in sedemdeseta noč.

To izgovorivši dal je Kolman Vlastelinu dva kosa potice v roke, in rekel mu je tako: „Copernica je nicoj potico spekla za vas; ona je mislila, da jo boste jedli in hotela vas je s tem zakleti; pa varite se, tisto potico pokusiti! Vzemite jo, če vam jo ponudi, pa namesto v usta vtaknite jo v žep, in jejte namesto tiste moje potico. Ona bo mislila, da ste v njeno potico vgriznili, in poskušala vas bo potem zakleti. Ko pa to ne bo šlo, rekla bo, da se je hotela samo šaliti z vami, in da vas je hotela le malo ostrašiti, čeravno jo bo grozno jedlo in bo mislila, da je kaj pozabila pri coperniji. Na to pa jej vi ponudite svojo potico, in silite jo, naj jo pokusi. Pokusila jo bo že zato, da vam pokaže, da vam zaupa. Kedar bo v potico vgriznila, vzemite malo vode v roko, poškropite jo v obraz in recite te besede: „Zapusti svojo podbo in vzemi podobo kobile, krave, mule ali kar hočete.“

Kedar ste jo tako zakleli, pripeljite jo sim, in jaz vam bom povedal, kaj vam je nadalje storiti.“

Vlastelin se je Kolmanu lepo zahvalil za ta poduk in za to pomoč zoper hudo copernico, in šel je ves vesel v palačo nazaj.

Kraljica ga je v vertu že težko pričakovala; gre tedaj k njej in ona mu pride hitro naproti.

„Ljubi Vlastelin,“ rekla je, „zdaj še le vidim, kako vas ljubim, ker mi je bilo tako dolg čas te kratke trenutke, kar vas ni bilo tukaj. Nisem našla miru, dokler niste stopili zopet pred moje oči. Le malo naj bi se bili še zamudili, pa bi bila vas prišla sama iskat.“

„Milostna gospa,“ rekel je Vlastelin, „tudi meni je bilo dolg čas po vas; pa znano vam je, da ljubim tudi svojega strica, in moral sem se nekaj trenutkov pri njem muditi. On me je hotel še nazaj držati, pa jaz sem se odtergal po sili, da pridem tje, kamor me ljubezen kliče. Dal mi je tudi nekaj potice seboj, ki sem jo vam na poskušnjo prinesel.“

Potem je Vlastelin potegnil en kos potice iz žepa in ga ponudil kraljici z besedami:

„Vzemite to, gospa, prosim vas.“

„Jaz jo bom že pokusila,“ rekla je kraljica, „pa tudi vi morate od moje potice pokusiti, ki sem jo med tem časom spekla, ko vas tukaj ni bilo.“

Vlastelin je potico vzel in rekel: „Lepa kraljica, tako lepe roke zamorejo le kaj dobrega narediti; zato si štejem v veliko čast, vzeti ta dar in povžiti ga.“ Vlastelin je hitro kraljičino potico zamenjal za svojo in pokusil potem od tiste, ki jo je od Kolmana dobil. „To je izverstno,“ rekel je še, „tako dobre potice še nisem jedel.“

Ko je kraljica videla, da je potico pokusil, vzela je iz studenca vode, ga poškopila v obraz in rekla:

„Nesrečnež, zapusti človeško podobo in spremeni se v staro kobilu, šepasto in na eno oko slepo!“

Dve sto sedem in sedemdeseta noč.

Te besede so ostale brez uspeha, in copernica se je zelo začudila, ko je videla, da je Vlastelin še v stari podobi, in da je le nekoliko prestrašen. Od sramote je zarudela in rekla je Vlastelinu: „Dragi Vlastelin, to je bila sama šala, jaz vam nisem hotela nič žalega storiti, storila sem to le, da bi videla, če se boste kaj prestrašili. Saj bi bilo dosti gerdo od mene, ko bi z vami tako ravnala po vseh prisegah, ki sem vam jih storila.“

„Slavna kraljica,“ reče Vlastelin, „vem, da ste se hoteli le šaliti, vendar sem se nekoliko prestrašil. Te besede so me iznenadile. Pa zdaj je že dobro; zdaj pa še vi pokusite od moje potice, ker sem jaz od vaše.“

Kraljica Laba se je hotela opravičiti, da res ni nič slabega mislila, zato je vzela od njegove potice in jo pokusila. Komaj jo je požrla, stala je tam, kakor okamnela.

Vlastelin pa je vzel vode iz studenca, poškopil kraljico v obraz in rekel:

„Prokleta copernica, zapusti človeško podobo in spremeni se v kobilu!“

V tem trenutku se je kraljica Laba spremenila v kobilu; utrašila se je tega tako, da so se jej goste solze iz oči cedile. Naslonila je glavo na ramo

Vlastelinovo, da bi se je usmilil. Pa če bi bil prav hotel, on jej ni mogel več prejšne podobe nazaj dati.

Pustil je to kobilo osedlati, in potem jo je peljal k staremu Kolmanu.

Ko je Kolman videl Vlastelina s kobilo prihajati, vedel je že, da je Vlastelin tako naredil, kakor ga je naučil. „Počakaj copernica,“ rekel je sam pri sebi, „ali zdaj te imamo pa mi v pesti.“

Vlastelin je stopil v štacuno, objel Kolmana, ter se mu zahvalil za njegovo pomoč. Potem mu je povedal, kako se je vse dogodilo.

Kolman pa je Vlastelinu rekel: „Nič več se ne mudite v tem mestu, ampak pojdite v svojo deželo nazaj. Zajahajte kobilo, pa rečem vam le to: če jo prodaste, nikar je ne prodajte z brzdo vred.“

Vlastelin je obljubil, da tega ne bo storil, in poslovivši se od Kolmana šel je naprej.

Mladi perziški kralj je bil vesel, da je všel tako veliki nevarnosti, in da ima zdaj tisto copernico v svoji oblasti, katere se je toliko bal.

Čez tri dni hodá prišel je v neko veliko mesto. V predmestji ga sreča star mož, ki je peš domu šel.

„Gospod,“ praša starček Vlastelina, „ali vas smem prašati, od kodi pridete?“

Vlastelin mu je povedal, od kodi. Na to pa je prišla ena stara baba, ter začela jokati, ogledovaje Vlastelinovo kobilo. Vlastelin in stari mož sta umolknila in prašala sta babo, zakaj se joka? „Ljubi gospod,“ reče baba, „zato se jokam, ker je vaša kobila tako podobna kobili mojega sina, ki nam je poginila. Tako smo tisto žival radi imeli, da mi še sedaj solze v oči stopijo, če se nanjo zmislím. Zato

vas prosim, prodajte mi to kobilo, jaz jo vam bom dobro plačala, pa še hvalo vam bom dolžna vstala.“

„Dobra mati,“ reče Vlastelin, „žal mi je, pa moja kobila ni na prodaj.“

„Oh, gospod,“ reče starka, „jaz in moj sin morava od žalosti umreti, če nama kobile ne daste.“

„Dobra mati,“ reče Vlastelin, „jaz bi vam kobilo rad pustil, ko bi imel voljo, prodati jo: pa če bi jo prav hotel prodati, saj nimate toliko denarja, da bi jo plačali.“

„Zakaj pa ne?“ reče baba, „le povejte, koliko, in jaz vas bom precej izplačala.“

Ker je bila starka slabo oblečena, zato Vlastelin ni mogel verjeti, da bi toliko denarja imela. Da bi videl, če bo ostala pri besedi, rekel je: „Dajte mi denar, in kobila je vaša.“

Na to pa je privlekla baba možnjo iz žepa in jo ponudila Vlastelinu. „Poglejte, če je dosti,“ rekla je, „če ni zadosti, bom pa še prinesla.“

Vlastelin se je nad tem zelo začudil in rekel je starki: „Saj ste videli, da sem se le šalil; rečem vam, da kobila ni na prodaj.“ Zdaj je stopil pa tisti starček na noge in rekel Vlastelinu: „Moj sin, vi še ne veste, kakor vidim, da je v tem mestu vsaka laž pri smrtni kazni prepovedana. Vi ste rekli, da kobilo daste za denar, ona vas hoče plačati kolikor zahtevate, in zdaj ne smete več svoje besede nazaj vzeti. Boljši je, da stvar z lepa poravnate, sicer bi se vam utegnila slaba goditi.“

Dve sto osem in sedemdeseta noč.

Vlastelin je bil zelo nevoljen, da se je tako dalcč v besede spustil, in ves jezen je stopil s konja.

Baba je hitro prijela za uздо in peljala je kobilu k vodi; tam jo je poškopila z vodo in izrekla nad njo te besede:

„Moja hči, zapusti to podobo in poverni se v svojo.“

V tem trenutku se je kobila spremenila v kraljico Labo. Vlastelin je od strahu skoraj v omedlevico padel. Tista stara baba je bila namreč mati od kraljice Labe, in ravno taka copernica, kakor hči. Ko je svojo hčer objela, zažvižgala je, in prikazal se je strašno grd duh. Ta duh je prijel Vlastelina, staro babo in kraljico Labo, ter jih odnesel v trenutku v kraljičino palačo nazaj.

Komaj je bila kraljica doma, začela je Vlastelina hudo zmirjati. „Nehvaležnež,“ rekla mu je, „tako tedaj se zahvalujeta ti in tvoj malopridni stric za vse dobrote, ki sem jih vama delila. Pa le počakaj!

Na to je vzela vode, mu je poškopila v obraz in rekla:

„Zapusti to podobo in spremeni se v grdo sovo!“

Vlastelin se je precej v sovo spremenil. Kraljica pa je rekla eni svojih družic, naj tega tiča zapre v tičnik in naj mu ne dá ne jesti ne piti.

Ženska je tiča odnesla; pa iz usmiljenja mu je vendar nekaj jesti dala. Ker je bila s Kolmanom pritateljica, poslala mu je pošto, kaj je kraljica z Vlastelinom naredila, in naj se še on varje, da še njemu kaj ne naredi.

Kolman je zdaj spoznal, da s kraljico Labo ne sme nobenega usmiljenja več imeti. Zato je zažvižgal in prišel je pred njega velik duh s štirimi peruti, ter je Kolmana prašal, kaj od njega hoče?

„Ti Blisk, (tako je bilo duhu imè), ti moraš rešiti kralja Vlastelina, sina kraljice Morske Rože. Pojdi hitro v palačo kraljice, vzemi tisto žensko, ki Vlastelina v tičniku varje, in nesì jo v glavno mesto Perzije, da bo Morski Roži povedala, v kaki navarnosti je njen sin, da mu hitro pomoč pošlje. Nikar je ne ostraši, in povej jej, kaj naj stori!“ Tako je Kolman govoril duhu Blisku. Blisk je odletel hitro v palačo, je prijel tisto ženo in jo odnesel v glavno mesto Perzije, ravno v kraljevo palačo.

Ženska je šla v sobo, kjer je našla kraljico Morsko Rožo in staro kraljico Morasko, ko sta se ravno od Vlastelina pogovarjali. Globoko se jima prikloni in pové, kako stoji s kraljem Vlastelinom.

Morska Roža je bila vesela, da je vsaj enkrat kaj slišala od svojega sina. Iz veselja je objela staro ženo.

Potem je šla ven in pustila ljudem naznaniti, da bo kralj kmalo nazaj prišel.

Ko v sobo nazaj pride, našla je tam že kralja Dobroslava, katerega je bila med tem stara kraljica poklicala.

„Ljubi moj brat,“ rekla je Morska Roža, „moj sin je v veliki nevarnosti, on je v pesteh čarodejne kraljice Labe. Naša dolžnost je, da ga hitro rešimo. Pa časa nemamo nič zgubiti!“

Dve sto devet in sedemdeseta noč.

Kralj Dobroslav je šel pod vodo in zbral veliko vojsko. Poklical je tudi duhove na pomoč, s katerimi je bil prijatelj.

Ko je bila vsa vojska zbrana, peljal jo je v boj. Tudi Moraska in Morska Roža sta šli ž njim.

Vzdignili so se v zrak in treščili so v palačo kraljice Labe. Pokončali so copernico in njeno mater in vse vojake, ki so čarodejno kraljico branili.

Vzeli so tudi tisto ženo seboj, da je pokazala, kje je Vlastelin zapert. Potegnili so potem tisto sovo iz tičnika in dali Vlastelinu prejšno podobo nazaj; kajti tudi Morska Roža se je zastopila na copernije.

Morska Roža je svojega sina prisrčno objela, in vse je plavalo v solzah veselja, da so zopet videli toliko časa zgubljenega Vlastelina.

Morska Roža je pustila najprej starega Kolmana poiskati, ker je zvedela, koliko je Vlastelinu dobrega storil. Ko so ga pripeljali, rekla mu je:

„Jaz sem vam toliko zahvale dolžna, da je ni reči, katere bi vam ne dala, ako jo zahtevate. Le povejte, kaj je vaša želja.

„Slavna kraljica,“ rekel je Kolman, „vzemite me na svoj dvor v Perzijo seboj, tam dovolite, da se oženim s tisto žensko, ki sem jo bil k vam poslal povedat, kako se Vlastelinu godi; midva bova z malim zadovoljna in tako hočem pri vas čakati smrti.“

Morska Roža je brž prašala tisto žensko, če je pri volji, Kolmana vzeti, in ta je zarudivši privolila. Morska Roža pa je odslej skerbela za oba, da jima nič ni manjkalo.

Pri tej ženitvi spomnil se je še Vlastelin svoje nekdanje neveste, in rekel je materi smehljaje: „Ljuba mati, zdaj ste že eno ženitovanje napravili, zdaj morate pa še meni nevesto preskerbeti.“

„No, se ve da,“ reče kraljica, „tudi ti se moraš oženiti.“

Na to je brž poklicala tiste duhove, ki so bili njenemu bratu Dobroslavu pokorni in ukazala jim je:

„Pretecite vse kraljeve palače pod morjem in na suhem, in povejte mi potem, kje ste videli najlepšo princezinjo.“

„Ljuba mati,“ reče Vlastelin, „to je vse nepotrebno; vi veste, da ljubim samo princezinjo Svetlano iz Samandala; videl sem jo, in prepričal se, da je še veliko lepši, ko ljudje govoré. Lepše ni treba nikjer iskati. Ona me je sicer v tiča zaklela, pa to se jej mora odpustiti, ker jej je bilo ta čas hudo po očetu. Morda zdaj Samandalski kralj ni več tako prevzetan, in znabiti bo privolil v to zvezo.“

Dve sto in osemdeseta noč.

„Moj sin,“ reče Morska Roža, „če res nobene druge nečeš, potem bomo skušali, da starega pogovorimo. Tvoj stric Dobroslav bo Samandalskega kralja sim pripeljal in videli bomo, če je še tako trdovraten, ko prej.“

Samandalski kralj je bil še vedno zaprt, pa imel je toliko prostosti, da mu ni bilo nič hudega, ravnali so ž njim, kakor s kraljem, in častniki, ki so ga stražili, bili so mu prijazni.

Kralj Dobroslav je hitro poslal pošto, naj častniki Samandalskega kralja sim pripeljejo, kar se je

brž zgodilo. Kralj Vlastelin je pokleknil pred samandalskega kralja in mu tako govoril: „Ne kralj Dobroslav, ampak jaz, kralj Perzije, vas prosim za roko princezinje Svetlane, ker ne morem brez nje živeti. Ako mi jo odrečete, moram od žalosti umreti.“

Samandalski kralj je Vlastelina objel in ga vzdignil od tal.

„Škoda bi bilo za tako lepega in mladega kralja,“ rekel je Vlastelinu; „jaz vam želim dolgo življenje, in če res ne morete brez Svetlane živeti, potem jo vam moram dati. Ona me je vedno ubogala, upam, da se tudi zdaj ne bo zoperstavila moji volji.“

Na to je rekel enemu svojih častnikov, naj Svetlano poišče in sim pripelje.

Princezinja Svetlana je bila še zmirom na tistem otoku, kjer jo je princ Vlastelin videl. Častnik jo je tam našel in pripeljal jo je z družicami vred na perziški dvor.

Samandalski kralj je princezinjo objel in jej rekel: „Ljuba hči, izbral sem ti moža; to je perziški kralj, najlepši princ, kar jih svet pozna. Ker je on tebi prednost dal pred vsemi princezinjami, zato tudi ti njegove roke ne smeš odbiti.“

„Gospod oče,“ reče princezinja Svetlana, „vi veste, da sem vas vselej ubogala. Tudi zdaj vas hočem ubogati, in upam, da mi bo perziški kralj odpustil, kar sem mu žalega storila; on bo spoznal, da sem se potegnila le za svojega očeta.“

Naredilo se je tedaj veliko ženitovanje, in prišli so na gostovanje vsi tisti principi, ki jih je kraljica Laba zaklela in ki so po njeni smrti zopet svojo pravo podobo nazaj dobili. Ženitovanje je bilo veli-

kansko in tudi narod se je razveseljeval pri raznih veselicah.

Samandalskemu kralju je Dobroslav njegovo kraljestvo nazaj dal in ga slovesno spremil v mesto Samandal. Vlastelin in Svetlana sta srečno vkup živele, in mnogokrat obiskavala svojo rodbino pod morjem. Vlastelin je vladal slavno in zapustil spomin dobrega vladarja.

Dve sto ena in osemdeseta noč,

Historija od princa Božidara in od kralja duhov.

Enkrat je bil v Balsori en kralj, ki je imel velike zaklade in bil je priljubljen pri ljudstvu. Pa on ni imel nobenih otrok, in to ga je močno žalilo. Pa dajal je velike darila revežem in mnihom, s tem namenom, naj bi mu sprosili naslednika. Te molitve niso bile zastonj; čez leto in dan porodila je kraljica enega princa, ki so ga křrstili za Božidara.

Kralj je vse zvezdoglede svoje dežele skup sklical, ter jim ukazal, naj v zvezdah pogledajo, kaka osoda princa čaka. Zvezdogledi so toliko spoznali, da bo princ korajžen, da bo dolgo živel, da ga pa čakajo velike nevarnosti, za katere mu bo korajža potrebna.

Kralju je bilo to prerokovanje všeč. „Če bo le korajžen,“ rekel je, „potem si bo že znal pomagati; za prince je dobro, če nekoliko nesreče poskusijo, ker s tem se utruđi njih značaj. Potem so boljši vladarji.“

Dal je zvezdogledom lepe darila in jih poslal zopet domu. Sina pa je pustil skrbno izrediti. Dal

mu je najboljše učnike. Kmalo potem pa je ta dobri kralj zbolel tako hudó, da ga noben zdravnik ozdraviti ni mogel.

Na smertni postelji je poklical svojega sina k sebi, in ga lepò podučeval; rekel mu je, naj vlada tako, da ga bodo ljudje bolj ljubili, kakor se ga bali. Prilizovalcev da naj nikar ne` posluša, in naj se nikoli ne prenagli, ne pri kaznovanju, ne pri odlikovanju; ker se dostikrat zgodi, da kralji, slabo podučeni, dobre tlačijo, nevrednim pa dobrote delijo.

Ko je kralj umrl, žaloval je princ sedem dni za njim. Osmi dan pa se je vsedel na tron in poskusil je sladkost vladanja. Dopadlo se mu je, kako so se vsi pred njim priklanjali in ga ubogali. Ta prevelika oblast pa ga je popačila. Mislil je le na dolžnosti svojih podložnikov, za svoje dolžnosti nasproti deželi pa se je malo zmenil. Pustil je vse, kakor je hotelo biti, in kratkočasil se je z mladimi baroni pri raznih veselicah. Z razujzdanimi mladimi plemenitaši je popival cele noči, in tem je podelil tudi najvažnejše službe. Denar je razsipal z obema rokama in malopridne ženske so ga kmalo ob vse pripravile.

Kraljica, njegova mati, je še živela. Ona je bila pametna ženska, in dostikrat je svojemu sinu pravila, da bo vse premoženje zapravil, če bo tako naprej živel, pa še kaj hujega se mu lahko pripeti: ljudstvo se bo zoper njega spuntalo, in ga še odstavilo.

Kraljica je prav imela, kmalo bi se bilo kaj tacega pripetilo. Ljudstvo je začelo zoper kralja godrnjati, in prišlo bi bilo do punta; pa kraljica je to še o pravem času zabranila. Povedala je mla-

demu kralju, kaj se godi, in on je odstavil tiste mlade svoje tovarše, ter na višje mesta postavil stare, izkušene možè, ki so ljudstvo pomirili.

Zdaj je pa začel Božidar premišljevati svoje zanikerno življenje, in hudo ga je peklo, da je napravil tako veliko premoženje tako po nepotrebnem. Ves otožen je hodil okoli in nič ga ni moglo potolažiti.

V neki noči pa se mu je prikazal v sanjah star mož, in ta mu je s smehljajočim obrazom tako govoril:

„O Božidar, vedi, da na žalost pride veselje; ako hočeš zopet vesel postati, pojdi v Egiptovsko deželo, v mesto Kajiro; tam te čaka velika sreča.“

Ko se je princ zbudil, premišljeval je svoje čudne sanje. Potem pa je šel k materi, in jej povedal, kaj se mu je sanjalo. Ona pa se je le smijala nad tem. „Moj sin,“ rekla je, „pa ne da bi ti res mislil v Egipt potovati?“

„Zakaj pa ne, ljuba mati,“ reče Božidar; „saj niso vse sanje prazne. Nekatere so tudi resnične. To so mi tudi moji učeniki povedali in navedli mi dosti dokazov, kolikokrat so se sanje vresničile. Če bi prav za sanje nič ne dal, vendar te sanje so bile tako čudne, da jih ne morem za prazne spoznati. Ta stari mož je imel nekaj čudnega na sebi. On ni bil nič navadnemu človeku podoben, ampak bolj kakemu preroku. Jaz sem mu precej verjel, kar mi je povedal, in šel bom tudi na vsako vižo v Egipt, da zvem, kaj je na tem.“

Kraljica mu je branila, pa vse zastonj. Princ Božidar prepustil je vlado svoji materi, in v eni noči

se je podal na skrivnem iz Balsore proti Egiptu, čisto sam.

Po dolgem in težavnem potovanji prišel je nazadnje v veliko in krasno mesto Kajiro, slavnoznano celemu svetu. Ves utrujen se je ustavil pri neki cerkvi, in se tam vlegel na kamnite stopnice.

Komaj je zaspal, prikazal se mu je zopet tisti stari mož in mu govoril:

„O moj sin, zadovoljen sem s tabo, ker si mojim besedam verjel. Ti si sim prišel in se nisi ustrašil tako dolzega in težavnega potovanja; pa vedi, da sem te pustil le za to tako daleč priti, ker sem te skušal. Zdaj vidim, da imaš pogum in stanovitnost. Zato te bom pa tudi naredil za najbogatejšega kralja na svetu. Pojdi v Balsoro nazaj; v svoji palači boš našel toliko bogatih zakladov, kakoršnih še noben vladar ni imel.“

S temi sanjami bil je Božidar slabo potolažen. „Kako sem bil jaz neumen, da sem tako dolgo pot storil,“ govoril je sam pri sebi, „ta starček in te sanje so bile le moje lastne domišljije. Mislil sem zmirom na denar, in tako so mi prišle take sanje. Kaj hočem storiti, v Balsoro moram nazaj! Kaj hočem tukaj delati? To je dobro, da nisem nikomur nič povedal o tem, ko svoji materi; ko bi ljudje to zvedeli, bi se mi vsi smejali.“

Šel je tedaj v Balsoro nazaj. Mati kraljica ga je brž prašala, kaj je opravil. On jej je vse povedal, in kazal pri tem tako žalost, da se mu kraljica ni posmehovala, ampak začela ga tolažiti: „Nič ne žaluj, moj sin, če ti je bogastvo namenjeno, dobil ga boš brez težave. Bodi miren, pa bodi pošten; nič več ne zahajaj v slabe družbe, bôj se vina in žensk.

Skrbi raje za svoje ljudstvo in s tem boš skrbel za se.“

Kralj Božidar je materi obljubil, da bo za naprej vse drugač živel, in se ravnal po nasvetih kraljice in ministrov. Pa še v tisti noči prikazal se mu je starček v tretjič v sanjah, ter mu tako govoril:

„Pogumni Božidar, tvoja sreča je blizo. Jutri zjutraj vzemi sekiro, pojdi v sobo tvojega očeta, preišči vse, in našel boš velik zaklad.“

Ko se je kralj zbudil, je hitro vstal. Tekel je h kraljici, in jej povedal, kaj se mu je sanjalo.

„Moj sin,“ rekla je kraljica, „ta starček je pa res stanoviten; dvakrat te je že goljufal, zdaj mu hočeš še v tretje verjeti?“ „Če prav ni res,“ reče Božidar, „poskusil bom vendar, in preiskal očetovo sobo.“

„Saj sem vedla,“ zakrohotala se je kraljica, „le pojdi, če hočeš; saj ni tako daleč, kakor v Kajiro.“ „Jaz pa še zmirom mislim,“ rekel je Božidar, „da je nekaj resnice na tem. Saj se vse trojne sanje vjemajo. Najprvo me je starček poklical v Egipt, in mi tam povedal, da me je hotel le skušati. Potem pa je rekel: „Pojdi v Balsoro nazaj, tam boš zaklad našel;“ zdaj pa mi je povedal, kje je zaklad skrit. Te trojne sanje se popolnoma ujemajo. Pa če prav ni nič na tem, vendar je bolje, da pogledam, ko pa bi si moral celo življenje očitati, da sem svojo srečo zavergel.“

To rekši je kraljico zapustil, vzal sekiro in šel ž njo v sobo svojega očeta. Začel je podnice vzdigovati, pa nič ni našel. Ves žalosten si malo oddihne in reče: „Bojim se, da so moja mati prav imeli.“

Vendar je šel zopet na delo, in vzdigoval podnico za podnico. Ko še eno podnico vzdigne,

videl je pod njo bel kamen. Ko kamen vzdigne, najde pod njim železne vrata.

Dve sto dve in osemdeseta noč.

S sekiro je razbil ključavnico in potem vrata odprl. Pod vrati so bile stopnice iz belega mrameljna. On prižge luč in gre po stopnicah doli ter pride v kamro, ki je bila flajštrana s kitajskim porcelanom, stene pa so bile iz kristala. V sobi je videl štirideset vrčov; mislil je, da je v njih vino, ter si mislil: „To mora biti staro in dobro vino, precej ga hočem pokusiti.“ Ko pa prvi vrč odpre, videl je, da je poln cekinov. Pogledal je zdaj še v druge vrče, in vsi so bili s cekini napolnjeni. Vzame eno pest cekinov in jih nese materi kazat.

Kraljica se je zelo začudila, ko jej je Božidar povedal, kaj je našel in videl. „Moj sin,“ rekla je, „le glej, da tega bogastva ne boš spet tako zapravil, kakor prej. Tvoji sovražniki se ti bodo le smejali.“

„Nič se ne bojte,“ reče Božidar, „zdaj bom vse bolj pameten.“ ^

Zdaj je šla še kraljica v tisto sobo, v kterej prej še nikdar ni bila, ker stari kralj ni nikogar not spustil.

Božidar je peljal mater v tisto sobo in šla sta po stopnicah doli v tisto kamro. Kraljica je z začudenjem ogledovala vse te zaklade; na enkrat je zagledala v kotu še en majhen vrč, ki ga Božidar prej še videl ni, in v tem vrču sta našla zlat ključ.

„Ljubi sin,“ reče kraljica, „ta ključ nama bo gotovo odprl še en drug zaklad. Dajva tedaj povsod iskati, da najdeva ključavnico za ta ključ.“

Preiskala sta vse in našla sta res v steni ključavnico. Kralj je poskusil, če se ključ podá, in precej so se odprle vrata in skoz te se je prišlo v drugo kamro. Tukaj je bilo razpostavljenih osem tabel s prekrasnimi podobami, obrobljene pa so bile s samim demantom, tako da se je cela kamra od blešča teh demantov lesketala.

„Tri sto medvedov,“ vskliknil je Božidar, „kje pa so moj oče tako lepe reči dobili?“ Bil je prostor odmerjen še za deveto tablo, pa namesto table našel je Božidar kos svile tam ležati, na kateri je bilo z zlatimi črkami zapisano:

„Ljubi moj sin, mnogo truda me je stalo, prej da sem dobil teh osem tabel. Pa čeravno so prekrasne, vendar je še ena deveta tabla na svetu, katera je več vredna, ko vseh teh osem. Če jo hočeš dobiti, pojdi v Kajiro, tam živi moj stari služabnik Blagoslov; prvi, ki ga prašaš, pokazal ti bo njegovo hišo. Pojdi k njemu in povej mu, kaj se ti je pripetilo; on bo spoznal, da si moj sin, in peljal te bo na tisti kraj, kjer boš dobil deveto tablo.“

Te besede prebravši rekel je Božidar kraljici: „Jaz hočem tudi to deveto tablo imeti; gotovo je prav lepa, če vseh teh osem ni toliko vredno, ko una sama. Precej hočem v Kajiro odpotovati, in upam, mati, da mi tega ne boste branili.“

„Le pojdi v Božjem imenu,“ reče kraljica, „saj vidim, da te nek dobri duh varuje; on te bo branil, da se ti kaka nesreča ne prigodi. Jaz in ministri bomo med tem časom že vladali, da bo vse v redu.“

Kralj se je pripravil na pot in vzel le majhno spremstvo seboj.

Dve sto trl in osemdeseta noč.

Božidar je prišel srečno v Kajiro in brž prašal po Blagoslovu. Povedali so mu, da je Blagoslov eden najbogatejših gospodov v mestu, in da se vsak sme pri njem oglasiti, ker je sile prijazen gospod, posebno za tujce. Božidar si je pustil hišo pokazati. Potrkal je na vrata; prišel je strežaj in ga vprašal: „Kdo ste, in kaj želite?“ „Jaz sem tujec,“ reče princ, „in rad bi govoril z gospodom Blagoslovom.“

Strežaj je rekel Božidaru, naj malo počaka; potem je šel v sobo in gospod Blagoslovu povedal, da želi nek tujec ž njim govoriti. Blagoslov je pustil tujca prec not poklicati. Strežaj je prišel in Božidara v sobo peljal.

Božidar je prišel čez dvorišče v eno veliko dvorano, kjer ga je že Blagoslov čakal, ter ga prav prijazno sprejel.

Božidar se mu je zahvalil za njegovo prijaznost in rekel:

„Jaz sem sin ranjcega Balsorskega kralja, moje imè pa je Božidar.“

„Ta kralj,“ reče Blagoslov, „bil je nekdaj moj gospod; pa jaz nič ne vem, da bi bil kakega sina imel. Koliko ste vi stari?“

„Jaz sem dvajset let star,“ reče kralj; „koliko časa je pa že, ko ste bili zadnjič pri mojem očetu?“

„To je zdaj dva in dvajset let,“ reče Blagoslov, „pa kako me hočete prepričati, da ste res sin Balsorskega kralja?“

„Moj oče,“ rekel je Božidar, „imeli so pod svojo sobo skrito kamro, v katerej sem našel štirideset vrčov cekinov.“

„Kaj pa je še tam?“ praša Blagoslov.

„Tam je še osem prekrasnih tabel,“ reče Božidar, „in vse so z demanti obrobjene. Namesto devete table pa je en kos bele svile, na katerej je z zlatimi črkami zapisano, kaj moram jaz storiti, če hočem še deveto tablo dobiti, ki je toliko vredna, ko vseh drugih osem skupaj. Vi veste, kje se ta tabla dobi, ker je na svili zapisano, da me boste vi tje peljali.“

Komaj je Božidar te besede izgovoril, padel je Blagoslov pred njega na kolena, mu poljubil večkrat roko in rekel: „Hvala Bogu, da vas vidim; spoznam, da ste sin Balsorskega kralja. Jaz vas bom peljal na tisti kraj, kjer je deveta tabla shranjena. Pa prej si morate nekaj dni pri meni spočiti. Danes sem dal velikašem iz Kajire eno gostijo. Bil sem ravno pri mizi, ko so mi povedali, da me vi iščete. Če vam je drago, pojdite z mano in vsedite se z nami za mizo.“

„To me bo prav veselilo,“ reče Božidar.

Blagoslov je peljal Božidara v dvorano, kjer je bila družba zbrana. Posadil ga je na prvo mesto in mu stregel klečé. Kajirski velikaši so se začudili, ko so to videli, in govorili so na tihem med seboj: „Kdo je neki ta človek, da ga Blagoslov tako časti?“

Blagoslov pa jim je rekel: „Nikar se ne čudite, gospodje, da tega mladenča tako spoštujem; to je sin Balsorskega kralja, ki je bil nekdaj moj gospod, in katerému sem veliko zahvale dolžan, tako da tega še njegovemu sinu ne morem nikoli poplačati.“

Božidar pa je na to rekel: „Ljubi Blagoslov, rečem vam, da mi niste nič dolžni, nasprotno sem

jaz vam hvalo dolžan, ker ste me tako gostoljubno sprejeli.“

Blagoslov pa je Božidarju poljubil roko. Na to so začeli vino na mizo nositi; veselili so se do večera, potem pa so šli gostje domu.

Drugo jutro pa je Božidar rekel Blagoslovu:

„Jaz sem že dosti spočit; nisem prišel v Kajiro, da bi se kratkočasil. Jaz hočem imeti deveto tablo, in čas je, da se odpraviva na pot ter da jo priboriva.“

„Jaz že grem z vami,“ reče Blagoslov, „pa vi še ne veste, v kake nevarnosti se morava podati.“

„Naj bo nevarnost kakoršna hoče,“ reče Božidar, „jaz se nič ne bojim; ali zmagam, ali pa poginem, Vse je Božja volja. Le pojdite z mano in bodite korajžni, kakor jaz.“

Zdaj je Blagoslov svojim ljudem ukazal, naj vse za pot pripravijo. Potem sta z Božidarom skupno molila, in se podala na potovanje.

Na poti sta videla različne, čudne reči. Čez več dni sta prišla v neki log, in tam sta stopila s konjev. Tukaj je Blagoslov hlapcem rekel: Vi naji počakajte tukaj, dokler nazaj ne prideva.“ Božidarju pa je rekel: „Zdaj bova šla sama, blizo sva onemu groznemu kraju, kjer je deveta tabla shranjena. Pa bodite stanovitni.“

Prišla sta do enega velikega jezera. Blagoslov se je vsedel in rekel princu: „Čez to jezero morava čez.“

„Kako hočeva brez barke čez priti?“ praša Božidar.

„Barka bo kmalo prišla,“ reče Blagoslov, „prišla bo barka, ki jo pošlje kralj duhov; pa dobro si za-

pomnite, kaj vam rečem: midva morava celo pot molčati; nikar tedaj ne spregovorite z brodnikom; njegova podoba se vam bo čudna zdela, pa to vas ne sme motiti; če le eno besedo spregovorite, utonila bova oba v valovih.“

„Je že dobro, bom pa molčal,“ reče princ; „le povejte, kaj naj storim, in vse bom natanko izpolnil.“

V tem hipu se je prikazala barka na jezeru; jadra je imela iz plave svile. V barki je sedel brodnik s slonovo glavo, truplo pa je imel tigrovo.

Ko je ta čudni mornar priveslal do brega, prijel je s svojim rivcem princa in Blagoslova ter ju posadil v čoln. Prepeljal ju je čez jezero, in tam je oba spet na suho zemljo postavil, ter zginil s svojo barko.

Dve sto štir in osemdeseta noč.

„Zdaj pa brez skerbi govoriva,“ reče Blagoslov; „zdaj sva prišla na otok kralja duhov. Le pogledjte okoli sebe, če ste že videli tako lep kraj? Tukaj je kakor v raju. Pogledjte, kako je vse polno rožic in žlahtnih dišav; kake lepe drevesa z žlahtnim sadjem; in kako prepevajo raznovrstne tičice, kakoršnih drugod nikjer ne vidite!“

Božidar je občudoval divno lepoto narave, in zmirom je videl kaj novega, do zdaj neznanega.

Slednjič sta prišla do palače, ki je bila zidana iz samih smaragdov; okoli palače pa so stale tako visoke drevesa, da je njih senca celo palačo pokrivala. Vrata so bile iz čistega zlata, most čez graben, ki je obdajal grad, pa iz belega mrameljna. Pred mostom je stalo nekaj strašno velikih duhov na straži, ki so držali v rokah grozno velike sekire.

„Zdaj pa ostaniva na miru,“ reče Blagoslov, „da naji ti duhovi ne posekajo; zdaj se morava pred njimi zabraniti.“

To rekši potegnil je iz žepa štir kose rumenega papirja. Enega si je ovil okoli pasa, družega pa si je pripel na hrbet; ravno tako je tudi Božidarju en papirnat trak okoli pasa ovil, družega pa mu obesil na hrbet. Potem je vzel dve rjuhi in jih razgrnil po tleh, ob konceh pa je položil nanje dragih kamnov in dišav. Potem sta se vsedla vsak na eno rjuho, in Blagoslov je princu rekel:

„Gospod, zdaj bom kralja duhov zarotil, ki v tej palači prebiva. Da bi le brez jeze k nama prišel! Rečem vam, da se tudi jaz nekoliko bojim. Če mu ni prav, da sva prišla, potem se nama bo prikazal v podobi groznega zmaja; če je pa dobre volje, prišel bo v podobi prijaznega moža. Kedar k nama pride, morate vstati in ga pozdraviti; pa pazite, da ne boste iz rjuhe stopili, ker to bi bila vaša smrt. Recite mu: „Mogočni mojster vseh duhov, moj oče, ki je bil vaš služabnik, preselil se je na uni svet; dajte še mene tako braniti, kakor ste mojega očeta.“ In če vas bo prašal, kaj od njega želite, recite mu:

„Prosim vas prelepo za deveto tablo.“

Ko je princa tako podučil, začel je Blagoslov kralja duhov rotiti.

Precej se je zabliskalo in tresčilo je z groznim pokom. Ves otok je bil na enkrat v temi. Vzdignil se je strašen vihar, in zemlja se je tresla, kakor bi bil sodnji dan.

Božidarju je prihajalo tesno pri srcu, in bal se je, da bo stvar slab konec vzela. Blagoslov pa ga je potolažil: Nič se ne bojte, vse gre dobro.“

Res se je kmalo prikazal kralj duhov v podobo lepega moža, vendar je imel še zmirom nekaj groznega na sebi.

Božidar ga je lepo pozdravil, kakor ga je Blagoslov naučil. Kralj duhov se je nasmejal in rekel: „Moj sin, tvojega očeta sem rad imel, in vsakokrat, kedar je k meni prišel, podaril sem mu eno tistih dragocenih tabel. Tudi tebe imam rad, in jaz sem ukazal tvojemu očetu, da je na tisto svilo tiste besede zapisal. Jaz sem mu obljubil, da te bom vzel pod svoje varstvo, in da ti bom dal deveto tablo, ki je več vredna, ko vseh unih osem. To svojo obljubo hočem tudi spolniti; zato sem se ti prikazal v sanjah, kjer si me videl v podobi starčka. Tudi sem te napeljal, da si našel zaklad pod sobo svojega očeta. Vodil sem te po vseh potih. Jaz tudi vem, po kaj si sem prišel. Ti boš dobil, kar želiš; saj sem to tvojemu očetu obljubil, in tudi tako bi ti rad dal. Pa ti se mi moraš prej pri sveti prisegi zavezati, da boš še k meni nazaj prišel, in da mi boš pripeljal eno devico, ki je osemnajst let stara, pa še ni nikoli nobenega moža ljubila in si tudi nobenega želela. Razun tega mora biti polna lepota, in ti moraš obljubiti, da si je ne boš nikoli poželel, ko jo boš k meni peljal.“

Božidar je brž prisegel na vse to, kakor je kralj duhov zahteval. „Toda gospod,“ prašal je potem, „če prav tako devico najdem, na čem jo bom pa spoznal, da je res tako nedolžna?“ „Jaz verjamem,“ rekel je kralj duhov smehljaje, „da ti tega ne boš spoznal; Adamovi otroci kaj tacega ne zmorejo; na tebe se tudi ne zanašam. Pa dal ti bom zrcalo (špegel), in to ti bode pokazalo, ktera je

prava. Če vidiš kako lepo, osemnajstletno deklè, poglej v to zrcalo; če glaž čist ostane, potem je devica nedolžna, če pa glaž moten postane, potem veš, da je že zaljubljena, ali pa da si je vsaj že želela biti. Pa spomni se svoje prisege, in ne zaljubi se vanjo, če ne, te umorim, kolikor tudi te imam rad.“

Božidar je na novo obljubil, da bo svojo besedo držal.

Potem mu je kralj duhov dal tisto zrcalo in mu rekel: „Moj sin, tukaj imaš zrcalo, pa pridi kmalo nazaj.“

Na to sta se Božidar in Blagoslov poslovila od kralja duhov in šla proti jezeru nazaj. Slonoglavi brodnik ju je zopet čez prepeljal, kakor prej. Onkraj jezera sta našla svoje ljudi in vsi skup so šli v Kajiro nazaj.

Kralj Božidar je ostal nekaj dni pri Blagoslovu. Potem pa mu je rekel: „Pojdiva v Bagdad, da najdeva devico za kralja duhov.“ „Saj so tudi tukaj lepe dekleta,“ reče Blagoslov, „pa rajši prej tukaj en malo okoli poglejva.“

„Res je,“ reče Božidar, „pa kako jo bova našla?“

„Bodite brez skrbi,“ reče Blagoslov, „jaz poznam neko staro žensko, ki nama bo to dobro opravila.“

Tista ženska je res pripeljala kralju veliko lepih deklet po osemnajst let starih; pa pri vsaki se je glaž stemnil in skalil, če je kralj v zrcalo pogledal. V celi Kajiri ni bilo nobene čisto nedolžne device.

Zato sta se Božidar in Blagoslov odpravila na pot v Bagdad. Tam sta si najela lepo palačo in

nobel živel. Vabila sta h gostijam vse imenitne gospode, kar je ostalo, dala sta pa revežem.

V tistem koncu mesta pa je stanoval tudi neki mešetar, Mazinec po imenu. Ta človek je bil poln napuha in nevošljivosti. Sovražil je vse bogate ljudi, zato ker je bil on reven, Če je koga v sreči videl, postal je kar togoten. Ko je slišal, kako Božidar in Blagoslov v obilnosti živita, kuhal je že jezo zoper nju. Šel je k vsem sosedom in jim pravil: „Veste kaj, prijatli, ta dva tujca tako zapravljata in visoko živita, da je strah. Kdo ve, če nista doma pokradla in veliko zgoljufala, zdaj pa ta denar tukaj v miru zapravljata. Če to cesar zvé, bo še nas kaznoval, da smo take ljudi med sabo trpeli. Jaz sem nedolžen; če se kaka nesreča zgodi, jaz nečem kriv biti.“

Lahkoverni ljudje pa so Mazincu rekli: „Pojdite 'vi in naznanite to gosposki.“

Mazinec pa je šel domu in tuhtal, kako bi ta dva človeka bolj pokopal.

Dve sto pet in osemdeseta noč.

Blagoslov je k sreči vse to od drugih ljudi zvedel; zato je vzel hitro pet sto cekinov in šel k Mazincu.

Mazinec ga osorno praša, kaj hoče. „Dragi gospod,“ reče Blagoslov prijazno, ter mu dá denar v roke, „moj gospod, princ Božidar me je k vam poslal. Zvedel je, kako ste v vseh rečeh premeteni, zato se želi z vami soznaniti. Za zdaj pa vas prosi, da bi vzeli ta majhni dar.“

Mazinec je bil ves vesel in rekel je Blagoslovu: „Prosim vas, recite princu, da mi je močno žal,

da se mu še nisem prišel poklonit; pa jutri bom gotovo prišel.“

Drugi dan je Mazinec sosedom vse drugače govoril. „Poglejte, ljudje,“ rekel je, „vsak človek ima svoje sovražnike; včeraj so me nekteri hoteli nalagati, da sta ta dva tujca malovredna človeka. Pa to govori sama nevošljivost. Zvedel sem, da je mladi gospod en imeniten princ, silno bogat, drugi pa je njegov spremljevalec. Bog obvari, ko bi mi kaj slabega rekli čez ta dva gospoda; s tem bi se znali cesarju hudò zameriti.“

Ko je Mazinec sosedom to povedal, šel je domu, se praznično oblekel in se šel poklonit princu Božidarju. Ta ga je prijazno sprejel. Mazinec pa je rekel čez nekaj časa:

„Gospod, ali mislite še dolgo v Bagdadu ostati?“

„Jaz ostanem toliko časa tukaj,“ reče princ, „da najdem lepo devico, ki je osemnajst let stara, pa ni ljubila še moža in si ga tudi ni želela.“

„Vi take že ne najdete,“ reče Mazinec, „pa jaz vem za eno tako. Njen oče je bil minister; zdaj pa živi v pokoju, in se ne peča z nobeno drugo rečjo, ko z odgojo svoje hčere. Če hočete, pojdem pa jaz tje, in jo bom za vas snubil. Jaz mislim, da si bo oče v čast štel, če dobi njegova hči tako imenitnega princa za možà.“

„Nikar prehitro,“ reče princ, „jaz dekleta prej ne vzamem, dokler je nisem videl. Da je lepa, že verjamem, ali ste pa tudi porok, da je čisto nedolžna?“

„Kako poročstvo pa zahtevate?“ praša Mazinec.

„Jaz jo hočem videti,“ reče princ, „potem bom že sam spoznal, če je nedolžna.“

„Tedaj jo vi kar po obrazu poznate?“ reče Mazinec smeje se; „le pojdite z menoj k očetu, jaz ga bom naprosil, da vam bo hčer pokazal.“

Mešetar je res princa k ministru peljal, in ko je zvedel visoki stan snubača, pustil je brž hči pripeljati, da bi jo princ videl.

Mladi kralj iz Balsore še nikdar ni videl take lepote; ves očaran je bil po njej. Da bi zvedel, če je v srcu tudi tako čista, potegne svoje zrcalo iz žepa, pogleda vanj, in glej — zrcalo je ostalo čisto. Ko je tedaj videl, da je dobil dekle, kakor ga potrebuje, prosil je pri ministru za njeno roko. Poslali so po sodnika in naredila se je ženitovanjska pogodba.

Potem je princ ministra v svojo hišo peljal in mu tam dal lepih daril. Tudi nevesti je pustil princ dati dragocenih daril. Potem sta se zaročila, češ, da pravo ženitovanje bo še le v Balsori.

Ko so vsi gostje odšli, rekel je Blagoslov svojemu gospodu: „Na noge gospod, midva ne smeva več v Bagdadu ostati, ampak morava v Kajiro nazaj. Pomislite, kaj ste kralju duhov obljubili.“ „Res je,“ reče princ, „pojdiva proč, da svojo obljubo spolnim; pa povem vam, da prav nerad ubogam kralja duhov. Gospodična je tako lepa in nedolžna, da bi jo najraje za se obdržal in za kraljico naredil.“

„Bog obvari“ reče Blagoslov, „ko bi vi kaj tacega naredili. Premagajte svoje želje.“

„Dobro, Blagoslov,“ reče princ, „samo da to žensko pred menoj skriješ, da je ne bom nikoli več videl. Saj sem jo tako že preveč videl“

Blagoslov je zdaj vse pripravil za potovanje. Šla sta s tisto mlado devico v Kajiro nazaj, in od

toč jo vsekata proti tistemu otoku, kjer je bil kralj duhov.

Ko so tje dospeli, prašala je nevesta, ki se je ves čas v posebni kočiji vozila, in svojega ženina že toliko časa ni videla, prašala je Blagoslova: „Kje pa smo? ali še ne pridemo kmalo v kraljestvo mojega moža?“

„Draga gospa,“ reče Blagoslov, „princ se je z vami le zaročil, da bi vas iz hiše dobil. Ne da bi vas naredil za Balsorsko kraljico, ampak da bi vas izročil kralju duhov, ki je tako devico od njega zahteval, zato vas je peljal iz doma.“

Na to se je začela devica britko jokati, tako da se je princu in Blagoslovu v srce zasmilila. „Imejta milost z menoj, jaz sem tujka. Bog vaji bo kaznoval za to hudobijo in izdajstvo na meni.“

Vse njene solze niso nič pomagale. Peljala sta jo pred kralja duhov. Ko jo ta nekoliko ogleda, reče princu: „Knez, jaz sem zadovoljen s tabo; devica, ki si mi jo pripeljal, je lepa in nedolžna. Veseli me, da si se sam tako premagal, in da jej nisi blizu prišel. Le pojdi domu v svoje kraljestvo. Če v tisto kamro stopiš, kjer imaš dragocene table, našel boš poleg osmerih že tudi deveto tablo tam, ki sem ti jo obljubil. Moji duhovi jo bodo tje prenesli.“

Princ se je zahvalil kralju duhov in odpotovala sta z Blagoslovom v Kajiro. Pa princa ni dolgo trpelo v tem mestu; gnala ga je radovednost po deveti tabli domu. Dostikrat pa je mislil na svojo nevesto, očital si je, da jo je goljufal in v nesrečo spravil. „Gorje meni,“ rekel je sam pri sebi, „okradel sem jo dobremu očetu, da sem jo duhu izročil,

Taka lepota in nedolžnost bila bi vredna boljše osode!“

S takimi mislimi je princ slednjič v Balsoro prišel. Ljudje so ga bili silno veseli, ker ga že toliko časa ni bilo, in naredile so se velike ljudske veselice. On se podá precej k svojej materi, da jej pové, kaj je opravil, in veselilo jo je slišati, da je princ deveto tablo dobil.

„Pojdiva, moj sin, da jo pogledava,“ reče kraljica, gotovo je pri onih osmih, ker ti je duh obljubil, da jo boš tam dobil.“

Princ in njegova mati tedaj zlezeta v tisto kamro, kjer je bilo unih osem tabel, polna radovednosti, kakšna bo deveta tabla. Pa kako sta se začudila, ko sta našla namesto table eno lepo devico tam stati, katero je princ brž za tisto spoznal, ki jo je kralju duhov peljal.

„Moj kralj,“ reče devica, „vi ste kaj boljšega pričakovali, ko žene. Vem, da vam je zdaj žal, da ste naredili toliko potov.“

„Ne, ljuba gospa“ reče princ, „Bog sam vé, da sem večkrat na to mislil, kralju duhov besedo požreti, in obdržati vas za se. Kaj bo ves demant na svetu proti vam! Bolj vas ljubim, ko vse demante in zaklade tega sveta.“

Ko te besede izreče, zasliši se strašen tresk, da se cela hiša strese. Stara kraljica se je prestrašila. Pa v tem hipu pride kralj duhov in prinčevo mater ogovori: „Kraljica, jaz branim in ljubim vašega sina. Hotel sem se prepričati, če je zmožen v tej starosti skušnjavo premagati. Jaz sicer vé, da si je na tihem želel, imeti to devico; pa človeška natora je slaba, kaj tacega se mora že odpustiti. Storil pa

vendar ni nič napčnega. Tukaj je zdaj deveta tabla, ki sem jo obljubil, ona je velikø dragoceneji, ko vse druge. — Kralj Bežidar,“ reče zdaj princu „živi srečno s to le mlado ženo, ona je tvoja žena. Če hočeš, da ti zvesta ostane, ljubi jo vsigdar. Ne ljubi druge zraven nje, in dober ti stojim, da ti bo zvesta.“

Po teh besedah kralj duhov zgine. Princ pa je ves vesel še tisti dan praznoval poroko in ženitovanje, in pustil jo je razglasiti kot balsorko kraljico. Živela sta dolgo let srečno skupaj.

Dve sto šest in osemdeseta noč.

Historija od princa Uroša in njegovih bratov.

Zgodovinopisci kraljestva Diarbekir pripovedujejo od nekega mogočnega in bogatega kralja, ki je vladal v mestu Haranu. Kralj je svoje podložnike ljubil, pa tudi ljudstvo je njega ljubilo. Imel je lepe lastnosti na sebi.

Imel je deset sinov. In sicer od svoje prve žene devet, od druge žene pa enega.

Zgodilo pa se je, da se je kralj sprl s svojo drugo ženo, kraljico Piruzo. Ni hotel več ž njo živeti in poslal jo je k svojemu bratrancu, ki je bil kralj Samarije, ter ga naprosil, naj kraljico dobro sprejme, in jo z vsem preskrbi. Kraljica je vzela tudi svojega sinčka, princea Uroša seboj. Kralj Samarije je kralju v Haranu odgovoril, da sta kraljica in princ dobro spravljena pri njem. Kralj Samarije si je mnogo prizadjal, da so princa Uroša dobro izredili in izučili. Uroš se je naučil jahati, streljati in druge potrebne reči. Uroš je bil tako

uren, da je, ko je bil osemnajst let star, vse vrstnike prekosil.

Princ Uroš je čutil pogum v sebi, in rekel je enkrat svoji materi: „Tukaj v Samariji je dolg čas; jaz bi rad kaj časti in slave dosegel na svetu; dovolite mi, da grem po svetu, da se bom udeležil vojská in tako morda do kakega imena prišel. Kralj v Harunu, moj oče, ima sovražnike. Sosedni kralji ga nadlegujejo. Zakaj mene na pomoč ne pokliče? Kaj me ima še vedno za otroka? Ali bi ne imel že na njegovem dvoru biti? Vsi moji bratje so tako srečni, da se vojskujejo na strani očeta, jaz pa naj bi tukaj v Samariji lenobo pasel,“

„Moj sin,“ reče kraljica Piruza, „tudi moja želja je ta, da bi ti svoje ime poslaval. Želim, da bi se hrabro in sijajno boril s sovražniki tvojega očeta. Pa ti moraš vendar počakati, da te bo poklical.“

„Ne, ljuba mati,“ reče Uroš, „čakal sem dosti dolgo. Rad bi očeta videl. Jaz pojdem tje, pa se ne bom dal spoznati, in se bom ponudil kralju, naj me vzame med svoje vojake. On me bo vzel, in jaz se ne bom dal prej spoznati, prej da bom že mnogo slavnih činov izvršil. Jaz hočem njegovo spoštovanje pridobiti, prej da me bo spoznal.“

Kraljica Piruza je potrdila ta velikosrčni sklep. Uroš pa, ker se je bal, da mu bo kralj Samarije branil oditi, šel je kar skrivé enkrat; naredil se je, kakor bi šel na lov, pa ga ni bilo več nazaj. Jahal je na belem konji, z zlato brzdo, tudi je bil konj z zlatom podkovan; sedlo je bilo iz višnjevenga atlasa z biseri obrobjeno. Ročnik njegove sablje je bil iz čistega demanta, nožnice pa so bile s smaragdi in

rubini obsejane. Pri tem je bil Uroš lepe postave, in tak je prišel v mesto Haran.

Kmalo se mu je posrečilo pred kralja priti. Kralj je bil očaran od lepote tega mladenča, morda ga je tudi kri k njemu vlekla. Zato ga je prijazno sprejel in ga prašal, kdo je in kakega stanu.

„Gospodar,“ reče Uroš, „jaz sem sin enega emira v Kajiri. Veselje do potovanja me je gnalo po svetu, in ker sem zvedel, da imate vi večkrat vojsko, zato sem prišel k vam, da se vam ponudim, če me vzamete v vojsko.“

Kralj mu je dal roko in ga naredil za oficirja.

Mladi princ je imel kmalo priložnost, svojo hrabrost pokazati. Vojskoval se je s tako hrabrostjo in previdnostjo, da je bila povsod zmaga, kjer je bil on zraven. Oficirji so ga vsi hvalili in prosti vojaki so ga občudovali.

Kralju se je s tem tako prikupil, da ga je vsak dan rajši imel. Ministri in dvorjaniki so vsak dan Uroša obiskavali, vsak je hotel ž njim prijatel biti, za drugih devet sinov kraljevih se pa nobeden zmenil ni.

Ko so deveteri princei to videli, začeli so Uroša na vso moč sovražiti.

Kralj pa je bil Urošu vedno bolj nagnjen in mu je vedno kako darilo poslal. Vedno ga je hotel pri sebi imeti. Da bi Urošu pokazal, kako ga spoštuje, izročil mu je cesarsko palačo v oskrbo.

Devetere prince je to še bolj peklo. „Kako,“ rekli so, „kralj ljubi tujca bolj ko nas, svoje sinove, in zdaj mu je izročil že celo cesarsko palačo v varuštvo; nazadnje bo ta človek še nas vseh gospodar. Tega ne smemo trpeti. Tega tujca se moramo znebiti.“

„Kar vsi skup čez njega padimo, pa ga ubimo!“ reče eden. „Ne, ne,“ reče drugi, sami ga nikar ne umorimo. S tem bi se kralju hudo zamerili, in on bi nas lahko vse nevredne spoznal, podedovati krono za njim. Dajmo tujca z zvijačo v kraj spraviti. Pojdimo mi daleč kam na lov, in potem pojdimo v kake tuje mesto, in tam se spet en čas mudimo. Kralja bo začelo skrbeti, kaj da nas toliko časa ni nazaj, in poslal bo Uroša za nami, naj nas poišče. Če nas najde, potem gremo vkup domu in v kakem samotnem kraju ga lahko ubijemo. Mi bomo lahko rekli, da ga nikjer videli nismo, pa ne bo nobenega suma na nas.“

Vsem deveterim se je ta predlog dopadal. Podali so se tedaj na lov, pa jih ni bilo nazaj.

Čez tri dni praša kralj Uroša: „Kje pa so principi? že dolgo jih nisem videl.“

„Gospod“ reče Uroš, „šli so na lov, obljubili so, da bodo kmalo nazaj prišli, zdaj jih pa ni.“

Kralj je postal nemiren, in njegov nemir je rastel, ko princev še drugi dan ni bilo.

„Neprevidni tujec“ rekel je Urošu, „zakaj princev nisi spremil. Brž pojdi, pa jih poišči, če n je tvoja smrt gotova.“

Uroš se je kar stresel nad temi besedami. si hitro sabljo opaše in zajaha konja. On jahá mesta, kakor pastir, ki je svojo čedo zgubil, povsodi je iskal svoje brate. Prašal je po vseh vaseh, če jih niso nič videli; in ker ni mogel nič zvedeti od njih, bil je silno žalosten. „Oh moji bratje,“ zdihoval je, „kaj se je z vami godilo? Ali ste našim sovražnikom v roke prišli? Ali sem zato prišel na dvor v Haran, da kralju tako žalost nare-

dim?“ Strašno mu je bilo žal, da ni šel sam s princu vred na lov.

Čez nekaj dni brezuspešnega iskanja prišel je v velikansko, široko ravnino, in v sredi ravnine je stala palača iz črnega mrameljna. On gre proti palači, in zagleda na oknu prelepo žensko, ki je imela pa obleko vso raztrgano in lasé skuštrane, v znamenje velike žalosti.

Ko je Uroša zagledala in mislila, da jo bo slišal, odgovorila ga je tako: „O mladenič, beži od tega kraja, da te strašna pošast v roke ne dobi. En zamorec, ki človeško mesò jé, tukaj prebiva. On vsacega človeka, ki ga tu dobi, zgrabi, in ga zapre v temno ječo, kjer mora tako dolgo zdihovati, dokler ga zamorec ven ne potegne in pojé.“

„Lepa gospodična,“ reče Uroš, povejte mi, kdo ste, za drugo bom že skrbeli.“

„Jaz sem v Kajiri rojena, iz imenitne hiše,“ odgovori gospodična, „na potu v Bagdad sem prišla memo te palače, zamorec me je videl, je umoril vse moje ljudi in mene tu not zaprl. Mislila sem, da bo tudi mene umoril. Pa ta pošast hoče od mene, da bi ga ljubila, in če se mu jutri ne udam, ne bom bo slaba za me. — Toda pravim vam, bežite, zamorec bo kmalo nazaj; šel je neke popotnike premrežati, ki jih je od daleč videl. Vi nimate ničesar izgubiti, in ne vem, če bo še kaj pomagalo, tako hitro bežite.“

Komaj je te besede izrekla, bil je zamorec že tukaj. Bil je strašno velik in groznega pogleda. Jahal je na velikem tatarskem konju, in imel je tako težko in široko sabljo, da je noben drug ni mogel vzdigniti.

Ko ga princ zagleda, začudil se je nad njegovo grozno velikostjo. Izročil se je Bogu in prosil ga za pomoč. Potem je potegnil svojo sabljo in je čakal na zamorca. Ta je tako slabega nasprotnika zaničeval in rekel princu, naj se rajši precej podá.

Dve sto sedem in osemdeseta noč.

Uroš pa je trdno stal in pokazal, da se hoče braniti. Jaha proti zamorcu in ga z vso močjo v koleno vseka. Ko je zamorec čutil, da je ranjen, začel je tako rujoveti, da se je po celi dolini slišalo. Ves divji dirja proti Urošu in ga hoče s svojo strašno sabljo presekati. Uroš pa je konja brenil, da je na stran poskočil, in zamorec ni nič zadel. Sablja je grozno zažvižgala po zraku. Prej pa, ko je imel zamorec čas, v drugič mahniti, vsekal je Uroš po njegovi desni roki in to tako močno, da mu jo je odsekal. Z roko vred je padla strašna sablja na tla. Zdaj se je zamorec sam s konja zgrudil, in zemlja se je stresla, ko je padel na tla. Uroš pa je šel in mu je glavo odsekal.

V tem trenutku je tista gospodična veselja vskliknila: kajti ona je ves bój videla, in cel čas prosila Boga za Uroša, da bi ga zamorec ne premagal. Reče tedaj Urošu: „Princ“ (po vsem vašem obnašanji sodim, da ste kaj tacega), dopolnite svoje delo. Zamorec ima ključe od grada pri sebi; vzemite jih, da mene iz ječe rešite.“

Princ je preiskal aržete malopridneža, ki je zdaj kakor klada tam ležal, in našel je več ključev.

Odprl je prve vrata in prišel je v veliko dvorano, kjer mu je že gospodična naproti prišla. Ona

Pl. 282

je hotela iz hvaležnosti pred Urošem na kolena pasti; on pa jej je to zabranil. Ona pa je povzdigovala njegovo hrabrost, ter ga póvzdignila nad vse junake.

Urošu je bila lepa gospodična jako všeč in v srečo si je štel, da mu je bila priložnost dana, tako krasotico iz ječe rešiti.

Ko sta se pogovarjala, zaslišalo se je neko vpitje in stokanje. „Kaj pa je to?“ praša Uroš, „od kodi pridejo ti žalostni glasovi?“ „Gospod“ reče gospodična, „ti glasovi prihajajo od tam le; tam not je ne vem koliko nesrečnežev zaprtih, ki so strašnemu zamorcu v roke prišli. Vsi so priklenjeni na verige; in vsak dan je ta pošast enega ven privlekel in ga pojedel.“

„Neizrečeno me veseli,“ reče princ, „da sem toliko nesrečnih rešil. Pojdite z mano, plemenita gospodična, in delite z mano veselje, da bova tem revežem svobodo nazaj dala. Lahko si mislite, kako bodo veseli.“

Zdaj sta se približala vratom ječe. Vedno glasneje se je slišalo stokanje jetnikov. Uroš je bil ves ginjen. Da bi jih hitro odrešil, porinil je hitro en ključ v ključavnico; pa ta ni bil pravi, moral je družega vzeti. Pri tem ropotanju so jetniki mislili, da je to zamorec, in da je prišel spet po enega. Zato so še bolj upili. Tacega zdihovanja še ni bilo kmalo.

Slednjič je princ vendar vrata odprl, in videl je pred sabo strme stopnice, po katerih se je prišlo v temno ječo, ki je bila le malo razsvitljena, in v kterej je bilo več ko sto ljudi na stebre privezanih. „Nesrečni popotniki“ ogovoril jih je princ, „uboge

žrtve, ki ste grozno smrt pričakovale, zahvalite se Bogu, da vas je po moji roki odrešil! Groznega zamorca sem umoril, in zdaj pridem, da vam svobodo nazaj dam.“

Ko so jetniki te besede slišali, začeli so od veselja in začudenja vpiti. Uroš in gospodična sta jih začela odvezavati. Ko je bilo že nekaj prostih, so še ti pomagali, in tako so bili v kratkem vsi prosti. Zdaj so padli pred Uroša na kolena in se mu zahvalili. Potem pa so šli iz ječe ven. Ko so prišli na dvorišče, so še le drug družega spoznali, ker v ječi se ni nič razločilo. In kako se je začudil Uroš, ko je zagledal med jetniki svojih devet bratov! Obupal je že, da bi jih še kje našel, in glej, ravno tukaj v to past so tudi oni padli bli.

„Oh principi!“ vskliknil je, „ali se ne motim? Ali ste res vi? Zdaj vas bom lahko očetu nazaj peljal, ki je že ves obupan nad vašo zgubo. Ali ste vsi pri življenji? Ko bi le enega manjkalo, potem je vse veselje preč.“

Deveteri principi so se dali Urošu spoznati, on jih je objel in jim povedal, v kakih skrbih je bil oče zavolj njih. Princi so Uroša pohvalili in se mu zahvalili, da jih je rešil. Tudi drugi jetniki niso nehali, zahvaljevati se Urošu.

Potem so šli vsi vkup po sobah okoli in našli so velike zaklade, najboljše platno, zlate brokate, perziške preproge, kitajski atlas, in mnogo druge robe, ki jo je zamorec trgovcem vzel. Velik del blaga je bila lastnina ravno teh trgovcev, ki so bili zdaj zaprti, in ki jih je Uroš rešil. Vsak je svoje blago spoznal in si ga kar vzel. Uroš je še ostalo

robo med jetnike razdelil, tako da ni nobeden šel prazen domu.

Potem pa jih je prašal: „Kako pa hočete vašo robo stran spraviti? Mi smo v puščavi in tukaj ni kónj.“

„Gospod“ reče eden od jetnikov, „zamorec nam je z robo tudi velblode vzel. Pogledjmo v hleve, če niso not.“ „To je mogoče“ dé Uroš, „bomo precej pogledali.“

Šli so tedaj v hleve pogledat, in tam so našli vse velblode od trgovcev, pa tudi konje od princev. Tega so bili vsi veseli. V hlevih so bili tudi nekteri zamorci, ki so se ustrašili, ko so videli, da so vsi jetniki prosti, in mislili so si koj, da mora biti veliki zamorec mrtev. Ti zamorci so vsi zbežali. Pa nobeden jih ni preganjal. Trgovci so bili vsi veseli, da so dobili s svobodo vred tudi svojo robo in svojo živino nazaj, in začeli so se na pot pripravljati. Prej ko so šli, so se še Urošu lepo zahvalili.

Ko so ti odšli, obrnil se je Uroš do gospodične in jo vprašal: „Kam se pa vi želite podati, gospodična? Kam ste mislili potovati, ko vas je zamorec napadel? Jaz vas hočem na tisti kraj spremiti, kamor želite, in vem, da so ti principi ene misli z mano.“ Principi so zagotovili, da je ne bodo zapustili, ampak da jo hočejo peljati k njenim staršem.

„Princi,“ reče ona na to, „jaz sem predaleč doma; nečem vaše dobrote zlorabiti, da bi vas pustila narediti tako dolgo pot. Sicer vam pa moram povedati, da sem od svoje domovine za zmirom slovó vzela. Rekla sem vam prej, da sem gospodična iz Kajire; pa gledé na vašo dobroto in na hvaležnost,

ktero sem vam dolžna“ rekla je in Uroša pogledala, „bila bi nehvaležna, ko bi resnico dalje tajila. Jaz sem hči enega kralja; en hudobnež je mojega očeta iz prestola vrgel in sebe samega za kralja naredil, mojega očeta pa je umoril; tudi mene bi bil umoril, da mu nisem za časa ušla.“

Po tej izjavi prosili so Uroš in drugi principi princezinjo, naj jim svojo historijo pové, zagotovivši jo, da se zelò zanimajo za njeno osodo, in da hočejo zopet srečno narediti, če bo mogoče.

Princesinja se ni mogla ubraniti in morala je povedati svojo historijo, ki jo je tako pričela:

Dve sto osem in osemdeseta noč.

Historija od princezinje iz Vodice.

Na nekem otoku leži mesto po imenu Vodice. Dolgo časa je tukaj vladal mogočen, bogat in pobožen kralj. Ta kralj ni imel nič otrok in to ga je žalilo. Molil je zmirom za otroka; pa Bog ga je le na pol uslišal, ker kraljica mu je porodila le eno deklico.

Jaz sem ta nesrečna princezinja; moj oče se je bolj jezil, nego veselil, ko sem na svet prišla. Vendar se je v Božjo voljo vdal. Pustil me je lepo izrediti in tudi v državnih rečeh podučiti, da bi znala vladati, kedar bi prišel čas za to, da bi morala za očetom vlado prevzeti.

Nekega dne, ko se je na lovu zabaval, videl je divjega osla. Šel je za njim in zgubil svoje ljudi. Kralj pa ni porajtal na to in je oslu sledil do trde noči. Zdaj je stopil s konja in se vsedel konec ene hoste, kamor je videl, da se je osel skrnil.

Ko se je noč naredila, videl je med drevjem eno luč, in mislil je, da mora kaka vas biti. Bil je vesel, ker je mislil, da bo lahko prenočil, in da bo kakega človeka dobil, ki bo šel njegovim ljudem povedat, kje da je kralj. On tedaj vstane in gre za lučjo.

Pa kmalo je spoznal, da se je zmotil. Ta luč je bil ogenj, ki je gorel na ognišči ene bajte. Na klopi v bajti je sedel strašen črn velikan. Ta pošast je imela velik vrč vina pred sabo. Na ognji pa je pekel vola. Enkrat je iz vrča potegnil, enkrat je spet en kos od vola odrezal in pojedel. Najbolj pa se je kralj začudil, ko je videl v bajti tudi eno prav lepo žensko. Bila je žalostna videti, njeno roke so bile zvezane, in na njenih kolenih se je kobacal majhen otrok dva do tri leta star, ki se je neprenehoma jokal.

Moj oče je bil ginjen nad tem žalostnim pogledom in hotel je že v bajto skočiti in velikana napasti. Pa pomislil je, da so moči preveč različne, zato je sklenil, velikana iz zatišja umoriti.

Med tem je velikan vino popil in več ko polovico vola požrl. Zdaj se je obrnil do gospè z besedami:

„Lepa princezinja, zakaj ste tako trmasta, da moram trdo z vami postopati? Ako le hočete, pa ste srečna. Samo da me zvesto ljubite, pa bom lepo z vami ravnal.“

„Grdi hudič,“ reče žena, „kako te bom ljubila, ko si mi iz cele duše zoprn. Ti ostaneš v mojih očeh vedno pošast. Jaz imam svojega moža in nečem družega.“ Te besede so velikana razjezile. „To je preveč!“ je zavpil, „jaz te bom začel sovražiti. Nič boljšega ti ne želim, ko smrt.“

S temi besedami prime nesrečno za lasé, jo vzdigne v zrak, in jej hoče glavo odsekati. V tem hipu so moj oče na velikana ustrelili, zadeli so ga v trebuh, in precej se je mrtev zvalil na tla.

Zdaj stopi moj oče v bajto in ženi roke odveže, ter jo praša, kdo je, in kako je sim prišla? „Gospod“ reče žena, „blizo morja stanujejo nekteri saracenski rodovi, in moj mož je njih poglavar. Ta velikan je bil eden od oficirjev mojega moža. Malopridnež se je v mene zaljubil in je čakal priložnosti, kdaj bi me odpeljal. Sreča je hudobnim ljudem bolj postrežna, ko poštenim. Nekega dne je velikan mene napadel in me odpeljal z otrokom vred. Da bi ga ne našli, se je skrival en čas v neki hosti. Zdaj pa nas je v tole bajto sim privlekel. Kolikor je bil tudi divji in kolikor mi je grozil, sile mi vendar ni storil, in to je še moja tolažba. To je moja historija, gospod, in vem, da vam ne bo žal, da ste me rešili.“

„Draga gospa,“ reče moj oče, „vaša nesreča me je ganila. Pa zdaj se bo že na bolje obrnilo. Jutri, kedar se dan naredi, bomo to hosto zapustili, in poiskali pot v Vodice, kjer sem jaz za kralja. In če vam je drago, ostanete lahko tako dolgo v moji palači, da bo vaš mož po vas prišel.“

Dve sto devet in osemdeseta noč.

Saracenska kneginja bila je s tem predlogom zadovoljna in je ponudbo sprejela. Drugo jutro sta se podala na pot in zunaj pred hosto zadela sta že na kraljeve ljudi, ki so kralja celo noč iskali in v velikih skerbeh bili za njega. Bili so veseli, da so kralja našli, pa zraven so se čudili, kje je kralj to

lepo žensko dobil. Kralj je svojim ljudem povedal, kako je to gospo našel in v kaki nevarnosti je bil, ker bi bil zgubljen, če bi ga bil velikan zagledal.

Dali so kneginji konja, eden pa je vzel otroka. Tako so prišli v kraljevo palačo. Moj oče je pustil Saracenki brž lepo stanovanje dati in jo z vsem preskrbeti. Tudi za otroka je kralj skrbel in ga pustil skrbno izgojiti. Saracenki se je tako dobro godilo, da ni več mislila na svojega moža, ostala je pri nas v palači.

Med tem je njen sin rasel in veči postajal. Bil je bistre glave, zato se je mojemu očetu prikupil. Dvorjaniki so to videli, in vgibali, da bi znal ta mladeneč enkrat še mene vzeti. To misleči častili so ga že kakor princ — naslednika, ter so se mu na vse načine prilizovali. On je vedel, zakaj ga tako časté, in čisto pozabivši, da sem bila jaz princezinja, on pa le kneginje sin, dobrikal si je že, da bo moj oče, ki ga je tako rad imel, mene le njemu in nobenemu drugemu dal. Še več je storil. Ker se oče ni nič zmenil, da bil kaj rekel o tej stvari, bil je tako predrzen, da je očeta sam prosil za mojo roko. Moj oče se ni nič jezil, ampak rekel je hladno, da ima z mano druge namene. Da mu je oče to prošnjo odbil, to je mladega moža razkačilo. Bil je tako razžaljen, kakor bi bil enega stanu z mano. Pri tem pa ni ostal; sklenil je, maščevati se nad kraljem. Z nehvaležnostjo, da take ni kmalo slišati bilo, naredil je zaroto zoper mojega očeta, umoril je očeta sam, in naredil samega sebe za kralja s pomočjo nekterih nezadovoljnih ljudi.

Ko je mojega očeta v kraj spravil, hotel je še mene v krtovo deželo poslati, ali pa me prisiliti, da

ga vzamem. Jaz sem mu pa še o pravem času ušla. Ko je bil namreč največi polom, prišel je minister mojega očeta k meni, ki nam je bil vedno zvest; on me je peljal iz palače ter me skrtil pri nekem prijatlu tako dolgo, da je bila barka pripravljena. Potem smo se vsedli na barko jaz, minister in ena mojih družic. Minister me je hotel peljati k sosednim kraljem, da bi jim povedal, kaka krivica se mi je godila, in da bi jih naprosil, naj predrznega roparja in morilca kaznujejo ter s trona preženó. Pa Bog je drugače obrnil. Vzdignil se je na morji strašen vihar, naša barka je treščila ob skalo in se razbila. Ne bom popisovala tega groznega prizora. Minister, družica in vsi mornarji so utonili. Bila sem vsa trda od strahu; prišla sem ob zavest. Ne vem, kako da še jaz nisem utonila, mogoče da sem ležala na enem kosu od barke, ali pa me je Bog s čudežem rešil, da bi me še za drugo trpljenje ohranil. Ko sem prišla k zavesti, bila sem na bregu.

Včasih nas nesreča krivične stori. Namesto da bi se Bogu zahvalila, da me je rešil, jezila sem se, da sem še živa. Zavidala sem ministra in družico, ki sta bila zdaj vsega trpljenja rešena, in glava se mi je nazadnje tako zmešala, da sem hotela že v morje skočiti.

V tem hipu sem slišala glasen šunder od ljudi in konj. Oglekala sem se in videla sem več konjikov, med njimi je eden jahal arabskega konja. Ta je imel s srebrom pretkano suknjo in en pas iz žlahtnih kamnov, na glavi pa je imel krono. Pa ne samo po obleki, tudi po njegovem lepem obnašanji se je precej poznalo, da je ta poveljnik od konjikov. Bil je človek lep kakor dan. Začuden,

na tem kraju gospodično tako samo videti, poslal je nekaj oficirjev k meni, naj me prašajo, kdo sem. Jaz sem odgovorila le s solzami. Ker je bilo tam na bregu še vse polno kosov naše razbite barke, zato so brž spoznali, da sem bila tudi jaz na barki, ter da sem se rešila. Oficirji so me veliko reči prašali, in me zagotovili, da je njih kralj plemenit in dober vladar in da bom tam zavetje našla.

Kralj je bil radoveden, kdo sem jaz in ni mogel dočakati, da bi oficirji nazaj prišli, ampak prišel je sam in me pazljivo ogledoval. Jaz sem pa vedno le jokala in zdihovala in nisem dala nobenega odgovora. Na to me je kralj sam ogovoril: „Moja gospodična, nikar se preveč žalosti ne prepustite. Če vas Bog tepe, zavoljo tega ne smete obupati. Če vam morem jaz kaj pomagati, bom to iz serca rad storil. Ponudim vam svojo palačo za stanovanje; kraljica, moja mati, vam bo kratek čas delala. Ne vem, kdo ste, pa čutim, da mi vaša nesreča zelò k srcu gre.“

Jaz sem se mlademu kralju zahvalila za njegovo prijaznost, in sprejela sem njegovo ponudbo. Da bi mu pokazala, da njegovih dobrot nisem nevredna, povedala sem mu, da sem kraljevega stanu. Popisala sem mu predrznost mladega Saracena in ko sem kralju in oficirjem povedala vse svoje nesreče, milovali so me vsi.

Princ je na novo zatrdil, da ga je moja historija zelo genila.

Potem me je peljal v palačo, kjer me je kraljici predstavil. Tam sem morala svojo historijo na novo povedati, in pri tem sem se vnovič jokala. Tudi kraljica me je zelò milovala in bila je z mano sile

prijazna. Mladi kralj pa je bil ves zaljubljen v mene, in ponudil mi je roko in krono. Jaz sem bila še vsa v žalost utopljena, pa iz hvaležnosti nisem hotela odreči, sicer pa je bil princ lep človek, da bi ga bila vsaka vesela. Tako sva šla k poroki in ženitovanje se je vršilo z veliko slovesnostjo.

Ko je imel še vsak z ženitovanjskimi slovesnostmi opraviti, udaril je naenkrat sovražen kralj v deželo. Ta grozni sovražnik bil je kralj Sangebarski. On je vse posekal, kar je živega v roke dobil, in umoril je vse podložnike mojega moža.

Kmalo bi bil tudi naji dva ujel, bil je že v palači; mi dva sva pa še pri skrivnih vratih zbežala in hitela k morju, tam sva se vsedla v čoln enega ribiča in odveslala na morje. Vetrovom in valovom v igračo zibal se je najin čoln dva dni po morji okoli. Tretji dan sva zagledala barko, ki je naravnost proti nama jadrjala. Iz začetka sva se barke veselila, pa kmalo se je najino veselje v žalost spremenilo, ker sva zapazila, da so na barki morski tolovaji. Kmalo so prišli s čolnom po naji, ter naji peljali na svojo barko. Princa so zvezali.

Moja mladost in lepota jih je očarala; vsi so kar noreli za mano. Vsak me je hotel imeti. Tako so se sprli in se začeli neusmiljeno pretepravati med sabo. Kmalo je vse polno mrtvih na barki ležalo. Z eno besedo, pobili so se vsi med sabo, samo eden je ostal živ, in ta je zdaj mislil, da me ima v svoji oblasti; zato mi je govoril: „Ti si moja, jaz te bom v Kajiro peljal, da te darujem enemu prijatlu, kateremu sem obljubil, da mu bom pripeljal lepo sužinjo.“

„Toda,“ pristavi še, ko mojega moža pogleda, „kdo pa je ta mož? Ali si mu kaj v žlahti, ali kako? „Gospod,“ rečem jaz, „to je moj mož.“ „Če je taka, reče tolovaj, potem ga moram iz usmiljenja v kraj spraviti; on bi preveč trpel, ko bi vedel, da si ti sužinja in da moj prijatelj s tabo dela, kar hoče.“

S temi besedami zgrabi nesrečnega, zvezanega kralja, ter ga vrže v morje, kolikor sem mu tudi jaz branila.

Pri tem groznem pogledu sem strašno zavpila in skočila bi bila tudi jaz v morje, ko bi mi tolovaj ne bil branil.

Ker je tolovaj videl, da hočem po vsej sili v morje skočiti, za to me je privezal z vrvmi na jambor.

Potem je jadra razpel, in je jadral proti suhi zemlji, kjer je hotel iz barke stopiti. On me je odvezal, ter me peljal v eno majhno mesto, kjer je kupil velblodov, šotorov in sužnjev, ter se je potem obrnil proti Kajiri, da bi mene svojemu prijatelju izročil, kakor je zmirom pravil.

Bili smo že več dni na potu, kar smo prišli skozi to planjavo, ter zagledali zamorca, ki je v tem gradu stanoval. Od daleč smo mislili, da je kak turn, tako je bil velik, in ko nam je že čisto blizu prišel, še nismo hoteli verjeti, da je to človek. Zamorec potegne svojo sabljo in reče morskemu tolovaju, naj se podá z vsemi sužnji vred in naj tudi mene njemu izroči. Tolovaj se ni hotel podati, ampak s pomočjo svojih sužnjev se je v bran postavil. Boj je dolgo trajal. Nazadnje pa je vendar zamorec vse posekal in pomoril. Potem je zamorec mene v grad peljal in tudi truplo ubitega tolovaja je seboj

nesel, da ga je za večerjo pojedel. Po tej grozni večerji je meni rekel:

„Gospodična, ne bodi žalostna, ampak sprejmi rajši mojo ljubezen. Udaj se sili. Dam ti do jutri odloga, da si premisliš. Jaz bi te rad srečno videl. Vesela bi morala biti, da te hočem.“

S temi besedami me je peljal v eno sobo. Potem je šel spet neke popotnike lovit, ki jih je od daleč zagledal. Pa so mu morali uiti, ker je sam in brez plena nazaj prišel.

Dve sto in devetdeseta noč.

Ko je princezinja svojo historijo dokončala, kazal je Uroš veliko sočutja do nje. „Moja princezinja,“ jej reče, „zdaj je le na vas ležeče, če hočete zanaprej mirno živeti. Sinovi Haranskega kralja vam bodo dali zavetje na dvoru njih očeta. Sprejmite to ponudbo. Kralju boste všeč, in ves svet vas bo častil. In če moje roke ne odbijete, ponudim vam jo v zakon in se bom z vami poročil vpričo vseh teh princev.“

Princezinja je privolila, in še tisti dan je bilo ženitovanje, ter se je slovesno vršilo.

To pa se ni zgodilo na dvoru Haranskega kralja, ampak na nekem drugem gradu, ki je bil tudi lastnina kraljeva. Ko je bilo ženitovanje končano, podali so se princi na pot proti dvoru Haranskemu. Potovali so več dni in prenočevali pod milim nebom. Bili so le še en dan hodá od mesta Harana, zato so še zadnje vino popili, ki so ga pri sebi imeli.

Tukaj je Uroš za besedo poprijel in rekel: „Princi, ne bom vam dalje skrival, kdo da sem; vi

vidite v meni princa Uroša, sina kralja Haranskega; jas sem vaš najmlajši brat, sin kraljice Piruze, ki živi v Samariji. Kralj Samarije me je izgojil. — Draga gospa,“ reče še svoji ženi, „ne zamerite mi, da vam svojega stanu nisem prej povedal, vsaj bi bili že prej vedeli, da vas nisem nevreden po svojem stanu, ampak da sem ene vrste z vami.“

„Ne, moj gospod,“ reče princezinja, „jaz sem vas tudi tako ljubila, čeravno nisem vedela, da ste princ.“

Princi so Urošu čestitali, ter kazali veliko veselje; pa v srcu se je njih sovražtvo do ljubeznjivega brata le povejšalo. Zbrali so se enkrat po noči, ko je Uroš pri svoji ženi bil. Nehvaležni in nevošljivi bratje so pozabili, da jih je Uroš iz strašne ječe rešil, ter so sklenili, umoriti ga. „Druzega nam ne ostane,“ reče eden od hudobnih bratov, „če kralj zvé, da je ta človek njegov sin, in da je groznega velikana sam premagal, med tem ko nas vseh devet ni moglo nič opraviti, potem ga bo še bolj častil in ljubil, in naredil ga bo za svojega naslednika, čeravno smo mi starši, in mi ga bomo potem morali ubogati.“

Govorili so še več tacega in se tako razgrelili zoper Uroša, da so šli precej tje v njegov šotor, ga vsega zbodli z nožmi, in misleči, da je mrtev, pustili ga v krvi tam ležati. Potem pa so šli v mesto Haran, kamor so prišli drugi dan.

Kralj je bil vesel, prince zopet videti, ker je že mislil, da jih ne bo več. Prašal jih je, kodi so hodili, pa niso hoteli nič povedati; tudi od zamorca in tiste ječe, kjer so bili zaprti, niso nič omenili, da

ne bi na Uroša beseda prišla. Rekli so, da so si ogledali nekatere sosedne mesta.

Med tem časom je Uroš na pol mrtev v svojem šotoru ležal; njegova žena pa je zraven njega sedela in jokala. Ruvala si je lasè in močila je Uroša s svojimi solzami. Nепреnehoma je vpila: „Oh Uroš, moj dragi Uroš, ali me hočeš res zapustiti? Ktere nesrečne roke so te tako zdelale? Ali je mogoče, da so bili tvoji bratje? Ti bratje, ki jih je bila tvoja hrabra roka iz ječe rešila? Ne, to so hudiči, ki so ti prišli življenje krast. O vi grdi, nehvaležni bratje, ali tako vi povračate dobrote? Pa ne tvoji bratje, jaz sem kriva tvoje nesreče! Jaz sem tako nesrečna, da je vsak nesrečen, kdor z mano v dotiko pride. Moj Bog, zakaj me tako preganjaš! Zakaj mi može daješ, pa jih precej zopet vzameš? To je že moj drugi mož, ki je tako nesrečen konec storil.“

Tako je zdihovala princezinja iz Vodice, Uroš pa od vsega ni nič slišal, ker je brez zavesti tam ležal.

Vendar še ni bil mrtev, in ko je princezinja videla, da še diha, tekla je v veliko vas, ki jo je tam v dolini videla, da bi kakega zdravnika našla. Res so jej enega pokazali, ki je šel precej z njo. Pa ko sta v šotor prišla, ni bilo več Uroša v njem. Mislila sta, da ga je odnesla kaka divja zver in požrla.

Zdaj je princezinja na novo začela tarnati in jokati. Zdravnik je bil ginjen nad vsem tem, in ni hotel princezinje v tem stanu zapustiti, ampak storil jej je predlog, naj gre ž njim v vas, da bo že z vsem preskrbljena in da jej bo on v vseh rečeh na roko šel.

Pustila se je pregovoriti; zdravnik jo je peljal v svojo hišo, in čeravno ni vedel, kdo je, obnašal se je proti njej vendar z veliko spoštljivostjo. Skušal jo je potolažiti, pa to je bilo zastonj. „Draga gospa,“ jej enkrat reče, „povejte mi vse vaše nesreče, povejte mi, od kodi ste, in od kakega stanu. Morda vam znam dober svet dati, če vaše razmere poznam. Vi se le vedno žalite, pa v najhujši žalosti se včasih pomoč najde.“

Zdravnik jej je tako živo prigovarjal, da mu je vso svojo historijo povedala. Potem pa je zdravnik za besedo poprijel in rekel: „Gospa, če je taka potem mi dovolite, da vam povem, da se ne smete preveč žalosti udati. Nasprotno se morate oborožiti s stanovitnostjo, in storiti, kar je dolžnost žene; vi morate svojega moža maščevati. Jaz hočem z vami iti, če vam je drago. Pojdiva na dvor Haranskega kralja; ta vladar je dober in pravičen. Vi mu samo povejte, kaj so bratje ž njim naredili, pa vam bo do pravice pomagal.“

„Vi imate prav“ reče princezinja, „jaz hočem Uroša maščevati, in ker ste vi tako dobri, da me hočete spremiti, hočeva tje potovati.“

Zdaj je pustil zdravnik dva velbloda osedlati, in jahala sta v mesto Haran.

Ko tje prideta, ustavila sta se v prvi oštariji. Prašala sta oštirja, kaj je novega na dvoru. „Vse je v zmešnjavi“ reče oštir, „kralj je imel sina, ki je bil dolgo časa kot nepoznan tujec na dvoru; zdaj pa ne vedó, kam je ta princ prišel. Njegova mati, kraljica Piruza, ga že povsod išče. Vsi ljudje žalujejo za princem, ker je bil toliko prijazen in hraber v vojski. Kralj ima še devet sinov od svoje prve žene, pa ti še

senca niso proti princu Urošu. Gotovo je kje smrt storil, ker ga od nikoder ni.“

Ko sta od oštirja to zvedela, svetoval je zdravnik princezinji, da naj gre k materi od Uroša, in naj jej pové, da je Uroševa žena. Pa to je bilo težko in nevarno, ter treba je bilo velike previdnosti. Bati se je namreč bilo, da bodo principi, če zvejo, po kaj je princezinja prišla, zgrabili jo in da tako še pred kraljico prišla ne bo. Zdravnik je vse to premislil, pa tudi svojo lastno nevarnost, v katero se podá. Zato je hotel previdno postopati in prosil je princezinjo, naj v oštariji ostane, on bo pa šel v palačo in pozvedel, kako bi mogel priti do kraljice Piruze.

On tedaj gre v mesto, proti palači, kakor človek, ki le iz radovednosti okoli sebe gleda. Zdaj zagleda eno gospo na lepi muli jahati, imela je pri sebi več družic in strežajev. Vsi ljudje so na stran stopili in gospo spoštljivo pozdravili.

Tudi zdravnik jo je pozdravil in prašal potem enega študenta, če to ni kraljica. „Taka je,“ reče študent, „to je kraljica Piruza, mati princa Uroša, o katerem ste menda že kaj slišali.“

Več zdravnik ni potreboval vedeti. Šel je za kraljico v palačo. Ljudstvo je stalo v velikih trumah pred palačo, ker je hotelo nesrečno kraljico videti, ki je tako vrlega sina zgubila. Zdravnik se je preril skoz gnječo, in je prišel do straže. Tam je stal eden od strežajev kraljice in zdravnik mu je rekel na uhò: „Prijetelj, jaz imam kraljici važno novico sporočiti; ali bi me ti ne mogel k njej peljati?“

„Če ta skrivnost zadeva princa Uroša, potem ti že lahko obljubim, da te bo kraljica še danes sprejela; če pa je kaj družega, potem ne bo nič,

ker kraljica se ne zmeni za kaj drugega, ko za svojega sina.“ „Prav od nje sina imam nekaj povedati,“ reče zdravnik. „Če je tako,“ reče strežaj, „tedaj le z mano pojdi, boš kmalo prišel pred kraljico.“

Komaj je Piruza v svojo sobo prišla, sporočil jej je tisti strežaj, da jej ima nek neznani mož nekaj važnega povedati zastran njenega sina. Komaj je te besede spregovoril, hotela je kraljica že s tem možem govoriti. Poklicali so ga tedaj brž in stopil je v kraljičino sobo. Kraljica ga je hitro prašala, kaj jej vé povedati o Urošu. „Gospa“ reče zdravnik, globoko priklonivši se, „povedati imam dolgo historijo, ki vas bo gotovo zanimala.“

Potem jej je vse natanko povedal, kaj se je godilo med Urošem in njegovimi brati; kraljica pa je vestno poslušala. Ko je pa prišel do tje, ko so bratje Uroša z nožmi zbodli, padla je kraljica v omedlevice. Dve družici, ki sta bili pri njej, spravili sta jo zopet k zavesti. Zdaj je zdravnik naprej povedal, in ko je skončal, rekla mu je kraljica: „Hitite k princezinji iz Vodice in povejte jej v mojem imenu, da jo bo kralj kmalo s častjo v palačo vzel. Vam pa bo tudi dobro plačano, ker ste se potrudili.“

Ko je zdravnik odšel, obsedela je kraljica vsa obupana tam na zofi. V spominu na Uroša je uskliknila: „O moj sin, tedaj te ne bom več videla! Ko si iz Samarije odšel, nisem mislila, da te tukaj tako grozna smrt čaka. Nesrečni Uroš, zakaj si me zapustil? Pridobil si si slavo, zato si pa življenje zgubil.“ Na to je začela zopet bitko jokati in tudi njeni dve družici sta jej pomagali jokati.

Ko je bilo tako jokanje, stopil je ravno kralj v sobo. Prašal je kraljico, če je slabe novice dobila

o Urošu. „Oh gospod,“ reče ona, „za mene ni več življenja, moj sin je mrtev; pa še pokopati ga ne morem, ker so njegovo truplo najbrž divje zveri raztrgale.“

Potem mu je vse povedala, kar je od zdravnika zvedela. Se ve da mu je tudi povedala, kako so Uroša neusmiljeni bratje umorili.

Kralj je bil ves ljut od jeze in rekel je kraljici: „Draga gospa, vaše solze ne bodo zastonj tekle, in tudi moja žalost po otroku ne bo ostala brez maščevanja; malopridneže hočem kaznovati, kakor so zaslužili.“

Z groznim pogledom stopi kralj v državno dvorano, kjer so ga čakali dvorjaniki. Vsi se začudijo, ko kralja v taki jezi vidijo, bojé se za ljudstvo, da bi kralj kake hude postave ne naredil.

Kralj se vsede na tron in pusti ministra poklicati, ter mu reče: „Hasan, jaz ti ukažem, vzemi tisoč mož od moje straže, pusti zgrabiti vse prince, moje sinove, in daj jih zapreti v najhujšo ječo, kjer so morilci in tolovaji. To pa izvrši precej!“

Pri tem nepričakovanem ukazu so se vsi navzoči stresli. Minister ni rekel nobene besede, ampak šel je ven, da izpolni dani mu ukaz.

Potem je spodil kralj vse tiste, ki so čakali s kako prošnjo, in je rekel, da se pred enim mescem ne bo z nobeno rečjo pečal. Kralj je bil še v dvorani, ko je minister že nazaj prišel. „No, minister,“ praša ga kralj, ali so vsi moji sinovi v ječi?“ „So, gospod,“ reče minister, „vaš ukaz je izvršen.“ „To še ni vse,“ reče kralj, „jaz imam za te še drug ukaz.“

Na to je šel kralj v sobo k Piruzi, minister pa za njim. Tam je prašal, kje Uroševa udova sta-

nuje. Ženske so mu to povedale, ker jim je zdravnik vse na tanko sporočil. Na to je rekel kralj ministru: „Pojdi v tisto oštarijo in pripelji mlado princezinjo, ki tam stanuje, simkaj; pa obnašaj se spoštljivo proti njej, kakor ona po svojem stanu zasluži.“

Minister se je hitro odpravil na pot. Vsedel se je na konja z vsemi dvorjaniki, in pride v tisto oštarijo, kjer princezinji naznani kraljev ukaz. Potem jej dá v kraljevem imenu lepega belega konja, z zlatim, z rubini in smaragdi obrobljenim sedlom. Ona se vsede na konja in jaha v sredi teh gospodov v palačo. Tudi zdravnik je ž njo jahal na lepem tartarskem konju, katerega mu je pustil minister dati.

Ljudje po ulicah so gledali to konjico, in ko so zvedeli, da je Uroševa žena tako slovesno jahala v palačo, bilo je vse veselo, ker so Uroša vsi radi imeli. Ko bi bili pa ljudje vedeli, kaj se je Urošu pripetilo, ne bi bili nič veseli.

Dve sto ena in devetdeseta noč.

Princezinja iz Vodice je dobila kralja pred vrati palače stoječega, kjer jo je pričakoval in prisrčno sprejel. Peljal jo je h kraljici Piruzi, kjer se je pokazal prav ginljiv prizor. Princezinja je bila ginjena, videti mater Uroševu; kralj in kraljica pa sta spet milo pogledovala ženo svojega sina. Princezinja se je vrgla pred kralja na tla in je tako bitko jokala, da ni mogla nobene besede spregovoriti. Tudi kraljica Piruza je bila vsa utopljena v žalost. Še kralj je pri tem prizoru žalosten postal. Tako so en čas molčali, jokali in zdihovali.

Slednjič se princezinja zdrami, in povedala je, kaj se je na tistem gradu zgodilo, in kako je bil potem Uroš od bratov umorjen, in prosila je potem kralja za pravico.

„Nič se ne boj, moja hči,“ reče kralj, „ti ne hvaležneži morajo vsi umreti. Pa poprej moramo ljudstvu naznaniti smrt Uroševu, da moji podložniki ne bodo godrnjali, če prince umoriti dam. Čeravno nemamo Urošovega trupla, hočemo mu vendar zadnjo čast skazati.“

Na to je ukazal ministru, da naj v lepi ravnini, v kateri je stalo mesto Haran, pusti zidati grobno kapelico iz belega mrameljna. Princezinji iz Vodice pa je odkazal kralj lepo stanovanje v svoji palači.

Minister Hasan je najel mnogo delavcev in v malih dneh bila je kapelica gotova. V kapelico se je postavila Uroševa podoba iz kamna vsekana. Zdaj je pustil kralj v kapelici molitve opravljati in določil je en dan za mrtvaško slovesnost za Urošem.

Ko je ta dan prišel, zbrali so se vsi ljudje iz mesta v ravnini pri kapelici in slovesnost se je vršila tako: Kralj, v spremstvu ministra in vseh velikašev je šel v kapelico, okoli je stopila kraljeva straža. Straža je trikrat molčé okoli kapelice jahala. Po tretjem sprevodu so obstali pred vrati in vsak je rekel te besede: „O princ, kraljev sin, ko bi te mogli mi rešiti z našimi meči, radi bi to storili; pa kralj vseh kraljev je zapovedal in angelj smrti ga je ubogal.“

Na to so se umaknili in pristopilo je sto sivih starčkov, ki so jahali na črnih mulah. To so bili puščavniki, ki so sicer vedno v jamah prebivali, in se niso nikoli ljudem prikazali, razun pri pogrebih

Haranskih kraljev in njih princev. Ti častitljivi možje so nosili na svoji glavi vsak ene bukve, ki so jih z eno roko držali. Šli so trikrat molčé okoli kapelice. Potem so obstali in eden iz njih je spregovoril: „O princ, kaj moremo za tebe storiti? Če bi se ti z vednostjo in molitvami moglo življenje nazaj dati, potem bi ti morda mogli pomagati. Pa gospod sveta te je poklical od tod.“

Ko je starček to izgovoril, šli so vsi puščavniki stran. Potem je prišlo petdeset devic na majhnih belih konjih; vsaka je imela jerbasček v roki, v katerem so bili žlahtni kamni vsake vrste. Tudi te so trikrat okoli kapelice jahale, potem pa so se ustavile, in najmlajša med njimi je poprijela za besedo: „O princ, ki si bil tako lep, kaj ti moremo me pomoči. Vse hočemo biti tvoje služabnice, če se zopet oživiš. Pa ti se zdaj ne zmeniš več za posvetne reči.“

Ko so se deklice odstranile, šel je še kralj trikrat okoli kapelice, in potem je rekel: „O moj ljubi sin! luč mojih oči, tedaj sem te za zmirom zgubil!“ To rekši se je razjokal, da je grob s solzami razmočil. Tudi okoli stoječi velikaši so se jokali.

Potem so kapelico zaprli in šli so v mesto nazaj. Skozi osem dni se je po cerkvah molilo za princa Uroša. Deveti dan hotel je kralj deveterim princem glave odsekati pustiti. Vse ljudstvo je bilo razdraženo nad princu, ko se je zvedelo, da so princa Uroša umorili, in nobenemu ni bilo žal za prince, da so bili k smrti obsojeni, ker so tako nehvaležno ravnali z bratom. Pripravili so že vse na morišči, in princu bi bili še tisti dan ob glavo djani, — pa

naenkrat se je morala sodba odložiti. Prišla je namreč vest, da se bliža sosedni kralj z veliko vojsko proti Haranu, in da že ni več daleč. Ljudje so bili vsi prestrašeni, in toliko bolj v skrbeh, ker Uroša ni bilo več, in zdaj ni bilo nobenega tako umnega in hrabrega vojskovodje, kakor je bil Uroš. „Ob, ko bi princ Uroš še živ bil,“ govorili so ljudje „potem bi bila vojska kmalo končana, on je povsod premagal!

Med tem je kralj hitro vojsko zbral in jo peljal sovražniku naproti. Ko so sovražniki videli, da se Haranski kralj z vojsko približuje, ustavili so se v planjavi in se postavili v vrsto.

Tudi Haranski kralj je svojo vojsko lepo v red postavil. Potem pa je pustil zatrobiti in vojska je treščila ob sovražnika; ta pa se je krepko v bran postavil, in dolgo časa se ni vedelo, kdo bo zmagal. Začel je že sovražnik zmagovati, haranska vojska pa se je počasi umikala. Kar naenkrat vidijo na planjavi pridirjati močno četo konjikov. Obe vojski sta ostrmeli nad to konjico in niso vedeli, komu bodo v pomoč prišli. Pa kmalo so to zvedeli. Ti konjiki so se z vso močjo vrgli na sovražnike Haranskega kralja in spravili so vso sovražnikovo vojsko v nered. Sovražnikove vrste so bile vse raztrgane in posamezni oddelki so se morali podati, ali pa so zbežali. Zdaj je začela vsa sovražnikova vojska bežati; tisti konjiki pa so dirjali za njimi in jih mnogo posekali.

Haranski kralj je od strani vse to opazoval in čudil se je nad hrabrostjo teh konjikov, ki so za njega zmago odločili, ko je bilo že skoraj vse zgubljeno. Posebno bi bil rad videl njih poveljnika,

katerega je videl, kako se je hrabro vedno v prvi vrsti boril in svojim ljudem pogum dajal. Ves radoveden gre kralj tem konjikom naproti; pa poveljnik konjikov je že sam kralju naproti hitel in ko vkup prideta, spoznal je kralj v junaškem poveljniku konjice svojega sina Uroša! Kralj se kar geniti ni mogel od začudenja in veselja.

„Gospod,“ reče Uroš, „vi se čudite, da mene pred sabo vidite, ker ste gotovo mislili, da sem že mrtev. Jaz bi tudi bil mrtev, če mi Bog ne bi bil pomagal, ki me je hotel ohraniti, da vas branim pred vašimi sovražniki.“

„O moj sin“ reče kralj, „ali je mogoče, da si še živ? Mislil sem že, da te ne bom več videl.“ Na to je princa pristržno objel.

„Jaz vse vem,“ začne kralj praviti, „jaz vem, kako so ti bratje dobroto povrnili, da si jih rešil iz pesti groznega zamorca, pa še jutri prišlo bo maščevanje nad tvoje brate. Pojdiva zdaj domu, tvoja mati me že pričakuje, da se bo z mano veselila nad našo zmago. Ona je grozno jokala po tebi; kako bo vesela, če zve, da si še živ, in da si ti zmago odločil.“

„Gospod oče“ praša Uroš, „kako ste pa zvedeli to, kar se je v tistem gradu zgodilo in potem, kako so me bratje zdelali z nožmi? Ali je kateri mojih bratov kaj povedal?“

„Ne,“ reče kralj, „princezinja iz Vodic nam je vse povedala; ona je tudi pri nas v palači; prišla je, tvoje brate tožit.“

Uroš je bil ves vesel, ko je zvedel, da je njegova žena v palači in rekel je: „Hitiva, oče, da posušiva solze moji materi in princezinji iz Vodic.“

Kralj je marširal s celo vojsko v mesto Haran nazaj. Ljudstvo je vriskalo od veselja, ker je že slišalo od sijajne zmage, in da jo je princ Uroš odločil. Ljudje so neprenehoma vpili: „živio princ Uroš!“

Kraljica Piruza in princezinja iz Vodice sta pričakovali kralja, da bi mu častitali zmagi. Pa nemo-goče je popisati nju veselje, ko sta princa Uroša zagledale. Padli sta mu okoli vratu, ter se od veselja jokali.

Ko so se nekoliko bolj pomirili, prašali so ženske in kralj Uroša, vsled kakega čudeža da je še živ?

On jim je povedal, da je prišel neki kmet z mulo memo šatora, in ko je videl Uroša tako razmesarjenega tam ležati, zadel ga je na mulo in spravil domu v svojo kočo. Tam ga je zdravil z rožami in različnimi zdravili, in sicer tako dobro, da je Uroš že v malih dneh čisto ozdravil. „Ko sem čutil, da sem zdrav,“ pravil je Uroš naprej, „dal sem kmetu vse demante in ves denar, kar sem ga pri sebi imel in šel sem proti mestu Haranu.“

Med potjo sem pa zvedel, da se bliža sovražen kralj z veliko vojsko, in da hoče mojega očeta uničiti in mu vse vzeti. Na to sem se dal kmetom spoznati, in nabral sem najbolj korajžne fante skup, jim dal orožje in peljal sem jih naravnost sovražniku naproti. Prišel sem ravno ob pravem času, ko sta se obe vojski sprijeli.“

Ko je svojo historijo skončal, rekel je kralj: „Hvalimo Boga, da nam je Uroša ohranil. Pa hudobni bratje, ki so ga hoteli umoriti, morajo še danes umreti.“

„Gospod“ reče na to plemeniti sin Piruze, „čerravno so se bratje nehvaležno in grdo obnašali, po-

mislite vendar, da sō vaša kri; oni so moji bratje, jaz jim vse odpustim, in prosim milosti zanje.⁴

To blago mišljenje Uroševo se je kralju tako dopadlo, da se je razjokal. Pustil je ljudstvo vkup sklicati in mu naznaniti, da imenuje Uroša za svojega princ-naslednika, to je, da bo po kraljevi smrti Uroš kraljestvo prevzel in ne kateri drugi od kraljevih princev. Potem je pustil zaprte prince v težkih, železnih verigah pred se pripeljati. Princ Uroš jim je verige dolí vzel in jih je vse po vrsti objel. Ko je ljudstvo slišalo o tej Uroševi plemenitosti, želelo mu je tisoč sreč. Nazadnje je bil še tisti zdravnik dobro obdarovan, ki je princezinji iz Vodice tako na roke šel.

Princ Uroš in princezinja iz Vodice sta zdaj brez vsake nezgode srečno vkup živela; ko je kralj umrl, prevzel je Uroš kraljestvo za njim, in vladal je dobro, ker je imel srce za ljudstvo. Sovražniki pa so se ga bali, in ker je bil vsak tepen, kdor se ga je lotil, so ga nazadnje vsi pri miru pustili. Deveteri princi, Uroševi bratje, pa si niso več upali, bratu Urošu kaj nagajati, ker je imel kot kralj vso moč v rokah.“

Ta historija od princa Uroša se je kralju Riarju tako dopadla, da je kraljico Lunico pohvalil.

„Gospod“ reče kraljica Lunica, „ko bi slišali historijo od predramljenega spalca, ta bi vam še le dopadala, ta.“

Kralj je bil radoveden na to historijo, in rad bi jo bil še tisto noč slišal, pa je bilo že prepozno, ker se je že danilo, in je bil že čas za ustati.

Dve sto dve in devetdeseta noč.

V prihodnji noči je Srebernica kraljico zopet v navadnem času zbudila, in Lunica je začela praviti:

Historija od predramljenega spalca.

Ko je vladal v Bagdadu cesar Harun Arešid, živel je tam tudi bogat trgovec s svojo staro ženo. Imela sta enega samega sina, ki mu je bilo Ciril ime; bil je že trideset let star, pa živel je čisto samotarno, ker tudi nikamor ni smel od mladih nog ne.

Stari trgovec je umrl in Ciril se je polastil kot edini sin velikega premoženja, ki si ga je oče nakopičil z varčnostjo in podvzetnostjo. Sin je bil vse drugih misli, ko njegov oče. Oče je Cirila vedno pri trdem imel in ni mu dal nikoli veliko denarja v roke, tako da se ni mogel vdeležiti veselje, kakor drugi mladi ljudje njegove vrste, in imel je Ciril res žalostno življenje. Za to se je hotel zdaj odškodovati, in sklenil je, prav veselo živeti. Razdelil je svoje premoženje na dvoje. Za eno polovico je kupil nekaj grajščin in nekaj hiš v mestu, te posestva so toliko nesle, da bi bil lahko od teh dohodkov živel. Pa on je za trdno sklenil, da se teh dohodkov ne bo dotaknil, ampak pustil jih je, da so se vkup nabirali.

Drugo polovico premoženja, ki jo je imel v gotovini, sklenil je porabiti za svoje življenje in svoje veselje. Sklenil pa je tudi za trdno, da če ta denar zapravi, bo lumparijo za zmirom pustil.

Po tem načrtu je zbral v kratkem času trumo mladih ljudi svoje vrste okoli sebe. Tem tovaršem je dan na dan gostije dajal; nosile so se najboljše jedi na mizo in pilo se je najboljše vino; tudi je najemal godce in pevce. Tako so prepevali in popivali, na večer pa je bil navadno še ples.

Te veselice so Cirila tako težke denarje stale, da je bil čez leto in dan ves gotovi denar zapravljen. Svojemu sklepu zvest je zdaj Ciril s gostijami prenehal. Komaj je to storil, zapustili so ga vsi dosedajni prijatli, in nikjer ni mogel več nobenega dobiti. Bežali so pred njim, in če je po naključji ktereга srečal, vedel se mu je ta že s kakim izgovorom izviti.

Cirila je to nehvaležno obnašanje prijatlov, za ktere je toliko denarja stran zmetal, bolj peklo, ko zguba celega premoženja. Ves žalosten in zamišljen je stopil v sobo svoje matere in se vsedel na konec zofe.

„Kaj ti je, moj sin?“ ga praša mati, ko ga tako žalostnega vidi. „Ves si predrugačen in pobit, sam sebi nisi več podoben. Ko bi bil vse premoženje zgubil, ne mogel bi bolj žalosten biti. Vem, kako si zapravljaj, in gotovo si že pri kraji s svojim denarjem. Ti si gospodar, in jaz ti nisem nikoli nič rekla, ker sem vedela, da si polovico premoženja dobro shranil. Zato ne bodi tako žalosten, saj imaš še za živeti.“

Ciril se je začel jokati in rekel je materi: „Ljuba mati, bridka skušnja me je zdaj naučila, kako neprenesljiva je revščina. Kakor se vse stemni, če solnce za gorami zaide, tako nas revščina vsacega veselja oropa. Pozabljeno je vse tisto hvalisanje,

s katerim so me obsipali, ko sem bil še bogat; reveža je sram, na ulice stopiti, in po noči pretaka bridke solze. Kdor je revež, ga ima še lastna žlahta le za tujca. Ti veš, ljuba mati, kako sem bil dober nasproti svojim prijatlom. Tako sem jih gostil, da sem ves svoj denar zraven zapravlil; zdaj pa, ko jim ne morem več gostij dajati, so me vsi zapustili. Pa hvala Bogu, zapravlil sem le tisto polovico premoženja, ki sem ga v gotovini imel; druga polovica je dobro shranjena, ker sem se zaklel, da te ne bom lahkomišljeno zapravlil. S tem, kar še imam, hočem zdaj pametno ravnati. Prej pa hočem še svoje tako imenovane prijatle skušati, kako daleč bodo svojo nehvaležnost gnali. Obiskal jih bom vse, povedal jim bom, da sem zavoljo njih ob vse prišel, in naj oni med sabo nekaj denarja vkup zložé, da si bom malo na noge pomagal. To bom pa storil le za to, da vidim, če najdem pri teh ljudeh le eno trohico hvaležnosti.“

„Moj sin,“ reče Cirilova mati, „stori kar se ti zdi; pa povem ti naprej, da se motiš, če od teh ljudi kako hvaležnost pričakuješ. Ni jih treba prav nič skušati, ti ne boš našel druge pomoči, ko pri sebi, namreč v tistem premoženji, ki si ga še prihranil. Ti še takih prijatlov, kakor jih imenuješ, ne poznaš, pa jih boš že še spoznaval. Daj Bog, da bi te ta skušnja nič več denarja ne stala.“ —

„Moja mati,“ reče Ciril, „jaz vem, da imaste prav, pa jaz hočem prijatle vendar skušati, da se sam prepričam o njih niévrednosti.“ Ciril je precej šel, in je pazil, da je svoje prijatle doma dobil. Tožil jim je svoje nadloge in svojo revščino, ter jih prosil, naj mu nekoliko pomagajo. Obljubil je, da bo

vse povrnil, kedar v boljše razmere pride. Rekel je tudi, če zopet obogati s kako kupčijo, da jim bo potem zopet gostije dajal.

Toda nobeden od tistih tovaršev se ni dal geniti ali preprosi; nekteri iz njih so celó rekli, da ga niti ne poznajo, in da se ne morejo spominjati, kje bi ga bili videli. Ves jezen in žalosten se vrne Ciril domu. „Oh moja mati,“ vskliknil je, ko je v sobo stopil, „vi ste prav imeli; to niso bili prijatli, ampak brezvestni, nehvaležni malopridneži. Zdaj je ven, nobenega ne bom več pogledal.“

Ciril je ostal trden v svojem sklepu. Ogibal se je vsake priložnosti, da le s temi prijatli ni v dotiko prišel. Prisegel je tudi sam pri sebi, da nikoli več ne bo pogostil kakega človeka iz Bagdada. Potem je vzel denar, ki se je bil nabral iz dohodkov grajščin in hiš; del ga je v omaro, in sklenil je, da bo vsak dan le toliko ven vzel, kolikor bo potreboval le za se in še toliko, da bo vsak večer lahko enega človeka pogostil. Pa prisegel je, da tista oseba, ki jo bo pogostil, ne sme biti iz Bagdada, ampak kak tujec, ki je še le tisti dan v Bagdad prišel. Tudi je sklenil, da ga bo le en večer pogostil, drugo jutro pa se zopet poslovil od njega.

Po tem načrtu je pustil Ciril kuhati. Proti večeru je šel pred mesto sprehajati se, in tam pri mostu je počakal na prvega tujca, ki je v mesto prišel. Tega je potem pozdravil, naj je že bil kdor si bodi, in ga povabil na večerjo in prenočišče za en večer. Potem mu je povedal, kako je pri njem navada, in peljal je tujca v svojo hišo.

Večerja, ki jo je Ciril svojim gostom dajal, ni bila ravno razkošna, vendar je bil vsak lahko zadovoljen.

Večerja je trpela pozno v noč in Ciril je svojega gosta zabaval s stoterimi kratkočasnimi besedami in šalami. On je bil od natore šegav in dobre volje, in jezik mu je tako gladko tekkel, da ni bilo nobenemu dolg čas v njegovi družbi. Vedel je zmiraj kako burko povedati, da se mu je moral vsak smejati.

Če se je Ciril drugo jutro od svojega gosta poslovil, rekel mu je: „Kamor koli greš, obvari te Bog vsake nesreče; povedal sem ti pa, kakšna je moja hišna postava: da se midva ne pozna več, in da ne bova več vkup pila, da se ne bova več videla. Jaz vem, zakaj tako delam. Z Bogom!“

Ciril je tej postavi zvest ostal. Kogar je enkrat pri sebi pogostil, tega ni pogledal več, in ni ž njim več spregovoril. Če ga je na ulicah srečal, delal se je, kakor bi ga ne videl. Tudi se je rad obrnil v stran, da bi ga dotični ne ogovoril.

Tako je že en čas živel. Enkrat pa, ko je zopet pred mestom na mostu stal in na prvega tujca čakal, prišel je čez most cesar Harun Arešid, pa tako preoblečen, da ga nobeden ni spoznal.

Cesar Arešid se je hotel namreč sam prepričati, če je vse v redu, zato se je večkrat preoblekel in po mestu Bagdadu hodil. Tudi je šel iz mesta ven v okolico, in to navadno prvega dne vsacega mesca. Danes je bil ravno prvi, cesar je prišel čez most, preoblečen kot trgovec iz Musula, za njim pa je hodil velik, močan hlapec.

Dve sto tri in devetdeseta noč.

Cesar, čeravno preoblečen, bil je vendar resen in spoštljiv mož videti, zato mu je Ciril nasproti stopil, ga prijazno pozdravil in mu rekel: „Gospod,

rečem vam: dobro došli! in prosim vas, da bi mi to čast skazali, in nicoj pri meni večerjali ter v moji hiši spali, da si odpočijete od potovanja.“ Zdaj je dozdevnemu trgovcu tudi povedal, kako se je navadil, vsak večer enega tujca na večerjo povabiti.

Cesarju se je ta Cirilova navada tako čudna zdela, da je bil radoveden in je hotel tega človeka bolj natanko spoznavati. Cesar se je zmirom obnašal kakor trgovec, in rekel je Cirilu, da ni pričakoval take gostoljubnosti v Bagdadu, in da on rad sprejme ponudbo, naj mu Ciril le pot pokaže, pa bo šel za njim.

Ciril, ki ni vedel, da ima cesarja pred sabo, govoril je ž njim, kakor bi bila enega stanu. Peljal ga je v svojo hišo in pustil ga je sestiti na zofo. Večirja je bila že pripravljena. Cirilova mati se je dobro zastopila na kuharijo. Prinesla je tri sklede na mizo. V eni je bil kapun in štir piške, v drugi gos, v tretji pa golobčki v zosi. Druzega ni bilo nič, pa to, kar je bilo, je bilo dobro.

Ciril in cesar sta se vsedla k mizi in začela jesti, kar in kolikor je kateremu dišalo. Potem se je prineslo še nekaj sadja, kakor grojzdja, breskev, jabelk in hrušk. Ko se je noč naredila, so se sveče prižgale, in Ciril je prinesel nekaj flaš vina na mizo. Tudi je mignil materi, da je cesarjevemu hlapcu večerje dala.

Ko so bile sveče prižgane, natočil je Ciril sebi in cesarju, ki ga je imel le za trgovca, ter rekel: „Gospod, vi veste, da kura ne pije prej, dokler svojih mladičev ne prikliče, da ž njo pijejo. Povabim vas tedaj, da moj izgled posnemate, in z mano pijete. Ne vem sicer, kako vi o pijači mislite; pa

jaz sodim, da mož, ki vino sovraži in se modrega dela, gotovo moder ni. Pustimo te puste in dolgočasne ljudi, in bodimo veseli; veselje se najde pa le v kozarcu, in kdor ga pije, ta bo vesel.“

Ciril je pil; cesar pa je za glaž prijel in rekel: „To se mi dopade, vi ste mož. Jaz imam rad ve-sele ljudi.“ Ciril pa reče: „Gospod, pokusite ga še vi, boste videli, da je dober.“

„To vam verjamem,“ reče cesar, „en mož, ka-kor vi, ne bo pil slabega vina.“

Na to je pil še cesar; Ciril pa mu je rekel:

„Vas je treba samo pogledati, pa se precej vidi, da ste mož, ki je že nekaj svetà skusil in ki zna živeti. Ko bi moja hiša vedela,“ pristavil je še, „kako izvrstnega možà da prenoči! V čast si štejem, gospod, da zamorem pogostiti tako vrlega moža.“

Modri izreki Cirilovi so se cesarju dopadali, ker je bil od nature kratkočasnim ljudem nagnjen. Cirila je zmirom priganjal, naj pije, da bi po vinu še bolj zgovoren postal, in da bi ga natančneje spo-znal. Da bi kak pogovor začel, prašal ga je, kako mu je ime, kaj dela, in kako se sicer čez dan za-bava. „Gospod“ reče Ciril, „meni je Ciril ime. Moj oče je bil trgovec, pa je že umrl in mi precejšno premoženje zapustil. Lahko bi bil s tem premožen-jem brez dela živel. Ker me je pa oče v mladosti pri trdem držal, ter mi nobenega veselja privoščil, zato sem se po njegovi smrti hotel odškodovati in sam začel prav veselo živeti. Pa bil sem bolj pre-viden, kakor so navadno zapravljivi ljudje. Taki se prepuste veselju in vse zapravijo, tako da v najhujšo revščino zabredejo, in da morajo potem celo življenje za to trpeti. Da bi se še meni taka ne zgodila,

razdelil sem svoje premoženje na dve polovici; eno polovico sem dobro naložil na obresti, drugo polovico sem obdržal v gotovini. To polovico v gotovem denarji sem se namenil zapraviti, sklenil sem pa za trdno, druge polovice ne dotakniti se. Potem sem zbral nekaj mladih ljudi okoli sebe. S temi smo vsak dan popivali in se razveseljevali, da ne kmalo tacega. Čez leto in dan je šel že ves moj gotovi denar rakom žvižgat. Ob enem so se zgubili moji tovarši, ko so čutili, da pri meni suša prihaja. Potem sem tiste tovarše obiskal in jih pomoči prosil. Pa nobeden mi ni hotel pomagati. Zato sem čisto popustil tisto tovaršijo, ne zapravim več, ko toliko, kar mi nese, in ne pogostim nobenega družega, ko prvega tujca, ki zunaj mesta čez most v mesto pride. Pa prenočim ga samo eno noč, potem nikoli več. Vse drugo že veste. Jaz sem vesel, da sem danes tako odličnega gosta dobil.“

Cesar je bil zadovoljen s tem, kar mu je Ciril povedal, ter mu reče: „Pohvaliti moram vašo previdnost, da niste celega premoženja zapravili; tako pametni navadno mladi ljudje niso. Tudi vas spoštujem, da ste svojim sklepom vedno zvesti ostali. Jaz se vam ne morem dosti čuditi, da ste imeli toliko trdne volje, ko ste že gotovi denar zapravili, da se niste lotili še ostalega premoženja. Jaz mislim, vi ste edini zapravljivec, ki se zna brzdati. Zavidam vas za vašo srečo. Vi ste srečni, ker vsak dan družega moža pogostite, tako se razvedrite, in vaši gostje hvalijo vašo gostoljubnost. Pa zdaj sva že dolgo govorila in nič pila. Dajte piti, pa še meni nalite.“

Ciril je nalil, in pila sta s cesarjem še dolgo v noč.

Cesar se je naredil, kakor da bi bil truden, in je rekel Cirilu, da bi šel rad spat. „Tudi nečem“ je pristavil, „da bi vi zavolj mene toliko časa budeli. Prej ko se ločiva, kajti jutri zjutraj bom zgodaj vstal in se ne bova videla, — zahvalim se vam za vašo gostoljubnost, postrežljivost in za dobro večerjo. Ne vem, kako bi vam svojo hvaležnost pokazal. Prosim vas, dajte mi to povedati, videli boste, da nisem nehvaležen človek. Ni mogoče, da bi mož, ko vi, ne imel nobene želje. Dajte mi po pravici povedati, kaj si želite. Čeravno sem le trgovec, pa vendar imam veliko prijatlov, in lahko komu kaj pomagam.“

Dve sto štir in devetdeseta noč.

„Gospod“ odgovori Ciril, „jaz sem popolnoma prepričan, da mi takih obljub ne delate iz gole uljudnosti. Pa po pravici vam rečem, da nemam nobene želje, nobene pravde, in da od nikogar nič ne potrebujem. Častilakomen nisem prav nič, in zadovoljen sem s svojo osodo. Le ena reč me jezi, pa zavoljo tega vendar lahko spim. Mi imamo namreč v naši fari enega starega dedca, ki je pravi hinavec, dela se pobožnega, pa družega ne dela, ko da ljudi opravlja. Zahajajo še štirje drugi k njemu, in potem se drži sodba čez vse farane, danes se ta skoz zobe vleče, jutri ta. Tudi delajo ti možje vedni prepir v fari, ker vedno tiste pošte prenašajo. Tudi ljudem žugajo in hočejo celo faro komandirati. To me jezi, da ti ljudje nikogar na miru ne puste.“ „Dobro,“ reče cesar, „tedaj vi želite, da bi se to opravljanje nehalo?“ „Se ve da,“ reče Ciril, „in

edina reč, ki bi si jo želel, bila bi ta, da bi bil samo en dan na mestu cesarja Arešida.“ „In kaj bi vi potem naredili?“ praša cesar. „Jaz bi te možè tako kaznoval, da bi se vsem poštenim ljudem dobro zdelo. Pustil bi vsakemu iz njih sto palic po podplatih naštetih, onemu dedcu, ki je pričetnik vsega tega, njemu bi jih privoščil štiri sto, da bi drugokrat vedel svoje sosede pri miru pustiti.“

Cesar se je smejal, in prišlo mu je na misel, da bi bila to lepa priložnost, prav kratkočasno šalo napraviti. „Vaša želja mi je všeč,“ reče cesar, „ker vidim, da pride iz odkritega srca, in od možá, ki neče trpeti, da bi krivica brez kazni ostala. Mene bi veselilo, ko bi se vam vaša želja izpolnila, in to ni tako nemogoče, kakor vi mislite. Vem, da bi vam cesar rad prepustil svojo oblast za štir in dvajset ur, ko bi vedel, kako imate poštene namene. Čeravno sem le trgovec, pa vendar imam toliko upljiva, da vam morem k temu pomoči.“ „Že vidim, da se iz mene norčujete,“ reče Ciril, „in tudi cesar bi se smejal, ko bi mojo neumno misel slišal. Vendar bi morda toliko pomagalo, da bi kaj pozvedel o početju tega hudobnega človeka in da bi ga kaznovati pustil.“ „Jaz se iz vas nič ne norčujem,“ reče cesar, „to bi bilo nespodobno, da bi zasramoval tacega človeka, kakor ste vi, ki me je vrh tega tako prijazno pogostil. Tudi cesar se ne bo z vami norčeval, če to sliši. Pa pustimo to; kmalo bo polnoči, in čas je, da gremo spat.“

Tedaj bova pa najin pogovor pretrgala,“ reče Ciril, „nečem vas zadržavati, ker ste spanju potrebni. Pa nekoliko je še vina v flaši, dajva še tega izpliti, potem greva pa k počitku. Samo to vas prosim,

prej ko jutri stran greste, da boste vrata zaprli.“ Cesar obljubi, da bo to storil. Ko je Ciril še govoril, prijel je cesar za flašo, in oba glaža k sebi vzela. Najprej je sebi natočil, da bi se Cirilu zahvalil, kakor je rekel, z napitnico. Potem je pa še Cirilu natočil in je skrivé, da Ciril ni zapazil, usul v Cirilov glaž nek prah. Ta glaž potem Cirilu ponudi in reče: „Vi ste meni cel večer nalivali. Zdaj sem pa jaz enkrat natočil, in prosim, da to časo meni na ljubo izpijete.“ Ciril se je hotel svojemu gostu uljudnega pokazati in je čašo na en mah izpil. Pa komaj je glaž na mizo nazaj postavil, pokazal je že tisti prah svojo moč. Ciril je naenkrat tako trdo zaspal, da mu je glava skor do kolen doli omahuila, in to se je zgodilo tako hitro, da se cesar ni mogel smeha zdržati. Cesar je potem poklical svojega hlapca in mu ukazal: „Pobaši tega moža na svoje rame, pa zapomni si dobro to hišo, da ga boš vedel zopet kam nazaj prnesti, kedar ti ukažem.“

Dve sto pet in devetdeseta noč.

Cesar je zdaj šel domu, hlapec pa za njim, s Cirilom obložen; vrat pa nista zaprla za sabo, kakor jima je Ciril zapovedal. Cesar je to nalašč opustil. Ko sta prišla s Cirilom do palače, šla sta skoz ene skrivne vrata; hlapec je moral Cirila nesti celò gor v cesarjevo sobo, kjer so strežaji cesarja že težko pričakovali. „Dajte tega človeka sleči,“ ukaže jim cesar, in položite ga v mojo posteljo; vse drugo vam bom pozneje povedal.“

Strežaji so Cirila slekli, oblekli so mu cesarjevo nočno obleko in položili so ga v cesarjevo posteljo.

V palači še ni nihče spat šel. Cesar je zdaj poklical vse svoje služabnike in vse ženske, ki so bili v hiši, ter jim je rekel: „Jutri zjutraj se ne boste meni priklonili, ampak temu možu, ki v moji postelji spi. Skazujte mu tisto čast, kakor meni, in vse, kar vam bo rekel, ga morate ubogati. Nobena reč se mu ne sme odreči, in nič ugovarjati, če bo kaj rekel ali želel. Imenujte ga vedno cesarja. Na mene jutri ni treba prav nič misliti, ampak mislite si, da je on cesar in obnašajte se potem proti njemu. Pa pazite, da se kateri ne spozabi.“

Strežaji in družice so brž spoznali, da si hoče cesar eno šalo napraviti, zato so obljubili, da bodo vse natanko tako storili, kakor jim je cesar zapovedal.

Tudi ministra Žafarja je pustil cesar poklicati, in ravno zdaj je stopil v sobo. „Žafar,“ reče mu cesar, „jaz sem te poklical, da ti povem, da se ne smeš začuditi, če bo jutri ta mož, ki v moji postelji spi, na mojem tronu sedel. Govori ž njim s tisto spoštljivostjo, kakor z mano, in imej ga za cesarja. Če ti bo kaj ukazal, ga moraš tako vestno ubogati, kakor bi ti bil jaz to ukazal. In če ti prav reče, velike darila razdeliti, ubogaj ga, če prav ves moj denar rakom žvižgat gre. Potem povej tudi velikašem, dvorjanikom in vsem služabnikom, da mu morajo tisto čast skazovati, kakor bi bil pravi cesar, in to tako resno, da ne bo nič zapazil, da se ž njim le šalimo.“

Ko je minister odšel, podal se je cesar v drugo sobo, in prej ko je spat šel, naročil je še Radoslavu, kaj mora vse storiti, da bo Ciril res mislil, da je cesar, da se bo videlo, kaj bo počel in kaj zaukazal, kedar bo imel cesarsko oblast v rokah. Tudi mu

je zapovedal, naj ga ob navadni uri zbudi, in sicer prej, ko Cirila, ker je hotel cesar videti, kako se bo Ciril obnašal.

Radoslav je cesarja ob navadni uri zbudil. Cesar je šel precej v tisto sobo, kjer je Ciril spal, in stopil je v stransko sobo, od koder je vse lahko videl, kaj se je v Cirilovi sobi godilo, njega pa ni bilo moč videti. Zdaj so stopili vsi strežaji in vse družice v sobo, kjer je Ciril spal, in postavili so se molčé po vrsti, kakor so imeli sicer navado, kedar je cesar Arešid ustajal. Ker se je že dan delal in je bil že čas za vstati, stopil je eden od strežajev k Cirilovi postelji in pomolil mu je v vinski jesih pomočeno gobo pred nos. Na to se je Ciril obrnil, kihnil in vrgel iz sebe nekaj slin, namreč tisti prah, ki ga je prej ta dan izpil. To se navadno zgodi, da človek, ki tisti prah povžije, čez nekaj časa ta prah zopet iz sebe vrže in se potem zbudi.

Ciril je zdaj oči odprl, in videl je na svoje začudenje, da spi v veliki, krasno opravljeni sobi, na stropu z raznimi slikami. Stale so po sobi razne posode iz čistega zlata. Pregrinjala so bile tudi z zlatom pretkane. Videl je pred sabo vrsto lepih deklet, ki so razne instrumente v rokah držale. Tudi nekaj zamorcev v lepih oblekah je ponižno tam stalo. Ko je svojo posteljno odejo pogledal, videl je, da je z biseri in demanti obrobljena. Zraven postelje je videl krasno, z zlatom pretkano obleko in cesarsko kapo.

Dve sto šest in devetdeseta noč.

Ko je Ciril vse te lepe reči videl, bil je zelo začuden in zmešan. Mislil je, da se mu le sanja, in vendar je budel in gledal odprtih oči. „Nemara sem še cesar postal“ reče sam pri sebi, — „toda ne, to ni mogoče, to so le sanje, ker sem si včeraj želel, cesar biti.“ Na to je spet oči zaprl, da bi zaspal.

Toda niso ga pustili pri miru. Eden od strežajev je pristopil in ga ponižno ogovoril: „Vaše veličanstvo, nikar več ne zaspite; čas je vstati, ker se že dani.“ Temu ogovoru se je Ciril zopet začudil. „Ali spim, ali budim?“ prašal se je, „toda gotovo je, da spim,“ rekel je, ne da bi oči odprl, „ni nobene dvombe, da se mi to le sanja. Ko je strežaj videl, da se Ciril ne zmeni in da hoče naprej spati, začel ga je zopet klicati: „Dovolite, veličanstvo, da vas še enkrat opomnim, da je že dan, in vaše veličanstvo ima navado, zmirom ob tem času vstati in jutrnjo molitev opraviti.“

„Tedaj se jaz motim“ reče Ciril sam pri sebi, „jaz ne spim, ampak budim. Kdor spi, ne sliši, jaz pa slišim, da nekdo z mano govori.“ Odprl je zdaj oči in videl je, da je že beli dan. Smehljaje se vzdigne v postelji po konci, kakor človek, ki je vesel, da je dosegel na enkrat visoko stopinjo. Cesarju, ki je vse to videl, se je dopadal Cirilov zadovoljni obraz. Na to so se tiste lepe družice Cirilu priklonile in začele so tako lepo igrati na svoje instrumente, da je bil Ciril kar očaran, in da ni vedel, kje je. Mislil si je zdaj spet, da so to

vse le sanje. Pokril si je obraz z rokami in rekel je sam pri sebi: „Kaj to pomeni? kje sem? kaj se mi je pripetilo? Čigava je ta palača? kaj pomenijo ti zamorci in ti lepo oblečeni strežaji? kaj in kdo so te lepe ženske, ki znajo tako lepo gosti? ali je mogoče, da ne morem razločiti, ali spim ali budim?“ Zdaj zopet oči opre, in vidi, da že solnce pri oknu not sveti.

V tem trenutku pride Radoslav, se pred Cirilom globoko prikloni in ga ogovori: „Veličanstvo, dovolite mi opombo, da še nikoli niste tako dolgo spali, in da ste ob tem času navadno že jutro molitev opravili. Ako niste bolni, je zdaj čas, da greste v državno dvorano, kjer vas vsa gospôda že pričakuje. Generali, namestniki iz dežel in drugi velikaši že komaj čakajo, kdaj se bodo vrata državne dvorane odprle.“

Po teh besedah je Ciril spet verjeti začel, da ne spi, in da se mu ne sanja. Pa bil je v zadregi, ker ni vedel, kako bi se odločil. Slednjič Radoslava srpo pogleda in ga resno praša „S kom govorite, in kdo je tisti, ki ga cesarja in veličanstvo imenujete? Vi se v meni motite.“

Vsak drugi, ko Radoslav, bi bil prišel v zadrego. Ta pa je čisto mirno odgovoril: „Moj cesar in vladar, danes gotovo tako govorite, da bi me skušali. Ali vaše veličanstvo ni mogočni cesar, vladar iztoka in zapada? Radoslav, vaš nevredni služabnik, vam služi že dolgo let v ponižnosti in zvestobi. On bi se štel za najbolj nesrečnega človeka, ako je s čim vašo milost zapravlil, in on vas prosi, da ga pomirite. Gotovo so vas po noči huđe sanje nadlegovale.“

Pri teh Radoslavovih besedah se je Ciril tako na glas zasmel, da mu je glava na polšter nazaj omahnila. Tudi cesar, ki je to videl in slišal, bi se bil rad smejal, pa se je bal izdati se, in tako celo šalo pokvariti.

Ko se je Ciril dosti nasmejal, vsedel se je zopet v postelji in je poklical enega majhnega zamorca, ter ga prašal: „Ti čuj, povej mi enkrat, kdo sem jaz?“ „Gospod“ odgovori mali zamorec z globokim priklonom, „vi ste naš svetli cesar.“ „Ti si lažnjivec, ti črni smolar ti,“ reče mu Ciril.

Zdaj je poklical Ciril eno od tistih žensk, jej pomolil roko in jej ukazal: „Stopi bliže, moja ljuba, in vgrizni me v tale prst, da bom vedel, ali spim, ali budim.“

Deklica, ki je vedela, da cesar vse opazuje, se je veselila, da je dobila priložnost, pokazati, kaj zna. Ona tedaj pristopi in vgrizne Cirila v prst, tako da ga je precej zbolelo.

Ciril je hitro roko nazaj potegnil in rekel: „Ne, jaz ne spim, gotovo ne spim. Pa tega ne razumem, kako sem čez noč cesar postal? To je vendar čudno!“ Potem je poklical spet tisto deklico in jej rekel: „Nikar mi resnice ne zataji; zarotim te pri Bogu, povej mi po pravici, če sem res cesar?“ „To je enkrat gotovo,“ reče ona, in mi se le čudimo, zakaj na enkrat nad tem dvomite.“ — „Ti si lažnjivka,“ reče Ciril, „jaz dobro vem, kdo sem.“

Dve sto sedem in devetdeseta noč.

Ko je Radoslav videl, da hoče Ciril vstati, ponudil mu je roko in pomagal mu je iz postelje. Komaj je na nogah stal, zaklicali so vsi stežaji in

družice svoj juterni pozdrav: „Svetli cesar, Bog vam daj srečen dan.“

„Kak čudež!“ vsklikne Ciril, „sinoči sem bil še Ciril, danes sem pa cesar. Te hitre spremembe jaz ne razumem.“ Strežaji so ga potem hitro oblekli. Ko so bili gotovi, postavili so se vsi strežaji in vse družice v dve vrsti, in skoz te vrste je imel iti Ciril v državni zbor. Radoslav je šel naprej, Ciril pa za njim. Vrata se odpró in oba stopita v dvorano. Radoslav se je vstavil pred tronom in pomaga Cirilu na tron zlezti. Strežaji, ki so bili v tej dvorani, so Cirila ponižno pozdravili. Ciril je pogledal na levo in na desno, in videl je oficirje cesarske straže v lepem redu tam stati. Cesar je med tem časom iz une sobe šel v drugo skrivno sobo, iz ktere se je videlo v državno dvorano, da je zamogel Cirila še nadalje opazovati. Dopadlo se mu je to na Cirilu, da se je tako možko in dostojno držal na tronu.

Ko se je Ciril vsedel, prišel je minister Žafar, se globoko priklonil pred Cirilom in rekel: „Svetli cesar, Bog vam daj vso srečo na tem in na unem svetu, vaše sovražnike pa naj poniža.“

Po teh besedah Ciril ni več dvomil, da je res cesar, kar si je zmirom želel biti. Ni tedaj dolgo popraševal, kako da je na enkrat cesar postal, ampak sklenil je, svojo moč porabiti. Pogledal je toraj ministra resno, in ga vprašal, če mu ima kaj povedati.

„Svetli cesar“ reče minister, „ministri, generali in drugi velikaši, ki imajo besedo v državnem zboru, stojé pred vrati, in čakajo, kdaj jim bo dovoljeno ustopiti.“ Ciril je ukazal, naj precej ustopijo. Minister gre ven in reče vratarju, da naj odpre.

Ko se vrata odprò, stopili so generali, ministri, namestniki in viši uradniki v dvorano. Vsak se je Cirilu priklonil in se potem podal na svoj sedež.

Na to je nastala tihota.

Zdaj je začel minister Žafar poročati o raznih stvareh, ki jih je imel na papirju zapisane. To so bile vsakdanje reči in brez važnosti. Ciril se je čudovito obnašal. Nobena stvar ga ni spravila v zadrego; vsako zadevo je razsodil po svoji pameti, ali da jo je potrdil, ali pa odbil.

Prej ko je še minister s svojim poročilom gotov bil, zapazil je Ciril v dvorani poveljnika policije, ki ga je osebno poznal. „Počakaj malo“ reče Žafarju, „jaz imam za poveljnika policije važen ukaz.“

Poveljnik policije, ki je zapazil, da ga Ciril gleda, in ko je slišal svoje ime klicati, stopil je precej pred tron in tam čakal ukazov. „Poveljnik policije“ reče mu Ciril, „pojdi brez zamude v ta in ta mestni oddelek in v te ulice. V teh ulicah na voglu stoji hiša, v kateri stanuje neki mož, ki mu je tako in tako ime; našel boš pri njem še štiri druge možé. Tistim štirim pusti dati vsakemu po sto palic po podplatih, hišnemu gospodarju pa, ki sem ti ga najprej imenoval, njemu jih naštej štiri sto. Potem pusti vseh pet vsacega na velbloda posaditi, pa tako, da bodo z obrazom proti repu obrnjeni, in take jih pusti po celem mestu voditi, in eden naj pred njimi kliče: „Tako se kaznujejo taki, ki se v tuje zadeve vtikajo, ki prepir delajo med sosedi in nikogar pri miru ne pusté.“ Potem jim še zažugaj, da se morajo v drug konec mesta preseliti in da se nikoli več ne smejo prikazati v prejšno stanovanje. Kedar jih bodo

okoli vodili, pridi ti sim in mi sporoči, kako si ukaz izvršil.“

Poveljnik policije je položil roko na glavo, v znamenje, da hoče glavo zgubiti, če ne bo vsega natanko izpolnil, kar mu je bilo ukazano. Potem se je priklonil in odšel.

Ta trdni ukaz delal je cesarju veliko veselja, ker je videl, kako hitro je Ciril priložnost porabil, da je tistih pet dedcev kaznoval, kakor je že prej ta dan željo izrazil.

Dve sto osem in devetdeseta noč.

Med tem je minister Žafar svojo poročilo nadaljeval, in bil je skoraj že gotov, kar pride poveljnik policije nazaj, da sporoči, kako je opravil. Približal se je tronu in rekel je Cirilu globoko priklonivši se: „Svetli cesar, jaz sem tistih pet mož skupaj našel, in storil sem ž njimi po ukazu vašega veličanstva. V dokaz naj bo ta protokol, ki je podpisan od sosedov v tistem oddelku mesta.“ To rekši pokaže nek papir in ga dá Cirilu.

Ciril je protokol do konca prebral in tudi imena prič, ki jih je vse osebno poznal. Ko je bil gotov, rekel je smehljaje poveljniku policije: „Prav dobro; jaz sem zadovoljen s tabo, in zaslužil si mojo zahvalo. Vsedi se nazaj na svoj prostor.“ — „Taki hinavci,“ rekel je Ciril sam pri sebi, „ki so čez mene zabavljali, in so to za slabo spoznali, da sem poštene ljudi pri sebi pogostil, zaslužili so tako kazen.“ Cesar, ki je Cirila vedno opazoval, bil je sam vesel, da je Ciril tako hitro kaznoval tiste obrekovalce.

Zdaj se je Ciril obrnil do Žafarja. „Pusti si,“ rekel mu je, „pri državnem blagajniku izplačati tisoč cekinov, pojdi v tisti oddelek mesta, kjer je bil ravno zdaj poveljnik policije, in izroči denar materi nekega Cirila, ki mu pravijo lahkomišljeni Ciril. Vsak človek ga pozna in vsak ti bo hišo pokazal. Zdaj pojdi, in pridi precej nazaj.“ Minister Žafar je položil roko na glavo, v znamenje, da bo ubogal, in priklonivši se, je šel k blagajniku, ki mu je denar precej naštel. Šel je potem Cirilovo mater iskat. Našel jo je doma in jej rekel, da jej cesar to pošlje; družega ni rekel nič. Žena je bila toliko bolj začudena, ker ni vedela, kako je moglo cesarju to na misel priti, saj je mislila, da je cesar še pozna ne.

Ko je minister odšel, poročal je poveljnik policije o več zadevah, in to je trpelo ravno tako dolgo, da je Žafar nazaj prišel. Ta je povedal, da je vse opravil, kakor ukazano. Zdaj je prišel Radoslav v dvorano in je zbrani gospôdi povedal, da je seja končana, in da vsak lahko domu gre. To so tudi storili potem, ko se je vsak še pred tronom globoko priklonil. Pri Cirilu ni nihče ostal, ko Radoslav in Žafar.

Ciril zdaj ni hotel dalje na tronu sedeti. Stopil je doli, podprt od Radoslava, ki ga je spremil v tisto sobo, iz ktere je bil prišel. Ponudili so mu par šlap (pantofelnov), kakor jih je cesar navadno nosil, če je po sobah palače hodil. On jih je vzel, pa ker ni vedel kaj ž njimi početi, vteknil jih je v aržet.

To videti, je malo manjkalo, da se niso začeli Žafar, Radoslav in strežaji na glas smejati. Vendar so se premagali, in minister je Cirilu razložil, da so

šlape za obuti. Med tem ko je Ciril v svoji sobi sedel, šel je Žafar k cesarju in mu povedal, kaj je Ciril s šlapami naredil, na kar se je cesar močno smejal.

Zdaj je Radoslav Cirila peljal v srednjo sobo, kjer je bila miza že pogrnjena. Strežaji so hitro tekli po pevke, in jim povedali, da dozdevni cesar gre. Precej so ženske pritekale, ter tako lepo zapele in zagodle, da je bil Ciril kar očaran, in ni vedel, kaj bi mislil. „Če so to sanje,“ rekel je sam pri sebi, „potem te sanje dolgo trpijo; pa to niso sanje, saj čutim, mislim, vidim, hodim, slišim. Naj bo, kakor hoče, jaz se bom Bogu prepustil. Vendar ne smem dvomiti, da sem cesar. Koga družega pa bodo tako častili, ko cesarja. Vse se mi priklanja, in vse, kar ukažem, se zgodi, tedaj moram vendar cesar biti.“

Ciril ni več dvomil, da je cesar, in to tem menj, ko je videl te krasne sobe, po katerih je hodil. Od vseh strani bliščelo mu je zlato naproti. Sedem lustrov je viselo od stene doli, in sedem zborov pevk je stalo v okrogu po širni dvorani. V sredi je bila miza in jedila so bila v zlatih skledah. Sedem mladih, lepih in krasno oblečenih deklet stalo je okoli mize, vsaka je imela eno pahljačo ali veternico v rokah, da so Cirilu frišno sapo pihljale, ko je pri mizi sedel.

Ciril je bil ves srečen, ko je vse te lepote videl. Obračal se je na desno in na levo, da je vse te lepote videl. To se je cesarju, ki ga je vedno opazoval, jako smešno zdelo. Slednjič se vsede k mizi. Precej so začele tiste sedmere deklice pihljati z veternicami, da bi zrak malo ohladile. Ciril jih

je gledal in občudoval njih lepoto; potem pa je rekel, da on misli, da bi bila ena zadosti, sapo pihljati, ostalih šest pa naj se vsede k njemu za mizo, tri na desno, in tri na levo stran, pa naj mu tovaršijo delajo. Dekleta so se vsedle okoli okrogle mize, pa Ciril je kmalo zapazil, da si ne upajo jesti. Zato jim je sam naložil jedi na talarje in jih uljudno povabil, naj se nikar ne sramujejo in naj jedó. Prašal jih je potem za imena, in povedale so vsaka svojega. Ena je bila Nada, druga Milost, tretja Srčnica, četrta Žarnica, peta Sladčica, šesta Krasno-vida in sedma Snežnica.

Ciril je povedal vse sorte lepe reči od teh imen, in s tem pokazal svoj bistri um; in cesar, ki je vse slišal, je Cirila še bolj spoštoval.

Ko so lepe deklice videle, da Ciril ne je več, rekla je ena strežajem, ki so pri mizi stregli: „Svetli cesar hoče iti v drugo sobo, kjer je sadje pripravljeno.“ Ko je ta to rekla, so vse dekleta vstale in se Cirilu poklonile. Zdaj odpre eden od strežajev vrata do druge sobe, kamor se je imel Ciril zdaj podati.

Dve sto devet in devetdeseta noč.

Radoslav, ki je bil ves čas pri Cirilu, peljal ga je zdaj v sosedno dvorano, ki je bila ravno tako velika in z lepimi slikami (podobami) ozalšana. V tej dvorani je stalo spet sedem drugih zborov pevk, ki so precej začele peti, ko je Ciril ustopil. Na mizi je stalo sedem zlatih skled, v katerih je bilo različno sadje. Sedem drugih deklet, ki so bile še lepši, ko prejéne, je stalo okoli mize s pahljačami v rokah, da so sapo pihljale.

Ciril je glasno občudoval te prelepe table in druge lepote po dvorani. Potem pa se je vsedel k mizi in je tistim sedmerim deklicam rekel, naj vsaka svojo pahljačo na stran položi in se k mizi vsede, češ, da vročina ni tako velika, da bi jih moralo sedem sapo pihljati.

Lepotice so se vsedle Cirilu na desno in na levo. Prašal jih je po imenu, in slišal je vse druge imena, kakor v prejšni dvorani. Cirilu so se te imena dopadale, in vedel je o vsakem kaj lepega omeniti. Potem je dekletam ponudil jesti. Cesarju se je vse to dopadalo, in Ciril mu je bil jako všeč.

Ko je Ciril od vsacega sadja nekaj pokusil, je vstal. Radoslav je šel pred njim, in ga peljal v tretjo dvorano, ki je bila ravno tako lepo opravljena, kakor prvi dve.

Tudi v tej dvorani je stalo sedem novih zborov pevk, in sedem novih lepotic je stalo okoli mize. Na mizi je stalo sedem malih skled, v katerih so bile zopet različna jedila.

Tistih sedem zborov pevk je prelepo zapelo, ko je Ciril ustopil, ko se je pa vsedel, so umolknile. Ciril je ukazal tudi tem sedmerim lepoticam, naj se vsedejo in jedó. Iz uljudnosti jim je sam na talarje naložil. Prašal jih je tudi za imena, ki so bile zopet drugačne, ko od prejšnih deklic. Ciril se je z dekletami dobro zabaval; pa tudi cesar, ki je skrivé vse opazoval.

Dan se je že nagnil, ko so Cirila peljali v četrto dvorano. Bila je lepo opravljena, kakor prejšnje. Brez števila sveč je gorelo in razsvitljevalo obširni prostor. V prejšnjih dvoranahtega ni bilo videti, ker prej je bil še dan. Tudi v tej dvorani je bilo sedem

zborov pevk, ki so prelepo zapele in zagodle, ko je Ciril vstopil. Okoli mize je stalo spet sedem drugih deklet; na mizi pa so bile v skledah take jedi, ki k pijači vabijo. Stalo je na mizi tudi sedem srebernih vrčov vina in sedem kozarcev iz kristala.

Do zdaj je bil Ciril zmirom le vodo pil, ker je v Bagdadu po vseh hišah, tudi pri cesarju taka navada, da se po dnevi le voda pije, in še le zvečer vino. Kdor bi po dnevi vino pil, imajo ga za največega pijanca, in pijan človek se ne sme prikazati med ljudi. To je pametna navada, ker gredo po dnevi ljudje po svojih opravkih in jih pijača ne zmoti. Zato pa tudi v Bagdadu ni nikoli pijanega človeka na ulicah videti.

Ciril je tedaj stopil v četrto dvorano in se približal mizi. Občudoval je tistih sedem deklic, ki so okoli mize stale, in ni vedel, katero bi za najlepšo spoznal. Hotel je zvedeti njih imena. Pa godba je tako glasno igrala, da se beseda ni nič slišala. Dal je tedaj znamenje, da naj godba neha, in precej je nastala tihota. Zdaj je prijel lepotico, ki mu je na desni najbližje stala, za roko, in prašal jo je po imenu. „Svetli cesar“ odgovori deklica, „moje ime je Bisernica.“

„Niso ti mogli bolj privnega imena dati,“ reče Ciril, „kajti tvoji zobje so lepši, ko biseri.“ „Bisernica, ker imaš tako lepo ime,“ dostavil je Ciril, „vzemi flažo v tvojo lepo roko in natoči mi vina.“

Lepotica je precej natočila in čašo postavila z dostojnim priklonom pred Cirila. On jo je prijazno pogledal in rekel: „Bisernica, zdaj pijem na tvoje zdravje, in prosim te, da tudi sama sebi natočiš in piješ. Ona uboga in si natoči. Prej ko je pila,

pa je zapela eno pesem s tako prijetnim glasom, da je bil Ciril kar očaran. Ko je Ciril izpil, ponudil je še drugim deklicam piti. Prašal je prvo na levi po imenu, in rekla je, da je Danica. „Tvoje oči so še bolj svetle, ko danica,“ reče Ciril, „prosim te, pij!“ Danica je glaž lepo prijela in pila. Tako je prisilil piti tudi tretjo, po imenu Večernica, in vse druge. To je tudi cesarju veselje delalo. Ko je Ciril sedem glažov izpil na zdravje sedmerim lepoticam, šla je Bisernica, natočila glaž in vrgla v njega nekaj od takega prahu, kakoršnega je rabil prej ta dan cesar. Potem je prinesla glaž Cirilu in mu rekla: „Svetli cesar, izpite še ta glaž na svoje zdravje, pa prej dovolite, da še eno pesem zapojem, ki se vam bo gotovo dopadla. Zložila sem jo še le danes, in še nobeden je ni slišal.“

„To ti rad dovolim“ reče Ciril, vzemši glaž iz njenih rok, „prepričan sem, da zamoreš le lep pesem zapeti.“ Bisernica je vzela citre v roke in je zapela zraven tisto pesem s tako prijetnim glasom, da jo je bilo veselje poslušati.

Ciril jo je naprosil, naj pesem še enkrat zapoje, in poslušal jo je v drugič z istim veseljem. Ko je skončala, pohvalil jo je Ciril in izpil na en mah tisti glaž vina. Hotel je z Bisernico govoriti, pa prah je že kazal svojo moč, Cirilu se jezik ni hotel več gibati. Potem je oči zaprl, omahnil na svojem stolu nazaj in tako trdo zaspal, kakor prej ta dan, ko mu je cesar ta prah v vino vsul. Ena od deklic mu je vzela glaž iz rok, da ga ni na tla spustil. Cesar je zdaj prišel iz svoje skrivne sobe in stopil je v dvorano, ves vesel, da se je njegova šala tako dobro vršila. Ukazal je Cirilu cesarsko obleko sleči,

in mu njegovo prejšno obleko nazaj obleči. Potem je poklical cesar tistega hlapca, ki je Cirila sim prinesel in mu ukazal: „Pobaši tega moža in nesi ga tiho v njegovo hišo nazaj ter ga položi na zofo, kedar stran greš, pa vrata odprta pusti.“

Tristota noč

Hlapec je Cirila zadel na rame in ga nesel iz palače v njegovo hišo, kjer ga je položil na zofo, in potem hitro odšel, da cesarju sporoči, kako je vse izvršil. „Ciril si je želel le en dan cesar biti,“ reče cesar Arešid, „da bi mogel kaznovati tistih pet opravljenih dedcev. Jaz sem mu to željo izpolnil, in on sme zadovoljen biti.“

Ciril je spal na zofi še dolgo, ko je bil že dan, in ni se prej zbudil, dokler ni tisti prah svoje moči zgubil. Zdaj je svoje oči odprl in se močno začudil, ko se vidi v svoji sobi. „Bisernica, Danica, Sladčica, Večernica, Nada!“ klical je na ves glas lepotice od sinoči po imenu. „Kje ste? Pridite k meni!“

Ciril je tako vpil, da ga je njegova mati slišala, ter je precej pritekla in ga prašala: „Kaj ti je, moj sin, kaj se ti je pripetilo?“

Pri teh besedah je Ciril glavo po konci dvignil, svojo mater zaničljivo pogledal in jo prašal: „Dobra gospa, koga ti imenuješ svojega sina?“

„Tebe,“ reče mati prijazno, „ali nisi Ciril, moj sin? Ali tega ne veš več?“ Jaz tvoj sin? Grda starka,“ reče Ciril, „ti ne veš, kaj govoriš, ti si lažnjivka. Jaz nisem noben Ciril, ampak jaz sem cesar.“

„Bodi vendar pameten, moj sin,“ reče starka, „kaj vendar govoriš; ko bi te kdo slišal, bi mislil, da si znorel.“

„Ti si norica,“ reče Ciril, „ne pa jaz; jaz ti pravim, da sem pravi cesar.“

„O moj sin“ reče mati, „ali je mogoče, da si pamet zgubil, ker tako govoriš? Kteri hudi duh te je obsedel, da te take besede uči? Bog se te usmili, in naj prežene hudiča iz tebe. Saj si moj sin Ciril, jaz pa tvoja mati.“

Ko mu je vse mogoče reči povedala, da bi ga spet k zavesti spravila, rekla mu je še: „Ali ne vidiš, da je to tvoja soba, kjer spiš, ali je mar to cesarska palača? In ali nisi zmirom tukaj stanoval? Le dobro vse premisli, in ne domišljuj si stvari, ki nikdar mogoče niso.“

Ciril je mater poslušal, potem si je položil roko na čelo, in premišljeval, kaj bi bila resnica. „Jaz mislim, vi imate prav,“ reče čez en čas materi; zdi se tudi meni, da sem Ciril, in vi moja mati, in to moja soba. Taka je, jaz sem Ciril, ne razumem, kako sem mogel kaj družega misliti o sebi.“

Mati je zdaj mislila, da je njen sin že ozdravljen od njegove domišljije; hotela se je že smejati; pa kar naenkrat se je Ciril zopet spremenil; dvignil se je v postelji po konci in rekel: „Stara copernica, ti neveš, kaj govoriš; jaz nisem tvoj sin in ti nisi moja mati. Ti se sama motiš in hočeš še mene pregovoriti. Jaz sem cesar, in nobeden me ne bo prepričal, da nisem.“

„Prosim te moj sin,“ reče mati, „nikar tako ne govori, da te Bog ne bo kaznoval. Dajva raje kaj družega govoriti. Povedala ti bom, kaj se je

včeraj pri nas godilo. Prišli so policaji, prijeli tistega opravljivega dedca in njegove štiri tovarše, naštel so jim ne vem koliko palic, potem pa je eden pred njimi vpil: „Tako se kaznujejo tisti, ki se v tuje zadeve vtikajo in prepir sejejo v soseski. Potem so jih po mestu okoli vodili in jim prepovedali, v našo sosesko nazaj priti.“

Cirilova mati pač ni vedela, v kako ozki dotiki je njen sin s tem dogodkom, in povedala je to, da da bi Cirila na druge misli spravila.

Tri sto in prva noč.

Zgodilo pa se je ravno narobe.

Ciril je zdaj še le prav za trdno mislil, da je cesar, ker se je spominjal, da je on zaukazal kaznovanje teh mož. Rekel je tedaj materi: „Jaz nisem ne tvoj sin, ne Ciril, ampak brez dvombe sem cesar. Po tem, kar si mi zdaj pravila, ne morem drugače misliti, ker sem jaz dal ukaz, da se morajo ti moške kaznovati. Nikar tedaj ne govori, da sem Ciril; saj ne spim, in pijan tudi nisem. Mene prav veseli, da mi potrjuješ, kar mi je poveljnik policije povedal, da je namreč obrekovalce po mojem ukazu kaznoval. Da sem te hinavce izplačal, to me silno veseli. Samo to bi rad vedel, kdo me je v to hišo sim pripeljal. Tega si pa ne pustim vzeti, da sem cesar, naj potem kdo reče, kar hoče.“

Mati, ki je to slišala, in ni vedela, kaj se je sinu prej ta dan pripetilo, bila je zdaj popolnoma prepričana, da je sin znorel, ker je take reči govoril, ki so bile čisto nemogoče. Rekla je tedaj Cirilu: „Moj sin, jaz Boga prosim, da naj se te usmili. Nikar

tako brez pameti ne govori. Prosi Boga, da ti bo tvoje grehe odpustil in ti zdravo pamet nazaj dal. Kaj bodo ljudje rekli, če te bodo slišali take govoriti? Ali ne veš, da imajo stene ušesa?“

Te besede pa Cirila niso pomirile, ampak le še bolj so ga razburile. Začel je mater zmirjati in jej rekel: „Starka, povedal sem ti že, da molči; če še eno besedo spregovoriš, bom vstal, in te tako namlatil, da boš dosti imela. Jaz sem cesar, in ti mi moraš to verjeti.“

Ko je dobra žena videla, da sin vedno bolj nori, začela se je jokati, in si lasè ruvati, in ni se mogla potolažiti.

Ciril pa je vedno bolj divjal in spozabil se je tako daleč, da je svojo roko vzdignil nad svojo mater. Skočil je iz postelje, zagrabil palico in začel po materi udrihati. „Bedasta starka,“ je vpil, „povej mi, kdo sem?“

„Ti si moj sin,“ reče mati brez strahu, in sina prijazno pogleda, „jaz ne verjamem, da bi te bil Bog tako daleč zapustil, da bi svoje matere več ne poznal. Saj ti pravim, da si moj sin, in neumno je, da se cesarja imenuješ, ker nikdar nisi bil in nikdar ne moreš biti. To je tudi razžaljenje cesarja Arešida, ki je tako dober, da je včeraj meni tavžent cekinov poslal. Minister Žafar mi jih je prinesel, in rekel, da naj za cesarja molim. Teh tisoč cekinov boš tako ti užil, kar jaz tako ne bom dolgo živela.“

Ko je Ciril to slišal, postal je še bolj divji. Spominjal se je, da je on materi poslal teh tisoč cekinov, in zdaj je bil le še bolj preverjen, da je res cesar. „Stara copernica,“ rekel je materi, „pusti si dopovedati, da sem ti jaz teh tisoč cekinov poslal,

in minister Žafar je ravnal le po mojem ukazu. Ti pa me hočeš zmotiti, da sem tvoj sin. Pa jaz ti bom že pokazal.“ Na to je začel mater zopet s palico pretepati.

Tri sto in druga noč.

Uboga mati, ki ni mislila, da bo njen sin tako hitro zrojil, začela je na pomoč klicati. Ciril pa jo jo ves čas tepel, ter kričal nad njo: „Ali sem cesar ali ne?“ Mati pa je vselej odgovorila: „Ti si moj sin.“

Ciril se je že nekoliko pomiril, ko so sosedje v sobo prileteli. Prvi ki je v sobo skočil, iztrgal je Cirilu palico iz rok, ter mu reče: „Kaj delaš, Ciril, ali si pamet zgubil. Kdaj je še pošten sin svojo mater vdaril, ti pa tepeš svojo mater, ki je tako dobra ženica.“

Ciril je vse sosede plašno pogledal in jih prašal: „Kdo pa je ta Ciril, ki od njega govorite? Ali morda mislite mene?“

Nad tem vprašanjem so sosedje nekoliko ostrmeli. „Kako?“ reče eden iz njih, „ali ni to tvoja mati? Ali je nečeš več poznati?“

„Ti si predrznež,“ reče Ciril; „jaz jo tako malo poznam, kakor tebe, in je tudi nečem poznati. Jaz nisem Ciril, ampak cesar, in če tega še ne veste, boste že še čutili.“

Po teh besedah sosedje niso več dvomili, da je Ciril znorel, in da bi ne mogel več matere tepsti, prijeli so ga in ga trdo zvezali. Čeravno zdaj ni mogel nič škodovati, ga vendar niso hoteli pri materi pustiti. Dva sta šla v norišnico in sta tam povedala,

da je eden znorel, in naj pridejo po njega. Nadzornik norišnice je vzel precej več ljudi seboj, pa tudi železne sponse, verige in en bič. Ko so prišli v Cirilovo sobo, hotel se je Ciril iztrgati iz vrvi, s katerimi je bil zvezan. Pa nadzornik je vzel bič in mu prislonil en par gorkih, da je Ciril precej k pameti prišel. Ciril je zdaj postal bolj miren, tako da so strežaji iz norišnice ž njim počeli, kar so hoteli. Uklenili so ga v železne sponse in ga odpeljali v norišnico.

Ko so prišli na cesto, stala je že velika množica ljudstva pred hišo. Ti so ga topli, kdor ga je le doseči mogel, ker so slišali, da je on prej mater tepel.

„Moj Bog, ti meni pomagaj,“ zdihoval je Ciril; za norca me hočejo narediti, čeravno sem pri zdravi pameti. Naj se zgodi Božja volja.“

Tako so Cirila pripeljali v norišnico. Zaprli so ga v železni tičnik. Prej pa mu je dal še strežaj petdeset palic po hrbtu. Tako se je zgodilo tudi v prihodnje vsaki dan, da je Ciril dobil petdeset palic skozi tri tedne; pri tem mu je strežaj rekel: „Pridi zopet k pameti, in povej, če si res cesar.“

„Jaz tvojih svetov ne potrebujem,“ rekel je Ciril, „jaz nisem norec; pa če me boste tukaj tako topli, potem bom res norec postal.“

Cirilova mati je sina vsak dan obiskala. Vedno se je jokala, ker je videla, kako Ciril hujša, in kako toži čez bolečine. Njegove pleča so bile vse razbite in razmesarjene, in še spat ni mogel, ker ga je vse bolelo, kakor koli se je obrnil. Mati ga je tolažila in pozvedavala, če še zmirom sanja, da je cesar.

Pa kedar koli je kaj tacega spregovorila, bil je tako hud, da je morala precej omolkniti.

Dolgo časa mu ni šlo iz glave, kako je v cesarski palači ukazoval in v krasni cesarski obleki okoli hodil, kako so ga vsi ubogali itd. Pa sčasoma so se ti spomini vendar bolj in bolj razkadili.

„Če sem res cesar,“ govoril je sam s seboj, „zakaj pa sem zjutraj v svoji navadni postelji ležal? Zakaj ni bilo več strežajev in tistih lepih žensk okoli mene? Zakaj bi me bili minister Žafar, generali in visoki dostojanstveniki vsi tako na enkrat zapustili? Če bi jaz le količkaj oblasti čez nje imel, bili bi m^o že davno iz te grozne ječe rešili. To so bile le sanje, drugače si ni moč stvari razjasniti. Se ve da sem pustil tistih pet m^ož kaznovati, in sem Žafarju ukazal, da je nesel moji materi tisoč cekinov; in ti ukazi so se izvršili. Tega spet ne razumem. Pa koliko je drugih reči, ki jih človek ne razume! Prepustil se bom Božji roki, on vse vé in vse pozna.“

Tri sto in tretja noč.

Ciril je bil še v te reči zamišljen, kar njegova mati ustopi. Ko ga je videla tako shujšanega, začela se je zopet jokati. Pozdravila ga je kot svojega sina, in Ciril se je po dolgem prestanku danes spet enkrat za ta pozdrav zahvalil. To je mater razveselilo, in ona mu reče: „No, moj sin, kako se ti godi? Kake volje si danes? Ali si že popustil tiste neumne misli, ki ti jih je hudi duh v glavo vbijal?“

„Ljuba mati,“ reče Ciril z mirnim pa žalostnim glasom, „spoznam svojo zmoto; prosim vas, odpustite mi, kar sem vam hudega storil. Tudi sosedom

povejte, da jih prosim za odpuščanje, ker sem jim dal slab izgled. Mene so zmotile sanje; pa te sanje so bile tako resnici podobne, da bi bil vsak drugi ravno tako norel, kakor jaz. Še zdaj ne morem prav verjeti, da so bile sanje, ker sem vse z odprtimi očmi videl. Pa naj bo, kakor hoče; jaz si bom odslej mislil, da so bile sanje. Vem, da sem Ciril, in ne cesar. Res je, da sem vaš sin, in vedno sem vas spoštoval do tistega nesrečnega dne, ki se ga sramujem. Odslej vas hočem celo življenje spoštovati, kakor se spodobi.“

Ko je slišala mati Cirila tako pametno govoriti, bila je vsa vesela, in če se je prej jokala od žalosti, jokala se je zdaj od veselja, ker je svojega sina zopet našla. „Moj sin, tako sem vesela tvojih pametnih besedi, kakor bi te bila na novo porodila,“ rekla je mati vsa vesela; „zdaj te moram na nekaj opozoriti, na kar si ti morda pozabil. Tisti tujec, ki si ga ti na večerjo povabil, je zjutraj šel, ne da bi vrata za sabo zaprl; tako, mislim, je hudi duh k tebi prišel, in te tako zmotil. Zahvali se Bogu, da si zdaj spet pri pameti, in prosi ga, da te v prihodnje pred hudim duhom obvarje.“

„Saj taka bo,“ reče Ciril, „saj ravno v tisti noči sem imel tiste sanje, ki so mi pamet zmešale. Jaz sem tujemu trgovcu še izrekoma povedal, da naj vrata zapre, kedar bo ven šel, pa on tega ni storil. Zdaj že verjamem, da je hudi duh k meni prišel, in mi te neumne misli v glavo vbil. V Musuli, odkoder je bil ta trgovec domà, morda ne vedò, da hudi duh dela slabe sanje, če človek vrata odprte pusti. Ker mi je zdaj Bog mojo pamet nazaj dal, prosim vas prelepo, in kakor le sin mater prositi

zamore, da me rešite iz tega pekla, kjer me bo ta strašni rabelj še ubil, če dolgo tukaj ostanem.“

Cirilova mati je šla vsa potolažena precej k oskrbniku norišnice, ter ga je zagotovila, da je nje sin zdaj popolnoma pameten.

Oskrbnik je prišel k Cirilu, in ko se je sam prepričal, da je Ciril res pri pameti, spustil ga je precej.

Ciril je šel domu in je več dni doma ostal, da se je malo pozdravil in pokrepčal.

Ko je bil nekoliko pri svojih močeh in ko se je nekaj popravil, začelo mu je dolg čas biti, ker je bil zmirom sam. Začel je toraj zopet staro življenje, namreč da si je vsak večer enega gosta povabil na večerjo.

Tisti dan, ko je prvokrat zopet pred mesto šel na tujca čakati, bil je ravno prvi dan mesca, in na ta dan kakor smo že povedali, imel je cesar navado, da je preoblečen po mestu in okolici hodil, da bi se prepričal, če je vse v redu.

Tri sto in četrta noč.

Ciril je komaj pred mesto prišel in se na eno klop vsedel, kar vidi po cesti priti ravno tistega trgovca iz Musula in s tistim hlapcem, kakor zadnjič. Cirila je mraz stresel, ker je mislil, da je ta trgovec vse njegove nesreče kriv, ker vrat ni zaprl za sabo, ko je odšel. „Bog me obvari,“ rekel je, „tukaj pride zopet tisti copernik, ki me je zadnjič tako premotil.“ Naslonil se je tedaj na most in je gledal v vodo, samo da bi mu ne bilo potreba pogledati tega trgovca.

Cesar je bil vse zvedel, kaj je Ciril drugi dan po tistem dogodku v palači počel, in kako je bil zavolj tega nesrečen. Vendar se je hotel s Cirilom še enkrat pošaliti. Cesar se je smejal, ko je zvedel, da so Cirila v norišnico gnali; vendar se mu je tudi smilil, in hotel ga je za to odškodovati.

Zapazil je Cirila precej, pa videl je tudi, da Ciril ne mara ž njim govoriti. Zato se mu približa in mu pogleda v obraz. „Ali si ti, moj brat Ciril?“ ga praša, „bodi mi pozdravljen in dovoli, da te objamem.“

„Jaz pa tebe ne pozdravim,“ reče Ciril mrzlo, „ne potrebujem, da bi me ti pozdravljal, še menj pa, da bi me objemal. Hodi svojo pot.“

„Glej ga no,“ reče cesar, „ali me ne poznaš več? Ali ne veš več, kako sva se uni večer pri tebi dobro imela?“ „Nič ne vem,“ reče Ciril hladno, „jaz te ne poznam in ne vem, kaj govoriš. Rečem ti še enkrat, hodi svojo pot!“

Cesar se pa ni dal odgnati. Vedel je dobro, da ima Ciril tako hišno postavo, da vsacega gosta le enkrat sprejme, saj mu je Ciril to sam povedal; pa cesar se je delal, kakor bi tega več ne vedel. „Ne morem verjeti, da bi me ti več ne poznal,“ reče cesar, „saj še ni dolgo, kar sva se videla, in v tem kratkem času me vendar nisi mogel pozabiti. Kaj se ti je pripetilo, da imaš tako jezo zoper mene. Ti se boš pa spominjal, da sem ti svojo zahvalo izrekel, in da sem ti ponudil svojo pomoč v neki stvari, na kateri je bilo tebi veliko ležeče.“

„Ne vem, koliko ti premoreš,“ reče Ciril, „in nisem tudi nič radoveden. Jaz le toliko vem, da sem zavolj tebe skoraj norec postal. Zato te prosim,

pojdi svojo pot in nikar me ne nadleguj.“ „Moj ljubi brat Ciril,“ reče cesar, „jaz bi ne vzel rad na tak način od tebe slovò. Ker sem bil tako srečen, da sem te zopet našel, mi vendar prošnje ne boš odrekel, in me povabil na večerjo.“

„To si bom pa dvakrat premislil,“ reče Ciril. „Toliko imam še moči, da se bom tebe ubranil, ki si mi nesrečo v hišo prinesel. Ali znaš pregovor: Zadeni boben na hrbet in hodi svojo pot. Stori tudi ti tako! Hodi z Bogom! S tabo nečem nič opravi imeti.“

„Moj dragi prijatelj,“ reče cesar, „ti z mano tako trdo postopaš, da bi ne bil mislil. Nikar ne bodi tak, in bodi prepričan, da sem tvoj prijatelj. Povej mi, kaj se ti je pripetilo, da svojo krivico popravim, če sem ti res kaj žalega storil.“

Ciril se je slednjič udal in je rekel cesarju zraven sebe sestì. Potem je rekel cesarju: „Ker si tako nadležen, ti bom povedal, kaj sem zavolj tebe pretrpel.“

Povedal je potem cesarju vse natanko, kako je bilo drugi dan, ko se je doma zbudil, kar je pa cesar vse sam vedel. Potem mu je povedal, kako si je vsled nesrečnih sanj domišljjal, da je cesar, in kake norosti je potem počenjal, da so bili sosedje prisiljeni, odpeljati ga v norišnico, kjer so strašno grdo z njim delali. In vedi, reče, da si vsoga tega samo ti kriv. Spominjal se boš, da sem te prosil, naj bi pri odhodu vrata za saboj zaprl. Ti pa tega nisi storil, ampak vrata odprte pustil, in tako je prišel hudi duh v mojo sobo, ter me v sanjah tako zmotil, da sem začel noretì, in da sem moral potem toliko trpeti. Ti si tudi kriv, da sem svojo mater tepel,

in da bi jo bil skoraj ubil, in to vse zavoljo tistih neumnih sanj, vsled katerih sem si domišljjal, da sem cesar. Ti si tudi kriv, da sem dal svojim sosedom slab izgled, ker so me videli, kako sem svojo mater tepel; to vse bi se ne bilo zgodilo, če bi bil ti vrata za sabo zaprl pri odhodu, kakor sem te prosil. Če bi bile vrata zaprte, bi še sosedge ne bili mogli v hišo priti, in bi ne bili vedeli, kaj sem jaz počenjal. Jaz bi ne bil sosedov razdražil, in oni bi me ne bili v norišnico gnali, kjer so me tako pretepravali, da je bilo groza.“

Cesarju se je dobro zdelo, ko je Ciril tako tožil, in da se je dal tako premotiti. Zato se je na glas zasmeljal.

Ciril se je jezil, da se dozdevni trgovec smeja, namesto da bi ga miloval. „Kaj se z menoj norčuješ?“ ga praša, „in zakaj se mi v obraz smeješ? Ali misliš, da ni resnica, kar govorim? Ali ti hočem svoje rane pokazati? Le tukaj sim poglej, pa boš videl, da se ne šalim.“ S tem mu pokaže hrbet in prsa, in cesar je videl še komaj zaceljene rane. Pri tem pogledu je cesarja groza stresla. Ciril se mu je smilil, in žal mu je bilo, da je svojo šalo tako daleč gnal. Objel je Cirila in mu rekel: „Vstani, moj brat; pojdiva k tebi domu. Rad bi še enkrat s tabo večerjal. Jutri boš videl, da bo vse dobro šlo.“

Ciril se sladkim besedam cesarjevim ni mogel ubraniti, in proti svoji hišni postavi, ki je velevala, da ne sme nobenega tujca dvakrat pogostiti, rekel je cesarju: „Naj bo; pa to vam rečem, da morate vrata za sabo zapreti, kedar odidete, da spet hudi duh ne pride in me ne zmoti. Cesar mu je rekel:

„Zaupaj v mene; jaz ti ne bom nezvest; obljubim ti to kot poštenjak. Jaz ti vse dobro želim, tega se boš kmalo prepričal; ne drži se toraj tako proti meni.“

„Saj nič ne zahtevam od tebe,“ reče Ciril, „jaz hočem tvoji želji ustreči, pa tvojih vošil ne potrebujem, in prosim te, da o tem molčiš. Vsa moja nesreča je prišla od tvojih vošil, in ker si vrata odprte pustil.“

„Je že dobro“ reče cesar, smehljaje se nad bolno domišljijo Cirilovo, „ker tako hočeš, ti nikoli ne bom nič želel.“ „To me veseli,“ reče Ciril, „pa glej, da boš besedo držal. Vse drugo je nepotrebno.“

Tako govoreči približali so se Ciril, cesar in njegov hlapec Cirilovi hiši. Že se je noč delala, ko so do hiše dospeli. Ciril je hitro svojo mater poklical, in jej rekel luč prinesiti. Potem sta se vsedla s cesarjem k mizi, in kmalo se je večerja prinesla. Jedla sta, kolikor se je kteremu ljubilo, potem pa je prinesel Ciril sadja in vina. Mati pa je šla spat.

Tri sto in peta noč.

Ciril je natočil najprej sebi potem pa cesarju; pila sta vsak kakih pet ali šest glažov in se menila o vsakdajnih rečeh. Ko je cesar videl, da ga ima Ciril že malo pod kapo, sprožil je govor o ljubezni in je prašal Cirila, če je bil že kterikrat zaljubljen.

„Moj brat,“ reče Ciril, „meni se je zakon zmirom kakor jarem zdel, kateremu podvreči se, nisem imel najmanjše volje. Meni je bilo le za dobro jed, dobro pijačo in veselo zabavo s prijatli. Pri vsem tem pa nisem neobčutljiv za ženske, morda

bi se v zakonu še srečnega čutil, če bi dobil žensko po moji volji, na primer eno tako, kakor je bila tista, ki sem jo tisto noč, ko ste vi vrata odprte pustili, v sanjah videl, ki je znala tako lepò peti in gosti, ki je bila tako lepa, pa tudi prijazna in postrežljiva. To bi bilo veselje, ko bi ona zvečer z mano vino pila, pesmice prepevala in na citre igrala. Pa kje hočem tako žensko dobiti, ko v palači cesarja, ki ima dosti denarja, da take posle lahko plača. Boljši je tedaj, da se vina držim, to me ne stane veliko, in pijem lahko tako dobrega, ko cesar.“ S temi besedami prime za čašo, si natoči in reče cesarju: Daj mi vendar svojo kupico, da tudi tebi natočim; pijmo ga, saj nema kosti!“

Ko sta oba pila, rekel je cesar: „Vendar je škoda, da tak možak, kakor ti, tako samotarno živi.“

„To za mene ni nobena težava,“ reče Ciril, „to življenje, kakor ga zdaj imam, zdi se mi bolj prijetno, ko oženjen biti, z ženo se prepirati in se nad njo vsak dan jeziti.“

Pogovarjala sta se še dolgo o tej stvari, in ko je cesar Cirila tako daleč pripravil, kakor je želel, rekel mu je: „Le pusti mene skrbeti; ker imaš ti pravi okus; kakor vsi pošteni možjè, hočem ti jaz nevesto preskrbeti, da boš zadovoljen ž njo; pa to te ne bo nič stalo.“ Ob enem prime za flašo, vzame Cirolov glaž in vrže vanj spet nekaj tistega prahu, po katerem človek precej zaspi. Potem je natočil in čašo ponudil Cirilu z besedami: „Vzemi in pij na zdravje tiste lepotice, ki bo srečo tvojega življenja dopolnila. Rečem ti, da boš zadovoljen ž njo.“

Ciril vzame smehljaje čašo v roke, zmaje z glavo in reče: „Naj bo, ker tako hočeš; nečem

tako izvrstnega gosta zavolj take malenkosti razžaliti. Hočem tedaj piti na zdravje tiste lepotice, si mi jo obetaš, čeravno sem tudi brez nje zadovoljen, in ne zidam dosti na tvoje obljube.“

Komaj je Ciril glaž izpil, kar se ga loti taka zaspanost, da so mu kar oči vkup padle. Kmalo je tako trdo spal, da je cesar ž njim počel, kar je hotel. Rekel je tedaj svojemu hlapcu, naj Cirila na rame pobaše in v palačo odnese. Hlapec je Cirila zadel, in šla sta ž njim v palačo. To pot pa je cesar vrata za saboj zaklenil. Cesar je šel naprej, hlapec pa za njim. Ko sta prišla v palačo, pustil je cesar v četrti dvorani Cirila na zofo položiti. Ob enem je ukazal, naj mu oblečejo zopet tisto cesarsko obleko, kakor prvokrat. Vsem poslom je zopet oostro zaukazal, da morajo drugi dan Cirila častiti, kakor cesarja, in gledati, da se nobeden ne izdá. Potem so šli vsi spat. Tudi cesar se je podal k počitku, pa prej je še Radoslavu naročil, naj ga nekoliko prej zbudi, še prej, ko bodo drugi v dvorano stopili k Cirilu.

Radoslav ni zamudil, cesarja ob napovedani uri zbuditi. Cesar se je pustil hitro obleči, in šel je v dvorano, kjer je Ciril še spal. Strežaji, pevke in druge ženske so stali že pred vrati ter njegov prihod pričakovali. Cesar je šel potem v skrivno sobo, odkoder se je vse videlo v dvorano. Potem so šli Radoslav, družice in pevke pa strežaji v Cirilovo sobo, ter obstopili zofo, na kateri je ležal. Ko se je moč tistega prahu pozgubila, zbudil se je Ciril in pljunil nekaj slin iz sebe. Zdaj so začele pevke prelepò peti in igrati.

Ciril je bil ves začuden, ko je to lepo godbo slišal. Odprl je oči, in ostrmel je, ko je videl te strežaje in ženske pred sabo, ktere je bil že enkrat videl. Dvorana se mu je zdela ravno tista, ko v prvih sanjah, in ravno tako opravljena.

Godba je morala prenehati, da bi cesar slišal, kaj bo Ciril govoril. Strežaji in ženske so molčali in stali tam v vrsti. „Oh!“ reče Ciril in se v prst vgrizne, „že spet imam tiste sanje, kakor pred enim mesecem. Zdaj se pa že spet lahko pripravim na norišnico in na palice, ki jih bom tam dobil. Moj Bog prepuščam se tvoji volji in milosti. To je bil nepošten človek, ki sem ga včeraj prenočil, ker me je vnovič zacopral. On mi je prisegel, da bo hišne vrata za sabo zaprl, pa gotovo tega ni storil, ker je spet hudič nad mene prišel, da mi take misli v glavo vbija, da sem cesar. Bog te pknkončaj, satan, in naj bi te pogreznil pod kupom kamenja.“

Tri sto in šesta noč.

Po teh besedah je Ciril zopet oči zaprl in je začel premišljevati. Potem jih je zopet odprl in gledal na desno in na levo. „Moj Bog,“ rekel je začuden, „tebi se prepuščam, reši me pred napadi hudega duha.“ Potem je spet oči zaprl in rekel sam pri sebi: „Že vem, kaj bom storil. Spal bom tako dolgo, da me hudi duh zapusti in se v pekel nazaj podá, in če bi moral cel dopoldan spati.“

Pa strežaji in služabnice ga niso pustili spati. Srčnica se mu približa in mu reče ponižno: „Svetli cesar, nikar mi ne zamerite, če vas opomnim, da se že dan dela, in da je čas za vstati.“

„Zgubi se satan,“ reče Ciril. Potem deklè pogleda in jej reče: „Ti mene ne poznaš, jaz nisem noben cesar.“

„Jaz vas moram cesarja imenovati, ker ste to v resnici,“ reče Srčnica, „čigar najzadnja služabnica sem jaz. Vaša visokost se hoče z menoj norčevati; ali pa je to nasledek kakih hudih sanj. Pa le pogledajte okoli sebe, in videli boste svojo palačo in svoje služabnike, ki so pripravljeni, vam služiti v vseh rečeh. Vaša visokost naj se ne čudi, da ne leži v svoji postelji, ampak na zofi. Sinoči ste tako nanagloma zaspali, da vas nismo hoteli buditi, ampak smo vas rajši na to zozo položili.“

Deklè je Cirilu še marsikaj povedala, kar se mu je verjetno zdelo, tako da se je v postelji po konci vsedel. Odprl je oči in spoznal je Srčnico in Bisernico in vse druge lepotice. Zdaj se mu vse približajo in lepa Srčnica je zopet za besedo poprijela: „Svetli cesar, ne zamerite, če vas opomnimo, da je čas za vstati.“

„Vi ste pa res nadležni ljudje,“ reče Ciril, „jaz nisem noben cesar, jaz sem Ciril, to dobro vem, in ve me ne boste premotile.“ „Mi tistega Cirila še ne poznamo, o katerem vaše veličanstvo govori,“ reče Srčnica, „mi ga tudi nečemo poznati. Mi vas spoznamo za cesarja, in ne boste nam pravili, da niste.“

Ciril je gledal na desno in na levo, in dobro se mu je zdelo, ko se vidi v taki lepi dvorani; vendar je mislil, da so to le sanje, kakor prvokrat. „Bog se me usmili,“ uskliknil je, kakor človek, ki ne vé, kje je; „izročam se Bogu; ne morem dvomiti, da je hudi duh zopet v mojo sobo prišel in mojo pamet zmotil.“

Cesar, ki je vse to videl in slišal, zdržal se je komaj, da se ni glasno zasmel.

Ciril pa se je med tem zopet vlegel in oči zatisnil. Srčnica pa je brž stopila k njemu in rekla: „Svetli cesar, naša dolžnost je, da vas opomnimo, kdaj je dan, ker morate iti po svojih opravkih. Ker je pa že svetli dan, poslužujemo se prostosti, katero ste nam privolili.“ S tem ga zgrabi za roko in priskočile so še druge ženske ter ga potegnile znad zofe in nesle v sredo sobe. Potem so začele okoli njega plesati in peti in gosti, da mu je kar po ušesih šumelo.

Ciril je bil ves v zadregi. „Ali sem res cesar?“ se praša. Hotel je nekaj govoriti, pa se ni nič slišalo, ker je bila godba preglasna. Dal je tedaj Danici in Bisernici znamenje, da bi rad govoril. Precej so ženske popustile godbo in ples in se mu približale. „Nikar se ne lažite“ jim reče, „pa povejte mi po pravici, kdo da sem?“ „Vaša visokost se hoče iz nas norčevati,“ reče lepa Danica, „saj vendar vsak človek vé, da ste naš cesar, gospodar iztoka in zapada. Če ne, pa so vas gotovo kake hude sanje tako premotile. To je lahko mogoče, ker ste nicoj nenavadno dolgo spali. Če pa ne verjamete, hočem vam vse povedati, kaj ste včeraj počeli.“ Zdaj mu je začela praviti, kako je šel v državni zbor, kako je kaznoval tistih pet obrekovalcev, kako je materi nekega Cirila podaril tisoč cekinov, ki jih je moral minister Žafar tje nesti, kaj je počel v palači v štirih dvoranih noter do noči. „V tej dvorani bili ste nazadnje, svetli gospodar, in ponižali ste se tako globoko, da ste z nami pili. Potem pa ste na enkrat zaspali. Od tistega časa do zdaj ste neprenehoma

spali. Bisernice in vsi strežaji naj rečejo, če to ni res. Čas je za juterno molitev, čas je že za to.“

„Je že dobro,“ reče Ciril, z glavo majaje, „vi bi me še premotile, če bi vas hotel poslušati! Jaz vam pa toliko rečem, da ste vse norice in da ste ob pamet. Škoda za vas, ki sta tako lepe dekleta. Ve morate vedeti, da sem bil zdaj doma, prej pa v norišnici, da sem svojo mater tepel, in da so potem mene v norišnici grozno pretepavali. To niso nobene sanje, ampak gola resnica. Kaj se z menoj norčujete.“

„Mi vsi, kar nas je tukaj,“ reče Danica, „smo pripravljeni priseči, da se vam je to le sanjalo. Od sinoči niste nikamor prišli iz palače in spali ste celo noč.“

Deklè je to pripovedovala s tako zagotovostjo in sigurnostjo, da je Ciril sam začel dvomiti in ni vedel, pri čem da je. Stal je nekaj časa zamišljen. „Moj Bog,“ rekel je sam pri sebi, „ali sem cesar, ali sem Ciril? Moj Bog, razsvetli mojo pamet!“ Odgrnil je potem svojo obleko in pokazal je strežajem zarastke od ran na hrbtu in na prsih, ter jim reče: „Tukaj pogledjte, če se take rane v sanjah naredé. Te rane so resnične, saj čutim še zdaj bolečine, in to je dovolj trdna priča, da se ne motim. To gre čez mojo pamet, da bi se moglo to v sanjah narediti; to bi bile res čudne sanje.“

V svojej negotovosti pokliče Ciril enega od strežajev k sebi in mu reče: „Pridi sim in vgrizni me v uho, da bom vedel, če spim ali budim.“

Strežaj je pristopil in Cirila tako močno vgriznil v uho, da je na glas zavpil.

Pri tem kriku začela se je zopet godba, in ženske so začele okoli Cirila plesati, in razne ne-

umnosti počenjati. Cirilu se je to tako dopadlo, da je začel sam peti in plesati, vrgel je cesarsko kapo na tla, prijel eno deklè in začel ž njo plesati in skakati na tako smešen način, da se cesar ni mogel več zdržati. Začel se je na ves glas smejati, tako da se je njegov glas še iz godbe ven slišal. Dolgo časa je trpelo, prej da se je cesar pomiril, in skoraj bi mu bilo slabo postalo. Slednjič odpre mrežnato okno, pogleda skoz njega in zavpije, še zmirom v smehu: „Ciril, Ciril, ali hočeš, da od smeha počim?“

Na ta cesarjev klic je vse obmolnilo. Ciril je gledal proti tisti strani, od koder se je ta glas slišal. Spoznal je v cesarju trgovca iz Musula. To ga pa ni premotilo. Nasprotno je bil zdaj prepričan, da budi, in da vse, kar vidi, niso sanje, ampak resnica. Hotel se je tedaj s cesarjem pošaliti in rekel mu je: „No, ali si spet tukaj, moj dobri trgovec iz Musula. In kaj se ti pritožiš, da boš moral zavolj mene od smeha počiti? Ali nisi ti meni največe krivice storil? Ti si kriv, da sem mater tepel, da so mene potem v norišnici tepli, ti si pustil tistih pet mož tako oestro kaznovati — jaz sem nedolžen pri tem, — ti si meni toliko žalosti napravil! Ti z mano grdo delaš, ne jaz s tabo.“

„Ti imaš prav,“ reče cesar in se smeja naprej, „pa prisežem ti, da ti hočem dati vsako odškodovanje, kakoršno koli si izmisliš.“ Po teh besedah stopi cesar v sredo sobe. Potem pusti eno svojih najlepših oblek prinesiti, in ukaže strežajem, naj jo Cirilu oblečejo. Ko je bil oblečen, objame ga cesar in mu reče: „Ti si moj brat; zahtevaj od mene, kar hočeš, vse ti bom dovolil.“

„Svetli cesar,“ reče Ciril, „prosim vas, da mi poveste, kaj ste z mano počeli, da ste mi tako glavo zmešali, in kak namen ste imeli pri tem. Na tem mi je zdaj več ležeče, ko na vsem drugim, da svojo pamet v red spravim.

Cesar je bil tako dober in mu je vse razložil. „Najprej moraš vedeti,“ rekel je, „da se večkrat preoblečem, posebno po noči, da se sam prepričam, če je v mestu vse v redu. Tudi na deželo grem večkrat, najrajši prvega vsacega mesca; tam hodim okoli in vse opazujem; potem pa pridem navadno čez tisti most nazaj. Tisti večer, ko si me na večerjo povabil, prišel sem ravno iz tacega sprehoda nazaj. Ti si rekel, da bi bil rad samo štir in dvajset ur cesar, da bi tiste obrekovalce kaznoval. Meni je prišlo nekaj na misel, kako bi ti mogel tvojo željo izpolniti. Imel sem tak prah pri sebi, od ktereга človek precej zaspi, če ga nekoliko povžije; čez nekaj časa pa se spet zbudi. Vrgel sem nekoliko tega prahu v tvoj glaž, tako da ti nisi nič zapazil. Ti si to izpil, in precej zaspal. Jaz sem potem svojemu hlapcu rekel, da te je k meni v palačo nesel, vrata pa sem pustil odprte. Ti sam veš, kaj si počel zjutraj, ko si se zbudil in potem čez dan. Zvečer pa ti je ena mojih služabnic zopet nekaj tistega prahu v glaž vsula, ti si pil in precej zaspal. Jaz pa sem spet svojemu hlapcu rekel, da naj te domu nazaj nese in vrata odprte pusti. Kar se ti je drugi dan in potem pripetilo, to si mi sam pravil. Jaz nisem mislil, da boš zavolj te šale toliko trpel; pa pripravljen sem, vse storiti, kar le poželiš, da te potolažim in odškodujem. Premisli, kaj bi te moglo razveseliti, in potem mi to brez ovinkov povej.“

„Svetli cesar“ reče Ciril, „čeravno sem veliko pretrpel, vendar rad vse pozabim zavoljo vas, ki ste naš dobri cesar in vladar. Tudi nisem bil nikoli sebičen človek; zato ne prosim za nič drugega, ko za to milost, da bi smel vaše veličanstvo vselej obiskati, kedar bi hotel, in da smem ostati celo življenje vaš občudovalec.

Tri sto in sedma noč.

Ta Cirilova nesebičnost se je cesarju močno dopadla in odslej ga je še bolj spoštoval. „Jaz se ti zahvalujem za tvojo prošnjo“ reče cesar, „rad ti dovolim, da smeš priti v palačo, kedar se ti ljubi.“ Ob enem mu je odkazal stanovanje v palači. „Če boš kaj potreboval“ reče cesar, „obrni se kar do mene;“ in precej mu je pustil tisoč cekinov izplačati. Ciril se je lepò zahvalil; cesar pa se je zdaj poslovil od njega, ker je moral iti po svoji navadi v državni zbor.

Ciril pa je hitel domu, da je materi povedal, kako velika sreča ga je doletela.

Zdaj je materi lahko vse natanko razložil, da to, kar je doživel, niso bile sanje, da je bil res cesar, da je en dan vse cesarske dela opravljal, in ravno tako časten bil, kakor pravi cesar. „To vse,“ rekel je, „povedal mi je cesar sam.“

Kmaló se je zvedelo po celem Bagdadu, kako srečo je Ciril naredil, tudi po deželi so o tem govorili.

Ciril je cesarja večkrat obiskal. Ker je bil dobrovoljec in je znal take praviti, da so se mu vsi smejali, zato cesar skoraj ni mogel brez njega biti, in če je le kako veselico napravil, gotovo je Cirila

povabil. Tudi ga je predstavil cesarici Sobeidi, in jej povedal tisto šalo, ki jo je s Cirilom naredil.

Cesarica se je morala smejati, to slišati. Cesarici se je Ciril prikupil; zapazila pa je, da on rad svoje oči obrača po eni njenih hišin, ki jej je bilo Pametnica imè. Sklenila je, o tej stvari s cesarjem govoriti. „Gospodar,“ reče tedaj enkrat cesarju, vi še morda niste zapazili, da Ciril svoje oči zmiróm po Pametnici obrača, ona pa vselej zarudi. Jaz mislim, da se imata rada, in če je taka, bomo pa ženitovanje naredili.“

„Saj res, ljuba žena“ reče cesar, „na to bi bil skoraj pozabil, da sem s Cirilom že enkrat o tej stvari govoril, in da sem mu obljubil, da mu bom nevesto preskrbel, kakoršno si želi. Jaz vem, kakšen okus ima on gledè žensk, ker mi je to sam povedal. Veseli me, da ste me na to spomnili, in ne morem razumeti, kako sem mogel stvar tako čisto pozabiti. Pa boljši je, da si je Ciril sam izvolil. Sicer pa moramo to hitro narediti, da se Pametnica spet ne skesa. Glej no, saj ravno zdaj oba prideta! Zdaj je treba stvar v razgovór vzeti.“

Cesar je Cirila prašal, če bi bil pri volji, Pametnico za ženo vzeti. On mu hoče pri tem pomagati. Ciril cesarju poljubi roko in reče: „Jaz prav rad, pa bojim se, da me ona ne bo marala.“ Pri tem pogleda Pametnico; ona pa zarudi in molči, ter s tem pokaže, da nema nič zoper to zvezo.

Prišlo je res do poroke in ženitovanje se je praznovalo v cesarjevi palači s krasnimi vesellicami, ki so več dni trpele. Cesarica je dala Pametnici lepih daril, cesar pa Cirilu. Potem so peljali nevesto v tisto stanovanje, ki ga je bil cesar Cirilu

odkazal. Tam se je prepevalo, godlo in plesalo še v pozno noč; drugi dan pa se je razveseljevanje z nova pričelo, tako več dni.

Ciril in Pametnica sta se močno ljubila; tičala sta zmirom skup. Pametnica je bila pa tudi ženska, v katero se je človek lahko zaljubil. Bila je izobrazena in bistroumna, da je znala, če treba, celo družbo kratkočasiti. Tako se je Cirilu in Pametnici prav dobro godilo. Ciril si je zdaj privoščil najboljše jedi in najboljše vina. Imela sta se dobro, pa stroški za hišne potrebe so bili pri taki razkošnosti silno veliki.

Tako sta en čas dobro živela, dobro jedla in pila, prepevala in godla. Za hišno gospodarstvo pa sta se malo brigala. Krčmar, ki jima je hrano nosil, bil je že v skrbéh, ker ni še krajcarja videl. Zato pošlje enkrat Cirilu cel račun. Znesek je bil jako visok. Potem je bil še dolg za ženitovanjsko obleko in za kinč, ki ga je nevesta potrebovala. Ves dolg je bil tako velik, da je bil ves denar, ki sta ga od cesarja in cesarice dobila, komaj zadosti, ko bi se hotela stvar poravnati. Bila sta v veliki zadregi; Ciril je bil te misli, da naj bi se oštir plačal, in žena je bila s tem zadovoljna. Poklicala sta tedaj oštirja in mu vse plačala, ne da bi se kaj zmenila za to, kaj bo zdaj.

Oštir je bil vesel, da je svoj denar dobil, in to še v cekinih; Ciril in Pametnica pa nista bila prav nič vesela, ker sta ostala skor brez vsega denarja. Molčé sta tam sedela in premišljevala svojo osodo, ki jih je že v prvem letu zakona v revščino pahnila.

Tri sto in osma noč.

Ciril se je pač spominjal, da mu je cesar vsako pomoč obljubil, naj se le k njemu obrne v potrebi. Vendar ga je bilo sram, če bi cesar zvedel, da je toliko bogatih daril v tako kratkem času zapravil, ker bi bil potem cesar preverjen, da Ciril darove lahkomišljeno zapravlja. Zato ni imel nobenega veselja, cesarja za kaj prositi. Svoje premoženje je bil tačas, ko se je preselil v cesarsko palačo, prepustil svoji materi, in zdaj ga je bilo sram, materi povedati, da je s svojim premoženjem zopet tam, kjer je bil prej. Tudi Pametnica je sprevidela, da je bila od cesarice zadosti obdarovana, in da je ne sme za nič več prositi.

Slednjič pretrga Ciril to molčanje in reče bolj veselega obraza svoji ženi: „Že vidim, da tudi ti premišljuješ, kaj bova zdaj počela, ko nama je nenkrat denarja zmanjkalo. Ne vem, kako ti misliš o tej stvari, moja misel pa je taka, da morava dobro živeti, kakor do zdaj, in mislim, da se mi ti ne boš upirala. Treba je samo za denar skrbeti, pa ne da bi cesarja ali cesarico za kaj prosila; jaz sem si že nekaj izmislil. Pa ti me moraš pri tem tudi podpirati.

Te besede Cirilove so Pametnico razveselile, in dobila je zopet nekaj upanja. „Tudi jaz sem na to mislila,“ rekla je, „pa ker mi ni nič na misel prišlo, sem molčala. Mene bo veselilo, če nama boš ti res pomagal, in ker želiš moje pomoči, rečem ti, da hočem vse storiti, samo povej mi, kaj in kako.“

„Saj sem vedel, da se ne boš odtegnila,“ reče Ciril. „Moje sredstvo, ki sem si ga izmislil, je pa

sledeče: Midva morava cesarja in cesarico en malo goljufati, ti cesarico, jaz pa cesarja; ta goljufija jima bo še veselje delala, kedar jo izvesta. Goljufala pa ju bova s tem, da morava oba umreti.“

„Kaj, da bi oba umrla?“ reče Pametnica, „umri sam, če se ti ljubi; jaz bom pa še en čas živela. Če ne veš nič bolj pametnega, o tem mi ni treba nič več govoriti.“

„Ti si prehitrih misli, kakor vsaka ženska,“ reče Ciril, „in mi še ne pustiš časa, da izgovorim. Le malo časa me s potrpljenjem poslušaj, in videla boš, da taka smrt, kakoršno jaz mislim, ni nič hudega. Jaz ne mislim resnične smrti, ampak le navidezno.“

„To je pa druga,“ reče Pametnica, „če je le navidezna smrt, potem sem že zraven. Zdaj se smeš na mene zanašati in videl boš, da bom vse dobro naredila. To je vse kaj družega, kakor pa, da bi morala v mladih letih v resnici umreti.“

„Je že dobro,“ reče Ciril; „ti boš zadovoljna. Jaz si stvar takò mislim. Jaz se bom delal, kakor mrtvega, in ti me boš dela na pare, kakor mrliča, ter mi pokrila tudi obraz. Kedar bo vse to gotovo, začni jokati, svojo obleko trgati, lasè ruvati, in vsa objokana pojdi potem k cesarici. Ona te bo precej prašala, kaj ti je, da tako žaluješ, in ko bo zvedela, da sem jaz umrl, milovala te bo, in ti dala precej denarja za pogreb. Tudi ti bo dala novo obleko namesto raztrgane. Kedar ti z denarjem domu prideš, bom jaz vstal, in ti se boš namesto mene na pare vlegla in se mrtvo naredila. Potem pojdem jaz k cesarju, mu bom povedal, da si ti umrla, in jaz upam, da me ne bo odpustil brez precejšnjega darila.“

Ko je Ciril svoji ženi to vse razložil, rekla je ta: „Jaz mislim, da cesar in cesarica ne bosta razžaljena, ampak da se bosta smejala nad to goljufijo. Stvar je pa treba dobro izpeljati. Za mene se ne boj, jaz bom svojo stvar že dobro izpeljala; pričakujem pa, da se boš tudi ti znal obnašati in zatajiti. Pa to mora kmalo biti. Kar sleci se do spodnje obleke, in jaz te bom potem oblekla v mrtvaško obleko.

Tri sto in deveta noč.

Ciril je res tako storil. Ko je bil v mrtvaški obleki, vlegel se je na pare, in Pametnica ga je pokrila tudi po obrazu, pa tam z lahko robo, da je mogel dihati. Potem pa si je obleko raztrgala in lasè skuštrala; začela je na ves glas jokati in vpiti, trkala se na prsi, sploh se delala silno žalostno. Taka je tekla proti sobi cesarice Sobeide.

Med potjo je tako vpila, da jo je cesarica že od daleč slišala. Rekla je tedaj svojim družicam, naj pogledajo, kaj to vpitje pomeni. Te so brž šle gledat in so sporočile cesarici, da se bliža Pametnica vsa objokana. Cesarica je bila radovedna in jej je sama šla naproti.

Pametnica se je prav dobro držala. Ko je cesarico zagledala, začela se je še bolj jokati in si lasè ruvati, potem pa se je vrgla pred cesarico na tla.

Cesarica je bila vsa začudena, ko vidi svojo nekdanjo služabnico v taki žalosti, ter jo praša, kaj se ji je pripetilo.

Pametnica je še en čas stokala, potem pa je rekla: „Oh, visoka gospa, kaj bi se mi moglo huj-

šega pripetiti, ko to, kar me je sim pripeljalo! Bog vam daj srečo in dolgo življenje, visoka gospa! Ciril, ta ubogi Ciril, ki ste mu bili tudi vi dobri, on je umrl!“

Pri teh besedah se je začela še bolj jokati in padla je še enkrat pred cesarico na kolena. Sobeida se je zelo ustrašila, to slišati. „Kaj, da bi bil Ciril mrtev?“ vsklikno, „ta zdravi, krepki, kratkočasni mož? Tega ne bi bila pričakovala, da bo on tako naglo umrl; pripisovala sem mu dolgo življenje, ki ga je bil tudi vreden.“ Na to se je začela še ona jokati, tako jej je bilo žal po Cirilu. Zdaj so se začele jokati še družice, ker so cesarico jokati videle.

Tako je bilo en čas dolgočasno jokanje po ženski sobi. Prva se zdrami cesarica in Pametnico ogovori: „Morda si pa ti kriva njegove smrti? Morda si ga toliko jezila?“

Pametnica se je delala razžaljeno nad tem očitanjem. „Vaše veličanstvo,“ reče tedaj cesarici, „saj me vendar poznate, ko sem pri vas služila, da nisem bila nikolj hudobnega srcà. Bila bi nesrečna, ko bi vi kaj tacega od mene mislili. Jaz sem Cirila tako prisrčno ljubila, kakor le žena možà ljubiti zamore; on pa mene ravno tako, to je res. Ko bi bil še živ, bi on za mene pričal, da resnico govorim. Pa njegova ura je prišla in zato je moral umreti.“ Ko je to izgovorila, polile so jo spet solzè.

Sobeida je res morala priznati, da je bila Pametnica vedno sama sebi enaka, vedno ponižna, pokorna in pridna; delala je bolj iz veselja do dela, kakor iz pokorščine. Zato jej je cesarica tudi vse verjela, ter jej ukazala sto cekinov in en kos brokata dati.

Pametnica je pokleknila in se za ta dar prelepò zahvalila. Cesarica pa reče: „Iz brokata boš naredila odejo na pare, denar pa porabi, da možà lepò pokoplješ. Pa nikar ne bodi tako žalostna, jaz bom že za te skrbela.“

Po teh besedah se Pametnica prikloni in odide. Komaj pa je bla iz cesaričnih oči, obrisala si je posiljene solzè ter se smejala, ker je vse tako dobro izteklo.

Ko pride k Cirilu v sobo, začela se je na glas smejati; Ciril pa je še tiho na parah ležal. „Vstani vendar,“ mu reče, „pa poglej, kaj sem dobila, danes še ne bova gladu konec vzela.“

Ciril je hitro vstal in se razveselil, ko je zagledal tistih sto cekinov in tist kos brokata.

Pametnica je kar norela od veselja, ker je cesarico tako dobro opeharila, zato je rekla: „To še ni zadosti; zdaj se bom jaz mrtvo naredila, in ti moraš iti k cesarju; bomo videli, če boš tako dobro opravil, kakor jaz.“

„Glej jo no,“ reče Ciril, „take ste ženske; po pravici vam očitajo, da ste domišljave, ker hočete več znati, ko mi možjè, čeravno brez nas nič ne zamorete. To bi bila lepa, ko bi jaz vsaj toliko ne opravil ko ti, ki sem si celo stvar zmislil. Pa to se mora hitro zgoditi, škoda je čas zgublјati s praznimi marni.“

Naredi se ti mrtvo, pa boš videla, da bom dobro opravil.“

Ciril je položil svojo ženo na pare, in gre ves žalosten iz sobe. Tak se je podal proti cesarski dvorani, kjer se je ravno cesar z Žafarjem in drugimi ministri posvetaval. Ciril se je približal vratom,

in vratar mu jih je precej odprl, ker je vedel, da sme Ciril vsaki čas k cesarju. Stopil je tedaj v dvorano in si brisal z ručo oči, ter žalostnega obraza stopil pred cesarja.

Tri sto in deseta noč.

Cesar ni bil navajen, Cirila tako žalostnega videti, zato se je začudil, ko ga s tem kislim obrazom priti vidi. Pustil je posvetovanje z ministri in prašal Cirila, kaj mu je. „Svetli cesar,“ reče Ciril, „veča nesreča se mi ni mogla pripetiti. Bog vas živi še dolgo let! Pametnica pa, ki ste mi jo v zakon dali, da mi osladi drugo polovico življenja, — ona nas je zapustila, preselila se je v drugi svet!“

Cesar je bil zelo ginjen pri tej žalostni novici. „Bog se usmili njene duše!“ rekel je, „ona je bila zvesta služabnica, in jaz pa cesarica sva mislila, da bosta še dolgo srečno vkup živela; pa Božja volja je bila drugačna. Ona je bila vredna, da bi še dolgo živela.“

Tudi ministri so obžalovali njeno smrt, ko so zvedeli, da je Pametnica umrla.

Med tem časom pa je Pametnica že težko čakala, kdaj bo Ciril nazaj prišel, in bila je od sile radovedna, če bo kaj opravil.

Tudi cesar je prišel na tisto, misel, kakor prej cesarica, da je morda Ciril zakrivil smrt Pametnice. „Nesrečni človek,“ mu reče, „morda si jo pa ti tepel in tako grdo ž njo ravnal, da je umrla? Najbrž bo taka. Kaj bo moja žena Sobeida rekla, ki jo je tako rada imela, in ki jo je le zavoljo tebe od sebe stran spustila, drugače bi je ne bila nikoli.“

„Svetli cesar,“ reče Ciril, „kako morete le en trenotek kaj tacega od mene misliti, kako bi jaz mogel proti vam tako nehvaležen biti, ki sem toliko dobrot od vas prejel? Ljubil sem svojo ženo, da je bolj nisem mogel, in ona je to ljubezen tudi zaslužila. Pa Bog mi ni dalje pustil te sreče, in poklical jo je k sebi.“

Cesar je slednjič Cirilu verjel, ker ni nikoli slišal, da bi se bila prepirala. Pustil mu je tedaj izplačati sto cekinov in dati en kos brokata. Ciril je cesarju roko poljubil in se lepo zahvalil. Cesar pa mu je rekel: „Le pojdi z mojim blagajnikom, da ti bo dal brokat, s katerim boš mrliča pokril, z denarjem pa pusti dostojen pogreb napraviti. To si svoji ženi dolžan.“

Ciril se je globoko priklonil in šel je z blagajnikom, kateri mu je dal denar in tisti kos brokata. Potem pa je vesel domu šel, ker je bil vsaj za nekaj časa spet skrbi rešen.

Pametnica je že komaj čakala domà, in komaj je Ciril vrata odprl, tekla mu je naproti in ga prašala: „No, kako si opravil?“ „Dobro,“ reče Ciril in jej pokaže mošnjo s cekini in kos brokata. „Tudi jaz se znam žalostnega delati in ljudi premotiti.“

Ciril pa je vendar mislil, da bi znala iz tega kaka zmešnjava nastati. To je tudi svoji ženi povedal, in jo podučil, kako se bo treba zadržati, če bi se to ali to pripetilo. „Če cesarja in cesarico še enkrat premotiva, nama bosta gotovo še kaj dala, ker jima bo ta šala veselje delala.“ Te zadnje besede spodbudile so Pametnico, da je bila pripravljena na vse.

Tri sto in enajsta noč.

Čeravno je imel cesar v tisti seji državnega zbora še precej stvari za presoditi, vendar je kmalo po odhodu Cirilovem zapustil dvorano, ter se namenil k cesarici, da bi jej izrekel svoje sočutje zaradi zgube zveste služabnice Pametnice. Radoslava je seboj poklical in mu rekel, naj še on izreče cesarici sočutje.

Gresta tedaj proti sobam cesarice. Cesar odpre duri, in vidi Sobeido vso objokano tam na zofi sedeti. Cesar jej reče: „Ljuba žena, veš, da kar tebe boli, tudi mene; pa vsi ljudje morajo umreti, in svojo dušo mora vsak stvarniku enkrat nazaj izročiti. Pametnica je bila res galant ženska, in vsak človek jo je ljubil, zato vam prav dam, da žalujete za njo. Pa vaša žalost je ne bo več živila, zato se le potolažite in skrbite za svoje življenje, ki je meni tako drago, kakor veste.“

Cesarici so bile všeč lepe besede cesarjeve, vendar se je čudila, ko je govoril o smrti Pametnice. Dolgo časa ni vedela nič odgovoriti. Ona je bila slišala, da je Ciril umrl, zdaj pa sliši ravno narobe, da je Pametnica umrla; to jej ni šlo v glavo. Potem pa reče z začudenjem: „Vladar, zahvalujem se za vaše blage čute proti meni, pa dovolite mi, vest o smrti Pametnice mi je popolnem nerazumljiva, ker vem, da je živa in zdrava. Jaz sem žalovala le za njenim možem Cirilom, ker je vam bil tako ljub, in je tudi mene večkrat kratkočasil. To se mi čudno zdi, gospodar, da se vi tako malo zmenite za njegovo smrt, ko vam je bil vendar zmirom tako ljub. In namesto njegove mi naznanite smrt Pametnice!“

Cesar, ki je za trdno mislil, da je Pametnica umrla, ne pa Ciril, začel se je zdaj na glas smejati, ko je cesarica tako govorila. „Radoslav, kaj pa ti praviš na to?“ praša strežaja; „ali niso ženske včasih brez pameti? Saj si tudi ti slišal, da je Pametnica umrla, kaj ne?“ Potem reče cesarici: „Ljuba žena, ne jokajte se za Cirilom, on je popolnoma zdrav. Objokujte raje smrt Pametnice. Ni še pol ure, kar je prišel njen mož ves objokan k meni in mi naznanil njeno smrt. Jaz sem mu dal sto cekinov in en kos brokata. Radoslav je bil zraven, prašajte ga, če ni res tako.“

Cesarica je mislila, da cesar to govori v šali, in da se ž njo norčuje. Zato mu reče: „Gospodar, vi se sicer radi norčujete, pa rečem vam, da ta stvar ni za norčevanje; kar sem vam povedala, je gola resnica; o smrti Pametnice ni treba za šalo govoriti, ker je Ciril v resnici umrl, in za njim bi morali tudi vi žalovati.“

„Jaz se nič ne norčujem,“ reče cesar, „in povem vam, da je Pametnica umrla, Ciril pa živi.“

Sobeida se je čutila razžaljeno. Vsa jezna reče: „Cesar, Bog vas obvari, da bi dalje v tej zmoti živeli, sicer bi morala misliti, da niste prav pri pameti. Jaz vam povem, da je Ciril mrtev, Pametnica je pa živa in zdrava. Še ni ena ura, kar je pri meni bila. Prišla je vsa objokana k meni in mi povedala, da je Ciril umrl. Vse ženske smo se ž njo vred jokale. Jokala sem se deloma tudi za to, ker sem Pametnico tako obupano videla, in se mi je smilila. Ravno sem mislila koga k vam poslati, da vam izreče moje sočutje zaradi zgube Cirila.“

Cesar se na to glasno nasmeje in zakliče: „Kaj misliš vendar, da si tako svojeglavna; saj ti pravim, da je Pametnica mrtva.“ — „Ne, gospod,“ odgovori cesarica resno, „jaz vam pravim, da je Ciril mrtev. Vi me ne boste nikoli prepričali.“

Cesar je postal rudeč, kakor rak in se vsedel na eno zofo tam v kotu; Radoslavu pa je rekel: „Pojdi precej tje, in poglej, kateri od obeh je umrl, pa povej potem, kaj si videl; čeravno dobro vém, da je Pametnica umrla, vendar bom pustil rajši tebe pričati, kakor bi se prepiral.“ Radoslav je precej šel. Cesar pa je Sobeidi rekel: „Zdaj bomo kmalo zvedeli, kdo ima prav.“

„Mene nič ne skrbi, da bi prav ne imela,“ reče cesarica, „ker dobro vem, da je Ciril umrl.“

„Jaz pa tako dobro vem, da je Ciril zdrav in Pametnica mrtva,“ reče cesar, da sem precej pripravljen stavo narediti.“ „Jaz se stave nič ne bojim,“ reče Sobeida, „jaz že stavim. Jaz sem svoje stvari tako prepričana, da hočem staviti kaj velicega, druzega, vi pa lahko stavite kako malenkost. Če hočete, zastavim celo svoje premoženje.

„Če je taka,“ reče cesar, „potem stavim jaz moj vrt, vi pa stavite svojo slikarsko palačo (tam so bile prelepo malane podobe); ena stvar je toliko vredna, ko druga.“ — „Saj za to se ne praša, ktera stvar je več vredna. Vi ste si izbrali iz mojih posestev tisto, ki mi je najljubše, pa ste nekaj svojega zastavili. Dobro, jaz stavo sprejemem. Jaz svoje besede ne bom nazaj vzela.“ Cesar je obljubil ravno to. Tako sta čakala, kdaj pride Radoslav nazaj.

Ko sta se cesar in cesarica prepirala, kdo je mrtev, ali Ciril, ali Pametnica, sedela sta ta dva

zdrava doma; pa Cirila je vendar le zmirom skrbelo, kaj bo iz tega, zato je zmirom gledal skozi okno na dvorišče, če bi kdo prišel gledat. Ko Radoslava od daleč zagleda, je brž vedel, po kaj pride. Zato svoji ženi brž reče, naj se hitro še enkrat na pare vleže, pa brž, brž.

Tri sto in dvanajsta noč.

Komaj je Ciril svojo ženo s tistim brokatom ogrnil, stopil je že Radoslav v sobo. Ciril mu je prišel naproti, si brisal z ruto oči, ter mu rekel: „Gospod, pogledjte kaka nesreča me je zadela! Saj ste tudi vi poznali mojo ljubo ženo.“

Radoslav je bil ginjen, ter izrekel Cirilu svoje sočutje. Prizdignil je mrtvaški prt nekoliko in pogledal Pametnici v obraz, pa jo kmalo zopet pokrnil, in rekel: „Bog je nas vseh gospodar, njemu se moramo vsi podvreči. Malo časa jej je bilo dano živeti na svetu. Počivaj v miru!“ Potem se obrne k Cirilu in reče: „Po pravici pravijo, da so ženske včasih kakor brez pameti. Sobeida, naša dobra cesarica je danes taka. Ona je proti cesarju trdila, da ste vi umrli, ne pa Pametnica. In kar je tudi cesar rekel, vse nič ni pomagalo. Še jaz sem moral za cesarja pričati, ker sem bil zraven, ko ste vi prišli cesarju žalostno novico povedat. Pa vse nič ni pomagalo. Zato je cesar mene sim poslal, da se še enkrat prepričam. Pa jaz se bojim, da tudi to ne bo nič pomagalo; kajti ženski ni moč nič dopovedati, če si enkrat eno misel v glavo vbije.“

„Bog ohrani svetlega cesarja vedno pri zdravju in pri njegovi bistri pameti!“ reče Ciril ves žalosten,

„vi vidite, kako je, in da njega veličanstva nisem nalagal. Vesel bi bil, da bi mi ne bilo treba cesarju kaj tako žalostnega poročati. Moja zguba se ne dá popisati.“ — „To je že res, in jaz vas milujem,“ reče Radoslav, „vendar se ne smete popolnem žalosti prepustiti. Zdaj grem k cesarju nazaj; pa k pogrebu bom prišel gotovo, da bom en par očenašev za njo zmolil.“

Radoslav je odšel, da bi cesarju sporočil, kaj je videl, Ciril pa ga je en čas spremil, in še potem je še en čas za njim gledal, ker se je bal, da ne bi nazaj prišel. Potem je šel v sobo nazaj, Pametnico odgrnil in jo rešil iz težavne lege. „To igro sva spet dobro igrala,“ je rekel, pa jaz se bojim, da še ne bo zadnja. Sobeida Radoslavu ne bo verjela, ampak se mu smejala; pripravljena tedaj bodiva na nov prizor.“ — Med tem časom se je Pametnica preoblekla, in potem sta zopet pri oknu ven gledala.

Med tem je prišel Radoslav k Sobeidi. Smehljaje stopi v sobo, kakor človek, ki se čuti kot zmagovalec.

Cesar je že težko čakal in je hotel precej zvedeti, kaj je Radoslav videl. Zato mu reče: „Kaj se smejiš? Govori, kdo je mrtev, ali mož, ali žena?“

„Svetli cesar,“ reče Radoslav resno, „Pametnica je mrtva, in Ciril je še zmirom silno žalosten.“

Cesar ga ni pustil naprej govoriti, ampak se glasno zasmeljal in rekel: „To je dobra vest. Še pred enim trenutkom imela je tvoja cesarica slikarsko palačo, zdaj je pa moja. Ona jo je v stavi zgubila proti mojemu vrtu. Zato boš tudi nekaj v dar dobil. Zdaj pa počasi povej, kako je bilo.“

Svetli cesar,“ začne Radoslav, „ko sem prišel v Cirilovo stanovanje, stopil sem v sobo, ki je bila odprta. On je bil še zmirom silno žalosten. On je sedel pri svoji ženi, ki je tam na parah ležala, in bila z brokatom pogrnjena. Potem sem mu izrazil svoje sočutje in ga tolažil. Vzdignil sem tudi mrtvaški prt in pogledal Pametnici v obraz, ki je bil že ves napihnen. Potem sem šel in obljubil, da bom prišel k pogrebu. Druzega ne vem nič povedati.“

Ko je Radoslav svoje poročilo končal, rekel mu je cesar z glasnim smehom: „Druzega od tebe nič ne zahtevam in sem zadovoljen s tabo.“ Potem se obrne proti Sobeidi in reče: „No, ljuba žena, ali boš zdaj še tajila? Ali še zmirom misliš, da je Ciril mrtev in Pametnica živa? Priznala boš vendar, da si stavo zgubila.“

Sobeida pa ni hotela verjeti, da bi bil Radoslav resnico sporočil. „Kaj mislite, gospod,“ reče cesarju, „da je s tem vse dokazano, kar je ta človek povedal? To je nesramen človek, ki ne vé, kaj govori. Saj nisem slepa ali pa nora. Saj sem videla Pametnico v največi žalosti, sama sem ž njo govorila in sem vse slišala, kar mi je pravila o smrti svojega moža.“

„Vaše veličanstvo,“ se zagovarja Radoslav, „jaz vam prisežem pri svojem življenji in pri vsem, kar mi je najdražje, da je Pametnica mrtva, Ciril pa živ.“ — „Ti se lažeš, zanikerni hlapec“ zavpije cesarica nad njim, „in precej te bom na sramoto postavila.“ Precej skliče svoje družice in služabnice vkup. Prišle so precej v velikem številu. „Stopite sem,“ reče cesarica, „in povejte po pravici, kdo je bila tista oseba, ki je kratko pred cesarjem tukaj

pri meni bila in z manoj govorila?“ Ženske so odgovorile enoglasno, da je bila to Pametnica, ki je jokala za svojim možem. „In povej še ti,“ ogovori cesarica tisto družico, ki je imela od denarja ključ, „kaj sem tebi naročila?“

Ogovorjena ženska odgovori: „Vaše veličanstvo je ukazalo, naj izplačam Pametnici sto cekinov in naj jej dam en kos brokata, in to vse je ona seboj vzela.“

„Ali si slišal, zanikerni hlapec!“ reče cesarica Radoslavu; „kaj praviš na to? Kaj misliš, komu bom več verjela, ali tebi, ali pa sebi in vsem svojim družicam in služabnicam?“

Radoslav je nekaj odgovoril, pa ne dosti, ker se je bal, cesarico še bolj v jezo spraviti, čeravno je sam pri sebi za trdno verjel, da je Pametnica mrtva, Ciril pa živ.

Tri sto in trinajsta noč.

Ko sta se cesarica in Radoslav prepirala, se je cesar na tihem smejal, ker je bila cesarica tako razljutena na Radoslava; cesar sam pa je še zmirom mislil, da se cesarica moti. „Moja ljuba žena,“ reče potem cesarici, „nekdo je enkrat rekel, da so ženske včasih brez pameti; nevem kdo je to rekel, pa naj bo kdor hoče, resnico je govoril; to se vidi danes na vas, Radoslav je prišel ravnokar iz Cirilove sobe, povedal nam je, da je videl Pametnico na parah, Cirila pa zraven nje sedeti; in zakaj bi mi Radoslavu ne verjeli? Ali si bo on upal, neresnico poročati? Zakaj mu tedaj ne verjamete? To mi je nerazumljivo!“

Cesarica pa je odgovorila: „Svetli vladar, jaz vidim, da sta z Radoslavom zastopljena, da bi mene do skrajne meje dražila in jezila; in ker vidim, da je Radoslavovo poročilo vse dogovorjena reč, zato si bom tudi jaz svobodo vzela in bom eno svojih služabnic tje poslala, da se prepričamo, kdo ima prav.“

Cesarju je bilo to prav, in cesarica je poslala svojo dojko. To je bila že priletna ženska, od mladih nog pri Soheidi. „Ljuba moja dojka,“ ogovori jo cesarica, „poslušaj; pojdi tje v Cirilovo stanovanje ali bolje, v stanovanje Pametnice, ker je Ciril že mrtev. Ti si slišala, kak prepir imamo; poizvedi tedaj, kdo je mrtev in kdo živ, da bo prepira enkrat konec. Če dobro opraviš, tvoja pot ne bo zastonj. Le hitro pojdi in kmalo nazaj pridi.“

Dojka je šla, cesar se je pa na tihem čez celo komedijo smejal, posebno se mu je to dobro zdelo, da je bila cesarica tako v zadregi, in pa da se je tako jezila. Radoslava je pa strašno peklo, da se je cesarici po nedolžnem tako zameril; zato je bil vesel, ko je cesarica dojko v Cirilovo stanovanje poslala, ker je mislil, da se bo zdaj vsaj pravica skazala, ker dojka ne bo mogla kaj družega povedati, ko to kar je on videl; s tem, je mislil, se bo zamera pri cesarici spet poravnala.

Med tem časom pa je Ciril zmirom pri oknu ven gledal, in komaj je dojko zagledal prihajati, vganil je tudi že, da je ta gotovo od cesarice poslana. On pokliče svojo ženo in jej reče: „Ravno pride dojka od cesarice, da se prepriča, kako je, kdo od naji je mrtev, jaz se bom hitro še enkrat na pare vlegel in mrtvega naredil; ti pa pri meni straži.“

Pametnica je hitro vstala; Ciril pa se je vlegel na pare in žena ga je pokrila z brokatom. Komaj je bilo to gotovo, stopila je že dojka v sobo. Našla je Pametnico tam pri parah sedečo, z razmršenimi lasmi in jokajočo.

Dojka se jej pomilovalno približa in jej reče: „Nisem te prišla motiti v žalosti za ljubljениm in tako izvrstnim možem.“ — „Oh, dobra mati,“ reče Pametnica vsa v solzah, „vi vidite, kako velika nesreča me je zadela, da sem zgubila tako dobrega in izvrstnega moža, ki sem ga dobila od samega cesarja in cesarice. — O Ciril, moj dragi mož, kaj sem ti naredila, da si me tako zgodaj zapustil! Ali ti nisem bila v vseh rečeh poslušna? Joj meni, kaj bo iz mene!“

Dojka je bila zelo začudena, ko je videla, da je ravno narobe res kar je Radoslav pravil. „Ti črni Radoslav,“ rekla je, „ali se ne bojiš, da bi te Bog kaznoval, ker se tako lažeš in prepir seješ med cesarjem in cesarico! Le poslušaj ti, Pametnica, kako je ta Radoslav hudoben, on je tako nesramen, da je cesarici v obraz trdil, da si ti mrtva in da je Ciril živ.“

„Moj Bog, ko bi le res bilo,“ reče Pametnica, „jaz bi bila zdaj rešena, in ne bilo bi mi treba toliko žalovati.“ Po teh besedah začela se je še huje jokati in tožiti.

Dojka se je vsedla k njej in je z njo jokala. Potem se je približala Cirilu, je vzdignila mrtvaški prt raz glave, in ga pogledala v obraz; pa kmalo ga je spet zakrila in rekla: „Bog se usmili tvoje duše!“ — Zdrava ostani,“ reče potem Pametnici, „ne smem se dolgo muditi, ker mi je ukazano,

kmalo nazaj priti. Jaz moram cesarici povedati, kako se je ta črni, ničvredni Radoslav zlagal, ko je rekel, da si ti mrtva in Ciril živ.“

Komaj je dojka odšla, obrisala si je Pametnica svoje solze, ker je vedela, da dojke ne bo več nazaj, ki se jej je tako mudilo; odkrila je potem Cirila, da je vstal in se vsedel ž njo k oknu, odkoder sta opazovala, kdo bi znal priti še na ogleđ.

Dojka, čeravno stara, je hitro prikrevsala v sobo cesarice nazaj. Gonilo jo je veselje, cesarici prinesiti ugodno vest, pa tudi upanje na dobro plačilo. Skoraj brez sape stopi v sobo in začne cesarici praviti, kaj je videla.

Sobeida je bila tega poročila vesela, ker je to potrjevalo, kar je cesarica pravila, namreč, da je Ciril mrtev in Pametnica živa. Komaj je dojka skončala, reče jej cesarica: „Povej vendar to še cesarju, ki je rekel, da sem brez pameti, ali pa me hoče za lažnjivko spoznati brez vsake vere in boga-boječnosti. Tudi temu črnemu Radoslavu to povej, ki je bil tako nesramen, da je meni v obraz neresnico govoril.“

Tri sto in štirnajsta noč.

Radoslav je mislil, da bo dojka ravno to povedala, kakor on, zato je bil zdaj hudo žalosten, ko je videl, da se stvar njemu na slabo obrača, ker dojka vse drugači pripoveduje. Žalosten je bil, da se je cesarici takó zameril, čeravno ni družega povedal, ko to, kar je s svojimi očmi videl. Proti cesarici si ni upal ugovarjati, ampak nad dojko je hotel svojo jezo spustiti in zadržal se je nad njo:

„Redkozoba babnica, ti si lažnjivka; kar ti govoriš, je vse laž; jaz sem Pametnico sam s svojimi očmi videl, kako je na parah ležala.“

„Ti si lažnjivec, pa še kak,“ reče dojka z razžaljivim glasom, „kako moreš take reči praviti, ki niso resnične, — saj sem ravnokar prišla iz Ciri-love sobe in sem ga videla mrtvega, ona pa je bila živa in zdrava.“

„Jaz nisem noben slepar,“ reče Radoslav, „jaz se ne lažem, pa ti nas hočeš s svojimi lažmi pre-motiti.“

„To je pa vendar nesramno,“ reče dojka, „mene za lažnjivko postavljati, mene in tukaj pred cesar-jem in cesarico; saj sem vendar z lastnimi očmi videla, kar sem povedala.“

„Ženska,“ reče Radoslav še enkrat, „bolje storiš, ako molčiš, kajti pametnega tako nič ne veš povedati.“

Cesarica je imela zdaj že zadosti tega prepira, žaljena je bila po Radoslavu, da je njeno dojko tako nazaj deval; zato reče cesarju: „Gospodar, kaznujte vendar tega človeka, ki se tako nesramno in predrzno obnaša v vaši in moji navzočnosti.“ Od same jeze ni mogla naprej govoriti in začela se je jokati.

Cesar ni vedel, kaj bi na to rekel, štrena je bila preveč zmešana, da sam ni vedel, pri čem da je. Tudi cesarici in vsem ženskam se je cela stvar tako zamotana zdela, da niso vedele, kdo ima prav. Slednjič poprime cesar za besedo in reče: „Ljuba žena, jaz že vidim, da smo vsi vkup lažnjivci, naj-prej midva, potem Radoslav in dojka; zakaj bi se enemu od nas več verjelo, ko drugemu. Pojdiva

tedaj sama tje in poglejva, kaj je resnice na celi stvari. Jaz zdaj družega sveta ne vem, sicer prepira ne bo nikoli konec.“

Cesar je zdaj vstal in cesarica za njim. Radoslav pa, ki jima je vrata odprl, rekel je cesarju: „Veličanstvo, to me silno veseli, da greste sami gledat; vsaj se boste prepričali, da sem jaz resnico govoril, in da sem se po nedolžnem zameril cesarici; laži od dojke pa bodo prišle zdaj na dan.“ Dojka odgovora ni dolžna ostala. „Molči ti, črnobradec,“ rekla je, „tukaj ni nobenega lažnjivca, ko samo ti.“

Cesarica, ki je bila še vsa srdita na Radoslava, potegnila se je za dojko in rekla: „Molči ti, hudobni človek; moja dojka se ne laže; ti si pa največi lažnjivec.“

Radoslav pa je rekel na to: „Če je dojka svoje reči tako gotova, kakor jaz, potem pa naj z mano kaj stavi.“ Dojka je bila precej pripravljena in stavila sta vpričo cesarja in cesarice za kos črne svile.

Ko je Ciril pri oknu sedel in videl čez dvorišče prihajati cesarja in cesarico, Radoslava in dojko pa celo vrsto cesaričinih družic, zdelo se mu je precej, da ti pridejo k njemu. Tudi Pametnica je pogledala skoz okno in se močno prestrašila. „Kaj bova zdaj počela,“ rekla je vsa obupana, „zdaj sva zgubljena.“ „Nič se ne bój,“ reče Ciril mirno, „ali ne veš več, kako sva se zgovorila? Oba se bova na pare vlegla in videla boš, da pojde vse dobro. Saj počasi hodijo, le hitro se spraviva vsak na svoj prostor, pa se pogniva.“

Ciril in njegova žena sta res tako naredila; vlegla sta se oba na pare, se pognila vsak s svojim

kosom brokata, ter se naredila mrtva. Tako sta pričakovala mnogobrojno družbo, ki je prišla na ogled.

Tri sto in petnajsta noč.

Zdaj so cesar in cesarica in celo spremstvo stopili v sobo, ko je Radoslav vrata odprl. Pri pogledu na oba mrliča so bili vsi začudeni. Nobeden ni vedel, kaj bi na to rekel. Slednjič se oglasi cesarica: „Oh, tedaj sta oba mrtva! Toliko časa ste vi, Radoslav, trdovratno trdili, da je Pametnica mrtva, da je revica res umrla, gotovo iz žalosti po možu.“ — „Ljuba žena“ reče cesar, recite raji, da je Pametnica prva umrla, in da je ubogi Ciril iz žalosti po njej umrl. Stavo sem jaz dobil, ker vem, da je Pametnica najprej umrla.“ „Ni res,“ reče cesarica razdraženo, „stavo sem jaz dobila; saj je moja dojka videla, kako je Pametnica pri parah sedela in za možem jokala.“

Iz tega prepira med cesarjem in cesarico se je vnel še drug: Radoslav in dojka sta imela tudi stavo, in vsak je trdil, da jo je dobil. Začela sta se že grdo zmirjati.

Cesarju pa se je na tihem zdelo, da bi znala cesarica ravno tako prav imeti, kakor on. Bil je že nevoljen, da ni mogel poizvedeti resnice in približal se je param, se vsedel na klop zraven dozdevnih mrličev in začel premišljevat, kako bi cesarico zvil, da bi stavo zgubila. Naenkrat reče: „Tisoč cekinov dam tistemu, kdor mi pové, kdo je prvi umrl, ali Ciril ali Pametnica.“

Komaj cesar to zine, oglasi se Ciril izpod mrtvaškega prta: „Svetli cesar, jaz sem prvi umrl,

dajte mi tistih tisoč cekinov.“ To rekši vrže mrtvaško odejo od sebe in pade pred cesarjem na kolena. Ko je Pametnica to videla, naredila je še ona takô in pokleknila pred cesarico. Sobeida pa je od strahu strašno zavpila, tako da so se še vsi drugi ustrašili. Slednjič se je cesarica svojega strahu vendar znebila, in bila je vesela, Pametnico še živo videti. „O ti hudobnica“ karala jo je cesarica, „koliko sem zavolj tebe trpela. Vendar ti rada odpustim, da si le še pri življenji.“

Cesar pa si že od začetka cele stvari ni toliko k srcu vzel. Ko se je Ciril pod mrtvaškim prtom oglasil, se cesar prav nič ni ustrašil, ampak začel se je tako na moč smejati, da se je moral za trebuh držati. Posebno se mu je smešno zdelo, da so imeli njegovi cekini tako moč, da se je še mrtev človek precej zanjo oglasil. „O ti presneti Ciril,“ mu reče, „ali hočeš, da zavolj tebe od smeha počim? Kako ti je vendar ta misel v glavo prišla, da si mene in cesarico tako ogoljufal?“

„Svetli cesar,“ reče Ciril, „jaz bom vse po pravici povedal. Vaše veličanstvo vé, da sem navajen, dobro živeti. Žena, ki sem jo dobil, me v tem ni zadržavala, ampak navadila se je kmalo mojega življenja. Tako sva oba skupaj zapravljala in dobro živela. Pri takem življenji mora človeku denarja zmanjkati, če bi imel cele déže cekinov. Tako je prišlo, da nisva imela več okroglega pri hiši. Vaša milost nama je veliko naklonila, pa kaj to izdá zapravljivcu? Danes zjutraj sva plačala dolgove, in upniki so nama vse pobrali do zadnjega krajcarja. Začela sva premišljevat, kaj zdaj začeti. Dobri sklepi za prihodnjost naji niso mogli nasititi.

Bilo naji je sram, vašemu veličanstvu razodeti, da sva že tako na kantu. Tako sva prišla na to go-ljufijo, ter sva mislila, da vam bo ta prevara še kaj smeha in veselja izvabila. Zdaj pa prosim vaše veličanstvo odpuščanja za to svojo predrznost.“

Cesar in cesarica sta bila s Cirilom zadovoljna, da je vsaj vse po pravici povedal, in sta pozabila na svojo prejšno jezo. Začela se je zdaj še cesarica smejati, ker si je Ciril tako čudno reč zmisлил, da je do denarja prišel. Cesar pa se je še od prej ne-prenehoma smejal, tako mu je bila Cirilova preme-tenost všeč. Vstane in reče Cirilu pa njegovi ženi: „Pojdita z mano; izplačal vama bom obljubljenih tisoč cekinov, iz samega veselja, da še nista umrla.“

„Gospodar,“ reče cesarica, „vi ste tisoč cekinov samo Cirilu dolžni. Za njegovo ženo bom že jaz skrbela.“ Na to je ukazala Pametnici iz svoje blagajnice izplačati tisoč cekinov, iz samega veselja, ker Pametnica še ni bila mrtva.“

S to smešujo prevaro sta se Ciril in njegova žena cesarju in cesarici še le bolj prikupila, in do-bivala sta toliko daril od nju, da sta brez skrbi in dobro živela.*

Tri sto in šestnajsta noč.

Ko je Lunica to historijo skončala, morala je kralju Riarju obljubiti, da bo še kako lepo historijo povedala. To je tudi rada storila. Ko jo je Sre-bernica v prihodnji noči ob navadnem času zbudila, začela je to-le historijo:

Historija od Verosvita in od čudovite svetilnice.

V nekem velikem in bogatem mestu kitajske dežele, ime tega mesta mi ne pride več na misel, živel je en žnidar z imenom Muhič. To je bil prav reven mož, in s težko mujo si je komaj toliko zaslužil, da je preživel sebe, ženo in svojega sina.

Ta njegov sin Verosvit po imenu, bil je od mladosti zanemarjen in slabo izrejen. Bil je hudoben, trmoglav in staršem nepokoren. Komaj je nekoliko dorastel, ni ga trpelo nikoli v hiši, potepal se je celi dan po mestu. Igral si je z otroci in uganjal ž njimi različne burke.

Ko je prišel fant v tiste leta, da se je treba česa naučiti, pridržal ga je oče pri sebi domà in ga učil svojega rokodelstva, namreč krojaštva. Pa s sinom ni bilo nič opraviti, ne z lepo, ne z grdo; ni ga mogel pridržati, da bi bil kaj več časa obsedel na stolu. Da je le Muhič le za eno minuto iz hiše stopil, ubežal mu je Verosvit iz delavnice in ni ga bilo cel dan več videti. Oče je fanta večkrat potepel; pa to vse ni nič pomagalo; nazadnje se je Muhič naveličal, s pobalinom jeziti se, in pustil ga je, da je počel, kar je hotel. Na tihem pa je očeta vendar hudo peklo, da mu je edini sin tako spriden, in od same jeze je tako zbolel, da je kmalo potem umrl.

Verosvitova mati je videla, da se nje sin ne bo nikoli žnidarije naučil, zato je štacuno zaprla in prodala vse žnidarsko orodje. Sama pa je šivala in predla, da je sebe in sina borno preživela.

Verosvit pa je bil zdaj še bolj prost, ko se ni bilo treba več očeta bati; matere pa se je tako malo bal, da jej je še protil in grozil, če mu je kaj rekla. Igral si je še zmirom cel dan z otroci. Tako je živel do osemnajstega leta, ne da bi kedaj pomislil: „Kaj bo iz mene, kako bom na svetu živel?“

Nekega dne je spet s svojimi tovarši, ki so bili enako zanikerni, v nekih postranskih ulicah stal in Bogu dan kradel; prišel je pa nek tujec memo, ki je pred njim obstal in ga pogledal.

Tri sto in sedemnajsta noč.

Ta tujec je bil hud copernik. Ljudje so ga imenovali „copernika iz Afrike,“ in tudi mi ga hočemo tako klicati. Bil je res iz Afrike, in ravno zdaj pred dvema dnevoma je bil simkaj došel.

Copernik iz Afrike je potreboval mladenča, kakoršen je bil Verosvit, in ker je človeka kar na obrazu presoditi znal, zato je brž spoznal, da bo med vsemi tistimi potepini, ki so tam okoli stali, Verosvit najbolj pripraven za njegov namen. Zato ga je začel izpraševati kje je doma, kaj so njegovi starši itd. Ko je bil vse pozvedel, poklical je Verosvita na stran in ga na tihem prašal: „Ali ni žnidar Muhič tvoj oče?“ — „Tu je moj oče,“ reče Verosvit, „pa on je že davno mrtev.“

Na te besede je copernik iz Afrike Verosvita objel in poljubil, ter solze so se mu zabliskale v očeh. Verosvit ga je prašal, zakaj da je tako ginjen. „Moj sin,“ reče copernik, „kako bi ne bil ginjen? Jaz sem tvoj stric, in tvoj oče je bil moj ljubi brat. Bil sem več let na potovanji, in na-

lašč zato sem prišel sim, da poizvem, kako se kaj braču godi; no, in zdaj mi poveš, da je že umrl! To je žalostna novica za mene. Pa ti si mu ves podoben, prav tak je bil, ko je bil mlad; zato sem te prej tako gledal, ker se mi je obraz tako znan zdel.“ Segel je potem v mošnjo in prašal Verosvita, kje da njegova mati stanuje. Verosvit je odgovoril, copernik pa mu je stisnil nekaj drobiža v roko in rekel: „Moj sin, pojdi zdaj hitro k svoji materi, pozdravi jo od mene, in reci jej, da jo bom jutri obiskal, če bom čas imel, da jo en malo potolažim, in da vidim, kje je moj dobri brat živel in potem umrl.“

Ko je bil copernik Verosvita tako nalagal, tekkel je ta hitro domu, ves vesel nad denarjem, ki ga je od dozdevnega strica dobil. Ko ustopi pri vratih, reče materi: „Ljuba mati, povej mi, če imam res kakega strica?“ — „Ne, moj sin,“ reče mati, ti nemaš nobenega strica, ne od očetove strani, ne od moje.“ — „Glejte,“ reče Verosvit, „jaz sem pa zdaj z enim možem govoril, ki je rekel, da je moj stric, in mi rekel, da je mojega očeta brat. Da boste videli, da se ne lažem, pogledjte ta denar, ki mi ga je dal! Naročil mi je tudi, da naj vas pozdravim, in da vas bo prišel jutri obiskat, če bo čas imel, da bo vsaj videl, kje so moj oče živeli in umrli.“ — „Res je,“ reče mati, „da je imel tvoj oče enega brata; pa ta je že davno mrtev; jaz pa nisem nikoli slišala, da bi še ktereга družega brata imel.“ Več nista govorila od tega copernika iz Afrike.

Drugi dan je copernik Verosvita spet med mestnimi potepini našel. Objel ga je zopet, mu dal dva cekina in mu rekel: „Moj sin, nesi to svoji

materi, in reci jej, da jo bom na večer obiskal, in naj kaj za večerjo nakupi, da bomo skupaj jedli. Pa zdaj mi še povej, kje je vaša hiša?“ Fant mu je natanko dopovedal, kje stoji tista hiša, in potem je copernik naprej šel.

Verosvit je materi oba cekina prinesel. Ko jej je dopovedal, da hoče stric pri njih večerjati, šla je mati z denarjem na trg in nakupila jedilnih stvari v obilni meri. Mizno posodo si je izposodila od sosedov, in pripravila je precej dobro večerjo. Ko je bilo vse gotovo, rekla je Verosvitu: „Moj sin, tvoj stric morda ne najde hiše; pojdi malo na okoli, in če ga kje vidiš, pripelji ga sim.“

Verosvit je ravno mislil, stricu naproti iti, kar slišita trkati. Verosvit odprè in brž spozna copernika iz Afrike, ki je nosil polne flaše vina pod suknjo.

Copernik je oddal flaše Verosvitu, potem pa je pozdravil mater in jo prosil, naj mu pokaže, kje je Muhič navadno sedel, kedar je šival. Ona mu to pokaže. Precej se začne copernik jokati in reče: „Ubogi moj brat, kako sem nesrečen, da sem nepozno prišel s svojega potovanja in da te nisem več med živimi našel!“ Govoril je še več takih besedi, da bi Verosvita in njegovo mater utrdil v veri, da je res Muhičev brat. Potem so se vsedli k mizi.

Copernik se je začel razgovarjati z materjo. „Ljuba moja svakinja,“ rekel je proti njej, „nikar se ne čudi, da me ves čas nisi videla, kar si bila z mojim bratom omožena. Zdaj je že štirideset let, kar sem zapustil svojo domovino. Hodil sem po Indiji, Perziji, Arabiji, Siriji in po Egiptu, videl sem veliko svetà in veliko lepih mest, in nazadnje sem ostal v Afriki. Pa človeku je prirojeno, da se mu

nazadnje začne tožiti po svoji domovini, in tako se je tudi meni godilo: zmirom bolj in bolj me je pri-ganjala želja, da bi še enkrat šel v svoj kraj po-gledat in še enkrat objet svojega brata, dokler sem se čutil še pri močeh za tako dolgo pot. Res sem se slednjič odpravil na to pot. Ne bom pravil, ko-liko časa sem hodil, ne koliko težav sem prestal, prej da sem prišel sim, — rečem ti le, da me nič tako ne boli, ko vest, da je ljubi moj brat že umrl, ki sem ga zmirom tako rad imel. Videl sem tega fanta na ulici, in precej se mi je zazdelo, da je mojemu bratu podoben; zato sem ga ogovoril. On ti je morda že pravil, kako sem bil žalosten, ko sem zvedel smrt svojega brata. Pa Božja volja je tako, — tolažba mi je njegov sin, ki mu je tako podoben, in na tega bom ljubezen do brata prenesel.“

Pri spominu na svojega moža se je udova jokati začela, zato je začel copernik o drugih rečeh govo-riti. Prašal je Verosvita, kako mu je ime. „Jaz sem Verosvit,“ odgovori ta. „No, kaj pa delaš, ti Verosvit? Ali znaš kako rokodelstvo?“

Pri tem vprašanji je bil Verosvit v zadregi in povesnil je oči. Njegova mati pa je namesto njega odgovorila: „Verosvit je en postopač in potepin. Njegov oče si je vse prizadjal, da bi ga naučil kro-jaštva; pa fant se ni hotel učiti. Odkar pa je oče mrtev, nema ta nepridiprav nobenega strahu; za moje besede se ne zmeni; celi dan se okoli potepa s tistimi mestnimi faloti in z otroci; če ga ne boste vi danes dobro ozmirjali, tak ne bo nikoli nič prida iz njega. On vé, da nama oče ni ničesar zapustil, in da si jaz s prejo in šivanjem komaj toliko za-sluzim, da borno živiva; pa vendar se za nič ne

zmeni. Jaz sem že sklenila, da mu bom v kratkem enkrat vrata zaprla; naj gre kamor hoče, da si hruha poišče.“

Ko je udoва vsa objokana to poročilo dokončala, rekel je copernik iz Afrike: „To ni lepò od tebe, Verosvit; ti moraš na to misliti, kako si boš svoj kruh zaslužil. Saj je toliko opravil na svetu; ali res ni nobenega, do kterege bi ti veselje imel? Morda samo žnidar nočeš biti, kaj družega bi se pa lotil? Le povej mi po pravici, saj ti dobro hočem!“

Ko Verosvit ni ničesar odgovoril, rekel je še: „Ali morda nemaš veselja do ročnega dela, in bi rajši bil kak učen gospod. Če hočeš, ti bom jaz uravnal gvantno štacuno, ter ti nakupil suknja, platna, svile itd. Ti boš to reč prodajal, in z denarjem, ki ga skupiš, boš drugo blago kupil; dobiček bo pa tvoj. Tako boš prav lahko in dobro živel, kakor gospod. Le povej mi, kaj želiš, jaz ti bom povsod na roke šel.“

Ta ponudba bila je Verosvitu zelo všeč, za štacunarja bi bil hotel še biti, ker je videl, kako so take štacune lepe, kako so njih gospodarji lepo oblečeni in spoštovani; ročno delo pa mu je vsako smrdelo. Rekel je tedaj coperniku, ki ga je imel za svojega strica, da bi rad bil tak štacunar, in da mu bo vedno hvaležen, če mu do take sreče pómaga.

„Če ti je to všeč,“ reče copernik, „potem te bom jutri saboj vzel, in ti kupil lepo obleko; pojutranjem pa bova poiskala kako pripravno štacuno za tebe.“

Verosvitova mati do zdaj še ni bila prav verjela, da bi bil ta mož res Muhičev brat; zdaj pa, ko je Verosvitu take obljube delal, začela je vero-

vati. Zahvalila se je coperniku za njegovo dobro voljo, Verosvita pa je opominjala, naj bo stricu hvaležen za tako dobroto, in naj se poboljša, ter priden in pošten človek postane. Potem pa je začela večerjo na mizo nositi. Med večerjo so se še zmirom o tem pogovarjali, kako bi Verosvita za štacunarja in trgovca naredili. Ko je copernik zapazil, da je že pozno v noči, poslovil se je od udove in nje sina in odšel.

Drugo jutro je pa copernik zopet prišel, kakor je obljubil. Vzel je Verosvita seboj in ga peljal v veliko štacuno, kjer so prodajali najlepšo že narejeno obleko. Verosvit je smel med celo obleko zbirati, in ko je zbral tisto, ki se mu je najbolj dopadala, plačal je copernik precej, kar je trgovec za obleko zahteval, in šla sta spet naprej.

Tri sto in osemnajsta noč.

Ko se je Verosvit tako lepega videl od nog do glave, se ni mogel stricu zadosti zahvaliti; copernik pa mu je obljubil, da ga ne bo več zapustil, ampak da ga bo zmirom pri sebi obdržal. Res ga je peljal po celem mestu okoli in po najlepših štacunah. Ko sta prišla v tiste ulice, kjer so bile najlepše gvantne štacune, rekel je copernik Verosvitu: „Ker boš kmalo tudi ti tak trgovec, kakoršni so ti-le, zato je dobro, da jih obiščeš in se ž njim soznaniš.“ — Pokazal mu je tudi najlepše cerkve, peljal ga je v velike oštarije, kjer so tuji trgovci stanovali, in tudi tiste dele cesarske palače mu je pokazal, kamor se je smelo iti. Ko sta že vse prehodila, šla sta v tisto oštarijo, kjer je copernik

stanoval. Bilo je v krčmi že več trgovcev zbranih, s katerimi se je bil copernik v tem času, kar je bil tu, soznanil, in ki so na njega čakali, ker je rekel, da jim bo ta večer svojega brata sina pokazal.

Ko je copernik došel, začeli so večerjati in ostali so dolgo vkup, da se je že noč naredila. Verosvitu se je mudilo domu, pa copernik ga ni hotel samega pustiti in ga je spremil do doma. Mati je bila vsa vesela, ko je svojega sina v tako lepi obleki zagledala, in ni se mogla coperniku dosti zahvaliti. „Predobri stric,“ rekla mu je, „ne vem, kako bi se vam spodobno zahvalila, da ste za mojega sina toliko denarja izdali. Vem, da moj sin tega ni vreden; pa morda se bo vendar poboljšal, da vam bo vsaj hvaležen za tolike dobrote. Jaz za svojo osebo se vam prav pristrčno zahvalim, in le to želim, da bi še to doživela, da bi se moj sin poboljšal, da bi vi veselje ž njim imeli, zakaj zdaj ni vreden nobene pohvale. Vam pa želim še dolgo in srečno življenje.“

„Verosvit ni tako hudoben,“ reče copernik, „on se bo že še popravil; jaz upam, da bo še kaj prida iz njega. Žal mi je le to, da jutri še ne morem tega izpeljati, kar sem mu obljubil. Jutri je namreč nedelja, štacune bodo zaprte, trgovci odidejo na deželo veselit se, in težko je ktereга doma dobiti. To reč bomo tedaj do ponedeljka odložiti morali. Jutri pa pojde spet z mano na sprehod, da bo kaj videl. Saj on še ni bil nikjer med svetom, naj se malo ogleda okoli sebe. Dozdaj si je igral le z otroci; naj pride zdaj en malo med odraščene.“ To izgovorivši se je copernik od matere in sina poslovil in odšel. Verosvit je bil ves vesel svoje nove obleke,

pa tudi na jutrajšni sprehod se je veselil. V resnici do zdaj še ni bil nikjer med svetom, še iz mesta ni bil nikoli prišel.

Drugo jutro je Verosvit zgodaj vstal in se oblekel, da bi bil hitro pripravljen, kedar bi stric prišel. Pričakoval ga je težko, in večkrat je šel pred hišo gledat, če stric že gre. Komaj ga od daleč zagleda, povedal je to materi, in mu tekel naproti.

Copernik je Verosvita prav prijazno sprejel. „Dobro, moj ljubi,“ mu reče, „danes ti bom pokazal lepe reči.“ Potem ga je peljal iz mesta proti deželi, kjer so stale velike palače, in vsaka je imela svoj vrt, v ktereга se je smelo svobodno stopiti. Copernik je mladenču vse te vrte pokazal, in Verosvit se ni mogel načuditi njihovi lepoti. Pri vsakem je rekel: „Ta je pa še veliko lepši, ko vsi drugi, kar sva jih do zdaj videla.“ Tako sta prišla zmirom dalje iz mesta ven, in to je ravno hotel prekanjeni copernik. Da bi fanta še bolj premotil, peljal ga je v enega teh vrtov. Copernik se je vsedel na klop blizo bajerja, ki je imel v sredi vodomet; na strani so bili kamniti levi, katerim so bistri studenci iz gobcev tekli.

Copernik se je delal utrujenega, da bi se še Verosvit vsedel poleg njega. „Dajva si tukaj malo počiti,“ mu reče „saj vem, da tudi tebe že noge bolijo. Čez en čas pa pojdeva spet naprej.“

Ko sta se vsedla, privlekel je copernik iz aržeta potice in sadja, ter je vse to tam po klopi razpoločil. Verosvit je bil že lačen in je pridno jedel. Med to malico je copernik Verosvita podučeval, da naj nikař s fantalini in otroci več ne

hodi, ampak naj se razgovarja rajši s pametnimi možmi, in naj posluša njih besede. Kmalo boš dorastel," rekel mu je, „tedaj se spodobi, da znaš besedo pametno postaviti, kakor drugi možaki.“ Ko sta kruh in sadje pojedla, šla sta skozi vrtove naprej iz mesta ven. V tem mestu namreč ni tatov in ljudje si toliko zaupajo med sabo, da nobeden svojega vrta ne zapre, nekteri še plotov nemajo. Tako sprehajaje se prišla sta slednjič iz mesta na polje. Prekorakala sta dolino in prišla do bližnje gore.

Verosvit še nikoli ni bil toliko hodil, zato je bil že močno utrujen. „Ljubi stric," prašal je copernika, „kam pa greva? Od mesta sva že daleč, in pred sabo ne vidim družega, ko hrib. Če pojdeva še naprej, potem ne vem, če bom mogel v mesto nazaj priti.“

„Le malo še potrpi," reče copernik, „pokazal ti bom še en vrt, ki ni več daleč od tukaj; če boš tega videl, kako je lep, potem pa vem, da ti ne bo žal za teh par korakov, ki jih imava še do tje.“ Verosvit je tedaj potrpel in capljajal za copernikom; ta mu je pa čas s tem preganjal, da mu je med potjo lepe historije pravil.

Zdaj sta prišla med dve visoki gori, med kterima je bila prav ozka dolina. Tukaj je bil tisti kraj, kamor je copernik Verosvita pripeljati hotel, ker je mislil doseči z njegovo pomočjo velike reči. Nalašč za to je bil prišel iz daljne Afrike na Kitajsko. „Zdaj sva na mestu," reče Verosvitu, „pokazal ti bom tukaj take reči, kakoršnih še noben človek ni videl. Gotovo mi boš hvaležen, če enkrat to vidiš, kar drugi ljudje nikdar videti ne morejo.

Jaz bom zdaj vzел kresilo in gobo, pa bom ogenj naredil; ti pa nanosi vkup mahu in suhih vej, da bova zakurila.“

Suhih vej je dosti ležalo tam okoli, zato jih je Verosvit kmalo precejšen kup vkupej nanosil. Copernik je ta kup zažgal, vrgel je neke dišave v ogenj in govoril je nad ognjem čudne besede, katerih Verosvit ni razumel. Gost dim se je valil iz gorečega kupa, copernik pa je z besedo obrnil dim na levo ali pa na desno, kamor je hotel.

Tri sto in devetnajsta noč.

Zdaj se je zemlja stresla, pred copernikom in fantom se je zemlja odprla in prikazal se je v votlini svetel kamen, kaki pol drug čevelj dolg in en čevelj debel; okoli kamna je bil obroč iz medenine, v sredi zapečaten. Verosvit se je vseh teh prikazni tako ustrašil, da je hotel zbežati. Toda copernik ga je potreboval; zato je bil zelo hud nad fantom, ko je hotel bežati, ter dal mu je tako klofuto, da je Verosvit kar na tla padel, in kri se mu je poredila iz ust. Tresoč se na celem životu je prašal: „Ljubi stric, kaj sem pa naredil, da me tako tolčete?“ „Jaz že vem, kaj,“ reče copernik, „jaz sem tvoj stric in na mestu tvojega očeta; ti imaš meni molčati. Pa nič se ne bój; samo ubogaj me, kar ti bom rekel; saj to bo le tvoja korist.“ Ta obljuba je Verosvita nekoliko potolažila, in ko je copernik videl, da je fant spet miren, rekel mu je: „Ti si videl, kako moč so imele tiste dišave, ki sem jih v ogenj vrgel. Pa vedi, da je pod tem kamnom en zaklad; ves zaklad je tebi namenjen, in če ga vzdi-

gneš, boš bolj bogat, ko vsi kralji tega svetà. To je gotova resnica; in povem ti, da ga razun tebe ni človeka na svetu, ki bi se smel tega kamna dotakniti. Še jaz ga ne smem vzdigniti, in tudi ne smem noge deti v to jamo, kedar se odpre. Zato ti rečem, ubogaj me natanko, kar ti bom rekel. To je zelò važno za tebe in za mene.“

Pri teh obljubah je Verosvit čisto pozabil na prejeto kľofuto, in rekel je coperniku: „Ljubi stric, kaj pa naj storim? Samo povejte, kaj, pa bom vse storil.“ — „Si že korenjak,“ reče copernik, „pojdi sim, primi za ta obroč in vzdigni ta kamen.“ „Ljubi stric,“ reče Verosvit, „jaz sem preslab, da bi tako težek kamen vzdignil. Vi mi morate pomagati.“

„Jaz ti ne smem pomagati,“ reče copernik, „saj ga boš sam lahko vzdignil. Le za obroč primi, pokliči svojega očeta in starega očeta po imenu, pa vzdigni; boš videl, da bo lahko šlo.“ Verosvit je ubogal, in je res kamen brez težave vzdignil in na stran položil.

Pod kamnom se je prikazala jama, kake štir čevlje globoka, videle so se tudi vrata in stopnice, po katerih se je lahko še globokeje doli šlo. „Moj sin,“ reče zdaj copernik, „dobro si zapomni, kaj ti bom zdaj povedal. Pojdi po teh stopnicah doli, in kedar prideš do zadnje stopnice, boš videl odprte duri pred sabo; skoz tiste duri boš prišel v velik prostor, kjer so po vrsti tri dvorane. V vsaki dvorani boš videl v vsakem kotu en velik kotel, napolnjen s tolarji in cekini; pa ti ne smeš nič ven vzeti in se kotlov nič dotakniti. Že v prvi dvorani moraš hlače zapogniti, da se ne bodo tal dotaknile. Ne da bi se okoli oziral, pojdi kar naravnost skoz

prvo in drugo dvorano v tretjo. Posebno glej, da se stene ne boš dotaknil, kakor se je le z obleko dotakneš, si precej mrtev. V tretji dvorani boš videl vrata, skoz ktere prideš na lep vrt, ki je poln sadnih dreves. Pojdi skoz ta vrt in prišel boš do enih stopnic; po teh stopnicah pojdi gori, in prišel boš na en grič; kraj griča boš videl steno in v steni malo votlino, v kateri je goreča svetilnica. To svetilnico vzemi, vgasni jo, izlij olje na tla in vrži dušo proč; svetilnico pa zavij pod suknjo in prinesi jo meni. Obleke si ne boš pokvaril, ker to olje, ki je v tej svetilnici, je vse drugačno in obleki ne škoduje; sicer pa bo svetilnica precej suha, kedar tisto olje izliješ. Sadja v vrtu si lahko natrgaš, kolikor hočeš.“ To izgovorivši dal je copernik Verosvitu en prstan in mu rekel, naj ga na prst natakne, da ga bo vsake nevarnosti varoval, da se mu ne bo nič hudega prigodilo, če bo le vse drugo natanko tako naredil, kakor mu je povedal. „Zdaj pa le pojdi,“ mu reče, „bodi srčen, in oba bova bogata, da premoženja ne bova mogla zapraviti, če bi še tako razkošno živela.“

Tri sto in dvajseta noč.

Verosvit je skočil po stopnicah doli. Našel je tiste tri dvorane, si pripognil hlače, da se ne bi tal dotaknile in še je previdno skozi vse tri dvorane. Potem je šel skozi vrt, zlezal po stopnicah na tisti grič, vzal je užgano svetilnico, izlil olje in vrgel dušo na stran; potem pa je svetilnico pod suknjo stisnil in zopet po stopnicah doli v vrt prišel. Zdaj si je vrt nekoliko ogledal, posebno mu je bilo sadje

všeč, ki ga je bilo toliko po vseh drevesih. Bilo pa je tudi mnogo dreves, po katerih so viseli namesto sadja sami žlahtni kamni, demanti, rubini, smaragdi, biseri, turkizi, ametisti, zafiri itd. Bili so to tako veliki in dragoceni kamni, da jih na svetu takih ne poznajo. Verosvit pa ni vedel ceniti njih vrednosti, njemu so bile hruške, jabelka, breskve, fige itd. bolj všeč. Bil je še premlad in preneumen, da bi vedel, kaj je žlahten kamen, in mislil je, da je to sama glažovina brez vsake vrednosti. Dopadale so se mu le različne barve teh kamnov, ker so bili eni beli, drugi rudeči, drugi zeleni, drugi rujavi, drugi višnjevi itd. Zato si jih je od vsake sorte nekaj v aržete nabasal, tudi novo mošnjo, ki mu jo je stric kupil, napolnil si je ž njimi.

Ko je tako Verosvit napolnil svoje žepe z neizmernim bogastvom, pa še sam ni vedel, koliko vrednosti pri sebi nosi, napravil se je na pot nazaj, da bi stricu svetilnico prinesel. Previdno je šel zopet skozi tiste tri dvorane, in lezel je po stopnicah gori skozi tisto votlino, kjer je not prišel. Copernik ga je tam že težko pričakoval. Ko Verosvit copernika zagleda, mu reče: „Ljubi stric, podajte mi roko in pomagajte mi, da ven pridem.“ „Moj sin,“ reče copernik, „daj mi prej svetilnico, da ti ne bo na poti.“ — „Dovolite,“ reče Verosvit, „meni svetilnica ni prav nič na poti; jo vam bom raje potlej dal, kedar ven pridem.“ Copernik pa je hotel po vsej sili imeti, in je rekel, da Verosvita ne bo prej iz jame potegnil, dokler mu je ne dá. Fant je bil pa tudi trmoglav, in ni rad suknje odpenjal, da bi svetilnico ven vzel, ker je imel polne aržete tistih žlahtnih kamnov nabasane. Copernika pa je prijela za-

volj tega taka togota, da je spet nekaj dišav v ogenj vrgel, pa nekaj besedij nad ognjem izgovoril, pa se je jama spet zaprla in tisti kamen se je spet na svoje prejšno mesto pomaknil.

Tri sto ena in dvajseta noč.

Copernik iz Afrike ni bil noben brat od Muhiča, tedaj tudi ni bil Verosvitov stric; iz Afrike je bil pa res domà, in ker je Afrika tista dežela, kjer se največ pečajo s copernijami, zato se je tudi on že od svoje mladosti copernije učil. Ko se je že štirideset let pečal s takimi stvarmi, prišel je tako daleč v svoji učenosti, da je izpoznal, da mora na svetu ena čudovita svetilnica biti, katera ima tako moč, da je tisti, ki jo ima bolj mogočen, ko vsi kralji in cesarji. S svojimi copernijami je toliko poizvedel, da mora biti ta svetilnica v kitajski deželi nekje pod zemljo, in sicer v takem kraju, kakoršen je bil ta, kjer jo je potem Verosvit res našel. Ko je copernik toliko vedel, odpravil se je takoj na pot iz daljne Afrike na Kitajsko; hodil je več mescev po težavnih in nevarnih potih, da je prišel slednjič v to mesto, kjer je Muhičeva rodovina živela. Ko je tako sim in tje hodil okoli po bližnjih hribih in dolinah, spoznal je s svojimi copernijami kmalo ta kraj, ki ga je sodil za pravega, da mora tukaj tista svetilnica biti. Pa čeravno je to dobro vedel, vendar mu ni bilo dovoljeno, da bi bil sam šel pod zemljo po svetilnico. Na vsako vižo je moral dobiti enega družega človeka, da mu je šel po svetilnico pod zemljo. Ko je zagledal Verosvita, zdel se mu je ta mladenič ravno dosti pameten in tudi dosti

neumen za ta opravke. Imel pa je tak namen, ko bo enkrat svetilnico v rokah imel, da hoče s svojimi copernijami zemljo spet zapreti in ubozega Verosvita živega pokopati, da bi le nobene priče ne bilo na svetu, da je on svetilnico vzel. Verosvita je samo zato tako vdaril in samo zato si je prilastil tako oblast nad njim, da bi se ga fant bolj bal in ga vse ubogal in da bi mu svetilnico precej v roke dal, kedar bo nad njim zavpil. Ko se je pa fant branil, prijela je copernika togota, bal se je pa tudi, da bi kdo ne prišel in ne videl, kaj on tukaj počenja. Zato je zemljo zaprl in fanta pokopal, čeravno svetilnice ni dobil.

Praznih rok in ves obupan, da mu je reč tako spodletela, podal se je copernik na pot v Afriko nazaj. Ognil pa se je mesta, ker ga je vendar nekoliko vest pekla, in se je bal, da bi ne prišel kak človek in ga prašal, kam je Verosvita zapravil.

Vsak bo zdaj mislil, da za Verosvita zdaj ni bilo nobene rešitve. Pa ravno copernik, ki je mladenča hotel pokončati, dal mu je brambo in pomoč v roke. Copernik je pozabil, da je fantu nataknil tisti čudoviti prstan na prst, kateri ga je zamogel braniti v nevarnosti. Ta prstan je imel veliko moč v sebi, da se Verosvitu še sanjalo ni o tem, in ta prstan ga je tudi rešil. Čudno je, da copernik ni popolnoma obupal, ko je še ob prstan prišel. Pa coperniki so že navajeni, da se jim dostikrat kaka reč popači in pokvari, zato se ne zmenijo toliko za nesrečo, kakor drugi ljudje.

Verosvit ne bi bil nikdar verjel, da ima s tako hudobnim človekom opraviti, in vsak si lahko misli, kako je bil zdaj prestrašen, ko se je zemlja nad

njim zaprla in je bil kakor živ zakopan pod zemljo. Se ve da je bila jama velika, kakor smo slišali, da je lahko dihal; vendar ga je strašno skrbelo, kako bo spet ven prišel. Zato je tavžentkrat poklical svojega strica po imenu, naj mu pomaga, in tudi obljubil, da mu bo svetilnico precej dal; pa kje je bil že tisti stric in kdo bo vpitje slišal izpod zemeljske globočine! Ostalo mu ni družega, ko v tami tam čepeti. Ko se je zadosti zjokal, šel je počasi po stopnicah doli, da bi prišel na tisti vrt, kjer je bilo vsaj svetlo. Pa glej, med tem časom se je bila stena zaprla, ni bilo nobenih vrat več do tistih treh dvoran, od koder se je prišlo v vrt. Šlatal in tipal je na desno in levo, pa nikjer ni bilo nobenih vrat; začel je še bolj na glas vpiti in jokati, slednjič pa se je vsedel na stopnice, brez upanja, da bi kedaj še videl beli dan; družega mu ni bilo pričakovati, ko smrt.

Tako je tam čepel dva dni brez jedi in pijače. Tretji dan pa je sklenil svoje roke in zaklical je udan v voljo Božjo:

„Ni je druge pomoči, ko v Bogu vsegamogočnemu!“

Tri sto dve in dvajseta noč.

Ko je Verosvit roke sklenil, zasukal se mu je prstan na prstu, tako da je bil kamen znotraj v dlani. Zdaj se je pa pokazala moč tega prstana. Prikazal se je Verosvitu strašno velik duh, ki je bil plašen za videti, in rekel je te besede:

„Kaj hočeš od mene? Jaz sem dolžan, tebe ubogati, ker imaš ta prstan na roki, in pokorni so

ti vsi duhovi tega prstana. Ker si prstan zasukal, sem prišel prašat, kaj hočeš.“

Vsak drugi čas bi se bil Verosvit tega groznega duha vstrašil, da bi bil kar otrpnel. Zdaj pa je bil že takò obupan in na vse hudo privajen, da mu je bilo vse eno, če bi ga bil duh prav takoj raztrgal. Zato mu reče čisto mirno: „Bodi kar hočeš; če kaj premoreš in kaj znaš, spravi me iz tega kraja.“ Komaj je te besede izgovoril, odprla se je zemlja, in duh je Verosvita postavil ravno na tisto mesto, kjer je bil prej stal, ko sta s copernikom kurila. Iz začetka, ko je Verosvit na dan prišel, bil je skoraj kakor slep, ker svetlobe ni mogel prenašati; še le počasi se je privadil dneva in luči. Ko je okoli sebe pogledal, se je zelo začudil, da tiste jame ni nikjer več videl. Samo to se je še poznalo, kjer sta imela ogenj, ker je bila trava posmojena. Pa Verosvit se ni dolgo mudil na tem kraju, ampak obrnil je svoje korake proti mestu nazaj.

Videl je spet tiste vrtove in spoznal je tudi pot, kjer sta s copernikom hodila. Po poti je molil in Boga hvalil, da ga je rešil iz take nevarnosti, ko je že skoraj čisto obupal nad seboj. Ves sestradan se je s težko mujo privlekel do mesta in do svoje hiše.

Ko je stopil v materno sobo, obšla ga je taka slabost, da je padel v omedlevico. Njegova mati, vesela, da ga zopet vidi, ko je že mislila, da ga ne bo več, postregla mu je zdaj, kolikor je mogla, da ga je k zavesti nazaj spravila. Prvo, za kar je prosil, ko se je zavedel, bila je jed. „Ljuba mati,“ rekel je, „dajte mi kaj jesti, že tri dni nisem nič jedel.“ Mati je prinesla, kar je imela, ter mu rekla: „Ljubi moj sin, ne jej prehitro, da ti ne bo škodo-

valo; le počasi jej, to je nevarno, če se sestradan človek preobjé. Še govoriti ne smeš preveč. Kedar boš spet okrepcan, mi boš že povedal, kaj se ti je zgodilo. Ti ne veš, koliko sem popraševala po tebi pri ljudeh, pa nobeden ni vedel nič povedati. Zdaj sem pa vesela, da si le nazaj prišel.“

Verosvit je mater ubogal in ni preveč jedel za prvokrat. Potem pa je rekel materi: „Vendar niste prav storili, da ste me zaupali temu človeku, ki me je hotel umoriti; saj on zdaj za gotovo misli, da sem jaz mrtev. Midva sva mislila, da je moj stric, pa je bil le goljuf. Kdo bi bil tudi drugače mislil o njem, ki mi je toliko dobrot skazoval in mi take obljube delal? Pa on je izdajalec hudoben in goljuf. On me je le zato z dobrotami preslepil, da bi me potem mogel v nesrečo spraviti; zakaj pa je tako delal, tega ne vgameva ne jaz, ne vi. Jaz vsaj se mu nisem z ničém zameril. Saj vam bom vse povedal, kako je bilo, in potem boste spoznali, da je bil on le velik slepar, in da mu jaz nisem ničesar naredil, kar bi mi mogel zameriti.“

Verosvit je zdaj začel svoji materi praviti, kaj se mu je vse pripetilo od zadnje nedelje, ko je šel s copernikom iz mesta. Povedal jej je vse, kako sta kurila, kako je copernik dišave v ogenj metal, kako ga je klofutnil, kako mu je prstan dal, kako je potem on (Verosvit) v jamo zlezal, kako je šel skozi tiste tri dvorane na vrt, kjer je dobil čudovito svetilnico, in pri tej priložnosti je pokazal materi to svetilnico in tudi tiste žlahtne kamne, ki jih je v vrtu z dreves potrgal. Dal je materi celo mošnjo, napolnjeno s temi kamni, pa ona se za to ni zmenila, ker ni vedela, da so kaj vredni. Ko sta kamne

ogledovala pri luči, svetili so se v vseh barvah tako lepò, da bi bila morala že iz tega spoznati, da niso kar si bodi; pa mati se je na take reči tako malo zastopila, kakor njen sin. Svoje dni je živela v revščini od mladih nog, in tudi Muhič nikoli ni toliko premogel, da bi jej kak tak kamen podariti v stanu bil; sploh še takih stvari nikoli ni videla. Zato se ni čuditi, da je te kamne imela le za otroško igračo brez vsake vrednosti, in le zato jih ni precej stran vrgla, ker so se tako lepò lesketali v vseh barvah. Ko je Verosvit videl, da se mati ne zmenijo za njegove kamne, potisnil jih je v en kot. Potem je materi naprej pravil, kako je hotel iz jame zopet na svetlo prilezti, kako je copernik svetilnico od njega tirjal in kako je potem zemljo pred njim zaprl, da je bil živ pokopan, in kako je potem s pomočjo prstana rešen bil. Ko je vse to materi dopovedal, pristavil je še: „Kaj se je potem zgodilo, to pa sami veste. Zdaj pa veste, kaj sem v teh treh dneh prestal.“

Verosvitova mati je sina ves čas vestno poslušala, ko je to pripovedoval; ko je pa pravil, kako ga je copernik goljufal, prijela jo je togota. Komaj je Verosvit nehal praviti, začela je mati svojo jezo nad copernikom kazati; psovala ga je z najgršimi imeni, rekla mu je: goljuf, slepar, izdajalec, morilec, copernik, razbojnik, tolovaj, pošast, kuga itd. „Rečem ti, moj sin,“ pristavila je še, „to je copernik, in ti so kuga za človeški rod. Taki ljudje so v zvezi s hudičem. Sam Bog te je obvaroval, da si smrti ušel. Zato mu moraš hveležen biti. Dobro, da si Njega na pomoč poklical, če ne, bila ti je smrt gotova.“

Govorila je starka še naprej, dokler ni zapazila, da Verosvit že dremlje; zato ga je spravila v posteljo, in šla je še sama k počitku.

Tri sto tri in dvajseta noč.

Verosvit je celo noč trdo spal in še pozno v jutro. To ni nič čudnega, saj prej že tri noči ni nič spal. Komaj je vstal, oglasil se je že glad, in prosil je mater, naj mu kaj skuhajo. „Oh moj sin,“ potoži mati, „nemam ti ne enega koščeka kruha pri hiši, ne moke, ne zabele. Vse, kar sem imela, pojedel si sinoči. Pa le malo še potrpi, kmalo ti bom kaj prinesla. Tukaj imam nekaj pavole, to bom šla prodat, da ti kupim kaj za kosilo.“ — „Ljuba mati,“ reče Verosvit, „pavolo boste še potrebovali. Le obdržite jo; jaz pojdem in bom prodal tisto svetilnico, ki sem jo v jami našel; upam si zanjo toliko dobiti, da bova imela zadosti za kosilo in za večerjo.“

Mati vzame svetilnico in si jo ogleda; potem reče Verosvitu: „Tukaj imaš svetilnico! Pa preveč je umazana, treba jo bo malo očistiti, potem jo boš ložej prodal.“ Na to vzame vode in peska in začne svetilnico drgati. Pa komaj jo nekoliko drgne, prikaže se njej in sinu grozen, velikansk duh in s strašnim glasom zavpije:

„Kaj hočeš? Jaz sem dolžan, tebe ubogati, ker imaš to svetilnico; in pokorni so ti vsi drugi duhovi te svetilnice.“

Ženica je bila tako prestrašena, da ni mogla ničesar odgovoriti. Od strahu je prišla ob zavest in počenila na tla. Verosvit pa se ni nič bal, ker

je že v jami takega duha videl. Zgrabi tedaj za svetilnico in reče namesto matere s trdnim glasom: „Jaz sem lačen, prinesi mi kaj za jesti.“ Duh je zginil; pa prišel je kmalo nazaj in prinesel v roki velik jerbas, v katerem je bilo dvanajst srebernih skled, v katerih so bile najboljše jedi; razun tega je bilo še dosti kruha in nekaj flaš vina, pa dva sreberna kozarca. Duh je vse te stvari z jerbasom vred na mizo postavil in precej zginil.

To vse se je zgodilo v tako kratkem času, da Verosvitova mati med tem še ni prišla k zavesti, Verosvit jo je zdaj poškropil z mrzlo vodo, in žena se je kmalo zavedla. „Ljuba mati,“ pokliče jo Verosvit, „saj ni nič hudega; ustanite in jejte. Tukaj imava dosti oba, kolikor sva tudi potrebna. Škoda, ko bi se tako dobre jedi ohladile.“ Verosvitova mati je bila zelo začudena, ko zagleda pred sabo dvanajst skled, iz katerih so dišale tako dobre jedi, pa tiste flaše z vinom toliko kruha. „Moj sin,“ praša fanta, „kdo nam je pa vse to nanosil? Morda je kralj slišal, kako sva revna in nama je to poslal.“ „Dobra mati,“ reče Verosvit, „jaz vam bom že povedal, kdo je to prinesel, pa zdaj ne; najprej hočeva jesti, jaz sem lačen, ko volk; pozneje se bova zgovorila.“ Vsedeta se toraj k mizi in jedla sta, kar se je dalo; saj tako dobrih jedi nista še nikoli pokusila. Med jedjo je mati ves čas ogledovala sreberne sklede, ker so bile od sile lepe. Pa tega vendar ni vedela, ali so sreberne ali iz kake druge rude; tako malo se je zastopila na take reči. Občudovala je sklede le zato, ker takih še ni videla; da so pa kaj vredne, tega nista vedela ne ona ne sin.

Mati in sin sta jedla od jutra do poldne, s tako slastjo, da ju bi bilo veselje gledati. Jedila so bile pa tudi po tem. Ostalo jima je pa vendar še toliko, da ni bilo samo za večerjo zadosti, ampak še za ves prihodnji dan. Ko sta tudi nekoliko vina povžila, odnesla je mati sklede na stran, in to, kar je ostalo, skrbno shranila. Potem pa je prišla v sobo, se vsedla k sinu in mu rekla: „Verosvit, zdaj mi pa povej, kdo nama je vse to prinesel?“ Verosvit jej je vse povedal, kako je on z duhom govoril, ko je ona brez zavesti bila, in kako je potem duh te jedi prinesel.

Mati se temu ni mogla dosti načuditi. „Oh moj sin,“ rekla je na to, „kaj mi tukaj pripoveduješ? Kar sem na svetu, še nisem kaj takega videla, pa tudi ne od drugih praviti slišala. Pa zakaj je duh mene ogovoril in ne tebe, ki se ti je že prej v jami prikazal?“

„Moja mati,“ reče Verosvit, „to ni bil tisti duh, ki se je meni pod zemljo prikazal. Velik je bil res tako, kakor oni, pa v obraz in po obleki si nista nič podobna. Saj imata tudi vsak družega gospodarja. Prvi je meni rekel, da je temu prstanu pokoren, ki ga imam jaz na roki; ta je pa djal, da je svetilnici pokoren, ki ste jo ravno vi v rokah imeli. Pa jaz mislim, da vi niste nič slišali, kaj je duh rekel, ker ste precej v omedlevico padli.“

„Kaj,“ reče mati, „tedaj zavolj tvoje svetilnice me je duh strašit prišel? Precej mi jo spravi spred oči, meni je ta grozni duh zopern in se tudi ne dotaknem več svetilnice. Boljši je, da se proda ali pa stran vrže, kakor pa da bi morala jaz od strahu umreti zavolj nje. Tudi prstan deni na stran; z

duhovi ni nič dobro opraviti imeti; hudobni duhovi so človeku le sovražni.“

„Tega pa že ne, mati,“ reče Verosvit, „da bi jaz tako svetilnico prodajal ali pa stran' metal, ki je nama tako dobroto učinila, in nama še lahko zanaprej pomaga. Ali nama ni svetilnica pripomogla, da sva se tako dobro najedla? Ona nama mora zdaj v vseh potrebah pomagati. Ali ti ne gre v glavo, da bi si tisti copernik, ki se je imenoval mojega strica, ne bil toliko prizadejal, da bi ne bil take dolge poti storil zavolj te svetilnice, ako bi ne bila nič vredna? On je meni rekel, da je ta svetilnica več vredna, ko vse bogastvo tega sveta, in še ni porajtal za tisto zlato, ki sem ga jaz v jami sam videl, samo da bi le to svetilnico v roke dobil. On mora dobro poznati moč te svetilnice. Ker sva slučajno spoznala njeno moč, hočeva se je poslužiti in si ničesar pritrpati, pa tako, da naji sosodje ne bodo zavidali. Jaz bom svetilnico že skril, ker se je tako bojite, in če jo bom potreboval, jo bom poiskal. Tudi prstana ne dam stran; le pomislite, da bi jaz ne bil več med živimi, če bi tega prstana ne imel. Zato mi nikar ne branite, tega prstana na roki nositi. Kdo vé, če ga ne bom še v kaki nevarnosti potreboval.“ Zoper to ni mogla mati nič odgovoriti. Rekla je le: „Delaj kakor misliš; jaz pa z duhovi nečem nič opraviti imeti.“

Tri sto štir in dvajseta noč.

Prihodnji dan zvečer so bile že vse jedi pojedene, ki jih je bil duh prinesel. Verosvit ni hotel čakati, da bi ga glad pritisnil, ampak precej drugo

jutro je stisnil eno od tistih srebernih skled pod pazduho in nesel jo je prodajat. Med potjo sreča enega juda, ga pokliče na stran, mu pokaže skledo in ga praša, če bi jo ne hotel kupiti.

Jud je bil prekanjen tič, pogledal je skledo, in ko spozna, da je iz dobrega srebra, prašal je Verosvita, koliko hoče zanjo imeti. Verosvit ni vedel prav nič, koliko je skleda vredna, ker še nikoli ni s srebernino opraviti imel, on sploh ni vedel, da je to srebro, zato je rekel judu, naj le dá, kolikor se mu vredna zdi, da se popolnoma zanaša na njegovo poštenje. Jud je bil v zadregi, ker ni vedel, ali fant pozna blago ali ne. Izvleče tedaj mošnjo in ponudi Verosvitu en goldinar. Fant hitro zagrabi za denar in se obrne proti domu, vesel, da je toliko dobil za skledo, ker neumni mladenič ni vedel, da je bila skleda najmenj sto goldinarjev vredna.

Lakomni jud pa ni bil zadovoljen s tako groznim dobičkom in bilo mu je še žal, da je cel goldinar dal, ker je videl, da fant prav nič ni vedel, kako blago ima v roki. Hotel je že za fantom teči, da bi mu še nekaj krajcarjev odtrgal, pa Verosvit je prehitro tekel domu, tako da ga jud ne bi bil mogel doiti.

Med potjo je prišel Verosvit mimo pekovske štacune in tukaj si je nakupil kruha. Kar je iz goldinarja ven dobil, dal je doma materi, da je šla na trg in nakupila živeža, da sta imela spet za en par dni jesti.

Tako sta živela z materjo nekaj časa. Kedar je denarja zmanjkalo, poiskal je Verosvit tistega juda in mu spet eno sreberno skledo prodal. Jud si ni upal menj obljubiti, ker se je bal, da bi Verosvit

ne nosil skled kam drugam prodajat, in tako dobre kupčije jud ni hotel zgubiti. Verosvit pa je na ta način prodal vseh dvanajst skled.

Verosvit tudi med tem časom ni nič delal, ker tega ni bil navajen. Vendar se ni potepal več s tistimi postopači, kakor prej, ampak rajši se je pogovoril s kakim bolj priletnim možem, in tako se je marsičesa naučil, česar prej ni vedel. Hodil je tudi po mestu in opazoval življenje in svet, ter tako bolj pameten in postaven postal.

Ko ni bilo nobenega denarja več pri hiši, iskal je Verosvit pomoči pri svetilnici. Vzel jo je v roko in iskal tisto plat, kjer so prej mati drgnili jo; ker je bila tista stran nekaj bolj svetla, jo kmalo spozna in drgne po njej. V tem hipu se prikaže zopet tisti duh. Ker pa Verosvit ni bil tako močno drgnil, ko mati, zato je tudi duh bolj mirno in krotko govoril, ter prašal: „Kaj želiš? Jaz sem ti pokoren, kakor vsi duhovi te svetilnice.“

Verosvit mu reče: „Lačen sem, prinesi mi kaj za jed.“ Duh zginе in kmalo zopet pride, ter prinese v velikem jerbasu spet dvanajst srebernih skled, polnih jedi, nekaj flaš vina in mnogo kruha, kakor prvokrat; potem pa zopet zginе.

Matere tačas ni bilo doma; ker se jej je že zdelo, kaj bo sin naredil, šla je nalašč v mesto, da bi le tistega duha ne videla. Ko domu pride, bila je vendar vesela, ko vidi mizo tako bogato obloženo.

Čudila se je tej prikazni skoraj tako, ko prvokrat. Potem se vsedeta oba k mizi in pridno zajameta. Ostalo jima je toliko, da sta imela še za dva dni zadosti.

Ko je spet vsega zmanjkalo, denarja, kruha in družega živeža, vzel je Verosvit zopet eno sreberno skledo, pa šel juda iskat, da bi mu jo prodal. Pot ga je peljala mimo enega zlatarja, ki je bil častljiv starček in pošten mož. Ta zlatar je videl Verosvita mimo iti in ga je v štacuno poklical. „Moj sin,“ ga ogovori, „videl sem te že večkrat, kako si nekaj pod pazduho mimo nesel in tistemu judu prodal, kar sem iz tega spoznal, ker si vselej prazen nazaj prišel. Pa ti ne veš, da je ta jud največi slepar, ki si ga misliti zamoreš; on ti je toliko slabši od vseh drugih judov, da ž njim še noben jud govoriti neče. To ti pa pravim v tvojo korist. Če mi pokažeš, kaj hočeš judu prodati, pa ti bom po pravici povedal, koliko je stvar vredna; če mi bo kazalo, jo tudi kupim, in ti bom pošteno plačal, kolikor bom mogel brez lastne izgube. Če pa ni za me, povedal ti bom poštene trgovce, ki take reči kupujejo in ki te ne bodo goljufali.

Verosvitu se je stari zlatar pošten videl, in ker je mislil, da bi utegnil za skledo več dobiti, ko pri judu, zato jo je izpod suknje privlekel in zlatarju pokazal. Ko je zlatar videl, da je skleda iz najboljšega srebra, prašal je Verosvita, če je judu že več takih skled prodal in koliko je za vsako dobil. Verosvit ni nič tajil in po pravici povedal, da je prodal judu že dvanajst takih skled po goldinarju vsako.

„O ti slepar grdi!“ vsklikne zlatar, „pa kar je, to je; zdaj se ne dá več popraviti. Pa če hočeš vedeti, za koliko te je jud osleparil, povem ti, da so sklede iz najboljšega srebra, ki se ne dobi vsaki dan v roke.“

Zlatar je vzel vago in položil skledo nanjo. Razložil je Verosvitu, kake mere so pri vagi za srebro in po čem se plačuje; ko je skledo zvagal, povedal je mladenču, da je skleda, kar ima srebra v sebi, vredna ravno sto in šest goldinarjev. Potem je teh sto in šest goldinarjev precej na mizo naštel in rekel Verosvitu: „Tukaj imaš denar za skledo če hočeš, več ni vredna. Pojdi h kateremu zlatarju hočeš, in če ti le en goldinar več dá, hočem ti jo dvakrat plačati. Mi zlatarji plačamo sreberno posodo po tisti ceni, kolikor je srebro vredno; naš dobiček je le to, kar si delo zaračunimo. S tako majhnim dobičkom pa jud ni zadovoljen, če je prav pošten jud.“

Verosvit je bil ves vesel, da je zdaj za ravno tako skledo toliko denarja dobil, in zahvalil se je zlatarju toliko za denar, kolikor za dobri svet. Odslej je sklede samo k njemu prodajat nosil, in zlatar mu je vse po tisti ceni plačal, kakor prvo. Tako sta od zdaj zanaprej Verosvit in njegova mati dobro in brez skrbi živela. Kedar je Verosvit prodal vseh dvanajst skled, poklical je spet svetilnico na pomoč in duh mu je prinesel dvanajst novih. Tako jima nikoli denarja ni zmanjkalo. Vendar nista po nepotrebnem zapravljala; Verosvit se je nekoliko čedneje oblekel, njegova mati pa je hodila še vedno v tisti horni obleki, kakor prej. Tako sta živela več let v miru in zadovoljnosti, sosedje pa tudi niso nič čutili, ker je mati tako revno oblečena hodila, in s tem sta se rešila zavisti in obrekovanja.

Tri sto pet in dvajseta noč.

Verosvit pa si je že več privošil, ko njegova mati; hodil je po mestu in prišel med razne stanove;

sprejemali so ga radi tudi v imenitnih krogih, ker je bil čedno oblečen in je imel zmirom denar. Posebno rad je zahajal med trgovce razne vrste, pa prišel je tudi z učenimi in visokopostavljenimi ljudmi v dotiko, in tako se je počasi precej olikal in izobrazil, da je lahko stopil v vsako, še tako izbrano družbo. Prišel je tudi h takim trgovcem, ki so kupčevali z žlahtnimi kamni, in tukaj je videl take vrste kamne, kakoršnih je bil on v tistem podzemeljskem vrtu nabral. Začelo se mu je v glavi vedriti, da tiste igračice niso iz glažovine; zvedel je kmalo, da so to žlahtni kamni velike vrednosti. Videl je namreč take kamne prodajati in kupovati, ter se čudil, koliko so ljudje zanje dajali. Po vseh teh štacunah pa ni videl nikjer tako lepih in velikih kamnov, kakor so bili njegovi, zato je koj presodil, da morajo njegovi še veliko več vredni biti. Bil pa je toliko pameten, da je o svojih kamnih popolnoma molčal, še materi ni nič povedal, da so kaj vredni. To molčanje mu je pripomoglo do velike sreče, kakor bomo pozneje slišali.

Ko se je Verosvit nekega dne po mestu sprehajal, slišal je kraljevega trobentača, ki je z močnim glasom naznanjal, da naj vsak svoje vrata in okna zapre in da naj se nobeden na ulicah ne prikaže, ker se bo kraljeva hči, princezinja Zora skozi mesto peljala, in ona neče, da bi jo kdo videl.

To slišati bil je Verosvit silno radoveden, to princezinjo videti. Pa tega ni mogel drugače, ko da bi bil naprosil kakega znanca, ki bi v teh ulicah stanoval, da bi ga peljal v svojo sobo, kjer bi skozi mrežasto okno princezinjo zamogel videti. Pa to je bilo sitno. Zato si je zamislil drugo zvijačo. Slišal

je, da se princezinja pelje v kopelj. Zato se je skrila za vrata te kopelji in tukaj je morala princezinja mimo priti.

Verosvit ni dolgo čakal, kar se pripelje princezinja, in on jo je dobro videl, ona njega pa ne, ker se je že toliko skrila. Bilo je okoli nje vse polno družic, služabnic in tudi možkih strežajev. Princezinja bila je tako lepa, da se je že po lepoti iz vseh drugih žensk ločila, če bi že prav lepše obleke ne imela. Tako lepe ženske Verosvit še nikoli ni videl. Njegovo srce je bilo razburjeno in nehoté je postal ves vnet in goreč za princezinjo, kakor se pri mladih ljudeh že vé. Princezinja bila je bolj črnikasta, imela je velike, živo plamteče oči, krotak in prijazen pogled, lep nos, majhne usta z rudečimi ustnicami; z eno besedo, bila je lepa ženska. Nekoliko je tudi nje visoki stan povzdignil spoštovanje do nje, zato se ni čuditi, če je mlademu Verosvitu začelo v glavi vrteti se. Poleg vsega tega je bila princezinja lepe postave in imela je veličasten pogled.

Princezinja je šla v kopelj, Verosvit pa je ves razmišljen tam obstal s podobo princezinje v glavi. Slednjič se zavé in spozna, da nema na kaj čakati, toraj se spravi iz svojega koticčka in gre zamišljen proti domu.

Verosvit bil je toliko zmešan, da je to še njegova mati zapazila. Čudila se je, zakaj da je nankrat tako zamišljen in žalosten, zato ga praša, če se mu je kaka nesreča pripetila, ali če mu je slabo. Verosvit pa ni ničesa odgovoril, ampak naslonil se je na zofo in mislil na princezinjo. Mati je kuhala večerjo in pustila sina pri miru. Ko je bilo kuhano, postavila je skledo pred njega. Sin pa tega še za-

pazil ni, zato ga je opomnila, naj jé; pa le s težko mujo ga je zdramila, in še potem je zajel le en par žlic. Spregovoril pa ni ne ene besede, kolikor ga je tudi mati spraševala.

Po večerji je spet začela s prašanji v njega siliti, pa ni bilo nič spraviti iz njega. Tako sta šla molcé k počitku.

Drugi dan se je spet na zofo naslonil, mati je pa predla. Čez en čas jo tako ogovori: „Dosti časa sem že molčal, in treba je, da spregovorim, da ne boste mislili, da sem bolan, ali kaj tacega. Vendar občutim nekaj tacega, ki še bolj skli, ko bolezen, pa sam ne vem, kaj je to. Poslušajte me, kaj se mi je prigodilo in potem boste morda spoznali, kaj mi je. Na tem koncu mesta menda niste nič slišali, da se je princezinja Zora včeraj v kopelj peljala. Jaz sem to slišal, ker sem se ravno tam sprehajal. Morali so namreč vse vrata in okna zapreti, da niso ljudje zija! prodali pred njo. Jaz sem se za vrata v kopelji skrila, da sem princezinjo videl. Saj vi veste, kje je tista kopelj in kako je zidana, zato boste tudi vedeli, da se človek lahko za vrata skrije, tako da ga ni moč videti, če so vrata na stežaj odprte. Tam sem princezinjo videl in od tistega trenutka nemam več miru. To je uzrok, da sem tako žalosten od sinoči in da nič ne govorim. Jaz sem tako zaljubljen v princezinjo, da ne morem brez nje živeti, in šel bom h kralju prosit, naj mi jo za ženo dá.

Tri sto šest in dvajseta noč.

Mati je Verosvita do konca vestno poslušala; ko je pa nazadnje povedal, da hoče kraljevo hči

snubiti, se ni mogla zdržati glasnega smeha. Verosvit je hotel še naprej govoriti, pa mati ga je ustavila in rekla: „Oh, moj sin, kam pa misliš? Ali si ob pamet, da tako govoriš?“

„Ljuba mati,“ reče Verosvit, „jaz vam povem, da sem pri polni pameti. Jaz sem že naprej vedel, da mi boste to rekli. Pa recite vi, kar hočete, jaz bom vendar princezinjo snubil, in nobeden me pri tem ne bo ustavil.“

„Kam vendar misliš,“ reče mati, „ti previsoko letiš; saj še pred kralja ne smeš; kdo bo pa tvojo prošnjo kralju izročil?“ — „Nobeden drug, ko vi,“ reče sin hitro. „Kaj jaz?“ prša mati začudena, „jaz in pred kralja? K temu me pa že ne boš pripravil! Ali si ob pamet? Kdo pa si ti, da si upaš na kraljevo hči misliti? Ali ne veš, da je bil tvoj oče ubog žnidar, tvoja mati pa tudi iz nizkega stanu? Ali ne veš, da princezinje drug ne dobi z lepa v zakon, ko kraljevi sinovi?“

„Ljuba mati,“ reče Verosvit, „saj sem vam že prej povedal, da sem jaz že naprej vedel, da mi boste te reči pravili. Jaz ostanem pa vendar pri svojem sklepu. Jaz imam samo to prošnjo do vas, da greste za mene snubit h kralju, in če mi tega ne storite, ne morem več dalje živeti.“

Ženica je bila v veliki zadregi, ko je videla, kako trdovratno se sin svojega noroglavega sklepa drži. „Moj sin,“ mu reče, „jaz sem tvoja prava in poštena mati, in pripravljena sem za tebe vse storiti, kar je pametno in za naš stan spodobno. Ko bi bilo treba snubiti hči kakega soseda, ki ni dosti ali nič več, kakor smo mi, potem bi se jaz že potrudila; pa še pri taki bi bilo težko, ker nemaš ne premo-

ženja, ne službe, in tuči nobenega rokodelstva ne znaš. Če se revni ljudje ženijo, kakor smo mi, morajo prej premisliti, kako bodo živeli. Ti pa ne pomisliš svojega stanu in letiš tako visoko, da hočeš snubiti hči našega kralja in gospodarja, ki te z eno samo besedo lahko uniči. Pa jaz še ne govorim toliko o tebi, to moraš že sam prevdariti, če si še pri pameti; pa jaz mislim tudi na to, kar mene zadene. Kako ti je moglo na misel priti, naj bi jaz šla h kralju in snubila princezinjo za tebe? Če bi bila prav jaz res tako prederzna in nesramna, kako bom pa v palačo prišla, ker me gotovo not ne bodo spustili, kdo me bo pred kralja peljal? Mislili bodo, da sem nora, in bodo me pri vratih ven sunili. In če bi jaz prav prišla do kralja, — saj to se je že večkrat zgodilo, da so se revni ljudje pri kralju čez kaj pritožili ali ga za kaj prosili, in da jih je mnogokrat tudi uslišal, če so bile njih prošnje ali pritožbe opravičene, — ali zamoreš ti reči, da je tvoja prošnja opravičena? S čim si ti tako veliko čast zaslužil? Kaj si kralju ali deželi še dobrega storil in kdaj si se posebno odlikoval? Če pa ti nemaš nobenih takih zaslug, kako bi zamogla jaz tako predrzna biti, da bi to storila, kar ti od mene zahtevaš? Jaz, ki sem se pred tvojim očetom, svojim možem, tresla, pa bi si upala, kralja v njegovi veličasti za kaj takega prositi! Sicer pa moraš pomisliti, da je taka navada, če pride kdo pred kralja, in če ga pride kake milosti prosit, da mora vselej kako darilo pripravljeno imeti. Take darila imajo vsaj to dobro na sebi, da kralj, če prav prošnje ne usliši, vendar prosilca mirno posluša. Kako darilo mu boš pa ti dal? In če bi bilo prav darilo nekaj vredno,

vendar ne bo nikoli tako dragoceno, da bi ti on tako predrzno prošnjo uslišal. Le en malo pomisli, pa boš sam spoznal, da to nikdar nikoli biti ne more.“

Verosvit je mirno poslušal, ko mu je mati tako dopovedovala, da bi ga odstranila od njegovega sklepa; premislil je potem to, kar mu je mati rekla, in čez en čas je rekel: „Res je, ljuba mati, da so moje želje predrzne, in tudi to je res, da vi ne morete kar tako brez vsakega prevdarka pred kralja. Tu je treba prej skrbeti, da se vam prijazen sprejem zagotovi. Zato mi nikar ne zamerite moje pre-nagljenosti. Jaz sem tako zaljubljen, da nič ne premislím in kar z glavo skozi zid rijem. Princezinje ne bom pustil, jo imam preveč rad; tega sklepa se še zmirom držim. Kar ste mi vi povedali, zato sem vam hvaležen, ker mi služi v poduk; stvar se mora bolj premišljeno pričeti. Vi pravite, da je treba darila, če kdo pred kralja pride, in da jaz tacega nemam, ki bi bilo kralja vredno. To je že res; jaz nemam nič tacega, na to sem bil pozabil. Pa glej, to spet ni res, da jaz nič tacega nemam; jaz imam veliko bogastvo v hiši, da vi še za to ne veste. Ali se spominjate tistih svetlih kamnov, ki sem jih jaz tačas iz jame prinesel? Vi ste rekli, da so iz glažovine, kaj ne? Pa vi ste se močno motili, ljuba mama, jaz pa dobro vem, da so ti kamni velike vrednosti in da take kamne le kralji in cesarji nosijo. Jaz sem videl pri juvelirjih veliko slabše kamne te sorte, ki so se za velikanske denarje prodajali; to mi smete verjeti. Naši kamni so veliko lepši in večji, pa tudi bolj svetli, in midva še ne veva, koliko da so vredni. Toliko pa že vem, da bova kralja ž njimi močno razveselila. Saj imate vi skle-

dico iz porcelana, ki je kakor nalašč za to, da se ti kamni vanjo položé; prinesite jo vendar sim, da bova videla, kako se bodo kamni v njo podali. Razvrstila bodeva kamne po barvah in videla bova, če bo kaj lepò za oči.“

Tri sto sedem in dvajseta noč.

Ženica je skledico prinesla in Verosvit je žlahtne kamne vanjo položil. Razvrstil jih je lepo po barvah, in svetili so se tako lepò, da jih je bilo veselje gledati. Oba sta se čudila tej lepoti, ker prej se nista dosti zmenila za kamne, ki sta jih imela le za otroško igračo.

Ko sta se jih oba nagledala, rekel je Verosvit; „Ljuba mati, zdaj vendar ne boste rekli, da nemam jaz kralja vrednega daru, in da zavolj tega ne morete pred njega stopiti.“

Čeravno Verosvitova mati še zdaj ni prav verjela da bi bili ti kamni dosti vredni, vendar je morala priznati, da so zmirom lepo darilo, naj že bodejo iz kakoršne robe hočejo, in da se v tem oziru ne more nič ugovarjati. Vendar pa je rekla, da kljubu temu darilu ne bo nič opravila, ker si ne bo upala govoriti. „Moj ljubi sin,“ rekla je Verosvitu, „jaz že verjamem, da se bo to darilo kralju dopadlo; pa jaz nemam poguma ne moči, da bi kralju povedala to, kar ti hočeš; ostala bom kar otrpnjena pred njim in ne bom mogla govoriti. Tako bo moja pot zastonj, in to darilo, — ki je toliko vredno, kakor praviš, — bo tudi zgubljeno; jaz bom vsa zmešana nazaj prišla in ti povedala, da nisem nič opravila. Jaz sem ti to že enkrat povedala, in

videl boš, da se bo tako zgodilo. In če bi si jaz prav toliko korajže vzela, da bi mu tvojo prošnjo povedala, kaj bo? Kralj se bo iz mene norčeval, ali pa bo mislil, da norim, in me pustil ven gognati, ali pa se bo celò po pravici razljutil, ter bo mene in tebe s svojo jezo zadel.“

Verosvitova mati je sinu še več takih ugovorov na srce položila, pa nobeden se ga ni prijel; njemu je šla le krasota princezinje Zore po glavi, zato se ni dalo nič govoriti ž njim. Silil je mater, da mora to storiti; ona se je en čas branila; nazadnje pa se je vendar udala, nekaj iz ljubezni, nekaj pa iz strahu, da bi si on kaj žalega ne storil.

Za ta dan je bilo že prepozno, zato sta se zmenila za prihodnji dan, da pojde mati v palačo. Ves večer sta se potem še o tej stvari razgovarjala in Verosvit je materi vse povedal, kar mu je le tacega na misel prišlo, da bi mater še bolj utrdil v njenem sklepu, da bi se drugo jutro ne skesala. Pa kolikor je tudi Verosvit govoril, do tega matere vendar ni mogel pripraviti, da bi bila ona kako upanje v srečen konec dobila; ostala je sicer pri svoji obljubi, da pojde h kralju, trdila pa je vedno, da bo šla zastonj; saj jej ni zameriti, vsak drug bi bil tudi tako mislil. „Moj sin,“ reče Verosvitu, „če bo kralj tvoje darilo z dopadenjem vzela, če me bo do konca poslušal, kakor zavolj tebe želim, in če me potem praša, kdo si in kako premoženje imaš, — in to bo najprej prašal, — če me kaj tacega praša, kaj mu hočem odgovoriti?“

„Ljuba mati,“ reče Verosvit, „nikar se ne brigajmo za take stvari, ki jih še ni, pa jih tudi

morda ne bo. Zdaj počakajva, kaj bo kralj rekel in kako vas bo sprejel. Če bo res kaj tacega prašal, potem si bom že premislil, kaj mu hočem odgovoriti. Jaz imam to zaupanje, da me moja svetilnica, ki nama že toliko let služi, v sili ne bo zapustila.“

Na to, kar je Verosvit zdaj rekel, ni vedela mati nobenega odgovora. Sprevidela je namreč, da bi utegnila ta svetilnica še večje reči izpeljati, ne samo da njo in sina preživi. Ta misel dala je ženki pogum, da se je odločila to storiti, kar je njen sin tako gorko želel. Verosvit je že videl, da je mati bolj voljna postala, za to jej reče: „Ljuba mati, pa nikar ne pozabite, da mera taka stvar tajna ostati, in da je ni treba ljudem v zobe dajati; le potem se je nadejati srečnega vspeha, ako bova znala molčati.“ Na to sta se oba podala vsak v svoje ležišče. Sin je imel slabo noč, ker so mu različne misli rojile po glavi. Zbudil se je še pred svitom in zdramil svojo mater. Silil jo je, naj se hitro obleče in naj gre precej v kraljevo palačo, ker se vrata zgodaj odpró, potem pa kmalo pridejo ministri in dvorniki, ki jih kralj sprejme v državni dvorani, kjer se potem o raznih javnih zadevah posvetujejo.

Mati je vse storila, kar je sin želel. Vzela je skledico iz porcelana, kjer so bili tisti žlahtni kamni, zavila to v dvojno ruto. Potem je šla od doma na veliko veselje Verosvitu in obrnila je svoje korake proti kraljevi palači. Ko je prišla do vrat, videla je ravno še ministre in dvorne svetovalce, ki so pred njo not šli. Šlo je tudi veliko družih ljudi v palačo, ki so imeli kake prošnje ali pritožbe pred kralja za prinesti. Šla je tedaj še ona za njimi. Prišla je v veliko državno dvorano, kjer so imeli visoki gospodje

s kraljem posvetovanje. Ženica se je vstopila blizu vrat tako, da je ravno sebi nasproti videla kralja.

Poklicali so prosilce po vrsti pred kralja, in vsak je moral svojo prošnjo ali pritožbo povedati, potem so pa gospodje razsodili, ali se naj usliši ali ne, ali se mu mora prav dati ali pa ne. Ko so bili vsi odpravljeni, vstal je kralj od prestola, in se podal v svoje sobe; ministri in dvorniki pa so se tudi odstranili vsak po svojih potih. Prosilci so šli tudi domu, eni veseli, ker so bili uslišani, drugi žalostni, ker niso nič opravili, zopet drugi mešanih čutov, ker njih stvar ni še bila rešena ampak preložena na drugo sejo.

Kazalo III. zvezka.

	Stran
Historija od princev Srečkota in Mirkota (238. do 239. noč)	3
Pismo princev Srečkota in Mirkota njegovemu veličanstvu kralju Dragomanu, vladarju ve'ike Bornove (238. do 241. noč) — — — — — — — — — —	8
Princ Mirko v mestu paganov (241. do 245. noč) —	18
Kako se je med tem časom princ Mirkotu godilo (245. do 250. noč) — — — — — — — — — —	31
Historija od Naredina in od lepe Perzijanke (250 do 260. noč) — — — — — — — — — —	49
Historija od princa Vlastelina iz Perzije in od prince- zinje Svetlane iz Samandala (261. do 281. noč)	105
Historija od princa Božidara in od kralja duhov (281. do 286. noč) — — — — — — — — — —	166
Historija od princa Uroša in njegovih bratov (286. do 288. noč) — — — — — — — — — —	185
Historija od princezinje iz Vodic (288. do 292. noč) ,	194
Historija od predramljenega spalca (292. do 316. noč) ,	216
Historija od Verosvita in od čudovite svetilnice (316. do 328. noč) — — — — — — — — — —	287

31353, II, B, g,

17 snopič.

Cena 20 kr.

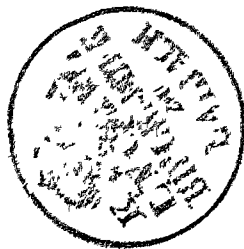
Tisoč in ena noč.

Pravljice iz jutrovnih dežel.

Za slovensko ljudstvo priredil

L. Haderlap.

Tisoč in ena noč.

Pravljice iz jutrovih dežel.

Za slovensko ljudstvo priredil

L. Haderlap.

IV. zvezek.

NOVOMESTO 1881.

Tiskal in založil J. Krajec.

Tri sto osem in dvajseta noč.

Ko je Verosvitova mati videla, da je kralj vstal in odšel, sprevidela je, da ga danes ne bo več nazaj, ker so vsi ljudje odšli. Ostalo jej tedaj ni nič družega, ko domu podati se, ne da bi bila kaj opravila. Ko jo vidi Verosvit z darilom vred nazaj prihajati, ni vedel, pri čem da je. Tako močno se je bal slabega poročila, da matere še prašati ni hotel, kaj je opravila. Dobra mati pa, ki ni bila še nikdar v kraljevi palači, in ki ni nič vedela, kaj se tam godi in kako je, začela je sinu v svoji priprostosti tako-le pripovedovati: „Ljubi sin, jaz sem videla kralja in dobro vem, da je tudi on mene videl; pred njim sem stala, in nobeden mi ni branil, gledati ga; pa on je imel toliko opraviti s tistimi, ki so mu stali na desni in na levi, da se mi je prav smilil, ker so mu toliko truda prizadejali. To je trpelo toliko časa, da se je naveličal; zato je kar naenkrat vstal in odšel stran, in ni več nazaj prišel, čeravno je bilo še dosti ljudi, ki bi bili radi ž njim govorili. Vesela sem bila da je bilo tako vsega konec, kajti noge so me res že bolele od stanja. Zgubljenega še ni nič. Jutri bom šla spet tje; morda jutri ne bo toliko ljudi.“

Kolikor tudi je Verosvit težko čakal, moral se je zadovoljiti s tem poročilom in potrpeti. Veselilo ga je že to, da je njegova mati najhujšo reč že prestala, namreč kraljev pogled, kterega se je vedno tako bala. Upal je, da bo zdaj več poguma imela, in da bo, če druge s kraljem govoriti vidi, še ona svojo prošnjo brez strahu povedala, kedar pride na vrsto.

Drugo jutro je šla Verosvitova mati ob istem času v kraljevo palačo in vzela seboj skledico z žlahtnimi kamni. Pa tudi ta pot je šla zastonj. Vrata do državne dvorane so bile zaprte in zvedela je, da je le vsak drugi dan seja, in da naj prihodnji dan pride. To poročilo je hitro prinesla svojemu sinu, ki je moral zdaj vso svojo potrpežljivost na pomoč poklicati. Šla je še šestkrat zastonj v sejo. Postavila se je vselej kralju ravno nasproti, pa nikoli ni prišla na vrsto, seja je bila vselej prej pretrgana, ker je kralju predolgo trpela. Šla bi bila še lahko stokrat zastonj, ker so se le taki smeli kralju približati, ki so imeli pisane prošnje. Pa kralj jo je zapazil, ker jo je vedno sebi nasproti stati videl.

Ko je tedaj kralj šestokrat po končani seji prišel v svojo sobo, rekel je svojemu prvemu ministru: „Že nekaj dni vidim vselej eno ženo v državni dvorani sebi nasproti stati, ki nosi nekaj v ruti zavezanega pri sebi. Ona tam stoji, dokler ni seja končana. Ali kaj veš, kaj od mene hoče?“

Minister ni vedel čisto nič od te stvari; ker pa ni rad odgovora dolžan ostal, rekel je: „Ženske se rade pritožujejo čez najmanjše reči; gotovo se bo pa spet pritožila, da je pri mokaerju slabo moko dobila, ali pa da pek premajhen kruh peče, ali kaj tacega.“ Kralj pa s tem odgovorom ni bil zadovoljen, in rekel je; „Če ta ženska pri bodoči seji zopet pride, nikar ne pozabi in pokličí jo pred me, da jo zaslišim.“ Minister brez odgovora kralju roko poljubi ter jo póloži na svojo glavo, v znamenje, da hoče glavo zgubiti, če tega ukaza ne bo spolnil.

Verosvitova mati je bila že tako navajena, hoditi pred kralja v državni zbor, da si iz tega ni nič

več storila, in čeravno ni nič opravila, hodila je vendar tje, samo da je spolnila željo svojemu sinu. Ko je tedaj zopet prišel dan seje, vstopila se je zopet za vrata, ravno kralju nasproti, kakor vselej.

Minister še ni spregovoril, ko je kralj Verosvitovo mater že zapazil. Poln usmiljenja za njeno potrpežljivost rekel je ministru: „Pred vsem, da ne boš na to pozabil, glej, tam je spet tista ženica, o ktorej sem ti zadnjič pravil; poklič ji jo sim, da bomo njo najprej zaslišali.“ Minister je vratarju pomignil in mu ženo pokazal, da naj jo pred kralja pripelje.

Vratar je ženico poklical, da je šla za njim do kraljevega prestola; tam jo je pustil stati, sam pa je stopil nazaj na svoj prostor.

Verosvitova mati se je ravnala po izgledu drugih, ki so pred kralja prišli; poklonila se je globoko in dotaknila se s čelom prestola; v tem položju je ostala, dokler je kralj ni ogovoril. Ko jo cesar pokliče, pogleda mu v obraz in sliši iz njegovih ust te besede: „Dobra žena, vidim te že več dni tukaj sim zahajati in vselej do konca čakati; kako željo ali prošnje imaš do mene?“

Verosvitova mati se je še enkrat globoko priklonila, potem pa rekla: „Svetli vladar, vi ne verjamete, kako čudno prošnjo da jaz imam; pa najprej vas prosim, da mi mojo predrznost odpustite, kajti moja prošnja je tako nesramna, da si je ne upam skoraj prednašati.“ Da bi si žena upala brez skrbi govoriti, ukazal je kralj, vse druge ljudi iz dvorane spoditi, tako da je s kraljem in ministrom sama ostala. Potem jej kralj reče, da naj le brez skrbi govori.

Verosvitova mati pa ni bila še zadovoljna s to kraljevo prijaznostjo, da je zavolj nje vse druge prosilce odstranil; hotela se je zavarovati zoper kraljevo jezo, če bi mu njena prošnja ne bila všeč. „Gospodar,“ mu reče, „hotela bi vas še nekaj prositi, prej da začnem o stvari govoriti; da mi namreč že naprej obljubite, da mi ne boste nič žalega storili, ako bi vas moja prošnja razjezila.“ — „Dobro,“ reče kralj, „naj bo, kar hoče, jaz ti vse že naprej odpustim, in tebi se ne bo nič žalega storilo; le govori brez strahu!“

Ko se je ženica tako zavarovala zoper kraljevo jezo, začela mu je vse po vrsti in po pravici praviti, kdaj je Verosvit princezinjo videl, kako se je v princezinjo zaljubil, in kako je potem njo (mater) silil, naj gre za njega snubit; kako se je ona branila in mu pred oči stavila, da bi znal s tem kralja in princezinjo močno razžaliti, in kako so bile vse njene besede bob ob steno. „Moj sin si ni dal nič dopovedati,“ pravila je naprej, „ostal je pri svoji trmi, in grozil je celo, da si bo kaj žalega storil, če ne grem za njega princezinje snubit. Le težko me je do tega pripravil, da sem se predrznila, ta korak storiti, in prosim vaše veličanstvo, da odpustite tako meni, kakor tudi mojemu sinu, da si je upal tako visoke želje izraziti.“

Tri sto devet in dvajseta noč.

Kralj jo je ves čas mirno in dobrohotno poslušal, ne da bi kazal kako jezo, ali da bi se ženki smejal.

Prej pa, ko je ženici kaj odgovoril, prašal jo je, kaj ima v ruti zavitega. Precej je ruto razve-

zala in postavila skledico z demanti in drugimi žlahtnimi kamni pred kralja.

Ni mogoče popisati, kako je bil kralj iznenađen in začuden, ko je zagledal v tej skledici toliko imenitnih, dragocenih in prelepih kamnov, in sicer v taki velikosti, kakoršna sicer ni bila navadna. Ko se je dosti načudil, vzel je darilo in vskliknil od veselja: „Oh kako so lepi, kako dragoceni!“ Potem je vzel še vsak kamen posebej v roke in si ga ogledal, in ni jih mogel prehvaliti. Pokazal jih je potem ministru in mu rekel: „Poglej no sim, ali si že videl kedaj lepši in dragocenejši kamne, kakor so ti?“ Minister se je ves zamaknil v njih lepoto. „Kaj praviš k takemu darilu?“ prasha kralj ministra; „ali ni vredno moje hčere? Ženinu, ki je tako bogat, smem lahko dati svojo hčer za ženo.“

Te besede kraljeve niso bile ministru nič po godu. Kralj je bil namreč enkrat rekel, da bi bil morda pri volji, dati princezinjo sinu od ministra za ženo. Zdaj se je minister bal, da bi se kralj ne skesal, in da bi princezinje ne dal rajši temu bogatemu ženinu, ki je kralju poslal tako dragoceno darilo. Zato je kralju v uhò zašepetal: „Gospodar, to darilo je res veliko vredno; pa prosim vaše veličanstvo, da počakate še tri mesce; jaz upam, da bo do tje moj sin še lepši darilo za vas pripravil, kakor je to; sicer pa tega človeka niti ne poznate.“ Kralj si je sicer mislil, da ministru nikoli ne bo mogoče, da bi za svojega sina tako bogato darilo priskrbel, vendar mu je to prošnjo uslišal. Zato reče Verosvitovi materi: „Pojdi domu, dobra žena, in povej svojemu sinu, da nemam nič zoper njega; pa moja hči še nema vse priprave za možitev, in to jej bomo pri-

skrbeli v treh mescih. Kedar preteče ta čas, znaš se zopet oglasiti pri meni.“

Verosvitova mati je šla vsa vesela domu, ker je dobila tako dober odgovor, kakoršnega nikdar ni pričakovala; mislila je, da jo bodo kar ven zapodili, ali pa še kaj hujšega; zato je smela pač zadovoljna biti s tem uspehom. Verosvit je precej poznal, da ima mati dobro poročilo; prvič zato, ker je prej ko navadno nazaj prišla, drugič pa zato, ker je kazala tako vesel obraz. „No, ljuba mati,“ jo praša, „ali je kaj upanja? Ali naj v obupnosti poginem?“

Žena je odložila najprej svojo glavno ruto, potem pa se vsedla in mu rekla: „Ljubi sin, da ne boš obupal, ti precej povem, da ti ni treba na smrt misliti, ampak bodi vesel, kajti stvar še precej dobro stoji.“ Potem je Verosvitu na drobno vse povedala, kako je kralj najpred njo pred se poklical in da je zato tako kmalo nazaj prišla; potem, kako se je varovala zoper kraljevo jezo, kako je potem svojo prošnjo povedala, in kaj je kralj odgovoril. Dostavila je tudi, da so največ tisti kamni naredili tako dober uspeh. „Toda minister,“ rekla je še, „zašepetal je kralju nekaj na uho, in bala sem se, da bo slabo za mene; zato sem se zelo začudila, da sem še tako dober odgovor dobila.“

Verosvit je bil zdaj najsrečnejši človek na svetu. Zahvalil se je materi za ves trud, da je tolikokrat šla za njega v palačo. Čeravno je bilo za njega tri mesce čakati huda reč, vendar se je udal v to, ker drugače ni kazalo, zanašal se je na kraljevo besedo in čez tri mesce za gotovo pričakoval ugodne rešitve. Štel je dni, ure in minute, in tako

sta pretekla že dva mesca, kar je mati enkrat zapazila, da nema nič olja doma.

Šla je tedaj v mesto olja kupit. Ko na ulice stopi, videla je vse okinčane; zastave so visele iz okenj, nekatere hiše so bile ozaljšane tudi z rožami in zelenjem; drug družega so hoteli prekositi, tako so lepšali hiše. Vse je bilo veselo in praznično videti, polno ljudstva se je sprehajalo po ulicah, oficirji in uradniki so hodili v svoji praznični obleki. Udova je prašala tistega štacunarja, kjer je olje kupila, kaj to pomeni. „Od kodi pa ste, žena,“ reče ta, „da še tega ne veste? Ali niste nič slišali, da se bo sin prvega ministra nicoj poročil s princezinjo Zoro, kraljevo hčerjo? Jaz mislim, da se mora nevesta zdaj vsak čas tukaj mimo pripeljati; glejte, zato toliko oficirjev in uradnikov tukaj stoji, da jo bodo spremili v palačo.“

Verosvitova mati ni hotela nič več slišati. Takoj je hitela domu, tako da je skor brez sape stopila v svojo sobo. Verosvit je bil doma. „Ljubi sin,“ vsklikne mati, „za tebe je vse zgubljeno! Kralj ni držal besede, ki jo je tebi dal.“ Verosvit je rekel nemiren: „Zakaj bi kralj svoje besede ne držal?“ — „Še nicoj“ pravila je mati „poročila se bo princezinja Zora s sinom od prvega ministra.“ Potem je povedala sinu vse, kaj je videla in slišala v mestu.

Verosvit je kar otrpnel pri tej novici. Vsak drugi bi bil potr, da bi na smrt zbolel; Verosvit pa se je kmalo zavedel. Spomnil se je svoje svetilnice, ki mu je že toliko koristila, in rekel je materi čisto mirno: „Ministrov sin princezinje še nema; dajte večerjo skuhati, jaz pa grem malo v svojo sobo.“

Mati si je precej mislila, da bo Verosvit svetilnico na pomoč poklical zoper kralja in ministra, in da bo z njeno pomočjo poskusil zabraniti to poroko. To je Verosvit tudi storil; vzel je svetilnico in jo drgnil na tistem kraji, kakor vsakokrat poprej. Precej se prikaže duh in reče:

„Kaj hočeš od mene? Jaz sem pripravljen, tebe vbogati, kakor vsi drugi duhovi te svetilnice.“

„Poslušaj me,“ jame Verosvit govoriti, „do zdaj si mi zmirom jesti nosil, če sem potreboval, zdaj te pa potrebujem za drugo reč. Jaz sem snubil pri kralju princezinjo Zoro. On mi je rekel, naj se oglasim v treh mescih. Požrl pa je svojo besedo, in nicoj hoče hčer ministrovemu sinu dati, čeravno moj obrok od treh mescev še ni pretekel. To je gotova stvar. Zdaj pa ti to ukažem: Kedar bosta šla k poroki, počakaj ju pred cerkvenimi vrati, zgrabi nevesto in prinesi jo sim k meni; pa tako, da tebe ne bo videla.“

Duh reče: „To se lahko zgodi. Ali mi imaš še kaj družega naročiti?“ „Za zdaj ne,“ reče Verosvit, in duh je takoj zginil.

Verosvit je šel v materno sobo in je z njo večerjal, tako mirno, kakor vsakokrat poprej. Po večerji sta se razgovarjala o možnostvi princezinje in Verosvit ni kazal nobene razburjenosti. Potem je šla mati spat, Verosvit pa v svojo sobo nazaj. Tam je čakal, kdaj bo duh princezinjo prinesel.

Med tem časom so se vršile v kraljevi palači velike priprave za poroko. Ko je bilo vse pripravljeno in gotovo, podali so se proti cerkvi; kralj in kraljica, pa velika množica generalov, visokih uradnikov je spremljevala mladi par na tej važni poti.

Ko pa prideta ženin in nevesta do cerkvenih vrat, zmanjkalo je na enkrat neveste, — ker jo je duh, ki je bil pa ta pot neviden, zgrabil in odnesel k Verosvitu.

Slavna gospôda se je vsa začudena pogledovala in popraševala, kam bi bila princezinja prišla. Ženin pa je ves osramoten tam stal in ni vedel, ali je to copernija, ali ga imajo za norca.

Tri sto in trideseta noč.

Med tem, ko so se ti tam pred cerkvijo čudili in potem vsi zbegani nazaj šli, prinesel je duh princezinjo k Verosvitu.

Ta ž njo ni dosti govoril, kolikor ga je tudi ljubezen k temu spodbujevala, ampak rekel je le toliko: „Nič se ne bojte, lepa princezinja; tukaj se vam ne bo nič žalega storilo. Jaz sem vas pustil le zato vašemu ženinu iztrgati, ker ste bila prej meni objubljena.“

Princezinja ni dosti porajtala na ta ogovor, ker je bila od samega strahu vsa trda. Ta nepričakovani, čudoviti dogodek jo je tako preplašil, da ni mogla besedice spregovoriti.

Verosvit je ni hotel dalje s vprašanji in besedami mučiti, in rekel je duhu, ki je še zmirom tam stal, — pa videl ga je samo Verosvit, princezinja pa ne, —: „Vzemi princezinjo, nesi jo v njeno sobo in položi jo v njeno posteljo!“

Duh je takoj vbogal in odnesel princezinjo v njeno posteljo. Uboga revica je bila tako prestrašena, da je bila vsa otrpnjena in se ni genila nikamor. V težkih sanjah je prespala tisto noč.

Kraljevi domači in služabniki so princezinjo povsodi iskali, le v njeni sobi ne; to jim še na misel ni prišlo, da bi mogla po tako čudni dogodbi mirno v svoji postelji spati, nasprotno so mislili, da jo je kdo siloma odpeljal in poslali so na vse kraje, tega predrzneža lovit.

Drugo jutro pa si je vendar kralj zmisлил in je šel v sobo princesinje pogledat. Na svoje začudenje jo najde v postelji mirno spati. Ko jo zbudi, začel jo je spraševati, kako je to prej ta večer prišlo, da je tako zginila. Ona pa je kralja le žalostno pogledavala in ničesa odgovorila. Nje žalostni pogled je očeta tako omečil, da je ni hotel dalje spraševati in šel je iz sobe. Vendar pa so mu vse vrste misli po glavi rojile; zato se je podal h kraljici, svoji ženi, in njej je povedal, kje je princezinjo našel in kako je bolna in žalostna videti. „To je čudno,“ reče kraljica, „počakaj, bom jaz k njej šla, meni bo že povedala, kaj se je sinoči zgodilo ž njo; to moramo zvedeti.“

Kraljica se je brž oblekla in šla k princezinji v sobo. Ta je še spala. Kraljica svojo hčer pozdravi in jo začne spraševati: pa na svoje začudenje ne dobi nobenega odgovora; namesto tega videla se je na licu princezinje taka žalost, da je kraljico že skrbeti začelo. „Ljuba hči, jej reče, „kako je pa to, da za mene nemaš nobenega odgovora več? Ali svoji materi ne boš zaupala? Če se ti je kaj hudega pripetilo, le povej meni, in ne pusti me v takih skrbih.“

Princezinja je zdihnila in rekla: „Nikar ne zamerite, ljuba mati; tako sem bila sinoči prestrašena, da še danes ne morem besedi najti.“ Na to

začne kraljici praviti, kako jo je pred cerkvijo nekaj zgrabilo in v zrak vzdignilo, kako je bila prinešena in postavljena v sobo nekega mladega človeka, ki je nekaj govoril, in kako je bila potem zopet v svojo posteljo prinešena. „Ko so oče v mojo sobo stopili, se mi je ravno spet o tem sanjalo in bila sem vnovič tako ostrašena, da kralju očetu nisem mogla nobene besede odgovoriti. Če so bili oče kaj razžaljeni zavolj tega, recite, naj mi nikar ne zamerijo, in povejte jim, kako se je z mano godilo.“

Tri sto ena in trideseta noč.

Kraljica je sicer poslušala, kar je princezinja pravila, pa verjela jej ni nič. „Ljuba hči,“ jej reče, „prav si storila, da očetu nisi nič kaj tacega povedala. Če boš ljudém take pravljice pripovedovala, bodo mislili, da noriš.“ — „Nikar ne mislite, da se lažem,“ reče princezinja, „jaz govorim po pravici in pri polni pameti: saj vam tudi moj ženin lahko pové, da ni bilo nikogar videti, ko sva v cerkev šla, pa me je vendar nek duh, ali kaj je bilo, iz njegovih rok strgal.“ — „Saj bom prašala ženina,“ reče kraljica, „pa če mi prav on to potrdi, vendar bom še dvomila nad resnico tega, kar si mi povedala. Vstani pa izbij si take misli iz glave. To mora biti kaka lumparija, kak sovražnik od ministrovega sina te je odpeljal in ta mora biti zastopljen z našimi strežaji, da so te v nezavesti v tvojo sobo spravili. Pa temu navkljub bo vendar danes poroka! Ta bi bila lepa; tvoje ženitovanje se praznuje po celi deželi, in zdaj naj bi se vse razdrlo! Kaj bodo pa ljudje rekli! Bodi vesela, kakor so vsi okoli tebe, in pozabi na to, kar se je sinoči zgodilo.“ — Po

teh besedah je kraljica odšla, princezinja je pa vstala in se začela oblačiti. Kraljica je poklicala potem ženina k sebi in ga prašala, kako je vendar to bilo prej ta dan in če je to res, kar je princezinja povedala. Ministrov sin pa je odgovoril: „Jaz ne vem nič družega povedati, ko to, kar sem že sinoči pravil, da mi je bila princezinja pred cerkvijo iz rok iztrgana; kdo je pa to naredil, tega ne vem povedati, ker nisem nikogar videl.“ Kraljica pa je oscala še zmirom pri svoji misli, da je to delo hudobnega predrzneža, ki je ženinu sovražen.

V palači je bilo cel dan veselo življenje, godba in ples, petje in popivanje zavoljo ženitovanja princezinje. Samo princezinja bila je tako žalostna, da je ni bilo moč potolažiti; dogodek prejšnega dne jej ni šel iz glave. Tudi ženin, ministrov sin, je bil hudo poparjen, toda sram ga je bilo to pokazati; delal se je veselega, kakor bi nič ne bilo.

Verosvit je vse zvedel, kaj se v palači godi, in povedali so mu tudi, da pojdejo danes na večer spet k poroki; on pa je zopet trdno namenjen, da bo to zaprečil. Ko se je tedaj večer naredil, vzela je svetilnico v roke. Precej se je duh prikazal, Verosvita pozdravil in ga prašal, kaj hoče. Verosvit mu reče: „Ministrov sin in princezinja pojmeta ta večer spet k poroki. Čakaj ju pred cerkvenimi vrati in prinesi princezinjo k meni.“

Duh je vse tako naredil, kakor mu je bilo vkazano. Prinesel je po zraku princezinjo k Verosvitu, in ta jo je pozdravil, potem pa duhu rekel, naj jo v njeno sobo prenese in v posteljo položi. Tako se je tudi zgodilo. Princezinja je bila prestrašena, kakor prej ta dan, in ni vedela, kaj to pomeni.

Ko je princezinja zginila pred cerkvenimi vrati rekli so kralj, kraljica in vsi drugi, da je to hudobno dejanje kakega porednega ali pa ljubosumnega človeka. Vendar je kralj še tisti večer šel princezinjo v njeno sobo iskat, kjer jo je res tudi našel. On tedaj svojo hči pozdravi in jo trdo praša, kaj neki to pomeni, da je svojemu ženinu že vdrugič všla? Princezinja pa je bila od strahu še vsa trda in ni odgovorila ničesa. To molčanje se je kralju sumljivo zdelo, mislil je, da se je ta beg zgodil z njenim dovoljenjem, da je ona sokriva; zato potegne sabljo in zavpije: „Zdaj mi hitro odgovori, če ne, ti odsekam glavo.“ Na to princezinja zdihne solznih oči: „Dragi oče, ko bi vi vedeli, kako se je z mano zgodilo, govorili bi vse drugače z menoj.“

Ko se je kralj nekoliko potolažil, povedala mu je princezinja vse natanko, kako se je ž njo zgodilo ta dva večera. Potem je še rekla: „Jaz nisem nikogar videla, in nič ne vem, kdo me je ženinu iz rok iztrgal in kdo me je po zraku odnesel. Saj lahko prašate ženina, tudi on vam mora povedati, da nikogar ni videl, in to posebno drugi večer, ko je tako pazil, ker se je bal enakega dogodka, kakor prvič.“

Kralju se je deklica zdaj smiliti začela. „Ljuba hči,“ jej reče, „kakor se kaže, s to možnostjo ne bo nič. Jaz te ne bom takemu ženinu silil, zoper kterega so se zakleli sami duhovi ali kaj. Jaz sem te hotel srečno narediti, zdaj pa kaže na nesrečo. Le počakaj, to noč boš mirno spala; takih strašil ne potrebujemo več.“

Na to je šel kralj v svojo sobo in je pustil ministra k sebi poklicati. „Ti minister,“ ga ogovori,

„ali ti je tvoj sin že kaj pravil, kako se je godilo ž njegovo poroko z mojo Zoro in da se ta poroka ni mogla vršiti?“

Minister je rekel, da s sinom še nič ni govoril med tem časom, zato mu je kralj vse povedal, kar je od princezinje zvedel. „Jaz vem, da se moja hči ne laže,“ reče kralj še, „pa rad bi slišal, kaj nama bo tvoj sin povedal, zato pojdi k njemu in prašaj ga, če je to res.“

Takoj je šel minister k svojemu sinu in ga je trdo spraševal, kaj da je na tej stvari. „Če hočem po pravici govoriti,“ pravi sin, „moram pač to potrdati, da sem princezinjo za roko v cerkev peljal, in da mi je bila iz roke strgana, čeravno nisem nikogar videl, ne pred sabo, ne na strani; nekaj korakov od zad so šli kralj, kraljica in druga gospôda, pa tudi ti niso nič videli, ko to, da je princezinje na enkrat zmanjkalo. Kam je potem prišla in kdo jo je v njeno posteljo prinesel, tega pa jaz ne vem. Jaz vam povem, ljubi oče, mene je tako sram, da bi se skor raje v zemljo vdrl. Le pomislite, kako se bodo ljudje iz mene norčevali, in se gotovo že zdaj norčujejo, da sem že dvakrat nevesto k poroki peljal, pa mi je bila dvakrat med potjo vkradena. Rajši hočem umreti, ko še enkrat tako sramoto doživeti. Jaz sem kar ves preč; in čeravno princezinjo visoko spoštujem, vendar bi rajši videl, ko bi se vse razdrlo, saj vidim, da ne bo miru in sreče; gotovo je princezinja tudi takih misli, saj tudi ona ne more v takem strahu dolgo živeti, kakor pravijo, da ga je prestala. Zato vas prosim, da celo ženitev prej ko mogoče razderete, in da kralja prosite, naj mi tega nikar ne zameri.“

Ministru je bilo žal, ko je sina tako govoriti slišal, ker mu je hotel s to ženitvijo pomagati do časti in visoke stopinje. Vendar pa je tudi spoznal, da sin ne more takih reči dolgo prenašati, da bi se svet ne začel iz njega norčevati. Šel je tedaj h kralju in mu povedal, kar je zvedel od svojega sina.

Kralj je imel že na jeziku besedo, da naj bi se cela reč razdrla, pa minister je bil še bolj hiter, in je kralja prosil, naj dovoli, da ostane vse, kakor je bilo prej, naj se sin povrne na svoj dom, princezinja pa sama ostane, ker taka ženitev ne kaže sreče, tudi on neče, da bi bila blaga princezinja nesrečna zavolj njegovega sina.

Kralju je bila ta beseda všeč. Precej je dal na vse strani ukaze, da je vsega ženitovanja konec, da naj prestanejo veselice po celi deželi, naj nehajo gosti plesati, piti in peti, ker princezinja ostane samica še zanaprej.

Tri sto dve in trideseta noč.

Ko so ljudje to zvedeli, začeli so to in uno govoriti. Popraševali so se, kako je to prišlo, pa niso vedeli družega povedati, ko da so videli ministra in njegovega sina prav žalostnih obrazov iz kraljeve palače priti. Samo Verosvit je vedel, zakaj je tako prišlo, ter je na tihem blagoslovljal svojo svetilnico, ki mu je toliko pomagala. Ko je tedaj za gotovo zvedel, da je cela ženitev razdrta, bil je vesel, in ni več potreboval tistega duha, da bi zaročenca še dalje mučil. Pa tudi kralj in minister nista nič slutila, da bi vtegnil Verosvit te copernije kriv biti.

Verosvit pa je zdaj počakal, da so pretekli polni trije mesci, ker čez tri mesce sta bila s kraljem zgovorjena, da mu bo dal princezinjo Zoro. Ko je pa prešel zadnji dan, poslal je Verosvit drugo jutro svojo mater h kralju, opominjat ga na njegovo obljubo.

Verosvitova mati je šla v palačo, ter se postavila v državni dvorani zopet na tisto mesto, kjer je prej vedno stala, kedar je šla h kralju.

Komaj jo kralj zagleda, spomnil se je že na svojo obljubo, in da je zdaj tisti čas pretekel. Minister mu je ravno nekaj pravil. Kralj pa mu seže v besedo: „Minister, poglej, tam vidim tisto ženo, ki mi je nedavno prinesla tako lepo darilo. Pokliči jo sim k meni, boš pa potlej svojo reč povedal.“ Minister pogleda proti vratom in spozna brž Verosvitovo mater. Takoj migne vratarju, naj ženo bližej pripelje.

Žena stopi pred kraljev prestol in se prikloni do tal, kakor je zahteval običaj. Ko zopet vstane, praša jo kralj, kaj da želi od njega. „Gospodar,“ reče ona, „jaz pridem v imenu svojega sina, da vas spomnim, da je zgovorjeni obrok treh mescev zdaj pretekel.“

Kralj je bil mislil, da bo cela stvar s tem v kraji, če ženi obljubi, naj čez tri mesce zopet pride, češ, da bo ona v tem času vendar spoznala, da to ne gre, česar nje sin želi, ker se princezinja vendar ne more dati sinu od matere, ki je tako revno oblečena in, kakor videti, nizkega stanu. Zato je bil zdaj nekoliko osupnjen, ko ga je žena spomnila na njegovo obljubo. Ni tedaj hotel precej odgovoriti na njeno vprašanje, ampak posvetoval se je prej

skrivé z ministrom, ter z glavò majal, češ, da to vendar ne gre, princezinjo dati čisto neznanemu človeku, ki je morda prav nizkega stanu, če se po materni obleki sodi.

Minister je kralju odkritosrčno povedal svojo misel. „To ni možitev za princezinjo,“ je rekel, „pa jaz že vem, kako se dá ta ženin z lepa odpraviti. Zahtevati se mora od njega tako velika dota, da je ne bo zmožel, če je še tako bogat. Tako se bo predrzni človek naj huje kaznoval, ker bo moral osramoteni odstopiti.“

Kralj je potrdil ministrove besede. Poklical je Verosvitovo mater k sebi in jej rekel: „Dobra žena, kralj mora biti mož beseda; zato bom tudi jaz pri besedi ostal in svojo hčer vašemu sinu dal, če bom videl, da ima on toliko premoženja, da bo mogla ona zraven njega živeti, kakor se za princezinjo spodobi; zakaj ona ni navajena delati, ali pa slabo oblečena hoditi. Recite toraj svojemu sinu, da mu bom hčer dal, ako mi napolni štirideset zlatih skled s takimi biseri in demanti, kakoršnih mi je zadnjič nekaj poslal. Teh štirideset skled morajo prinesiti štirideseteri zamorci, in štirideset lepih, mladih in lepo oblečenih hlapcev mora ž njimi priti, da bodo onim štirideseterim zamorcem pot kazali. Če mi vse to izpolni, potem mu bom hčer dal. Pojdite toraj, dobra žena, in povejte to svojemu sinu.“

Verosvitova mati se je pred kraljem priklonila in odšla. Med potjo se je smejala nad neumnostjo svojega sina. „Ta bedak,“ rekla je sama pri sebi, „kje bo dobil štirideset zlatih skled, in kje bo dobil toliko tistih glažovnatih igračic, da bo sklede ž njimi napolnil? Ali bo mar spet pod zemljo zlezel, da

jih dobi? Pa saj še not ne more, ker je zdaj jama zopet zaperta. In kje bo dobil osemdeset hlapcev, štirideset črnih in štirideset belih? Saj sem zmirom pravila, da ne bo nič opravil, pa mi ni hotel verjeti. To bo pa spet žalosten, kedar mu vse to povem!“

S takimi mislimi je prišla domu, in vstopivši v sobo je Verosvitu precej rekla: „Moj sin, nikar ne misli več na princezinjo. Kralj me je res prijazno sprejel, in on nema nič zoper tebe. Pa meni se zdi, da ga je minister pregovoril, kar boš precej spoznal, če ti povem, kaj mi je naročil. Ko sem mu namreč povedala, da je zdaj obrok trojih mescev pretekkel, razgovarjal se je en čas na tihem z ministrom, in še le potem mi je dal odgovor.“ Potem je mati povedala Verosvitu vse natanko, kaj mora on kralju poslati, če hoče princezinjo dobiti. Nazadnje je še rekla: „Kralj pričakuje tvojega odgovora; pa meni se zdi, da bo dolgo čakal.“

„Ne bo ne tako dolgo, kakor vi mislite,“ reče Verosvit na to; kralj se moti, če misli, da me bo s svojimi pretiranimi zahtevami oplašil. Jaz sem mislil, da mi bo še hujše reči naložil. To, kar on zahteva, je za me malenkost; jaz mu storim še veliko več, ako hoče. Le pojdite vi kosilo kuhat, za vse drugo bom že jaz sam skrbel.“

Mati je šla na trg, nekaj nakupit. Med tem časom pa je Verosvit drgnil svojo svetilnico. Precej se prikaže duh in ga praša, kaj hoče. Verosvit mu reče: „Kralj mi dá svojo hčer; pa on zahteva od mene štirideset zlatih skled napolnjenih s takimi biseri, kakoršnih sem jaz zadnjič v vrtu pod zemljo nekaj nabral in pozneje kralju podaril. Tudi zahteva od mene, da mora vsako skledo en zamorec

prinesti, poleg teh štiridesetih zamorcih pa mora hoditi štirideset belih, lepih in mladih strežajev v najlepših oblačilih. Pojdi, in priskrbi mi vse te stvari, da jih precej kralju pošljem, še prej da gre iz državnega sveta.“ Duh odgovori, da se bo to precej zgodilo, in zgine.

Čez malo časa se duh zopet prikaže, in ž njim štirideset zamorcev, ki so nosili vsak eno zlato skledo na glavi, sklede pa so bile napolnjene z biseri in demanti, še lepšimi, kakor so bili oni, ki jih je prej Verosvit kralju podaril. Pri teh štiridesetih zamorcih so hodili štirideseteri beli, mladi in krasno oblečeni strežaji, tako da je bila vsa hiša polna ljudi, in še po dvorišči so eni stali, kar jih v sobi ni imelo prostora. Duh potem Verosvita praša, če je zadovoljen in če ima še kaj ukazati. Verosvit je rekel, da družega nič ne potrebuje, in na to je duh zginil.

Ko je Verosvitova mati s trga nazaj prišla, se je močno začudila, videti toliko ljudi v hiši. Ko je jerbašček odložila, hotela se je spraviti h kuhariji. Verosvit pa jej reče: „Zato zdaj ni časa. Treba je, da se kralju darilo precej pošlje, da bo iz tega spoznal, koliko je meni na stvari ležeče. Zato morate precej nazaj v palačo, dokler je kralj še pri državnem svetu; potem ga ne dobite več.“

Tri sto tri in trideseta noč.

Verosvit je zdaj vežne vrata odprl in hlapce sparoma ven peljal, po enega črnega in enega belega skup v paru. Nazadnje je šla še mati za njimi; Verosvit pa se je not zaklenil in je čakal, kaj zdaj poreče kralj.

Ko sta prišla prvi zamorec z zlato skledo na glavi in prvi beli strežaj iz hiše, ustavili so se že memogredoči in gledali en čas človeka, en čas zlato skledo, en čas zopet krasno obleko belega strežaja. Prej ko jih je prišlo vseh osemdeset strežajev iz hiše, bile so že vse ulice polne ljudi, ki so se popraševali, kaj neki to pomeni. Strežaji so bili v najžlahtnejših oblekah in so se kar lesketali v samih biserih in demantih, njih obleka je bila vredna na milijone. Vsi strežaji so bili lepo raščeni ljudje, obleka se jim je prekrasno podala, in korakali so ravno, kakor vojaki. Kaj tacega se še ni videlo v tistem mestu; zato pa je bilo tudi kmalo vse polno zijal, ki so za strežaji šli in jih gledali. Ker je bila pot precej dolga, teklo je sčasoma skor celo mesto za njimi. Slednjič pride vendar prvi strežaj do palače. Kraljevi vratar je mislil, da pride kak kralj, ker ga je sodil po obleki, in hotel mu je obleko poljubiti. Strežaj pa ga zavrne in mu reče: „Mi smo samo hlapci, naš gospodar še le pride.“

Potem so šli vsi osemdeseteri skoz dvorišče in v državno dvorano. Kralj in vsi njegovi služabniki niso bili še senca v lepoti proti tem strežajem, ki so se kar svetili v žlahtnih kamnih in v zlatu. Vsi navzoči so kar ostrmeli nad to prikaznijo. Strežaji od Verosvita poslani so stopili sparoma v državno dvorano, tako da se je vselej eden na desno in eden na levo stran vstopil. Potem so zamorci postavili vsak svojo skledo na tla. Ko se je to zgodilo, priklonili so se vsi pred kraljem do tal, zamorci pa so na to odgrnili vsak svojo skledo, tako da so se biseri iz skled kar zabliskali; potem pa so vsi strežaji mirno in molčé tam stali.

Verosvitova mati pa je stopila pred kraljevi prestol in poklonivši se govorila te besede: „Gospodar, moj sin dobro vé, da je vaša hči, princezinja Zora, še veliko lepšega darila vredna; pa ker niste več zahtevali, zato prosi vas in princezinjo, da bi to darilo od njega radovoljno sprejeti blagovolili.“

Kralj je Verosvitovo mater komaj slišal, tako je bil začuden nad vsem. Videti štirideset skled najdražih kamnov, videti osemdeset ljudi v tako žlahtni obleki, kakor bi bili sami kralji, to ga je tako osupnilo, da ni vedel, pri čem da je. Namesto, da bi Verosvitovi materi kaj odgovoril, obrnil se je k ministru, ki je bil sam ves začuden nad tolikim bogastvom. „Kaj praviš, minister,“ praša ministra na glas, „kdo bi vtegn timer bogatin biti, ki mi pošlje tako darilo, pa ga midva oba ne poznavava? Ali še zmirom misliš, da tak ženin ni vreden moje hčere?“

Ministru se je sicer za malo zdelo, ko je videl, da utegne čisto neznan človek postati kraljev zet, in ne njegov sin; vendar si ni upal reči, da bi tako bogat človek ne bil vreden princezinje. Zato je kralju odgovoril: „Kar je res, je res; kdor ima tako bogastvo, je vreden princezinje Zore, čeravno je ni ženske na svetu, ki bi se smela ž njo primerjati. Tudi drugi gospodje, ki so tam pri kralju stali, potrdili so te kraljeve besede.“

Kralj zdaj ni nič dalje mislil, ali je Verosvit vreden zet ali ne; v zlatih skledah nakopičeno bogastvo je kralja tako omamilo, da se nič več ni premišljal. Tudi se mu je to čudno zdelo, da Verosvita s tem tako velikanskim zahtevanjem ni v nobeno zadrego spravil, ampak da mu je ta zaželjene zaklade precej, brez vse zamude poslal. Kaj tacega

ne bi premogel noben kralj na svetu. Zato je kralj rekel Verosvitovi materi: „Dobra žena, pojdi in reci svojemu sinu, da mu bom princezinjo dal, in da ga že težko pričakujem. Naj le kmalo pride!“

To slišati, bila je žena vsa neumna, ker se jej nikdar ni sanjalo, da bo nje sin tako visoko čast dosegel; tekla je s to novico brž domu. Kralj pa je ukazal, naj se zlate skledе z biseri prenesejo v sobo princezinje, kjer jih je hotel bolj natanko ogledovati. To se je precej zgodilo.

Tisti osemdeseteri strežaji so morali tudi stopiti pred duri do princezinjske sobe, da jih je lahko videla in se prepričala, da je vse res, kar se bo povedalo o bogastvu njenega ženina.

Verosvitova mati pa je med tem časom domu prišla, z veselim obrazom se ve da, tako da se je dobra novica kar iz njenih oči brala. „Le vesel bodi,“ rekla je sinu, „ti si dosegel, kar si želel in česar sama nisem nikoli pričakovala. Jaz ti bom kar na kratko povedala, da je kralj pri volji, vzeti tebe za svojega zeta, in da so temu sklepu pritrdili vsi navzoči gospodje. On te že težko pričakuje. Pripravi se tedaj, da se kralju spodobno predstaviš, kakor od tebe pričakuje. Ker si, do zdaj vedel pomagati si, mislim, da tudi zanaprej ne boš na sramoti ostal. Pa le kmalo pojdi h kralju, da se mu ne zameriš.“

Tri sto štir in trideseta noč.

Verosvit od samega veselja ni vedel materi kaj odgovoriti in se je takoj podal v svojo sobo. Tam je vzel svetilnico, ki mu je do zdaj že toliko pomagala.

Komaj jo en malo drgne, prikazal se je že pokorni duh. „Ti duh,“ ogovori ga Verosvit, „jaz sem te poklical, da mi hitro pripraviš kopelj, da se bom skopal in omil. Med tem časom, ko se bom jaz kopal, moraš ti meni pripraviti najlepšo obleko, ki jo je kedaj kak knez ali kralj na sebi imel.“ Komaj je te besede izgovoril, zgrabil ga je že duh in ga prenesel v najlepšo kopelj: Ne da bi vedel, kdo mu streže, so ga duhovi naenkrat slekli in položili v lepo dišečo kopelj, ki je stala v veliki dvorani, iz mrameljna zidani. Po tej kopelji bil je kakor pomlajen, zdrav, vesel in bele, lepodišeče kože. Ko se hoče obleči, ni našel več svoje prejšnje obleke, ampak tisto, katero je duhu ukazal prinesiti. Verosvit se je kar začudil, ko je lepoto te obleke videl. S pomočjo duha se je oblekel, ter vsak kos posebej občudoval. Ko je bil oblečen, prenesel ga je duh zopet v njegovo stanovanje, ter ga prašal, če ima še kaj za ukazati. „Se ve da,“ reče Verosvit, „ti mi moraš pripeljati konja tako lepega, da kralj nema nobenega tacega, in sicer mora biti tako drago oседlan, da bo imel čez en milijon vrednosti na sebi. Tudi mi pripelji dvajset strežajev, ki morajo biti tako lepo oblečeni, kakor so bili oni, ki sem jih z darili h kralju poslal. Ti dvajseteri me bodo spremili na poti do kraljeve palače; drugih dvajset pa mi pripravi, da bodo pred mano hodili. Moji materi pripelji šest služabnic, da jej bodo stregle, ki morajo biti najmenj tako zalo oblečene, kakor so služabnice od princezinje Zore, in vsaka mora še eno obleko seboj prinesiti, in te obleke morajo biti tako lepe, kakor bi bile za same kraljice namenjene, Potem mi prinesi še deset mošenj, in v vsaki mošnji po

tisoč cekinov, vsega tedaj deset tisoč cekinov. Druzega za zdaj ne ukažem nič. Pojdi in požuri se.“

Ta ukaz slišavši zginil je duh; pa kmalo je zopet prišel in pripeljal seboj tistega konja, kakor ga je Verosvit hotel imeti; prinesel je tudi tistih deset tisoč cekinov, in pripeljal seboj štirideset strežajev in šest služabnic; vsaka služabnica je prinesla na glavi eno dragoceno obleko za Verosvitovo mater. Vse to je duh izročil Verosvitu. Ta je vzel štiri mošnje po tisoč cekinov in jih dal materi za vsakdanje potrebe. Ostalih šest mošenj po tisoč cekinov pa je izročil šesterim strežajem in jim ukazal, da morajo cekine po poti do palače med ljudi trositi. Trije od teh šestih so morali hoditi na desni in trije na njegovi levi strani. Tistih šest služabnic pa je peljal k svoji materi in jim zaukazal, da morajo materi streči in jej v vseh rečeh pokorne biti; tudi so morale izročiti materi tistih šest dragocenih oblek.

Ko je Verosvit vse to v red spravil, odpustil je duha, ter mu rekel, da ga bo že poklical, kedar ga bo potreboval. Duh je takoj zginil. Verosvit pa je zdaj mislil le na to, kako bi se kralju predstavil. Poslal je enega od štirideseterih strežajev v kraljevo palačo, ter pustil vratarja prašati, kdaj bi se mogel kralju predstaviti. Strežaj je prišel kmalo nazaj, ter sporočil, da kralj Verosvita že težko pričakuje.

Verosvit se vsede zdaj nemudoma na konja, ter spravi celi svoj sprevod v tir. Čeravno prej ni bil še nikoli na konji, jahal je vendar tako lepò, da mu noben jezdec ne bil mogel nič očitati. Ljudi se je po ulicah kmalo veliko nabralo, in začeli so „živio“ vpiti, posebno ko so videli, da tisti šesteri strežaji denar med ljudstvo mečejo. Mnogi so „živio“ vpili,

čeravno niso od razmetanega denarja nič dobili, ker se niso hoteli s pobalini za cekine ravšati; pa mirnim in možatim gospodom se je dopadala že Verosvitova radodarnost. Poznal pa ga ni nobeden, še tisti ne, ki so ga prej z otročjih let poznali. K temu pa je pripomogla tudi tista čudovita svetilnica, kajti imela je tako moč, da je tisti, ki jo je v oblasti imel, zadobil lep in častitljiv obraz, kakor kak kralj, Zato so vsi le Verosvita gledali, na strežaje se niso ozirali; nekteri so občudovali tudi njegovega konja, ker tacega še niso videli. Slišalo se je že med ljudmi da je to kraljev zet, pa nobeden Verosvita ni zavidal, tako se jim je te časti vreden zdel.

Tri sto pet in trideseta noč.

Verosvit došel je tako pred palačo, kjer je že vse na njega čakalo. Ko je prišel do vežnih vrat, hotel je s konja stopiti, kakor je zahteval običaj celò od ministrov in generalov. Vrtar pa je bil od kralja takó poudčen, da Verosvitu ni pustil precej s konja, ampak peljal je konja za ujzdo še skozi dvorišče, in še le pred vrati državne dvorane pomagal mu je s konja, kar mu je Verosvit sicer branil, pa zastonj. Kraljevi strežaji so stali v dveh vrstah pred vrati in prvi med njimi peljal je Verosvita pred kralja.

Ko je kralj Verosvita zagledal, začudil se je tako nad njegovo dragoceno obleko, kakor nad njegovo lepo in ponosno postavo, ki se je toliko ločila od prikazni in od obleke, v kateri se je predstavljala Verosvitova mati.

Kralj je hitro vstal s svojega sedeža ter stopil Verosvitu en par korakov naproti. Verosvit je hotel

pred kralja poklekniti, pa kralj mu tega ni pustil, ampak posadil ga na stol med sebe in med ministra.

Zdaj je Verosvit poprijel za besedo in rekel: „Gospodar, veliko čast mi skazujete, ki je nisem vreden; kajti po svojem rojstvu sem vaš podložnik in vam pokorščino dolžan, in dobro vem, kako veliko oblast imate nad menoj. Da sem tako srečen, sedeti poleg svojega vladarja, to čast smem pripisovati samo svoji predrznosti, ker sem povzdignil oči do najlepše princezinje, po katerej vse moje bitje hrepeni. Gospod, odpustite mi mojo smelost; pa bodite tudi preverjeni, da meni ni dalje živeti, ako mi mojo prošnjo odbijete.“

„Moj sin,“ reče kralj in ga objame, „nikar ne misli, da bom jaz svojo besedo preklical. Ti si meni drag odslej, in ne bom te z ničem žalil. Vesel sem, da te vidim, in da te pri sebi imam; ta ljubezen do tebe odvaga vse najine zaklade.“

To rekši dal je kralj znamenje, in precej se je zaslislala prijetna, milodoneča godba.

Kralj je peljal Verosvita v krasno, veličastno dvorano, kjer je bil obed pripravljen. Kralj in Verosvit sta kosila čisto sama. Ministri in generali so pač pri njima sedeli, pa niso nič jedli. Kralj je zmirom Verosvita gledal in ga prašal to in ono. Verosvit je odgovarjal tako pametno, da je imel kralj vedno več spoštovanja do svojega zeta.

Po kosilu je kralj poslal precej po sodnika in je pustil spisati ženitovanjsko pogodbo med Verosvitom in princezinjo. Navzoči so bili ministri in drugi visoki gospodje, s katerimi se je Verosvit o različnih tvarinah prav modro razgovarjal. Vsi so občudovali njegov bistri um in njegovo lepo vedenje.

Ko je sodnik vse zapisal, kakor se gre po postavi, prašal je kralj Verosvita, če hoče v palači ostati, in ali če hoče biti še ta dan poroka. Verosvit pa je odgovoril: „Gospod kralj, kakor veliko tudi je moje hrepenenje, poročiti se z ljubeznjivo princezinja Zoro, vendar prosim še toliko odloga, da bom sozidal palačo, v katerej zamorem svojo nevesto vredno sprejeti. Prosim vas tedaj, dajte mi kak stavbeni prostor blizu vaše palače, kjer bom zamogel sozidati svojo palačo. Jaz hočem skrbeti, da bo palača kmalo gotova.“ „Moj sin,“ reče kralj na to, „izberi si prostor, kjerkoli hočeš. Ta prostor pred mojo palačo je tako preobširen, in že jaz sem mislil kaj tje postaviti. Pa le urno zidaj, ker bi jaz že kmalo rad videl ženitovanje.“ To rekši je kralj Verosvita spet objel; ta pa se je poslovil tako spretno kakor bi bil od mladih nog na kraljevem dvoru izrejen.

Vsedel se je na konja in jahal zopet domu, spremljevan od svojih strežajev. Ljudstvo ga je na celi poti pozdravljalo in mu srečo vošilo.

Ko domu pride, šel je v svojo sobo, vzal svetilnico in poklical duha. Ta se precej prikaže in praša, kaj da se od njega zahteva. „Ti duh,“ odgovori ga Verosvit, „pohvaliti te moram, da si do zdaj meni zvesto služil in vse moje ukaze natanko izpolnil. Zdaj te pa čaka še večje delo, ko vse prejšnje. Jaz namreč želim, da mi sozidaš nasproti od kraljeve palače, pa ne preblizo, eno veliko in lepo palačo, da bo vredna za sprejem prelepe moje neveste, princezinje Zore. Iz kakošne tvarine da hočeš palačo postaviti, ali iz mrameljna ali iz porfira ali jaspisa ali iz ahata, to prepuščam tvoji umnosti; vrhu hiše

pa mora biti velika dvorana, da bo imela okna na vse štiri strani, na vsako stran po šest; stene pa morajo biti iz srebra in zlata, olepšane z demanti, smaragdi in rubini, samo eno okno naj ostane nedovršeno. Vse mora biti tako lepo, da kaj tacega svet še ni videl. Palača mora imeti svoje dvorišče in lep, velik vrt; ena soba v palači pa se mora napolniti s samimi cekini in tolarji. Se ve da se morajo napraviti tudi lepe kuhinje, shrambe za živež in za orodje; potem velik hlev za konje; pa tudi konji in hlapci pri njih morajo že biti v hlevu. Sicer pa mi priskrbi dovolj strežajev za kuhinjo in služabnic, da bodo princezinji stregle. Zdaj že veš, kako vse želim; pojdi toraj, in pridi zopet, kedar bo vse gotovo.“

Solnce je ravno zahajalo, ko je Verosvit duhu te ukaze dajal. Ko je Verosvit zjutraj zgodaj vstal, ker mu ljubezen do princezinje ni dala spati, prikazal se mu je tudi že duh ter mu rekel: „Gospod, tvoja palača je gotova, pridi in poglej, če ti bo po godu.“ Verosvit je bil pri volji, podati se tje in palačo ogledati, duh pa ga je vzdignil in v enem trenutku po zraku tje prenesel. Vse je bilo tako velikansko in lepo narejeno, da se Verosvit ni mogel dosti načuditi. Povsod je videl bogastvo, lepoto in krasoto, vse polno strežajev in služabnic v najlepših oblekah. Duh mu je pokazal tudi zaklad, ena cela soba polna vreč, ki so bile s cekini in tolarji napolnjene. Te zaklade je varoval poseben čuvaj, katerega je duh pohvalil Verosvitu, češ, da se sme popolnem na njega zanašati. Potem ga je peljal duh v hlev, kjer so stali najlepši konji in mnogo hlapcev pri njih, ki so konjem pridno stregli. Pogledala sta

konečno še srambe, ki so bile polne živeža in potrebnega orodja za ljudi in za živino.

Ko si je Verosvit ogledal celo palačo in tudi tisto dvorano z zlatimi stenami in štir in dvajsetimi okni, rekel je duhu ves zadovoljen: „Res sem tako zadovoljen, da ne morem bolj biti, in prav pohvaliti te moram; vendar še nekaj manjka, to sem ti včeraj pozabil povedati: od kraljeve palače pa do moje se mora namreč pogrnuti ena velika preproga iz najlepšega žameta, da bo princezinja po njej v mojo palačo prišla, da jej ne bo treba po trdih tleh hoditi in lepih čevljev umazati.“ — „Precej bomo to oskrbeli,“ reče duh in zgine, pa v par minutah je bila preproga že pogrnjena, tako da se je Verosvit sam čudil, kako je bilo to tako hitro mogoče. Duh zopet pride in odnese Verosvita v njegovo stanovanje, ko so ravno vrata kraljeve palače odpirali.

Kraljevi vratar se je zelo začudil, ko je videl to veliko palačo tam stati, kjer je bil prej prazen prostor in veliko preprogo razgrnjeno od ene palače do druge. Ta čudež se je hitro zvedel po celi kraljevi palači. Veliki minister in vsi drugi so se na glas čudili. Minister je novico prvi prinesel kralju, pa rekel je, da se mu cela stvar le kakor slepenje oči dozdeva. Kralj pa mu reče: „Zakaj misliš, da je to le slepenje oči? Saj veš, da sem Verosvitu dovolil, sozidati na tem prostoru palačo. On je že dostikrat pokazal nam, kako neizmerno da je bogat, zakaj bi ne mogel potem ene palače v eni noči sozidati? On nam je hotel s tem pokazati, kaj človek premore, če ima dosti denarja. Jaz mislim, da ga ti le nekoliko zavidaš, ker takò govoriš.“ To je kralj rekel in se podal v državni svet, ker je bil že čas za to.

Tri sto šest in trideseta noč.

Ko je duh Verosvita v njegovo hišo prinesel in potem zginil, se je Verosvitova mati ravno že napravljala in sicer se je oblekla v eno tistih lepih oblek, ki jej jih je Verosvit podaril. Ker se je pa bližal čas, da je kralj imel iz državnega sveta priti, nagovoril je Verosvit svojo mater, naj vzame svojih šest služabnic in naj gre ž njimi v kraljevo palačo. Naročil pa jej je, če bo kralja videla, naj mu pové, da je prišla zato, da bo princezinjo na večer spremlila v novo palačo. Ona tedaj gre s svojimi služabnicami. Verosvit pa se je tudi kmalo potem napravil, ter zapustil očetovo hišo za zmirom, ter se z velikim, sijajnim spremstvom podal v svojo novo palačo. Vzel je seboj tudi svojo čudovito svetilnico, ki mu je do tega časa še iz vseh zadreg pomagala.

Ko so vratarji zagledali Verosvitovo mater, naznanili so to precej kralju. Ta je pustil precej godcem znamenje dati, da so pri njenem prihodu kaj lepo zagodli. Ta godba se je slišala daleč po mestu, in ljudje so že vedeli, da to pomeni možitev princezinje Zore; zato so precej štacune zaprli, ter začeli svoje hiše lepšati s cvetlicami in zelenjem, in delali so priprave za razvitlavo mesta, kedar se mrak naredi. Rokodelci so popustili delo, ter se v celih trumah podali na trg med kraljevo in Verosvitovo palačo, da so godbo poslušali. Vsi so se čudili nad Verosvitovo palačo, ker jim ni šlo v glavo, kako je bilo mogoče, tako poslopje v eni noči sozidati.

Verosvitovo mater so v palači z vso častjo sprejeli, ter jo peljali v sobo k princezinji Zori. Ko jo

princezinja zagleda, stopila jej je naproti, jo objela ter jo posadila poleg sebe na zofo. Materi je pustila dati dober zajutrek, sama pa se je princezinja dala obleči v najlepšo obleko in ozaljšati s tistimi demanti in biseri, ki jih je od Verosvita v dar dobila. Kmalo potem je prišel tudi kralj k njima, ker se je hotel še zadnji dan s svojo hčerjo razgovarjati. Skazoval je princezinji vsako čast. Tudi z Verosvitovo materjo je kralj z vso spoštljivostjo govoril, tem bolj, ker jo je danes videl v tako dragoceni obleki, ne pa v tako obnošeni, kakor prejšne krati. Odslej je Verosvita še bolj v časti imel.

Proti večeru imela je biti poroka. Kralj se je toraj poslovil od princezinje, ki je bridke solze točila. Objela sta se z očetom molčé večkrat. Potem pa je šla princezinja k poroki v Verosvitovo palačo, kjer je bila na dvorišči tudi lepa kapelica. Sto služabnic v najlepših oblekah je hodilo pred princezinjo Zoro in Verosvitovo materjo. Prav spredaj pa je hodila godba, ki je kaj lepo igrala, za godbo pa sto strežajev in sto zamorcev. Za njimi je šlo štir sto šolarjev, ki so nosili baklje v rokah, tako da je bil ves trg razsvitljen. Ko se je ta sprevod bližal Verosvitovi palači, začela je še tam godba igrati, ki je stala že pripravljena za sprejem. Ljudstva pa se je vse trlo na trgu, ki so godbo poslušali in gledali to lepo ženitovanje. Vse je bilo veselo. Verosvit je princezinjo pričakoval na pragu svojega gradu, in ko se je približala, hitel jej je naproti. Princezinji se je Verosvit tako dopadal, da je bila kar vesela. „Prelepa princezinja,“ ogovori jo Verosvit, „ako sem se predrznil, obrniti svoje oči na vas, pripišite to svoji izvanredni lepoti.“ — „Dragi princ,“ odgovori prin-

cezinja, „jaz spolnujem zapoved svojega očeta, kralja, in reči vam zamorem, zdaj ko sem vas videla, da je ta zapoved za mene lahka.

Verosvit, ves iznenaden po tem prijetnem odgovoru, je poljubil princezinji roko, in na to sta se podala k poroki, ki se je vršila vpričo vse imenitne gospôde in celega spremstva. Po poroki so šli v veliko, krasno razsvetljeno dvorano, kjer je bila gostija pripravljena. Sklede so bile iz čistega zlata, z najboljšimi jedili napolnjene. Cela dvorana se je lesketala od zlata in žlahtnih kamnov. Princezinja je bila vsa začudena nad tolikim bogastvom in rekla je Verosvitu: „Vedno sem mislila, da ni nič lepšega na svetu, kakor palača mojega očeta; zdaj pa že vidim, da je v tej palači veliko več lepote in bogastva nakopičenega.“

Ko so se k mizam vsedli, začela je godba tako lepo igrati, da je bila princezinja kar zamaknjena, ker kaj takega še ni slišala. Ona se ve da ni vedela, da so to godbo delale same Vile, ki so bile v službi čudovite svetilnice.

Tri sto sedem in trideseta noč.

Ko je bila pojedina končana, začeli so plesati. Verosvit je podal princezinji roko in zasukala sta se. Plesala sta tako lepò, da so se vsi čudili. Še kralj je bil tako dobre volje, da se je en par krat zasukal z neko imenitno gospo. Vse je bilo veselo in židane volje. Še le proti jutru so se plesalci upehali in svatje so odšli vsak na svoj dom.

Ko je Verosvit zjutraj precej pozno vstal, pustil si je dati drugo, ravno tako drago obleko, se

vsedel na konja in jahal z velikim spremstvom v kraljevo palačo h kralju, svojemu tastu. Kralj ga je z veseljem in vso častjo sprejel, ga objel in posadil k sebi; ob enem pa je ukazal, naj se kaj prinese za zajuterk. „Vaše veličastvo,“ reče na to Verosvit, „ne zamerite, pa ravno sem jaz vas mislil povabiti na kosilo, in z vami vse ministre in generale.“ — „To je pa tudi prav,“ reče kralj in precej vstane, ter gre z Verosvitom in dá tudi ministrom vedeti, naj pridejo za njim. Sam pa in ž njima ministerski predsednik in nekaj strežajev so šli precej z Verosvitom peš v Verosvitov grad.

Zdaj, po dnevi, si je kralj Verosvitovo palačo še le bolj natanko ogledal, in ni se mogel načuditi njeni lepoti. Ogledal si je vsako sobo posebej, in pri vsaki sobi je rastlo njegovo začudenje. Ko so pa prišli v zgorno dvorano s štirindvajsetimi okni, videli so toliko krasote in bogastva, toliko demantov, rubinov in smaragdov, s katerimi so bile obrobljene okna, ostrmel je kralj takò, da je kakor okamnel tiho stal. Čez en čas pa reče velikemu ministru: „Ali je mogoče, da je v mojem kraljestvu stala taka palača, in jaz nisem nič za to vedel?“ — „Veličastvo,“ reče minister, „saj se boste še spominjali, da ste predvčerajšnjem dali Verosvitu dovoljenje, sozidati na tem prostoru palačo. Tisti dan zvečer še ni bilo nič na tem prostoru, drugo jutro pa je bila palača gotova.“ — „Saj je res, že vem,“ reče kralj, „pa kdo bi bil mislil, da bo palača tako krasna in čudovita. Kje na celem svetu se vidi palača, da bi bila namesto iz kamna ali mrameljna iz samega zlata in srebra zidana, in da bi bile okna z demanti, rubini in smaragdi obrobljene? Kaj takega ni nikjer na svetu.“

Kralj je ogledoval tistih štir in dvajset oken. Pa ko je prišel do zadnjega štir in dvajsetega okna, videl je, da to okno ni bilo z žlahtnimi kamni obrobjeno, kakor drugih tri in dvajset oken. To se mu je čudno zdelo. „Ti slišiš,“ pokliče ministra, „meni se čudno zdi, zakaj da to okno ni izgotovljeno.“ — „Gotovo niso imeli časa,“ reče minister, „ker so palačo v eni noči naredili, pa jih je dan prehitel. Na to ni misliti, da bi Verosvit ne bil zadosti bogat, ker je že tri in dvajset oken tako krasno ozaljšal, da bi mu bilo za posledno okno zmanjkalo žlahtnih kamnov.“

Med tem je pa prišel v dvorano Verosvit sam, ki se je bil prej malo odmaknil, da je dal nekaj potrebnih ukazov svojim strežajem. „Moj sin,“ odgovori ga kralj, „ta dvorana je res najlepša, kar jih svet ima. Samo to se mi čudno zdi, zakaj da to edino okno ni bilo dogotovljeno in olepšano, kakor druge okna. Ali se je to iz pozabljivosti zgodilo, ali ker zidarji niso imeli več časa?“ — „Gospodar,“ odgovori Verosvit, „to se ni zgodilo ne iz pozabljivosti, ne zavolj pomanjkanja časa, ampak nalašč na moje povelje. Želel sem namreč, vašemu veličastvu to slavo pustiti, da ste vi dogotovili mojo palačo; toraj vas prosim, da mi to željo izpolnite in to okno izgotoviti pustite, da se bom zamogel kedaj pohvaliti, da je sam kralj pustil mojo palačo dogotoviti.“ — „Če je taka,“ reče kralj, „ustrežem vam prav rad, in dal bom takoj ukaze, da se delo izvrši.“ Na to je kralj precej poslal po zlatarje in juvelirje (trgovce z žlahtnimi kamni), kar je bilo najbogatejših v mestu.

Na to je Verosvit peljal kralja k svoji ženi, princezinji Zori. Princezinja je svojega kraljevega

očeta z velikim veseljem pozdravila, ter mu tudi povedala, da se v svojem novem stanu prav srečno počuti.

Potem so prinesli kosilo v zlatih skledah, in slavna gospôda se je posedla okoli miz. Verosvit, princezinja, kralj in veliki minister so se vkup vsedli. Kralju so bile jedila jako všeč; tudi vina ni mogel prehvaliti. Posebno se je pa še čudil posodi, ki je bila vsa zlata in z žlahtnimi kamni obrobljena. Zaigrala je tudi godba, in sicer tako ubrano, da se sam kralj ni mogel spominjati tako lepega soglasja.

Ko so od mize vstali, prišel je strežaj in kralju naznanil, da so zlatarji in juvelirji že prišli in da zunaj čakajo. Kralj jih je peljal v zgorno dvorano, jim pokazal tistih tri in dvajset dovršenih oken, pa tudi ono okno, ki ni bilo še dovršeno. „Jaz sem vas poklical,“ reče kralj zlatarjem, „da mi to okno tudi tako lepo izdelate in ozaljšate, kakor je onih tri in dvajset oken. Pa le hitro se na delo spravite.“

Zlatarji in juvelirji so si ogledali onih tri in dvajset oken prav natančno, ter se med sabo posvetovali. Potem so stopili zopet pred kralja in najbogatejši med njimi je kralju tako povedal: „Gospodar, mi hočemo storiti pò vaši želji; toda mi vsi vkup nemamo toliko lepih in dragocenih kamnov, da bi mogli to okno enako storiti drugim oknom.“ — „Saj jih imam jaz,“ reče kralj, „še več ko jih potrebujete; le z mano pojdite, da jih vam dam.“

Kralj je šel v svojo palačo in pustil si je prinesiti mnogo žlahtnih kamnov, največ od tistih, ki mu jih je Verosvit podaril. Zlatarji so jih vzeli in robili ž njimi okno; ko so vse tiste porabili, in se pri oknu vendar ni dosti poznalo, šli so po druge.

V enem mescu so porabili vse kraljeve kamne in še veliki minister jih je nekaj posodil, pa vse vkup ni nič izdalo, dogotovili so komaj pol okna.

Tri sto osem in trideseta noč.

Ko je Verosvit videl, da kralj ni v stanu, dogotoviti tisto štir in dvajseto okno, hotel ga je rešiti te sitne naloge, in poklical je vse zlatarje, ter jim velel, naj celo delo zopet razderejo in naj kralju žlahtne kamne nazaj nesejo.

Tako se je tudi zgodilo, in zlatarji so uložene kamne zopet ven vzeli in jih kralju nazaj nesli. Ko so odšli, je Verosvit poklical duha in mu ukazal, naj okno naredi drugim tri in dvajsetim enako. Za nekaj trenutkov potem odide, in ko je nazaj prišel, bilo je tisto okno že izgotovljeno, to je, ravno tako bogato obrobjeno, kakor onih tri in dvajset oken.

Med tem so prišli zlatarji h kralju, in prvi med njimi je kralju vse kamne nazaj izročil in rekel: „Vaše veličastvo! šest tednov smo se trudili, da bi izpolnili vaš ukaz. Ker pa v tem času nismo še mogli dela dogotoviti, ukazal nam je Verosvit, naj vse zopet razdremo in kamne nazaj odrajtamo.“ Kralj jih je potem še prašal, zakaj je Verosvit tako ukazal; ker mu pa tega niso vedeli povedati, pustil si je kralj takoj konja pripeljati in podal se je k Verosvitu. Na dvorišči skoči s konja in hiti čisto sam v zgorno dvorano. Verosvit, ki je kralja zapazil, tekel je za njim.

„Moj sin,“ ogovori kralj Verosvita, ko ga zagleda, „jaz sem te prišel sam prašat, zakaj neпустиš, da bi se ta lepa dvorana dogotovila, in zakaj si zlatarje stran spodil, ko dela še niso dovršili?“

Verosvit kralju ni hotel v obraz povedati, da je kamnov zmanjkalo, ker bi ga bil morda s tem razžalil, ker so bili kraljeve kamne vse do zadnjega porabili in še ministrove zraven, pa je bilo še premalo, — zato je kralju samo to rekel: „Res je, da dvorana prej ni bila dogotovljena, — zdaj pa je, le poglejte!“

Kralj je šel naravnost proti tistemu oknu, ki je bilo prej nedovršeno; ko je pa videl, da se tega okna rob lesketa demantov, rubinov in smaragdov, mislil je, da se je zmotil, in ogledal si je potem vseh štir in dvajset oken, ter videl, da so vse enake. Ko je premislil, da je Verosvit v enem trenutku to naredil, kar zlatarji in juvelirji v šestih tednih niso mogli narediti, bil je tako ginjen, da je Verosvita objel, ga poljubil na čelo in mu rekel: „Moj sin, kakšen človek si ti, da take reči znaš? Na svetu ti ga ni para. Od dne do dne te bolj občudujem.“

Verosvit se ni hotel bahati in je le rekel: „Veseli me, ako kaj zamorem storiti po vaši volji; skušal bom vedno tako delati, da si vaše milosti ne zapravim.“

Kralj je šel potem v svojo palačo nazaj, kar sam, brez spremstva. Tam ga je čakal že veliki minister. Kralj je ministru razodel svoje začudenje nad tem, kako je to mogoče, da je Verosvit okno izgotovil v enem trenutku, zlatarji pa ga v šestih tednih niso mogli. Na to pa je minister zopet začel trditi, da je cela Verosvitova palača le copernija in da jo je Verosvit s čarodejnimi močmi postavil. Kralj pa mu tega ni pustil govoriti in je rekel: „Ti zmirom to praviš, ker Verosvita zavidaš, da je on dobil mojo hčer, ne pa tvoj sin.“

Minister si ni upal nič več ugovarjati, da bi kralja ne razdražil. In tako je pri tem ostalo. Kralj je šel potem v svojo sobo, od koder se je videla Verosvitova palača, ter jo je občudoval, in to je storil večkrat na dan. Verosvit pa ni ostajal vedno doma v svoji palači. Večkrat na teden je šel v mesto, včasih se je podal v kako cerkev, da je molil, včasih pa je obiskal kterega od ministrov in druge imenitne gospode, ki so tudi k njemu večkrat zahajali. Vsakokrat pa, kedar je jahal skoz mestne ulice, hodila sta dva strežaja zraven njega in sta polne pesti denarja med zbrano ljudstvo metala.

Tudi doma v svoji palači je veliko miloščine delil, tako da je vsak berač šel zadovoljen iz njegove hiše.

Tudi na kmete je Verosvit večkrat prišel, ker je najmenj enkrat na teden šel na lov, včasih v mestni okolici, včasih pa tudi dalje proč. Tudi pri takih priložnostih je pokazal svojo dobrotljivost, ter veliko denarja med ljudstvo razdelil. Zato ga je celi narod blagoslavljal in mu vso srečo želel. Tako je bil priljubljen, da so po vseh oštarijah najraje od njega govorili, in ljudje so se navadili, da so prisegali pri njegovi glavi. Čeravno se on ni sam povzdigoval in tudi ne hvale iskal, mora se vendar po pravici reči, da je bil pri ljudch še bolj v časti, kakor kralj sam. Pri tem pa se je zelo zanimal za vse javne zadeve, ter povsodi priskočil s svojim svetom, kjer je šlo za kako imenitno stvar. To se je posebno videlo, ko se je v nekem kraju te dežele vnel punt zoper kralja. Ko je Verosvit zvedel, da zbira kralj vojsko, da bi ž njo punt zadušil, prosil je kralja, naj njemu prepusti povelje čez to armado.

Kralj mu je to rad privolil. Verosvit je peljal svoje vojake v boj in je punt tako hitro zadušil, da so se vsi čudili, kako je to mogoče. Ko je nazaj prišel, bil je zopet tako priljuden, ko prej.

Tako je Verosvit živel več let. Tisti copernik pa, ki je Verosvita pod zemljo zvalil in ga tam živega pokopal, živel je ta čas zopet v Afriki, kamor je bil nazaj šel. Ta copernik pa, čeravno je mislil, da je Verosvit pod zemljo v tisti jami poginil, hotel je to vendar na tanko zvedeti. To pa je pozvedoval s svojimi copernijami. Vzel je štirivoglato škatljo s peskom napolnjeno, in v tem pesku je študiral in bral, kako se Verosvitu godi. Začudil se je, ko mu je pesek pokazal, da Verosvit ni mrtev, ampak da se je iz jame rešil, da zdaj živi v bogastvu in v časti, in da ima eno princezino za ženo.

Ko je copernik s hudičevo pomočjo toliko zvedel, postal je ves srdit in razkačen. Sam pri sebi je govoril: „Ta ubogi žnidarski sin je gotovo izvedel in poskusil moč čudovite svetilnice! Jaz sem mislil, da je mrtev, zdaj pa vidim, da on v obilnosti in sreči živi, ker ima svetilnico, po kateri sem jaz toliko let noč in dan hrepenel. Pa zastavim svojo glavo, da mu bom svetilnico vzel, in če moram prav poginiti pri tem.“ Brez dolzega premišljevanja se je copernik že drugi dan vsedel na konja in se podal na pot proti kitajski deželi. Nikjer se ni ustavljal čez potrebo, potoval od dežele do dežele, in tako je prišel v glavno mesto tega kralja, čigar hči je imel Verosvit. Prenočil je v eni oštariji in si pustil tam posebno sobo dati. En dan in eno noč si je odpočil od svojega potovanja.

Drugi dan je copernik iz Afrike začel ljudi izpraševati, da bi zvedel, kaj o Verosvitu govore. Ko se je en čas po mestu sprehodil, stopil je v eno kavarno, kjer se ljudje zbirajo ter kavo in čaj pijejo ter se razgovarjajo. Prinesli so tudi coperniku eno skledico kave, in ko jo je pil, poslušal je na vse strani, kaj se ljudje menijo. Imeli so ravno Verosvitovo palačo v mislih.

Ko je svojo kavo izpil, približal se je enemu od tistih, ki so se prej med sabo razgovarjali, ter ga je prašal, kaj da je to za ena palača, o kateri so se prej menili. „Od kodi pa ste vi?“ ga praša nagovorjeni, „gotovo ste še le danes v to mesto prišli, da niste še nič slišali o Verosvitovi palači.“ — „Tedaj ta palača je čudno lepa?“ praša copernik. „To ni eden od svetovnih čudežev,“ reče oni mož, „ampak to je edini svetovni čudež; kajti kaj enacega si še misliti ni mogoče, kar je tukaj videti v resnici. Gotovo ste prišli iz zelò daljnih krajev, da o tej palači niste še nič slišali govoriti; kajti kar je tukaj okoli nas znanega sveta, nemajo nikjer kaj takega pokazati. Le pojdite sami in poglejte si to stavbo in potem boste videli, če sem se zlagal.“ — „Ne zamerite,“ reče copernik, „jaz sem še le včeraj v ta kraj prišel, in sicer v resnici iz daljnih krajev, iz zahodnega konca daljne Afrike, kamor še nismo nič zvedeli o tem. Tudi vam moram povedati, da sem silno hitro potoval in se nikjer mudil, tako da nisem z ljudmi skor nič govoril med potjo. Moji opravki so namreč tako nujni. Pa jaz si hočem to palačo kmalo enkrat ogledati, in ko bi bili vi tako dobri, da bi me tje spremili, hotel bi precej zdaj tje po dati se.“

Tisti človek je bil precej pripravljen, da je coperniku pot pokazal do Verosvitove palače. Ko si je copernik palačo od vseh strani ogledal, bil je precej prepričan, da si je Verosvit zamogel tako sozidati le s pomočjo čudovite svetilnice. Vedel je, da je bil Verosvit preraven za tako zidanje, sicer pa bi tudi noben bogatin ne mogel postaviti tako dragocenega poslopja; kaj takega zamorejo le duhovi, ki so svetilnici podložni. Ves žalosten, da je Verosvit tako srečo dosegel, podal se je copernik v svojo oštarijo nazaj; peklo ga je, da ni on sam te časti in sreče doživel, in da mu jo je neumni Verosvit pred nosom vzel.

Tri stó devet in trideseta noč.

Zdaj je copernik hotel zvedeti, kje da je svetilnica; ali jo Verosvit pri sebi nosi, ali jo ima kje shranjeno; to pa je pozvedoval zopet s svojo copernijo. Vzel je tedaj zopet tisto škatljo s peskom in je ta pesek mešal in govoril zraven čarodejne besede; potem je po legi vsacega zrna peskovega začel iz peska brati in zvedel je, da je svetilnica v Verosvitovi palači. Te svoje iznajdbe je bil silno vesel. „Zdaj bom pa svetilnico že dobil,“ rekel je sam pri sebi, „Verosvita pa bom ponižal, da bo spet to, kar je bil prej.“

K nesreči ravno ta čas Verosvita ni bilo doma. Podal se je bil za osem dni na lov, precej daleč iz mesta, in sicer je bilo zdaj še le tri dni, kar je odšel. To pa je zvedel copernik tako: Ko je iz peska zvedel, da je svetilnica v palači, šel je doli h krčmarju in se začel ž njim razgovarjati, kar je

bilo toliko lože, ker je tisti oštir silno rad klepetal. Povedal je tedaj krčmarju, da je videl Verosvitovo palačo, ter jo silno hvalil, kako je lepa; potem pa je še rekel: „Zdaj sem pa radoveden na gospodarja te hiše, kakšen mož da je, in ne bom dal prej miru, dokler ga ne vidim.“ — „To ni nič težkega,“ reče krčmar, vsak dan Verosvita lahko vidite, kedar je v mestu. Zdaj je pa ravno šel na lov in pred koncem tedna ga ne bo nazaj.“

Copernik je zdaj dosti vedel. Poslovil se je pri oštirju in odšel. Sam pri sebi pa je govoril: „Zdaj je čas, da svojo reč dovršim; bolj ugodne prilike mi ni treba čakati.“ Potem je šel v štacuno necega kleparja, ki je imel svetilnice na prodaj, ter mu reče: „Mojster jaz potrebujem en tucat bakrenih (kufrastih) svetilnic; ali jih imate toliko narejenih?“ „Prav celega tucata jih nemam,“ reče klepar, „en par mi jih manjka do dvanajstih; pa če hočete do jutri počakati, jutri znajo pa že gotove biti.“ Copernik je bil s tem zadovoljen; naročil je tedaj kleparju, naj le naredi svetilnice, pa lepe in čedne, da jih hoče že dobro plačati.

Drugi dan je šel copernik po svetilnice, ki so bile že vse gotove. Plačal je zanje, kolikor je klepar zahteval. Copernik je imel en jerbas pri sebi, in v ta jerbas je zložil vse svetilnice. S tem jerbasom v roki je šel proti Verosvitovi palači, in ko je prišel že blizo nje, začel je na glas vpiti: „Kdo hoče stare svetilnice za nove zamenjati?“

Ko je tako vpil, prileteli so mali otroci, ki so si tam po trgu igrali, stopili so okoli njega, ter se mu posmehovali, ker so ga imeli za norca. Tudi odraščeni ljudje, ki so mimo šli, mislili so, da nori

ali pa da je pijan, ko so ga slišali vpiti, da hoče nove svetilnice za stare zamenjati. „Tak norec se ne dobi vsak dan,“ so rekli.

Copernik iz Afrike se pa ni nič zmenil za to, da so se mu ljudje smejali, vpil je le v enomer: „Kdo mi dá staro svetilnico? Jaz mu dam novo zanjo.“

Ta klic je večkrat ponavljal, ter hodil po trgu gori in doli. Princezinja Zora je bila ravno v lepi dvorani, kjer je bilo tistih štir in dvajset oken. Gledala je iz okna doli na trg in videla tega moža sim ter tje hoditi in množico otrok za njim. Kaj je copernik vpil, pa ni mogla razložiti, ker so otroci preveč vrišali. Zato je poslala deklo doli pogledat, kaj da je.

Dekla je kmalo nazaj prišla, ter je stopila z glasnim smehom v dvorano. Smejala se je tako iz srca, da se še princezinja ni mogla smeha zdržati. „Ti norica ti,“ reče princezinja, „povej mi vendar, zakaj se tako smeješ? „Princezinja,“ odgovori dekla še vedno vsa v smehu, „kdo bi se ne smejal, če vidi norca, ki ima polhen jerbas novih svetilnic in jih hoče za stare zamenjati. Še otroci se mu smejajo in ti delajo tak šunder.“

Na to pa je rekla ena druga dekla: „Ker se od starih svetilnic menite, — tam le na polici stoji ena; ne vem, če jo je milostna princezinja že zapazila. Ne vem, čigava je; pa naj bo, kogar hoče, jaz mislim, da ne bo hud, če bo namesto stare novo svetilnico dobil. Če je milostni princezinji prav, hočemo poskusiti, če bo ta norec res staro svetilnico za novo vzal.“

Svetilnica, od ktere je dekla govorila, bila je pa ona čudovita svetilnica, ki je Verosvitu do tako visoke stopinje in sreče pomagala. Ko je Verosvit na lov odšel, je ni hotel seboj jemati, da bi je v kaki gošči ne zgubil; zato jo je postavil na polico, prav v kot, ker je mislil, da je tukaj nobeden ne bo zapazil, sicer je pa tudi mislil, da se za tako svetilnico nobeden zmenil ne bo, in da bo pri miru tam stala. Sicer, kedar ni bil na lovu, jo je zmirom pri sebi nosil. Se ve da Verosvit ni prav storil, da svetilnice ni kam zaklenil. Pa kaj se hoče, on tako daleč ni mislil, take napake so se že večkrat storile in se še bodo.

Princezinja Zora ni prav nič vedela, da ima tista stara svetilnica kako vrednost v sebi, zato je bila precej pri volji, kar jej je ona dekla nasvetovala; poklicala je enega strežaja ter mu velela, naj staro svetilnico doli nese in jo pri onem možu za novo zamenja. Strežaj je tekel po stopnicah doli in je copernika poklical. Ko je ta videl strežaja s svetilnico priti, bil je že vesel. Strežaj je pokazal čudovito svetilnico in je rekel coperniku: „Vidiš tukaj staro svetilnico! Daj mi novo zanjo!“

Copernik ni prav nič dvomil, da mora to ta prava svetilnica biti; kajti vsa druga posoda v palači bila je zlata in sreberna, toraj ni bilo misliti, da bi bilo v hiši kaj več takih starih svetilnic. Hitro toraj vzame strežaju svetilnico iz rok, ter jo skrije pod svojo suknjo. Potem pa strežaju pomoli jervas in mu reče, naj si eno svetilnico izbere, ktero hoče. Strežaj si eno izbere in jo nese princezinji Zori. Otroci pa, ko so to videli, zagnali so nov krik ter so copernika zasmehovali.

Copernik pa jih je pustil vpiti, kolikor so hoteli, in je gledal, da se je hitro stran spravil. Vpiti in svetilnice menjati mu več ni bilo treba, ker je pravo že imel. Ko so otroci videli, da mož več ne vpije, so ga pustili pri miru.

Ko je prišel od velikega trga med obema palačama stran, zavil je v malo, tesno ulico, potem je tekel še skoz nekaj samotnih ulic, in ko nikogar ni okoli sebe zapazil, postavil je jerbas z novimi svetilnicami, ki jih več ni potreboval, na tla, ter vse vkup tam pustil sredi ulic. Sam pa je šel hitro iz mesta ven. V predmestji si je kupil še nekoliko živeža za po poti. Ko iz mesta na prosto polje ven pride, šel je en čas po cesti naprej, potem pa jo je zavil po stranski stezi na nek bolj samotен kraj, ker tukaj je hotel svojo reč dovršiti. Še za konja mu ni bilo žal, ki ga je pustil v oštariji, zakaj zdaj je imel veliko večji zaklad v rokah.

Copernik je cel dan na tem prostoru sedel, svetilnice si ni upal na dan pokazati, da bi mu je kdo ne vzel. Še le ob eni uri po polnoči, ko je bilo najbolj tamno, potegnil je svetilnico izza suknje, ter jo drgne.

Precej se prikaže duh. „Kaj hočeš?“ praša duh copernika, „tukaj sem, da ti služim, ker imaš to svetilnico v oblasti.“

„Jaz ti ukažem,“ reče copernik iz Afrike, „da precej tisto palačo, ki ste jo nedavno tam na trgu nasproti od kraljeve sozidali ti in tvoji tovarši, da tisto palačo, pravim, vzdignete ter jo prenesete z vsemi ljudmi in vso živino vred v ta in ta kraj v Afriki, pa tudi mene zraven.“ Brez odgovora duh zgine, in čez kratko časa potem vzdignili so čuhovi

copernika in celo Verosvitovo palačo z vsem, kar je bilo v njej, ter vse vkup prenesli v Afriko na tisti kraj, kamor je copernik hotel. Pustimo zdaj palačo in princezinjo Zoro in copernika v Afriki, in pogledjmo, kako se bo kralj začudil, kedar to spremembo izvé.

Ko je kralj zjutraj vstal, stopil je po svoji navadi k oknu, da bi se nekoliko ozrl na lepo Verosvitovo palačo. Pa kako se je začudil, ko je videl prazen prostor pred seboj, kakor je še nekdanj bilo, prej da je Verosvita poznal. Mislil je iz početka, da se moti in mel si je oči. Pa vse zastonj, ničesar ni bilo videti na prostoru, čeravno je bilo nebo jasno in dan že svetel. Pogledal je še skozi drugo okno, pa tudi od tam ni nič videl. Začudil se je nad to prikaznijo takò, da se en čas kar geniti ni mogel. Nemogoče se mu je zdelo, da bi zamogla taka palača kar tako zginiti. „Če bi bila palača vkup padla,“ govoril je sam s seboj, „moralo bi se vsaj nekaj nasipa videti in nekaj razvalin.“ Stal je še en čas tam pri oknu in čakal, če bo res tako ostalo, in če se morda ne moti. Potem pa gre vendar stran, se podá v drugo sobo in pusti velikega ministra poklicati. Ves zmešan in zmeden se vsede in premišljuje, kaj bi vtegnilo to biti.“

Tri sto in štirideseta noč.

Veliki minister ni pustil dolgo na se čakati. Prihital je tako nagloma, da še ni zapazil, da je po noči Verosvitove palače zmanjkalo. Tudi vratarji tega niso koj zapazili, ko so vrata odpirali.

Minister je kralja ogovoril: „Gospodar, gotovo se je kaj važnega zgodilo, ker ste me pustili tako

zgodaj poklicati, saj ste vedeli, da bom tako prišel v državni svet.“ — „Res se je nekaj čudnega zgodilo,“ reče kralj, „le povej mi, kje je Verosvitova palača?“ — „Kje hoče biti?“ praša minister, „saj sem ravno kar po trgu sim prišel, in zdi se mi, da je palača še vedno na svojem prostoru stala. Kam bi zamoglo tako trdno poslopje čez noč priti?“ — „Stopi enkrat v ono-le sobo,“ reče kralj, „in poglej, če Verosvitova palača še na trgu stoji.“

Minister je stopil v tisto sobo in gledal skozi okno; pa godilo se mu je, kakor kralju, gledal je in gledal, pa palače ni bilo nikjer. Ves začuden pride h kralju nazaj. „No, ali si videl Verosvitovo palačo?“ ga praša kralj. — „Gospodar,“ reče minister, „saj sem vam že večkrat rekel, da je cela ta palača le copernija; kako bi se mogla sicer v eni noči postaviti! Pa vi mi niste hoteli verjeti.“

Kralj ni mogel tajiti, da mu je minister res to večkrat rekel, in hudo ga je jezilo, da je bil zdaj pred ministrom osramoten. „Kje je ta slepar,“ zakliče kralj, „kje je Verosvit, da mu pustim precej glavo odsekati?“ — „Gospodar,“ reče minister, odšel je pred par dnevi iz mesta, menda na lov. Treba ga je prašati, kam je palača prišla; on mora to vedeti.“ — Kralj pa reče: „To ni nič; s takim sleparjem je treba bolj ojestro postopati. Pojdi in vzemi trideset mojih konjikov, pa jim vkaži, naj Verosvita zvezanega pred mene pripeljejo!“ Minister res gre, pové konjikom, kaj je kralj ukazal, ter podučí poveljnika, kako naj ravna, da mu Verosvit ne bo ušel. Konjiki odjahajo in najdejo Verosvita kakih pet ali šest ur od mesta, ko se je ravno iz lova domu vračal. Poveljnik se mu približa ter mu

reče, da je od kralja poslan, naj Verosvita v mesto spremi, ker je kralju že dolg čas po njemu.

Verosvit ni mogel vedeti, da ima to spremstvo drug namen, in tako je šel drage volje s konjiki v mesto nazaj. Ko so pa že do mesta prišli, rekel je poveljnik konjikov proti Verosvitu: „Princ Verosvit, prav žal mi je, pa jaz vam moram povedati, da imam od kralja ukaz, vas prijeti in kakor hudodelnika pred njega pripeljati; nikaar tega ne zamerite nam, ki smo dolžni, kraljeve ukaze spolnovati.“

Te besede so Verosvita iznenadile, ker se je čutil nedolžnega. Prašal je toraj poveljnika, če on kaj vé, kakega hudodelstva da je obdolžen. Poveljnik pa mu tega ni vedel povedati.

Verosvit je sprevidel, da bi bila vsaka beseda zastonj, in ker se sam proti tridesetim ni mogel braniti, udal se je, stopil s konja, ter rekel poveljniku: „Tu sem, storite z menoj, kar vam je ukazano. Povem vam pa, da se ne čutim krivega nobene hudobije.“ Na to so Verosvita zvezali in ga vkovali v železje. Na eno verigo priklenjenega so ga vojaki vlekli za seboj. Ko so ljudje v mestu ta sprevod videli in spoznali, da gre Verosvitu za glavo, se jim je močno zasmilil, ker so ga vsi radi imeli za voljo velikih dobrot, ki jih je revežem vedno delil. Mnogi so prijeli za sablje in drugo orožje, drugi so pobirali kamne in šli za vojaki in za Verosvitom. Nekteri vojaki so se hoteli obrniti in ljudstvo razpoditi; pa bilo je zbranega že toliko oboroženega ljudstva, da si vojaki niso upali nič storiti in so bili veseli, da so jih ljudje pri miru pustili. Vojaki so hodili po širnem čez celo cesto, da ljudje niso mogli memo njih leteti in tako vojake v sredo dobiti. Ko

so prišli do kraljeve palače, peljal je poveljnik Verosvita h kralju, vojaki pa so se vstopili pred vrati ter ljudstvo nazaj pehali.

Kralj in minister sta že zgoraj čakala, in ko je kralj Verosvita zagledal, ukazal je brž rabeljnu, ki je že tam čakal, naj Verosvitu precej glavo odseka. Še spraševati ga ni hotel, ali je kriv ali ne, tako razljuten je bil kralj na Verosvita.

Rabelj je Verosvita zgrabil, mu odvezal železno verigo, potem je razgrnil na tla neko vmazano plahto, ki je bila vsa krvava od drugih umorjenih ljudi. Na to plahto je ukazal Verosvitu poklekniti in potegniti sabljo, ter le še čakal, kdaj mu bo kralj znamenje dal, da naj vseka.

V tem trenutku je minister zapazil, da ljudje pri oknih v palačo not lezejo. Med tem časom so namreč ljudje po vojakih padli, jih premagali in zvezali, ter po lestvah lezli do oken zgorne palače, kajti pri vratih niso mogli not, ker so bile zaprte. Šipe v oknih so pobili in lezli skozi okna v kraljeve sobe. To je minister zagledal, ter mu zaklical: „Stojte, gospodar, in ne prenažite se. Ljudje silijo v palačo in bodo vse razbili in še najidva umorili, ako Verosvita ne spustimo.“ — „Kaj!“ reče kralj, „kdo se bo predrznil, da ulomi v mojo palačo?“ — „Le tje poglejte!“ reče minister in pokaže na tisti kraj, kjer so ljudje v palačo lezli.

Ko jih je tudi kralj zagledal, se je močno prestrašil; precej je pustil Verosvitu oči odvezati, in ga spustiti. Potem je še trobentaču rekel, naj pri oknu doli zavpije, da je Verosvit pomiloščen in da naj ljudje mirno domu gredo. Ko so tisti, ki so že v palačo prišli, videli, da je Verosvit oproščen, zlezli

so po lestvah zopet nazaj, in ko je Verosvit na ulice stopil med ljudstvo in ko so slišali trobentača vpiti, da je Verosvitu kazen odpuščena, pomirili so se ljudje in šli vsak svojo pot, veselji, da so rešili vrlega Verosvita, svojega dobrotnika.

Verosvit pa je iz ceste gor k oknu pogledal in ko je tam kralja videl, zavpil je proti njemu: „Gospodar, povejte mi, kaj sem se tako pregrešil?“ — „Kaj si še pregrešil, ti nesramni človek!“ reče kralj, „ali tega ne veš? — Pojdi gor, da ti to povem!“

Verosvit je šel gor h kralju nazaj, in ta mu reče: „Pojdi z menoj!“ in šla sta, kralj spredaj, Verosvit pa za njim. Prišla sta na tisti konec palače, od koder se je prej videla Verosvitova palača. Tukaj se kralj ustavi in reče Verosvitu: „Saj menda veš, kje je tvoja palača stala; poglej zdaj tje in povej mi, kam je prišla!“

Verosvit pogleda skozi okno, pa ne vidi nič. Trg je videl in prostor, kjer je prej palača stala, palače pa ni bilo nikjer. Tega se je tako prestrašil, da ni mogel kralju nobene besede odgovoriti.

Ko ga je pa kralj le zmirom prašal: „Kje je tvoja palača in kje je moja hči?“ odgovoril je Verosvit na zadnje: „Gospodar, jaz vidim, da palače nikjer več ni, pa kam je prišla, tega sam ne vem. Jaz sem pri tem nedolžen.“

Kralj pa reče: „Mene tvoja palača tudi nič ne briga, jaz hočem le vedeti, kje je moja hči? Ona mi je tisočkrat več vredna, ko tvoja palača. Pripelji mi mojo hči nazaj, če ne, ti bom pustil brez usmiljenja glavo odrezati.“

„Gospodar,“ odvrne Verosvit, „dajte mi samo štirideset dni odloga; v tem času bom skušal tó reč poravnati; če pa nič ne opravim, prišel bom sam in vam izročil svoje življenje, da storite z menoj, kar hočete.“ — „Dobro, štirideset dni odlôga ti dam,“ reče kralj, „pa če mi v tem času moje hčere ne pripelješ nazaj, ne boš našel nobene milosti pri meni; in skrij se kamor hočeš, jaz te bom našel.“

Tri sto ena in štirideseta noč.

Verosvit je šel ves pobit in žalosten iz kraljeve palače. Tako mu je bilo težko pri srcu, da si še oči povzdigniti ni upal. Tisti gospodje in uradniki, ki so se mu prej priklanjali in ki jim je dosti dobrega storil, ga zdaj še poznati nišo več hoteli. Pa tudi on se zanje ni zmenil, ko je mimo njih iz palače šel, saj je imel prepolno glavo skrbi in žalosti. Samega sebe skoraj ni več poznal in bil je kakor zmešan. Ljudi je ustavljal na cesti in jih prašal, če so kaj videli njegovo palačo in kam je prišla; tako je bil ob pamet.

Ljudje so prišli do te misli, da se je Verosvitu zmešalo v glavi. Nekteri so se mu smijali, bolj pametni pa so ga milovali, posebno tisti, ki so mu bili za prejete dobrote hvaležni. Hodil je tri dni po mestu, taval iz ulic v ulice, kakor megla brez vetra; jedel ni nič, ko to, kar so mu ljudje iz milosti dali.

Slednjič je zapustil mesto in se obrnil na polje. Pa ni šel po cesti, ampak vsekal jo je po stezah in poljskih potih čez njive in travnike. Brez prave misli in brez namena prišel je tako do velike reke. Tukaj mu je prišlo nekaj strašnega na misel.

„Kje bom svojo palačo iskal?“ govoril je sam s seboj, „v kateri deželi bom našel palačo in princezino, mojo ljubo ženo? Saj to je nemogoče! Bolje je, da vsemu konec storim, saj me nič dobrega ne čaka.“ Sklenil je toraj, da hoče v vodo skočiti in se tako pokončati. Pa ker je bil dober kristjan, hotel je še prej nekoliko moliti. Hotel je na breg tik vode poklekniti, pa pri tej priči se mu je spodrsnilo in opotekel se je doli proti reki in padel bi bil v vodo, če se ne bi bil prijel za neko skalo, ki je tam stala. Imel pa je k sreči na roki še tisti prstan, ki mu ga je copernik dal tistokrat, ko je šel v jamo po svetilnico. Ko se je tedaj za skalo vjel, obrnil se je tisti prstan zopet na znotraj, tako da je bil kamen v dlani, in pri tej priči se je prikazal zopet tisti duh, ko takrat, ko je bil živ pokopan in ga je ta prstan rešil, ker se je pri sklepanji rok obrnil na znotraj in priklical duha, ki je potem Verosvita na svitlo prenesel.

„Kaj hočeš od mene?“ zakliče duh, „jaz te hočem ubogati, in z menoj vsi duhovi, ki so temu prstanu podložni.“

Verosvit se je brž spomnil, da je to tisti duh, ki ga je iz jame rešil, in rekel mu je: „Duh, reši me vdrugič iz smrtne nevarnosti, in povej mi, kje je moja palača, ali pa jo pusti prenesti tje, kjer je prej stala.“ — „To je meni nemogoče,“ reče duh, „palača je v oblasti svetilnice, obrni se toraj do tistih duhov, ki so svetilnici podložni!“ — „Če je taka,“ reče Verosvit, „potem ti pa ukažem, da me preneseš na tisti kraj, kjer moja palača stoji, pod okno princezinje Zore.“ Komaj te besede izreče, zgrabil ga je duh in ga nesel v Afriko na en trav-

nik, kjer je stala tista palača, ne daleč od enega velikega mesta. Posadil je duh Verosvita pod okno princezinje Zore in potem zginil. To vse se je zgodilo v enem trenutku.

Čeravno je bila že tamna noč, spoznal je Verosvit vendar precej svojo palačo in razločil je tudi okna od Zorine sobe. Ker je bilo pa že pozno, v palači pa vse tiho, šel je Verosvit v stran in se vsedel pod drevo. Tukaj je začel svoje stanje pre-mišljevati, in bil je prvokrat spet nekaj boljše volje, odkar je pred kraljem smrti ubežal. Ker v svoji razburjenosti že kakih pet noči nič ni spal, začele so mu oči vkup lezti in zaspal je pod drevesom prav sladko. Kaj bi mirno ne spal, ko je videl zo-pet svojo srečo pred seboj!

Drugo jutro so zbudile Verosvita tičice, ki so po drevju skakale in prepevale. On odpre svoje oči in vidi pred seboj svojo prekrasno palačo, in postal je silno vesel. Najbolj pa je želel, videti svojo ljubo ženo, princezinjo Zoro. On se vzdigne in gre pod okno princezinje. Tam pod oknom je hodil gori in doli, in čakal, kdaj bo vstala in okno odprla. Med tem sprehajanjem je premišljeval, odkodi je neki vsa njegova nesreča prišla, in ni si vedel stvari drugače razložiti, ko tako, da je vsega krivo to, da je pre-malo pazil na čudovito svetilnico, da mu je ta v zgubo prišla. Močno je obžaloval svojo malomarnost in neskrbljivost. Pri vsem premišljevanji pa ni mogel priti na to, kdo bi vtegnil tist biti, ki mu je svetilnico odnesel in ga tako v nesrečo pahnil. Morda bi bil na to prišel, ko bi bil vedel, kje da je zdaj sam in njegova palača, pa Verosvit ni nič vedel, da je v Afriki; duh mu tega ni povedal, ko

ga je v ta kraj postavil. Če bi bil vedel, da je v Afriki, bi se bil precej spomnil copernika iz Afrike.

Princezinja Zora je zdaj navadno prej vstajala, ko poprej, in sicer zato, ker je bila zmirom nekako nemirna in žalostna, in ni imela pravega srčnega pokoja. To je pač lahko verjetno, ker jo je copernik iz Afrike vedno nadlegoval in se jej ponujal, ona pa ga kar videti ni mogla. Copernik sicer ni stanoval v palači, vendar pa je bil gospodar v hiši, in prišel je vsak dan enkrat princezinjo obiskat, ter je bil z njo jako prijazen, s posli pa je trdo ukazoval. Ker je imel svetilnico, bilo mu je vse pokorno; tudi princezinja Zora si mu ni upala naravnost ustavljati, ko je videla, kako oblast da ima; vendar je proti njemu zmirom mrzla ostala, in kolikor tudi se jej je laskal in prilizoval, ona ga je zmirom odvrčala mirno in resno, tako da si še ta hudobnež ni upal, storiti jej kaj žalega.

Ko je princezinja vstala in se oblekla, stopila je ena od njenih služabnic k oknu in pogledala doli. Ko zagleda Verosvita pod oknom gori in doli hoditi, povedala je to hitro svojeje gospej. Princezinja tega skor ni hotela verjeti, vendar je tekla k oknu in res zagledala Verosvita. Na to je odprla brž okno, da bi Verosvita poklicala, pa on je slišal že odpiranje okna ter se je gori ozrl, in ko princezinjo zagleda, jo je prav lepo pozdravil. Zora pa ga je vsa vesela poklicala: „Le hitro pridi skozi male vratice gor k meni, poslala sem že hišino doli, da ti jih odpre!“

Te male, skrivne vratice so bile pod sobo princezinje. Ko jih Verosvit odprte najde, tekel je po stopnicah gori k princezinji. Snidenje mladega para

bilo je kaj ginljivo, ne dá se popisati, s kakim veseljem sta se objela, ko sta oba že mislila, da se ne bosta več videla. Princezinja se je od veselja jokala; Verosvit pa je rekel: „Ljuba Zorka, prej ko o drugih stvareh spregovoriva, povej mi, prosim te, kam je tista stara svetilnica prišla, ki sem jo v veliki dvorani na polico postavil?“

„Oh, ljubi mož,“ reče Zora, „gotovo pride vsa najina nesreča od te svetilnice, in samo jaž sem vsega kriva.“ — „Ne, ne,“ reče Verosvit, „jaz sem kriv, da nisem bolj pazil na njo. Povej mi toraj, kako je prišlo, da je svetilnico drug človek v roke dobil?“

Zdaj je začela princezinja praviti, kako je prišel tisti mož z novimi svetilnicami in kako mu je tisto staro svetilnico za novo dala; kako je potem še v tisti noči palača prestavljena bila v to tujo deželo, ki se jej pravi Afrika.

„No, če je ta dežela Afrika,“ reče Verosvit, „potem pa že vem, kdo me je v to nesrečo spravil. To je najhudobnejši človek na svetu. Prosim te, povej mi samo to, kam je on svetilnico spravil?“

„On jo zmirom pri sebi nosi,“ reče princezinja, „v svoji vrhni suknji jo ima; to dobro vem, ker jo večkrat ven potegne in se ž njo proti meni baha.“

„Je že dobro, ljuba Zora,“ reče Verosvit, „nikar mi ne zameri, da sem te tako izpraševal, to vedeti je bilo za mene kakor za tebe zelo dobro in potrebno. Zdaj mi pa še povej, kako je ta hudobnež s teboj ravnal?“ — „Nič prehudò,“ reče princezinja, „prikazal se je samo enkrat na dan, pa jaz nisem marala dosti govoriti ž njim. Nagovarjal me je zmirom, naj tebe pozabim, ker si gotovo že mrtev,

ker te je moj oče gotovo že ob glavo djal; zato naj ljubim njega in naj ne mislim dalje na tebe. Da bi se pred mano opral, je rekel, da si ti nehvaležen in hudoben človek, ki si njega po nedolžnem v nesrečo pahnil, čeravno imaš vse premoženje le od njega. Jaz sem ga pustila govoriti, kar je hotel, in mu še odgovora nisem dala. Samo jokala sem se neprenehoma. Ko me je vso v solzah videl, šel je zopet proč. To je bilo vsak dan enako. Vem pa, da je hotel z mano le še en čas potrpeti; pustil mi je te dni, da se izjokam; pozneje pa bi me bil gotovo huje prijel in me morda celò vmoril, ako bi se mu ne podala. Dobro, da si ti prišel, da sem te hude skrbi rešena.“

„Jaz upam,“ reče Verosvit, „da se bova tega hudobneža znebila. Že vem, kako bova to naredila. Zdaj grem v mesto in pridem opoldne nazaj. Potem ti bom že povedal, kaj moraš ti storiti, in kaj bom storil jaz. Da se ne boš začudila, ti kar zdaj povem, da bom prišel o poldne v drugi obleki domu. Spusti me pri skrivnih vratih gori in ne pusti me dolgo čakati.“

Princezinja je obljubila, da bodo skrivne vrstice že ob pravem času odprte.

Tri sto dve in štirideseta noč.

Ko je Verosvit iz palače ven prišel, pogledal je okoli sebe, in zagledal je tam na polji enega kmeta.

Verosvit je tekel h tistemu kmetu in ga prosil, naj menja za obleko ž njim. Kmet je bil kmalo pri volji, dati svojo slabo obleko za lepo Verosvitovo,

in tako sta precej menjala, ter se preoblekla v eni gošči. V kmečki obleki jo je mahnil Verosvit potem proti mestu. Hodil je po ulicah tega mesta in prišel je slednjič na tisti trg, kjer so bili različni trgovci, lekarji, obrtniki itd. Stopil je v eno lekarno (apoteko) in prašal, če imajo na prodaj ta in ta prah, ki ga je imenoval.

Lekar je Verosvita pogledal, in ker ga je videl v revni kmečki obleki, mu ni zaupal, da bi imel toliko denarja, da bi tak prah kupil; rekel mu je toraj: „prijatelj, tisto štopo že imamo, pa bo predraga za vas.“

Ko je Verosvit zapazil, da ga lekar za tako revnega ima, segel je v žep in potegnil iz njega eno pest cekinov, ter jih vrgel na mizo z besedami: „dajte mi vsaj pol lota tistega prahu, saj ga plačam!“ Zdaj je bil lekar brž pripravljen, navagal mu je pol lota tega prahu; Verosvit pa ga je plačal v cekinih, kolikor je lekar zahteval. Verosvit je šel samo še v eno oštarijo na kosilo, potem pa se je odpravil precej domu v svojo palačo. Skrivne vrstice najde odprte in šel je po stopnicah gori v sobo princezinje Zore.

„Draga Zora,“ jo ogovori, „morda ti bo težko, to storiti, kar ti bom ukazal, ker copernika ne moreš videti; pa ne pomaga nič, moraš se premagati, če hočeš sebe in mene srečna storiti in svojega očeta še kedaj videti. Zato se moraš prav lepo obleči, in kedar copernik pride, ga moraš prijazno sprejeti, in se delati, kakor bi hotela pozabiti, kar je bilo prej. Potem se vsedi k njemu in mu povej, da si se že naveličala, po meni žalovati, in ker sem jaz gotovo že mrtev, da hočeš njega vzeti. Povabi ga na ve-

čerjo in prosi ga, naj priskrbi dobrega vina, da bo ta večerja nekaj boljši od navadnih v spomin nove zaroke. On bo potem gotovo prinesel dobrega vina iz svoje kleti. Med tem časom, ko bo on po vino šel, vrzi ta prah v en glaž. Kedar bo pa čas za piti, pusti si ta glaž z vinom natočiti, kar bo storila tvoja hišina, tako da on prahu v glažu ne bo videl. On ti bo ponudil svojega vina, ti pa mu ponudi svoje vino, ki bo v tem glažu s prahom zmešano. Komaj bo on ta glaž vina izpil, zgrudil se bo mrtev na tla. Če se ti bo studilo, iz njegovega glaža piti, pa se samo delaj, kakor bi pila, saj dolgo ne boš čakala, komaj bo on vino izpil, zvrnil se bo že na tla.“

Princezinja na to odgovori: „Res se bom težko premagala, da bom coperniku pokazala prijazno lice; ker pa ni druge pomoči, hočem vse storiti, kar ti za potrebno spoznaš, da rešim sebe in tebe.“ Ko je bilo vse dogovorjeno, šel je Verosvit doli na vrt in je čakal večera. Princezinja Zora se zadnji čas od same žalosti ni dosti lišpala, mislila je le vedno na moža in na očeta, tako da jej telesni lišp ni bil dosti mar. Zavolj copernika pa se je še nalašč bolj slabo in malomarno oblačila, da bi imela bolj mir pred njim. Zdaj pa, ko je prišel čas, hudobneža preslepiti in vjeti v zanjke, hotela se je nališpati, kar se je dalo. Vzela je najlepšo obleko, služabnice so jo lepo frizirale (lasè v kite spletle), okinčala se je z najdragocenejimi koravdami, biseri in demanti; opasala se je z zlatim pasom, ki je bil z demanti posejan, da so se kar lesketali, na roke si je pripela brosete iz zlata z rubini obrobljene, okoli vratu pa koravde iz biserov. Vsaka kraljica bi se srečno

štela, ko bi imela le polovico od tega v premoženji, kar je Zora ta večer samo na sebi nosila.

Ko je bila princezinja oblečena, ko se je pogledala v zrkalo in ko so jej tudi družice in služabnice povedale, da se na njeni obleki ne dá nič več popraviti, vsedla se je na zofo in čakala na copernika.

Ta je prišel, kakor vsaki dan, ob navadni uri. Ko je stopil v dvorano, vstala je princezinja, ga pozdravila in ga prosila, naj se vsede k njej, kar se do zdaj še ni bilo zgodilo. Copernik se je začudil toliko nad prijaznostjo princezinje, kakor nad njeno lepoto, ki se je danes še le prav pokazala, in nad bogastvom in dragocenostjo njene obleke. Njena vzvišenost združena z milostjo in prijaznostjo ga je popolnem omamila in očarala. Vsedel se je najprej na konec zofe, pozneje pa se je moral tik princezinje vsesti, ker mu je tako velela.

Na to ga princezinja prijazno pogleda in mu reče: „Gotovo se čudite, gospod, da sem danes vsa drugačna; kakor prejšne dni; pa povem vam, da je bila meni od nekaj vsaka žalost in klavernost zoperna reč, in tudi te žalosti, ki me zdaj tlačijo, bi se rada brž ko mogoče znebila. Premišljevala sem o tem, kar ste mi povedali o Verosvitu, in ker svojega očeta poznam, smem za gotovo misliti, da je pustil Verosvita umoriti. Kaj bi pomagalo, če bi celo življenje za svojim možem jokala, zavoljo tega vendar ne bo od mrtvih vstal. Zdaj sem zadosti žalovala, kakor je bila moja dolžnost proti njemu, zdaj se moram razvedriti, to mi veleva dolžnost proti sami sebi. Iz teh vzrokov si boste razjasnili spremembo, ki jo vidite na meni. Da bi si pa vso žalost toliko

laglje iz glave izbila, ukazala sem danes napraviti dobro večerjo, in prav veselilo me bo, če mi boste hoteli tovaršijo delati. Toda jaz imam samo kitajsko vino v svoji kleti; ker smo pa v Afriki, pila bi rada enkrat afrikansko vino. Vi gotovo veste, kje se dobro tukajšno vino dobi, in prav vstregli mi boste, če mi ga priskrbite!“

Tri sto tri in štirideseta noč.

Afrikanski copernik je bil ves vesel, da je videl toliko prijaznost pri princezinji Zori, kar je razodeval v sladkih besedah in globokih priklonih; potem pa je začel hvaliti afrikansko vino, ter tudi povedal, da ima on izvrstno afrikansko vino, ki je že sedem let staro, in da ga ni boljšega vina na svetu. „Ako mi dovolite,“ rekel je nadalje, „tekkel bom precej domu in vam prinesel dve flaši tega dobrega vina. Saj bom precej spet tukaj.“ — „Morda bi pa lahko koga družega ponj poslali? praša princezinja. „Ne, jaz moram sam ponj iti,“ reče copernik, „ker drug nobeden ne vé, kje imam ključ do kleti, pa bi tudi kdo drug soda načeti ne znal.“ — „Če je taka,“ reče princezinja, „potem pa le sami pojdite, pa kmalo nazaj pridite, da meni ne bo dolg čas.“

Copernik, ves srečen, ko je mislil, da mu je princezinja s srcem naklonjena, tekkel je hitro domu po vino. Med tem časom pa je princezinja hitro tisti prah v kupico izsula in kupico na omaro postavila. Ko je copernik z vinom nazaj prišel, vsedla sta se s princezinjo k mizi, tako da je copernik imel hrbet proti omari obrnjen, in toraj tiste kupice ni mogel opazovati. Princezinja je coperniku sama po-

stregla in mu dajala najboljše kose, pa tudi sama nekoliko jedla. Poklicala je tudi godce, da so zagodli in vse je bilo dobre volje.

Potem je poželega vina. Copernik jej brž natoči svojega afrikanskega vina. Princezinja je napila coperniku, ter začela hvaliti afrikansko vino, češ, da še nikoli ni tako dobrega pila. Potem je on pil na njeno zdravje.

Čez en čas pa je princezinja dala svoji služabnici znamenje. Služabnica je nalila v tisti glaž s strupenim prahom kitajskega vina, in ga prinesla princezinji. Ta je vzela glaž in ga ponudila coperniku z besedami: „Zdaj pa še vi pokusite kitajsko vino. Ni sicer tako dobro, kakor je afrikansko, vendar ga morate meni na ljubo izpiti; jaz si bom pa natočila zopet vašega vina.“ Na to postavi ostrupljeno vino pred copernika, sama pa si natoči afrikanskega vina. Copernik je bil vesel, da mu je princezinja toliko časti skazovala in začel je govoriti priliznjene besede, kako da si to v srečo šteje, da sme na zdravje tako lepe princezinje piti, in še več takih reči. Princezinja pa ni marala poslušati njegovih čenč, ter mu je rekla: „Dajva zdaj piti, boste pa potem povedali, kar imaste na srcu.“ S temi besedami je prijela za svoj glaž, copernik pa je vzdignil kupico z ostrupljenim vinom, ter vse na en dušek izpil. Pri tej priči so se mu zasukale oči, in padel je mrtev iz stola na tla.

Ženske so zdaj hitro poklicale Verosvita, posebno princezinja mu je letela z odprtimi rokami naproti in ga hotela objeti. Ko je pa Verosvit copernika vsega črnega in mrtvega na tleh ležati videl,

rekel je ženskam, naj se za en čas ven spravijo in naj ga samega pri mrliču pusté.

Ko je bil Verosvit sam, zaklenil je duri; potem je coperniku suknjo odpél in mu vzel čudovito svetilnico. Brez zamude je svetilnico drgnil in v tem hipu prikazal se je duh. „Ti duh,“ reče mu Verosvit, „jaz sem te poklical, da ti z močjó te svetilnice ukažem: Prenesi precej to palačo in vse, kar je v njej, na Kitajsko nazaj, in sicer na tisto mesto, kjer je stala poprej.“ Duh se je priklonil in odšel. V tem trenutku se je že palača en malo stresla, ker so jo duhovi vzdignili, in čez en trenotek se je zopet stresla, ko so jo postavili na tla na tisti prostor, kjer je prej stala, nasproti palače kitajskega kralja.

Zdaj je Verosvit duri zopet odklenil ter se podal v sobo k princezinji, svoji ženi, ter jo prisrčno objel, in jej rekel: „Ljuba moja, jutri boš še le vesela.“ Potem sta še le večerjala, ker princezinja prej vpričo copernika ni mogla dosti jesti. K večerji sta popila tudi tisti dve flaši afrikanskega vina, ki ga je copernik seboj prinesel. Vsak si lahko misli, da sta bila vesela in dobre volje, ker sta se znebila tako nevarnega in hudobnega sovražnika.

Kitajski kralj je bil ves čas silno žalosten, od kar je zginila Verosvitova palača in ž njo princezinja Zora. Še spati ni mogel po noči, tako si je zgubo svoje ljubljene hčere k srcu gnal. Prej je hodil vsak dan k oknu Verosvitovo palačo gledat, ker se je nikoli dosti nagledati ni mogel, zdaj pa je hodil k oknu, žalovat po njej in po svoji hčeri. Dostikrat se je zjokal, ko je ven pogledal, pa ni videl lepe palače, ne svoje hčere.

Tisto jutro, ko je Verosvitova palača zopet na svojem prejšnjem prostoru stala, stopil je kralj zopet k tistemu oknu, že zgodaj v jutro, komaj da se je daniti začelo. Pogledal je žalostno skozi okno, in ker je palača neko tamo delala, mislil je, da je tako gosta megla. Ko je pa vdrugič bolj natanko ven pogledal, razločil je Verosvitovo palačo. Veselje ga prešine, on teče v svojo sobo, pokliče strežaja in mu ukaže, naj mu osedla konja, da bo ven jezdil. Pripeljali so mu osedlanega konja, on se vsede nanj in jaha proti Verosvitovi palači.

Tri sto štir in štirideseta noč.

Verosvit je že kaj tacega pričakoval, zato je bil že zgodaj vstal, se praznično oblekel in šel v zgorno dvorano, odkoder je lahko videl, kdaj bo kralj prišel. Urno mu teče naproti in ravno prav pride, da kralju pred vrati pomaga s konja. „Ljubi Verosvit,“ reče kralj, „jaz ne morem prej s tabo govoriti, dokler nisem prej svoje hčere videl.“

Verosvit ga pelje po stopnicah gori k princezinji, ki se je ravno oblačila, ter je že vedela, da ni več v Afriki, ampak doma, ker jej je to že Verosvit na vse zgodaj razložil. Kralj je svojo hčer prisrčno objel ter se jokal od veselja; ona pa je bila se ve da tudi vesela, da je zopet videla ljubega očeta.

Dolgo časa kralj ni mogel spregovoriti, slednjič pa vendar reče: „Moja hči, zdi se mi, da nisi nič spremenjena, mislil sem vendar, da se ti je ta čas slabo godilo, odkar se nismo videli; gotovo si mnogo britkosti prestala, kako je to, da si ruđečega in ve-

selega obraza, kakor poprej? Povej mi vse po pravici, kako se je s tabo zgodilo?“

Princezinja je kaj rada očetu povedala vse od konca do kraja. Potem je še rekla: „Čudite se, da nisem nič shujšala; pa od včeraj zjutraj sem se tako popravila, odkar je moj ljubi mož pri meni, ki me je rešil iz rok hudobnega copernika. Pa po pravici rečeno, trpela ravno nisem toliko, samo to me je bolelo, da sem bila ločena od svojega moža in od svojega očeta. Hudega mi pa copernik ni nič prizadejal, ker se me je vendar nekoliko bal. Da se mi je pa to pripetilo, na tem je Verosvit čisto nedolžen; le jaz sama sem tega kriva, čeravno ne nalašč, pa iz neprevidnosti.“

Da bi kralju to dopovedala, začela mu je praviti, kako je tisti copernik svetilnice prodajal in kako mu je staro svetilnico za novo dala, in kako je od tega vsa nesreča prišla. Kako je bila palača v Afriko prestavljena, kako je copernika precej spet spoznala, ko se jej je prišel ponujat. Potem je še povedala, kaj sta z Verosvitom naredila, da sta copernika v kraj spravila. „Vse drugo vam bo pa moj mož povedal,“ pristavila je še princezinja Zora. „Jaz nemam dosti več povedati,“ se oglasi Verosvit, „ko sem copernika mrtvega na tleh videl, rekel sem ženskam, naj gredó ven in naj me samega pri mrliču pusté. Potem sem coperniku svetilnico vzel, in z njeno pomočjo sem palačo zopet tukaj sim na stari prostor prestavil. Ako mi ne verjamete, pojdite z menoj v dvorano, in videli boste copernika še zdaj mrtvega na tleh ležati.“

Kralj je bil radoveden, copernika videti, in šli so toraj gori v dvorano. Tam so našli copernika na

tleh ležečega, obraz njegov je bil ves črn in višnjev od strupa. Zdaj je kralj videl, da je vse res, objel je Verosvita in mu rekel: „Moj sin, odpusti mi, da sem s teboj tako trdo in krivično ravnal; storil sem to iz očetovske ljubezni.“ — „Gospodar,“ reče Verosvit, jaz vam ne morem nič zameriti, ker bi bil vsak drug kralj ravno tako ravnal z menoj. Ta hudobni, ničvredni copernik je bil vsega kriv. Povedal vam bom o priliki, kaj je ta hudobnež že prej enkrat z menoj naredil, in kako me je sam Bog iz njegovih črnih rok rešil.“ — „Tako? To mi moraš kmalo enkrat povedati,“ reče kralj; „zdaj pa se veselimo, in najprej glej, da to mrhovino v kraj spraviš.“

Verosvit je pustil truplo mrtvega copernika vreči na prostor, kjer se je crknjena žival pokopavala, in tam so ga pojedli krokarji.

Kralj pa je pustil po mestu godbo igrati in trobentači so ljudstvu naznanili, da se bodo deset dni vršile ljudske veselice, da se bodo odprle vse kraljeve kleti in točilo vino zastonj, ker je kralj zopet našel svojo zgubljeno hčer, princezínjo Zoro.

Tako je Verosvit že vdrugič ušel smrtni nevarnosti. Pa čakala ga je še tretja, kakor bomo precej povedali.

Afrikanski copernik je imel še mlajšega brata, kateri je bil v copernijah ravno tako podučen, dá, skoraj bi se reklo, da je bil še bolj hudoben, ko starejši brat. Ker nista vkup živela, ampak hodila po svetu vsak na svojo roko, znala sta drug za drugega poizvedeti, kje da kateri iz nju hodi, kako se mu godi, in če ne potrebuje pomoči.

Kmalo potem, ko je starejši copernik po strupu konec storil, hotel je mlajši brat poizvedeti, kaj se s starejim bratom godi, ker že leto in dan ni nič slišal o njem. Napravil si je toraj svoj pesek v škatlji, narisal podobe v pesek in popraševal s svojo copernijo, kje bi bil brat, kaj dela in kako se mu godi. Močno pa se prestraši, ko mu pesek pové, da njegov brat ni več na svetu, in da je po strupu konec storil v glavnem mestu kitajske dežele, in da ga je ostrupil mož nizkega stanu, ki je vzel kraljevo princezinjo za ženo!

Tri sto pet in štirideseta noč.

Ko je copernik na ta način zvedel žalostni konec svojega brata, ni dolgo premišljeval, ampak odločil se je precej, da hoče svojega brata maščevati, in takoj se je podal na pot proti kitajski deželi. Potoval je čez hribe in doline, čez vode in puščave, dokler ni po mnogih težavah došel v glavno mesto kitajsko. Tukaj se je ustavil, prepričan, da je na pravi kraj prišel.

Precej drugi dan se je šel copernik po mestu sprehajat, ne da bi si mesto ogledaval, ker za to se še zmenil ni, ampak da bi skoval načrt, kako bi svoj namen izpeljal. Hodil je v oštarije in kavarne in poslušal, kaj ljudjè govoré. V eni kavarni je slišal mnogo govoriti od neke pobožne ženske, Fatime po imenu. O tej Fatimi so govorili, da je tako sveta, da zamore celò bolnika ozdraviti, če mu roke na glavo položi. Copernik si je brž mislil, da bi mu ta ženska vtegnila prav priti za njegov namen; zato je poklical enega od gostov na stran in ga prosil, naj mu kaj več pové od te čudne ženske.

„Kako je to,“ reče nagovorjeni človek, „da vi niste še nič slišali od Fatime? Ona se tako posti in tako sveto živi, da jo spoštuje in občuduje celo mesto. Ona živi sama za se v svoji celici; samo ob sredah in nedeljah se prikaže med ljudi. Ona veliko dobrega stori, in kogar glava boli, ga ona precej ozdravi s tem, da mu roke na glavo položi.“

Copernik ni hotel nič več vedeti in je tistega človeka le še prašal, kje ta žena stanuje. Mož mu je to natanko dopovedal. Ko je copernik to zvedel, si je brž zamislil, kaj bo storil, in kmalo bomo zvedeli, kaj je ta hudobnež naredil, da bi maščeval svojega brata. Drugi dan je bila nedelja, toraj je čakal, kdaj bo sveta žena v cerkev šla, ker je hotel videti, kako se bo obnašala. Spremljal jo je po vseh njenih potih, dokler ni šla nazaj na svoj dom. To hišo si je dobro zapomnil. Potem pa je šel zopet v kavarno, tam nekaj kave spil in čakal noči. Poprej pa se je dal še obriti. V kavarni je potem sedel do polnoči. O tem času pa je vstal in se podal v stanovanje pobožne Fatime. Odprl je vrata do njene sobe, jih tiho zopet zaprl, potegnil nož iz žepa in stopil k postelji ženice, ter jo zbudil. Mesec je lepo svetil skozi okno, ko je Fatima oči odprla in videla pred seboj moža z nožem v roki. On jej nastavi nož na prsa in reče: „Kakor zavpiješ ali se braniš, te precej prebodem. Če hočeš živeti, vstani in stori, kar ti bom jaz rekel!“

Fatima je vsa preplašena vstala, tresoč se na vseh udih. „Nič se ne bój,“ reče copernik, jaz hočem samo tvojo obleko imeti, le brž mi jo daj, saj ti bom svojo zanjó tukaj pustil.“ Žena mu je dala svojo obleko, in on se je preoblekel v žensko. Gla-

vo si je zavil v ruto, da se možki lasje niso videli, obraz je imel pa tako obrit, pa si je še ruto bolj čez čelo potegnil, tako da je bil res ženski podoben. Ker se je sveta žena še zmirom tresla, ko mu je pomagala, oblačiti se, potolažil jo je: „Nič se ne bój, prisežem ti pri živem Bogu, da ti ne bom nič storil.“ Ko je bil oblečen, dala mu je ženska še svoj pajčolan (šlajer), da ga ni bilo moč od ženske razločiti; potem mu je obesila še svoj veliki rožni venec okoli vratu, ker ga je zahteval; tudi svojo palico mu je dala, ker je imela navado, naslanjati se ob palico, kedar je po mestu hodila. Ko je bilo vse gotovo, zgrabil je copernik sveto ženo, ter jo vrgel na tla in jo zadavil. Zaklati je za to ni hotel, da bi ga kri ne izdala. Ko je tako svojo prisego sramotno prelomil in dokončal svoje grozno hudo delstvo, vlekel je mrtvo ženo na dvorišče in jo vrgel v vodnjak, ki ga je že po dnevi tam zapazil.

Potem je čakal, da se je dan naredil. Ko je solnce posijalo, spravil se je na pot v mesto. Obrnil se je proti Verosvitovi palači, ki je bil že zvedel zanjo prej ta dan. Tam je namreč hotel dovršiti svoj pravi namen, namreč zaklati Verosvita, ker je bil ta ostrupil njegovega brata.

Ko so ga ljudje videli v obleki svete žene, z velikim rožnim vencem okoli vratu in s palico v roki, mislili so vsi, da je res sveta žena in tekli so k njemu po blagoslov. Eni so mu poljubovali roke, drugi so se priporočali njegovi molitvi, ali pa ga prosili, naj jim roke na glavo položi, če so bili bolni. On se je obnašal, kakor prava sveta žena, ker jo je bil prej ta dan dobro opazoval, in nikomur ni prišlo na misel, da bi to vtegnila kaka sleparija biti;

saj v obraz ga niso mogli dobro videti zavoljo pajčolana. Pokladal je ljudem roke na glave, kar jim se ve da ni nič pomagalo, in tako se je preril do trga, na katerem je stala Verosvitova palača. Tukaj se je še več ljudi gnjetilo okoli njega, tako da ni mogel skor naprej. Ljudje so se suvali, ker je hotel vsak bližej stati pri sveti ženi, in nastalo je tako vpitje, da se je slišalo gori v dvorano s štirindvajsetimi okni, kjer je ravno princezinja Zora sedela in doli na ulice gledala.

Princezinja je vprašala, kaj to vpitje pomeni, in ko jej služabnice tega niso vedele povedati, rekla je, naj gre ena doli in naj pogleda, kaj je. Krščenca je prišla s poročilom nazaj, da je sveta žena doli in da se ljudje okoli nje gnjetijo, ker hočejo dobiti njen blagoslov.

Princezinja je že večkrat slišala od svete žene praviti, pa videla je ni še nikoli, zato je bila radovedna in bi bila rada ž njo govorila. „Saj se lahko gori pokliče,“ reče ena od služabnic, „če gospa želi, bom pa enemu strežaju rekla, da naj jo gori pripelje.“ Princezinja je bila zadovoljna, služabnica je to strežajem rekla, in brž so štiri strežaji doli stekli po sveto ženo.

Ko so ljudje videli strežaje priti iz princove palače, naredili so jim hitro prostor, da so brez zamude prišli do copernika. Copernik je ravno na to čakal, in šel je strežajem naproti, misleč, da zdaj mu njegov načrt ne more več spodleteti. Eden od strežajev ga ogovori: „Sveta žena, princezinja želi z vami govoriti; pojdite z nami.“ Copernik jim odgovori: „Princezinja mi skazuje preveliko čast; pa hočem se njeni volji podvreči.“ Na to je šel z njimi.

Ko je hudobni copernik prišel v veliko dvorano k princezinji Zori, začel je neko molitev, s katero je hišo blagoslavljal. Znal se je izvrstno hliniti, kakor bi bil res tista pobožna žena. Princezinja je lahko prevaril in goljufal, ker je bila malo skušena pa dobrega srca in je mislila, da je vsak človek tako pošten in dober, kakor ona. O sveti ženi je pa že posebno mislila, da mora kaj močno pobožna biti.

Tri sto šest in štirideseta noč.

Ko je copernik svojo dolgo molitev skončal, rekla mu je princezinja: „Dobra mamica, hvala vam za vašo molitev in vaš blagoslov; vem, da vas Bog zmirom usliši.“

Copernik se vsede ponižno na klop za durmi. Princezinja pa mu reče: „Ljuba mamica, jaz bi vas rada prosila za nekaj, in to mi morate storiti; veste kaj, ostanite pri nas, v naši hiši, in to za zmirom; mi boste včasih kaj povedali, in me učili, kako moram živeti, da bom v nebesa prišla.“

„Ljuba princezinja,“ reče copernik, „tega pa ne moram storiti, ker bi se tukaj pri vas čisto odvadila molitve; tukaj je vse prevceselo za mene, preveč posvetno.“

„Nič se ne bojte,“ reče princezinja, „saj vam bom dala posebno sobo, da boste sami za se, in boste lahko molili, kolikor boste hoteli.“

Coperniku je prišla ta ponudba ravno prav, saj tako je bilo najlažje Verosvita enkrat zalesti in mu zasaditi nož v srcè. Vendar se je še branil, da bi vsak sum tem bolj odvrnil od sebe. Slednjič pa

je vendar rekel: „Draga princezinja, čeravno sem vboga ženska, in tako lepa palača ni za mene, vendar si ne upam, tako dobri princezinji ugovarjati ali jej kako prošnjo odreči, zato hočem ostati pri vas po vaši želji.“

Zdaj ga je princezinja peljala po hiši in mu pokazala vse prazne sobe, ter mu na ponudbo dala, katero si hoče izbrati.

Copernik si je izbral najmanjšo in najrevnejšo sobo, iz hinavščine, češ, še ta je predobra za mene.“

Princezinja je hotela potem goljufa k sebi na kosilo povabiti; pa on se je bal, da bi ga ne spoznala, da ni ženska, ker bi moral pri jedi svoj pajčolan na stran deti; zato je rekel, da uživa za kosilo le kruh in sadje, in prosil, naj ga pusti v njegovi sobici. Princezinja mu je to privolila in rekla: „Ljuba mamica, storite, kar vam drago, jaz vam nečem nobene sile delati; pa po kosilu morate k meni priti, da se bove kaj pogovorili.“

Tako se je tudi zgodilo. Ko je copernik od strežajev zvedel, da je princezinja že odkosila, podal se je precej k njej v lepo dvorano. Princezinja ga je z veseljem sprejela. „Moja ljuba mamica,“ mu je rekla, „prav veseli me, da imam tako sveto ženico v hiši, in vem, da ste prinesli blagoslov v hišo. Zdaj mi pa povejte, kako se vam kaj naša palača dopada? Kaj pravite k tej le dvorani?“

Copernik je zdaj prvokrat vzdignil svojo hinavsko glavo po konci, ker prej jo je nosil zmirom povešeno, in ogledal si je celo dvorano; nazadnje pa reče: „Princezinja, ta dvorana je res prekrasna in občudovanja vredna. Pa kolikor se jaz zastopim na posvetne reči, zdi se mi, da še ene reči manjka.“

— „Kaj pa, dobra mati?“ praša princezinja, „lepo vas prosim, povejte mi to, ker jaz sem zmirom mislila, da tej dvorani ničesa ne manjka k popolni lepoti. Jaz bom skrbela, da se to hitro priskrbi, kar še manjka.“

„Princezinja,“ reče copernik hinavsko, „ne zamerite mi moje odkrite besede, — jaz namreč mislim, ko bi od stropa doli viselo eno rohovo jajce, da bi se potem tej dvorani nobena na svetu ne mogla primerjati.“ „Ljuba mati,“ praša princezinja, „kakšen tič pa je to, roh? in kje bi se dobilo jajce od tega tiča?“ — „To je grozno velik tič,“ reče copernik, „ta živi na visokih vrhovih kavkaških planin. Kdor je to palačo sozidal, ta vam bo priskrbel tudi rohovo jajce.“

Potem se je zasukal pogovor na druge reči, vendar si je princezinja rohovo jajce dobro v spominu obdržala, ter si naprej vzela, da hoče z Verosvitom o tem govoriti, kedar on od lova nazaj pride. Copernik je namreč dobro vedel, da zdaj Verosvita ni doma, zato je princezinjo tako motil in jo pripravljajl za svoje namene, da bi Verosvita v nesrečo spravil. Verosvit je še tisti večer domu prišel, ko je copernik ravno v svojo sobico odšel. Hitro je tekel k svoji ljubi ženi, princezinji, ter jo pozdravil in objel. Pa zdelo se mu je, da je danes nekako čmerna in žalostna, da ni tako prijazna, ko drugokrat. „Draga moja,“ jo praša, „zdi se mi, da te nekaj teži; kaj ti je navskriž prišlo? Le povej mi, če je mogoče, bom rad postregel tvojim željam, če katere imaš?“ — „Prav majhna reč je,“ odgovori princezinja, „in meni tudi ni toliko ležeče na njej, ter se moram res čuditi, da se mi je na obrazu kaj

poznalo. Ker me pa že prašaš, ti hočem povedati to malenkost. Mislili smo namreč zmirom, da naši palači ničesar ne manjka k njeni lepoti; pa danes mi je nekaj na misel prišlo, kar bi se dalo v zgornji dvorani še popraviti, da bi bila še lepši. Kaj praviš ti, ali bi ne bilo lepo, če bi v dvorani od stropa doli viselo — rohovo jajce? — „Če ti misliš,“ reče Verosvit, „da bi to dobro stalo, ako bi viselo znad stropa rohovo jajce, meni je tudi prav, in to se lahko v kratkem priskrbi, da boš videla, kako da ti nobene prošnje ne odrečem, ako je le v moji moči.“

Tri sto sedem in štirideseta noč.

Verosvit se je od princezinje poslovil, ter je šel nemudoma v zgornjo dvorano; tam je na samem vzel svojo svetilnico, ki jo je zdaj vedno pri sebi nosil, in jo je drgnil. Precej se prikaže duh. „Veš kaj, ti duh,“ ogovori ga Verosvit, „dobro bi bilo, ko bi mi ti priskrbel rohovo jajce, da bi ga mi tule gori na strop obesili. Stori tedaj hitro, kar sem ti zdaj rekel.“

Komaj je Verosvit te besede izgovoril, se je duh tako glasno in grozno zadril, da se je cela dvorana stresla, in Verosvit bi bil skoraj na tla padel. „Nesramni človek,“ zavpije duh s takim groznim glasom, da bi se ga vsak korenjak vstrašil, „ali ti ni zadosti, da smo ti z vsem postregli, in ti si tako nehvaležen, in ti hočeš, da bi jaz svojega lastnega očeta tukaj gori na strop obesil? S to predrznostjo si zaslužil, da bi jaz tebe in tvojo ženo in celo to palačo v tla pogreznil in pokončal! Pa tvoja sreča je, da ta misel ne prihaja od tebe, ampak od brata

afrikanskega copernika. Brat tistega copernika, ki si ga ti po pravici umoril, je prišel v tvojo hišo, on spi pod tvojo streho, preoblečen v sveto Fatimo, katero je umoril; on je tvoji ženi ta svet dal, in on nema družega namena, ko tebe umoriti, in te bo zaklal, ako se ne varuješ.“ Po teh besedah je duh zginil.

Verosvit si je dobro zapomnil, kaj je duh govoril. Od svete Fatime je tudi že slišal govoriti, kako ljudi od glavobola ozdravlja s tem, da jim roke poklada na glavo. Ko je tedaj slišal, da je copernik v podobi svete žene pri njemu v palači, sklenil je hitro, kako mu hoče priti do živega. Šel je v sobo k svoji ženi, se vsedel k mizi, ter si podprl glavo z rokami, češ, da ga je začela močno glava boleti. Princezinja je brž ukazala, naj gredó sveto ženo iskat, da bo princa ozdravila. Med tem, ko je hišina po „sveto ženo“ letela, pripovedovala je princezinja Verosvitu, kdaj in kako je, sveta Fatima“ v hišo prišla in kako jej je posebno sobico odkazala v palači.

Copernik v ženski obleki pride. Verosvit mu reče: „Pridite k meni, ljuba mamica, prav, da ste tukaj, in povejte, kako bi se pomagalo, da bi mene tako silno glava ne bolela. Ker sem slišal, da ste vi že mnogim ljudem to bolezen pregnali, upam, da jo boste tudi meni.“ S temi besedami priklone glavo proti coperniku. Copernik stopi bliže in prime za nož, ki ga je že v žepu pripravljenega imel, da bi Verosvita o priložnosti zaklal. Verosvit je dobro pazil na vse, kar je copernik storil, in ko je videl, da ima copernik nož v roki, ga je hitro za tisto roko prijel s svojo levo roko; z desno roko pa je sam

segel po nož, ki ga je tudi že odprtega v nedrih pripravljenega imel, in s tem nožem je zabodel copernika v srce, da se je precej mrtev na tla zvalil.

„Oh, moj mož, kaj si pa naredil!“ zavpila je princezinja, „ti si zaklal sveto ženo!“ „To ni nobena sveta žena,“ reče Verosvit, „to je en lump zanikerni, ki je hotel mene zaklati, pa sem jaz njega prej. Ta hudodelnik je umoril sveto ženo, se preoblekel v njeno obleko, da bi mogel do mene priti in me zaklati. Da boš vedela, to je brat onega hudobnega copernika, ki je tebe v Afriko prenesel.“ Na to je Verosvit princezinji še vse drugo povedal, kar je od duha zvedel. Mrliča pa je pustil stran odnesti.

Tako se je znebil Verosvit obeh copernikov. Nekaj let pozneje je umrl kitajski kralj v visoki starosti. Ker ni imel nobenega sina, prišlo je kraljestvo na princezinjo Zoro, katera je vso oblast izročila svojemu možu, princu Verosvitu. Živela in vladala sta srečno dolgo let, ter zapustila več otrok, ki so svojim staršem v vseh rečeh čast delali.

„Poglejte gospodar,“ rekla je Lunica kralju Ri-arju, „ko je to historijo dokončala, „poglejte, ta afrikanški copernik pomeni človeka, ki silno hrepeni po časti in premoženji, pa tega ne doseže, ker take sreče ni vreden. V Verosvitu pa vidite človeka, ki bogastva ne išče, pa mu samo od sebe v roke pade; on se povzdigne iz nizkega stanu do kraljeve časti, čeravno svojih darov ne porabi več, ko to, kar mu je ravno potrebno. Nad kitajskim kraljem se lahko učite, kako se lahko tudi dober in pravičen vladar zmoti in krivo sodi, in kako se lahko v nevarnost postavi, ako nedolžnega človeka obsodi. Oba coperni-

nika pa sta podobi najhjudobnejših ljudi, ki nemajo nobene vesti in v dosego svojih namenov brez strahu prestopajo vse Božje in človeške postave. Osoda, ki ju oba doleti, je podoba večne pravičnosti Božje.“

Kralj Riar je odgovoril na to kraljici Lunici, svoji ženi, da se mu je historija od čudovite svetilnice močno dopadla, in da sploh prav rad poslušá povesti, ki jih kraljica pripoveduje. Radoveden je bil, ali bo Lunici kedaj zmanjkalo historij, ali ne; zato je hotel naj le zmirom naprej pripoveduje, češ, enkrat bo vendar pri koncu, da ne bo nič več vedela.

Tri sto osem in štirideseta noč.

Drugo jutro se je kralj Riar še prej zbudil, ko Srebernica, je poklical kraljico in jo prašal, če še katero historijo zna, ali če je že pri koncu z njimi?

„Jaz da bi bila pri koncu z historijami?“ vsklikne Lunica začudeno, „to še ne bo tako kmalo; jaz vem še toliko historij, da jih še sama ne morem vseh naštetí. Bojim se le tega, da se jih boste enkrat naveličali poslušati.“

„Tako lepih historij se že ne bom naveličal,“ reče kralj; „pa čujmo, kaj boš danes povedala.“

Ko jej je tako kralj sam pogum dajal, naj le naprej pripoveduje, pričela je Lunica to-le historijo:

Historija od Miljutina Srnaka.

„Enkrat je bil v Damaski en kupčevalec, ki si je s svojo kupčijo veliko premoženje pridobil. Srnak — tako se je pisal ta kupec — imel je enega sina pa eno hčer; sinu je bilo ime Miljutin, hčeri pa

Stojana. Miljutin je bil lepe postave, duhovit, bistroumen in dobro izučen, ker mu je stari Srnak dobre učenike držal, da so ga v vseh potrebnih vednostih vadili in podučevali. Hči Stojana, sestra Miljutinova, bila je tako lepo in prijazno deklè, da jo je vsak rad imel, kdor je le enkrat ž njo govoril.

Stari Srnak je umrl in zapustil velikansko premoženje. Samo prave, drage svile (žide) stalo je na dvorišču sto vóz že nabasane in pripravljene za na pot, in ta svila bila je še najmanjši del njegovega premoženja. Svila je bila zrvnana in spravljena v posebne vreče ali zaboje, in na vsakem zaboju je bilo zapisano: „gre v Bagdad.“

V tistem času je vladal v Damaski kralj Kolman Solimanovič, to je, Solimana sin. Bil je v žlahti s cesarjem Arešidom in ta mu je kraljestvo v Damaski prepustil, pa vrhovni in pravi gospodar dežele in mesta Damaska bil je vendar le cesar Harun Arešid.

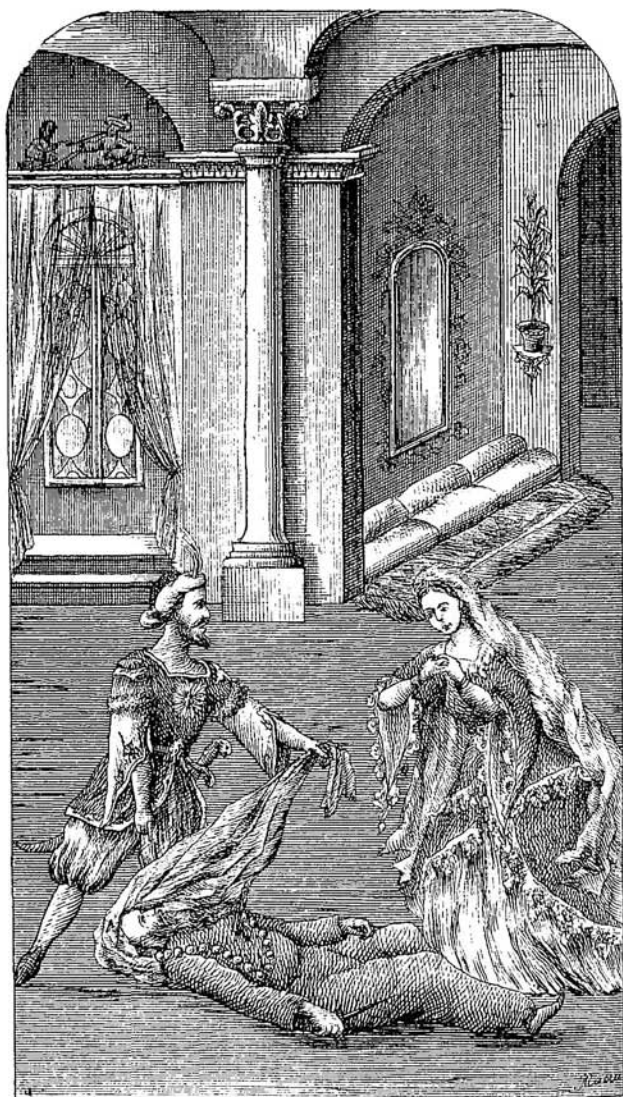
Ne dolgo po Srnakovi smrti razgovarjal se je Miljutin s svojo materjo o domačih zadevah. Prašal jo je tudi, čemu je toliko svile v vozove naložene in čemu je na vsakem zaboju zapisano: „gre v Bagdad?“ „Veš, to je tako,“ reče mati, „tvoj oče je hodil s svojo robo po svetu, in vsaki pot je na vozove zapisal, kam so namenjeni. Zdaj se je ravno pripravljal na pot v Bagdad, ker je mislil svilo tam prodati, pa smrt ga je prehitela . . .“ pri teh besedah se je mati začela jokati po starem Srniku. Tudi Miljutinu je bilo težko pri srcu po ljubem očetu, zato sta en čas z materjo molčala in si solze brisala. Slednjič reče Miljutin: „Če so oče to blago za v Bagdad namenili, ga bom pa jaz tje peljal in

tam prodal, ker tega sami več ne morejo. Na vozovih blago ne more dolgo ostati, da se ne pokvari; toraj mislim, da bo treba kmalo odriniti; morda bom robo ravno tako srečno prodal, kakor bi jo oče.“

Mati ni bila nič vesela teh besedi, ker je Miljutina močno ljubila in se je bala, da bi se mu vtegnila v tujem kraju kaka nesreča pripetiti. „Moj sin,“ mu reče, „prav veseli me, da se hočeš svoje kupčije marljivo poprijeti, kakor tvoj oče; pa pomisli, da si še premlad, neskušen in da nisi vajen težavnega potovanja. Pa tudi meni bo hudo dolg čas, saj sem tako že vsa bolna od žalosti, ker je tvoj oče umrl, zdaj me hočeš pa še ti zapustiti? Saj to svilo lahko tukaj v Damaski prodaš! Če prav ne bo tako velikega dobička, vendar je boljši, majhen dobiček vzeti, ko pa podati se v velike nevarnosti.“

Pa mati je govorila, kar je hotela, Miljutin je ni poslušal, ter je ostal pri svojem sklepu, da hoče v Bagdad. Mikalo ga je, svet pogledati in kaj novega videti; hotel je kaj poskusiti in se podučiti, zato ni porajtal na materne ugovore, prošnje in solze. Šel je na trg in si najel več trdnih hlapcev, tudi je v najem vzel več sto velblodov; in ko je bilo vse pripravljeno, pridružil se je peterim drugim trgovcem, ki so tudi v Bagdad namenjeni bili, in šli so z doma na dolgo in težavno pot proti glavnemu mestu cesarja Arešida.

Ker so tudi ti peteri trgovci, ki so z Miljutinom potovali, mnogo hlapcev in živine pri sebi imeli, zbrala se je cela truma potujočih ljudi in živine skup, in take trume trgovcev se imenujejo v teh deželah „karavane.“ Tam ni mogoče drugače potovati, ker ni železnic, ne cestá; pot pelje skozi puščave, in za

347 A

te kraje je najbolj pripravna živina velblod, ker ta dolgo časa brez vode prestane, katere v teh krajih hudo primanjkuje. Tako potovanje pa ni samo težavno, ker ni cest, ne vode, ne podstrešja o hudem vremenu, ampak je vrhu tega še tudi zelo nevarno, ker je po teh puščavah mnogo roparjev, ki so vsi na hitrih konjih, ter samo od tega živé, da prežijo na take karavane z blagom ter jih opleni, ako niso zadosti močne, da se jim ubranijo. Taki roparji se imenujejo „beduini.“ Ta pot se Miljutinu in njegovim tovaršem ni bilo treba „beduinov“ bati, ker je bila karavana tako močna, da bi moralo že veliko roparjev priti, da bi kaj opravili. Tako so toraj po dolgem potovanji srečno dospeli v Bagdad.

Ustavili so se v največji oštariji celega mesta. Miljutin pa je hotel še bolj gosposko živeti in si je najel posebno hišo, da je v njej stanoval. Samo svoje blago je pustil v oštariji, kjer so za to nalašč pripravljene magazine ali shrambe imeli. Za sebe in svoje ljudi pa si je najel lepo hišo in pri njej lep vrt, kjer so bili vodometi, najlepše rože in sadne drevesa.

Čez nekaj dni, ko se je od potovanja že odpočil, oblekel se je Miljutin v praznično obleko, ter se podal na trg, da bi pozvedel ceno in videl, kako in kam bi se blago najbolje prodati dalo. En hlapec je nosil ž njim en zaboj svilnate robe, nekaj v kosih, nekaj v rutah, zavratnikih itd. že izdelano. Trgovci, kar jih je bilo tam zbranih, so Miljutina prijazno pozdravili, in ga prašali, po čem ceno drži. Cena je bila pri vsakem kosu že na papirčku zapisana, in za to ceno je Miljutin brez težave prodal ves zaboj. Ko je Miljutin videl, kako se roba lahko proda,

nesel je tudi drugi dan en zaboj na trg, in tako vsaki dan po enega, in je vselej vse prodal, tako da je vse svoje blago spravil v denar.

Samo en zaboj je imel še v shrambi, ko je šel zopet enkrat na trg, pa na svoje začudenje zapazil, da so vse štacune zaprte. To se mu je čudno zdelo, pa ljudje so mu povedali, da je en imeniten trgovec umrl, da ga bodo danes pokopali, in da pojdejo vsi trgovci za pogrebom, zato so štacune zaprte.

Miljutin je prašal, kdaj bo pogreb in od ktere hiše bodo mrliča nesli. Ko je to zvedel, poslal je hlapca z robo zopet domu, on sam pa je šel v tiste ulice, da bi se udeležil pogreba. Prišel je ravno prav, ko so na domu nad mrličem zadnje molitve dokončali. Potem so mrliča v trugi vzdignili in ga nesli na pokopališče, daleč zunaj mesta. Trgovci so šli za pogrebom, z njimi tudi Miljutin. Ta trgovec, ki so ga ravno pokopavali, bil je zelo bogat, in je imel svoj lastni mirodvor ali pokopališče in posebno kapelico na mirodvoru. V tej deželi je namreč navada, da imajo bogate rodovine svoje lastne mirodvore, in če mogoče, še v vsakem posebno kapelico. Tako pokopališče je imela tudi rodovina tega umrlega trgovca, pa daleč zunaj mesta. Ko so tje dospeli, odprli so grob in trugo not položili, potem pa grob zopet zaprli. Potem so šli duhovniki in drugi ljudje v kapelico in so tam dolgo molili, kakor je v teh krajih navada.

Že se je začelo mračiti, ko so bile molitve končane, in Miljutina, ki se ni bil nadejal tako dolge ceremonije, začelo je že skrbeti, kdaj bo domu prišel. Postal pa je še bolj nemiren, ko je videl, da pogrebci ne mislijo na dom, ampak da napravljajo

pred kapelico šotore, pod nje postavljajo mize in stole ter se vsedejo k večerji. Imajo namreč v tej deželi tako navado, da postavijo šotore na pokopališči, in da pogrebci, namreč vsi žalujoči, ki so šli za pogrebom, večerjajo po pogrebu v teh šotorih, ter še potem celo noč v šotorih ostanejo in še le drugi dan vsak na svoj dom nazaj gredo. Miljutin te navade ni poznal, drugače bi ne bil šel za pogrebom. Ko je pa vse to zvedel, začelo ga je toliko bolj skrbeti. „Jaz sem tukaj tujec,“ govoril je sam s seboj, „imajo me za bogatega; lahko se zgodi, da po noči tatovi ulomijo v mojo hišo in mi vse pokradejo. Še pred svojimi hlapci nisem varen; naj mi vzamejo samo to, kar sem za svilo stržil, in naj peté odnesó, kje jih bom iskal?“ V take misli utopljen je le nekoliko pokusil od jedil, ki so se mu ponudile, potem pa se je skriveje ukradel in zbežal iz družbe pogrebcev.

Hodil je prav hitro, da bi prej v mesto prišel; pa kakor že pregovor pravi, da naglost ni dobra, tako se je godilo tudi Miljutinu: zgrešil je v tami pravo pot in je bila ura že polnoči, ko je prisopihal do mestnih vrat. K njegovi nesreči pa so bile mestne vrata zaprte! Zdaj zopet ni vedel, kam bi se djal in kam bi se vlegel, da bi dneva pričakal, kadar se vrata odprejo. Šel je v veliko pokopališče, ki se je razprostiralo od mesta daleč noter na polje. Po tem pokopališču je šel naprej in prišel do železne ograje, za katero je bil odločen prostor kot posebno pokopališče neke imenitne rodovine. V sredi tega malega mirodvora je stalo eno drevo. Takih malih, zagrejenih pokopališč v sredi velicega mirodvora je bilo še več videti, in vratice do takih pokopališč niso

vselej zaprte; včasih se iz pozabljivosti odprte pusté. Vratice do tega malega pokopališča, kjer je stalo drevo v sredi, našel je Miljutin odprte, zato je tu not stopil, zaprl vrata za seboj in se vlegel v travo, da bi zaspal. Pa skrbi mu niso dale zaspati. Spravil se je toraj zopet po konci in hodil sem ter tje. Kar naenkrt zagleda iz daljave luč, ki se mu je vedno bolj približavala. Tega se je vstrašil; hitro je splezal na tisto drevò, ker je mislil, da se bo tam še najložej skrili očem dohajajočih ljudi. Komaj si je na drevesu izbral za silo svoj sedež na eni bolj debeli veji, ko že vidi, da trije možje, kakor hlapci oblečeni, stopijo v to malo pokopališče, kjer je bil on sam. Eden je hodil spredaj in nosil svetilnico, druga dva pa sta nosila omaro, kakih pet ali šest čevljev dolgo. Potem sta postavila omaro na tla. Eden iz njih reče: „Veste kaj, pustimo omaro tukaj stati in pojdimo v mesto nazaj.“ — „Ne, ne,“ ga zavrne drugi, „kar nam je naša gospa ukazala, to moramo storiti, če ne, bi se znali še kesati; dajmo toraj omaro zakopati, kakor nam je ukazano!“ Temu predlogu sta potem una dva pritrdila. Začeli so toraj z lopatami zemljo izkopavati, in ko so izkopali precej globoko jamo, položili so vanjo tisto skrinjo in jo zasuli s prstjo. Potem so odšli zopet domu.

Tri sto devet in štirideseta noč.

Miljutin, ki je bil z drevesa doli vse videl in slišal, ni vedel, pri čem da je s to prikaznijo. Misli si je, da bi znale v skrinji morda dragocene stvari biti, in da jih je tisti človek, ki jih je pustil na mirodvoru zakopati, hotel tako najbolje shraniti in

skriti pred tatovi. Radovednost ga je gnala, in ni se mogel zdržati, da ne bi pogledal, kaj je na tej stvari. Ker so hlapci odšli, se mu ni bilo nič več bati. Začel je prst kar z rokami in nogami razkopavati in kmalo je prišel do skrinje. Hotel je zdaj skrinjo odpreti, pa bila je zaklenjena! Zdaj zopet ni vedel, kako bi skrinjo odklenil. Vendar od svojega namena ni odstopil. Našel je tam blizo več debelih kamnov. Vzel je enega in ž njim je razbil ključavnico; potem je skrinjo odperl. Pa kako se je začudil, ko je videl v skrinji namesto zlata in srebra — eno mlado deklico nenavadne lepote! Imela je rudeče lica, dihala je in spala, toraj ni bila mrtva. Čudno pa se je zdelo Miljutinu, kako da se deklica ni zbudila, ko so skrinjo v jamo položili in ko so jo potem s prstjo in kamenjem zasuli, kar je vendar močno ropotalo. Ker se je že svitalo, je Miljutin vse natanko razložil: deklica je imela krasno obleko na sebi, koravde iz najlepših biserov, brislete in uhane iz demantov. Po vsem soditi, morala je biti iz imenitne hiše.

Videti toliko lepo deklè v taki nevarnosti, živa pokopana biti, ganilo bi vsakemu srce, kaj še le Miljutinu, ki je bil od nature dobrega srca. Sklenil je toraj, tej nesrečni stvari pomagati v vseh rečeh, kar bo v njegovi moči. Vzdignil je deklico, jo potegnil iz skrinje in jo položil na tla, tje po razkopani prsti. Komaj je frišni zrak po njej pihnil, je že kihnila, se nekako zvijati začela, potem nekaj iz sebe pljunila. Potem se je videlo, kako je začela z obrvi trepetati, meti si oči z drobnima ročicama, potem pa je na glas zaklicala: „Jera, Majda, Neža, Meta, Manca, Katrica, povejte, kje ste?“ To so bile

namreč njene služabnice, ki so jej vsak dan stregle. Klicala jih je in se čudila, da se nobena ne oglasi. Slednjič odpre oči, in ko se vidi ležečo na pokopališču, prime jo hud strah. „Kaj je to?“ vpraša na glas, „ali mrličji vstajajo? ali je že sodni dan? Ali se je od sinoči toliko spremenilo?“

Miljutinu se je deklica smilila. Stopil je prav spoštljivo k njej in jej uljudno rekel: „Plemenita gospica, ne morem vam popisati svojega veselja, da sem k vaši sreči ravno tukaj bil, in da mi je priložnost dana, vam še zanaprej ponuditi mojo pomoč, kolikor je boste potrebovali.“

Potem je deklici začel praviti, kdo je in kako je sim na ta kraj prišel, kako so potem trije hlapeci skrinjo prinesli in jo zakopali, in kako je on potem skrinjo zopet odkopal in njo iz skrinje rešil. Deklica je zdaj vse sprevidela, kje je, kako je sim prišla, in kako veliko hvalo je dolžna Miljutinu, da jo je rešil grozne smrti v živem grobu. Rekla je Miljutinu: „Hvalim Boga, da mi je poslal v pomoč tako vrlega moža, zahvalim se tudi vam in vas prosim, da mi še dalje pomagajte, kakor vam bom rekla. Pojdite v mesto in najmite človeka s konjem in vozom, da bo to skrinjo na voz položil in jo v vašo hišo peljal. Jaz pa se bom vlegla zopet v skrinjo. Kajti ko bi v tej obleki v mesto prišla, bi me ljudje spoznali in me zasledovali. Zato me ne smejo videti, in se moram v skrinjo skriti. Kadar dojdemo v vašo hišo, vam hočem povedati, kdo sem. Za zdaj vas zagotovim, da se za mene ne boste zastonj potrudili, da bom vedela hvaležna biti.“

Gospica je zlezla zopet v skrinjo, in Miljutin je skrinjo zaprl s pokrovom, pa tako, da je pustil

nekoliko odprto, da je deklica mogla dihati. Zunaj namreč ona ni hotela čakati, ker je bil že dan, in bi bil znal kdo priti, da bi jo spoznal, tega pa se je bala. Miljutin pa je hitel v mesto, je najel človeka z vozom in ga peljal na pokopališče. Tam mu je rekel skrinjo iz zemlje vzdigniti in na voz deti, ter je tudi sam pri tem pomagal, in da bi se voznik preveč ne čudil, rekel mu je, da je v skrinji taka roba, ki mora v žegnani zemlji shranjena biti, da jo je pa zdaj odkopal in jo hoče doma imeti. Voznik ni nič dalje rekel na to, ker njemu je bilo več za denar, ki ga je mislil pri tem zaslužiti, ko za radovednost, kaj bi vtegnilo v skrinji biti. Miljutin pa je sedel na vozu v velikih skrbah, da se ne bi kaka nesreča zgodila, ali da se ne bi deklica kaj poškodovala, kajti po pravici rečeno, bil se je v tem kratkem času vanjo zaljubil, kar se mu je prigodilo prvič v življenju, zato pa toliko bolj živo in goreče. Bil je silno vesel, ko je srečno dospel z vozom do svoje hiše, in ko so vzdignili skrinjo z voza in jo postavili v lopo njegove hiše. Plačal je voznika dobro, zaprl potem hišne vrata, odprl skrinjo, vzdignil deklico iz nje in jo peljal za roko po stopnicah gori v svojo sobo, ter jo med potjo miloval za to, kar je morala v skrinji prestati. „Res, da ni bilo prijetno v skrinji, reče deklica, „pa to je vse pozabljeno zdaj, ko imam tako dobrega varuha pri sebi, in ko se vem varno in v zavetju.“

Gospica se ni ozirala toliko po sobi, ki ni bila ravno posebno lepo opravljena, ko po lepi postavi Miljutinovi, ki je znal poleg tega še tako uljuden biti. Čutila je globoko hvaležnost, ki jo je bila dolžna temu človeku, zato se jej je še toliko bolj ljubeznjiv

videl. Kazala se je toraj zelo prijazno nasproti njemu. To ga je pa le še bolj navduševalo za njo, in vsak prijazni pogled iz njenih oči zdel se mu je več vreden, ko vse to, kar je on za deklico storil in kar je še storiti pripravljen bil.

Deklica je spoznala, kako se Miljutinu godi, pa to je ni vznemirjalo, ker se ni usiljeval, ampak ostal v neki spoštljivi daljavi od nje.

Miljutinu je prišlo na misel, da bi vtegnila deklica lačna biti, zato se je kar sam napravil v mesto, vzešči strežaja seboj, da sta nakupila raznih jedil za kosilo. Tudi si je nakupil najlepšega sadja in nekaj flaš najboljšega vina, pa take potice, kakor jo ima cesar na mizi.

Ko je domu prišel, začel je sam kosilo pripravljati. Najprej je naložil na tačico najboljšega sadja in ga ponudil gospici z besedami: „Plemenita gospica, vzemite ta čas, dokler kosilo ni pripravljeno, od tega sadja, da boste ložej počakali.“ Ko je tako tam pred njo stal, rekla je gospodična, da ne bo prej ničesar pokusila, dokler se še on k njej ne vsede in jej pomaga jesti. On se toraj vsede in vzame nekaj kosov sadja. Ko se je slučajno ozrl na zofo, videl je tam ležati od gospice pajčolan, ki je bil z zlatimi črkami obrobljen. On poprosi gospico, da bi si smel ta pajčolan ogledati. Ona mu ga sama podá in ga praša, če zna brati? „Spoštovana gospica,“ reče on ponižno, „kako bi pač zamogel dandanes kak trgovec še shajati, ako bi ne znal brati in pisati.“ — „Toraj le berite,“ reče ona, „pozneje vam bom pa svojo historijo povedala.“

Milljutin je vzel pajčolan v roke in je bral sledeče besede: „Jaz sem tvoja in ti si moj, o

slavni vladar in samodržec izhoda in zahoda! Čudne besede, ki se podajo in razumejo le v pomenu na cesarja Arešida, vladarja izhoda in zahoda!

Ko je Miljutin spoznal, kaj te besede pomenijo, postal je žalosten in rekel je gospodični: „Oh, gospica, vam sem življenje nazaj dal, te besede na vašem pajčolanu pa so izrekle mojo smrtno sodbo! Ne razumem sicer popolnoma pomena teh besedi, toliko pa vem, da za mene nič dobrega ne pomenijo. Dovolite mi, da po pravici povem, ko sem vas prvokrat videl, vžgalo se je že moje srce za vas, temu ustavljati se nisem zamogel, nikanar mi tega ne zamerite. Sklenil sem, pridobiti si vašo ljubezen s svojim spoštovanjem do vas, z uljudnostjo, postrežljivostjo, udanostjo, pokorščino, stanovitnostjo; zdaj pa vidim, da je vse moje upanje zastonj. Te nesreče ne bom zamogel dolgo v prsih nositi, in če umrjem, imam vsaj to tolažbo, da umrjem za vas. Razjasnite mi, draga gospica, mojo prihodno osodo.“

S solznimi očmi je skončal te besede. Lepa gospica bila je ginjena. Na tihem jo je celò veselilo, videti Miljutina tako gorečega za njo; kajti čutila je že nekako nagnjenje do njega.

Vendar tega ni hotela pokazati in hladno je odgovorila Miljutinu: „Če bi bila vedela, da vam bo moj pajčolan toliko britkosti prizadejal, ne bi ga bila pokazala. Ne zastopim, zakaj se vi zavolj tega žalite. Vedeti morate, da je meni ime Tugonosa. To ime so mi dali, ker sem imela že pri rojstvu tako bistre in leskeče oči, da so menili „ta bo še marsikteremu tugo prinesla v srce.“ Znano vam bo tudi, kar ves Bagdad vé, da je na cesarskem dvoru družica, ki se jej pravi Tugonosa. Prinesli so me

že v mladih letih v cešarsko palačo, ker sem imela tam teto, ki je bila družica cesarskega dvora. S svojo bistrumnostjo in lepoto sem se kmalo prikupila cesarju. On mi je skazoval velike časti: dal mi je dvajset služabnic za postrežbo, in ravno toliko strežajev, daril v zlatu, srebru in demantih pa mi je toliko nanosil, da sem bila kmalo tako bogata, ko kaka kraljica. Vse to pa mi je cesar podaril iz neke osebne naklonjenosti do mene, ne da bi kaj nespodobnega od mene zahteval. Vendar me vsa moja nedolžnost ni rešila pred ljubosumnostjo cesarice Sobeide, katera me je sovražila in preganjala, kolikor se je dalo. Akoravno jo je cesar ljubil in spoštoval, vendar ni bila zadovoljna, dokler je mene pri hiši videla. Dozdaj sem bila ušla vsem njenim sovražnim naklepom, še le zdaj bi me bila pogubila, živa sem bila pokopana, kakor veste, in le vi ste me rešili gotove smrti. Gotovo je podkupila eno mojih služabnic, da mi je v kavo nekaj tacega prahu vsula. po katerem človek tako trdno zaspi, da si nič pomagati ne more. Človek po tem prahu spi kakih sedem, osem ur tako trdno, da ga nihče zbuditi ne more. Da sem res tak prah pila, o tem sem prepričana, ker sicer imam tako lahko spanje, da me vsak vetrič zbudi. Cesarja zdaj ni doma, on je v vojski zoper nekega sovražnega kralja; če bi bil on doma, si ona ne bi bila upala kaj tacega storiti. Ne vem, kaj bo cesarju povedala, če bo po meni prašal. Že iz tega boste spoznali, kako potrebno je, da o vsem tem molčite in nikomur nič ne poveste. Moje življenje je na vagi, in dokler cesarja ni doma, še pri vas nisem varna, ko bi cesarica zvedela, da sem v vaši hiši skrita. Tudi vam bi se utegnilo

slabo goditi, ko bi ona zvedela, da ste me vi rešili in da me zdaj skrivate. Kedar cesar nazaj pride, se ne bo treba več toliko bati. Potem mu bom že tako ali tako vedeti dala, kaj se je z mano zgodilo, in cesar vas bo po cesarsko poplačal za to, da ste me rešili.“

Ko je lepa Tugonosa to izgovorila, rekel je Miljutin: „Milostna gospica, zahvalujem se vam pristrčno za to vašo izpoved, in verjemite meni, da ste tukaj pri meni popolnoma varni. Zastran mene ste popolnoma brez skrbi; pa bojim se, da ne bi moji strežaji in služabnice kaj zaslutili. Zato bo najbolje če jim povem, da sem vas v službo vzel za svojo hišino; potem ne bodo nič radovedni, in ne bodo dalje prašali, kdo ste in od kod ste. Jaz vas bom postavil čez vse moje služabnice, kuharice in dekle, potem si nihče iz družine ne bo upal, vas izpraševati, in govorili bodo z vami z vso spodobnostjo. Zastran mene pa mi dovolite to izreči: Jaz vas ne bom izpraševal, ali in koga vi ljubite, tudi vam nikakor nečem biti nadležen, le to mi dovolite, da vas jaz smem ljubiti, če prav od vas ljubezni pričakovati ne smem. Vaš plemeniti stan mi brani, terjati ljubezen od vas, vendar upam, da kedar zopet moja hišo zapustite in v visoke kroge nazaj stopite, v katerih ste do zdaj bivali, da se boste vsaj včasih tudi mene spominjali.“

Tugonosa je videla, kako je Miljutinu težko pri srcu, zato je hotela pogovor na kaj družega obrniti in je rekla: „Ta razgovor vam britkosti prizadeva; dajva se o čem drugim pogovarjati. Pred vsem pa moram reči, da se vam še do zdaj nisem zahvalila za veliko dobroto, da ste mi življenje rešili. Brez vas bi zdaj ne gledala belega dneva.“

Zdaj je nekdo na vrata potrkal. Miljutin je vstal, da pogleda, kdo je; bil pa je strežaj, ki je kosilo iz kuhinje prinesel, pa si ni upal v sobo stopiti, ker mu je bil Miljutin to prepovedal, da bi Tugonose v zadrego ne spravil. Miljutin je vzel strežaju sklede iz rok in jih je sam v sobo znosil in pred Tugonoso na mizo postavil, ter se njej s svojo postrežljivostjo zelo prikupil.

Po kosilu je Miljutin zopet sam sklede iz sobe znosil. Potem pa je Tugonosi rekel: „Plemenita gospica, gotovo boste želeli zdaj nekoliko počivati; pustim vas toraj samo; in kedar si boste malo odpočili, hočem vam biti zopet v postrežbo.“ To rekši je šel v mesto in tam najel dve služabnici za postrežnice Tugonosi. Obe je pripeljal domu in ji predstavil Tugonosi z besedami: „Plemenita gospica, oseba vašega stanu potrebuje najmenj dve služabnici za postrežbo; tu ji imate; ako bi vam ne bili po godu, blagovolite se pritožiti pri meni.“

Tugonosa je občudovala Miljutinovo priljudnost in postrežljivost, ter mu rekla: „Dragi gospod, ne vem, kako bi se vam zahvalila za toliko dobrot, ki mi jih skazujete. Upam pa, da se bodo moje okoliščine v kratkem tako spremenile, da vam bom zamogla svojo hvaležnost v dejanjih pokazati.“

Tri sto in petdeseta noč.

Tisti dve služabnici sta šli potem v družinsko sobo k drugim poslom. Miljutin pa se je vsedel na zofo k Tugonosi, pa ne preblizo, ker spoštovanje zahteva nekoliko oddaljenost. Začel je zopet tožiti in o svoji ljubezni govoriti, kako je nesrečna, ker je brez upanja.

„Gospod“ začela je Tugonosa, ter mu hotela nekaj odgovoriti, pa on jej je segel v besedo in rekel: „gospod! zakaj mi pravite zmirom gospod,“ jaz nisem gospod, ampak vaš pokorni sluga. Delajte z menoj, kakor bi bil vaš služabnik!“

„Ne, ne!“ reče Tugonosa, „z možem, ki je meni življenje rešil, ne bom tako ravnala. To bi bilo grdo in nehvaležno. Ne zahtevajte od mene kaj tacega, kar mi je v srcu zoperno. Vaša velika dobrota, ki ste mi jo storili, in vaša uljudnost in postrežljivost naredila je močen vtis na moje srce. Več vam ne smem reči; vi že veste, da bi se ne spodobilo.“

Nad temi besedami bil je Miljutin ves srečen. ker se je pa že mrak delal, pustil je večerjo prinesiti; večerjal je s Tugonoso, ter se pri dobri vinski kapljici še dolgo z njo razgovarjal, potem pa se podal v svojo spalnico. Tako sta živela več dni. Čez dan je bil Miljutin največ pri Tugonosi; le kadar so ga klicali nujni opravki, ali kedar je Tugonosa spala, šel je v mesto. Tako sta se drug drugzega privadila, in nazadnje je bila Tugonosa ravno tako zaljubljena, kakor Miljutin. Vendar je Miljutin govoril z njo z vso spoštljivostjo in spodobnostjo.

Tugonosi se je toraj dobro godilo. Njena sovražnica, cesarica Sobeida, pa je bila vsa zmedena, ker jo je vest pekla, in ker se je cesarja bala, kaj poreče, ko domu pride in Tugonose ne bo več našel.

Komaj so tisti trije hlapci v svoji slepi pokorščini, ne da bi vedeli, kaj delajo, odnesli tisto skrinjo, kjer je ležala Tugonosa, že se je cesarica začela kesati, da so jej kar lasje po konci stopali. Celo noč ni mogla očesa zatisniti in vedno je mislila le na to, kako bi svoje hudodelstvo naj bolje skrila.

Mislila je sim in tje, pa si ni mogla nič pravega izmisliti. Imela pa je pri sebi eno staro ženico, ki je cesarici stregla že od mladih nog. Komaj se je dan naredil, pustila je cesarica to ženo k sebi poklicati; povedala jej je celo skrivnost in jej potem rekla: „Ljuba mamka, ti si mi vedno dobre svete dajala; zdaj naj bolj potrebujem tvojega sveta; povej mi, kako naj naredim, da bom cesarja preslepila in svoje hudodelstvo zakrila?“

„Draga moja gospa,“ rekla je stara ženica, najbolje bi bilo, da tega niste nikoli storila; ker je pa že enkrat storjeno in se popraviti ne dá, treba je misliti na to, kako cesarja goljufati, da zločina ne bo zvedel. Moj svet je tak-le: Mi pustimo iz lesa izrezati žensko, da bo vsaj nekoliko podobna Tugonosi v obraz. To leseno žensko položimo v mrtvaško trugo ter jo pokopljemo. Nad grobom pa pustite zidati lepo kapelico. Vi se morate v črno obleči in vse služabnice ravno tako, to pa v znamenje žalovanja. Če bo cesar nazaj prišel in vas vse videl v črni obleki, prašal bo, kaj to pomeni; vi mu boste pa povedali, da je Tugonosa na naglo ma umrla, da ste jo s častjo pokopali in jej pustili nad grobom kapelico zidati, kakor se za tako plemenito gospico spodobi, in kakor bi bil cesar sam naročil, ako bi bil doma. Cesarju bo hudo žal po njej; morda še verjeti ne bo hotel, da je res umrla; verjetno je, da vašim besedam ne bo prav zaupal, in da bo pustil grob odkopati in trugo odpreti. Ko bo pa v trugi videl blede obraz mrtvaški, kakor bo iz lesa izrezan in blede pobarvan, potem bo verjel in se vam še zahvalil, da ste tako skrbeli, zadnjo čast skazati njegovi prijateljici. Jaz že vem za tacega

podobarja, da bo mrliča iz lesa izrezal, bom že jaz ž njim govorila, pa takó, da on sam ne bo vedel, čemu bomo podobo potrebovali. Vi pa morate tisti služabnici, ki je včeraj Tugonosi dala tistega prahu piti, danes zapovedati, da bo ljudem razglasila, da je Tugonoso mrtvo v postelji našla, in da ste vi že Radoslavu ukazali, naj vse pripravi za dostojen pogreb.“

Ko je stara ženica skončala, vzela je cesarica demanten prstan iz omare, ter ga starki na prst nataknila in objemši jo je rekla: „Dobra mamka, kako sem ti hvaležna za ta svet! Meni bi kaj takega ne bilo prišlo na misel. Zdaj bo pa že šlo. Lesenega mrliča le ti preskrbi, vse drugo bom pa jaz pripravila.“

Tisti podobar, ki je Tugonoso poznal, naredil jo je iz lesa zelo podobno pravi Tugonosi, samo da jej lica ni namalal rudečega, ampak blede-rumenega, kakoršne barve so mrličí. To leseno pododo so prinesli skrivej v palačo, ter jo deli na pare. Vsi v hiši so res mislili, da je to truplo mrtve Tugonose, samo tista služabnica, ki je Tugonosi prej ta dan tistega prahu dala, vedela je za celo sleparijo; pa ona se je nalašč še huje jokala, ko druge, da bi vsak sum odgnala.

Kapelica nad grobom je bila hitro narejena. Če cesarica kaj ukaže, to se hitro izvrši. Cesarica, njene družice in ves dvor se je oblekel v črno, tako se je smrt Tugonose kmalo po celem mestu zvedela.

Samo Miljutin tega dolgo ni zvedel. On je namreč le redkoma v mesto zahajal, če namreč ni bilo drugače mogoče. Naposled je pa vendar zvedel, kaj govoré, da je Tugonosa na nagloma umrla. „Plemenita grofica,“ rekel je Tugonosi, domu pri-

šedši, „po celem mestu govoré, da ste vi umrli. Gotovo tudi cesarica tako misli. Hvala Bogu, da ni res. Zdaj bi bila najlepša priložnost, ko bi se midva v kako drugo mesto podala in tam naredila poroko, ako bi bila to vaša draga volja. Se ve da se bojim, da si vi ne boste upali tega storiti brez cesarjevega dovoljenja, ki ga spoštujete, kakor svojega dobrotnika in skoraj kakor očeta.“

Tugonosa pa je rekla: „Res je, da sem cesarju veliko hvale dolžna, in hudò bi mu delo, ako bi se jaz brez njegovega dovoljenja omožila. Tudi bi na ta način cesarica brez kazni odšla, in tega jaz nečem, ker bi jej rada privoščila nekoliko cesarjeve jeze. Zato bomo raje počakali, da cesar nazaj pride, potem mu bom že vedela na znanje dati, kaj je cesarica z mano storila. Dokler pa cesarja ni doma, je bolje, da v tej hiši skrita ostanem, da cesarica ne zve za mene.“

Čez tri mesce je bila vojska končana, in cesar Arešid se je kot zmagovalec z veliko častjo vrnil v svoje glavno mesto Bagdad. Močno pa se začudi, ko stopi v svojo palačo, in vidi vse svoje dvornike in strežaje v črno oblečene. Isto tako so žalovale cesarica in njene družice. On praša cesarico, kaj to pomeni, in ona mu odgovori: „Mogočni vladar, mi vsi žalujemo po naši ljubi prijateljici, grofici Tugonosi, ki je tako na nagloma umrla, da je ni bilo več moč rešiti.“ Hotela je še dalje govoriti, pa cesar se je tako vstrašil, da je na glas zavpil. Potem pa je prašal, kje je Tugonosa pokopana. Cesarica ga je hotela sama tje h grobu peljati, pa cesar tega ni pustil. Potem mu je Radoslav grob pokazal. Ko je videl lepo kapelo nad grobom, v ktorej so sveče

gorele, ter je bilo vse s cveticami okinčano, začel je dvomiti nad odkritosrčnostjo svoje žene, ni mu moglo v glavo, da bi bila cesarica tak lep grob napraviti dala Tugonosi, ki je v življenji ni mogla trpeti. Mislil si je, da je Tugonosa morda še živa, pa da jo je cesarica kam spravila v tem času, ko njega ni bilo doma. Da bi bila pa cesarica Tugonoso umoriti pustila, za tako hudobno je ni imel.

Da bi se pa prepričal, kako stvar stoji, pustil je grob odpreti. To se je tudi zgodilo. Ko so pa trugo odprli in je videl mrliča v njej, ni bil tako predrzen, da bi se bil mrliča dotaknil, to se mu je pregrešno zdelo, mislil in verjel je zdaj, da je to truplo Tugonose, kar je bil le izrezan les, in pustil je trugo zopet zapreti in grob zasuti.

Pustil je potem v kapelici skozi cel mesec vsak večer za dušo ranjce Tugonose moliti in tudi sam je prišel k molitvam, tako mu je bilo žal po Tugonosi.

Tri sto ena in petdeseta noč.

Zadnji dan tistega mesca so molili cel dan in celo noč. Cesar Arešid je prišel od teh molitev ves truden domu, se podal v sobo cesarice, se tam vlegel na zofo in zaspal. V tisti sobi sta šivali dve hišini, služabnici cesarice Sobeide. Ko sta mislili, da cesar že spi, rekla je ena od teh hišin, po imenu Zora, svoji tovaršici Danici: „Ti, jaz pa nekaj novega vém. Cesar bo zelo vesel, če bo to zvedel, kar mu bom jaz povedala. Tugonosa ni mrtva, ampak ona je zdrava in vesela.“ — „Kaj ne praviš!“ reče Danica, „ni mogoče, da bi bila prelepa, ljubeznjiva Tugonosa še na svetu?“ To pa je izgovorila

s tako močnim glasom, da se je cesar zbudil. On praša ženski, čemu da sta ga zbudili. „Ne zamerite, visokost,“ reče Danica, „novica, da je Tugonosa še živa, me je tako pretresla in razveselila, da nisem mogla mirna ostati.“ — „No, kaj pa je s Tugonosom, če ni mrtva?“ vpraša cesar. „Vaše veličastvo,“ odgovori zdaj Zora, „nek neznan človek mi je nicoj pismo izročil, ki ga je pisala Tugonosa, v kterem mi vse pripoveduje, kako se je z njo godilo, ter me prosi, naj bi vam to povedala. Jaz bi bila to že včeraj storila, pa vas ni bilo doma, danes pa sem hotela počakati, da si malo spočijete.“ — „Daj mi pismo sim!“ ukaže cesar. Zora mu pismo izroči, in cesar ga hitro prebere.

Tugonosa mu je v tem pismu vse popisala, kako se je z njo godilo, vendar je bilo to neumno od nje, da je Miljutina preveč pohvalila; kajti on je zdaj mislil, da Tugonosa ž njim živi v divjem zakonu, in to ga je tako razkačilo, da je celò pozabil, jeziti se nad cesarico, ampak se jezil le nad Tugonosom. „Kaj, ta vlačuga živi že štiri mesce z nekim tujim trgovcem!“ je vpil, „en cel mesec sem že v Bagdadu, pa se še ni pri meni oglasila! Se ve da, ona se boji, da bi jaz kaj tacega ne dovolil, da se ona vlačí s tujim pritepencem! Ali je to zahvala, da sem jo od mladih nog v svoji palači izredil, kakor svojo hčer, da sem jo z dobrotami obsipal, zdaj se pa predrzne, tako nesramno v divjem zakonu živeti! Že en cel mesec sem v Bagdadu, pa njej je še le danes na misel prišlo, da se je pri meni oglasila. Čakaj, jaz jo bom izplačal, pa tudi njenega zapeljivca!“ To rekši vstane in gre v veliko dvorano, kjer je imel državni svet. Hitro skliče vse

svetovalce, posebno pa ministra Žafarja. Ko so bili vsi zbrani, reče cesar Žafarju: „Poslušaj me, Žafar, kaj ti ukažem: vzemi štiri sto vojakov iz moje straže, in pozvedi, kje stanuje neki trgovec Miljutin Srnak iz Damaska. Če boš to zvedel, pojdi tje, zveži njega in grofico Tugonoso, ki pri njemu živi, ter pripelji ju oba pred mene. Tisto hišo pa pusti do tal podreti in vse v njej razbiti.“

Minister Žafar se je priklonil in se je prijel za glavo, v znamenje, da hoče glavo zgubiti, če ukaza ne bo natanko izpeljal.

Minister Žafar je začel pri trgovcih popraševati, če Miljutina poznajo in kje da stanuje. Povedali so mu, da ga poznajo, pa da ga že več mesecev niso videli, da tedaj niti ne vejo, ali je še v Bagdadu ali ne. Tudi so mu pokazali hišo, kjer je Miljutin stanoval.

Zdaj je minister Žafar vzel štir sto vojakov, mnogo tesarjev in zidarjev, ki so vzeli seboj orodje za podiranje hiše, ter se podá z njimi pred hišo, v kterej je Miljutin stanoval. Okoli cele hiše je minister razpostavil vojake, da bi mu Miljutin ne ušel.

Miljutin in Tugonosa sta bila ravno odkosila, in Tugonosa je pogledala skoz okno na cesto. Zelò se je začudila, ko je videla priti ministra s tolikimi vojaki. Precej je spoznala, da to velja njej in Miljutinu. Vedela je zdaj, da je cesar njeno pismo dobil, pa tacega odgovora se ni bila nadejala, mislila si je stvar vso drugačno, kakor se je zdaj obrnilo. Vstrašila se je ministra in njegovih vojakov, pa ne toliko zavolj sebe, ko zavolj Miljutina. Za sebe je mislila, da se bo lahko izgovorila, če jo bo cesar le poslušati hotel; bala pa se je za Miljutina, da ga bo cesar obsodil kot zapeljiveca in malovred-

nega človeka. Zato se Tugonosa obrne k mlademu trgovcu in mu reče: „Oh, Miljutin, midva sva zgubljena; prišli so po mene in po vas.“

Miljutin pogleda skoz okno in se prestraši, videti tolikošno stražo. Od strahu ni mogel spregovoriti. Tugonosa pa mu reče: „Miljutin, zdaj ni časa premišljovati. Ako me ljubite, vbogajte mene in preoblecite se hitro v hlapčevsko obleko, kakor jo nosijo zamorci, pomazite si lice in roke s sajo, da boste črni ko zamorec, postavite potem te-le sklede na glavo in nesite jih pri vratih ven; mislili bodo, da ste zamorec, ki je tukaj za hlapca, pa vas bodo naprej spustili. Če vas bodo prašali, ali je hišni gospodar doma, le recite predrzno, da je.“ — „Oh, gospica,“ reče Miljutin, „vi samo na mene mislite; kaj bo pa iz vas?“ — „Za mene bodite brez skrbi,“ odgovori Tugonosa, „za to bom že jaz sama skrbela. Tudi bom gledala, da vaše premoženje rešim. Najprej pa moramo rešiti vaše življenje. Cesar ima hitro in hudo jezo; kar v prvi jezi stori, to je zmirom pogubno.“ Miljutin je bil tako žalosten, da ni vedel, kaj bi storil; gotovo bi ga bili vojaki vjeli, ko bi ga ne bila Tugonosa spravila iz hiše, da je ubežal. Njenim prošnjam se je podal, se oblekel v hlapčevsko obleko in se namazal s sajo, da je bil črn, ko zamorec in imeli so ga za hlapca, ker v tisti deželi imajo večidel zamorce za hlapce. Minister sam ga je srečal pred vrati, pa mu ni prišlo na um, da bi to utegnil gospodar biti, imel ga je za hlapca, tem bolj, ker je sklede na glavi nosil. Miljutin je potem hitro zbežal iz mesta.

Med tem pa je minister z vojaki stopil v hišo in prišel v sobo, kjer je sedela Tugonosa na zofi.

Blizo nje je stala velika omara, kjer je imel Miljutin svoj denar shranjen.

Ko je Tugonosa videla ministra ustopiti, vrgla se je na tla, v znamenje, da je pripravljena tudi umreti, in rekla je Žafarju: „Gospod, jaz se podvržem sodbi cesarja, ki vas je poslal.“ Minister pa se je pred njo priklonil in rekel je te besede: „Milostna grofica, ne bojte se, da bi se kdo iz nas predrznil, vam kaj žalega storiti. Jaz imam samo povelje, vas povabiti, da greste z menoj v cesarsko palačo. Tudi trgovec, ki v tej hiši stanuje, naj gre z nami.“ — „Gospod,“ reče Tugonosa in vstane, „pojdimo toraj, jaz grem z vami. Mladega trgovca, po katerem vprašate, pa ni tukaj, on je že pred enim mesecem odpotoval v Damask po svojih opravkih. Ko je odšel, izročil mi je v varstvo to-le omaro. Prosim vas toraj samo za to dobroto, da mi pomagata to omaro v varnost spraviti, da bom tako svojo obljubo spolnila in mu omaro nepoškodovano izročila, kakoršno mi je izročil.“

„To se bo zgodilo, milostna gospica,“ reče Zafar. Takoj je ukazal svojim ljudem, naj to omaro primejo in jo odnesejo v palačo, v stanovanje strežaja Radoslava.

Potem je policijskemu načelniku na skrivnem ukazal, naj preišče vso hišo po Miljutinu, potem pa naj pusti celo hišo podreti in vse razbiti. Minister sam pa je odpeljal Tugonoso v palačo in ž njo njeni dve služabnici. Druge služabnice in hlapce so pustili bežati, kamor se je kateremu zdelo.

Zidarji, tesarji in vojaki pa so začeli hišo podirati in bili so tako urni, da v eni uri nikjer več ni bilo tiste hiše. Miljutina pa niso mogli nikjer

najti, in to je sporočil načelnik policije ministru Žafarju. „No, ali si vse naredil, kar sem ti ukazal?“ prašal je cesar ministra, ko je ta v njegovo sobo stopil. „V istini, da sem,“ reče Žafar, „hiša je do tal podrta, in pripeljal sem tudi Tugonoso; ona stoji zunaj pred vrati. Mladega trgovca pa nismo mogli nikjer najti. Tugonosa pravi, da je že pred enim mesecem v Damask odpotoval.“

Ni moč popisati, kako se je cesar togotil, ko je zvedel, da Miljutina niso v pest dobili. Tudi na Tugonoso je bil cesar tako jezen, da je še videti ni hotel. „Radoslav,“ rekel je svojemu strežaju, „vzemi Tugonoso, to vlačugo zanikerno, in zapri jo v tamno ječo!“ Ta ječa je bila prav v cesarski palači.

Radoslav je bil navajen, vse vbogati, kar mu je cesar rekel, in tako je tudi to storil, čeravno nerad. Prosil je Tugonoso za zamero, prej ko jo je odpeljal. Ona pa je bila silno žalostna, da cesar ni hotel ž njo govoriti, in da se toraj ni mogla opravičiti. Nič ni pomagalo žalovati in jokati, morala je v tamno ječo.

Cesar pa je od same jeze ministra proč spodil, in pisal je lastnoročno to-le pismo svojemu nečaku, njegovemu podložnemu kralju Kolmanu sirskega v Damask:

Pismo cesarja Harun Arešida kralju sirskega, Kolmanu Solimanoviču.

„Dragi nečak! To pismo vam pišem, da vam naznanim, da je mladi trgovec, Miljutin Srnakov iz Damaska, najlepšo damo mojega dvora, plemenito grofico Tugonoso, zapeljal in potem ubežal. Ako ga v pest dobite, uklenite ga v železne verige, in pu-

stite mu tri dni po vrsti vsak dan po petdeset palie dati; potem pa naj se pelje skozi mesto in trobentač naj pred njim vpije: „To je najmanjša kazen za take, ki nedolžnost zapeljujejo.“ Potem ga pa zvezanega pošljite k meni. Njegovo hišo pa razderite in uničite vse, kar ima. Če ima očeta, mater, sestre, brate in druge žlahtnike, pustite jih do nazega sleči, tri dni ljudem kazati, in dajte prepoved, da jih ne sme nihče pod streho vzeti. Upam, da boste moje ukaze izpolnili. Harun Arešid.“

Ko je cesar to pismo spisal, dal ga je jezdecu, naj ga urno v Damask nese. Jezdecu je nadalje ukazal, da mora en par golobov seboj vzeti, da bodo hitro odgovor kralja Kolmana nazaj prinesli.

V Bagdadu imajo namreč take golobe, da, nesi jih kamor in kakor daleč hočeš, če jih spustiš, bodo brž zopet v Bagdad nazaj zleteli. Če se toraj takemu golobu pismo na vrat ali pod peruti priveže, ga bo prinesel na svoj dom nazaj. (Tudi Francozi so imeli v zadnji vojski take golobe. Tudi na Angležkem jih imajo, in ti brzoleti tiči prileté v malih urah iz Pariza in čez morje na Angležko.)

Jezdec je jahal noč in dan, da bi prej prišel, ker je vedel, kako težko cesar odgovora pričakuje. Ko je prišel v Damask, podal se je nemudoma v palačo kralja Kolmana in mu pismo izročil. Kralj Kolman se je vsedel na svoj prestol, je vzel pismo in ko je spoznal pečat, položil je pisanje na glavo, v znamenje, da hoče vse izpolniti, kar se mu v pismu ukazuje. Ko je pismo odprl in prebral, stopil je s prestola in se vsedel na konja. Vzel je sodnika in nekaj vojakov s seboj in se podal proti Miljutinovi hiši.

Miljutinova mati ni dobila nobenega pisma od svojega sina, odkar je šel z doma. Vsi drugi trgovci, ki so bili z Miljutinom potovali, so se vrnili domu ter povedali, da so pustili Miljutina zdravega v Bagdadu. Ker ga pa le ni bilo domu, in ker tudi nič ni pisal, mislila je mati za trdno, da je umrl. Oblekla se je v črno, jokala in žalovala, kakor bi bila sina sama na pare djala. Na dvorišču svoje hiše je pustila kapelico zidati in tje je hodila molit in jokati po svojem sinu. Tudi Miljutinova sestra, Stojana, je z materjo vred žalovala in jokala po bratu.

Tako sta obé žalovali že precej časa, kar enkrat na vrata potrka kralj Kolman Solimanovič. Ko mu je dekla odprla, stopil je v vežo in burno prasha po Miljutinu Srnaku.

Tri sto dve in petdeseta noč.

Dekla ga ni poznala, vendar je sodila, da mora imeniten gospod biti, ker je imel toliko spremstva. „Gospod,“ mu reče, „ta Miljutin, kterega vi iščete, je mrtev. Njegova mati pa je ravno tam v kapelici in moli.“ Kralj je zdaj pustil celo hišo preiskati, da bi Miljutina našel. Potem je stopil v kapelico, kjer sta klečali gospa Srnakova in njena hči Stojana, ter molili. Mati je spoznala kralja in je pred njega pokleknila. „Dobra gospa,“ reče vladar, „jaz iščem prav za prav vašega sina Miljutina; ali je tukaj?“ — „O gospod“ reče mati, „on je že davno mrtev; kdo vé, kje je konec vzel! Oh moj sin, moj ljubi sin! — — —“ dalje ni mogla govoriti.

Kralja Kolmana je to ganilo, kajti on je bil usmiljenega srca. „Če je samo Miljutin kriv,“ mislil

je sam pri sebi, „zakaj bi morali ti dve za njega trpeti? O neusmiljeni cesar Arešid, v kako zadrego si me spravil s tem ukazom! Zakaj preganjaš ljudi, ki ti niso nič žalega storili?“

Zdaj so prišli stražniki in so kralju povedali, da Miljutina niso mogli nikjer najti. On je to tudi verjel, ker je videl ženske v toliki žalosti po njemu. Težko mu je bilo, izvršiti ukaze cesarjeve; pa kolikor tudi je bil usmiljen, vendar si ni upal, cesarja goljufati. „Dobra gospa,“ rekel je Miljutinovi materi, „pojđite iz te kapelice, kajti tukaj niste več varni.“

Šli so toraj iz kapelice in kralj je ogrnil mater in hčer s svojim plajščem, da jima vojaki niso smeli nič žalega storiti. Potem je spustil ljudi skozi vrata v hišo, da so začeli pleniti. S strašnim vpitjem so ljudje vse pobrali po hiši, kar je imelo kaj vrednosti. Srnakova gospa in Stojana sta se kar tresli od strahu. Ko so znosili vse iz hiše, vse omare, mize, stole in zrkala, vso zlato in sreberno posodo, zofe, postelje, orodje in drugo pohištvo, kar vse sta morali ženski z objokanimi očmi gledati, — dal je kralj povelje, da so začeli hišo podirati. Med tem pa je on peljal mater in hčer v svojo palačo. Tam jima je še le povedal, kaj mu je cesar ukazal z njima storiti: „Cesar hoče,“ začel jima je praviti, „da vaji do nazega slečem in v tej sramoti skoz tri dni ljudstvu kažem; ne morem povedati, kako me ta ukaz boli.“ Kralju je bilo res hudò, in čeravno se je bal za svojo krono, vendar je kazen vlajšal, da žensk ni popolnoma sleči pustil, ampak jima dal srajce iz konjske dlake.

Z razvezanimi lasi in v teh grdih srajcah postavili sta se drugi dan ženski javno na ogled rado-

vednemu ljudstvu. Stojana je imela tako lepe in dolge lase, da so se tal dotikali. Ljudje pa, ko so znano gospo in nje lepo hčer v tem žalostnem stanu zagledali, niso se jima nikakor posmehovali, ampak ji milovali, in mnogi so se jokali, ker so vedeli, da ženski po nedolžnem trpita, ker so bili Srnakovi vedno kot pošteni ljudje celemu mestu znani. Tudi otroci so se jokali, ko so videli matere v solzah in ihteče. Bila je taka žalost, kakor bi stal sovražnik pred mestom. Na večer so ji pripeljali v kraljevo palačo nazaj, kjer sta nekaj trudni od stanja, nekaj od sramote in žalosti popadali v omedlevicah na tla. Kraljica sama jima je postregla, kar je mogla, akoravno se je s tem v nevarnost podala, nakopati si na glavo cesarjevo jezo. Z dobro postrežbo spravili so nesrečni ženski zopet po konci. Srnakova gospa se je kraljici in njenim družicam zahvalila za toliko dobrotljivosti, potem pa je vprašala, s čim da se je vendar pregrešila ona in s čim njena hči Stojana, da cesar ž njima tako ravna?

„Dobra gospa,“ rekla je ena od družic, „to vse je Miljutin zakrivil. On ni mrtev, kakor vi mislite, ampak on je zapeljal neko imenitno grofico na cesarskem dvoru, in ker je on ubežal, prišla je kazen na vas. Nobeden ne potrди te ojstre, krivične maščevalnosti cesarjeve, pa vsak se ga tudi boji, še sirski kralj Kolman sam. Zato ne moremo družega za vas storiti, ko vas prositi, da voljno potrpite.“

„Jaz poznam svojega sina,“ reče Miljutinova mati, „jaz sama sem ga izredila, in vem, da on ni hudoben, in da bi kaj tacega ne storil, kar se mu podtika. Jaz vem, da je nedolžen, in dobra stojim za njega. Pa ne bom več žalovala, samo če je res,

da je še živ. Če so mi prav vse premoženje pokončali, da je le Miljutin še živ, pa nič ne porajtam. Samo moja hči Stojana se mi smili, da mora ona po nedolžnem toliko trpeti. Pa jaz vem, da je dobra in da bo vse voljno potrpeła.“

Prí teh besedah je Stojana svojo mater objela in rekla: „Res je, ljuba moja mati, kar morate vi trpeti, hočem zmirom tudi jaz z vami.“

Ta ljubezen med materjo in hčerjo je vse gnila. Družice kraljičine so prinesle večerje, da sta se nesrečni ženi okrepčali.

Ker se je cesarski ukaz tako glasil, morali sta Stojana in njena mati drugi dan zopet stopiti v navedeni opravi na tisti mostovž, od koder jih je ljudstvo videlo. Toda drugi in tretji dan ni skor nihče več prišel, gledati ji. Ljudje so bili tako jezni, da so rajši doma ostali, štacunarji so celò svoje prodajalnice zaprli in se v svojih hišah poskrili, da bi jih kak opravek mimo tistega mostovža ne peljal. Nobenega človeka ni bilo na ulicah, kakor bi bili vsi izumrli.

Četrty dan je poslal kralj Kolman, nerad sicer, pa prisiljen po cesarskem ukazu, trobentača po mestu, kateri je moral oznaniti, da Stojane in njene matere nobeden ne sme pod streho vzeti, niti podati jima košček kruha ali pa glaž vode. Kdor bi zoper to prepoved ravnal zgubi svojo glavo.

Ko so trobentači to oznanili, spustil je kralj Srnakovo gospo in njeno hčer, ter jima rekel, naj gresta iz mesta, kamor jima drago. Ko sta prišli na ulice, so se ji ju vsi ljudje izogibali, ker so se bali zagrozone kazni. To je mater in hčer hudo bolelo, posebno če sta videli kacega znanca, pa ji

ni hotel poznati. „Kaj je to?“ prašala je mati, „ali sve kužni, da se naji vse boji? Ali najt vsi ljudje sovražijo, zato ker po nedolžnem trpive? Pojdive hitro iz tega mesta, kjer se naji še prijatelji izogibljejo.“

Med takimi pogovori sta prišli iz mesta ven, in ker se je že mračilo, šli sta v en star, podrt grad, da sta tam prenočili. Nekaj usmiljenih ljudi je prišlo za njima, da so jima nekaj jesti prinesli, pa so brž spet odšli, da bi jih kdo ne zatožil.

Kralj Kolman pa je spustil goloba, kateremu je pismo na vrat privezal, da je cesarju sporočil, kako je njegov ukaz izvršil. Povedal mu je vse in ga prosil, naj mu naznani, kaj se ima s Srnakovo gospo in njeno hčerjo zgoditi. Cesar mu je kmalo potem odgovoril, naj ji iz Damaska spodi. Zato je kralj poslal nekaj stražnikov v tisti stari podrti grad, da so obe ženski tri dni daleč proč odpeljali in jima prepovedali, še kedaj v Damask nazaj priti.

Stražniki so to storili, pa niso bili tako boječi, kakor kralj Kolman. in so ženama dali na pot ves svoj denar, kar so ga pri sebi imeli, vrh tega pa še polni jerbas različnih jedil.

V tem stanu sta prišli potem ženski v eno vas. Kmečke ženske so ji ogledovale in brž spoznale, da morata to dve gosposki ženski biti, čeravno sta bili slabo oblečeni. Namesto odgovora sta se začeli obe jokati, tako da sta se kmeticam zasmilili. Potem sta jim povedali vse, kaj se jima je v Damasku pripetilo. Kmečke ženske so ji tolažile, jima dale novo obleko, večerje in prenočišče.

Od tod sta šli naprej proti mestu Alepi. Pre-nočevali sta pod milim nebom ali pa v kaki cerkvi,

ker tam sta se mislili najbolj varni. To malo, kar sta potrebovali za živež, izprosili sta si pri dobrih ljudeh.

Slednjič sta vendar prišli v Alepo. Pa tudi tu nista ostali, ampak šli naprej po Evfratovej dolini proti Musuli. Namenjeni pa sta bili v Bagdad, ter nista se vstrašili težavne poti, ker sta upali, da najdeta v Bagdadu Miljutina. Tako sta ga radi imeli, da sta se celo pot skor zmirom le od njega pogovarjali. Kamor sta prišli, prašali sta ljudi po Miljutinu.

Zdaj pa pustimo Stojano in njeno mater, in poglejmo, kaj Tugonosa počne.

Ta je bila od onega nesrečnega dne še zmirom v tisti tamni ječi zaprta. Pa ni žalovala toliko zavolj sebe, ko zavolj Miljutina, ker jo je skrbelo, kam se je on zgubil, in če ga ni kaka nesreča zadela.

Enkrat eno noč je cesar čisto sam sprehajal se po svoji palači in tudi tam okoli, koder so bile ječe. On je rad sam pohajkal po noči, ker je bil od sile radoveden in je v takih časih dostikrat kaj zvedel, česar mu njegovi ljudje niso povedali. V tej noči tedaj se je sprehajal pod ječami, in ker je slišal v eni ječi neko govorjenje, se je ustavil in poslušal. Da bi bolje slišal, približal se je vratom tiste ječe in slišal je čisto razločno te-le besede, ki jih je govorila zaprta Tugonosa: „O Miljutin, ti nesrečni Miljutin, kje si zdaj ti? Kam te je osoda peljala? O, jaz sem kriva tvoje nesreče! Zakaj me nisi v živem grobu pustil, zakaj si me rešil! Kaj imaš zdaj od tega, da si za mene tako skrbel, da si se proti meni tako spodobno obnašal? Cesar te po nedolžnem preganja, namesto da bi te pohvalil

in poplašal za vse dobrote, ki si jih meni storil, za tvoje lepo obnašanje proti meni, ko si še nisi upal, nespodobno besedo proti meni izustiti, da bi ne zgrešil spoštljivosti proti cesarskemu dvoru, kjer sem bila jaz družica. Tvoje premoženje so ti pokončali, in ti moraš po svetu bežati, kakor zverina, ki jo lovci preganjajo. O ti neusmiljeni cesar, kako se boš ti zagovarjal na sodnji dan, ko te bo Miljutin tožil, in bo angelj varuh njegov tožbo njegovo potrdil? Tvoja cesarska oblast, s katero se zdaj ponášaš, ti ne bo nič pomagala, vržen boš v peklensko brezno.“ Po teh besedah se je Tugonosa začela jokati in ihteti, ter ni nič več govorila sama s seboj.

Pa cesar je že zadosti slišal, in začela ga je vest peči. Spoznal je, da če je to res, mora Tugonosa nedolžna biti, pa tudi Miljutin in njegova rodina, da jim je toraj vsem krivico storil. Da bi reč natanko pozvedel, podal se je v svojo sobo. Pustil je poklicati Radoslava in mu ukazal, naj Tugonoso iz ječe pripelje.

Radoslav je cesarju že iz oči bral, da hoče Tugonosi odpustiti in jo na prejšno mesto nazaj postaviti. To ga je srčno veselilo, ker je Tugonoso rad imel, in se mu je močno smilila. Hitro je toraj tekel k ječi, jo odklenil in zaklical Tugonosi: „Blaga gospica, pojdite hitro z menoj; jaz upam, da ne boste več v to grdo ječo nazaj prišli. Cesar hoče z vami govoriti, in jaz mislim, da se bo na dobro obrnilo.“

Tugonosa je šla z Radoslavom v cesarjevo sobo. Pokleknila je pred njim in si solze brisala. „Tugonosa!“ ogovori jo cesar, „zdi se mi, da me ti krivičnosti obdolžuješ. Kdo pa je tisti, ki je tako ga-

lant in se tako spodobno obnaša, pa je vendar nesrečen? Govori brez ovinkov, da se popravi, če se je komu krivica zgodila.“

Tugonosa je zdaj spoznala, da je cesar slišal, kar je v ječi govorila, zato si je srčnost vzela in tako odgovorila: „Svetli vladar, če mi je kaka beseda ušla, ki bi utegnila vas žaliti, blagovolite mi jo odpustiti. Tisti nesrečni človek, od kterega sem govorila, je pa Miljutin, Srnakov sin iz Damaska. On je meni življenje rešil, on me je skrtil v svoji hiši pred hudobno cesarico. On me je res rad videl in zato mi je tudi z vsem postregel, kar je le mogel, pa nikdar se ni predrznil, proti meni kaj nespodobnega govoriti. Tako se je ves čas obnašal, in vi ste mu veliko krivico storili, da ste ga tako nesrečnega storili in tako preganjali. Za to krivico se bodeite morali pred Bogom zagovarjati.“

Cesar Tugonosi ni nič zameril, da je tako odkritosrčno povedala svojo misel. Rekel je le: „Kako, kdo pa mi je porok, da ti resnico govoriš?“ — „Da mi boste raje verjeli,“ rekla je Tugonosa, „vam hočem po pravici povedati, da se mi je Miljutin s svojo uljudnostjo tako prikupil, da sem se v njega zaljubila; in tega mu tudi nisem skrivala; vendar me je tako spoštoval, da se me nikoli ni dotaknil; tako lepega obnašanja je bil.“

Iz teh besedij je cesar spoznal, da Tugonosa resnico govori, ker mu je obstala celò svojo ljubezen. Rekel je Tugonosi sestri in jej ukazal, naj mu pové celo svojo historijo od konca do kraja. To je tudi storila z veliko spretnostjo. Cez cesarico se ni dosti pritoževala, toliko več pa je govorila za Miljutina, koliko da mu je hvale dolžna, koliko stroškov da

je imel zavolj nje; povedala je tudi, zakaj da je morala pri Miljutinu skrita ostati, namreč da je cesarica ni zasledila. Nazadnje je še po pravici povedala, kako je ona naučila Miljutina, da naj se v zamorca preobleče in zbeži.

Ko je skončala, je rekel cesar: „To ti že verjamem, kar si zdaj povedala; pa zakaj si toliko časa odlašala, prej da si meni kaj povedala o teh dogodkih? Jaz sem bil že en cel mesec v Bagdadu, potem je še le prišlo tvoje pismo.“ — „To je prav lahko pojasniti,“ reče Tugonosa, „Miljutin je le malo kedaj iz hiše šel, in tako vašega prihoda nismo precej zvedeli; potem pa tudi mojega pisma ni mogel precej oddati; več večerov je hodil čakati, prej da je Zoro na samem dobil, da jej je mogel pismo izročiti.“

„Je že dobro,“ reče cesar, „jaz zdaj spoznam, da sem se prenaglil, in rad bi vse popravil, ter mladega trgovca iz Damaska z dobrotami obsul, ko bi vedel, kje je. Povej mi, kaj naj za njega storim, in jaz bom vse storil po tvoji želji.“ Tugonosa je zopet pred cesarja pokleknila, se mu zahvalila za te besede in rekla: „Vaša milost, najprej moramo Miljutina najti; pustite toraj po celi državi razglasiti, da ste mu odpustili, in da naj on pred vas pride; sicer si ne bo upal na dan, in mi ne bomo nikoli zvedeli, kje je.“ — „Še več bom za njega storil,“ rekel je cesar, „povrnil mu bom vse premoženje in še kaj dodal, potem pa bom dovolil, da sme tebe za ženo vzeti, ker že vidim, da se tako daleč že poznata in da bi se rada vžela.“

Tugonosa je bila vsa vesela nad to obljubo, poljubila je cesarju roko in se podala v svojo na-

vadno sobo, kjer je vedno stanovala, prej ko ni bila še zaprta. Ko v sobo pride, se je najbolj razveselila Miljutinove omare, kjer je bil ves Miljutinov denar shranjen. Radoslav je namreč pustil to cmaro v njeno sobo prenesti.

Tri sto tri in petdeseta noč.

Drugo jutro je cesar ministru Žafarju ukazal, naj pusti po vseh mestih razglasiti, da je on (cesar) Srnakovemu sinu odpustil in da naj ta pred cesarja pride. Pa ta oklic ni imel nobenega uspeha, ker je dolgo časa preteklo, pa Miljutin se še ni oglasil, tudi ni noben človek za njega vedel, niti kaj slišal o njem. Tugonosa je sodila, da je gotovo od žalosti umrl, in postala je zelo nemirna. Vendar je upanje ni popolnem zapustilo; šla je k cesarju in ga prosila dovoljenja, da sme sama iskati Miljutina. Ko jej cesar to dovoli, vzela je tisoč cekinov, se vsedla na konja in jahala iz palače. Dva zamorca na konjih sta jo spremljevala.

Jahala je od cerkve do cerkve, ter mnogo miloščine razdelila za molitve v ta namen, da bi se Miljutin našel. Prvi dan že je razdelila vseh tisoč cekinov, ter se vrnila na večer domu.

Drugi dan je vzela zopet tisoč cekinov ter spremljevana od tistih dveh zamorcev jezdila v zlatarske ulice. Zlatarji in juvelirji (prodajalci žlahtnih kamnov) so imeli namreč svoje posebne ulice. Pustila je k sebi poklicati najstarejega zlatarja, ki je bil kakor en poglavar čez vse druge. Ta poglavar zlatarjev je bil zelo usmiljen človek; več ko dve tretjini svojih dohodkov je žrtvoval za revne tujce,

bodisi bolne ali drugače podpore potrebne. Ta mož je kmalo prišel in ko je na obleki poznal, da je Tugonosa od cesarskega dvora, se jej je globoko priklonil. „Jaz se obračam do vas,“ rekla je Tugonosa in možu izročila mošnjo s tisoč cekini, „ker vem, da ste pobožen in usmiljen človek. Te cekine razdelite med revne tujce, saj vem, da vi posebno tujce radi sprejemate in podpirate. To delo je največe vaše veselje.“ — „Milostna gospa,“ reče zlatar, „z velikim veseljem bom izpolnil vašo željo; ako pa sami hočete dobrote deliti, potrudite se v mojo hišo, tam boste videli dve tuji ženi, ki sta vašega usmiljenja vredni. Dobil sem ji včeraj, ko sta ravno v mesto prišli. Bili sta v žalostnem stanu in sta se mi toliko bolj smilili, ker sem ji tako presodil, da morata biti iz boljših stanov. Nji obnašanje je tako dostojno in olikano, da se jima pozna boljša odgoja, akoravno sta slabo oblečeni. Peljal sem ji v svojo hišo ter ji izročil skrbi svoje žene, katera je tudi rekla, da sta ženski gotovo iz boljših stanov. Moja žena jima je pripravila dobro ležišče in jima dala frišnega perila. Zdaj obé počivata in mi ji nečemo nadlegovati z izpraševanjen, zato še zmirom ne vemo, kdo da sta.“

Tugonosi je nekaj pravilo, da naj gre ti ženski gledat. Zlatar jo je hotel spremiti v svojo hišo, pa Tugonosa tega ni dopustila, in tako jo je zlatarjev hlapec v hišo peljal. Pred vrati je stopila s konja in šla s hlapcem po stopnicah gori, kjer sta ležali — Stojana in njena mati, kajti to sta bili tisti dve tuji ženi.

Ko je zlatarjeva žena slišala, da je prišla ena imenitna gospa iz cesarskega dvora v njeno hišo,

hitela jej je naproti; pa prišla je že prepozno, ker je Tugonosa med tem že v sobo stopila. Hišna gospodinja jo je z globokim priklonom pozdravila. Tugonosa pa jej reče: „Dobra gospa, dovolite mi, da govorim s tistima tujima gospéma, ki sta prišli včeraj v Bagdad“ — „Milostna gospa,“ reče zlatarjevka, „tam v uni le sobi ležita obe.“ Tugonosa je stopila v tisto sobo in se približala postelji, kjer je ležala gospa Srnakova. Tugonosa je Srnakovo odgovorila: „Moja dobra gospa, prišla sem, da vam ponudim svojo podporo. Imam nekaj veljave v tem mestu in morda vam zamorem v čem pomagati.“ — „Milostna gospa,“ odgovori Srnakova žena, „vidim, da me Bog ni še popolnoma zapustil, ker mi je poslal dobrotnico v vašej osebi. Ne morem vam povedati, koliko sve prestali jaz in moja hči.“ Pri teh besedah začela se je jokati, tako da so še Tugonosi in zlatarjevi ženi solze v oči stopile. Tugonosa pa je rekla Miljutinovi materi: „Povejte nam vse vaše dogodbe. Jaz in ta gospa bove vse storili za vas.“ — „Draga gospa,“ reče nesrečna udova, „neka imenitna gospica na cesarskem dvoru, grofica Tugonosa po imenu, je križa vse moje nesreče.“ Pri teh besedah se je Tugonosa zgenila, kakor bi jo bila strela zadela; vendar se je zatajila in pustila Miljutinovo mater naprej pripovedovati, ki je tako pravila: „Jaz sem udova za Srnakom, trgovcem v Damasku. Imela sem sina, Miljutina po imenu, ki se je podal po kupčijah v Bagdad, in tam so ga obdolžili, da je zapeljal tisto grofico Tugonoso. Cesar ga je pustil povsodi iskati, da bi ga umoril, ker ga pa nikjer ni mogel najti, znosil se je nad menoj in mojo hčerjo. Pisal je namreč kralju v Damask, da naj pusti našo

hišo opleniti in podreti, mene in mojo hčer pa na sramotni oder postaviti in potem iz Damaska pregnati. Pa kolikor hudega sem tudi prestala, vendar bi se še potolažila, ko bi le vedela, da moj sin še živi. Kako bi bila vesela jaz in njegova sestra, ko bi ga še kedaj videli! Jaz sem prepričana, da je nedolžen, in da se je proti cesarju tako malo pregrešil, kakor jaz ali moja hči.“ — „Ne, ne,“ reče Tugonosa, „on je tako nedolžen, kakor vidve, jaz vem, da ni kriv; kajti vedeti morate, da sem jaz tista Tugonosa, čez katero se tako pritožujete, jaz sem kriva vaše nesreče, akoravno po nedolžnem, samo po nesrečnem slučaju. Skusila pa bom, da vam vaše trpljenje olajšam, kar bo v moji moči. Jaz sem Miljutina pred cesarjem že opravičila, on mu je odpustil in svojo sodbo preklical, ter dal je to oznániti po celi državi in naročil, naj se Miljutin pri njemu oglasi, če je še živ. Vem, da mu bo cesar zdaj toliko dobrega storil, kakor mu je prej hudega. On je že rekel, da bo Miljutinu mene za ženo dal. Imejte me toraj za svojo hčer in sprejmite blagovoljno moje prijateljstvo.“

Srnakova mati je bila tako začudena, da ni mogla na to nič odgovoriti. Tugonosa pa jo je ljubeznjivo objela. Potem je šla še k Stojani in je tudi to poljubila in objela.

Po teh in drugih prijaznih pogovorih je Tugonosa rekla: „Ne bodita več žalostni; premoženje Miljutinovo ni zgubljeno, ampak je pri meni dobro shranjeno. Pa kaj nam koristi denar, če Miljutina ne dobimo; pa obupati nam še ni treba. Jaz imam upanje, da ga bomo gotovo še našli. Morda je že danes zadnji dan naše žalosti. Morda bomo že v

kratkem bolj veseli in srečni, kakor ste bili prej v Damasku.“

Ko je Tugonosa tako govorila, stopil je zlatar v sobo in rekel: „Milostna gospa, ravno sedaj sem videl ginljiv prizor. Pripeljali so bolnega in slabe-ga, mladega moža na vozu v mesto in ga hoteli od-dati v bolnišnico. Jaz sem stopil k vozu, in zdelo se mi je, da sem tega človeka že enkrat videl. Za-čel sem ga izpraševati, pa ni mogel nič govoriti, ampak le solze so mu tekle po obrazu doli. Spoznal sem, da je njemu treba skrbne postrežbe, in ker vem, da se v bolnišnici za enega bolnika ali enega mrliča več dosti ne zmenijo in bolnikom le slabo postrežejo, zato sem ga pustil v svojo hišo prinesiti. Moji strežaji so mu dali frišnega perila, in ukazal sem jim, da mu morajo tako streči, kakor bi stregli meni samemu.“

Tugonosa se je pri teh besedah tresla in po-stala je nemirna, da sama ni vedela, zakaj. „Peljite me k temu bolniku,“ rekla je zlatarju, „jaz bi ga rada videla.“ Zlatar jo pelje tje. Srnakova gospa pa je rekla svoji hčeri Stojani: „Gotovo je ta bol-nik usmiljenja vreden, pa tvojemu bratu, če še živi, se gotovo nič bolje ne godi.“

Ko je Tugonosa stopila v tisto sobo, kjer je bolnik ležal, pristopila je k njegovi postelji. Videla je pred seboj mladega moža zaprtih oči, bledega in upadenega lica; ona ga ogleduje, srce jej hitreje bije, zdi se jej, da bi znal to Miljutin biti, vendar sama sebi ne verjame. Kajti žalost in bolezen sta ga hudo spremenili, da se je težko spoznati zamogel. Bila pa je močno radovedna in rekla je s trepetajočim glasom: „Miljutin, ali si ti, ki tukaj ležiš?“

To rekši utihne, da bi slišala odgovor. Ko pa on nič ne reče, govorila je naprej: „Ne, ti nisi Miljutin; meni se je le tako dozdevalo, ker zmirom na te mislim. Miljutin bi odgovoril na besedo iz ust Tugonose, če bi bil še tako bolan.“ Pri besedi „Tugonosa“ odprl je Miljutin svoje oči, — kajti bil je res Miljutin, ki je tu ležal! Obrnil je svoje oči na tisto stran, od koder je glas slišal, in ko je Tugonoso zagledal, je rekel: „Milostna gospica, ali ste vi? Kteri čudež . . .“ dalje ni mogel govoriti, prehitro veselje mu je vse moči vzelo in padel je v omedlevico. Zlatar in Tugonosa sta mu hitela pomagati. Ko se je pa zopet zavedati začel, prosil je zlatar Tugonoso, naj se odstrani, da bolnika preveč ne razburi, ker mu je najprej treba miru.

Ko se je Miljutin zopet zavedel, pogledal je na vse strani okoli sebe, in ko ni več videl, kar je iskal, vskliknil je: „Lepa Tugonosa kam si odšla? Ali sem te res videl, ali se mi je le sanjalo?“ — „Ne, gospod,“ reče na to zlatar, „jaz sem gospici rekel, naj se odstrani; kedar boste bolj močni, bo že zopet prišla, da jo boste videli. Zdaj ste potrebni miru. Ker sem pa slišal, da ste vi tisti Miljutin, od kterega je bilo toliko govorjenja, vam moram povedati, da se je vaša stvar zdaj na bolje obrnila. Cesar je pustil oklicati, da vam odpusti. To vedeti, vas bo nekoliko pomirilo. Ta gospa, ki je bila zdaj pri vas, vam bo že kaj več povedala o tej zadevi. Zato morate najprej le na svoje zdravje misliti, vse drugo se bo potem poravnalo; jaz bom storil za vas, kar bo v moji moči.“ Po teh besedah je šel zlatar ven, da bi za Miljutina zdravila pripravil, ki je bil vsled postov in težav zelo vpešal.

Med tem časom je šla Tugonosa v ono sobo nazaj, kjer sta ležali Srnakova mati in njena hči. Ko je Srnakova gospa zvedela, da je tisti bolnik, ki so ga prinesli, njen sin Miljutin, padla je od veselja v omedlevice. In ko so jo spet po konci spravili, hotela je precej vstati in svojega sina obiskati. Zlatar pa tega ni dovolil, ter jej razložil, da je Miljutin še preslab in da bi ga preveliko veselje utegnilo preveč prevzeti in mu škodovati. To je slednjič tudi mati sprevidela, in ni več silila k njemu. Tugonosa pa je rekla: „Hvalimo Boga, da nas je v eni hiši tako vkup pripeljal. Zdaj pojdem v palačo nazaj in bom cesarju vse povedala, kaj se je zgodilo; jutri pa bom spet sim prišla.“ Po teh besedah je objela mater in hčer in odšla. Ko je prišla v palačo, podala se je precej k cesarju, ki je bil ravno sam, ter mu povedala, kako da je našla Miljutina, njegovo mater in njegovo sestro. Cesar se je nad njeno povestjo zelo začudil. Tugonosa pa mu je Srnakovo mater in njeno hči Stojano tako hvalila, da je postal sam radoveden in je hotel vse tri videti.

Tri sto štir in petdeseta noč.

Čeravno je bil cesar Arešid nagle jeze in je v svoji jezi dostikrat neusmiljeno ravnal, bil je vendar dobrega srca in pravičen vladar, kedar ga je jeza minula. Ker je bil zdaj prepričan, da je Miljutinu in njegovi žlahti krivico storil, hotel je to pred celim svetom poravnati. „Veseli me,“ rekel je Tugonosi, da si Miljutina našla, in sicer me veseli zavolj mene samega. Kar sem obljubil, bom storil; ti boš

Miljutina vzela in jaz ti bom že toliko dote dal, da bosta lahko živila. Zdaj pa pojdi zopet k Miljutinu, in kedar bo zdrav, pripelji ga k meni, pa tudi njegovo mater in sestro.“

Drugo jutro se je Tugonosa hitro napravila in šla k zlatarju svoje bolnike obiskat. Hrepenela je zvedeti, kako se Miljutin počuti, želela pa je tudi njegovi materi povedati, kaj je cesar rekel. Pred hišo je najprej srečala zlatarja, in ta jej je povedal, da je Miljutin dobro spal in da se bo kmalo popravil, kjer je njegova bolezen izvirala le od žalosti, zdaj pa, ko je žalost odstranjena, da se bo hitro okreščal.

V resnici je bilo mlademu Srnaku veliko boljši, ko prej ta dan. Mir in dobra postrežba, največ pa srčna tolažba, to vse je pripomoglo, da se je že v enem dnevu toliko popravil, da bi se bil vsak zdravnik začudil. Zlatar je zdaj mislil, da sme Miljutin brez nevarnosti videti mater in sestro, kakor tudi Tugonoso; samo pripraviti ga je treba na to. Kajti Miljutin še ni vedel, da sta njegova mati in sestra v Bagdadu. Zato se je sklenilo, da naj Tugonosa prva k njemu v sobo stopi, pozneje še le naj prideta mati in sestra.

Ko je bilo vse tako zgovorjeno, šel je zlatar not k Miljutinu in mu povedal, da je Tugonosa od zunaj. Miljutin je bil tega tako vesel, da je vnovič skoraj v omedlevice padel. Tugonosa je stopila k njegovi postelji in rekla: „No, Miljutin, tukaj imaš svojo Tugonoso, ki si mislil, da je ne boš več videl!“ — „Milostna gospica,“ reče Miljutin, „kak čudež pa je vas sim prinesel? Mislil sem, da ste v cesarski palači. Gotovo vam je vse odpustil in zdaj ste zopet

srečni in v časti.“ „Res je, moj ljubi Miljutin,“ reče ona, „opravičila sem se pred cesarjem, in on je dovolil, da se smeva midva vzeti, ker sva po nedolžnem toliko trpela.“ Teh besedi se je Miljutin tako zveselil, da ni mogel nič odgovoriti. Po nekolikem promolku pa vendar reče: „Oh, lepa Tugonosa, ali vam smem verjeti? Ali je mogoče, da bi cesar v to privolil, dati tako žlahtno in imenitno gospico meni, prostemu kupčevalcu?“ — „Nič ni bolj gotovo, ko to,“ reče Tugonosa, „ta vladar, ki vas je še pred kratkim tako preganjal in vas umoriti hotel, ki je trpinčil tudi vašo mater in sestro, on je zdaj vse drugih misli, on želi svojo krivico poravnati, on vas hoče sam videti, in gotovo je, da bo vas in vašo rodbino obsul z dobrotami.“

Miljutin je na to vprašal, kaj je cesar počel z njegovo materjo in sestro, kajti on od tega še nič ni vedel. Tugonosa mu je vse povedala. Miljutin se je jokal, ko je slišal, kaj sta mati in sestra po nedolžnem prestali. Ko mu je pa Tugonosa povedala, da sta mati in Stojana v Bagdadu, in sicer v tej hiši, hotel je kar vstati, da bi ji videl in pozdravil. Vstati mu niso pustili, pa Tugonosa je poklicala obe ženski v sobo, ker sta že pred vrati stali in čakali, kdaj bo čas za ustopiti. Mati in sestra sta Miljutina zapored objeli in poljubili; bilo je veliko veselja in solz srečnega, nepričakovanega snidenja po dolgi ločitvi. Tudi Tugonosa se je jokala, in še zlatař in njegova žena, tako ginljiv je bil ta prizor. Pobožni zlatař je na tihem hvalil Boga, da je v njegovi hiši štiri ljudi tako srečne storil.

Potem je začel Miljutin svojo historijo praviti, kaj se mu je vse dogodilo, odkar je bežal pred ce-

sarskimi rabeljni po svetu do tega časa, ko so vsega bolnega pripeljali v Bagdad, kjer ga je zlatar pod svojo streho vzel. Pravil je namreč, kako je pribežal v neko vas, kako je tam zbolel, kako je tam bolan ležal, kako so se ga nazadnje ljudje neveličali in ga peljali v Bagdad, da bi ga spravili v bolnišnico. Potem je pa še Tugonosa pravila, kako je bila v tamno ječo zaprta, kako je bila slučajno po samogovoru rešena in kako se je pred cesarjem opravičila. Ko so se tako pomenili, rekla je slednjič Tugonosa: „Hvalimo Boga, da nas je tako vkup pripeljal in veselimo se srečnih dni, ki nas zdaj čakajo. Ko bo Miljutin zdrav, šli bomo vsi vkupaj k cesarju, ker on tako želi. Jaz bom pa za vas vse preskrbela lepo obleko, da se morete cesarju dostojno predstaviti.“

Po teh besedah je odšla in kmalo je prišla spet nazaj in prinesla mošnjo s tisoč cekini. Te je izročila zlatarju s prošnjo, naj pusti Srnakovim gospém lepe obleke napraviti. Zlatar se je zastopil na okusno obleko ter je prav lepo blago izbral in ga hitro v delo izročil. V treh dneh je bila obleka gotova. Kér je v tem času Miljutin že toliko okreval, da si je upal posteljo zapustiti, bilo ni nobene ovire več. Tisti dan pa, ko so hoteli pred cesarja stopiti, prišel je minister Žafar v hišo.

Minister je prišel z velikim spremstvom na konjih. Ustopivši je minister ogovoril Miljutina tako: „Gospod, jaz pridem na povelje in v imenu cesarja. On mi je ukazal, naj vas sprejmem, da se njemu predstavite.“ Miljutin se je priklonil in se vsedel na konja, ki je bil že za njega pripravljen. Tudi Tugonosa, Stojana in Miljutinova mati so se

posedle na konje in jezdarili so proti cesarski palači. Cesar jih je pričakoval, sedeč na svojem prestolu, okoli njega pa so stali ministri, generali in druga visoka gospôda iz Arabije, Perzije, Sirije, Afrike in iz Egipta.

Ko je minister pripeljal Miljutina do cesarskega prestola, poklonil se je ta globoko in pozdravil cesarja v lepi pesmici, katero je sam zložil. Cesar pa mu reče: „Veseli me, da te vidim, in želim od tebe zvedeti, kje si našo grofico Tugonoso našel in kaj si vse za njo storil.“ Miljutin je vbogal in vse po pravici povedal, tako da mu je vsak verjel, ki ga je poslušal. Cesar mu je potem podaril dragoceno obleko, kakor je v tisti deželi navada, in mu rekel: „Miljutin, jaz želim, da ostaneš na mojem dvoru.“ — „Mogočni vladar,“ reče Miljutin, „kar je vaša volja, temu se meni ne spodobi oporekati.“ Cesar je bil s tem odgovorom zadovoljen in podelil mu je imenitno službo na cesarskem dvoru, tako da je bil Miljutin odslej vseh skrbi rešen. Potem je cesar vstal s prestola in šel v svojo sobo; ministru in Miljutinu pa je pomignil, naj gresta ž njim.

Ko so došli v cesarjevo sobo, pustil je cesar poklicati še ženske, namreč Tugonoso, Stojano in Miljutinovo mater. Ženske so pred cesarjem pokleknile. on pa jim je ukazal, naj vstanejo. Začudil se je cesar nad lepoto Miljutinove sestre Stojane. Ko Stojano pred sabo stati vidi v vsej njeni lepoti, joj reče: „Žal mi je, da sem tako lepo in ljubeznjivo stvar tako po nedolžnem preganjal. Da vas nekoliko odškodujem in svojo krivico poravnam, naredim vas z današnjim dnevom za princezinjo in dal vas bom za ženo mojemu sinu, princu Vladimiru.“

Na to je cesar pustil poklicati princa Vladimira, in ko je ta prišel in očeta spodobno pozdravil, pokazal mu je cesar Stojano, ter mu rekel: „Moj sin, tukaj vidiš svojo nevesto in prihodnjo ženo; moja volja je, da jo dragovoljno sprejmeš iz mojih rok, ter da jo ljubiš in spoštuješ, kakor zasluži!“

Princ Vladimir si je svojo do zdaj nepoznano nevesto ogledal, in ves ginjen od njene lepote, stopil je pred očeta, ter rekel: „Dragi oče! vaša volja je tudi moja. V tej reči vas pa prav rad in prav lahko vbogam, ker ste mi izbrali tako lepo nevesto, da bi si lepše tudi sam izbrati ne mogel.“ Na to je princ pristopil k Stojani, se jej poklonil ter jej poljubil roko. Na to pa je zopet cesar poprijel za besedo, in obrnivši se k Miljutinovej materi je rekel: „Gospa, vi ste udova, pa ste še mlada in brhka. Jaz mislim, da se ne boste branili, ako vam za moža ponudim mojega ministra Žafarja, ki je tudi vdovec. — Miljutin bo pa vzel Tugonoso, to je tako že sklenjeno. Pošljite po sodnika in po pisarje, da bodo ženitovanjske pisma spisali!“ Miljutin je hotel ugovarjati, da je za njegovo sestro prevelika čast, dobiti cesarskega princa za moža, ker ona bi se sročno štela, ko bi bila sprejeta le za hišino ali družico v cesarski hiši; pa cesar je ostal pri tem, kar je rekel, in še princ Vladimir je bil hud in si ni pustil svoje neveste Stojane več odgovarjati.

Cela ta dogodba pa se je cesarju tako čudna zdela, da je pustil poklicati pismouka, ki je moral to celo historijo zapisati. Tako se je ta historija ohranila v cesarski shrambi do današnjega dne, in bila je potem še večkrat prepisana in prišla je tudi do nas.“

Ko je Lunica skončala historijo od Miljutina Srnaka, pohvalil jo je kralj Riar in jej rekel, da mu je bila historija všeč. „Gospod,“ rekla je kraljica Lunica, „če se vam je ta historija dopadla, potem se vám bo tudi una, kaj je cesar Arešid vse doživel. Če vam je prav, jo bom pa povedala.“

Kralju Riarju je bilo prav. Ker se je pa že dan delal, odložila je kraljica povest na prihodnjo noč.

Tri sto pet in petdeseta noč.

Historija, kaj je cesar Arešid vse doživel.

„Vašemu veličanstvu je znano,“ pričela je Lunica, „in morda ste že sami poskusili, da je človek včasih tako dobre volje, da bi vsacega objel, kogar sreča na cesti. Včasih je pa človek tako otožen in žalosten, da je sam sebi na poti, in da ga vsaka reč jezi; če ga pa prašaš, zakaj, pa sam ne bo vedel odgovora.“

Tako otožen in slabe volje bil je enkrat cesar Arešid, ko je minister Žafar k njemu prišel. Bil je cesar čisto sam, kar je bila redka prikazen, in bil je tako zamišljen, da ministra še pogledal ni, ko je ta ustopil.

Ko je minister en čas mirno tam stal in čakal, vzdignil je cesar vendar svoje oči in je Žafarja pogledal; pa kmalo se zopet stran obrne in se zopet zamisli, ne da bi z ministrom kako besedico spregovoril.

Minister je sicer videl, da je cesar slabe volje, vendar je tudi toliko poznal, da se cesar ne jezí na njega, zato si je vzel korajžo in je spregovoril;

„Slavni vladar, dovolite mi vprašanje, od kodi je utegnila ta otožnost priti, ki jo na vašem obrazu berem, kar se sicer redko kedaj zgodi?“

„Res je,“ reče cesar, „da sicer nisem tako žalosten, in če ti ne bi bil prišel, jaz bi še ne vedel, da sem kaj slabše volje, ko druge krat. Če nemaš posebnega poročila, bi me prav veselilo, ako si kaj izmisliš, s čemur bi se dala moja klavernost pregnati.“

„Svetli vladar,“ reče minister Žafar, „moja dolžnost me je klicala, da sem prišel k vam, in jemljem si prostost, vas opomniti, da ste si sami naložili, paziti na javni red v mestu in okolici, in da greste ob svojih časih na ogled, da se sami prepričate, kaj se godi in kako se vaše postave spopnujejo. Danes je ravno tisti dan, kterega ste določili za ogledovanje, in to bo tudi najboljši pripomoček, da se razvedrite in žalost svojo preženete.“

„Saj je res,“ reče cesar, „na to sem skor pozabil. Pojdi in preobleči se v navadnega trgovca, in jaz bom ravno tako storil.“ Preoblekla sta se kakor trgovca in šla sta čisto sama iz vrta ven v mesto in na prosto polje zunaj mesta tje po bregovih reke Tigre, pa nista nič posebnega videla. Potem sta se vsedla na en čoln in se prepeljala na uno stran vode; hodila sta potem po unem koncu mesta, ki je bil unkraj reke, in vrnila sta se nazaj čez most, ki je bil zidan čez reko ter vezal oba dela mesta Bagdada.

Na konec mostu videla sta starega, slepega moža, ki je za miloščino prosil. Cesar je stopil k njemu in mu stisnil en cekin v roko.

Slepec pa ga je zagrabil za roko, ga držal in rekel: „Dobri mož, bodite kdor koli hočete, ki ste

mi dali miloščino, bodite še tako dobri in dajte mi eno klofuto, ker boljšega ne zaslužim.“

To rekši je spustil cesarjevo roko, da bi ga ta mogel vdariti; da bi mu pa cesar ne všel, prijel ga je za suknjo.

Cesar je ves začuden rekel: „Dobri mož, zakaj te bom tepel? Ali si ob pamet? Če bi bil jaz tako grd, da bi te vdaril, potem tudi moj milodar svojo vrednost zgubi.“ Ko to reče, se mu je hotel iztrgati.

Berač ga pa ni spustil, ampak ga je še bolj trdno držal, ker je že vedel, da če ga spusti, potem tudi klofute ne bo dobil. Rekel je cesarju pa še to: „Gospod dajte mi eno klofuto, ali pa vzemite tisti denar nazaj, ki ste mi ga dali. Jaz sem Bogu prisegel, da moram tako delati, in če bi vi vedeli, zakaj sem si to naložil, bi rekli, da je kaznen še premajhna.“

Tri sto šest in petdeseta noč.

Cesar se ni hotel dalje muditi, in je beraču res dal eno zausnico, samò da bi se ga znebil. Na to ga je berač spustil in se mu zahvalil. Ko sta bila cesar in minister spet samà, rekel je prvi Žafarju: „Jaz sem pa vendar radoveden, zakaj ima ta berač to čudno navado, da kdor mu kaj dá, hoče od njega še eno klofuto. To mora svoje važne uzroke imeti. Jaz bi to rad zvedel. Pojdi nazaj, reci mu, da sem jaz cesar in da naj jutri popoldan k meni pride.“

Minister je šel nazaj, je dal beraču en srebern groš pa eno klofuto, ter mu potem povedal, kaj je cesar ukazal.

Potem sta šla cesar in minister naprej in sta prišla na velik trg, kjer je bilo veliko ljudi zbranih. Gledali so namreč mladega človeka, ki je jahal eno kobilo, pa jo je menda še le učil, ter jo okoli gonil in jo neprenehoma pretepaval, da je bila vsa slinasta in krvava in se je vsem ljudem že smilila.

Cesar je bil hud nad nevsmiljenim ravnanjem tega človeka in prašal je ljudi, če kaj vedó, zakaj ta človek ubogo žival tako trpinči. Ljudje pa niso vedeli kako se piše, ampak samo toliko so povedali, da že delj časa vsak dan to počenja in kobilo na javnem trgu pretepava in jezdari.

Cesar je ministru rekel, naj si ta trg dobro zapomni, in naj jutri popoldne tega človeka z beračem vred k njemu pripelje. Potem sta šla naprej.

Prej ko je cesar v svojo palačo nazaj prišel, videl je v eni ulici, po kateri že dolgo ni hodil, veliko novo hišo, kakoršne imajo grofi in drugi imenitni gospodje. Prašal je ministra, čigava da je ta hiša, minister je rekel, da ne vé, pa da bo že zvedel.

Prašal je potem soseda tiste hiše, in ta mu je povedal, da je to hišo zidal neki Vrvar, kateri je imel ta priimek, ker je bil prej vrvar in je vrvi delal in v veliki revščini živel, kakor je ta sosed še sam videl, potem pa je ta Vrvar na enkrat obogatel, da nobeden ne vé, kako, in je to veliko hišo postavil.

Minister je hitro tekkel za cesarjem in mu je to povedal. „Jaz hočem tudi s tem Vrvarjem govoriti,“ reče cesar, „pojdi k njemu in mu povej, naj pride jutri popoldne k meni ob isti uri, kakor slepi berač in oni mož s kobilo.“ Minister je storil po cesarjevem ukazu.

Prihodnji dan ob določeni uri je minister Žafar tiste ljudi pred cesarja pripeljal.

Vsi trije so pokleknili pred cesarjem, in ko so zopet vstali, prašal je cesar najprej berača, kako se piše?

„Jaz se pišem Lakomnik,“ reče slepec.

„Lakomnik,“ reče cesar, „čudno se mi zdi, kako ti za miloščino prosiš. To je čudno obnašanje, da ti ljudi, ki ti dobro storé, siloma zadržuješ in jih siliš, da te morajo tepsti. Če tvoje ravnanje nema dobrega uzroka, potem ti tega ne morem več dopustiti. Zato sem te pustil sim poklicati, da boš povedal, zakaj se tako obnašaš, in zakaj si tako neumno prisego naredil, da bom videl, a~~ñ~~ se ti to sme še dalje dovoliti ali ne. Zato mi le vse po pravici povej, kako si prišel na to abotno misel; pa le nič ne skrivaj!“

Berač se je teh besedi nekoliko vstrašil, se pred cesarjem globoko priklonil in potem rekel: „Slavni vladar, ne zamierite mi te čudne navade, ki se vam tako neumna vidi. Odpustite mi, da sem tudi vas prijel, ker vas nisem poznal. Kar se pa moje navade tiče, da zahtevam od ljudi, naj me klofutajo, je res, da je to neumnost pred ljudmi; pred Bogom pa je to moja pokora za moj velikí greh, katerega ne bom opral, in če bi mi prav vsak človek, kar jih je na svetu, eno klofuto dal. Če bom vašemu veličanstvu povedal svojo pregreho, potem boste sami spoznali, da je ta kazen popolnoma zaslužena.“

Historija slepega berača.

„Slavni vladar,“ pravil je Lakomnik naprej, „jaz sem bil v Bagdadu rojen. Po mojem očetu in po materi, ki sta oba zapored skor na enkrat vmrla, podedoval sem majhno premoženje. Čeravno sem bil še mlad, vendar nisem bil tako lahkomišljen, ko drugi mladi ljudje, ter nisem zapravljal, ampak narobe, skušal sem, kar je bilo mogoče, svoje premoženje še pomnožiti. S pridnostjo in skrbljivostjo za svoje gospodarstvo sem tako obogatel, da sem imel že osemdeset svojih velblodov. (Velblod ali kamela je hišna žival, tako velika ko konj, ki jo imajo v tistih krajih namesto goveje živine, ker je menj zbirčna pri krmi pa bolj vtrjena proti vročini. Ta žival je posebno dobra za potovanje po puščavah, ker dolgo časa brez vode prestane. Zato jo v tistih krajih najraje trgovci ali kupčevalci porabijo za prenašanje blaga, čez puščave.) Te velblode sem po-sojeval trgovcem, kar mi je veliko dobička neslo.

Enkrat sem potoval z blagom v Balsoro, in od tam sem šel s praznimi velblodi zopet nazaj. Ko sem prišel v kraj, kjer je bilo nekaj trave, spustil sem velblode na pašo, sam pa sem sedel in počival. V tem pustem kraji, kjer ni bilo nobene hiše, pride en puščavnik k meni, me pozdravi in se vsede k meni. Jaz ga prašam, od kodi pride in kam gre? Tudi on me praša to in to; in ko sva vsak svoji radovednosti zadostila, napravila sva si majhno kosilce in ga povžila.

Med jedjò sva se o raznih rečéh razgovarjala, in puščavnik mi je začel praviti, da on vé za en

zaklad, ki ni daleč od tukaj, in ta zaklad da je tako obilen in bogat, da bi jaz lahko obložil vseh svojih osemdeset velblodov s srebrom, zlatom in biseri, pa se še ne bo nič poznalo, da je kdo kaj vzел.

Te novice sem se silno razveselil. Bil sem ves prevzet od lakomnosti po teh bogatijah. Puščavnika nisem imel za tako slabega, da bi me nalagal, Zato ga objamem in poljubim ter mu rečem: „Dobri mož, ti si puščavnik in se ne zmeniš dosti za dragocenosti tega sveta; kaj ti potem koristi, da veš za tak zaklad? Tudi ti sam ne moreš dosti odnesti. Zato pokaži meni, kje je zaklad, jaz ga bom naložil mojim osemdeseterim velblodom; potem bom pa tebi enega velbloda podaril z vsem, kar bo nesel.“

To je bilo se ve da le malo, da sem mu jaz ponudil samo enega velbloda z zakladom obloženega za toliko bogatijo, ki bi jo on meni naklonil, kajti devet in sedemdeset velblodov že nekaj zlata nese, kaj še le žlahtnih kamnov, ki so še dražji! Pa jaz sem bil tako lakomen, da puščavniku še enega velbloda nisem privoščil, in da sem se precej kesal, ko sem mu ga obljubil; kajti zdel se mi je ta edini velblod več vreden, ko vseh drugih devet in sedemdeset, ki bi jih še meni ostalo.

Puščavnik je videl mojo lakomnost, pa se ni nič jezil, ampak je le mirno rekel: „Bratec moj, ti boš sam spoznal, da ti meni premalo ponujaš proti temu, kar jaz tebi koristim, če zaklad vzdigneva. Saj bi bil jaz lahko zamolčal, da kaj vem o zakladu, in ti ne bi bil nič imel. Ker sem bil pa tako dobrodušen, da sem ti povedal o tej stvari, moraš tudi ti nekoliko spoznanja imeti. Jaz ti bom bolj pravičen predlog stavil, in videti hočem, če ti bo všeč. Ti

praviš, da imaš osemdeset velblodov. Dobro, jaz te bom k zakladu peljal; tam bova naložila vseh osemdeset, potem boš pa ti vzel štirideset obloženih velblodov, jaz pa štirideset, in vsak svojih štirideset lahko pelje, kamor hoče. Ti boš sam sprevidel, da je taka delitev pravična, zakaj če ti meni prepustiš štirideset velblodov, zato ti pa jaz zaklad pokažem, in tisto zlato, kar ga bova naložila na tvojih štirideset velblodov, bo toliko vredno, da si boš lahko kupil več ko tavežent velblodov, pa ti bo še dosti denarja ostalo.“

Če sem po pravici premislil, moral sem puščavniku prav dati, zakaj štirideset velblodov, ki jih je od mene zahteval, ni nič proti zlatu, kar ga en sam velblod nese, toliko menj pa, kar ga nese štirideset velblodov. Pa moja lakomnost je bila tako velika, da na vse zlato in vse bisere nisem nič porajtal, ampak mislil sem le na onih štirideset velblodov, ki jih je puščavnik od mene zahteval. Tudi me je to peklo, da bi bil puščavnik potem ravno tako bogat, kakor jaz. Z eno besedo, bil sem lakomen in nehvaležen, kar se dá. Vendar ni bilo dosti časa premišljevati. Če velblodov ne dam, potem tudi on meni zaklada ne pokaže, in zaklad je vendar več vreden, ko štirideset velblodov; celo življenje bi se kesal, ko bi tako lepo priložnost zamudil.

Toraj zberem svoje velblode in šla sva ž njimi naprej. Prišla sva skozi ozko sotesko v široko dolino. Obe gori na obeh straneh doline sta bili tako visoki in strmi, da ni bilo moč po njima hoditi in bila sva popolnem varna in tudi v svesti, da naju nihče ne vidi.

Ko sva prišla v sred doline, rekel je puščavnik: „Zdaj nama ni treba dalje hoditi; ustavi svoje

velblode in spravi jih na tla, da se vležejo na trebuhe, da jih bova mogla okladati. Potem bom pa jaz goro odprl, da prideva do zaklada.“

Jaz sem tako storil, kakor mi je puščavnik rekel. On pa je nabral suhe hoste in zanetil ogenj. Potem je nekaj dišave v ogenj vrgel in govoril nekaj nerazumljivih besedi. Prikazal se je gost dim. Zemlja se je razklala in naredila se je v hrib velika jama. Šla sva skozi to razpoko v votlino in prišla sva v prostorno jamo, kjer je stala velika palača iz čistega zlata. Zlato in srebro in žlahtni kamni so ležali okoli palače v celih kupih. Jaz nisem dosti ogledoval lepe palače, ampak vrgel sem se kakor jastreb na zlato, ter ga začel grabiti in metati v vrečo, ki sem jo pri sebi imel. Vreča je bila velika, pa je nisem smel do vrha nabasati, ker bi je sicer ne bil mogel iz jame ven nesti. Ko sem v vrečo toliko nabasal, kolikor sem nesti zamogel, šel sem z njo ven, ter jo naložil prvemu velblodu. Vzel sem drugo vrečo in jo zopet nabasal in ven nesel. Tako sem delal tako dolgo, da je bilo vseh štirideset velblodov obloženih. Tudi puščavnik je tako delal, ter obkladal svojih štirideset velblodov. Jaz sem iz početka samo zlato grabil; ko sem pa videl, da puščavnik naklada bisere, demante, rubine, zafire, topase, smaragde in druge žlahtne kamne, prašal sem ga, zakaj ne jemlje rajši zlata. On pa mi je rekel, da so ti kamni veliko več vredni; zato sem potem tudi jaz začel žlahtne kamne nakladati. Ko so bili vsi velblodi obloženi, morala sva nehati, kajti več bi velblodi ne bili mogli nositi, ter bi nama vtegnili med potjo pocepati, to bi bila pa še večji škoda, kakor pa nekaj menj naložiti.

Tri sto sedem in petdeseta noč.

Prej ko je puščavnik jamo zopet zaprl, šel je še enkrat not in videl sem ga, kako je iz ene zlate miznice v palači vzel eno majhno škatljico iz lesa, ter jo spravil v žep. Jaz sem ga prosil, naj mi škatljico pokaže, in kaj je v njej. On mi jo odpre in videl sem, da v njej ni družega, ko neko mazilo, kakor ga imajo za lasè mazati.

Na to je puščavnik zopet zakuril in govoril neke besede v ogenj, pa se je jama zopet zaprla, da razpoke v hrib ni bilo nikjer več videti.

Zdaj sva velblode po konci spravila, ter si jih med sabo razdelila, vsakemu po štirideset. Potem sva vsak svoje naprej gnala. Šla sva spet skoz tisto sotesko, da sva prišla na veliko cesto. Tam sva se ločila: puščavnik je šel proti Balsori, jaz pa proti Bagdadu. Prej ko sva se ločila, sem se mu še prav lepo zahvalil za to dobroto, da mi je pripomogel do tacega bogastva. Potem sva se objela in šla narazen.

Komaj sem storil nekaj korakov za mojimi velblodi, ki so med tem sami po cesti naprej šli, kar se me loti hudobni duh lakomnosti in nehvaležnosti. Žal mi je bilo po mojih štiridesetih velblodih, še bolj pa po bogastvu, ki so ga nosili. „Saj puščavnik ne potrebuje denarja,“ mislil sem sam pri sebi, „zakaj je pa puščavnik. In če prav kaj potrebuje, saj lahko še enkrat gre v jamo.“ Sklenil sem toraj, da hočem puščavniku njegovih štirideset velblodov vzeti, da naj bo že z lepa ali pa z grda.

Da bi svoj sklep izvršil, pustil sem svoje velblode stati, in tekel sem k puščavniku nazaj, ter sem vpil in mu od daleč migal, naj svoje vel-

blode ustavi in mene počaka. On me je slišal in se ustavil.

Ko sem ga došel, mu rečem: „Dragi moj bratec, komaj sem te zapustil, prišlo mi je nekaj na misel, na kar prej nisva mislila. Ti namreč nisi navajen velblodov goniti; ti ne verjameš, kako je to težavno, toliko živine na enkrat komandirati in voditi. Verjemi meni, da ti bodo na stran uhajali, kjer koli bodo kako pašo videli, in ti jih nikamor ne boš spravil, ker tega ne znaš. Jaz tebi le dobro hočem, če ti svetujem, da jih še deset meni odstopiš, ker boš še s tridesetimi dosti opraviti imel.“

„Zdi se mi, da imaš prav,“ reče puščavnik, ki mi ni mogel nobene prošnje odreči, „ker sam spoznam, da bi jaz težko vladal toliko število velblodov, zato ti jih rad odstopim še deset. Vzemi si jih v imenu Božjem!“

Izbral sem si toraj deset velblodov in jih obrnil, da bi jih gnal k drugim svojim, ki so me tam na cesti čakali. Čudno se mi je zdelo, da se je puščavnik tako hitro udal, mislil sem, da se bo bolj branil, jih dati. Pa ravno njegova dobrotà je moja lakomnost še bolj podkurila. Ker mi je teh deset tako hitro odstopil, upal sem, da mi jih bo dal še deset.

Namesto da bi se za ta veliki dar zahvalil, obrnil sem se toraj še enkrat in rekel puščavniku: „Moj brat, nisva še dobro naredila; verjemi meni, da imaš še zmirom preveč velblodov; ti ne veš, kako je ta žival hudomušna in kako jo je težko goniti, kdor tega ni vajen; ti si pobožen mož, ki moliš in Boga služiš, pa s to živino se nisi pečal, toraj tudi ne moreš vedeti, kako se ž njo ravna. Če mi od-

stopiš še deset velblodov, boš vsaj unih dvajset domu prignal, če jih imaš pa trideset, ti bodo vsi ušli, posebno že zato, ker tebe ne poznajo. Jaz sem pa te živali navajen, in meni je vse eno, ali jih gonim sto ali pa deset.“

Puščavnik se je dal pregovoriti in mi je odstopil še deset velblodov. Imel sem toraj zdaj šestdeset z najdražjim blagom obloženih velblodov in bi bil lahko zadovoljen.

Toda kakor vodenični človek, več ko pije, bolj je žejen, tako je tudi v meni lakomnost še vedno rastla, in hotel sem imeti še ostalih dvajset velblodov, ki jih je puščavnik še imel. Zatoraj sem začel puščavnika vnovič prositi in nisem mu dal prej miru, dokler mi ni dal še deset velblodov; njemu jih je pa le deset, še ostalo. Da bi pa še teh deset iz njega spravil, začel sem ga objemati in poljubovati in mu vse sorte priliznjene in hinavske besede govoriti, tako da mi je nazadnje še teh deset dal. Za slovo pa mi je dal še ta opomin: „Pa dobro obračaj svoje bogastvo in pomisli, da nam Bog lahko premoženje dá, pa ga tudi lahko vzame, če ga ne znamo dobro porabiti, in če revežev ne podpiramo, ktere Bog samo zato v revščini pusti, da imajo tudi bogatini priložnost, da si nebesa zaslužijo.“

Pa jaz nisem porajtal na besede pobožnega moža. Moja lakomnost je bila tako velika, da nisem bil še zadovoljen z vsem svojim bogastvom. Spomnil sem se namreč tiste škatljice z mazilom, ki jo je puščavnik v žep spravil, in mislil sem, da bi vtegnilo to mazilo še več vredno biti, ko vse moje zlato in vse dragocenosti, ki so jih moji velblodi nosili.

„Ker je puščavnik to škatljico v tej čudapolni jami dobil, in ker jo je tako skrbno shranil, to je gotovo znamenje, da mora to mazilo nekaj posebnega na sebi imeti,“ tako sem govoril sam pri sebi.

Vtepel sem si toraj v glavo, da moram še to škatljico od puščavnika dobiti. Da bi on dosegel, sem se še enkrat obrnil in puščavniku rekel: „Še nekaj te moram prašati: čemu ti bo pa tista škatljica z mazilom? Zdi se mi, da ni truda vredno, da jo pri sebi nosiš. Daj jo meni; saj puščavniki niso tako lišpavi, da bi si lasé mazilili, toraj tudi ti tega mazila ne potrebuješ.“

Moja lakomnost je dosegla svoj vrhunec, in bil sem že pripravljen, če mi puščavnik škatljice ne dá, da mu jo siloma vzamem, ker sem bil močnejši, kakor on. Tako lakomen in tako nehvaležen sem bil.

Puščavnik pa se ni nič branil; kar segel je v žep in mi škatljico ponudil, da bi bolj prijazno ne mogel. „Tu vzemi, prijatelj,“ je rekel, „in če ti morem še s čim postreči, bom to z veseljem storil.“

Tri sto osem in petdeseta noč.

Ko sem imel škatljo v rokah, sem jo odprl, ogledaval tisto mazilo in prašal puščavnika: „Ker si bil že tako dober, da si mi škatljico dal, povej mi zdaj še, čemu je to mazilo dobro?“

„To mazilo ima čudno moč,“ reče puščavnik; „če si pomažes ž njim levo okò, videl boš vse zaklade pod zemljo; če si pomažeš pa desno okò, postaneš na enkrat čisto slep.“

Hotel sem sam poskusiti, če je to res in rekel sem puščavniku: „Ná škatljico, namaži mi levo okò,

ti to boljše znaš! Jaz bi rad vedel, če bom res videl zaklade pod zemljo.“

Jaz sem zaprl oči in puščavnik je bil tako prijazen, da me je pomazal s tisto žavbo po levem očesu. Ko je bilo gotovo, sem moral desno oko z roko tiščati in samo z levim spregledati. Videl sem res vse zaklade pod zemljo, vse zlate in srebrne žile, ves zakopani denar in druge dragocenosti. Potem sem prosil puščavnika, naj me še po desnem očesu pomaže.

„Saj sem ti že rekel,“ ugovarja puščavnik, „da boš precej oslepel, če te po desnem očesu pomažem. To mazilo ima že tako moč in to se ne dá nič pre narediti.“ Jaz pa puščavniku nisem hotel verjeti, mislil sem, da je nevošljiv, kakor jaz, in da mora to mazilo še drugo moč imeti, ki mi je pa puščavnik ne privošči vedeti.

„Moj ljubi brat,“ mu rečem, „že vidim, da se iz mene norčuješ; pa vedi, da se ne dam, in da ti nikoli ne bom verjel, da bi eno in isto mazilo imelo na enem očesu drugo moč ko na drugem.“

„In vendar je tako, kakor jaz pravim,“ reče puščavnik, „jaz se nikoli ne lažem, in naj se nikoli več ne ganem s tega mesta, če to ni res.“

Jaz pa, ker sem bil sam lažnjiv, tudi drugim ljudem nisem nič zaupal, in še temu poštenemu puščavniku nisem hotel verjeti; mislil sem: če vse zaklade pod zemljo vidim, ako se mi levo oko namaže, gotovo bodo potem vsi ti zakladi pred mano ležali, da jih bom lahko grabil, ako si namažem še desno oko. Toraj nisem poslušal puščavnikovih opominov, ampak silil sem v njega, da mi mora na vsak način

še desno oko namazati. On pa se je le branil in nikakor ni hotel.

„Zdaj sem ti toliko dobrega storil,“ rekel je puščavnik, „ali te hočem zdaj nesrečnega narediti? Le pomisli, kako nesrečen je človek, če je slep! Kako zamoreš od mene zahtevati, naj te storim nesrečnega za vse žive dni? Ako tebe taka nesreča ne gane, pa mene gane, in jaz tega ne storim.“

Jaz pa nisem odjenjal. „Poslušaj me,“ mu rečem s precej trdim glasom, „nikar ne bodi siten! ali je vredno, da bi se midva zdaj za tako malo reč skregala? Naj pride iz tega, kar hoče, jaz ti ne bom nič očital, ampak vso krivdo sam nosil. Pomazi mi toraj še desno oko!“

Ker se je puščavnik še zmirom branil, čeravno sem že grdo gledati začel, prijel sem ga za vrat in ga nekoliko stresel. Na to pa on reče: „No, ker že ravno hočeš, bom pa storil po tvoji volji.“

Vzel je toraj mazilo, jaz sem zamižal, in on me je pomazal po desnem očesu. Pa ko sem oči zopet odprl, — bilo je vse tamno pred menoj, in tamno je ostalo do današnjega dne, postal sem slepec!

„O ti nesrečni puščavnik,“ rekel sem zdaj, „kar si mi pravil, bilo je le prerese! Zakaj sem bil jaz revež toliko radoveden! O ti nesrečna lakomnost, ti si me spravila v pogubo. Toda le jaz sam sem kriv te nesreče! Vendar, bratec moj,“ začel sem puščavnika prositi, „ti si tako dober in tako moder, če mi moraš pomagati, pomagaj mi, prosim te za Božjo voljo!“

„Nesrečni človek,“ odgovori puščavnik, „jaz gotovo nisem kriv tvoje nesreče; ti sam si me k temu prisilil. Zdaj imaš, kar si zaslužil, slepota tvo-

jega srca ti je vzela še luč oči! Jaz ti ne morem pomagati, ko bi prav hotel. Veliko reči sicer vem, kakor si videl, pa tega vendar ne vém, kako se slep človek ozdravi. Móli in prosi Boga, morda se te on usmili, kajti njemu je vse mogoče. Bog ti je hotel nakloniti veliko bogastvo, pa ti tega nisi bil vreden. Zdaj ti to bogastvo zopet vzame in z mojimi rokami ga bo razdelil med ljudi, ki ne bodo tako nehvaležni, kakor ti.“

Puščavnik ni nič več rekel, in jaz sem moral tudi molčati. Prepustil me je moji neizrekljivi žalosti; zbral je vseh mojih osemdeset velblodov in gnal jih je po cesti naprej, šel je proti Balsori.

Tri sto devet in petdeseta noč.

Prosil sem puščavnika, naj me nikar ne zapusti v tem žalostnem stanu, naj me vzame seboj, vsaj tako daleč, da zopet k ljudem prideva. On pa je ostal gluha za moje prošnje. Slep in vsega oropan, kar sem imel, vzal bi bil tam konec; k sreči pa so prišli trgovci iz Balsore, me tam našli in me peljali v Bagdad.

Prej bogat, ko kak knez ali kralj, bil sem zdaj na enkrat največi revež na svetu. Druzega mi ni ostalo, ko ustopiti se na cesto in miloščine prositi. Da bi za svoj greh še večjo pokoro storil, naložil sem si to kazen, da naprosim vsacega, kdor mi kaj v bogaimo dá, naj mi priloži še eno zaušnico.

Svetli vladar, to je moja historija, in to je uzrok mojega čudnega obnašanja. Odpustite mi, ako sem vas s tem razžalil; ako pa mislite, da sem še kake kazni vreden, hočem se jej ponižno podvreči.

O moji pokori pa boste sami spoznali, da je še premajhna za velikost mojega greha.

Ko je slepi berač svojo povest skončal, rekel mu je cesar: „Lakomnik, tvoj greh je bil res velik. Pa lepo je od tebe, da svoj greh sam spoznaš, in da pokoro delaš za njega. Zdaj je pa zadosti. Hodi ti pridno v cerkev in moli vsak dan, da boš vsaj srečno umrl, ker si nesrečen v življenji. Da te pa skrbi ne bodo odganjale od molitve, hočem ti jaz dati pokojnino; potegnili boš iz moje kase vsak dan en goldinar, in tako ti ne bo treba kruha prositi. Pojdi toraj z Bogom; mojemu ministru bom že naročil, da se ti bo denar vsak dan vestno izplačal.“

Berač je pred cesarjem pokleknil, se lepo zahvalil in odšel.

Cesar Arešid, zadovoljen z historijo od Lakomnika in od puščavnika, obrnil se je zdaj k tistemu človeku, ki je svojo kobilo tako pretepeval, ter ga prašal po imenu. Ta je odgovoril, da je Srdobran po imenu.

„Dobro, ti Srdobran,“ reče cesar, „jaz sem že veliko jezdecev videl, ki so mlade konje učili, in tudi jaz sam sem že marsikterega konja vadil, pa nikoli še nisem videl, da bi bil kdo svojega konja tako trpinčil, tako tepel in suval, kakor sem tebe to delati videl včeraj na javnem trgu, kar je bilo vsem ljudem v pohujšanje. Malo je manjkalo, da te nisem že včeraj prijeti pustil, tako sem bil hud na tebe. Po tvojem obrazu soditi, nisi videti tako grd in neusmiljen človek. In ker že več časa tako delaš, mora gotovo svoje posebne uzroke imeti, in jaz hočem, da mi to razložiš, zato sem te pustil sim poklicati. Povej mi pa le vse po pravici.“

Srdobran je zastopil, kaj cesar od njega zahteva; vendar si ni upal z besedo na dan. Postal je ves bled in bil je kakor zmešan. Vendar je moral cesarja vbogati. Pokleknil je toraj pred cesarjem, potem zopet vstal in hotel govoriti, pa jezik mu je bil kakor primrznjen.

Čeravno je bil cesar radoveden, vendar se ni nič jezil nad Srdobranom, kajti mislil si je, da je morda tako boječ, ker nikoli še ni pred cesarjem stal; ali pa da ga je sram, da ima take reči za povedati, o katerih je težko v pričo drugih govoriti.

„Nič se ne bój, Srdobran,“ reče mu cesar, da bi ga utolažil, „misli si, da pripoveduješ to kakemu znancu. Če je v tvoji povesti kaj tacega, kar bi utegnilo meni neljubo biti, rečem ti, da ti vse že naprej odpustim. Tedaj le korajžno vse povéj, kakor bi govoril s starim znancem svojim.“

Te besede cesarjeve so Srdobranu pogum dale, in začel je govoriti: „Res je, svetli vladar, da sem se nekoliko bal, pred vas stopiti in z vami govoriti; vendar sem svojemu cesarju pokorščino dolžan, in moram odgovoriti na njegove vprašanja. Nemam se bati kazni, ker hudodelnik nisem bil nikdar, akoravno imam svoje napake, kakor vsak človek; pa moja historija je tako nenavadna, da je ne pravim rad ljudem. Vašemu veličanstvu jo bom povedal, in če sem kazni vreden, hočem se podati in jo ná se vzeti. Res je neusmiljeno in kazni vredno, če človek z živino tako ravna, kakor jaz s svojo kobilo; če vam pa svojo historijo povem, potem boste spoznali, da nisem tako hudó kriv. Blagovolite me toraj poslušati:

Tri sto . in šestdeseta noč.

Srdobranova historija.

„Svetli vladar,“ začel je Srdobran praviti, „o mojih starših ne bom govoril, ker niso bili toliko imenitni, da bi bilo spomina vredno. Zapustili pa so mi precejšno premoženje, tako da bi bil lahko do smrti brez skrbi živel, ne da bi bil komu v nadlego.

Toraj mi družega ni manjkalo, ko lepa in ljubeznjiva žena, katera bi mi postregla in ki bi jo mogel iz srca ljubiti. Toda Božja volja je obrnila drugači, dobil sem tako ženo, ki me je začela jeziti, že prvi dan po najini poroki, nasprotno pa nisem imel od nje ne ene vesele ure do današnjega dne.

Jaz svoje žene poprej nisem poznal, in je tudi nisem nikoli videl. Rekli so mi: „To vzemi, ta bo zá te,“ in jaz revež sem jih vbogal, češ, da le ni pregrda, se bo že tako ali tako poravnalo, saj se človek vsega privadi.

Ko sem svojo ženo vprvič videl, namreč na dan poroke, bil sem vesel, ker je bila lepega obraza, toraj v tem me ženske niso nalagale. Drugi dan po poroki, ko so prinesli kosilo na mizo, pustil sem svojo ženo poklicati, da bi z mano jedla, kakor se spodobi. Jaz čakam in čakam, pa dolgo je ni bilo; slednjič je vendar prišla. Bil sem jezen, pa sem se potajil in jezo v sebi potlačil.

Imeli smo rajž na župi, in jaz sem ga jedel se ve da z žlico. Moja žena pa je vzela šivanko in je na njo nabadala posamezne zrne rajžove in na tak otročji način jedla.

Ves začuden jej rečem: „Amina, ali ste pri vas doma rajž s šivankami jedli? Ali nisi lačna, ali hočeš zrne prešteti, ali kaj ti je? Če si pa tako varčna in lakomna, da si jesti ne upaš, potem ti rečem, da bodi brez skrbi; jaz imam že toliko premoženja, da me ne boš zajedla, če bi še tako jedla in pila naj dražje reči. Zato ti ni treba stradati, le jéj, kakor mene vidiš, z veseljem in apetitom.“

Rekel sem jej to tako prijazno, kar sem mogel; ona pa mi še odgovora ni dala, in je jedla tako naprej. Da bi me še bolj jezila, je začela še bolj poredkoma zabadati tiste rajžove zrne. Ko je prišlo meso s prikuho, ni od mesa nič pokusila, grah pa, kajti tega smo imeli za prikuho, je začela zopet na šivanko nabadati in tako je snedla nekaj zrnov. Kruha je vzela nekaj drobtinic, ko kakšen droben tič.

Mene je to vse jezilo. Vendar je nisem hotel precej obsoditi; mislil sem, da ni navajena z možkami jesti, in da se sramuje. Tudi sem mislil, da je morda že kaj jedla, in da jej zdaj ne gre. Zato nisem nič rekel, ampak vstal od mize in šel po svojih potih.

Pri večerji je bila ravno taka, drugi dan spet tako, in to je trpelo delj časa. Jaz sem sprevidel, da ona ne more od tega živeti, kar je pri mizi jedla, da mora skrivaj kaj jesti, ali pa mora biti kaka druga skrivnost za tem. To me je napotilo, da sem se enkrat potajil. Delal sem se, kakor bi se zanjo in za njene navade ne zmenil, pri tem sem pa vendar ojsto pazil na njo.

Eno noč, ko je Amina mislila, da trdno spim, je tiho vstala in čutil sem, kako se je na tihem oblačila. Nisem mogel razumeti, kaj bi ona imela

po noči zunaj opraviti, zato sem še bolj smrčati začel, da bi jo še bolj utrdil v misli, da spim. Ona se tako obleče in gre iz hiše.

Jaz skočim po konci, se ogrnem v plajšč in tečem za njo. Ker je mesec svetil, sem jo lahko od daleč zasledoval. Šla je na pokopališče! Jaz za njo. Na mirodvoru čakala je moja ena pehterna in začeli sta se pogovarjati. Vašemu veličanstvu je znano, da so gule ali pehterne hudobni duhovi, ki prebivajo v starih gradovih, ki popotnike pobijajo in njih mesò jedò. Če nimajo popotnikov, gredó na pokopališče, razkopljejo grobove in mrličè jedó.*

Zelò sem se vstrašil, ko sem videl svojo ženo v družbi s pehterno. Odkopali sta en grob, mrliča ven vzeli, pehterna je mesò iz njega rezala in obé sta ga jedli. Pri tej grozni večerji sta se čisto mirno razgovarjali; bil sem pa že tako daleč proč, da nisem mogel nič razumeti, kaj se menita. Gotovo kaj dobrega ni bilo.

Ko sta se najedli, vrgli sta mrliča zopet v grob in ga zasuli. Jaz pa sem hitro domu tekel, se podal v svojo spalnico, se slekel in vlegel v posteljo. Čeravno ves prestrašen po tem, kar sem videl, delal sem se vendar kakor bi trdno spal.

Amina je prišla kmalo za menoj domu, se tiho slekla in se vlegla spat.

*) V tistih krajih so take živali, hijene imenovane, ki res grobove odkopavajo in mrličè jedó. Zato se je menda naredila pravljica, da to delajo hudobni duhovi. Arabci pravijo tem duhovom „gule;“ Slojencem je pa bolj znan izraz „pehterne.“ Na slovenskem Koroškem strašijo otroke s „pehternami,“ ki so hudobni duhovi ženskega spola.

Tri sto ena in šestdeseta noč.

Jaz nisem mogel več zaspati, tako me je groza stresala pred tem, kar sem videl svojo ženo s pehterno počenjati. Studilo se mi je tako do nje, da bi se je ne bil mogel več dotakniti. Ko je juternico zvonilo, sem vstal in se podal v cerkev.

Ko sem nekoliko časa molil, podal sem se na sprehod, ter hodil po javnih vrtih, ter mislil na to in uno; domu se mi ni ljubilo iti. Premišljeval sem, kako bi svojo ženo spreobrnil, in mislil sem, da se bo morda z lepa kaj doseči dalo. Ko je poldan zvonilo, šel sem vendar domu, da bi kaj kosila dobil.

Ona je prinesla kosilo in vsedla se k mizi. Žena pa ni nič jedla, kakor prejšne dni, ampak le s šivanko je kako betvico nabodla in pojedla. Zato nisem mogel dalje molčati in sem rekel: „Amina, ti veš, da meni to hudo dene, ako nečeš jesti. Saj vendar naša hrana ni tako slaba, da bi je človek ne mogel jesti. Ti pa se pri jedi tako obnašaš, da mora vsacega razjeziti. Kdaj si še videla, da so ljudje s šivankami jed zajemali? Če ti ni prav kuhano, pa povéj, saj so kuharice in dekle tebi pokorne. Jaz sem ti to že večkrat povedal, pa vselej zastonj. Zato te danes kar naravnost prašam: Ali to mesò, ki ga pred sabo imaš, ni boljši ko mrtvaško, človeško mesò?“

Komaj sem te besede izgovoril, prišla je Amina v tako togoto, da ni moč povedati; njene oči so se lesketale in so jej daleč ven stopile, postala je ruđeča ko rak, in iz ust so jej sline letele.

Ko sem jo tako videl, sem se tako prestrašil, da se kar geniti nisem mogel, zato je lahko naredila, kar je hotela, z menoj.

Ona je namreč vzela posodo z vodo, pomočila svoje prste vanjo, govorila neke neumljive besede, potem pa mene s tisto vodo poškropila in rekla s strašnim glasom:

„Nesrečnež, sprejmi kazen za svojo radovednost in bodi zanaprej — pes!“ Komaj je te besede izgovorila, bil sem že v pasji podobi. Ko sem se ogledal in se prepričal, da sem res v pasji podobi, prestrašil sem se tako, da mi ni prišlo na misel, da bi bil zbežal in se rešil pred njeno jezo. Kajti ona ni bila še s tem zadovoljna, da mi je vzela človeško podobo, ampak vzela je še palico in me začela pretepavati. Vdarila me je tolikrat, da se sam sebi čudim, da nisem na mestu umrl. Zbežal sem potem na dvorišče, pa tudi tje je šla za mano, in kolikor tudi urno sem tekal iz kota v kot, vendar me je dohajala in me tepla, dokler se ni sama utrudila.

Ker je videla, da še zmirom nisem mrtev, izmislila si je to: odprla je vežne vrata prav malo, in mislila, če bom jaz hotel ven skočiti, da me bo priprla in me tako stlačila. Jaz sem to zapazil, pa sem se potajil; ko je najmenj pazila na mene, sem pa skočil proti vratom in srečno ven smuknil, samo za rep me je en malo priškrnila, ker je hitro vrata za mano zaloputnila.

Ker me je to bolelo, sem začel cviliti, in na to so prileteli drugi psi nad mene in me začeli grizti. Pred temi psi sem bežal v eno mesarnico. Mesar se je za mene potegnil in druge pse odpodil. V

mesarnici sem se skrila v en kot. Pa tudi tukaj nisem imel dolgo miru. Ko je namreč mesar videl, da so drugi psi odšli, je hotel tudi mene ven spoditi. Jaz sem se pa skrival pod klopi in mize, tako dolgo, da se je mesar naveličal, mene preganjati, in proti njegovi volji ostal sem tisto noč v mesarnici. Tam sem si nekoliko odpočil od udarcev, ki sem jih od svoje žene prejel.

Drugo jutro, ko je gospodar mesnico odprl, priteklo je za njim veliko psov k prodajalnici, ker jim je navadno zjutraj nekaj kosti in drugih ostankov vrgel. Tudi jaz sem se vstopil med tiste pse, da bi kaj vjel, ker bil sem že lačen.

Mesar se me je vsmilil, ko je videl, da sem bil celo noč v njenovi mesnici brez jedi, zato je meni večje kose metal, ko drugim psom. Ko smo vsak svoj delež dobili, hotel sem k njemu nazaj v mesnico, in da bi ga preprosil, mahal sem prijazno z repom in ga milo pogledoval. Pa vse ni nič pomagalo; prijel je za palico in me začel poditi, toraj sem moral bežati.

Tekel sem en čas po ulicah in prišel do neke pekovske štacune. Gospodar, ki je pred vežo stal, zdel se mi je prijazen in dobrasrčen človek in to je bil tudi res. Ko sem ga tako ogledoval, vrgel mi je kos kruha. Prej ko sem za kos zagrabil, priklonil sem glavo v zahvalo in migal z repom. To mu je bilo všeč. Čeravno nisem bil lačen, vendar sem tisti kos počasi pojedel, da bi se mu ne zameril. Prikupil sem se mu tako, da me je poklical v štacuno, kjer se je kruh prodajal. Tam sem čepel pri vratih in gledal ven na ulice.

Pek me ni gonil stran, nasprotno me je božal in mi kazal svojo naklonjenost. Na večer mi je pokazal prostor, kam se naj vležem, in jas se nisem ganil od tistega mesta celo noč.

Imeli so me prav radi v pekovi hiši in meni se je dobro godilo. Vselej, ko so jedli, dobil sem tudi jaz svoj delež. Zato sem se pa tudi hvaležnega kazal, kar sem mogel.

Neprenehoma sem se oziral po gospodarju, in kamor je on šel, sem šel za njim. Kadar je šel iz hiše, sem bil precej na nogah in sem ga spremil. Te mu je bilo jakô vseč. Klical me je z imenom „rujavec“, ker sem imel rujavo dlako.

Tri sto dve in šestdeseta noč.

Kadarkoli je šel v mesto, poklical me je po imenu, jaz sem planil po konci in za njim na ulice, ter sem mahal z repom in skakal sim ter tje, da sem tako svoje veselje pokazal. Bil sem že nekaj časa v tej hiši, kar pride enkrat neka žena kruha kupit. Ko je denar odštela, dala je mojemu gospodarju med drugimi pravimi tudi en ponarejen srebrnjak. Pek je ta slabi denar ženski nazaj potisnil in zahteval družega, češ, „te šestice ne vzamem, ker je ponarejena.“

Ženska pa ni hotela šestice nazaj vzeti in je rekla, da je dobra. Dolgo časa sta se prepirala, in nazadnje je pek v šali rekel: „Da ta šestica ni dobra, to vsak otrok lahko spozna, in stavim kaj, da jo bo poznal tudi moj pes, ki je neumna žival. Pridi sim, rujavec!“ me zakliče. Jaz planem po konci in skočim na mizo, kjer je bil denar naštet. Pek vrže šestice in krajcarje pred mene in reče v šali: „No

pokaži, ktera šestica ni dobra!“ Jaz si denar ogledam, potem položim taco na ponarejeno šestico in jo potisnem na stran ter pogledam gospodarja, kakor bi ga hotel prašati, če sem prav izbral.

Peku še na misel ni prišlo, da bi jaz vtegnil slabi denar res poznati, ampak poklical me je na mizo le zato, da bi se iz ženske ponorčeval; lahko si je toraj misliti, kako se je zdaj začudil, ko sem jaz res izbral slabo šestico iz dobrih. Ženska se je sramovala, ter je hitro dala dobro šestico za slabo, ter naglo odšla. Ko je odšla, sklical je pek svoje sosede vkup in začel mene hvaliti, češ, da tako pametnega psa še ni videl.

Sosedje so se hoteli sami prepričati, če jaz res poznam ponarejene denarje, zato so namešali ponarejenih grošev in šestic med dobre in razložili vse vkup pred mano, in jaz sem res vsak slabi denar s taco pokrtil in ga na stran brenil.

Tudi tista ženska je pravila, kamor je prišla, kakšnega psa je pri tem peku vidila. Kmalu se je to zvedlo po celem predmestji in nazadnje po celem mestu.

Zdaj sem imel cel dan opraviti. Prišli so od vseh krajev nalašč k nam kruh kupovat, da so videli, kaj jaz znam, in moral sem jim celi dan slabe denarje iz dobrih zbirati. To je bilo mojemu gospodarju na velik dobiček, ker je iz radovednosti vse k njemu drlo po kruh, tako da ga že ni mogel zadosti napeči. Moj gospodar je sam priznal, da sem jaz pravi zaklad za njega.

Pa kmalo se je prikazala tudi nevošljivost in zavist. Lovili so mene, da bi me peku vzeli, in on je moral ojstro paziti na mene. Nekega dne je prišla ena

gospa tudi iz radovednosti in je kupila kruha. Tudi njej sem moral slab groš izbrati iz med mnogih drugih, ki jih je pred mene položila. Izbral sem ga, kakor po navadi, in jo pogledal, kakor bi jo hotel prašati, če sem zadel.

„Nisi se zmotil, ne,“ reče gospa. Potem me je en čas milo pogledovala, kakor bi se jej smilil. Ko je plačala, mi je skrivej namignila, naj grem ž njo, tako da pek ni nič zapazil.

Moja vedna misel je bila, kako bi se mogel rešiti iz te zakletosti, kako bi zamogel nazaj dobiti človeško podobo. Ker me je ta gospa tako milo pogledovala, mislil sem, da bi vtegnila ona kaj slutiti, da jaz nisem pes, zato sem zaželel, da bi žensko ubogal in tekel za njo. Ko je šla pri odprtih vratih ven, sem gledal za njo; ona pa, videvši, da ne grem za njo, se je obrnila in me še enkrat zaklicala.

Ker je imel pek ravno nekaj pri peči opraviti in ni na mene pazil, skočil sem pri vratih ven in tekel za žensko, ki je bila tega zelo vesela.

Ko sva prišla do njene hiše, odprla je vrata in jaz sem smuknil za njo v hišo. „Le pridi za mano, ne boš se kesal!“ rekla je meni. Peljala me je v sobo, kjer je mlada, prelepa deklica pri mizi šivala. Bila je njena hči, in zastopila se je močno na copernije, kakor sem pozneje zvedel. „Hčerka moja,“ ogovori jo mati, „pripeljala sem ti tistega imenitnega psa od peka, ki pozna slabi denar. Ti veš, kaj sva se midve menili, da bi vtegnil to človek biti, ki je v pasjo podoba zaklet. Danes mi je to v glavo prišlo in šla sem k temu peku po kruh, da bi psa k tebi na dom zvalila. Kaj ti praviš na to? Ail nisem prav storila?

„Prav ste storili, ljuba mati,“ reče deklica, „kmalo bomo zvedeli, pri čem da smo.“ Na to dekle vstane, vzame neke vode, me ž njo oškropi in reče:

„Če si pes, ostani pes; če si pa rojen kot človek, bodi zopet človek!“

V tem hipu sem se spremenil v človeka.

Tri sto tri in sestdeseta noč.

Ves ginjen od hvaležnosti za tako veliko dobroto se vržem pred gospodično na kolena in rečem: „Draga moja rešiteljica, tako veliko dobroto ste mi skazali, da ne vem, kako bi svojo hvaležnost pokazal, prosim, povejte sami, kaj naj storim za vas, da bom saj nekoliko poplačal svoj dolg. Delajte in gospodujte z mano, kakor bi bil vaš suženj; nisem več sam svoj gospodar, ampak vi imate oblast nad menoj; in da boste vedeli, kako se je z mano zgodilo, hočem vam celo svojo historijo povedati.“

Potem sem začel gospéma praviti, kako sem Amino za ženo vzel, s kako potrpežljivostjo sem njene muhe prenašal in pri kakem dejanji sem jo slednjič zasačil, ter kako me je potem zaklela v psa. Končno sem se materi in hčeri še enkrat zahvalil za toliko dobroto.

„Ne govorimo o tem,“ reče deklica; „jaz sem poplačana že z zavestjo, da sem poštenemu možu pomagala. Govorimo rajši o vaši ženi Amini. Vedela sem že davno, da je ona copernica, pa tudi njej je znano, da jaz to reč umejem. Pa jaz nisem hotela nikoli ž njo občevati, ker sem jo poznala, kako je hudobna. Zato se nič ne čudim, da vam je to naredila. Zdaj moramo pa še njo kaznovati in jaz vam

hočem pri tem pomagati. Vi morate iti v svojo hišo nazaj in pokazati se kot gospodar. Da vam ona ne bo megla škodovati, zato bom že jaz skrbela. ostanite en čas pri moji materi, jaz pridem kmalo nazaj.“

Na to je šla deklica v stransko sobo; med tem časom pa sem se jaz z materjo razgovarjal in se jej še enkrat zahvalil za skazano mi dobroto.

„Moja hči je v čarodejstvu ravno tako dobro podučena, kakor Amina,“ pravila je stara gospa; „pa ona te umetnosti ne porabi za slabe reči, ampak za dobre; in vi ne verjamete, koliko dobrega je že ljudem storila s tem, da jih je kletvine hudobnih copernic rešila. Zato jej pustim prosto voljo; če bi pa vedela, da ona svoje vednosti ne obrača prav, potem bi jej branila.“

Mati je ravno začela praviti nekaj takih zgodeb, ko je hči prišla nazaj v sobo in prinesla malo flašico v roki.

„Mladi gospod,“ me ogovori, „pregledovala sem zdaj svoje bukve, in povedale so mi, da zdaj vaše žene Amine ni doma, da bo pa kmalo prišla domu. Brala sem tudi v bukvah, da ona pred ljudmi vse taji in pravi, da ste vi šli na potovanje in da vas je morala kaka nesreča zadeti, ker vas toliko časa ni domu. Zdaj pojdite v svojo hišo, in vzemite to flašico seboj; čakajte tako dolgo, da bo Amina prišlo domu. Pojdite jej na dvorišče naproti in trdo jo pogledjte v oči. Vstrašila se vas bo in se obrnila od vas v stran; v tem hipu jo morate poškopiti s to vodo in recite besede:

„Sprejmi kazen za svojo hudobijo!“

„Kaj se bo potem zgodilo, boste že videli.“

Po teh besedah, ki jih ne bom nikdar pozabil, poslovil sem se od svojih dobrotnic, zahvalivši se jima še enkrat najpristrčneje, potem pa sem se podal domu.

Vse se je tako zgodilo, kakor mi je mlada čarodejka pravila. Amina je prišla kmalo domu.

Nenadoma jej stopim naproti. Ona se prestraši, zavpije in mi obrne hrbet. V tem hipu jo oškropim s tisto vodo in rečem naučene besede. Isti trenotek se je ona spremenila v kobilo. To je tista kobila, veličastvo, katero ste me videli jezdariti.

Prijel sem jo potem za grive, jo vlekel v hlev, jo osedlal in privezal. Potem pa sem vzel bič in jo bičal tako dolgo, dokler mi niso roke onemogle. Tako jo pretepavam vsak dan.

Slavni vladar, — reče mladi mož nazadnje — upam, da me zavoljo tega ne boste karali, ampak da boste spoznali, da taka žena ni boljše osode zaslužila.“

Tri sto štir in šetsdeseta noč.

Ko je cesar videl, da mu mladi mož nema nič več povedati, rekel mu je: „Tvoja historija je res čudna in hudobnost tvoje žene nezaslišana; zato je zaslužila, da si jo do zdaj tako hudo kaznoval. Vendar bi želel, da jo ne pretepaš več, saj je že dosti kaznovana, da je v žival spremenjena. Jaz bi te še prosil, da jo zopet oprostiš in jej prejšno podobo nazaj daš, pa to bi bilo nevarno za tobe, ker so take coprnice od sile hudobne, in bi se znala ona potem nad tabo znositi in te še huje zakleti, ko poprej. Zato je bolje, da jo pustiš v sedanji podobi.“

Dobri cesar Arešid se je potem obrnil k tretjemu od poklicanih možev, to je bil vrvar Martinček.

„Ljubi Martinček,“ mu reče, „včeraj sem šel mimo tvoje hiše in sem se začudil, ko sem zvedel, da je ta lepa palača tvoja. Kajti pravili so mi, da si bil prej silno reven, od kodi si toraj vzel toliko denarja, da si si tako hišo postavil? Tudi so mi pravili, da ti svoje bogastvo dobro obračaš in da revežem pomagaš. To vse je bilo meni všeč. Radoveden sem samo na to, od kodi si ti bogat postal, ker to mora čudna povest biti. Zato sem te pustil poklicati. Govori z menoj čisto odkritosrčno in nič se ne boj. Ne smeš misliti, da imam kak sum do tebe, in če bi prav kaj krivičnega vmes bilo, povem ti zanaprej, da se nemaš ničesa bati, delal se bom, kakor bi nič ne vedel; kajti izprašujem te le iz radovednosti, ne pa kakor sodnik.“ Po teh cesarjevih besedah se Martinček prikloni, poljubi cesarju obleko in reče: „Mogočni vladar, moja vest je čista in moje premoženje je pravično, zavolj tega sem prav lahkega srca stopil pred vaše veličastvo. Nisem se pregrešil ne zoper vas, ne zoper postave, ne zoper svojega bližnjega; edino to me straši, da jaz priprosti mož nisem vreden, z vašim veličastvom govoriti. Pa ker sem slišal od vseh strani, kako vaše veličastvo priljudno in usmiljeno ravna z ljudmi, zato sem si vzel pogum, da sem brez straha stopil pred vaše obličje. Po vaši želji bom toraj povedal svojo historijo.“ Vrvar se je nekoliko zamislil, da si je stare dogodke v spomin poklical, potem pa je začel tako praviti:

Historija od vrvarja Martinčka.

„Svetli vladar, da boste ložej spoznali, kako sem jaz do sreče prišel, moram najprej govoriti od dveh prijateljev, ki sta meščana v tem mestu in oba še živa, da lahko pričata o tem, kar bom jaz povedal. Bogu in tema dvema prijatloma imam zahvaliti svojo srečo.

Eden od teh dveh prijatlov je Storzlat, drugi se kliče Najdizlat. Storzlat je silno bogat, in on je bil zmirom te misli, da je le tisti srečen na svetu, ki ima dosti denarja.

Najdizlat je pa drugih misli. On sicer pritrди, da je človeku treba toliko denarja, kar ga za življenje potrebuje, vendar pa pravi, da nobeden ni srečen, kdor nema lahke vesti in poštenega obnašanja, in da je bogastvo le zato prijetno, ker se ž njim lahko mnogo dobrega stori. Najdizlat je takih misli in on živi prav srečno. Storzlat je desetkrat bogatejši od Najdizlata, vendar sta najboljša prijatla in nikoli se nista prepirala, ko samo zavoljo tega, ker sta človeško srečo vsak drugače razkladala.

Nekega dne sta se zopet o tem menila, in Storzlat je rekel, da so reveži samo zato revni, ker so ali v revščini rojeni, ali pa ker so po nesreči ob vse prišli in si ne morejo naprej pomagati, ali pa če so zanikrni in zapravljivi. „Marsikdo bi si naprej pomagal,“ je pristavil, „ko bi mu kdo toliko dal, da bi mogel kaj začeti in tako svojo kupčijo razširiti.“

Najdizlat pa tega ni hotel potrditi. „Ti si upaš iz reveža bogatina narediti, če mu daš v pomoč en par sto goldinarjev; to se ti pa ne bo

vselej posrečilo. Jaz pa imam vse druge nazore o tej stvari, pa če jih začnem praviti, prideva v prepir. Jaz namreč mislim, da je človeku najprej treba sreče; kdor ima srečo, temu boš morda z najmanjšo stvarjo najprej pomagal, kdor pa sreče nema, pri njemu denarna pomoč nič ne tekne, naj on prične, kar hoče, in naj se trudi, kolikor hoče, vse mu spodleti in on ostane berač.“

Tri sto pet in šestdeseta noč.

„Saj vem, da je tebe težko prepričati, ker zmirom svojo trdiš,“ reče na to Storizlat; „namesto dolzega, nepotrebnega prepira hočeva poskušnjo narediti. Jaz bom dal kakemu revnemu rokodelcu nekaj denarja, toliko, da bo zadosti, da mu ne bo treba iz rok v usta živeti, ampak da si bo nekaj blaga nakupil in svojo kupčijo razširil. Jaz pravim, da si bo z mojim denarjem naprej pomagal in da bo postal bogat mož; ako ne, bomo poskusili pa tvojem nasvetu; bomo videli, kdo bo imel prav.“

Nekaj dni potem sta prišla ta dva prijatla skoz tiste ulice, kjer je stala moja bajtica in kjer sem jaz svoje vrvi navijal, da sem svojo rodbino revno preživel. Kdor me je videl, moral je takoj spoznati, da živim v veliki revščini.

Pri pogledu na mene se je Najdizlat spomnil tistih besedi, ki jih je bil Storizlat oni dan govoril, in rekel mu je: „Če še nisi pozabil, kaj si oni dan govoril, tukaj imaš moža — in pokazal je na mene, — ki ga poznam že dolgo let kot revnega vrvarja, pa si ne moreš naprej pomagati. On je pošten člo-

vek in ni zapravljivec, če si bo le kateri z denarjem naprej pomagal, kakor ti praviš, potem si bo gotovo ta.“

„Se že spominjam,“ reče Storizlat, „tudi imam ravno toliko denarja pri sebi, in prav mi je, da se ponudi prilika, da morem tebi pokazati, da imam jaz prav. Čakaj, dajva ga ustaviti in vprašati, če kaj denarja potrebuje.“

Stopita tedaj k meni, in ko vidim, da hočeta z mano govoriti, pustim svoje delo in ju pozdravim. Tudi ona dva me pozdravita in mi vošita vse dobro. Storizlat pa me ogovori in me praša po imenu.

Jaz mu povem, da se pišem za Martina Kožuha, da me pa vsi ljudje kličejo „vrvar Martinček.“

„Čujte, Martinček,“ reče potem Storizlat, „ker vem, da vsako rokodelstvo svojega mojstra preživi, zato mislim, da bi tudi vi lahko živeli od vrvarstva, zato je čudno, zakaj si niste že davno toliko prihranili, da bi si nakupili veliko zalogo konopljenega prediva, da bi zamogli več blaga izdelati, več delavcev najeti in tako bolje živeti.“

„Gospod,“ rečem jaz, „vi bi se ne čudili, zakaj si jaz ne pomagam naprej, kakor ste vi rekli in zakaj si nič ne prihranim, ko bi vedeli, da si cel dan komaj toliko zaslužim, da imamo nekaj revnega kruha in krompirja na mizi. Jaz imam ženo in pet majhnih otrok, ki si sami ne morejo še nič zaslužiti, za delo sem pa le jaz sam. Pri toliki družini, ko je treba zdaj hrane, zdaj obleke, zdaj zdravil in še drugih reči, tu se ne dá nič prihraniti. Čeravno konoplje niso drage, vendar si težko toliko odtrgam, da jih morem za silo sproti nakupiti; ko bi tega denarja precej na stran ne položil, bi mi dostikrat

ne ostalo nič za nakup prediva. Zdaj pač vidite, da mi ni mogoče, več blaga naenkrat kupiti in si tako svojo kupčijo razširiti. Bogu smo hvaležni za to, kar nam dá, in da nemamo poželenja po bogastvu; in če imamo le svoj vsakdanji kruh, potem imamo vsega zadosti in se nič ne pritožimo.“

Ko sem Storizlatu vse to dopovedal, rekel mi je: „Martinček, spoznam zdaj, zakaj si ne moreš naprej pomagati in zakaj moraš zadovoljen biti s tem, kar imaš. Kaj pa, če bi ti jaz podaril zdaj dve sto cekinov, ali bi ti ta denar dobro porabil, in ali ne misliš, da bi si zamogel s tem denarjem toliko pomagati, da bi bil kmalo med prvimi vrvarskimi mojstri?“

„Gospod,“ rečem jaz, „zdite se mi prepameten mož, ko da bi se hoteli iz mene norčevati. Zato se vam predrznem odgovoriti, da niti toliko denarja za to ne potrebujem, in da si upam z manjšim denarjem toliko naprej pomagati, da bom prekosil vse vrvarske mojstre, kolikor jih je v tem velikem mestu Badgadu.“

Velikodušni Storizlat je kmalo dokazal, da se z mano ni šalil. Vzel je iz žepa možnjo s cekini in mi jo ponudil z besedami: „Tu vzemi to možnjo; našel boš v njej dve sto cekinov. Bog ti jih blagoslovi, da ti bodo v srečo! Jaz in moj prijatelj Najdizlat se bova veselila slišati, da te je ta denar srečnega naredil.“

Ko sem jaz, o svetli vladar, to možnjo s cekini v žep stisnil, bil sem tako srečen, da mi je sape zmanjkalo in da še govoriti nisem mogel, da bi se svojemu dobrotniku spodobno zahvalil. Hotel sem mu poljubiti roko, pa on jo je hitro odtegnil in šel s svojim prijateljom naprej.

Tri sto šest in šestdeseta noč.

Ko sta moža odšla, začel sem zopet delati; pri tem pa sem premišljeval, kam bi možnjo z denarjem skrnil, da bi mi ga kdo ne ukradel. V svoji revni hiši namreč nisem imel ne skrinje, ne omare, ki bi se dala zapreti.

Ker imajo pri nas revni ljudje navado, da svoj denar skrijejo za notranjo obleko (futer) klobuka, sklenil sem tudi jaz tako storiti. Pod nekim izgovorom sem šel domu, tam sem vzel deset cekinov in in jih del na stran za vsakdanje potrebe. Vse druge cekine pa sem skrnil pod klobuk; odparal sem namreč futer pod klobukom, cekine not djal in potem zopet vkup zašil. Tako, sem mislil, bom denar vedno pri sebi na glavi imel, in nihče mi ga ne bo mogel vkrasti.

Za tistih deset cekinov, ki sem jih v žep djal, kupil sem precej konopnega prediva, — in ker že dolgo nismo mesa jedli, šel sem k mesarju in kupil nekaj mesa, da bi napravil svoji družini enkrat dobro večerjo.

Ko sem se od mesarja domu vračal in meso v roki nesel, treščil je iz visočine doli en jastreb na mene in mi hotel meso iztrgati iz roke. Jaz pa sem meso dobro držal, da ga ni mogel vzeti. Pa to je bilo ravno nesreča za mene, in stokrat bolje bi storil, da sem mu meso pustil. Ko sva se namreč za meso trgala, padel mi je klobuk z glave. V tem hipu je jastreb meso spustil in treščil na klobuk ter ga s cekini vred v zrak odnesel. To videti, sem začel tako žalostno in grozno vekati, da so ljudje od vseh strani

vkup prileteli in še z mano vred vpili, da bi jastreba ostrašili, da bi svoj plen iz kljuna spustil.

Včasih namreč taki tiči svoj plen izpusté, če se prav močno nad njimi vpije: To pot pa je bilo vse zastonj. Odletel je s klobukom v neizmerno daljavo, in nespametno bi bilo, tekati za njim, kdo vé, kam je plen odnesel in kam odložil?

Ves žalosten nad toliko zgubo se vrnem domu. Moral sem si kupiti nov klobuk, in od tistih deset cekinov mi je le še malo drobiža ostalo, ker sem bil že prediva nakupil. Da bi si pa mogel s temi krajcarji dosti pomagati, na to še misliti ni bilo.

Največ pa me je to peklo, kako se bom izgovoril pred svojim dobrotnikom, če spet pride in me praša, kako sem denar obrnil. Saj tega mi ne bo vrjel, sem si mislil, da mi je jastreb denar odnesel, mislil bo, da sem denar zaigral ali zapil, in da sem tako njegovo dobroto v slabo obrnil.

Ko smo tiste krajcarje zajedli, kar mi je ostalo še od tistih deset cekinov, začela se je zopet prejšna revščina. Vendar sem vse voljno potrpel. „Bog me je hotel skušati,“ rekel sem sam pri sebi, „ter mi je dal ta denar v roke; pa mi ga je kmalo zopet vzel, da bi videl, če bom kaj godrnjal. Tega pa nečem storiti: On je dal, in On je zopet vzel, Njegovo ime bodi češčeno.“

Tako sem mislil jaz; moja žena pa, kterej sem vse razodel, bila je vsa pobita od žalosti in se ni dala vtolažiti. Tudi sosedom sem v prvi žalosti razkril, kaj se mi je zgodilo, pa ti mi niso hoteli vrjeti in so se mi le posmehovali, češ, kje bo ta sto in devetdeset cekinov vzel!

Cez kakih šest mesecev po tej nesreči prišla sta ona dva prijatlja zopet enkrat v ta konec mesta, kjer sem jaz bival. Najdizlat se je mene spomnil in rekel Storizlatu: „Tukaj so tiste ulice, kjer vrvar stanuje; pojdiva k njemu, da vidiva, če si je kaj pomagal s tistimi dve sto cekini, ki si mu jih ti dal.“ „Meni je že prav,“ reče Storizlat; „mislil sem že na njega, in že naprej se veselim, če ti bom mogel pokazati, kako se iz nesrečnega človeka srečen naredi. Ti boš videl, da je v hiši vse spremenjeno, in da je tudi on ves drugačen od pred.“

Med takim pogovorom sta prišla blizo moje hiše. Najdizlat me je prvi zapazil in rekel je svojemu prijatlu: „Zdi se mi, da si ti stavo zgubil. Vrvarja sicer vidim, pa je še zmirom tako revno oblečen, ko poprej. Samo klobuk ima nekaj boljši ko prej, sicer pa je nespremenjen.“

Ko sta bližej prišla, je Storizlat pač videl, da ima Najdizlat prav, in ni si vedel razjasniti, kako to pride, da jaz v ničem nisem bil spremenjen. Bil je tako osupnjen, da me ni hotel ogovoriti. Najdizlat pa me je pozdravil kakor po navadi in mi rekel: „No, gospod mojster, kako se vam zdaj godi? Gotovo se vam vse na bolje obrača, od kar ste dobili tako lepo podporo od mojega prijatla?“

„Blaga dobrotnika,“ odgovorim jaz proti obema, „na svojo veliko žalost vama morem sporočiti, da mi dar tega gospoda ni tako koristil, kakor je on pričakoval in kakor sem jaz sam upal. Zgodilo se mi je nekaj, kar bosta težko verjela; vendar vama zastavim svoje poštenje, da je vse tako res bilo, kakor vama bom povedal.“

Potem sem jima vse natanko povedal, kakor zdaj vašemu veličanstvu, kako se je z mano zgodilo.

Storizlat je bil hud in mi ni hotel vrjeti. „Vrvar, je rekel, „ti me hočeš s takimi pravljicami preslepiti; pa ne smeš misliti, da sem jaz tako neumen. Kaj mara jastreb za klobuke? On vzame le, kar se pójesti dá. Ti si naredil tako, kakor drugi ljudje tvoje vrste. Če jih kaka nenavadna sreča doleti, pusté svoje delo na strani, povabijo svoje sosede in popivajo po gostilnicah tako dolgo, da je vse pognano in so zopet berači, kakor prej. Zdaj spoznam, da ste revež samo zato, ker ne znate z denarjem varčno gospodariti; zato pa ste nevredni vsake pomoči.“

Tri sto sedem in šestdeseta noč.

„Gospod,“ rečem jaz, „le zmirjajte me, kakor hočete, saj jaz vse toliko ložej pretrpim, ker sem čisto nedolžen. Da je to res, kar sem pravil, to je znano po celem predmestji. Sami lahko ljudi sprašujete, pa boste slišali, da se ne lažem. Res je, tudi jaz nisem še nikdar slišal, da bi jastrebi klobuke pobirali in odnašali; pa meni se je vendar tako zgodilo; marsikaj se pripeti, česar bi človek nikdar ne verjel.“

Najdizlat se je za mene potegnil, in je začel Storizlatu vse sorte historije od jastrebov praviti, kako čudne reči so te živali že izvršile. Storizlat se je dal omečiti, je potegnil mošnjo iz žepa in mi naštel vnovič dve sto cekinov. Ker nisem imel mošnje, spravil sem denar kar v žep. Ko mi je Storizlat ta denar odštel, rekel mi je te besede: „Martinček, tukaj imaš zopet dve sto cekinov; dobro jih

spravi, da ne prideš spet ob nje, da si boš ž njimi kaj pomagal, in da se ti ne bo zgodilo, kakor prvi-krat.“

Jaz sem se prav lepo zahvalil in obljubil, da hočem na denar paziti in ga dobro obračati po njegovi želji. Hotel sem še nekaj dostaviti, pa oba gospoda sta me tam stati pustila in šla svojo pot naprej.

Jaz pa sem šel z denarjem precej domu. Ne žene, ne otrok ni bilo doma. Deset cekinov sem spet stran vzel, druge pa sem zavil v ruto in pre-mišljeval, kam bi jih spravil. Za vratmi je stal koš, kamor je moja žena otrobe devala. „Tukaj denarja nihče ne bo iskal,“ mislil sem si in djal ruto s cekini na dno koša pod otrobe. Ko je žena domu prišla, rečem jej, da pojdem prediva kupit, ker nisem nič več imel, — o onih dveh gospodih pa nisem nič omenil.

Jaz grem tedaj prediva iskat. Med tem časom pa je prišel cunjar, ki je pobiral cunje in kosti, ter zanje dajal šivanke, cvirn, gumbe in take reči. Ker je moja žena cvirna potrebovala, denarja pa ni imela in cunj tudi ne, ponudila je možu otrobe, če hoče zanje kaj cvirna dati. Mož si otrobe ogleda in bil je kmalo pri volji, dati nekaj cvirna zanje. Ona je vzela cvirn, cunjar pa je odnesel koš z otrobi in obljubil, da bo koš kmalo nazaj prinesel.

V tem času sem jaz nazaj prišel in pet težakov je predivo z menoj prineslo v zavojih, toliko sem ga bil nakupil. Dal sem vsakemu nekaj krajezarjev za to, da so mi pomagali nositi. Potem pa sem se vsedel na klop, da bi si odpočil, ter se ozrl na tisto mesto, kjer je navadno koš stal.

Ne morem dopovedati vašemu veličanstvu, kako sem se začudil, ko nisem več koša tam stati videl. Prašam toraj hitro svojo ženo, kam je koš prišel, in ona mi je začela praviti, kako dobro kupčijo da je naredila, da je dobila za nekaj otrobov prav lep kos cvirna, in da bo mož kmalo nazaj koš prinesel.

„O ti nesrečnica!“ vskliknem jaz, „ti ne veš kako dobro kupčijo si naredila! V košu je bilo sto in devetdeset cekinov, ki mi jih je vnovič podaril gospod Storizlat.“

Moja žena je skoraj znorela, ko sem jej to povedal. Stokala je, in ruvala lase in se tolkla s pestjo po glavi. „O jaz nesrečnica!“ je rekla, „nisem vredna, da živim, ker sem tako neumna! Kje bom zdaj cunjarja iskala? On koša nikoli ne bo nazaj prinesel, še menj pa cekine. O moj mož, zakaj mi tega nisi povedal? Lahko bi bil zabranil to nesrečo.“

Nemorem vsega povedati, kaj je v svoji žalosti še govorila. Saj veste svetli vladar, da ženskam nikoli besedi ne zmanjka.

„Ljuba žena,“ jej rečem jaz, „nikar tako ne tarnaj, kaj ti to pomaga? S svojim jokom boš le sosede privabila, in kaj je njim treba vedeti, kaj se pri nas godi? Saj nas ne bodo milovali, ampak se nam le smejali. Najboljši je, če molčimo in se udamo v Božjo voljo. Saj je bog vendar dober, da nam je pustil vsaj deset cekinov, s katerimi si vsaj za en par dni lahko življenje olajšmo.“

Moja žena je še dolgo žalovala; s časom se pa vsaka rana zaceli, in tako smo tudi na to zgubo počasi pozabili.

„Če smo prav revni,“ pravil sem jaz, „saj imamo vendar vse, kar imajo bogatini. Saj dihamo tisti zrak in gledamo tisto sonce. Čeravno nekaj boljše živé, pa morajo ravno tako umreti, kakor mi. Med nami in med njimi je tako malo razločka, da skoraj ni besede vredno.“

Le ena reč me je skrbela, namreč to, kaj bom gospodu Storizlatu rekel, če on spet pride in me praša, kam in kako sera njegov denar obrnil. Čeravno sem bil nedolžen, vendar mi je bilo hudo, misliti na to, kako bo gospod nevoljen, če bo videl, da je bil njegov denar že vdrugič zavržen.

Tri sto osem in šestdeseta noč.

Minulo je celó leto, prej da sta Storizlat in Najdizlat zopet prišla prašat, kako se mi godi. Najdizlat se je bil mene večkrat domislil, pa Storizlat je vedno še odlašal.

„Delj časa, ko počakamo, je rekel, „bolj bogat bo Martinček, in bolj dobro se bo meni zdelo.“

Najdizlat pa ni hotel verovati, da bi bil jaz res tako gotovo že obogatel. „Kdo vé.“ je rekel, „če se mu ni zopet kaka nesreča prigodila; kdor ima smolo, njem se kruh v roki v kamen spremeni. Nikar preveč ne upaj, da ne boš potem preveč hud, če ni šlo tako, kakor si ti mislil.“

„Kaj bo to,“ reče Storizlat, „saj se ne prigodi vsak dan, da bi človeku jastreb klobuk odnesel. Martinček je gotovo dobro pazil na denar, da se mu taka nesreča ni v drugič pripetila.“

„Že verjamem, da ni bilo več jatreba po denar,“ reče Najdizlat, „pa koliko je drugih nesreč, na katere

človek ne misli! . Povem ti, pa ne smeš biti hud, meni se nekaj zdi, da si Martinček tudi s tem denarjem ni nič pomagal, in upanje imam, da ga bom jaz s kako majhno rečjo prej srečnega storil, ko ti z denarjem.

Ko sta se en čas tako prepirala, reče Storizlat: „Dosti je; še danes se hočem prepričati, kako stvar stoji; pojdiva tje in poglejva, kdo od naji je stavo dobil.“

Šla sta toraj proti moji hiši in videl sem jih prihajati že od daleč. Ves preplašen sem že mislil, da bi bilo najbolje, če bi se kam skrnil. Vendar sem ostal pri svojem delu in se obnašal, kakor bi ju niti ne videl. Še le ko sta že čisto blizo prišla in me pozdravila, nisem mogel tako neotesan biti, da bi se za pozdrav ne zahvalil in to sem tudi storil z boječim glasom. S povešenimi očmi sem jima potem pravil, kako sem tudi v drugič ob denar prišel, in zakaj sem še zmirom tisti berač, ko prej.

Na konec sem še rekel: „Vidva gotovo porečeta, da bi bil jaz denar lahko kam drugam spravil. Pa povem vama po pravici, da je tisti koš skozi leta za vratmi stal, ne da bi ga žena ali kdo drugi premaknil. Kako se jo meni moglo sanjati, da bo ravno ta dan cunjar prišel, da bo moja žena ravno zdaj pustila mu odnesti koš z otrobi? Da svoji ženi nisem nič povedal, zgodilo se je le zato, da bi bil denar še bolj na varnem, ker ženske ne znajo molčati. In če bi bil denar kam drugam spravil, kdo mi je porok, da bi bil tam varen? Dragi gospod,“ rečem potem obrnivši se proti Storizlatu, „Božja volja ni bila, da bi si jaz z vašim denarjem pomagal. Bog že vé, kaj dela, in njegovi volji se moram vkloniti,

če on neče, da bi bil jaz bogat, in me hoče revnega imeti. Jaz pa sem vam vendar iz celega srca hvaležen in ne bom nehal, preslavljati vaše dobrotljivosti.“

Jaz sem umolknil in Storizlat je začel tako govoriti: „Martinček, če bi ti še tako lepo govoril in me prepričal, da je to res, kar praviš, in da ni samo sleparstvo, s katerim prikrivaš svojo zanikernost in lahkomišljenost, vendar me ne boš več pripravil, da bi jaz tebi še kedaj pomagal, in denar stran metal. Meni ni toliko žal za denar, ki sem ga dal v Boga ime, da bi revežu pomagal in se prepričal o resničnosti svojega mnenja; žal mi je samo to, da tega denarja nisem kakemu drugemu revežu dal, ki bi ga bil bolje porabil, da bi imel kak hasek in tek.“ To rekši se obrne k svojemu prijatlu in in mu reče: „Iz mojih besedi lahko posnameš, da se še ne podam in da moja stava še ni zgubljena. Vendar pa tudi ti lahko poskusiš, če bo tebi obvejljalo, kar trdiš, namreč, da se dá človeku lahko z malo rečjo na noge pomagati. Poskusi zdaj ti ravno z Martinčkom. Jaz mislim, če si z denarjem ni mogel pomagati, da si bo z drugo rečjo še manj; vendar pa lahko poskušiš, bomo vsaj videli, kdo ima prav.“

Najdizlat je imel en kos svinca pri sebi in tega pokaže Storizlatu. „Ti si videl,“ mu reče, „kako sem jaz ta svinec na tleh pobral, ko sva po teh ulicah doli prišla. Zdaj bom podaril ta svinec Martinčku, morda mu bo v srečo.“

Storizlat se je začel krohotati in iz Najdizlata norčevati se. „En kos svinca!“ je rekel, „kaj bo to Martinčku pomagalo? K večem, če en krajcar zanj dobi, in kaj si bo z enim soldom pomagal?“

Najdizlat pa mi je vse eno ponudil tisti kos svinca in rekel: „Nič ne porajtaj, če se ta gospod smeje in vzemi ta svinec. Morda ti bo ravno ta svinec srečo prinesel, ker sem ga našel na poti do tebe.“

Jaz sem mislil, da se Najdizlat le šali z mano, vendar sem svinec vzel in ga v žep vtaknil, da bi se gospodoma ne zameril. Tudi zahvalil sem se zanj. Kmalu potem sta gospoda odšla in jaz sem se spravil zopet na svoje delo.

Tri sto devet in šestdeseta noč.

Ko sem se zvečer slačil, padle so moje hlače težko na tla, in spomnil sem se, da imam tisti svinec v žepu. Vzamem ga toraj iz žepa in ga položim na polico pred oknom.

Tisto noč se je prigodilo, da je hotel moj sosed, ki je bil ribič, iti na ribji lov, ker je bila voda ravno kalna. Toda zapazil je, da nema svinca pri mreži in tako mreže ni mogel v vodo spustiti. Kupiti si ga tudi ni mogel, ker je bilo že pozno v noči in so bile vse prodajalnice že zaprte. Vendar je moral še pred dnevom na ribji lov, ker je bilo treba ribe na trg prinesiti, sicer s svojo družino čez dan ni imel od česa živeti. Ves nevoljen toraj ribič pokliče svojo ženo in jo pošlje po celi soseski, naj bi kje izposodila kak kos svinca. Ženska vstane in gre od hiše do hiše na vrata trkat in za svinec prosit, nikjer ga niso imeli. Ko je nazaj prišla in nič prinesla, jo je mož izprašal, če je bila že tam in tam. Ona reče: „Povsodi sem bila.“ — „Kaj pri Martinčku, ali tam si bila tudi?“ prasha mož. „Tam pa res nisem bila,“ reče žena, „saj škoda, ko bi tje šla, on tako ničesa

nema, ko potrebo, pri njemu ni treba ničesa iskati. Če pa ravno hočeš, pojdem vendar tje, pa vem, da zastonj.“

„Ne bodi lena, pa pojdi k njemu,“ reče mož, „če prav ničesar nema, morda ima pa vendar kak kos svinca. Le pojdi k Martinčkovim, pa prašaj po svinцу, jaz ga moram še danes imeti.“

Nevoljna se žena odpravi in potrka na naše vrata. Jaz sem že spal, trkanje me je pa zbudilo in prašal sem, kdo da je in kaj hoče. „Dragi Martinček,“ reče žena, „moj mož potrebuje kos svinca, da svoje mreže v red spravi; če imate kaj tacega, vas prosi, da bi mu dali.“

Precej sem se spomnil na tisti kos svinca, ki mi ga je Najdizlat dal. Toraj sosedi rečem, da imam nekaj, naj le nekoliko počaka.

Moja žena, ki se je bila tudi zbudila, vstane in tipa po polici, kjer sem jej rekel, da mora svincec ležati. Res ga najde in ga pomoli sosedi skozi vrata.

Ribičeva žena je bila vsa vesela, ko je dobila, kar je toliko časa zastonj iskala, in rekla je moji ženi: „Ljuba soseda, tako sem vesela, da ste mi v zadregi pomagali, da bom moža prosila, naj vam dá vse ribe, kar jih bo vjel, kadar bo mrežo prvič v vodo spustil. Jaz upam, da bo moj mož mojo obljubo potrdil.“

Ribič je bil zelo vesel, da je svincec vendar dobil, in rad je privolil v obljubo svoje žene, da hoče Martinčkovim dati, kar bo prvič vjel v mrežo.

Potem je ribič svoje mreže popravil in v red spravil s svinčcem ter šel na ribji lov kmalo po polnoči. Ko je mrežo prvič doli spustil, vjel je eno

samo ribo, pa ta je bila skor dva čevlja dolga in zelo debela. Lovil je še do dne in vjel mnogo rib, pa nobena ni bila tako velika, ko prva.

Ko je ribič od lova domu prišel, bila je njegova prva skrb, da je meni prinesel obljubljeno ribo. Jaz sem se zelo zavzel, ko sem videl ribiča na vse zgodaj k nam v sobo stopiti.

„Sosed,“ reče proti meni, „moja žena vam je obljubila prvo ribo, ki jo bom vjel, za to, ker ste nam postregli s svincom. Vjel sem najprej to le ribo, in prosim vas, da jo vzamete od mene. Če bi bil še več rib vjel na prvo mrežo, dal bi bil vse, tako pa se je vjela tistokrat samo ta.“

„Pojdite no,“ rečem jaz, tisti kos svinca ni bil toliko vreden, da mi daste zanj tako lepo ribo. Sosed si morajo pomagati v zadregi, in jaz ne zahtevam za tisto malenkost nobenega plačila. Saj vem, da bi tudi vi meni postregli, če bi kaj tacega pri vas iskal. Če pa ravno mislite, da moram ribo vzeti, in ker vém, da jo daste dobrega srca, hočem jo vzeti v dar, da si bomo napravili dobro kosilo. Pa lepa hvala zanjo in Bog plati!“

Tako sem se od ribiča poslovil in nesel ribo svoji ženi. „Tu imaš ribo,“ jej rečem, „ktero nam je ribič prinesel iz hvaležnosti da smo mu s svincom postregli. Poglej, gospod Najdizlat je včeraj rekel, da mi zna ta svinec še srečo prinesiti; velike vrednosti ta riba sicer nema, vendar je stokrat več vredna, ko tisti kos svinca, in gospod Najdizlat je imel vendar prav.“

Potem sem ženi še povedal, da sta bila ona dva gospoda zopet pri meni, in kaj smo se razgovarjali.“

Moja žena je bila v zadregi z ribo, ker je bila prevelika. „Kaj misliš,“ mi reče, „kako hočemo ribo speči? Naša ponva je premajhna, da bi jo spekli v njej, lonca pa tudi nemam tako velicega, da bi celo ribo v njem skuhala.“

„Naredi, kakor hočeš,“ rečem jaz. „to je tvoja skrb; meni je vse eno, če je riba kuhana ali pečena.“ To rekši sem šel na svoje delo.

Ko je moja žena ribo parala, našla je v njenem želodecu velik demant, pa mislila je, da je to iz glazevine narejeno. Slišala je sicer že govoriti o demantih, videla pa še nobenega ni, toraj tudi tega ni poznala. Ker je bil kamen lep in se je krasno svetil in lesketal na vse barve, dala ga je najmlajšemu otroku, da si je ž njim igral. Tudi drugi moji otroci so priketeli in občudovali lepi demantni kamen. Zvečer, ko smo luč prižgali, zapazili so otroci, ki so si še vedno ž njim igrali, da se kamen sveti tudi v tami; če je namreč kdo pred luč stopil, dal je demant vendar luč od sebe. Ko otroci to zapazijo, in ko vidijo, kako se kamen leskeče, če ga je kdo obračal proti luči, hotel ga je vsak iz njih imeti, in drug družemu so ga iz rok trgali. Mali otroci so se jokali, če jim večji niso pustili kamna dosti dolgo v rokah, in začeli vpiti, jokati in se prepirati, da je bil velik šunder in hrup po sobi.

Jaz in moja žena pa nisva na to pazila, ker sva bila tega hrupa že vajena in se vé da otroci za malo reč dostikrat vpiti in jokati začnó. Otročjega hrupa je bilo še le konec, ko so se vsedli k večerji.“

Po večerji pa se je prejšni ropot iz nova začel. Gnali so tako reč, da sem najstarejšega fanta poklical in ga prašal, kaj da imajo otroci med seboj.

„Ljubi oče,“ reče fant, en kos glaževine imajo, ki se prav lepo sveti in lesketa.“ Jaz rečem naj mi stvar pokažejo, in ogledal sem si kamen od vseh strani.

Reč se mi je nekaj čudna zdela, in prašal sem ženo, kaj bi bil to za en glaž. „Ne vem,“ reče ona, riba ga je imela v trebuhu, ko sem jo prerezala.

Meni se še sanjalo ni, da bi to vtegnilo kaj družega biti, ko glaževina. Vendar sem si kamen vedno natančneje ogledoval. Pustil sem luč odnesti, pa kamen se je še vedno lesketal v raznih barvah, kakor bi iskre sipal na vse strani. Upihnil sem luč, pa demant je dajal tako svetlobo od sebe, da ni bilo treba luči, ker nam je kamen svetil. Položil sem ga na polico in ga občudoval. „Glej no,“ sem si mislil, „koliko dobička mi ta svinec prinaša, kajti za svinec sem dobil ribo, v ribi pa to reč, ki nam sveti namesto luči, katero zdaj lahko prihranimo.“

Ko so otroci videli, da sem luč vgasnil, in da je kamen namesto nje svetil, začeli so nad tem čudežem tako vpiti in tuliti, da se je daleč na okoli slišalo.

Jaz in žena sva nad otroci vpila, naj bodo tihi in naj molčé, pa s tem je bilo le še več vpitja in hrupa, in to je trpelo tako dolgo, dokler nisem otrok spat spravil. Pa še v postelji so se pogovarjali o tem kamnu.

Jaz in žena sva šla potem tudi spat. Drugo jutro, ko je bil že veliki dan, šel sem zopet na svoje delo, ter nisem dalje mislil na tisti kamen. Temu se nesme nihče čuditi, ker v svojem življenji nisem bil demanta videl, toraj nisem mogel vedeti, kakšen je; pač pa sem že videl obrušeno glaževino, ki se je tudi nekoliko lesketala, toraj sem mislil, daje tudi to glaževina.

Bližnji moj sosed na česno stran je bil pa nek bogati jud, kateri je kupčeval z žlahtnimi kamni. Med mojo in njegovo sobo je bila le ena tenka stena, toraj ni čudno, da sta bila jud in njegova žena slišala ta grozni hrup, ki so ga prej ta večer moji otroci delali. Dolgo časa nista mogla zaspati zavolj tega šundra.

Drugo jutro je prišla judinja pritožiti se in rekla, da tacega hrupa ne trpi, ker ona in nje mož ne moreta spati.

Moja žena jej reče: „Ljuba gospa Zara — tako je bilo judinji ime — nikar ne zamerite, meni je prav žal, da se je to zgodilo. Saj veste, kako je z otroci; dostikrat se smejajo nad kako malenkostjo, in tudi za malo reč se zopet jokajo. Stopite k nam v sobo, in pokazala vam bom, zakaj so otroci toliko vpili.“

Judinja stopi v sobo, moja žena pa je vzela demant s police in ga judinji pokazala. „Glejte, gospa,“ jej reče, „ta čudna reč je otrokom tako dopadla, da so toliko upili.“ Med tem ko je judinja žlahtni kamen ogledovala od vseh strani in se njegovi lepoti čudila, — ker tako lepih je še malo v rokah imela — pravila jej je moja žena, kako je demant našla v trebuhu ribe.

Ko je moja žena svojo pripoved skončala, dala jej je judinja kamen nazaj in rekla: „Urša, — tako je bilo moji ženi ime — tudi jaz mislim, da je to glaževina, samo obrušena je in se podá lepo za vsaki kinč; ker imam pa že en tak kos obrušene glaževine doma, hotela bi še to kupiti, da bom imela dva. Če vam je prav, pa vam rada nekaj zanj dam.“

Ko so moji otroci, ki so tam okoli stali in zijala prodajali, slišali govoriti o tem, da bi se njih igrača prodala, začeli so vpiti, da ne, in jokali in tako reč počeli, da jim je morala moja žena obljubiti, da kamna ne bo prodala, samo da jih je potolažila.

Judinja toraj ni nič opravila. Rekla pa je moji ženi pred vratmi, kamor jo je spremila, da naj te glaževine nikamor drugam ne prodá, ko njej, in naj se prej pri njej oglasi, prej da bi jo imela drugam oddati.

Tri sto in sedemdeseta noč.

Jud je bil že zgodaj šel v svojo štacuno, kjer je zlato, srebro in žlahtne kamne prodajal. Judinja je tekla k njemu v štacuno in mu povedala, kak dragocen kamen je pri Martinčkovih videla. Povedala mu je na blizo, kako je velik, koliko bi znal tehtati, kako je lep in svetel, in posebno še to, da se po noči sveti, kar je bila od moje žene zvedela.

Jud je poslal svojo ženo precej nazaj k moji ženi, ter jej naročil, naj skuša kamen od moje žene kupiti; in sicer jo je naučil, naj iz začetka le malo obljubi, potem zmirom več; in če bi se drugače ne dobil, naj ga kupi za vsako ceno.

Judinja je prišla in mojo ženo iz sobe ven poklicala. Začela jej je prigovarjati, naj jej tisto glaževino proda, in jo prašala, če bi jo dala za sto goldinarjev. Moji ženi se je sicer veliko denarja zdelo, sto goldinarjev za košček glaževine; vendar si ni upala prodati kamna, ker ni smela brez moje vednosti ničesa prodati. Zato je rekla judinji, naj

pride pozneje, da hoče ona še prej z menoj govoriti.

V tem pa sem prišel jaz ravno domu, ko sta ženski še pri vratih stali. Moja žena me pokliče in me praša, če sme tisto glaževino, ki jo je v ribi našla, za sto goldinarjev prodati, kolikor jej judinja ponuja.

Jaz nisem hotel precej odgovoriti, ker sem se spomnil zdaj vnovič tistih Najdizlatovih besedi, da bo meni tisti svinec še srečo prinesel. Judinja je mislila, da zato ne odgovorim, ker se mi njena ponudba presramotna vidi, zato hitro zakliče: „Sosed, dala vam bom pet sto goldinarjev; ali vam je to zadosti?“

Ker sem videl, da je judinja tako hitro poskočila od sto na pet sto, sem mislil: „kamen mora veliko vreden biti,“ in rekel sem jej, da se za tako majhen denar še ne zmenim; če ona hoče kamen imeti, mora vse drugačne ponudbe delati.

„Veste kaj, sosed,“ reče judinja, „vzemite tisoč goldinarjev; to je veliko denarja, in jaz se bojim, da bo moj mož hud, ker sem toliko dala za to igračo.“

Jaz pa sem jej rekel, da hočem imeti za kamen sto tavžent cekinov, čeravno je še več vreden. „Samo zato, ker smo sosedi,“ rekel sem jej, „dal ga bom pod ceno in ker sem dober kup do njega prišel; če mi pa nečete toliko dati, dobil bom od drugih zlatarjev še več za njega.“

Toliko mi judinja ni hotela dati, vendar pa je delala vedno više ponudbe, tako da je prišla na petdeset tavžent cekinov. Jaz pa jih nisem hotel vzeti.

„Jaz ne smem več obljubiti brez vednosti mojega moža,“ rekla je judinja; „on bo še le zvečer domu prišel, in prosim vas samo to, da kamna nikamor drugam ne prodate, dokler niste z mojim možem prej govorili in mu ga pokazali. Kaj ne, do večera boste že počakali?“ S tem sem bil zadovoljen in obljubil sem judinji, da bom počakal do večera.

Ko je jud zvečer domu prišel, povedala mu je njegova žena, da kamna ni še mogla kupiti, in koliko jaz zanj hočem, pa da ga še nisem prodal, dokler ga on ne vidi.

Jud je pazil, kdaj bom jaz od dela domu prišel. Ko me zagleda, me takoj pokliče in mi reče: „Ljubi sosed, pokažite mi vendar tisti kamen, za kterega vam je moja žena toliko obetala!“ Jaz ga peljem v mojo hišo in mu kamen pokažem.

Ker je bilo že mračno, videl je lahko, kako se kamen sveti, in takoj je spoznal, da ima pred seboj demant nenavadne velikosti in lepote. Ogledoval ga je od vseh strani in ni se mu mogel dovelj načuditi.

„No, ljubi sosed,“ mi reče, „moja žena vam je ponujala petdeset tisoč cekinov zanj; jaz vam pridam še dvajset tisoč, da jih bo sedemdeset, potem imate vendar zadosti.“

„Gospod sosed,“ rečem jaz, „saj sem vaše gospoj povedal, da ga ne dam spod sto tisoč cekinov. Če mi toliko ne date, potem je škoda besedi, jaz ga boljši kup ne dam.“

Poganjal se je še en čas, da bi mi kaj odsčipnil, pa jaz sem se trdno držal in nisem odjenjal ne krajcarja. Ker se je bal, da bom jaz kakemu drugemu zlatarju kamen pokazal, in to sem mislil tudi storiti — skle-

nil je rajši še tisti večer kupčijo in mi segel v roko, da bo dal, kolikor jaz zahtevam. Rekel mi je tudi, da nema sicer toliko denarja v hiši, da ga bo pa do jutri že preskrbel, naj bom le brez skrbi. Da bi bila kupčija bolj gotova, prinesel mi je še tisti večer dve mošnji, vsaka po tisoč cekinov.

Drugi dan mi je jud res ves denar izplačal, jaz pa sem mu dal tisti demant, kterega je pozneje jud še mnogo dražej prodal, kakor sem zvedel. Ko sem tako naenkrat bogat postal, šel sem v cerkev in se Bogu lepo zahvalil za toliko milost. Rad bi bil šel k Najdizlatu, da bi se mu zahvalil za kossvinca, pa nisem vedel, kje stanuje in kje je njegov dom. Tudi Storizlatu bil sem še vedno hvaležen, čeravno njegov dar ni bil srečen.

Začel sem premišljati, kaj bi s tolikim denarjem počel, da bi se ne manjšal, ampak še vedno množil. Moja žena, gizdava, kakor so vse ženske, hotela je precej, naj kupim za njo in za otroke žlahtno obleko, naj kupim hišo in naj jo okusno opravim.

„Ljuba žena,“ jej rečem, „mi ne smemo take petrata delati; denarja imamo sicer mnogo, pa tudi velik kup se razleze pri razkošnem in lahkomišljenem gospodarstvu. Le meni to prepusti. Čedno obleko in hišo bomo že dobili. Vsega denarja pa ni treba v take reči vtakniti, ki nič dobička ne nesó, sicer nemamo ob čem živeti, če ves denar zakupimo. Treba bo pričeti tako kupčijo, da bomo od dobička živeli, premoženje bo pa zmirom ostalo nedotaknjeno.“

Drugi dan precej sem šel k revnim vrvarjem, ktere sem poznal, da živé v tako slabih razmirah, kakor jaz prej. Dal sem vsakemu nekaj denarja na

roko in jim naročil, naj vrvarske dela na moj račun delajo in kedar bo blago izdelano, naj ga le k meni prinesó, jaz jim hočem vse precej plačati. Drugi dan sem šel še k vsem drugim. Vsi so bili moje ponudbe veseli in so tudi v moji službi ostali, ker sem jih jaz precej v gotovini plačeval, prej pa so morali dostikrat na denar čakati, ob enem pa jim plačujem toliko, da še več zaslužijo, ko prej, ko so na svojo roko delali. Tako so zdaj vsi vrvarji celega Bagdada v moji službi in na moj račun delajo. Jaz pa že vem, kam blago zopet naprej prodam, da mi še precej dobička vrže. Na mnogih krajih tega mesta, pa tudi v mnogih mestih po tujih deželah imam svoje prodajalnice, da izdelano blago prodajam. Povsodi imam nastavljene zveste ljudi, da mi skupljeni denar vestno odrajtajo. Tako moja kupčija veselo napreduje.

Da bi si naredil veliko shrambo ali magazin za svoje blago, kupil sem eno staro hišo, jo pustil podreti in sozidal novo hišo na tistem prostoru; od zad pa sem sozidal velik magazin. Tisto novo hišo je vaše veličanstvo sinoči videlo. Akoravno je hiša zelo velika, vendar potrebujem vse prostore v njej, nekaj sob za stanovanje, druge pa za pisarne; od spod in od zad pa za shrambe mojega blaga.

Tri ste ena in sedemdeseta noč.

Minulo je bilo že precej časa, kar sem bil svojo staro hišico popustil in se preselil v to novo, veliko hišo, kar se naenkrat Najdizlat in Storizlat zopet mene spomnita. Zmenila sta se, da pojdetata zopet v to stran na sprehod, in ko prideta v tiste ulce, kjer

sem jaz navadno delal, sta se začudila, da mene ni bilo več videti tam pri vrveh. Začela sta ljudi spraševati, in zelo sta se začudila, ko sta zvedela, da sem jaz postal velik in bogat kupčevalec, da mi ne pravijo več „Martinček,“ ampak gospod Kožuh, in da imam v teh in v teh ulicah tako hišo, kakor bi bila palača.

Prijatla toraj gresta in me poiščeta v tistih ulicah, kakor so jima ljudje povedali. Storizlat ni mogel verjeti, da bi bil tisti kos svinca mene srečnega storil, zato je rekel med potjo Najdizlatu:

„Jaz sem vesel, da sem Martinčka srečnega naredil; kajti to je enkrat gotovo, da si s tistim svincem ni pomagal, ampak z mojim denarjem. Samo to ni lepo od njega, da se je meni tako lagal; to pa je naredil le zato, da bi bil od mene še več dobil, saj sem mu tako štir sto cekinov dal namesto dveh sto, ker si je za prvih dve sto tako pravljico zmisлил.“

„Ti zmirom slabo misliš o ljudeh,“ reče Najdizlat, „jaz pa ne; zakaj imaš Martinčka za lažnjivca? Jaz ga imam pa za poštenega, in jaz mislim, da mu je ravno tisti svinec srečo prinesel, ki sem mu ga jaz dal. Pa počakaj, saj bova kmalo tam in vrvar nama bo sam vse povedal.“

Med takimi pogovori sta prišla do moje hiše. Ko sta še enkrat prašala, če je to tista, v kateri vrvar Martin Kožuh stanuje, in ko so jima ljudje potrdili, potrkala sta na vrata, in moj vratar jima odpre.

Storizlat je še zmirom dvomil in je vratarja prašal: „Rekli so nam, da je to hiša gospoda Martina Kožuha, bivšega vrvarja; ali sva prav prišla?“

„Čisto prav,“ reče vratar; le pojdite gori, gospod so doma; zgoraj boste videli že strežaja, ki vas bo k njemu peljal.“

Oba prijatla tedaj stopita pred mene in jaz sem ju takoj spoznal. Ves vesel jima hitim naproti, ter jima hočem poljubiti roke; tega pa nista pustila, ampak po prijateljsko sta me objela. Potem sem ju peljal v drugo sobo, od koder se je videlo na vrt, in tam ju poprosim, naj se vsedeta. Hotela sta, da bi jaz sedel v sredo med oba, to pa bi bilo preveč časti za mene, tega nisem hotel storiti.

„Blaga gospoda, jima rečem, „nisem še pozabil, koliko hvale sem vama dolžan. Nasproti vama sem še zmirom tisti revni Martinček, kakor nekdam.“

Na to sta se skupaj vsedla na eno zofo, jaz pa njima naproti na drugo.

Storizlat poprime prvi za besedo in reče proti meni obrnjen: „Gospod Kožuh, ne morem vam povedati, kako me veseli, ko vas vidim v tistem stanu, v kakoršnega sem vas hotel povzdigniti, kō sem vam dvakrat po dve sto cekinov podaril v ta namen, da bi si naprej pomagali. Ne dvomim, da ste ravno s tistim denarjem svojo obrtnijo tako povzdignili, da ste zdaj do tacega blagostanja prišli. Samo ena reč mi ne gre v glavo. Namreč to, zakaj ste se mi zlagali in mi pravili tiste pravljice, kako vam je jastreb denar odnesel in drugokrat cunjar. Gotovo ste še več denarja potrebovali za začetek, in upali ste, da ga boste od mene dobili. Zdaj vam to nič ne zamerim, ker vidim, da ste si res z denarjem pomagali, in da sem toraj jaz vendar prav imel.“

Najdizlat je bil nevoljen nad temi besedami svojega tovarša, ter je vedno z glavo odmajeval, ko

je Storizlat govoril. Ko je pa ta skončal, segel je Najdizlat v pogovor in to le rekel: „Storizlat, ne zameri, če jaz še pred gospodom Kožuhom nekoliko spregovorim. Jaz se čudim, zakaj ti njemu nič ne verjameš in mu tako malo zaupaš. Jaz sem mu pa vse verjel, kar je povedal o tistem denarji, in še danes verjamem. Toda, naj sam govori, bomo videli, kdo ima prav, ali ti ali jaz.“

Tri sto dve in sedemdeseta noč.

Ko sta oba izgovorila, poprijel sem jaz za besedo in tako govoril: „Blaga gospoda, jaz upam, da se zavoljo mene ne bosta sprla, če bi prav moj odgovor ne bil povšeči kateremu iz vaju, zato hočem vse po pravici povedati in mi smeta verjeti, da se tudi prej nisem zlagal, kakor se zdaj ne bom.“ Potem sem začel praviti, kako se je zgodilo s tistim svincem, s tisto ribo in tistim demantom, kakor sem celo historijo ravnokar vašemu veličanstvu povedal.

Storizlat pa še zmirom ni bil popolnoma prepričan. Ko sem svojo povest skončal, mi je rekel: „Gospod Kožuh, ta pravljica od ribe, ki je demant v trebuhu imela, zdi se mi ravno tako neverjetna, kakor vaše prejšne pravljice od jastreba in od koša, ki ga je cunjar odnesel. Vendar naj bo to kakor hoče, toliko vidim da ste postali premožen in bogat mož, in ker sem ravno to doseči hotel, me veseli, da sem svoj namen dosegel.“

Ker je bilo že pozno, je vstal in se poslovil, ravno tako njegov prijatelj Najdizlat. Jaz tudi vstanem in rečem: „Draga gospoda, dovolita mi, da vaji za nekaj poprosim in te prošnje mi ne smeta

odreči. Skažita mi čast in prenočita pri meni in dajta enkrat pri meni večerjati; jutri zjutraj pa vaji popeljem na mojo graščino na deželi, ki sem jo nedavno kupil, da si tam včasih malo odpočijem in preživim nekaj ur v frišnem zraku. Še jutri vaji pripeljem potem v mesto nazaj.

„Če ima Najdizlat čas,“ reče Storizlat, „meni je prav, ker nemam posebnega opravka danes.“ „Kjer si ti, hočem biti tudi jaz,“ reče Najdizlat, „toliko časa si že vzamem zavolj tebe. Samo vsak na svoj dom morava pošto poslati, da naji ne bodo zastonj z večerjo čakali ali pa po noči iskali.“

Pri tem je tudi ostalo. Do večerje je bilo še časa dovolj, da sem svojima prijatloma razkazal celo hišo in vse shrambe. Tudi podrobnosti svoje kupčije sem jima natančno razložil. Čutil sem do obeh enako hvaležnost, kajti Storizlat mi je hotel pomagati iz revščine in mi je res veliko svoto dal, Najdizlat pa mi je le malo dal, neznamen kos svinca, vendar mi je pomagal in bil začetnik moje sreče.

Zdaj so prišli povedat, da je večerja pripravljena. Povabil sem oba prijatla in šli smo v sobo, kjer se je navadno jedlo. Oba gospoda sta se čudila nad lepoto jedilne dvorane, nad lepimi svečniki, nad lepo opravo pohištva in pomiznega orodja. Med jedjo sem pustil godce priti, da so lepo zagodli in nam kratek čas delali. Tako sem prijatloma skušal svojo hvaležnost na vse mogoče načine pokazati.

Drugo jutro smo se zmenili, da smo prav zgodaj vstali, da bi še v juternem frišnem zraku naredili izlet na mojo grajščino. Še pred solničnim izhodam smo bili na poti do tje. Napregel sem v kočijo dva

hitra, lepa konja in ta dva sta nas kar na enkrat potegnila na moje posestvo.

Ko smo stopili iz voza, sta Najdizlat in Storzlat obstala in dolgo časa občudovala lepoto razgleda tiste okolice, pa tudi lepoto mojih vrtnih nasadov okoli gradu. Potem sem ju peljal v grad, kjer sem jima zopet vse sobe razkazal, katerih opravo sta na glas hvalila,

Potem smo šli na vrt, ki je bil onkraj grada, in ta jima je bil še najbolj povšeči, tako lepe in nenavadne cvetlice so ga krasotile, tako žlahtne sadne drevesa so mu dajale senco, tako redke in lepe tičice so skakljale po vejah in prepevale vsaka svojo pesem. Tudi čisti studenci in vodometi so bili v vrtu, in voda, ki so jo nanašali, pretakala se je po umetnih strugah med gredami cvetlic. V bajerjih s čisto studenčnico napolnjenih švigale so razne ribice sim ter tje. Storzlat in Najdizlat nista mogla prehvaliti mojega okusa v napravi zabavnih vrtov, ter povdarjala, da celo cesar ne more imeti lepšega gradu in lepšega vrta, kakor je moj.

Od vrta naprej smo šli na sprehod, da smo prišli do malega gojzdiča. Hodili smo potem v najhujši vročini pod senco košatih dreves v gojzdu. Bil sem že svojim hlapcem naročil, da so tje v gojzd prinesli zofo, kamor smo se vsedli, da ni bilo treba na tla posedati in si obleke pomazati. Tudi sem pustil prinesiti vina in mrzlih jedil, da smo se v hladni senci pokrepčali.

Dva od mojih sinov, ki sta bila tudi z nami, šla sta s svojim učenikom nekoliko dalje v gozd, da bi našla kako tičje gnjezdo. Na enkrat zagledata veliko gnjezdo med gostimi vejami. Hotela sta po

drevesu gori splezati do njega, pa tega nista znala, ker prej ko smo bili vedno v mestu, nista dobila pred oči drevesa; sicer pa sta bila še premajhna za to, ker je bilo deblo drevesa debelo in ga je bilo težko objeti. Rekla sta toraj hlapcu, ki je vedno z njima hodil, naj on gori zleze in gnjezdo ven vzame ter doli prinese.

Hlapec je zlezal na drevo in se je zelo začudil, ko je videl, da je gnjezdo v starem klobuku narejeno. On vzame klobuk z gnjezdom vred in ga prinese doli ter dá mojima otrokoma. Rekel pa je, naj to še meni pokažeta, ker je kaj nenavadnega, da bi se našlo gnjezdo v klobuku. Tedaj je starši fant vzal klobuk z gnjezdom ter tekkel k meni, da bi mi to pokazal. Videl sem ga že od daleka leteti proti meni z veselim obrazom, kakor so otroci že sploh veseli, če tičje gnjezdo najdejo. „Poglejte no, ata,“ mi reče in mi dá gnjezdo v roke, „ali ste že vidili gnjezdo v klobuku?“

Tri sto tri in sedemdeseta noč.

Tudi Storizlat in Najdizlat sta se začudila, ko sta videla gnjezdo v klobuku; najbolj pa sem se čudil jaz, ker sem spoznal klobuk; bil je moj klobuk, tisti, ki mi ga je jastreb odnesel. Ogleдал sem si klobuk od vseh strani in rekel prijatloma: „Gospoda, ali se še spominjata, da sem ta klobuk tačas na glavi nosil, ko sta vidva v prvič govorila z menoj?“

„Klobuka pač ne bova več poznala,“ reče Najdizlat, „pa če je to tisti klobuk, potem mora biti v njem tistih sto in devetdeset cekinov, ki jih je jastreb odnesel.“

„Gotovo je to moj klobuk,“ rečem jaz, in tudi cekini so not, to čutim na teži. Le dajte ga potehtati!“ Vzel sém gnjezdo iz klobuka, ter ga izročil otrokom; klobuk pa sem ponudil Najdizlatu, da ga je potehtal, in ta ga je spet Storizlatu v roke dal. „Mogoče, da je vaš klobuk,“ reče Storizlat, „pa prej moramo v njem najti tiste cekine.“

„Kdo vé, če so vsi še not,“ rečem jaz, „le pomislimo, koliko časa je klobuk že na drevesu, morda je jastreb nekaj cekinov med letom zgubil, če se je futer pretrgal, ali če ga je prekluval. Bomo pogledali.“ „To je prav lahko mogoče,“ reče Najdizlat, „jaz pa gospodu Kožuhu verjamem, da je njegov klobuk.“

Na to sem jaz futer pretrgal in cekine ven usul. Najdizlat jih je v povrsti razpoločil in začeli smo jih šteti. Bilo jih je sto in devetdeset, ne eden ni manjkal. Oba sta se začudila.

Storizlat pa je vendar rekel: „To zdaj vidim, da ti je res jastreb odnesel prvih sto in devetdeset cekinov; pa da si drugih sto in devetdeset med otrobe vergel, in jih tako cunjarju prepustil, tega ti vendar ne verjamem.“

„Gospod, ne zamerite,“ rečem jaz, „tudi to je bilo ravno tako resnično, kakor pripoved s klobukom in jastrebom. Vendar ne boste zahtevali, da bi se nalašč zlagal in svojo izpoved preklical, samo da bi vi prav imeli?“

„Pusti Storizlata reče Najdizlat k meni, „saj vidiš, kako je maloveren, ko ima vendar tako očiten dokaz pred seboj! Prepričan sem, da tudi tvoje povesti o ribi, ki je imela demant v trebuhu, ne verjame.“ „Govori ti, kar hočes,“ reče Storizlat,

„Jaz pa le vedno svojo trdim, da se bogastvo ne more pridobiti brez začetnega denarja.“ „Kaj pa, če bi jaz drag demant po naključju našel, ali bi potem tudi še mogel trditi, da sreče ni, in da se zamore denar le z denarjem pridobiti?“ prša Najdizlat.

Storizlat na to ni nič odgovoril. Potem smo šli v grad nazaj, kjer je bilo kosilo že pripravljeno. Po kosilu, ko je bila najhujša vročina, sta se moja dva gosta malo vlegla in zadremala; jaz pa sem med tem časom dal nekoliko ukazov svoji družini in pogledal po hlevih in njivah, če je vse v redu. Popoldne sem prišel k prijatloma nazaj in smo se do večera zabavali in razgovarjali o različnih stvareh. Zvečer o hladu smo šli v vrt sedet. Po večerji pa sem pustil napreči in peljali smo se v lepi, svetli in hladni noči v Bagdad nazaj.

Ko se domu pripeljemo, naključilo se je po nemarnosti mojih hlapcev, da nismo imeli nič ovsa doma za konje.

Žitni kupci so imeli že vsi prodajalnice zaprte, ker je bilo že pozno v noči. Eden od hlapcev je šel k sosedom prašat, če ima kateri kaj zobanja za konje. Pri nekemu sosеду najde jerbas otrobov. On jih kupi in jih prinese v jerbasu, pa je moral obljubiti, da bo jerbas nazaj prinesel. Ko je otrobe konjem v jasli usul, padlo je nekaj težkega v jasli. Bila je tista cunjja, v kateri so bili zaviti cekini. Hlapec cunje ni odvezal, ampak vse vkup je meni prinesel. Bili smo še vsi trije zbrani. Jaz sem cunjjo takoj spoznal, pa tudi po teži vedel, da je tista. Ves vesel rečem prijatloma: „Draga gospoda, osoda je hotela, da se ne ločita poprej od mene, dokler se ne prepričata o resničnosti mojih besedi. Tukaj

poglejta, so zvezani tisti sto in devetdeseteri cekini; jaz cunjo poznam, da je tista, ki sem jo skrtil med otrobe. Hlapec je kupil otrobov za konje in med otrobi je našel to cunjo.“ Razvezal sem cunjo in našli smo vse cekine v njej. Tudi koš sem ukazal prinesiti in spoznal sem ga za svojega. Poklicali smo mojo ženo in tudi ona je spoznala jerbas takoj za svojega. Njej pa nismo nič povedali, da smo cekine nazaj dobili, toraj sta se prijatla prepričala, da je isti koš, toraj tudi isti cekini.

Zdaj še le se je Storizlat udal in spoznal, da sem jaz resnico govoril. „Zdaj pa že sprevidim, da sem se motil,“ je rekel, „ko sem trdil, da se bogastvo le z denarjem pridobi. Ti si moral res po sreči obogateti.“

Jaz pa sem mu na to djal: „Gospod, ne upam si, prositi vas, da bi teh tri sto osemdeset cekinov nazaj vzeli. Vem da jih niste dali iz tega namena, da bi jih kedaj nazaj tirjali. Jaz pa tudi, hvala Bogu, tega denarja zdaj ne potrebujem več; zato mislim, da bom najbolje storil, če z vašim dovoljenjem ta denar jutri med uboge razdelim.“ Storizlat je ta moj predlog potrdil.

Prijatla sta tisto noč pri meni ostala. Drugo jutro sta se poslovila in vsak je šel na svoj dom, oba zadovoljna, da sta mene tako srečnega našla. Pozneje sem tudi jaz oba prijatla obiskal na njiju domovjih, ter se jima zahvaljeval za toliko dobrotljivost, ki sta jo meni v moji revščini izkazovala. Od tega časa smo vsi trije prijatli in se pogosto obiskujemo.“

Cesar Arešid je bil vrvarja tako zvesto poslušal, da je še le potem zapazil, da je historije konec, ko je vrvar že en čas molčal. Potem pa mu reče:

„Martinček, že dolgo nisem slišal tako lepe historije, kakor je bila vaša. Iz nje se vidi, kako čudne so včasih Božje pota, in kako včasih revež do nepričakovane sreče pride. Ti moraš Bogu svojo hvaležnost s tem skazovati, da boš svoje bogastvo dobro obračal in da tudi na reveže ne boš pozabil. Jaz ti bom pa povedal, da je tisti demant, ki ga je tebi riba prinesla, zdaj v mojih rokah, ker ga je tisti jud k meni prinesel, in jaz sem ga precej kupil, ker prej nisem imel nobenega tako lepega demanta. To moraš tudi Storizlatu povedati, in če ne verjame, naj pride sam k meni, da mu bom demant pokazal. Bo vsaj spoznal, da se z denarjem in trudom ne pride vselej do bogastva; pač pa večkrat po slepi sreči. To historijo moraš tudi mojim modrijanom povedati, da jo bodo zapisali in da jo bodo brali še pozni rodovi.“

Po teh besedah je cesar vse tri može odpustil in z globokim prikonom poslovišči so šli vsak na svoj dom.“

Kraljica Lunica je hotela zdaj z drugo historijo pričeti, pa kralj Riar jo je opomnil, de se že jutro svita in da naj historijo odloži do prihodnje noči.

Tri sto štir in sedemdeseta noč.

Historija od Damijana in štiridesetih roparjev.

Drugo jutro je Srebernica o pravem času poklicala svojo sestro, kraljico Lunico, in ta je začela praviti to-le historijo:

„V nekem mestu Perzije, na meji vašega kraljestva, živela sta dva brata, eden je bil Kozma, drugi pa Damijan. Oče jima je le malo premoženja zapustil,

in to sta med seboj razdelila; videti je toraj bilo, da bosta oba enako revna ostala. Pa prišlo je drugače.

Kozma je vzel za ženo hčer bogatega trgovca in je toliko priženil, da je postal kmalo zelo bogat mož ter je bil najbogatejši trgovec tistega mesta. Damijan pa se je oženil z revnim dekletom svoje vrste in ostal je revež. Druzega zaslužka ni imel, ko da je hodil v hosto drva sekati, in kedar jih je nekaj nasekal, nabasal jih je na svoje tri osle, ki so bili edino njegovo premoženje, ter spravil tako drva v mesto in jih tu prodal.

Nekega dne je bil Damijan spet v hosti in je bil že precej drv nasekal, ter jih je ravno začel nakladati, kar vidi v daljavi vzdigavati se od tal neko meglo, katera se je njemu vedno bolj približavala. Bistro je pazil na to čudno meglo, in kmalo je spoznal, da je to precejšna četa konjikov, ki hitro čez polje proti njemu jahajo.

Čeravno v tem kraju ni bilo roparjev, prišlo je Damijanu vendar na misel, da bi ti jezdeci vtegnili roparji biti. V strahu pred njimi je pustil svoje tri osle v hosti stati, on sam pa je splezal na visoko, košato drevo in se je vsedel na eno vejo tako, da je on videl doli z drevesa, kdor bi pa spodaj stal, ga ni mogel videti.

Kmalo potem so pridirjali tisti jezdeci, vsi veliki in močno oboroženi, tako da Damijan ni več dvomil, da so res roparji. Naštel jih je štirideset. V istini so bili roparji, kateri v teh krajih niso ropali, ampak drugodi, in tukaj imeli le svojo shrambo in zavetje. Po njih obnašanji je kmalo uvidel, da so res tolovaji.

Vsi roparji so posedli iz konj in stopili na tla; vsak je privezal svojega konja na kako drevò, konju pa vrečo z ovsem pred gobec; potem pa so sneli s kónj vreče s plenom, ki so bile težke videti, in Damijan je sodil, da mora v teh vrečah biti naropani denar in drugo blago.

Največi in najlepši napravljen izmed roparjev, ki ga je Damijan imel za poglavarja, približal se je z veliko vrečo k eni skali, ki je bila blizo tistega drevesa, na katerem je Damijan čepel. Preril se je skozi grmovje in ko je prišel tik pred skalo, rekel je besede: „Lišček, odpri vrata!“ in sicer tako na glas, da je Damijan besede natanko razložil. Ko je poglavar roparjev te besede izustil, odprla se je skala in vsi roparji so šli v podzemeljsko jamo. Za njimi pa so se vrata same zaklenile.

Roparji so ostali dolgo časa v jami, pa Damijan si ni upal z drevesa doli, ker se je bal, da bi znali roparji ravno tačas ven priti, kadar bi on z drevesa doli stopil; zato je moral potrpeti in na drevesu počakati. Mikalo ga je, da bi doli zlezal, zasedel enega od roparskih konjev in bežal na njem proti mestu, pa ta reč se mu je preveč nevarna zdela, ker bi ga vtegnili roparji doiti.

Po dolgem čakanji se skala vendar odpre in in roparji pridejo iz jame, njim na čelu poglavar. Ko so bili vsi zunaj, rekel je poglavar besede: „Lišček, zapri vrata!“ Tudi te besede je Damijan dobro slišal in si jih zapomnil. Roparji so zdaj spet zasedli vsak svojega konja in odjahali so proč čez širno polje.

Damijan si ni upal precej z drevesa doli. „Morda je kateri kaj pozabil,“ mislil je sam pri sebi, „pa bi

vtegnil nazaj priti in mene tukaj zasačiti.“ Gledal je toraj za roparji, dokler jih je bilo kaj videti, in ko že dolgo ni bilo nobenega več, zlezal je še le počasi z drevesa. Ker si je bil besede zapomnil, s katerimi je poglavar vrata odprl in zaprl, bil je radoveden, če se bo skala tudi njemu odprla na te besede. On toraj stopi pred skalo, ki je imela vdelane vrata in reče: „Lisček, odpri vrata!“ in takoj se mu vrata na stežaj odpró.

Tri sto pet in sedemdeseta noč.

Damijan je pričakoval, da bo prišel v tamno ljukno, pa zelo se je začudil, ko stopi v veliko, prostorno jamo, ki je bila od zgoraj razsvitljena. Videl je tukaj veliko shrambo raznih jedil, suhega mesa, kruha, sode z vinom; potem razno kupčijsko blago, kakor kose od svile, sukna, platna, preproge in druge reči; pa kar je bilo še najbolje, videl cele kupe zlatega in srebrnega denarja; nekaj ga je bilo kar na kupe nametanega, nekaj pa v vrečah spravljenega. Bilo je toliko bogastva nakopičenega, da se mu je zdelo, da morajo roparji že več sto let svoj plen v to jamo vkup nositi.

Ko je Damijan v jamo stopil, so se vrata same za njim zaprle. Pa tega se ni vstrašil, saj je vedel, kako mora reči, da se bodo vrata zopet odprle. Kaj mu je v jami storiti, o tem ni dolgo premišljeval. Nabasal si je vse žepe polno cekinov. Potem je znosil iz jame še toliko vreč s cekini, kolikor je sodil, da jih bodo njegovi trije osli nesti zamogli. Kadar je šel z vrečo ven, je moral reči: „Lisček, odpri vrata!“, potem pa so tako dolgo odprte ostale, da je

spet nazaj prišel, in ko je bil not, so se vrata same zaprle. Ko je bil svojim oslom dosti zlata naložil, se je vstopil pred skalo in rekel: „Lisček, zapri vrata!“ in takoj so se vrata zaklenile. Zdaj je Damijan vrh vreč s cekini naložil še nekaj polen, da so se vreče skrile, ter jih z vrvjo privezal. Potem pa je osle pognal in šel ž njimi hitro v mesto nazaj. Ko jih pripelje na dvorišče svoje hiše, zaklenil je hišne vrata za seboj. Potem je tiste polena doli vrgel, vreče s cekini pa nesel v hišo ter jih razpostavil po sobi.

Njegova žena je vreče ogledovala, in ko je čutila, da je denar v njih, sumila je, da je njen mož ta denar kje ukradel, zato mu reče; ko je prinesel zadnjo vrečo:

„Damijan, saj menda vendar nisi tega denarja kje ukradel?“ On pa jo pomiri z besedami: „Nič se ne boj, jaz nisem tat; če se pa roparju kaj vzame, to ni nobena tatvina. Le počakaj, da ti vse povem, potem boš drugače govorila.“

Stresel je potem vse cekine iz žakljev na tla, tako da jih je bil velik kup. Žena je bila vsa trda od veselja, ko je toliko denarja videla. Damijan pa je začel praviti in jej vse povedal, kako je do tega denarja prišel. Nazadnje pa jo je prosil, naj nikomur nič ne pové o tem.

Ko se je žena dosti načudila, bila je z možem vred vesela in hotela je vse cekine prešteti. „Ljuba žena, ne bodi neumna,“ reče Damijan, „tacega kupa denarja do jutri zjutraj ne prešteješ! Saj nam ni treba vedeti, koliko je cekinov; ukradel jih nobeden ne bo, če jih dobro skrijemo. Jaz bom izkopal jamo

in cekine not zakopal. Nama se mudi, da nas kdo pri denarji ne najde.“

„Vendar bi bilo dobro,“ reče žena, „ko bi mi vsaj na blizo vedeli, koliko imamo denarja. Jaz pojdem v sosesko, da si izposodim kako posodo, da bom denar zmerila; med tem časom boš pa ti jamo izkopal.“

„Ljuba žena,“ reče Damijan, „vse to je nepotrebno, in boljši bo, da to opustiš. Če pa že ne odnehaš, stori kakor hočeš, samo molči, da se stvar ne izvé.“ Žena je toraj šla k svoji svakinji, Kozmovi ženi, da bi si merico izposodila. Kozma je bil v štacuni, toraj njegova žena sama doma, in Damijanova žena jo poprosi, naj jej posodi kako mero. Svakinja jo praša, če hoče veliko ali malo mero; Damijanka jej reče, da malo.

„Le malo časa počakaj,“ reče Kozmova žena, „kmalo ti katero prinesem.“

Svakinja je poiskala leseno merico. Ker je pa vedela, da so Damijanovi zelo revni, bila je radovedna, kaj bodo merili v posodi. Zato je na dno merice pritisnila nekaj testa, da bi se nekaj tiste stvari prijelo, kar bodo merili. Na to stopi v sobo in izroči Damijanovi ženi prošeno posodo.

Ko je Damijanka domu prišla, vsedla se je h kupu, zajela cekinov v posodo do vrha in jih izsula na drug kup. Tako je zmerila celi kup zlata.

Ko je Damijan cekine zakopaval, nesla je Damijanka merico zopet svakinji nazaj, da bi jej pokazala, kako hitro posojeno reč nazaj prinese in kako je skrbna. Tega pa ni zapazila, da se je en cekin prijel testa na dnu posode.

Nese toraj tisto posodo nazaj in se zahvali za storjeno uslugo.

Komaj je Damijanka odšla, pogledala je nje svakinja precej na dno posode, če se je kaj prijelo. Pa silno se je začudila, ko je našla na dnu cekin. Njenega srca se polasti bleda zavist in nevošljivost.

„Kaj?“ je rekla, „Damijan ima toliko cekinov, da jih kar z merico meri! Od kodi je ta Baraba toliko denarja dobil? Na pošten način gotovo ne!

Kozma ni bil doma, kakor smo že rekli; njegova žena ga je že komaj pričakovala, da bi mu naznanila to nepričakovano novico.

Tri sto šest in sedemdeseta noč.

Ko je Kozma domu prišel, rekla mu je žena: „Kozma, ti misliš, da si bogat mož, pa se motiš; tvoj brat Damijan pa ima toliko denarja, da ga ne šteje, ampak samo še meri s posodo.“ To se je Kozmi čudno zdelo, in prašal je ženo, kako to misli. Na to mu je povedala, kaj se je prigodilo. Pokazala mu je tudi tisti cekin, ki ga je našla na dnu posode. Bil je že star cekin, ker je bilo ime cesarja, ki ga je skoval, Kozmi čisto neznan.

Namesto da bi se Kozma veselil sreče svojega brata in mu jo privoščil, občutil je v sebi strastno nevošljivost, tako da bi bil brata kar zadavil, in celo noč ni mogel spati zavolj tega. Drugo jutro je šel na vse zgodaj k bratu, kar se že ni zgodilo, odkar se je bil tako bogato oženil, ker odtega časa svojega brata ni več pogledal.

Zdaj stopi v hišo in Damijana tako ogovori: „No, Damijan, ti si mi lep hinavec; pred ljudmi se

deláš revnega siromaka, pa imaš toliko cekinov, da jih ne šteješ, ampak le še meriš na posodo.“ „Ljubi brat,“ reče Damijan, „jaz ne vem, kaj govoriš; povej; kaj misliš s tem reči!“

„Nikar se tako neumnega ne delaj,“ reče Kozma, ter mu pokaže tisti cekin, ki ga je žena v merici našla, ter ga praša: „Koliko meric si jih nameril takih cekinov, kakor je ta, ki je na dnu posode prijel se testa?“ Zdaj je Damijan spoznal, da je Kozma po svojeglavnosti žene že prišel na njegovo skrivnost. Zdaj se ni dalo nič več prikrivati, in Damijan je bratu vse povedal, kako je po roparjih do denarja prišel. Prosil pa je brata, da naj molči, in da mu bo že lep delež od plena dal, da nikomur nič ne pové. „Delež mi moraš tako ali tako dati,“ reče Kozma ponosno; „jaz pa hočem še nadalje zvedeti, kje je zaklad, kako se do njega pride, in kako se vzdigne. Če mi ne poveš tega, te bom zatožil pri sodniji, da si se polastil tujega premoženja. Tebi bodo potem vse vzeli, meni bodo pa en del izplačali, zato da sem te ovadil.“

Ne toliko iz strahu pred temi grožnjami, kakor iz prirojene dobrosrčnosti je Damijan bratu vse povedal, kje in kako se do zaklada pride in ktere besede se morajo izgovoriti, da se vrata odpró, in ktere potem, da se vrata zopet zapró.

Kozma ni hotel nič družega zvedeti. Odšel je precej s tem namenom, da hoče ves zaklad vzdigniti in na svoj dom odnesti. Drugo jutro na vse zgodaj se je odpravil z desetimi mulami na pot proti tisti skali. Z vsakó mulo je vzel toliko vreč, kolikor je mislil da jih bo nabasanih nositi zamogla. Če bi pa

zdaj ne mogel vsega odnesti, namenil se je, da hoče drugo pot še več mul seboj vzeti. Odpravi se toraj na kraj, kakor mu ga je Damijan natanko popisal. toraj je lahko našel tisto drevo in tisto skalo, v skalo pa vrata. Pred njimi obstoji in reče: „Lišček, odpri vrata!“ Takoj se vrata odpró, on stopi v jamo, in vrata se za njim same zapró. Silno se je začudil, ko je videl tukaj toliko bogastva nakopičenega, več kakor si je bil mislil. Ogledoval si je vsako stvar posebej. Ker je bil od sile lakomen človek; bil bi te dragocenosti celi dan ogledoval in svoje oči pasel, pa bati se je bilo, da pridejo roparji nazaj in ga tukaj najdejo. Zato ni bilo dosti časa zgubljeni, začel je toraj cekine v tiste žaklje basati, ki jih je bil seboj prinesel. Ko je pa prišel s prvo vrečo do vrat, da bi jo ven nesel, ni se mogel več spomniti tistega tiča, ki bi ga imel poklicati, da bi mu vrata odprl. Namesto „lišček, odpri vrata“ je rekel „cizek, odpri vrata,“ pa se niso odprle. Potem je klical vse tiče po vrsti: škrjanec, slavček, kalin, drozeg, palček itd., samo „lišček mu ni prišel več na um. Ugibal je in mislil, pa vedno mu je prihajalo bolj vroče, pravega imena pa se ni mogel domisliti. Bilo mu je, kakor da tega tičjega imena še nikoli ni slišal. On vrže vrečo na tla in hodi po jami gori in doli, vse bogastvo ga več ne mika, le to še premišljuje, kako bi spet ven prišel. Prepustimo ga njegovi osodi, saj ni boljšega zaslužil.

Proti poldnu so prišli roparji nazaj. Že so se približali jami in se začudili, da najdejo pred njo deset mul. Urno pridirjajo, mule pa, ki niso bile privezane, so zbežale na vse strani, ter se zgubile po hosti.

Roparji se za mule niso dosti zmenili, več jim je bilo na tem, da najdejo gospodarja od mul. Iskali so ga povsod na okoli po grmovji, pa brez uspeha. Zdaj je stopil poglavar k skali, izrekel tiste besede in vrata so se mu odprle. V roki je nosil nabrušene sabljo.

Ko je Kozma slišal od zunaj cepetanje in rezgetanje kónj, vedel je že, da so roparji prišli, in da zanj ni več rešitve. Hotel pa je vsaj poskusiti, da se reši, toraj je čakal pri vratih in se odločil, da hoče precej ven planiti, če se vrata odpró, in potem bežati. Ko je slišal pozabljeno besedo „lišček“ in ko so se vrata odprle, tresčil je s tako močjo ven, da je podrl poglavarja, ki mu je naproti prišel. Pritekli pa so takoj drugi roparji in Kozmo pri tej priči razsekali s svojimi sabljami.

Tri sto sedem in sedemdeseta noč.

Na to so roparji precej v jamo gledat šli. Našli so precej pri vratih tiste vreče s cekini, ki jih je bil Kozma pred vrata nanosil. Kar je Damijan prej ta dan odnesel, tega niso zapazili, da bi manjkalo. Zdaj so se začeli pomenkovati in posvetovati, kaj to pomeni, da je prišel človek v njih jamo; ni jim šlo v glavo, kako je mogel not priti; skrbelo pa jih je tudi, kaj jim je storiti; če več ljudi za to skrivnost vé. Ugibali so, če ni morda od vrha doli pri tisti luknji not prišel, od koder je dohajala svetloba v jamo. Pa ta vrh je bil tako strm in skalovit, da nihče ne bi mogel gor priti, in vsi so rekli, da to ni mogoče. Moral je toraj prj vratih not priti, pa kako, to jim je bilo nerazumljivo.

Pa naj že bo kakor hoče, to je bilo gotovo, da so njih zakladi v nevarnosti, če še drugi ljudje vedó, kako se v jamo pride. Sklenili so po dolgem posvetovanji, da hočejo Kozmovo telo na štiri kose razrezati in na vsaki strani vrat od zunaj dva kosa obesiti na skalo, da se bo vsak prestrašil, kdor blizo vrat pride in da se ne bo predrznil v jamo stopiti. Sami pa so rekli, da ne bodo precej prišli nazaj do jame, dokler se smrad od mrliča nekoliko ne poleže. Tako so tudi storili. Potem so zasedli zopet svoje konje in se podali na rop v tiste kraje, koder je hodilo naj več trgovcev, katerim so jemali premoženje in tudi življenje, če so se branili.

Med tem časom je bila Kozmova žena v velikih skrbeh, ker se je že mračilo, njenega moža z mulami pa še vedno ni bilo domu. Vsa žalostna gre k Damijanu in mu reče: „Ljubi svak, saj veste, da je vaš svak šel v hosto, da bi tisti zaklad vzdignil. Noč je že tukaj, pa njega še ni nazaj; morda se mu je kaka nesreča pripetila,“

Damijanu se je že zdelo, da bo Kozma precej po zaklad šel; za gotovo je pa to še le zdaj od sva-kinje zvedel. Damijan je ženo potolažil, da Kozma gotovo nalašč noči čaka, da bi ga kdo ne videl, ko bo skoz mesto zaklade nosil, da bo pa že prišel po noči enkrat.

Kozmovi ženi se je to tudi vrjetno zdelo, ker po dnevi res ni pravi čas, da bi se take reči prenašale po svetu. Šla je toraj domu in potrpežljivo čakala do polnoči. Pa bolj ko je čas naprej šel, bolj jo je skrbelo, in bilo jej je toliko huje pri srcu, ker svoje bolečine in skrbi ni smela razodeti drugim ljudem, da bi moža ne izdala. Začela se je že kesati,

da je bila svaku tako nevošljiva za srečo, ker je že slutila, da ta stvar ne bo imela dobrega konca. Jokala se je na tihem celo noč, zjutraj na vse zgodaj pa je letela k Damijanu in mu povedala, da Kozme še vedno ni domu.

To se je tudi Damijanu čudno zdelo, in ni čakal, da bi ga svakinja za to prosila, precej je osedlal svoje tri osle in se podal ž njimi proti jami. Sva-kinjo pa je prej potolažil, naj nikar preveč ne žaluje, da bo brata že rešil, če bo le še mogoče. Ko je prišel blizo skale, zdelo se mu je že čudno, da ni videl nobene od vseh desetih mul. Pa groza ga je pretresla, ko je videl pri vratih viseti tiste kose od telesa svojega brata. Takoj je izrekel tiste besede, in vrata so se mu odprle. Vzel je v jami nekaj platna in vanj zavil telo svojega brata, potem pa zbasal ga v eno vrečo, katero je privezal enemu oslu na hrbet, po vrhu pa nekaj polen drv. Ostalima osloma pa je naložil zopet več žakljev cekinov, ki jih je v jami nabasal; po vrhu pa nekaj drv. Potem pa jo je vdaril proti mestu nazaj. Pa med potjo se je vstavil v nekem gojzdiču in tam počakal noči, da je šel po tami skozi mesto. Ko je prišel domu, peljal je samo tista dva osla, ki sta bila z zlatom obložena na svoje dvorišče, ženi naročil, naj ju spravi v kraj in vreče skrije, ter jej ob kratkem povedal, kaj se je s Kozmo zgodilo; zadnjega osla s truplom Kozmovim pa je peljal k svakinji na dom.

Damijan potrka in Marjana mu je odprla. Ta Marjana je bila krščénica pri Kozmovih, jako najdena, prebrisana in pogumna ženska, ki se je dala za vsako reč porabiti; Damijan in Marjana sta bila dobro znana. Ko je prišel Damijan z oslom na

dvorišče, poklical je Marjano na stran in jej rekel: „Marjana, lepo te prosim, obljubi mi, da boš molčala o tem, kar ti bom povedal; boš videla da bo prav za tvojo gospo in za nas vse. V tej reči in v tem platnu je zavito truplo tvojega gospodarja, ki so ga roparji razsekali. Mi ga moramo pa tako pokopati, kakor bi bil navadne smrti umrl. Zdaj bom govoril še z vašo gospodinjjo, ti pa le vse skrbno ubogaj, kar ti bom rekel.“

Marjana je obljubila vse in tekla gor h gospej, Damijan pa za njo.

„Oh, ljubi svak,“ praša Kozmova žena vsa v skrbéh, „kake novice si prinesel od mojega moža? Tvoje lice mi pravi, da ni nič dobrega.“ „Ljuba svakinja,“ reče Damijan, „jaz ti ne morem vse tako na enkrat povedati. Ti mi obljubi, da me boš mirno poslušala do konca, pa ti bom vse povedal. Stvar je tako zamotana, da moramo vsi molčati, kar se dá; to bo najbolje za nas.“

„Moj Bog,“ reče svakinja, „gotovo ne bom nič dobrega slišala, ker take ovinke delaš v besedah. Moj mož je gotovo mrtev; vendar spoznam, da ne smem velicega hrupa delati, da še sebe v nevarnost ne postavim; se ve da bo to težko šlo. Le govori, hočem te mirno poslušati do konca.“

Zdaj je Damijan svakinji vse povedal, kako je bilo in kaj je našel na skali v hosti, in kako je mrtvo truplo domu prinesel. Končno pa je pristavil: „Ljuba svakinja, ti imaš se ve da dosti uzroka k žalosti, in tem bolj, ker te je nesreča dohitela tako nenadoma. Pa pomagati se zdaj nič ne dá; pa če ti zamorem kako tolažbo dati, rečem ti, da ti hočem dati polovico svojega bogastva, in skrbel bom, da

dobiš družega tebe vrednega moža, kar bo kaj lahko pri tolikem premoženji, stara pa tudi še nisi. Bodi toraj mirna in mene ubogaj. Pred vsem moramo brata tako pokopati, kakor bi bil navadne smrti umrl. To bova preskrbela že jaz in Marjana.“

Svakinja je spoznala, da jej Damijan prav govori in da je on nje pravi prijatelj. Kaj je hotela storiti? Že sama je bila bogata, zdaj jej ponuja še Damijan polovico premoženja svojega; ali hoče pri takih okolnostih mlad človek obupati? Še vesela je morala biti, da je za svojo zavist žela pri Damijanu toliko dobrosrčnosti. Potolažila se je toraj kmalo in se svaku zahvalila za toliko dobrotljivost. Ni toraj na glas vekala in rjula, kakor ženske pri takih priložnostih delajo, ampak obrisala si je solze molče in objubila Damijanu, da se podvrže vsemu, kar bo on za dobro spoznal.

Damijan je potem še Marijano podučil, kako se mora obnašati, in šel potem s svojim oslom domu.

Marjana pa je šla takoj v mesto k lekarju (v apoteko). Ko pride v lekarno, rekla je, da je nje gospodar nevarno zbolel, naj jej dajo te in te zdravila. Lekar je tisto zdravilo pripravljal in jo med tem izpraševal, kako je gospodar do te bolezni prišel, koliko časa že to trpi itd. Marjana mu je vedela na vse odgovoriti. Ko je bilo zdravilo gotovo, nesla ga je domu.

Tri sto osem in sedemdeseta noč.

Drugi dan je prišla Marjana vsa objokana spet v tisto apoteko in prosila gospodarja, naj dá gospodu Kozmi kako dobro zdravilo, sicer bo umrl.

Ko jej lekar neko zdravilo izroči, rekla je še: „Joj nam, bojim se, da našemu gospodu tudi to zdravilo ne bo nič pomagalo! Ne veste, kako dobri so bili naš gospod!“ Tudi proti drugim ljudem je Marjana vsa solzna tožila, kako je gospodu slabo. Ker so ljudje videli tudi Kozmovo ženo tako žalostno okoli hoditi, niso se nič začudili, ko so zvečer zaslišali vpitje in vekanje iz Kozmove hiše in zvedeli, da je Kozma umrl.

Drugo jutro na vse zgodaj šla je Marjana v mesto in poiskala starega revnega šuštarja, ki se je za Babnika pisal. Ta mož je bil že na vse zgodaj po konci, zato ga je lahko dobila. Komaj ga pozdravi, stisnila mu je že prvi cekin v roko.

Revni šuštar, ki že več let ni videl, kakšen je cekin, bil je silno vesel, ko je videl toliko vrednosti v svoji roki in rekel je Marjani: „To je lep denar! kaj hečete od mene? Za vas hočem vse storiti.“ „Gospod Babnik,“ reče Marjana, „vzemite vse svoje orodje, ki je potrebno za šivanje, in pojdite z mano. Pa pod tem pogojem, da vam bom, kadar prideva do nekega gotovega mesta, vaše oči zavezala.“

To je Babnika nekoliko osupnilo. „Kaj to pomeni?“ je ugovarjal; „pa ne da bi me silili h kakemu delu, ki je zoper vest in poštenje?“

„Nič se ne bojte,“ reče Marjana in mu stisne še en cekin v roko, „nič slabega od vas ne zahtevam. Le z mano pojdite in bodite brez skrbi.“

Čevljar Babnik je tedaj šel z Marjano. Ko sta prišla do vogla tistih ulic, kjer je Kozmova hiša stala, zavezala je Marjana šuštarju oči, da bi ne vedel pozneje, v kateri hiši je bil. Ko ga je pripeljala v temno sobo, odvezala mu je še le oči in mu

velela: „Tukaj vidite človeško truplo na stiri kose razrezano; te kose morate spet vkup zašiti, potem vam bom dala še en cekin.“ Šuštar se je res spravil k delu in je tiste kose vkup zašil. Ko je bil s tem delom gotov, dala mu je Marjana tretji cekin, mu zavezala zopet oči in ga peljala do vogla, kjer mu je oči odvezala, da je sam naprej šel proti domu. Gledala je pa še dolgo za njim, da bi se ne vrnil in si ne ogledal hiše, v kateri je mrliča šival.

Potem pa je pripravila gorke vode in je Kozmovo truplo umila. Potem so ga oblekli in položili na pare. Ko je bilo vse gotovo, pustili so še le ljudi prihajati, ki so ga prišli kropit. Ker je bila glava cela, drugo truplo pa v hale zavito, ni nihče nič zapazil, da bi bil Kozma razsekan in sošit.

Ko je pretekel določeni čas, prišli so duhovniki in pogrebci in so mrliča nesli na mirodvor ter ga pokopali po navadnem običaju. Najete ženske pa so jokale, ko se je mrlič nesel v grob.

Kozmova žena je doma ostala in na vse pretege vekala; prišle so pa še sosede, da so jej pri tem pomagale.

Tako je bil Kozma v kraj spravljen, da se nobenemu človeku ni sanjalo, kakošne smrti je umrl.

Kake tri dni potem pa se je Damijan preselil v Kozmovo hišo in seboj prinesel svoj zaklad, ki ga je doma izkopal. S svojo svakinjo se je dobro zastopil, ona pa je bila prijazna ž njim, odkar ga je vedela tako bogatega. Kozmovo štacuno je pa prevzel Damijanov sin, ki je bil že toliko doraščen, da je sam zamogel kupčijo voditi. Izučil se je bil pri nekem trgovcu.

Tri sto devet in sedemdeseta noč.

Zdaj pustimo Damijana v njegovi sreči in poglejmo, kaj roparji delajo. Ti so prišli čez nekaj tednov do svoje jame nazaj. Pa zelo so se začudili, da Kozmovega trupla niso več tam našli; še bolj pa, ko so zapazili, da jim je nekdo precej cekinov odnesel.

„Zgubljeni smo in izdani,“ reče poglavar, ljudje za naše zavetje in naš zaklad vedó! Koliko smo se trudili mi in naši predniki, da smo naropali toliko bogastva; zdaj nam pa nekdo z lahkim trudom naš zaklad krade. Gotovo je ta človek, ki smo ga v jami dobili, vedel, kako se vrata odpró, in zasačili smo ga ravno v tem hipu, ko je hotel ven iti. Pa on ni bil sam; še eden mora za to skrivnost vedeti, ker drugi je gotovo mrliča odnesel in tiste cekine, kar jih manjka. Enega od teh dveh smo že umorili, zdaj moramo še družega v kraj spraviti. Kaj pravite na to, tovarši?“

Roparji so svojemu poglavarju vsi potrdili. Sklenili so enoglasno, da se mora za zdaj vse drugo na stran pustiti, in da se mora pred vsem tisti človek zaslediti, ki v jamo hodi. Poglavar pa reče: „Res je, da je to naj prej potrebno. Zdaj mora pa eden od vas, ki je najbolj zvit, korajžen in najden, brez orožja in kot tuj popotnik preoblečen v mesto iti in z vso bistrumnostjo pozvedavati, če je bil kak človek razsekan v mesto prinešen in v katero hišo in kdo je bil. Če enkrat to zvemo, potem bomo že tudi tistega dobili, ki je mrliča v mesto prinesel in ki k nam krast hodi. To se mora pa zvedeti na

tak način, da ljudje ne bodo prišli nam na sled in nam še vse ne vzeli, kar imamo. To pa vam rečem, kdor se tega podstopi in stvari dobro ne izvrši, zapade smrti. Iz strahu pred tako kaznijo si bo vse prizadejal, da tatu zasledi.“

Oglasil se je precej eden izmed roparjev in se ponudil za ta posel rekoč: „Jaz z veseljem prevzamem ta častni posel in zastavim ob enem svojo glavo; če tatu ne zasledim, hočem trpeti smrt od vaših rok.“

Poglarvar je tega roparja pohvalil zavolj te podvzetnosti in tako tudi njegovi tovarši. Potem pa se je ta ropar preoblekel in se podal po noči proti mestu, tako da je v mesto prišel, ko se je ravno daniti začelo. Hodil je po ulicah sém in tje, pa vse hiše in štacune so bile še zaperte. Samo delavnico šuštarja Babnika našel je že odperto. Babnik je imel navado, zgodaj vstajati in tako je že delal, ko je ropar k njemu v štacuno stopil. Ropar mu voši dobro jutro in reče še: „Dobri starček, vi pa zgodaj začenjate z delom; čudim se le, da v vaših letih še šivati vidite. Gotovo ste zelo revni, da se toliko mučite z delom.“

„Bodite, kdor hočete,“ reče Babnik, „pa vi mene gotovo ne poznate. Če sem prav star, pa oči imam še prav dobre. Tukaj je res tamno, pa pred kratkem sem enega mrliča vkup sošil v sobi, ki je bila še veliko bolj tamna, ko ta štacuna.“

Ropar je bil zelo vesel, ko mu je Babnik to povedal; kajti dvomiti ni bilo, da je gotovo tistega človeka šival, ki je bil v jami razsekan.

„Kaj, mrliča ste šivali?“ praša ropar šuštarja ves začuden; „no, pa vi se le šalite; čemu bi bilo

treba mrliča šivati? Vi hočete reči, da ste mu mrtvaško obleko šivali?“

„Ne, ne,“ reče Babnik, „mrliča sem šival; toda o tem moram molčati in nič več vam ne povem.“

Ropar pa je že vedel, s čim se taki ljudje omečijo, da vse izdadó. Segel je v žep, vzal cekin in ga stisnil šuštarju v roko.

Dobri mož,“ mu je rekel, „tukaj imate nekaj malega v podporo, ker vidim, da ste revni. Zavolj tistega mrliča pa nisem toliko radoveden, če mi kaj poveste ali pa ne. Neumno pa je, če se mene plašite, ki sem čisto tuj človek, mene stvar ne briga, je ne bom naprej pravil, ko nikogar v mestu ne poznam. Sicer pa grem tako že kmalo iz mesta. Vendar če bi hoteli vi tako prijazni biti, mikalo bi me zvedeti, v kateri hiši da je to bilo. Saj mi hišo lahko pokažete, ljudi tako ne poznam.“

„Da bi vam tisto hišo pokazal, to meni ni mogoče, ko bi prav hotel,“ reče čevljar in se dela, kakor da bi hotel cekin nazaj dati; „hiše pa zato ne morem pokazati, ker mi je neka ženska prej oči zavezala, ko me je v hišo peljala; in nazaj sem prišel spet z zavezanimi očmi. Tedaj vidite, da vam ne morem vstreči.“

„Pa tako na blizo boste hišo vendar vganili,“ reče ropar; „saj se boste še spominjali, koliko korakov ste potem od tistega vogla še naprej šli, da ste prišli do hiše. Veste kaj, meni je dolg čas, narediva to šalo, in peljite me do tistega vogla, tam vam bom oči zavezal in vas naprej peljal tako dolgo, kakor se vam bo zdelo, da ste zadnjič šli. Da pa ne boste zastónj z mano burk vganjali, vzemite tukaj še en cekin. Pojdiva toraj očka!“

Denar je imel do Babnika veliko moč. En čas se je obotavljal in tista dva cekina gledal; potem pa ju spravi v svojo mošnjo in reče: „Pojdiva toraj; pa jaz vam ne morem porok biti, da bom pravo hišo zadel, ker tačas korakov nisem štel, človek se pa lahko zmoti, če kar tako po vrhu daljavo presodi; vendar bom skušal, da pravo hišo pokažem.“

Tri sto in osemdeseta noč.

Ropar je bil zelo vesel, da je Babnika vendar pregovoril. Šla sta do tistega vogla, kjer je potem Marjana šuštarju oči zavezala. Babnik je rekel: „Tukaj mi je ženska oči zavezala; potem sva šla pa tje gori naprej.“ Na to je ropar Babniku oči zavezal in mu rekel: „Pojdiva toraj naprej, jaz vas peljem; kadar se vam bo zdelo, da je dosti, potem povejte in potem vam bom oči spet odvezal.“

Ko sta en čas šla, ustavil se je čevljar in rekel: „Zdi se mi, da zadnjič nisva dalje prišla, ko do simkaj.“ In res sta stala pred Kozmovo hišo, kjer je zdaj Damijan stanoval. Prej ko je ropar čevljarju oči odvezal, naredil je s kredo eno znamenje na hišne vrata. Potem pa mu ruto odveže in ga praša, čigava je ta hiša? Babnik je rekel, da nič ne vé, čigava je, ker na tem koncu mesta ni nič znan.

Ko je ropar videl, da od Babnika ne more nič več zvedeti, zahvalil se mu je za njegov trud in mu rekel, da zdaj lahko gre nazaj domu, kar je Babnik tudi storil veselega srca, ker je čutil dva cekina v svojem žepu, kar se je njemu le redko primerilo. Ropar pa je šel naravnost v hosto k svojim tovaršem, da bi jim povedal, koliko je opravil.

Kmalo potem, ko sta ropar in Babnik odšla, prišla je Marjana iz hiše, in ko se zopet v hišo povrne, videla je na vratih tisto znamenje s kredo narejeno. To se jej je čudno zdelo. „Kaj to znamenje pomeni?“ rekla je sama pri sebi, „ali je sama šala in otročarija, ali pa kaj hudega pomeni? Pa naj bo, kar hoče, previdnost je zmiraj dobra reč.“

Tekla je v hišo po kos krede in naredila ž njo pri treh sosedih ravno tako znamenje na vrata. Povedala pa ni nobenemu človeku nič od tega.

Med tem pa je ropar prišel v gojzd k svojim tovaršem. Ves vesel jim je pravil, kako je bil srečen, da je tako hitro zasledil tistega človeka, ki je razsekano truplo tistega tatu šival. Poglavar je roparja pohvalil in rekel vsem zbranim roparjem: „Tovarši, mi nemamo dosti časa zgubiti; dajmo jo vdariti proti mestu, pa orožje moramo pod obleko skriti. Mi bomo v mesto prišli od več strani, po dva in po dva vkup. Jaz in tale tovarš pojdeva tisto hišo poiskat. Vi pa se vsi zberite na velikem trgu. Kadar midva hišo najdeva, potem vam bom že povedal, kaj imate storiti.“

Roparji so bili s tem predlogom zadovoljni. Kmalo so bili napravljeni, kakor jim je poglavar ukazal, in šli so po dva in trije vkup proti mestu. Prišli so v mesto, ne da bi kak sum zbudili. Poglavar in tisti ropar, ki je vedel za hišo, bila sta zadnja. Kmalo sta našla tiste ulice, kjer je stala Kozmova hiša in iskala sta na vratih tistega znamenja. Ko prideta do prvih vrat, ki so bile tako zaznamovane, pokazal je ropar poglavarju hišo. Da bi pa ne zbudila suma, šla sta še nekaj naprej, pa na svoje začudenje videla sta na vratih druge hiše spet tako

znamenje, in ravno tako pri tretji in četrti hiši, na katerih je Marijana znamenja naredila. Zdaj roparja nista vedela, ktera hiša je prava. Ropar se je pridušal in prisegal, da je na eno samo hišo tako znamenje naredil in ni si vedel razložiti, od kodi pridejo znamenja pri drugih hišah. Svojega znamenja pa ropar ni mogel od drugih razločiti.

Poglavar je šel ves nevoljen na trg, kjer so ga čakali drugi roparji in jim povedal, da so zastonj prišli, ker prave hiše ni mogoče najti. Da bi pa v vse zaznamovane hiše vlomili in ljudi pobili, to v sredi mesta ni bilo mogoče. Šli so toraj v gojzd nazaj.

· Tri sto ena in osemdeseta noč.

Ko so bili roparji v hosti zbrani, držali so sodbo čez tistega, ki jih je v mesto speljal pa ni vedel prave hiše pokazati. Obsodili so ga na smrt in bil je umorjen.

Zdaj se je oglasil en drug ropar in se zavezal pod smrtno kaznijo, da bo tisto hišo poiskal. Bil je sprejet. Napravil se je in poiskal v mestu čevljarja Babnika. Plačal ga je dobro, da ga je, kakor prvega, peljal do tistega kraja. Ta ropar je vzel seboj rudečo kredo, češ, rudeče krede ljudje nemajo, toraj ne bodo mogli enacega znamenja narediti pri drugih vratih. Ko ga čevljar tje pripelje, naredil je na vrata znamenje z rudečo kredo.

Pa Marjana je tudi to znamenje kmalo zapazila. Šla je toraj nalašč v štacuno, da je dobila rudeče krede, in načeečkala je ravno take znamenja po sosednih vratih. Kajti da vidi zdaj na vratih novo znamenje, to jo je nekako prestrašilo.

Ko je ropar prišel k svojim tovaršem, jim je pravil, kako je hišo našel in da je na vrata tako znamenje naredil, da ga ne bodo mogli drugje tudi narediti. Poglavar in vsi drugi roparji so mislili, da jim zdaj ne more spodleteti. Sli so toraj ravno tako preoblečeni in v tistem redu, kakor prvič, v mesto. Prišli so v tiste ulice, pa godilo se jim je, kakor prvokrat, da so našli več sosednih vrat enako zaznamovanih. Poglavar je bil zelo nejevoljen in se je jezil nad svojimi roparji, da so tako neukretni in da nobene stvari brez njega prav ne storé.

Brez uspeha so morali roparji nazaj v gojzdi iti, in poglavar je pustil od jeze tudi tega družega roparja, ki jih je v mesto speljal, pa nič opravil, na drevo obesiti.

Poglavar je zdaj obupal nad bistrumnostjo svojih ljudi, in sklenil je, da hoče to reč sam izpeljati. Njegovi ljudje so bili dobri za boj in vojsko, za zvižaćo pa niso bili, zato je hotel sam poskusiti, kako tatu v pest dobi. Šel je toraj sam v mesto, kakor prva dva, in čevljar Babnik je tudi njega do hiše peljal. Poglavar pa ni delal nobenega znamenja na vrata, ampak ogledal si je hišo od vseh strani, je štel, koliko hiš stoji pred njo tje do vogla, in šel je večkrat mimo hiše, da si jo je dobro zapomnil.

Ko je potem med roparje nazaj prišel, jim je tako govoril: „Tovarši, zdaj smo pa že na konji, mene ne bodo prevarili, jaz sem si hišo dobro zapomnil. Zdaj nam tisti tiček ne uide, ki k nam krast hodi. Med potjo pa sem si celo stvar premislil, kako bomo v hišo prišli, da se ne bomo izdali. Poslušajte me toraj, in če kdo kaj boljšega vé, naj se oglasi.“ Na to jim je vse razložil, kako misli to

stvar izpeljati. Poslal jih je po bližnjih vaseh in trgih in ukazal jim, naj nakupijo devetnajst mul in osem in trideset mehov iz usnja, tako da bo vsaka mula po dva mehova nosila. In sicer se mora en sam meh z oljem napolniti, vsi drugi pa naj ostanejo prazni. Roparji so šli in so kupili, kakor jim je rekel, devetnajst mul pa osem in trideset mehov, enega z oljem napoljenega. V prazne mehove pa so zlezli roparji, in ko je bil vsak v svojem mehu, jih je poglavar not zašil, samo malo luknjico je vsakemu pustil, da se ni zadušil. Potem je vsaki muli naložil dva mehova, tako da je vsaka po dva roparja nosila, samo zadnja mula je imela v enem mehu olje, v drugem pa roparja. Ko je mehove še nekoliko z oljem pomazal, pognal je mule in šel z njimi proti mestu. Odšel je v takem času, da je prišel v mesto že na večer v mraku, tako da se mehovi niso mogli tako natanko opazovati. Šel je z mulami naravnost proti Damijanovi hiši, in ko pride do vrat, je potrkal. Damijan sam mu je prišel odpirat. Poglavar roparjev svoje mule ustavi in Damijana ogovori: „Gospod, prišel sem z mulami in oljem, ki je v mehovih, iz daljnega kraja; jutri pa bom olje na trgu prodal. Toda jaz v tem mestu nisem nič znan in ne vém, kje bi z mulami prenočil. Zato vas prosim, pustite moje mule čez noč na vašem dvorišču stati, prav hvaležen vam bom za to.“

Damijan se ni več spomnil, da je to tisti ropar, ki ga je že v hosti videl. Saj pa tudi ta oljar ni bil nobenemu roparju podoben.

„No, se bo že naredilo,“ reče dobri Damijan, „le not stopite in mule na dvorišče pripeljite.“ Potem je poklical še svoje hlapce in jim ukazal, naj mule

v hlev zapeljejo in naj jim jesti dadó. Potem je šel v kuhinjo in je Marjani naročil, naj pripravi za novega gosta večerjo in eno posteljo za spati.

Roparski poglavar je šel med tem na dvorišče, je mehove z mul doli znosil in jih k zidu naslonil, mule pa so peljali hlapci v hlev, da so jim krme dali. Poglavar se je hotel potem kar pri mehovih na tla vleči in tam spati. Pa Damijan ga je prijel za roko in ga peljal v svojo najlepšo sobo, kjer je goste sprejemal. Roparski poglavar se je zelo branil, češ, da neče nadležen biti, v resnici pa se je le bal, da ne bo mogel svoje reči prav izvršiti, ako bo zgoraj kje spal. Toda Damijan ga je toliko silil, da se je moral vdati in pri njemu ostati.

Damijan se je z roparjem razgovarjal o raznih stvareh, in mu pustil jedil prinesiti, ter mu kratek čas delal, ko je ropar jedel. „Kar ukazujte,“ je rekel roparju, „moja hiša vam je na razpolaganje, vse kar želite, se vam bo prineslo.“

Tri sto dve in osemdeseta noč.

Zdaj je šel Damijan v kuhinjo, da bi z Marjano govoril. Ropar pa je ž njim vred po konci stopil in rekel, da gre doli v hlev k svojim mulam pogledat.

Damijan je Marjani naročil, naj temu oljarju dobro posteljo pripravi, potem jej pa še reče: „Jutri pojdem zgodaj z doma, pripravi mi frišno perilo, in glej, da bo zajuterk o pravem času gotov.“ Ko je vse to naročil, je šel Damijan spat.

Med tem pa je bil roparski poglavar na dvorišču pri svojih ljudeh in jim je naročil, kako se jim je obnašati. Šel je od meha do meha in vsakemu

roparju je posebej povedal: „Kadar bom iz mojega okna doli začel drobne kamenčke na vas metati, tačas naj vsak s svojim nožem meh prereže in naj iz njega zleze. Jaz bom potem kmalo k vam doli prišel in vam povedal, kaj imate storiti.“

Vsak je imel namreč nabrušen nož pri sebi, da bi meh prerezal, kadar bo čas.

Ko je svojim ljudem to naročil, je šel spet gor, Marjana je vzela luč in ga peljala v spalnico, ter ga pustila samega. Da bi suma ne zbudil, je poglavar kmalo potem luč ugasnil, iz se oblečen vlegel v posteljo, da bi se potem z oblačenjem ne mudil. Hotel je toliko časa počakati, da bi vsi ljudje v hiši spat šli, potem pa poklicati svoje tovarše in vse ljudi v hiši pomoriti. Marjana je med tem pripravila frišno perilo za gospodarja, ki je rekel, da bo zgođaj vstal. Da bi mu napravila o pravem času zajuterk, morala je še nekaj kave zmleti, ker ni imela nič več namlete doma. Pa ravno ko je kavo v malinček dela, ugasnila jej je svetilnica, ker je olja zmanjkalo. Prižigala je klinčke in iskala kako svečo, pa ni bilo v hiši ne olja ne sveče. Kaj je bilo storiti? Luč je morala imeti, da je kavo zmlela, pa štacune so bile že vse zaprte, kam naj gre olja iskat? Poklicala je hlapca in ga prašala, kje bi se kaj olja dobilo? Hlapec jej reče: „Saj je celo dvorišče polno olja, v tistih mehovih je, ki jih je ta tuji kupec na mulah pripeljal. Tam ob zidu so mehovi naslonjeni; kar tje pojdi, pa si napolni posodo, saj te nobeden ne bo videl.“ Marjana se je hlapcu zahvalila za ta dobri svet in šla je s tistim vrčem, ki je bil za olje, doli na dvorišče, da bi si iz prvega meha olja vzela.

Ko je prišla do prvega meha, slišal jo je prvi ropar, ki je bil v mehu zašit, in jo praša: „Ali je že čas?“ Marjana se je zavzela, ko je slišala možki glas iz mehu, vendar se je hitro zavedla in spoznala, da je tukaj treba poguma in previdnosti. Vsaka druga ženska na njenem mestu bi bila začela kričati, drugi roparji, ko bi bili to vpitje slišali, bi bili mehove prerezali in ven skočili. Pa Marjana je precej vedela, kaj mora storiti. Spoznala je, da je vsa hiša v veliki nevarnosti, in toliko bolj je bila srčna in previdna. Njena najdena glava je kmalo prišla do prave misli, kaj je tukaj treba storiti. Brez vsacega strahu je toraj odgovorila prvemu roparju, ki jo je vprašal: „Ali je že čas? ter mu zašepetala v meh: „Zdaj še ni pravi čas, pa bo kmalo.“ Potem je šla od meha do meha in vsakemu roparju, ko se je oglasil, je rekla: „Le še malo časa potrpi, kmalo bo čas!“ Na to vižo se je prepričala, da so v vseh mehovih roparji. In tako je prišla do zadnjega meha, ki je bil res poln olja.

Takoj je tedaj Marjana zvedela, da je tisti oljar poglavar roparjev in tudi videla, koliko roparjev je v mehovih. Iz zadnjega meha si je napolnila vrč z oljem in šla v kuhinjo, da je svetilnico v novič prižgala. Potem je pristavila k ognju velik kotel. S škaфом je šla na dvorišče in poln škaף olja nalila iz zadnjega meha. Tisto olje je vlila v kotel in dobro zakurila pod kotlom, da je olje kmalo začelo vreti. Ko je olje v kotlu dobro vrelo, vzela je kotel in ga nesla na dvorišče. Tam je s ponvo zajemala vroče olje in ž njim polivala vse roparje v mehovih. Na vrhu so bili namreč mehovi razpeti, da so roparji mogli, dihati. Pri tisti luknji je vroče olje v mehove ulivala,

in vse roparje od prvega do zadnjega umorila, ker jih je z oljem poparila.

To je naredila čisto tiho, brez vsacega vpitja in govorjenja, in ko je bilo storjeno, je šla spet tiho s kotlom po stopnicah gori in se zaprla v kuhinjo. Ogenj je vgasnila in pustila goreti le še malo leščerbo, da je pri njenej luči zmlela kavo za zajuterk. Ko je bila s tem gotova, ugasnila je še leščerbo in čakala, kaj bo; kajti spat ni hotela iti, dokler ne vidi, kaj se bo iz tega naredilo in kaj bo roparski poglavar storil. Skoz okno je že toliko videla na dvorišče tudi po noči, da je lahko spoznala, če bi se kaj premikalo.

Ko je roparski poglavar zapazil, da je v hiši vse tamno in da tudi v kuhinji ni več luči, spravil se je pokonci, in šel na svoje delo. Kakor se je zgovoril z roparji, začel je nanje male kamenčke metati, ki jih je že pripravljene v žepu imel. To je bilo znamenje, da morajo mehove prerezati in vun skočiti. Dobro je slišal, kako so njegovi kamenčki padali na usnjate mehove, vendar se nobeden od roparjev ni ganil, kar se je poglavarju prav čudno zdelo. V drugič in v tretjič je vrgel kamenčkov doli po vseh mehovih, pa je bilo vse zastouj. To ga je vznemirjalo; šel je toraj po prstih doli na dvorišče, da bi videl, kako in kaj je z njegovimi tovarši. Ko je prišel do prvega meha, duhal je že vrelo olje iz njega. Skozi luknjo v mehu je potipal človeka in ga zlasal, pa ta se mu ni oglasil; prepričal se je, da je mrtev. Tako je šel pogledat od prvega do zadnjega meha, pa vsi roparji so bili mrtvi. Ko je prišel do zadnjega meha, videl je, da ni več olja v njemu, in ker mu je iz prejšnjih mehov vrelo olje smrdelo, je brž spoznal,

na kako vižo so bili njegovi tovarši umorjeni. Ves obupan in pretrašen je skočil čez ograjo na vrt in potem je bežal naprej tako dolgo, da se je varnega čutil. Če je bil prav korajžen človek, pa njegov beg je lahko razumljiv; kajti v hiši, kjer so mu umorili sedem in trideset tovaršev, tudi za njega samega ni bilo prav varno ostati.

Marjana je vse to videla, kako je poglavar čez planke skočil, in iz domačega vrta bežal še v sosedovega naprej. Čakala je še en čas, če se bo ropar povrnil; ko ga pa ni bilo, je že vedela, da je bežal za to noč, in toraj se je brez skrbi vlegla in zaspala.

Damijan je na vse zgodaj vstal, Marjana mu je prinesla kavo in frišno perilo, pa mu ničesar ni povedala, kaj se je po noči zgodilo. Na to je šel Damijan iz doma po svojih opravkih.

Tri sto trl in osemdeseta noč.

Ko je Damijan nazaj domu prišel, to je bilo že ob devetih dopoldne, začudil se je, da je videl mehove še vedno ob zidu na dvorišču sloneti. Čudno se mu je zdelo, zakaj oljar ni mehov z oljem že davno na trg spravil, da bi olje prodal. Prašal je toraj Marjano, kaj je s tistim tujim trgovcem?

„Moj dobri gospodar,“ reče Marjana, „če hočete to reč prav zvedeti, morate si mehove sami ogledati. Le potrudite se tje in pogledjte, kaj je v mehovih!“

Marjana pelje Damijana do prvega meha in mu reče: „Le pogledjte pri tej špranji not, koliko je olja v mehu!“

Damijan pogleda v meh, pa ko zagleda človeka v njem, skoči nazaj in glasno zavpije.

„Nič se ne bojte,“ reče Marjana, „ta mož vam ne bo nič žalega storil, ker je že mrtev.“

„Marjana, kaj to pomeni?“ praša Damijan ves začuden.

„Nikar ne govorite tako na glas,“ reče Marjana, „da ne bodo ljudje vkup prileteli; rajši si oglejte še druge mehove, pa le nikar ne vpite!“

Damijan pogleda v vse mehove in v vseh je našel mrtve roparje. Ves začuden obstoji in premišljuje, ter pogleda enkrat na mehove, enkrat na Marjano. Strmel pa je tako, da še govoriti ni mogel. Slednjič se vendar zavé in praša Marjano: „Kam pa je tuj trgovec prišel?“

„To ni bil noben trgovec,“ reče Marjana, ampak ropar, kakor so vsi ti. Jaz vam bom vse povedala. Le pojdite gori v svojo sobo, da vam prinesem čašico juhe, potem boste vse slišali.“

Damijan gre v svojo sobo in Marjana mu prinese nekaj juhe v skledici. On pa jo ogovori: „Le hitro mi vse povej, jaz sem silno radoveden. Kaj tacega se mi še ni primerilo. Marjana mu toraj začne praviti: „Včeraj zvečer, ko ste vi že spat šli, pripravila sem vam frišno perilo, kakor ste rekli, in hotela sem še nekaj kave namleti za zajuterk. Pa v tem mi je luč vgasnila, ker je olja zmanjkalo. V vrču pa nisem imela nič več olja, pa tudi sveče ni bilo nobene pri hiši. Prašala sem hlapca, kje bi kaj olja dobila, in on mi reče, naj si ga vzamem iz tistih mehov, ki jih je tisti trgovec po dvorišču nastavil. Vzamem vrč in grem na dvorišče. Ko pa pridem do prvega meha, slišim iz njega glas: „Ali je že čas?“ Jaz se nisem nič prestrašila, ampak precej se mi je zdelo, da so roparji v mehovih. Zato rečem

prvemu roparju: „Ni še čas, pa bo kmalo.“ Prišla sem k drugemu mehu, tudi v njem slišim možki glas in jaz mu ravno tako odgovorim. Tako sem delala, da sem prišla do zadnjega meha, kjer je bilo res olje. Zdaj mi je bilo jasno, da je v mehovih skritih sedem in trideset roparjev, ki čakajo samo povelja od svojega poglavarja, kdaj bodo po nas padli. Poglavar roparjev pa ni mogel nihče drugi biti, ko tisti kupec, ki ste ga vi tako gostoljubno v svojo hišo sprejeli in mu postregli. Premišljevala sem, kaj mi je storiti, in kmalo sem jo vganila. Zakurila sem pod veliki kotel, v tisti kotel sem nalila olja iz zadnjega meha, in ko je olje vrelo, polila sem ž njim vse roparje in jih poparila, da so vsi poginili. Potem sem šla v kuhinjo, luč ugasnila in čakala, kaj bo poglavar naredil. Kmali potem je začel kamenčke doli na mehove metati, kakor so bili zgovorjeni. Ko se mu pa niso oglasili, šel je sam doli gledat, in ko je videl, da so vsi mrtvi, se je prestrašil in zbežal čez vrt. Jaz pa, ko sem videla, da se ničesa ni več bati, šla sem spat. To je cela historija. Meni se je pa že zdelo, da bo nekaj tacega prišlo, ker sem pred par dnevi že dvakrat našla neko čudno znamenje na naših vratih, enkrat z belo, drugič z rudečo kredo narejeno. Jaz nisem vedela, kaj to pomeni, vendar sem ravno take znamenja naredila še po sosedovih vratih. Če se vse to premisli, moramo priti do sklepa, da so to tisti roparji iz hoste, ki so našega gospodarja Kozmo umorili. Samo to se mi čudno zdi, da jih je bilo tukaj samo osem in trideset, prej pa ste jih vi štirideset naštehi. Pa naj bo, kar hoče, več ko tri jih ni več živih, namreč poglavar in še dva tovarša. Pa dokler je še kateri živ, se

morate skrbno varovati, kajti jasno je, da ti roparji vam po življenji strežejo. Jaz bom že tudi skrbno pazila in vas pred vsako nevarnostjo svarila.“ Damijan je imel pač dosti uzroka za hvaležnost proti Marjani, zato jej reče:

Ne bom prej umrl, dokler te ne bom srečne storil, ker si mi življenje rešila in ker si toliko pogumna in skrbna za mojo hišo. Za sedaj ti bom izplačal deset tisoč cekinov in ne boš več dekla, ampak kakor moja hči boš pri hiši in vsak ti mora tako čast skazovati, kakor bi bila moja hči. Ne silim te, da ostaneš pri nas, zdaj ko te obogatim, vendar te prosim za to, in upam, da se bomo dobro razumeli. Že zato te nerad spustim od hiše, ker si tako znajdena, in nas lahko še obvarješ kake nesreče.

Za sedaj pa moramo najprej te mrliča pokopati; to pa bodo že hlapci naredili. Precej grem doli, da jim to povem.

Tri sto štir in osemdeseta noč.

Damijan je imel velik vrt in na koncu vrta je stalo nekaj košatih dreves. Damijan je sklical svoje hlapce, jim zapovedal, da morajo o tem molčati, kar bodo zdaj videli in jim dal nekaj denarja za to na roke. Potem jim je pokazal merliča in jim ukazal, naj izkopljejo na vrtu toliko jam, da bodo te roparje vanje zakopali. Ko so bile jame izkopane, potegnili so hlapci roparje iz mehov, jim pobrali orožje, in mrliča odnesli vsacega v svojo jamo. Potem so nad grobovi prst lepo poravnali, tako da se ni nič poznalo. Tiste mule pa je podaril svojim hlapcem, da so jih prodali in denar med sabo razdelili, kar so ga za mule

skupili. Hlapci so bili silnò veseli, da so s tem kopanjem grobov toliko zaslužili, zato so svojega dobrega gospodarja hvalili in si dali med sabo možko besedo, do nobeden ne bo nič povedal, kaj se je zgodilo, in ostali so tudi mož beseda.

Med tem časom je prišel roparski poglavar ves žalosten v hosto nazaj. Kar penil se je od jeze, da mu je stvar tako spodletela. Šel je v svoje jamo, kjer so bili zakladi, ter mislil in mislil, kaj bi zdaj naredil in kako bi Damijana v kraj spravil.

Ves otožen je postal, ko je tako sam sedel med svojimi zakladi, in ko se je domislil svojih zvestih tovaršev, ki so tako žalosten konec storili. „Zvesti tovarši,“ govoril je sam pri sebi, „koliko smo skupaj prestali, koliko bojev, koliko nevarnosti! Kolikrat smo se skupaj veselili bogatega plena! Zakaj sem vas moral v tako nesrečo peljati! Nič bi vas ne obžaloval, ako bi bili padli v vročem boju proti mnogoštevilnemu sovražniku; da ste pa smrt storili na tako zavraten način, to me peče. Kje bom zdaj dobil štirideset takih junakov, kakor ste bili vi? Toda, če bi prav novo roparsko četo vkup spravil, kaj mi pomaga, dokler tisti tat še živi, ki za to jamo vé in v njo krast hodi? Ali bomo mar za njega ropali in zaklade vkup nosili? Ne, tega človeka moram najprej umoriti, prej se nobene druge reči ne lotim. Če ga prej vsi vkup nismo mogli vmoriti, hočem to zdaj čisto sam dovršiti. In kadar se enkrat njega znebim, da bo moj zaklad zopet na varnem, potem bom roparsko življenje pustil in se oženil, saj bomo jaz in moji otroci zadosti dobro preskrbljeni, ker tega zaklada ne bomo z lepa porabili in potrošili, če bi še tako razkošno živeli.

Ko se je bil za to odločil, je mirno zadremal in zaspal v tisti jami.

Drugo jutro se je pripravil na to, kako bo Damijana prekanil. Oblekel se je v žlahtno obleko, kakor jo nosijo bogati gospodje, vzel je mnogo denarja seboj, in podal se je v mesto, kjer se je ustavil v eni najboljših gostilnic. Mislil je, da bo morda kaj zvedel o tem, kar se je v Damijanovi hiši zgodilo, ker je sodil, da je morda Damijan vse raztrobil; zato je prašal gostilničarja tako memogredé, če je v mestu kaj novega? Krčmar pa je povedal to in ono reč, samo o tem nič ne, kar je poglavar pričakoval, ker gostilničar o tej stvari prav nič vedel ni. Zdaj je ropar že spoznal, zakaj Damijan to reč ljudem prikriva, namreč da bi ne zvedeli, kako je on do bogastva prišel. Ropar pa je zdaj toliko bolj želel, Damijana v pest dobiti in ga skrivej umoriti. Zato si je roparski poglavar kupil konja, in ž njim je ponoči vozil iz jame razno svilnato blago v svoje stanovanje v tisto gostilnico. Ko je imel že precej svile in družega blaga nakopičenega, najel si je v mestu štacuno in tam je začel tisto blago prodajati. Ta štacuna je bila ravno nasproti tiste, v ktorej je prodajal Damijanov sin.

Roparski poglavar, ki si je pridela novo ime „Koščak,“ hodil se je poklanjat vsim svojim sosedom in se predstavljal kot trgovca Koščaka iz tega in tega mesta. Tako je prišel tudi k Damijanovemu sinu v štacuno, in ker je bil mladi Damijan prijazen in prebrisan človek, sta kmalo prijateljsvo sklenila. Čez nekaj pozneje, ko je bil ropar ravno v štačuni mladega Damijana, prišel je stari Damijan svojega sina obiskat; ropar je Damijana precej spoznal; ko

je pa zvedel, da je to oče mladega štacunarja, bil je proti mlademu Damijanu še bolj prijazen, ko prej, prinesel mu je vsak dan kako novo reč v dar, ga vabil na kosilo in tako dalje, samo da bi se mu prikupil in zadobil tako vstop v očetovo hišo, kjer je mislil starega Damijana zavratno umoriti.

Tudi Damijanov sin se je hotel „Koščaku prijetnega narediti, ter ga hotel enkrat pogostiti. Pa v svoji hiši bil je na tesnem, zato ga na svoj dom ni hotel povabiti. Govoril pa je s svojim očetom, da bi se tuji trgovec enkrat pogostil v Damijanovi hiši. Oče je bil s tem zadovoljen ter je obljubil, da bo pripravil gostovanje.

„Jutri je nedelja,“ rekel je sinu, „ta dan imate trgovci štacune zaprte. Spravi ga toraj jutri, da bo šel s teboj na sprehod, in kadar prideta nazaj, pelji ga mimo moje hiše in spravi ga not. To bo bolje, kakor če ga nalašč povabiš. Marjani bom že rekel, da bo v kuhinji kaj dobrega pripravila.“

V nedeljo popoldne sta šla res ropar in Damijanov sin skupaj na sprehod iz mesta. Nazaj gredè sta prišla po tistej cesti, kjer je stala Damijanova hiša. Ko prideta tje, je sin na vrata potrkal in rekel tovaršu: „To je hiša mojega očeta, ki bi se z vami prav rad seznanil, ker sem mu jaz pravil, kako sva si midva prijetla in koliko uslug mi skazujete. Prosim vas toraj, stopite z menoj v hišo.“

Čeraravno si je ropar to ravno želel, da bi prišel v hišo Damijana in ga umoril, vendar se je delal, kakor bi nerad šel not, ter se izgovarjal. Ko je pa strežaj vrata odklenil, prijel je Damijanov sin roparja za roko in ga vlekel v hišo.

Tri sto pet in osemdeseta noč.

Damijan je roparja prav prijazno sprejel kot svojega gosta. Zahvalil se mu je za vso prijaznost, ki jo skazuje sinu, ter ga prosil, naj bo sinu še za naprej prijatelj in svetovalec, ker je ta še mlad in neskušen. Ropar pa je odgovoril, da sina ljubi, ker je toliko galant in pameten mladenič, ter ga hvalil, kar se je dalo. Pogovarjala sta se še en čas o raznih stvareh, in ropar je hotel zopet oditi. Damijan pa ga ni pustil in ga silil, naj še en čas ostane. „Gospod, kam hočete iti?“ mu je rekel; „skažite nam to čast, in dajte pri nas večerjati. Mi nemamo ravno nič tako posebnega, pa jaz upam vendar, da boste zadovoljni.“

„Gospod Damijan,“ odgovoril je ropar, „preverjen sem o vaši postrežljivosti in dobrosrčnosti, zato mi ne smete zameriti, če vam povem, da jaz iz nekega uzroka ne morem pri vas večerjati.“

„In kakšen zamore ta uzrok biti?“ praša Damijan, „ali se sme zvedeti?“

„Zakaj pa ne,“ reče ropar, „moj uzrok je ta, ker jaz nobene reči ne jem, ki je osoljena; ker pa vi jedi gotovo solite, zato ne morem z vami jesti.“

„Če družega ni,“ reče Damijan, „temu se lahko pomaga. Naročil bom kuharici, da bo za vas posebej skuhala brez soli. To se lahko zgodi; zato vas še enkrat prosim: ostanite pri nas.“ Damijan je šel zdaj v kuhinjo in je Marjani naročil, naj za tujega gospoda posebej kaj skuha, pa brez soli.

Marjana je bila nevoljna tega novega povelja in je to Damijanu tudi povedala. „Kdo pa je ta človek, da ne jé soli?“ je vprašala; „zdaj je že vse

pripravljeno; kakošne bodo jedi, če boste čakali, da bo še ona jed brez soli skuhana? „Nič se ne huduj, Marjana,“ reče Damijan, „ta gospod je prav galant človek, zato le naredi, kar sem ti rekel.“

Marjana je vbogala, pa le nerada. Bila je radovedna, kdo je ta človek, ki ne jé soli. Ko je bila s kuho gotova, šla je toraj nalašč v sobo in pomagala mizo pogrinjati, samo da je tujca videla. In čeravno je bil ropar preoblečen, spoznala ga je vendar precej; zapazila je celò velik nož pod njegovo suknjo. „Zdaj pa že vem, zakaj ta lump ne jé slane jedi,“ reklá je sama pri sebi; „sol je znamenje prijateljstva v naši deželi, kogar človek sovraži, s tem ne sme slane jedi skupaj jesti; to je tako ojstra postava, da si je še ropar ne upa prelomiti.“ Ko je Marjana jedi na mizo nanosila, začela se je pripravljati na to, kar je mislila storiti. Ko je strežaj prišel po sadje, bila je že z vsim gotova. Ko so bili z jedjo gotovi, prinesla je še vina in ga postavila pred tujca. Strežaja pa je potegnila za seboj iz sobe, kakor bi ga peljala v kuhinjo k večerji, gospode pa pri vinu same pustila.

Ropar si je zdaj mislil, da pride ugodni čas, da svojo namero izvrši. „Očeta in sina bom upijanal, da se ne bosta mogla braniti; starega bom zaklal, mladega pa pri življenji pustil, potem pa bom zbežal skoz vrt, kakor zadnjič. Poslov pa tudi ni blizo, ker so pri večerji, in bodo po večerji gotovo spat šli.“

Marjana je pa že slutila, kaj ropar namerava, zato mu ni pustila časa, da bi to naredil. Namesto, da bi večerjala, oblekla se je, kakor plesalke v gledišči; dela je na sebe krasno obleko, pred obraz lepo krinko, opasala se z zlatim pasom in za pas je vtaknila

ojstro bodalo, kakor ga v tisti deželi plesalke nosijo, da si ž njim med plesom igrajo in vse sorte podobe delajo. Ko je bila z vsem gotova, rekla je hlapcu: „Ti, Jaka, vzemi boben, pa pojdiva v sobo h gospodom; ti boš bobnal, jaz bom pa plesala, da bova gospodom veselje napravila.“

Hlapec je vzel boben in začel bobnati, in tako sta šla v gosposko sobo. Marjana se je priklonila, kakor bi hotela za dovoljenje prositi, da sme svojo umetnost pred gospodi pokazati. Damijan je hotel nekaj povedati, zato je hlapec nehal bobnati.

„No le pleši, Marjana,“ rekel je Damijan, „bo vsaj ta gospod videl, kaj znaš; vsaj boste videli, gospod,“ reče proti roparju obrnjen, „da moji posli niso kar si bodi, in da mi znajo kratek čas napraviti, ne da bi me kaj stalo.“

Ropar si ni mislil, da bo po večerji kaj tacega na vrsto prišlo. Stvar mu ni bila po volji, ker se mu je odmaknila priložnost, da bi Damijana umoril, kajti v pričo hlapca in Marjane si vendar ni upal gospodarja napasti. Tolažil pa se je z mislijo, da se bo že eno drugo pot priložnost ponudila, da bo svoj namen izvršil. Zato se je delal, kakor bi ga to zelo veselilo, da mu Marjan anaredi kratek čas s svojim umetnim plesom, in hvalil jo je proti gospodarju.

Hlapec je začel zdaj zopet bobnati in zapel je eno pesmico, na katero se je dalo plesati. Marjana pa je tako lepo plesala, da bi jo bili občudovali tudi v velikem gledišču. Skakala je sim in tje na umeten način. Potem je plesala z bodalcem v roki, ga vihtela v zraku, si ga nastavila na prsi, delala različne podobe, pri tem pa z urno nogo kakor tica skakala in se vrtela po dvorani.

Ko je bila že zadosti upehana, vzela je hlapcu boben in ga prijela z levo roko, v desni je pa še vedno bodalce držala. Stopila je z bobnom k Damijan in ga prosila za majhno darilce, kakor imajo taki plesalci, ki za denar plešejo, navado. Damijan je Marjani vrgel nekaj denarja na boben. Na to je stopila k mlademu gospodu, in tudi ta je nekaj dal. Slednjič je pristopila k roparju. Ko je ta svojo mošnjo odpiral in denarja iskal, zabolala mu je Marjana z vso močjo tisto bodalo v srce, da se je precej mrtev na tla zgrudil.

Tri sto šest in osemdeseta noč.

Damijan in njegov sin sta od strahu zavpila, ko sta to videla.

„O nesrečnica“, rekel je Damijan, „kaj si naredila? Ali hočeš nas vse v nesrečo spraviti?“ „Ne v nesrečo spraviti, ampak vas rešiti!“ rekla je Marjana.

Zdaj je odgrnila roparjevo suknjo in jim pokazala veliki nož, ki ga je imel skritega. „Le dobro ga pogledjte,“ rekla je gospodarju, „in kmalo boste spoznali, da je to tisti oljar, ki je pripeljal sedem in trideset roparjev v hišo, ki so bili v mehove zašiti. Ta je bil njih poglavar. Ali zdaj veste, zakaj ni hotel soli z vami jesti? Zato ker vas je umoriti hotel. Ali hočete še več dokazov? Jaz sem ga pa na prvi pogled spoznala.“

Damijan ga je zdaj tudi spoznal, da je tisti roparski poglavar, ki je prišel z mulami v hišo. Ves vesel je Marjano objel in jej rekel:

„Marjana, veliko hvale sem ti že od prej dolžan; ker si pa še to storila, rečem ti, da nobena

druga ne bo žena mojega sina, kakor ti.“ Sinu pa je rekel: „Moj sin, ti si prelepo izrejen, kakor da bi se moji volji ustavljal. Tudi ti si Marjani veliko hvale dolžan; zakaj ropar se je tebi le zato prilizoval, da bi mogel meni do živega priti; za mano bi bil pa še tebe vmoril. Marjana nas je rešila; vzemi jo toraj za ženo; bolj brhke pametne in pogumne žene ne moreš dobiti.“

Sin je bil precej pri volji, Marjano vzeti; saj je bila še mlada in lepa ženska.

Mrtvega roparja je pustil Damijan na vrtu pokopati, tje, kjer je ležalo že sedem in trideset njegovih tovaršev. Zgodilo se je to tako na tihem, da o tem noben človek ni nič zvedel.

Kmalopotem je bila poroka Damijanovega sina z Marjano, ki se je praznovala z bogatim ženitovanjem. Povabljenih je bilo mnogo gostov, in vsi so bili židane volje tri dni in tri noči.

Čeravno je bil zdaj roparski poglavar mrtev in prej že sedem in trideset njegovih tovaršev, vendar si Damijan ni še upal v tisto roparsko jamo, kjer so bili zakladi. Vedel je namreč, da je bilo roparjev prej štirideset, mrtvih pa je zdaj naštel le osem in trideset, zato je mislil, da sta dva še živa; ker ni vedel, da sta bila dva od roparjev samih umorjena.

Ko so ga pa leto in dan pri miru pustili, da ni bilo nobenega roparja blizo, ki bi mu po življenji stregel, prignala ga je vendar radovednost do tega, da je šel zopet v jamo gledat. Se ve da je bil pri tem previden, kar je le mogel. Prijahal je do jame na konji. Dobro znamenje se mu je zdelo, da pred jamo ni bilo nobenih stopinj, ne človeških ne konj-

skih. Damijan stopi s konja, ga priveže in reče: „Lišček, odpri vrata!“ Takoj se mu vrata odpró. Šel je v jamo; bilo je v njej še vse v tistem redu, kakor takrat, ko je šel v jamo po Kozmovo truplo. Iz tega je sklepal, da po smrti poglavarja ni bil nobeden več v jami, in da se je roparska četa popolnem razbila, to je, da sta tudi ona dva roparja ali mrtva, ali pa kam drugam prišla v kraj. Zdaj je bil on edini gospodar vseh zakladov, ki so bili tukaj nakopičeni. Nabasal si je žepe z demanti in cekini in odjezdil domu. Zaklada ni domu prenašal, saj je bil v tej jami najbolj shranjen. Kadar je denarja potreboval, šel je v jamo ponj; pa to se ni pripetilo, ker je bil tako že silno bogat. Na svoje stare dni naučil je še svojega sina, kako se v jamo pride in nazaj ven, in po Damijanovi smrti je njegov sin zajemal od tega zaklada, pa še njegovih otrok otroci. Tako je ta rodovina zmirom bogata in imenitna ostala.“

Ko je Lunica to historijo skončala, pogledala je skozi okno; in ker ni bil še dan, začela je precej novo historijo:

Kazalo IV. zvezka.

	Stran.
Historija od Verosvita in od čudovite svetilnice, dalje (328. do 348. noč) — — — — —	3
Historija od Miljutina Srnaka (348. do 355. noč) — —	78
Historija, kaj je cesar Arešid vse doživel (355. do 374. noč) — — — — —	125
Historija od slepega berača (356. do 360. noč) — —	130
Srdobranova historija (360. do 364. noč) — — — —	143
Historija vrvarja Martinčka (364. do 374. noč) — —	156
Historija od Damijana in štiridesetih roparjev (374. do 386 noč) — — — — —	189

